

שבוע פרשת צו

(13 – 19 March 11)

ד' – י"ג אדר ב' ה'תשנ"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר לָאֱלֹהִיכֶם וּלְעַבְדֹךָ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּסָכָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּרַת דְּבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבָתָ לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּתְּנֶךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבָתָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומולוה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

א לַמְנִצַּח לְדָוִד מְזֻמֹּר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ דִּבְרוּ אֹתִי
 לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְּאָה סִבְבּוֹנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁטְנוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁמְעוּ
 עָלַי רָעָה תַחַת טוֹבָה וְשִׁנְּאָה תַחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׁמֹן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ: ז בַּהֲשַׁפְטוּ
 יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים
 וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזּוּ
 זָרִים יָגִיעוּ: יב אֶל־יִהְיֶה־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יִהְיֶה חֹזֶן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אֲחֵרִיתוֹ לַהֲכָרִית בְּדוֹר אַחֵר
 יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר: טו עֵן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אָמְרוּ אֶל־תִּמְחָ: טז יִהְיוּ נִגְד־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת
 מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז זַעַן אֲשֶׁר: יז לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאָה לִבָּב לְמוֹתָת: יח
 וַיִּאֲהַב קָלָלָה וְתִבּוּאָהּ וְלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָּה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: יט וַיִּלְבֹּשׁ קָלָלָה כְּמָדוּ וְתִבָּא כַמִּים
 בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצָמוֹתָיו: כ תִּהְיֶה־לוֹ כִּבְגָד יַעֲמָה וְלִמְזוּחַ תָּמִיד יַחְגֹּרֶה: כא זֹאת: כב פָּעַלְתָּ שְׁטִינִי
 מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה: כג יְהוָה אֲדֹנִי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שְׁמוֹךְ בִּי־טוֹב חֲסִדְךָ
 הִצִּילָנִי: כד כִּי־עֵנִי וְאֲבִיוֹן אֲנִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כה בְּצַל־כְּנֻסוֹתָיו נִהַלְכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה:
 כו בְּרַפִּי כִשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרִי כַחַשׁ מִשְׁמֵן: כז וְאֲנִי: כח הֵייתִי חֲרִפָּה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִינוּ רָאשֵׁם:
 כט עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: לו וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְדֶךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: לו יִקְלָלוּ־הַמָּה
 וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ: לו וַיִּכְשׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: לו וַיִּלְבְּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כְלִמָּה וַיַּעֲטוּ כַמְעִיל בְּשֹׁתָם: לו אֹדָה
 יְהוָה מְאֹד בְּכִי וּבְתוֹדָה רַבִּים אֶהְלֹלוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשִׁי:

קי

א לְדָוִד מְזֻמֹּר נָאִם יְהוָה: ב לְאֲדֹנִי שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֶיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזֹךְ יִשְׁלַח יְהוָה
 מִצִּיּוֹן יָדָה בְּקִרְבִּי אֵיבֶיךָ: ג עָמָד נִדְבַח בֵּינוֹם חֵילְךָ בַּהֲדַר־יָקָדֵשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לֹךְ טַל יִלְדְתֶךָ: ד נִשְׁבַּע
 יְהוָה: ו לֹא יִנָּחֵם אֶת־כִּתְּנוֹ לַעֲוֹלָם עַל־דְּבָרָתִי מִלִּפְי־צֶדֶק: ה אֲדֹנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ כְּיוֹם־אָפּוּ מְלָכִים:
 ו יָדִין בַּגּוֹיִם מִלֵּא גִוִּיֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־כֵּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

א הַלְלוּיָהּ: א אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: ב גְּדִלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם:
 ג הוֹדוּ־וְהִדָּר פָּעֲלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לָעֵד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירְאָיו
 יוֹכֵר לַעֲוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לַעֲמּוֹ לְתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נִאֲמָנִים
 כֹּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֵד לַעֲוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת: י שָׁלַח לַעֲמּוֹ צוּה לַעֲוֹלָם בְּרִיתוֹ
 קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה: י יִרְאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ עֲמַדַת לָעֵד:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י קי"א.....ג
אדמו"ר הזקן.....קל	ג) מאמר ד"ה חייב איניש (עם ביאור בדרך אפשר)
כ) שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות	ה) פורים (מאמר א), ה'תשי"ז.....ה
אדמו"ר הזקן.....קל	ד) שיחת שבת פרשת צו,
כא) לקוטי תורה – ד"ה שיר השירים	פרשת זכור, י"ג אדר שני, ה'תשי"ז.....כב
אדמו"ר הזקן.....קלא	ה) לקוטי שיחות פרשת צו (בלה"ק) כרך יז.....כז
כב) שערי אורה	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
אדמו"ר האמצעי.....קלד	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....לב
כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת צו.....לג
אדמו"ר ה"צמח צדק".....קלד	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת צו.....לו
כד) תורת שמואל תרל"ב	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו.....נד
אדמו"ר מוהר"ש.....קלו	י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
כה) קונטרס החלצו	לשבוע פרשת צו.....נה
אדמו"ר מוהרש"ב.....קלז	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת צו.....סב
כו) ספר המאמרים ה'תשי"י	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....סד
אדמו"ר מוהריי"צ.....קלז	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
כז) לקוטי דיבורים	יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת צו.....סז
אדמו"ר מוהריי"צ.....קלח	יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת צו.....פח
כח) ספר הזכרונות	טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת צו.....צד
אדמו"ר מוהריי"צ.....קלט	
כט) אגרות קודש	טז) נביאים וכתובים
אדמו"ר מוהריי"צ.....קמב	שמואל-א פרק כז-כח, תהלים פרק יז.....צז
ל) חומש לקריאת התורה פרשת צו	יז) עין יעקב מסכת שבת.....צט
ע"פ חומש "תורה תמימה".....קמד	יח) מסכת מנחות עם ביאורים
לא) לוח זמנים לשבוע פרשת צו.....קנ	מדף ד עד דף י.....ק
לב) סדר הדלקת נרות לשבת קודש.....קנא	

1 במאמר שלפנינו מתבאר באריכות כיצד סיפור המגילה רומז על כנסת-ישראל
2 והקדוש-ברוך-הוא. 'אסתר' מורה על מצב בני ישראל בזמן הגלות, והכוח
3 להתרומם ממצב זה מגיע מ'אחשוורוש', שהיא נתינת כוח מיוחדת מדרגה
4 גבוהה ביותר הניתנת לנו בזמן הגלות על-מנת שנוכל להתגבר על כל המניעות

5 ועיכובים ולעבוד את ה' יתברך

6 למעלה ממדידה והגבלה.

7 **חֵיב! אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי**

8 **בְּפוּרְיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין**

9 **אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף**

10 **מְרַדְכִי². וְלִכְאוּרָה**

11 **הַפְּרוּשׁ הַפְּשוּט בְּזָה,**

12 **שְׁחֵיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי,**

13 **לְהִשְׁתַּכֵּר בֵּינָן (כְּפִרוּשׁ**

14 **רַש"י) עַד כְּדִי כֹף**

15 **שְׁיִהֶיהָ בְּמַצֵּב אֲשֶׁר לֹא**

16 **יָדַע, וְיֻכַּל לְהַחֲלִיף בֵּין**

17 **אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי.**

18 **וְאֵינוּ מוֹכֵן³, אִיף יִתְכַן**

19 **שְׁבִמְקוֹם אָרוּר יֵאמְרוּ**

20 **חִס־וְשָׁלוֹם בְּרוּף?**

21 **וּבִיּוֹתֵר אֵינוּ מוֹכֵן, דְּכִיּוֹן**

22 **שְׁהַחֲיוֹב לְבִסּוּמִי הוּא**

23 **בְּפוּרְיָא, שְׁמַחַת פּוּרִים,**

24 **וּכְלָלוֹת הָעֵנָן דְּנִס פּוּרִים**

25 **הוּא אָרוּר הָמֶן וּבִרוּף**

26 **מְרַדְכִי, הָרִי לֹא יִתְכַן**

27 **לְבִסּוּמִי בְּפוּרְיָא בְּאִפֵּן**

28 **שְׁיִחֲלִיף חִס־וְשָׁלוֹם בֵּין**

29 **אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי,**

30 **שְׁזַהּוּ הַפֶּן כְּלָלוֹת הָעֵנָן**

31 **דְּנִס פּוּרִים. וְעַל־דֶּרֶךְ**

32 **שְׁמַצִינוּ בְּגִמְרָא⁴ לְעֵנָן**

33 **בְּדִיקַת חֲמִץ בַּמִּקְרָה שְׁלֹא**

34 **בִּדֵּק אֶת הַחֲמִץ קוֹדֵם זְמַן**

35 **אִיסוּרוֹ, צִרִיךְ הוּא לְבִדּוֹק וּלְחַפֵּשׁ**

36 **אֲחֵרֵי בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד, בְּזִמְנָא**

37 **אִיסוּרוֹ, דְּלֹא חִישִׁינָן [אין**

38 **חוֹשְׁשִׁים] כִּי תוֹךְ כְּדִי עֵיסוּקוֹ**

39 **בַּחֲמִץ שְׁמָא יוֹשִׁיט לְפִיו**

40 **וְיֵאכַל בְּזִמְנָא אִיסוּרוֹ, כִּינָּה שְׁהוּא**

41 **עֲצָמוֹ - כֹּל הַתַּעֲסָקוֹתוֹ בַּחֲמִץ**

42 **הוּא מִפְּנֵי שְׁמַחַת עֲלִיוֹ**

43 **לְשָׂרְפוֹ מִיכָל קְאָכִיל**

44 **מִיֵּינָה (בְּתַמְיָה), הֵיִינוּ,**

45 **שְׁכַּאֲשֶׁר עוֹסֵק בְּדִכָּר**

46 **לְשָׂרְפוֹ, לֹא יִתְכַן שְׁהַדְּבָר**

בס"ד. פורים (מאמר א), ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

חֵיב! אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי בְּפוּרְיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר
הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי². וְלִכְאוּרָה הַפְּרוּשׁ הַפְּשוּט
בְּזָה, שְׁחֵיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי, לְהִשְׁתַּכֵּר בֵּינָן (כְּפִרוּשׁ
רַש"י) עַד כְּדִי כֹף שְׁיִהֶיהָ בְּמַצֵּב אֲשֶׁר לֹא יָדַע, וְיֻכַּל
לְהַחֲלִיף בֵּין אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי. וְאֵינוּ מוֹכֵן³, אִיף
יִתְכַן שְׁבִמְקוֹם אָרוּר יֵאמְרוּ חִס־וְשָׁלוֹם בְּרוּף. וּבִיּוֹתֵר
אֵינוּ מוֹכֵן, דְּכִיּוֹן שְׁהַחֲיוֹב לְבִסּוּמִי הוּא בְּפוּרְיָא, שְׁמַחַת
פּוּרִים, וּכְלָלוֹת הָעֵנָן דְּנִס פּוּרִים הוּא אָרוּר הָמֶן וּבִרוּף
מְרַדְכִי, הָרִי לֹא יִתְכַן לְבִסּוּמִי בְּפוּרְיָא בְּאִפֵּן שְׁיִחֲלִיף
חִס־וְשָׁלוֹם בֵּין אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי, שְׁזַהּוּ הַפֶּן
כְּלָלוֹת הָעֵנָן דְּנִס פּוּרִים. וְעַל־דֶּרֶךְ שְׁמַצִינוּ בְּגִמְרָא⁴
לְעֵנָן בְּדִיקַת חֲמִץ, דְּלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא יוֹשִׁיט לְפִיו, הוּא
עֲצָמוֹ מַחֲזֵר עָלָיו לְשָׂרְפוֹ מִיכָל קְאָכִיל מִיֵּינָה (בְּתַמְיָה),
הֵיִינוּ, שְׁכַּאֲשֶׁר עוֹסֵק בְּדִכָּר לְשָׂרְפוֹ, לֹא יִתְכַן שְׁהַדְּבָר
יִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְיִחַפֵּץ לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ, וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּנוֹגֵעַ
לְשְׁמַחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יִתְכַן לְבִסּוּמִי בְּפוּרְיָא בְּאִפֵּן שְׁהוּא
הַפֶּן כְּלָלוֹת הָעֵנָן דְּשְׁמַחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יָדַע וְיֻכַּל
לְהַחֲלִיף חִס־וְשָׁלוֹם בֵּין אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי, וְאִם
מַחֲלִיף כו', הָרִי זֶה סֶמֶן שְׁאִין זֶה לְבִסּוּמִי דְּפוּרְיָא. וְעַל
כֵּן צִרִיךְ לוֹמַר, שְׁהַפְּרוּשׁ דְּעַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר הָמֶן
לְבִרוּף מְרַדְכִי הוּא (לֹא שְׁיִחֲלִיף בִּיֵּינֵיהֶם חִס־וְשָׁלוֹם,
אַלֹּא) שְׁהַעֲנִין דְּאָרוּר הָמֶן וּבִרוּף מְרַדְכִי גּוּפָא יִהֶיהָ
אַצְלוֹ בְּאִפֵּן דְּלֹא יָדַע, הֵיִינוּ, שְׁאִין זֶה מַצַּד מַסְקַנַּת
שְׁכָלוֹ עַל־פִּי טַעַם וְדַעַת, אֹלֶא, הַפְּעֵלָה דְּפוּרִים הִיא
שְׂגָם בְּמָקוֹם שְׁאִין טַעַם וְדַעַת (דְּאֲרִטָן וּוְאוֹ טַעַם וְדַעַת
הָעֵרֶט אוֹיָף), "לֹא יָדַע", הִנֵּה מַצַּד עֲצָמוֹ (פּוֹן זִיךְ
אַלִּיין) יֵאמֶר אַצְלוֹ אָרוּר הָמֶן וּבִרוּף מְרַדְכִי³.

(1) המאמר מיוסד על ד"ה ובהגיע תור אסתר לאדמו"ר האמצעי משנת תקפ"ג (ראה במאמר הב' ד"ה זכור פ"ז (תו"מ ח"ט ע' 161)) — נדפס במאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך (קה"ת, תש"נ) ע' שמח ואילך. מאמר הנ"ל מיוסד על ד"ה הנ"ל במאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' קצא ואילך. ועם הגהות — אוה"ת מגלת אסתר (קה"ת, תש"נ) ע' כ ואילך. (2) מגילה ז, ב. (3) ראה מאמרי אדהאמ"צ שם ע' שעד ואילך. מאמרי אדה"ז שם ע' קצה. אוה"ת שם ע' כט. (4) פסחים יא, א.

47 יִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְיִחַפֵּץ לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ, וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּנוֹגֵעַ
48 לְשְׁמַחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יִתְכַן לְבִסּוּמִי בְּפוּרְיָא בְּאִפֵּן שְׁהוּא
49 הַפֶּן כְּלָלוֹת הָעֵנָן דְּשְׁמַחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יָדַע וְיֻכַּל לְהַחֲלִיף
50 חִס־וְשָׁלוֹם בֵּין אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף מְרַדְכִי, וְאִם מַחֲלִיף כו',
51 הָרִי זֶה סֶמֶן שְׁאִין זֶה לְבִסּוּמִי דְּפוּרְיָא שְׁהִי כו'
52 לְבִסּוּמִי דְּפוּרְיָא שְׁהִי כו'
53 עֵיסוּקוֹ בַּמַּצּוֹת שְׁמַחַת 'פּוּרִים'
54 הִיא, כְּנ"ל, בְּעֵינֵי אָרוּר הָמֶן
55 וּבִרוּךְ מְרַדְכִי, וְאִם מַחֲלִיף
56 בִּיֵּינֵיהֶם, בְּמָה הוּא שְׁמַח? וְעַל
57 כְּרִיךְ צִרִיךְ לוֹמַר,
58 שְׁהַפְּרוּשׁ דְּעַד דְּלֹא יָדַע
59 בֵּין אָרוּר הָמֶן לְבִרוּף
60 מְרַדְכִי הוּא (לֹא שְׁיִחֲלִיף
61 בִּיֵּינֵיהֶם חִס־וְשָׁלוֹם,
62 אֹלֶא) שְׁהַעֲנִין דְּאָרוּר
63 הָמֶן וּבִרוּף מְרַדְכִי גּוּפָא
64 [=עצמם] יִהֶיהָ אַצְלוֹ בְּאִפֵּן
65 דְּלֹא יָדַע, הֵיִינוּ, שְׁאִין
66 זֶה מַצַּד מַסְקַנַּת שְׁכָלוֹ
67 עַל־פִּי טַעַם וְדַעַת, אֹלֶא,
68 הַפְּעֵלָה דְּפוּרִים הִיא
69 שְׂגָם בְּדִרְגָּה גְבוּהָה וּפְנִימִית
70 בְּנִפְשׁ בְּמָקוֹם שְׁאִין טַעַם
71 וְדַעַת (דְּאֲרִטָן וּוְאוֹ טַעַם
72 וְדַעַת הָעֵרֶט אוֹיָף), "לֹא
73 יָדַע", הִנֵּה מַצַּד עֲצָמוֹ
74 (פּוֹן זִיךְ אִלִּיין) יֵאמֶר
75 אַצְלוֹ אָרוּר הָמֶן וּבִרוּף
76 מְרַדְכִי³ - "שְׁלֹא יִרְגִישׁ
77 בְּאִמְרוֹתָיו אָרוּר כו' וּבִרוּךְ כו'"
78 (אוֹר־הַתּוֹרָה). לְסִיכּוּם, חֵיב
79 "עַד דְּלֹא יָדַע" הוּא שִׁתְעוּר
80 בַּעֲצָמוֹ בְּכַחֲנָה שְׁלֵמַעֲלָה
81 מִהַדַּעַת, עַד שִׁיאֵמֶר "אָרוּר הָמֶן
82 וּבִרוּךְ מְרַדְכִי", לֹא מִפְּנֵי שֶׁשְׁכָלוֹ
83 מַחֲבִיב כֵּן, אֲלֵא מֵאִלּוֹ יֵאמֶר כו',
84 וְלֹא מִתּוֹךְ כּוֹוֹנָה וְדַעַת.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ב) וַיֹּכֵן בְּהֶקְדָּם⁵ מֶה שִׁכְתוֹב בְּתַחֲלַת הַמַּגְלָה⁶ וּבִהְגִיעַ תּוֹר
2 אֶסְתֵּר גּוֹ' לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר
3 יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר הַנָּשִׁים - בּוֹמֵן אֲשֶׁר אֵצֶל שָׂאֵר הַנְּעוּרוֹת
4 "אֵת אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֵּן לָהּ לְבֹא עִמָּה" הָיָה אֶסְתֵּר לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי־אִם אֲשֶׁר

5 יֹאמֶר הִגִּי, וְאַף־עַל־פִּי־כֶן,
6 וּתִשָּׂא חֵן וְחֶסֶד לִפְנֵי
7 מֶלֶךְ הַבְּתוּלוֹת וְגו'.

8 דְּהֵנָּה, יְדוּעַ הַפְּרוּשׁ⁷
9 שִׁסְפוּר הַמַּגְלָה רוֹמֵז עַל
10 כְּנִסְת־יִשְׂרָאֵל וְהַקֶּב"ה,
11 שֶׁאֶסְתֵּר קָאִי עַל כְּנִסְת־
12 יִשְׂרָאֵל⁸ בְּהִיוֹתָהּ בְּזִמָּן
13 הַגְּלוּת שֶׁנִּקְרָאת בְּשֵׁם
14 אֶסְתֵּר, עַל שֵׁם הַפְּסוּק:
15 וְאַנְכִּי⁹ הִסְתֵּר אֶסְתֵּר פְּנֵי
16 בְּיָוֶם הַהוּא¹⁰, וְהַמֶּלֶךְ
17 אַחֲשֵׁרוּשׁ זֶה מְלָכּוֹ שֶׁל
18 עוֹלָם¹¹ שֶׁאֲחֵרִית
19 וְרֵאשִׁית
20 [=]אֲחֵשֶׁרוּשׁ מְלִשׁוֹן 'אַחֲרִית'
21 וְרֵאשִׁית[. וּלְפִי פְּרוּשׁ זֶה
22 צָרִיךְ לְהִבִּין מִהוּ הָעֵנִין
23 שֶׁבִּהְגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר
24 (כְּנִסְת־יִשְׂרָאֵל) לְבֹא אֶל
25 הַמֶּלֶךְ (הַקֶּב"ה) לֹא
26 בִקְשָׁה דָּבָר, כִּי אִם אֵת
27 אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס
28 הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר הַנָּשִׁים,
29 וְאַף־עַל־פִּי־כֶן -
30 וְאַדְרָבָּה, דּוֹקָא עַל־יָדֵי
31 זֶה - וּתִשָּׂא חֵן וְחֶסֶד
32 לִפְנֵי גּוֹ' וּכְלָלוֹת הָעֵנִין
33 בְּזֶה, שֶׁלְּפִי פְּרוּשׁ הַנִּי, לֹא
34 מֶה שִׁכְתוֹב וּבִהְגִיעַ תּוֹר
35 אֶסְתֵּר גּוֹ' לְבֹא אֶל
36 הַמֶּלֶךְ וְגו', קָאִי עַל
37 עֲלִית הַנָּשָׂמָה מִמַּעַמְדָּה
38 וּמִצְבָּה בְּזִמָּן הַגְּלוּת
39 בְּאִפֻּן שֶׁל הִסְתֵּר פְּנִים
40 (שֶׁעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאת
41 בְּשֵׁם אֶסְתֵּר), לְבֹא אֶל
42 הַמֶּלֶךְ, זֶה הַקֶּב"ה, וְעַד
43 שׁוֹתֵשָׂא חֵן וְחֶסֶד לִפְנֵי
44 גּוֹ', שֶׁעֵנִין זֶה נַעֲשֶׂה עַל־
45 יְדִידָהּ שֶׁלֹּא בִקְשָׁה דָּבָר
46 וְגו' - בּוֹמֵן הַגְּלוּת ('וְאַנְכִּי

הסתר אסתר פני ביום ההוא") נמצאת הנשמה במצב של 'הסתר פנים'. והיינו, 47
שכות האהבה שבנשמה לה, אינו מתגלה אצל האדם, ופעמים אף משתמש 48
בכות זה לתאוות העולם החומרי, ובמצב זה הנשמה ('אסתר') מסתרת 49
ונמצאת בגלות' תחת שלטון הגוף החומרי. 50

51 וּבִאֲוֹר הָעֵנִין, דְּהֵנָּה יְדוּעַ
52 שְׁעֲלִית הַנָּשָׂמָה אֵינָה
53 יְכוּלָה לְהִיוֹת בְּכַח
54 עֲצָמָה, כִּי־אִם עַל־יָדֵי
55 הָעֵזֶר וְהַסִּיעַ שֶׁל
56 הַמְּלָאכִים¹³, שְׁעַל־זֶה
57 נֶאֱמַר¹⁴ חוֹנָה מְלָאךְ ה' סָבִיב
58 לִירְאִיו גּוֹ' - כְּתוּב
59 בְּזוּרָה שִׁישׁ לְכָל נִשְׁמָה וְנִשְׁמָה
60 מְלָאךְ אֶחָד שְׁחוּנָה סָבִיב לָהּ,
61 בְּכַחַת מְקִיף, שְׁהוּא הַמּוֹלִיךְ
62 וּמִנְהַל אוֹתָהּ בְּעִלוּתָהּ לְמַעַל
63 מְדִרְגָּה לְדִרְגָּה. וְהֵינּוּ, דְּכִמּוֹ
64 שֶׁבְּהִיוֹתָהּ בְּעוֹלָם לְמִטָּה
65 צָרִיכָה הַנָּשָׂמָה לְעֵזֶר
66 וְסִיעַ מְלַמְעָלָה, נְתִינָת
67 כַּח מְלַמְעָלָה, שְׁמָזָה
68 נַעֲשֶׂה מְלָאךְ שְׁעוֹזֵר
69 לְנִשְׁמָה שְׁתוּכָל לְנַצַּח
70 בְּמִלְחָמָה, הֵן הַמְּלַחְמָה
71 הַפְּנִימִית, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם
72 יֵצְרוּ שָׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר
73 עָלָיו, וְאַלְמָלָה הַקֶּב"ה
74 עוֹזְרוֹ אֵינוֹ יְכוּל לִזְלוֹ¹⁵,
75 וְהֵן הַמְּלַחְמָה כְּלָפִי חוּץ,
76 בְּנוּגַע לְעֵנִינִים הַמְּנַגְדִּים
77 מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים
78 שֶׁבְּעוֹלָם, וְעַל־זֶה

(ב) וַיֹּכֵן בְּהֶקְדָּם⁵ מֶה שִׁכְתוֹב בְּתַחֲלַת הַמַּגְלָה⁶ וּבִהְגִיעַ
תּוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ' לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר
כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר הַנָּשִׁים,
וְאַף־עַל־פִּי־כֶן, וּתִשָּׂא חֵן וְחֶסֶד לִפְנֵי מֶלֶךְ הַבְּתוּלוֹת
וְגו'. דְּהֵנָּה, יְדוּעַ הַפְּרוּשׁ⁷ שִׁסְפוּר הַמַּגְלָה רוֹמֵז עַל
כְּנִסְת־יִשְׂרָאֵל וְהַקֶּב"ה, שֶׁאֶסְתֵּר קָאִי עַל כְּנִסְת־יִשְׂרָאֵל⁸
בְּהִיוֹתָהּ בְּזִמָּן הַגְּלוּת שֶׁנִּקְרָאת בְּשֵׁם אֶסְתֵּר, עַל שֵׁם
וְאַנְכִּי⁹ הִסְתֵּר אֶסְתֵּר פְּנֵי בְּיָוֶם הַהוּא¹⁰, וְהַמֶּלֶךְ
אֲחֵשֶׁרוּשׁ זֶה מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם¹¹ שֶׁאֲחֵרִית וְרֵאשִׁית
שֶׁלּוֹ¹². וּלְפִי פְּרוּשׁ זֶה צָרִיךְ לְהִבִּין מִהוּ הָעֵנִין שֶׁבִּהְגִיעַ
תּוֹר אֶסְתֵּר (כְּנִסְת־יִשְׂרָאֵל) לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ (הַקֶּב"ה) לֹא
בִקְשָׁה דָּבָר, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס הַמֶּלֶךְ
שׁוֹמֵר הַנָּשִׁים, וְאַף־עַל־פִּי־כֶן - וְאַדְרָבָּה, דּוֹקָא עַל־יָדֵי
זֶה - וּתִשָּׂא חֵן וְחֶסֶד לִפְנֵי גּוֹ'. וּכְלָלוֹת הָעֵנִין בְּזֶה,
שֶׁלְּפִי פְּרוּשׁ הַנִּי, מֶה שִׁכְתוֹב וּבִהְגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ'
לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ וְגו', קָאִי עַל עֲלִית הַנָּשָׂמָה מִמַּעַמְדָּה
וּמִצְבָּה בְּזִמָּן הַגְּלוּת בְּאִפֻּן שֶׁל הִסְתֵּר פְּנִים (שֶׁעַל שֵׁם
זֶה נִקְרָאת בְּשֵׁם אֶסְתֵּר), לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, זֶה הַקֶּב"ה,
בִקְשָׁה דָּבָר, כִּי אִם אֵת שׁוֹתֵשָׂא חֵן וְחֶסֶד לִפְנֵי גּוֹ', שֶׁעֵנִין זֶה נַעֲשֶׂה
עַל־יְדִידָהּ שֶׁלֹּא בִקְשָׁה דָּבָר וְגו'.

וּבִאֲוֹר הָעֵנִין, דְּהֵנָּה יְדוּעַ שְׁעֲלִית הַנָּשָׂמָה אֵינָה יְכוּלָה
לְהִיוֹת בְּכַח עֲצָמָה, כִּי־אִם עַל־יָדֵי הָעֵזֶר וְהַסִּיעַ
שֶׁל הַמְּלָאכִים¹³, שְׁעַל־זֶה נֶאֱמַר¹⁴ חוֹנָה מְלָאךְ ה' סָבִיב
לִירְאִיו גּוֹ'. וְהֵינּוּ, דְּכִמּוֹ שֶׁבְּהִיוֹתָהּ בְּעוֹלָם לְמִטָּה צָרִיכָה

הַנָּשָׂמָה לְעֵזֶר וְסִיעַ מְלַמְעָלָה, נְתִינָת כַּח מְלַמְעָלָה, שְׁמָזָה נַעֲשֶׂה מְלָאךְ שְׁעוֹזֵר
לְנִשְׁמָה שְׁתוּכָל לְנַצַּח בְּמִלְחָמָה, הֵן הַמְּלַחְמָה הַפְּנִימִית, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם יֵצְרוּ
שָׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאַלְמָלָה הַקֶּב"ה עוֹזְרוֹ אֵינוֹ יְכוּל לִזְלוֹ¹⁵, וְהֵן הַמְּלַחְמָה
כְּלָפִי חוּץ, בְּנוּגַע לְעֵנִינִים הַמְּנַגְדִּים מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים שֶׁבְּעוֹלָם, וְעַל־זֶה

(5) בהבא לקמן - ראה דרושים שבהערה 1. (6) אסתר ב, טו"ז. (7) ראה ס' מחיר יין (להרמ"א), ומנות הלוי (לר"ש אלקבץ) - על מג"א. (8) ראה מאמרי אדהאמ"צ שם ע' שמט. (9) וילך לא, יח. (10) תו"א מג"א צג, סע"ד. צד, ריש ע"ד. ובכ"מ. אוה"ת שם ס"ע טו. ד"ה ויהי אומן את הדסה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שח ואילך). תשי"ג (תו"מ ח"ח ע' 7 ואילך). תשכ"ד. (11) ראה תו"א שם קכ, ב. אוה"ת שם ע' נח. (12) מאורי אור א, קפב (בשם דרו"ל). הובא באוה"ת שם ס"ע כד. (13) ראה גם תו"א שם ק, סע"ב ואילך. (14) תהלים לד, ח. וראה מקומות שנשמנו באוה"ת שם ע' כ. (15) סוכה נב, ב.

ביאור בדרך אפשר

1 נֶאֱמַר¹⁶ כִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה לֶךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרָכֶיךָ, הִנֵּה עוֹר
2 וְסִיעֵה זֶה מִהֶמְלָאךְ לְנִשְׁמָה, אִינוּ רַק בּוֹמֵן הִיּוּתָה בְּעוֹלָם מְלוּכֶשֶׁת בְּגוֹף, אֵלָּא
3 כֵּן הוּא גַם בַּעֲלִיתָהּ מַעוֹלָם לְעוֹלָם עֲלִיוֹן יוֹתֵר (כְּמוֹ כֹּאשֶׁר
4 עוֹלָה הַנִּשְׁמָה מִגֶּן-עֵדֶן הַתַּחֲתוֹן לִגֶּן-עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן), שְׁצָרִיכָה לְעֶזֶר וְסִיעֵה

דְּהַמְלָאכִים. וּמִלְאָכִים

1 אֵלָּה הֵם הַנֶּקְרָאִים
2 שׁוֹשְׁבֵינֵין דְּמִטְרוֹנִיתָא
3 [=קְרוֹבֵי הַמַּלְכָּה. הַמְסִיעִים
4 וּמְחֻזְקִים אוֹתָהּ לַעֲלוֹת אֶל
5 הַמֶּלֶךְ, שְׁעַל-יָדָם נַעֲשִׂית
6 עֲלִית הַנִּשְׁמָה שְׁמַעְלָמָא
7 דְּנוֹקְבָא (נִשְׁמָה דְּבִ"ן),
8 יִשְׁנֵם ב' סוּגֵי נִשְׁמוֹת: נִשְׁמוֹת
9 דְּמ"ה (י"ד ה"א ו"ו ה"א)
10 בְּגִימְטְרִיא מ"ה, וְנִשְׁמוֹת דְּבִ"ן
11 (י"ד ה"ה ו"ו ה"ה) בְּגִימְטְרִיא
12 בִ"ן. נִשְׁמוֹת דְּמ"ה הֵן נִשְׁמוֹת
13 שֶׁל יְחִידֵי סְגוּלָה, נִשְׁמוֹת
14 דְּאֲצִילוֹת שֶׁנִּשְׁמָתָן נִשְׁאָרָה
15 בְּמִצְבַּע מְרוֹמָם כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה
16 בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, שֶׁם מְקוֹר
17 שׁוֹרֵשׁ כָּל הַנִּשְׁמוֹת. וְנִשְׁמוֹת
18 דְּבִ"ן הֵן רֹוב הַנִּשְׁמוֹת
19 שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ - לְמִירוֹת שְׁגָם הֵן
20 שֶׁרֶשֶׁן הוּא מַעוֹלָם הָאֲצִילוֹת,
21 הֵרִי יִרְדּוּ מִדְּרוֹגַת הָאֲצִילוֹת
22 לְעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה וְעֵשֶׂי,
23 וְאִינוּ נִמְצְאוֹת כְּכֹר בְּאוֹתוֹ מִצְבַּ
24 נִעֲלָה כְּמִקְדָּשׁ. לָכֵן נִקְרָאוּ
25 נִשְׁמוֹת נְמוּכוֹת אֵלֶּה נִשְׁמוֹת
26 דְּבִי"ע". שֶׁהֵן רֹוב הַנִּשְׁמוֹת
27 שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה,
28 לְעוֹלָם
29 הָאֲצִילוֹת (בְּאִפֻּן דְּוִתְשָׂא
30 חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו) אֵינָה
31 אֵלָּא בְּאִמְצָעוֹת הָעֶזֶר
32 וְסִיעֵה מִהֶמְלָאכִים

38 שְׁנִקְרָאִים שׁוֹשְׁבֵינֵין דְּמִטְרוֹנִיתָא, שְׁעַל-יָדָם נַעֲשִׂית עֲלִית
39 הַנִּשְׁמָה מַעוֹלָם לְעוֹלָם עֲלִיוֹן יוֹתֵר. מִלְּכָד נִשְׁמוֹת שֶׁל
40 יְחִידֵי סְגוּלָה, כְּדֹאֲתָא בְּגִמְטְרִיא¹⁷ לְכַר מְגוֹרְהָקָא דְּר' חֵיָא
41 (רַבָּה) דְּמִנְפָּשִׂיָּה סְלִיק - (כְּמִסּוּפֵר בְּגִמְטְרִיא (ב"מ פ"ה, ב) שֶׁבִּיקֵשׁ אֶחָד
42 הַחֲכָמִים מֵאִלְיָהוּ הַנְּבִיא "אֲחוּי לִי רַבֵּן כִּי סִלְקִי לְמִתְבַּתָּא דְּרִיקֵע" [=הִרָאָה
43 לִי אֶת הַחֲכָמִים כֹּאשֶׁר עוֹלִים לִישִׁיבָהּ שֶׁל מַעֲלָה]. "אֲמַר לִי: בְּכוֹלָהוּ מִצִּית

ביאור בדרך אפשר

44 לַאֲסִתְכוּלֵי בְּהוּ לְכַר מְגוֹרְהָקָא דְּר' חֵיָא דְּלֹא תִסְתַּכֵּל בִּיה. מֵאִי סִימְנִיָּהוּ,
45 בְּכוֹלָהוּ אוֹלֵי מִלָּאכִי כִי סִלְקִי וְנִחְתִּי, לְכַר מְגוֹרְהָקָא דְּר' חֵיָא דְּמִנְפָּשִׂיָּה סִלְקִי
46 וְנִחְתִּי" [=בְּכוֹלָם בִּיכוּלָתָן לְהִסְתַּכֵּל חוּץ מִבְּגוֹרְהָקָא שֶׁל ר' חֵיָא (-עֲגָלָה
47 מוֹכֶנֶת לְמַרְכַּבַּת אָדָם (רש"י), שְׁאִין לֶךְ לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ. וְמָה הוּא סִימְנָה: עִם
48 כּוֹלֵן הוֹלְכִים מִלָּאכִים כֹּאשֶׁר הֵם

49 עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְגוֹרְהָקָא דְּרָבִי
50 חֵיָא עוֹלָה וְיוֹרְדָת מִעֲצָמָה],
51 וְכֵן נִשְׁמָת מִשָּׁה רַבְּנִי,
52 וְכִכְלָלוֹת, נִשְׁמוֹת
53 דְּאֲצִילוֹת, שְׁהֵם נִשְׁמוֹת
54 שְׁמַעְלָמָא דְּדְכוּרָא,
55 נִשְׁמוֹת דְּמ"ה, שְׁאִינָם
56 צְרִיכִים לְעֶזֶר וְסִיעֵה שֶׁל
57 הַמְלָאכִים.

58 וְהִנֵּה כָּל זְמַן שֶׁהַנִּשְׁמָה
59 אֵינָה בְּתַכְלִית הַבְּטוּל
60 וְהִיא עוֹבְדָת עֲבוֹדָתָהּ עַל-פִּי
61 שְׁכָלָה בְּטַעַם וְדַעַת וּבְכוּחַ
62 עֲצָמָה, הִרִי הִיא מְבַקֶּשֶׁת
63 וְאוֹמְרָת (זִי זָאגֵט אַרױס)
64 אֵיזָה סִיעֵה צְרִיכָה הִיא
65 (וְאִכֵּן מְקַבֵּלָת סִיעֵה בְּהַתָּאם
66 לְבִקְשָׁתָהּ, כְּפִי עֵרֶךְ עֲבוֹדָתָהּ "אֵת
67 כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֵּן לָהּ").
68 אִמְנָם, כְּאֲשֶׁר עֲבוֹדָת
69 הַנִּשְׁמָה הִיא בְּתַכְלִית
70 הַבְּטוּל, אִזִּי (בְּהַגִּיעַ תּוֹר
71 אֶסְתֵּר לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ)
72 לֹא בִקְשָׁה דְּכָר¹⁸, שְׁאִינָה
73 מְבַקֶּשֶׁת עֶזֶר וְסִיעֵה,
74 וְאִינָה מְבַקֶּשֶׁת שׁוּם עֲנָן
75 שְׁבָא לִידֵי גְלוּי בְּעוֹלָם
76 הַדְּבּוּר (-עוֹלָמוֹת שְׁלֵמָה),
77 "לֹא בִקְשָׁה דְּכָר" דִּיִּיקָא
78 [=בְּמִדּוּק. עֲנִין הַמִּתְגַּלָּה
79 בִּדְיֻכּוֹר]. וּמִצְדַּת תַּכְלִית
80 הַבְּטוּל שְׁלֹא בִקְשָׁה דְּכָר,

81 נִמְשָׁף לָהּ מִלְּמַעְלָה עֶזֶר וְסִיעֵה נִעֲלָה יוֹתֵר מִהָּעֶזֶר וְסִיעֵה
82 שְׁנִמְשָׁף עַל-יְדֵי הַמְלָאכִים, וְכִפִּי שְׁמִמְשִׁיף בְּכַתּוּב כִּי אִם אֵת
83 אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי, כְּמִבְּאָר בְּתוֹרָה אֹר¹⁹ שְׁהִגִּי הוּא מִלְּשׁוֹן
84 הַגִּיּוֹן, אוֹתִיּוֹת הַמִּחְשָׁבָה, וּבִזְהָ גּוּפָא, לֹא בְּאִפֻּן שְׁהִמְחָשְׁבָה
85 הִיא בְּהַעֲלָם, אֵלָּא כְּפִי שְׁנִמְשָׁכָת בְּגִלּוּי, כְּמִרְמָז בְּהִגִּי שְׁהוּא
86 גַּם כֵּן מִלְּשׁוֹן כְּאֲשֶׁר הִגָּה מִן הַמְסָלָה²⁰, הִיָּינוּ, כְּפִי

81 נִמְשָׁף לָהּ מִלְּמַעְלָה עֶזֶר וְסִיעֵה נִעֲלָה יוֹתֵר מִהָּעֶזֶר וְסִיעֵה
82 שְׁנִמְשָׁף עַל-יְדֵי הַמְלָאכִים, וְכִפִּי שְׁמִמְשִׁיף בְּכַתּוּב כִּי אִם אֵת
83 אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי, כְּמִבְּאָר בְּתוֹרָה אֹר¹⁹ שְׁהִגִּי הוּא מִלְּשׁוֹן
84 הַגִּיּוֹן, אוֹתִיּוֹת הַמִּחְשָׁבָה, וּבִזְהָ גּוּפָא, לֹא בְּאִפֻּן שְׁהִמְחָשְׁבָה
85 הִיא בְּהַעֲלָם, אֵלָּא כְּפִי שְׁנִמְשָׁכָת בְּגִלּוּי, כְּמִרְמָז בְּהִגִּי שְׁהוּא
86 גַּם כֵּן מִלְּשׁוֹן כְּאֲשֶׁר הִגָּה מִן הַמְסָלָה²⁰, הִיָּינוּ, כְּפִי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִמְחִשְׁבָּה בָּאָה בְּאוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת (ראה בהערה) 21, שְׁזָהוּ
 2 (בנוסף לפירוש 'הג' מלשון 'הגיון') גַּם הָגִי מִלְשׁוֹן הַהוֹגָה אֶת הַשֵּׁם
 3 בְּאוֹתִיּוֹתֵי²², וְקָאֵי עַל בְּחִינַת הַמַּלְכוּת כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעוֹלָם
 4 הָאֲצִילוֹת (לְמַעַל מֵאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר, שֶׁקָּאֵי עַל בְּחִינַת
 5 הַמַּלְכוּת כְּמוֹ שֶׁהָיָה
 6 בְּבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה),¹
 7 כְּפִי שֶׁנִּמְשַׁכֶּת לְהִיּוֹת עֶזֶר
 8 וְסִיּוּעַ לְנִשְׁמוֹת שֶׁהֵם
 9 בְּתַכְלִית הַבְּטוּל (לֹא
 10 בִּקְשָׁה דְּבָר). וְעַל-יְדֵי-זֶה
 11 וּתְשֹׂא חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו
 12 וְגו', עַל-דֶּרֶךְ מָה
 13 שֶׁכְּתוּב²³ כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין
 14 הַחוּחִים גּו' כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין
 15 הַבְּנוֹת, הֵינִי, שֶׁגָּדְלָה
 16 מַעֲלַת עֲבוֹדַת הַנִּשְׁמָה
 17 בְּתַכְלִית הַבְּטוּל לְגַבִּי
 18 שֶׁאֵר אֹפְנִי הָעֲבוּדָה
 19 שְׂאִינָם בְּתַכְלִית הַבְּטוּל,
 20 וּמַצֵּד תַּכְלִית הַבְּטוּל
 21 שֶׁלֹּא בִקְשָׁה דְּבָר, נַעֲשִׂית
 22 עֲלִיתָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
 23 (מִמַּעַמְד וּמִצָּב דִּהְסֵתֶר
 24 אֶסְתִּיר) בְּאִפֶּן שׁוֹתֵשָׂא
 25 חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו גּו'.
 26 לְסִיכּוּם, "וּבַהֲגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר גּו'
 27 לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ", עֲלִיית הַנִּשְׁמָה
 28 מִמַּעַמְדָּהּ וּמִצָּבָהּ בְּזִמְן הַגְלוּת
 29 ('אֶסְתֵּר') אֶל הַקֶּבֶה, שְׁבִדוֹן
 30 כֹּלל אֵינָה בִּכְח עֲצֻמָּה אֵלָּא ע"י
 31 סִיּוּעַ הַמַּלְאִכִּים, וְכִשְׁהָיָה בְּתַכְלִית
 32 הַבְּטוּל ("לֹא בִקְשָׁה דְּבָר")
 33 נִמְשָׁךְ לֵה עוֹר וְסִיּוּעַ נִעְלָה יוֹתֵר,
 34 וְעִי' "וּתְשֹׂא חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו".
 35 (ג) וְהִנֵּה כְּשֶׁם שֶׁאֶסְתֵּר
 36 (עֲלֶיהָ נִאֲמַר וּבַהֲגִיעַ תּוֹר
 37 אֶסְתֵּר גּו') קָאֵי עַל
 38 הַנִּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהָיָה בְּזִמְן
 39 הַגְלוּת, בְּמַעַמְד וּמִצָּב
 40 דִּהְסֵתֶר אֶסְתִּיר, כִּף גַּם
 41 הַמֶּלֶךְ (לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ)
 42 אַחֲשׁוּרֹשׁ, הַקֶּבֶה
 43 שְׂאֲחָרִית וְרֵאשִׁית שְׁלוֹ
 44 [=דְּרָגָה נְעִלִית הַכּוֹלֵל כֹּל
 45 הַדְּרָגוֹת מֵרֵאשִׁית עַד אַחֲרִית],
 46 קָאֵי עַל דְּרָגַת הָאֱלֻקוֹת

47 שְׁבִזְמַן הַגְלוּת דּוֹקָא. וְכָלִיל הָעֵנָן בְּזֶה, שֶׁאַחֲשׁוּרֹשׁ רִמְזוּ
 48 עַל דְּרָגָא נְעִלִית בְּיוֹתֵר בְּאֱלֻקוֹת שְׁמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הָעֵזֶר וְהַסִּיּוּעַ
 49 בְּזִמְן הַגְלוּת.
 50 וְהָעֵנָן הוּא²⁴, דִּהְנֵה תִּבְת אַחֲשׁוּרֹשׁ מְרַכֶּכֶת מִב' תִּבּוֹת,
 51 אַחֲשׁ וְרוֹשׁ. אַחֲשׁ הוּא
 52 מִלְשׁוֹן חֵשׁ, שֶׁפְּרוּשׁוֹ
 53 שְׂתִיקָה, כְּדֹאִיתָא
 54 בְּגִמְרָא²⁵ בְּפִירוּשׁ חֲשָׁמֶל
 55 שְׂרָאָה יִחְזַקָּא כְּאִשֶּׁר "נִפְתַּחוּ
 56 הַשָּׁמַיִם וְרָאָה מֵרָאוֹת אֱלֻקִּים",
 57 נֹאמַר: "וָאֵרָא... וּמִתּוֹכָהּ כַּעֵין
 58 הַחֲשָׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ", מִבּוֹאֵר
 59 בְּגִמְרָא "מֵאִי חֲשָׁמֶל"? "חִיּוֹת
 60 הַקּוֹדֶשׁ" עֲתִים חֲשׁוֹת
 61 [=שׁוֹתָקוֹת] עֲתִים מְמַלְלוֹת
 62 [=מִשְׁבַּחוֹת וּמַהֲלֵלוֹת אֶת ה']⁶²,
 63 פִּירוּשׁ בְּשִׁעָה שֶׁהַדְּבוּר
 64 יוֹצֵא מִפִּי הַקֶּבֶה - נִרְגַּשׁ
 65 בְּהֵם גִּילּוֹי אֱלֻקוֹת, חֲשׁוֹת -
 66 מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּמַצָּב שֶׁל בִּטּוּל
 67 גִּמּוּר, וּבְשִׁעָה שֶׁאֵין
 68 הַדְּבוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקֶּבֶה
 69 - אֵין גִּילּוֹי כְּלִיכָּה, מְמַלְלוֹת
 70 - אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וְכו', שְׁמִיָּה
 71 מוֹכֵן שְׂשִׁתִּיקָה הִיא
 72 דְּרָגָא נְעִלִית יוֹתֵר
 73 מִדְּבוּר. וְאֵין זֶה בְּסִתְרָהּ
 74 לְהַמְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר²⁶
 75 שְׁבִזְמַן הַגְלוּת כְּתִיב²⁷
 76 נִאֲלַמְתִּי דִּימִיָּה הַחֲשִׁיתִי
 77 מְטוּב, שְׁזוּהִי שְׂתִיקָה
 78 שְׁלֵמָה מִהַדְּבוּר (כְּמוֹ)
 79 שֶׁמִּצְאָנוּ שְׁמוּבָא פְסוּק זֶה בְּגִמְרָא
 80 (בְּרִכּוֹת ה) עַל "כֹּל מִי שֶׁאִפְשֵׁר
 81 לוֹ לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק",
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

20 שְׁמוּאֵל-ב כ, יג. 21) הֵינּוּ כְּאִשֶּׁר הַמַּחֲשָׁבָה יוֹצֵאת מֵהָעֵלֶם בַּעֲיֵין הַשְׁכָּל לְהִיּוֹת בּוֹלֵט וְנִגְלִית
 בְּמוֹחַ כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מְקוֹר לְדִיבּוּר (מֵאֲמָרִי אֲדַה"ו שֶׁם ע' קצ"ה). 22) מִשְׁנֵה סְנֵהֲרִין צ, א. 23) שִׁיר
 הַשִּׁירִים ב, ב. וְרָאָה מֵאֲמָרִי אֲדַמּוֹר הָאֲמַצְעִי שֶׁם ע' שס"א. 24) בְּהַבָּא לְקַמֵּן — רָאָה גַּם ד"ה וּבִבּוּאָה
 לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ תִּרְנַ"ד (ס"ה"מ תִּרְנַ"ד ע' רג). וְרָאָה גַּם ד"ה עַל כֵּן קִרְאוּ תִּשְׁי"ג פ"ו (תו"מ ח"ח ס"ע 19
 וְאֵילֶךְ. תו"מ ס"ה"מ אֲדַר רִישׁ ע' סט וְאֵילֶךְ). 25) חֲגִיגָה יג, ס"ע"א וְאֵילֶךְ. 26) אוֹהֶ"ת (יֵהָל אוֹר)
 לְתַהֲלִים לט, ג (ס"ע קִמּוֹ וְאֵילֶךְ). אוֹהֶ"ת נ"ך ח"ב ע' א'מח. ד"ה בִּאתִי לִגְנִי דְּמוֹצֵשׁ"ק פ' בִּשְׁלַח,
 יו"ד שֶׁבֶט פ"ו (תו"מ ח"ט ע' 14 וְאֵילֶךְ). וְש"נ. 27) תַּהֲלִים שֶׁם.

ביאור בדרך אפשר

1 כִּי, בַשְּׁתִּיקָה (שְׂבֻזְמָן הַגְּלוּת) גּוּפָא יִשְׁנָם ב' אוֹפְנִים²⁸. אִפֹּן
2 הָא', שֶׁהַשְּׁתִּיקָה הִיא מִצַּד עֲנִינִים שְׁמַעְלִימִים וּמִסְתִּירִים עַל
3 הַדְּבוּר, עַל־דֶּרֶךְ מָה שְׁפָתוֹב²⁹ נָחַר גְּרוּנִי [=נְתִיבֵשׁ גְּרוּנִי],
4 דְּקָאֵי עַל זְמַן הַגְּלוּת שֶׁהַמִּשְׁכָּת אֱלָקוּת אֵינָה בְּגִלּוּי, וְהֵינּוּ,
5 שְׂדִבְרֵי הַיּוֹי' (דְּבוּר) הַמְחִי'
6 אֶת הָעוֹלָם, אֵינּוּ נִכְר' 1
7 בְּמִצִּיאוֹת הַנִּבְרָאִים 2
8 וּבִכְלָלוֹת הָעוֹלָם. וְאִפֹּן 3
9 הַב', עַל־דֶּרֶךְ מֵאֲמָר 4
10 רְבוּתִינוּ וְ"ל³⁰ סִיג 5
11 לַחֲכֵמָה שְׁתִּיקָה, הֵינּוּ, 6
12 שְׂזוּהִי דְרָגָא שְׁלֻמְעָלָה 7
13 מִהִבְנָה וְהַשְׁגָּה, לְמַעְלָה 8
14 מִבְּחִינַת הַחֲכֵמָה כְּפִי 9
15 שְׁהִיא בְּגִלּוּי, כִּי־אִם אִפֹּן 10
16 נַעֲלָה יוֹתֵר בְּשִׁכְלָה, וְעַד 11
17 שְׁמַגִּיעַ לִכְחַ הַמִּשְׁכָּל - 12
18 מִקּוֹר הַשִּׁכְלָה שְׁאֵינּוּ שִׁכְלָה 13
19 גְּלוּי, וּבִכְלָלוֹת קָאֵי עַל 14
20 סְפִירַת הַפֶּתֶר שְׁלֻמְעָלָה 15
21 מִהַחֲכֵמָה, וְנִקְרָאת סִיג 16
22 לַחֲכֵמָה, וְהִיא בְּאִפֹּן שֶׁל 17
23 שְׁתִּיקָה. וְגַם עֲנִין זֶה 18
24 (אִפֹּן הַב' בַּשְּׁתִּיקָה) שִׁיךְ 19
25 לְזְמַן הַגְּלוּת, כְּדִאִתָּא 20
26 בְּדִהַר³¹ בְּפִרּוּשׁ הַפֶּתֶר³² 21
27 רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ גוֹ' 22
28 כִּי אֵינָנו, כִּי אֵינָנו וְלֹא 23
29 כְּתִיב כִּי אֵינִם (שְׁהִי) 24
30 בְּכִיטָה הִיא עַל 'בְּנֵיה' שְׁאִינִם 25
31 (בְּמִקּוֹמָם), אִלָּא, בְּכִיטָה 'רַחֵל' - 26
32 מִדַּת הַמַּלְכוּת שְׁלֻמְעָלָה - הִיא 27
33 בְּגִין דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא הִיא 28
34 סְלִיק (בְּגִין דְּוָא"ו 29
35 אֶתְרַחֵק וְאֶסְתַּלֵּק) לְעִילָא 30
36 לְעִילָא [=שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה 31
37 'בְּעִלָּה' הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ (וָא"ו - 32
38 שֶׁשֶּׁת הַמִּידוֹת הַמֵּאִירִים 33
39 (שְׁלֻכָן) עַל זְמַן 34
40 הַגְּלוּת נֹאמֵר: אוֹתוֹתֵינוּ לֹא 35
41 רָאִינוּ גוֹ'³³ [=סְחָרָה רֵאִית 36
42 ה'אוֹתוֹת' הַאֲלוּקִיּוֹת שֶׁמִּכּוּחַן 37
43 מִתְהוּוִים הָעוֹלָמוֹת]), הֵינּוּ, 38
44 שְׁסָלִיק לֹא רַק לְעִילָא, 39
45 דְּקָאֵי עַל בְּנֵיהָ³⁴, אֱלָא 40
46 סְלִיק לְעִילָא לְעִילָא, 41

ביאור בדרך אפשר

47 דְּקָאֵי עַל פְּנִימִיּוֹת עֲתִיק³⁵ [=דְּרָגָה הַפְּנִימִית שְׁבִכְתָּר'], וּבִכְלָלוֹת,
48 קָאֵי עַל סְפִירַת הַפֶּתֶר, הֵינּוּ, לְמַעְלָה מִחֲכֵמָה שְׁהִיא רֵאשִׁית
49 הַגְּלוּי, כִּי־אִם בְּאִפֹּן שֶׁהַשִּׁכְלָה הִיא בְּהַעֲלָם, שְׂזוּהִי עֲנִין דְּחֹשׁ,
50 מְלֻשׁוֹן שְׁתִּיקָה, וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּסְפִירוֹת, לְמַעְלָה מִחֲכֵמָה
51 שְׁהִיא הַתְּחִלַּת סְפִירוֹת
52 הַגְּלוּיּוֹת, כִּי־אִם סְפִירַת
53 הַפֶּתֶר, שְׁעִלְיָה נֹאמֵר
54 סִיג לַחֲכֵמָה שְׁתִּיקָה. עַד־
55 כֹּאן נִתְבָּאֵר עֲנִין רֵאשׁוֹן הַמְרוּמָה
56 ב'אֲחֻשׁוּרִשׁ' - לִשׁוֹן 'חֹשׁ',
57 שְׁמוּרָה עַל דְּרָגָה נְעִלִית בִּיּוֹתֵר
58 שְׁלֻמְעָלָה מִכָּל גִּילּוּי. וְרוֹשׁ
59 (אֲחֻשׁ וְרוֹשׁ) הִיא מְלֻשׁוֹן
60 מְרִירוֹת, וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹב³⁶
61 עֲנִיבְמוֹ עֲנִיב רֹשׁ [=עֲנִיבֵיהֶם
62 עֲנִיבִים מְרוּרִים כְּמוֹ רוֹשׁ] (עֲשֻׁב
63 מֵר), שְׁקָאֵי עַל כְּלָלוֹת
64 הַמִּצְבָּב בְּזְמַן הַגְּלוּת,
65 שְׁמַפְנִי חֲטָאִינוּ נַעֲשֶׂה
66 מְרִירוֹת הַגְּלוּת, עַל־דֶּרֶךְ
67 מָה שְׁפָתוֹב³⁷ אֲחִירִיתָה
68 מְרָה כְּלַעֲנָה. וְגַם, רוֹשׁ
69 הִיא מְלֻשׁוֹן רִישׁוֹת
70 [=עֲנִיּוֹת], שְׁמוּרָה עַל
71 הָרִישׁוֹת וְהַדְּלוֹת שְׂבֻזְמָן
72 הַגְּלוּת.

מִחֲכֵמָה שְׁהִיא רֵאשִׁית הַגְּלוּי, כִּי־אִם בְּאִפֹּן שֶׁהַשִּׁכְלָה הִיא בְּהַעֲלָם, שְׂזוּהִי עֲנִין
דְּחֹשׁ, מְלֻשׁוֹן שְׁתִּיקָה, וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּסְפִירוֹת, לְמַעְלָה מִחֲכֵמָה שְׁהִיא הַתְּחִלַּת
סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת, כִּי־אִם סְפִירַת הַפֶּתֶר, שְׁעִלְיָה נֹאמֵר סִיג לַחֲכֵמָה שְׁתִּיקָה.
וְרוֹשׁ (אֲחֻשׁ וְרוֹשׁ) הִיא מְלֻשׁוֹן מְרִירוֹת, וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹב³⁶ עֲנִיבְמוֹ עֲנִיב רֹשׁ (עֲשֻׁב
מֵר), שְׁקָאֵי עַל כְּלָלוֹת הַמִּצְבָּב בְּזְמַן הַגְּלוּת, שְׁמַפְנִי חֲטָאִינוּ נַעֲשֶׂה מְרִירוֹת הַגְּלוּת,
עַל־דֶּרֶךְ מָה שְׁפָתוֹב³⁷ אֲחִירִיתָה מְרָה כְּלַעֲנָה. וְגַם, רוֹשׁ הִיא מְלֻשׁוֹן רִישׁוֹת,
שְׁמוּרָה עַל הָרִישׁוֹת וְהַדְּלוֹת שְׂבֻזְמָן הַגְּלוּת.

(28) ראה גם אוה"ת מג"א ע' א"ב. ועם הוספות וכו' – ד"ה ובבואה לפני המלך הנ"ל (סה"מ תרנ"ד ע' ריג ואילך). וראה גם ד"ה על כן קראו הנ"ל (תו"מ ח"ח ע' 20. תו"מ סה"מ אדר שם). (29) תהלים סט, ד. וראה תו"א ויצא כא, ג. הובא באוה"ת (יהל אור) לתהלים שם. (30) אבות פ"ג מ"ג. וראה גם תו"א לך יב, סע"ב. שם, ד. סהמ"צ להצ"צ ז, א. (31) ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. (32) ירמ' לא, יד. (33) תהלים עד, ט. וראה אוה"ת (יהל אור) שם ע' קמז. (34) ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'מד. סה"מ עטר"ת ס"ע תקסא. (35) ראה לקו"ת שה"ש מה, א. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תצה. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפו. (36) האזינו לב, לב (ובפרש"י). (37) משלי ה, ד.

חייב איניש לבסומי בפוריא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְשָׁנִי הָעֵנִינִים דְּחַשׁ וְרוּשׁ בָּאִים בְּתַבָּה אַחַת וְנַעֲשִׂים שֵׁם
2 אֶחָד - 'אחש-ורוש', כִּי, מִצַּד זֶה שְׁבֻזְמָן הַגְּלוּת קִדְשָׁא-בְּרִיף-
3 הוּא סְלִיק (מִלְמַטָּה) לְעִילָא לְעִילָא, לְבַחֲנִית שְׁתִּיקָה, חַשׁ,
4 נַעֲשֶׂה לְמַטָּה מִצָּב שֶׁל רוּשׁ (מְרִירוֹת וְרִישׁוֹת). וְלֹאֲדִיף
5 גִּיסָא, מִבְּחִינַת חַשׁ,

6 שְׁהִיא בְּחִינָה נַעֲלָה 1
7 בְּיֹתֵר שְׁלֻמְעֵלָה 2
8 מִהֶחֱכָמָה, סִיג לְחֶכְמָה 3
9 שְׁתִּיקָה, מְקוֹם שְׁלֻמְעֵלָה 4
10 מַגְלוֹי אֱלָקוֹת, נִמְשָׁף עֶזֶר 5
11 וְסִיּוּעַ לְבַחֲנִית רוּשׁ, 6
12 הַמְרִירוֹת וְהַרִישׁוֹת וְדָלוֹת 7
13 שְׁבֻזְמָן הַגְּלוּת. לְסִיכּוֹם, 8
14 'אחשורוש' מורה על מצב 9
15 האלקות בזמן הגלות, כאשר 10
16 "קוב"ה סליק לעילא לעילא", 11
17 למצב 'שתיקה' ('אחש') 12
18 שלמעלה מדיבור - ספירת 13
19 הכתר. שעי"ז נעשה למטה 20
21 מרירות הגלות ('רוש'). ולאידך, 22
22 דוקא מבחינה זו נמשך עזר 23
23 וסיוע לזמן הגלות, כמו שיתבאר 24
24 להלן. 25

24 (ד) וּבִיאור הָעֵנִין, דְּהִנֵּה אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' 38
25 אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' 38
26 מִפְּנֵי מַה לֹּא נֶאֱמַר נו"ן 18
27 בְּאַשְׁרֵי 39 [=בפרק "תהלה 19
28 לדוד" אין פסוק המתחיל ב- 20
29 נו"ן?], מִפְּנֵי שֵׁשׁ בָּהּ (אוֹת 21
30 נו"ן מרמזת על) מִפְּלִתָן שֶׁל 22
31 שׁוּנְאֵי יִשְׂרָאֵל -[בלשון סג- 23
32 נהור], שְׁנַאֲמָר 40 נִפְלָה לֹא 24
33 תוֹסִיף קוּם בְּתוֹלַת 25
34 יִשְׂרָאֵל וְכו', אֶפְלוּ הָכִי 26
35 [=למרות זאת. אף שהפסיק 27
36 באות נו"ן מפני הנפילה שלה 28
37 ולא רצה אפילו לרמוזה, חזר 29
38 ורמז תיכף הסמיכה וקימה 30
39 מהנפילה], חֲזַר דָּוִד וְסִמְכָה 31
40 בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁנַאֲמָר 41
41 סוּמָךְ ה' לְכָל הַנוֹפְלִים. 42
42 וְכִדְאִיתָא בְּזֵהר 42 לֹא 43
43 תוֹסִיף קוּם מִגְרָמָה 44
44 [=מכוח עצמה] אֶלָּא 45
45 קִדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא יוֹקִים 46
46 לָהּ [=ירומם אותה]. וְסִמְכָה

47 זו (סוּמָךְ ה' לְכָל הַנוֹפְלִים) הִיא הָעֶזֶר וְהַסִּיּוּעַ לְבַחֲנִית רוּשׁ,
48 שְׁצִרִיף לְהִיּוֹת נִמְשָׁף מִמְּקוֹם נַעֲלָה בְּיֹתֵר דְּוָקָא, בְּחִינַת חַשׁ.
49 וְיֻבְּן עַל-פִּי מִשָּׁל מַעֲנִין הַנִּפְּלָה לְמַטָּה, שֵׁשׁ בָּהּ כְּמָה
50 אוֹפְנִים, מִנִּפְּלָה קָלָה בְּלָבָד, וְעַד לְנִפְּלָה בְּאֶפֶן שֶׁל הַשְּׁלָכָה
51 וְזִרְיָקָה מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה
52 בְּכַח, הִנֵּה, גַּם כְּדִי לְמַנַּע
53 הַנִּפְּלָה הַיּוֹתֵר קָלָה יֵשׁ
54 צִרְף בְּכַח גְּדוֹל יוֹתֵר
55 מִכְחוֹ שֶׁל הַנוֹפֵל, וְעַל-
56 אַחַת-כְּמָה-וְכְּמָה בְּנִפְּלָה
57 בְּאֶפֶן שֶׁל הַשְּׁלָכָה
58 וְזִרְיָקָה, שְׁצִרִיף לְהִיּוֹת
59 כַּח חֲזַק בְּיֹתֵר שְׁיִיכָל
60 לְהַתְּגַבֵּר עַל כְּחוֹ שֶׁל
61 הַזּוֹרֵק. וְעַל-דִּרְף-זֶה
62 בְּנִמְשָׁל, בְּנִפְּלָה שְׁשִׁיכָת
63 בְּנִשְׁמוֹת, שֵׁשׁ בָּזָה כְּמָה
64 אוֹפְנִים. יֵשׁ נִפְּלָה קָלָה
65 בְּיֹתֵר שְׁאִינָה אֶלָּא שְׁנוֹי
66 הַמְּקוֹם שֶׁל הַנִּשְׁמָה
67 בְּאֶפֶן שְׁאִינָה פּוֹעֵל שְׁנוֹי
68 וְיִרְיָדָה חֶסֶד-וְשָׁלוֹם
69 בְּנִשְׁמָה. וְעַל-דִּרְף
70 הַמְּבָאֵר בְּכְמָה מְקוֹמוֹת 43
71 בְּפִירוּשׁ וְיוֹסֵף הוֹרֵד
72 מִצְרִימָה 44, שְׁגַם
73 בְּיִרְדָּתוֹ לְמַצְרַיִם הָיָה
74 מְרַפָּה לְאֱלָקוֹת
75 [=כמרכבה הבטילה לרוכב ואין
76 לה רצון עצמאי], בְּדִרְגָּת
77 הָעֲבוּדָה דְּנִשְׁמָה
78 דְּאֲצִילוֹת, וּבְאֶפֶן כְּזֶה
79 הוֹרֵד מִצְרִימָה, הֵינִינוּ
80 שְׁבִהִיּוֹתוֹ נִשְׁמָה
81 דְּאֲצִילוֹת נִמְצָא הוּא (לֹא

וְשָׁנִי הָעֵנִינִים דְּחַשׁ וְרוּשׁ בָּאִים בְּתַבָּה אַחַת וְנַעֲשִׂים
שֵׁם אֶחָד, כִּי, מִצַּד זֶה שְׁבֻזְמָן הַגְּלוּת קִדְשָׁא-
בְּרִיף-הוּא סְלִיק (מִלְמַטָּה) לְעִילָא לְעִילָא, לְבַחֲנִית
שְׁתִּיקָה, חַשׁ, נַעֲשֶׂה לְמַטָּה מִצָּב שֶׁל רוּשׁ (מְרִירוֹת
וְרִישׁוֹת). וְלֹאֲדִיף גִּיסָא, מִבְּחִינַת חַשׁ, שְׁהִיא בְּחִינָה
נַעֲלָה בְּיֹתֵר שְׁלֻמְעֵלָה מִהֶחֱכָמָה, סִיג לְחֶכְמָה שְׁתִּיקָה,
מְקוֹם שְׁלֻמְעֵלָה מַגְלוֹי אֱלָקוֹת, נִמְשָׁף עֶזֶר וְסִיּוּעַ לְבַחֲנִית
רוּשׁ, הַמְרִירוֹת וְהַרִישׁוֹת וְדָלוֹת שְׁבֻזְמָן הַגְּלוּת.

(ד) וּבִיאור הָעֵנִין, דְּהִנֵּה אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל' 38
לֹא נֶאֱמַר נו"ן בְּאַשְׁרֵי 39, מִפְּנֵי שֵׁשׁ בָּהּ
מִפְּלִתָן שֶׁל שׁוּנְאֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁנַאֲמָר 40 נִפְלָה לֹא תוֹסִיף
קוּם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל וְכו', אֶפְלוּ הָכִי חֲזַר דָּוִד וְסִמְכָה
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁנַאֲמָר 41 סוּמָךְ ה' לְכָל הַנוֹפְלִים.
וְכִדְאִיתָא בְּזֵהר 42 לֹא תוֹסִיף קוּם מִגְרָמָה אֶלָּא קִדְשָׁא-
בְּרִיף-הוּא יוֹקִים לָהּ. וְסִמְכָה זֶה (סוּמָךְ ה' לְכָל
הַנוֹפְלִים) הִיא הָעֶזֶר וְהַסִּיּוּעַ לְבַחֲנִית רוּשׁ, שְׁצִרִיף
לְהִיּוֹת נִמְשָׁף מִמְּקוֹם נַעֲלָה בְּיֹתֵר דְּוָקָא, בְּחִינַת חַשׁ.

וְיֻבְּן עַל-פִּי מִשָּׁל מַעֲנִין הַנִּפְּלָה לְמַטָּה, שֵׁשׁ בָּהּ כְּמָה
אוֹפְנִים, מִנִּפְּלָה קָלָה בְּלָבָד, וְעַד לְנִפְּלָה בְּאֶפֶן
שֶׁל הַשְּׁלָכָה וְזִרְיָקָה מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה בְּכַח, הִנֵּה, גַּם כְּדִי
לְמַנַּע הַנִּפְּלָה הַיּוֹתֵר קָלָה יֵשׁ צִרְף בְּכַח גְּדוֹל יוֹתֵר
מִכְחוֹ שֶׁל הַנוֹפֵל, וְעַל-אַחַת-כְּמָה-וְכְּמָה בְּנִפְּלָה בְּאֶפֶן
שֶׁל הַשְּׁלָכָה וְזִרְיָקָה, שְׁצִרִיף לְהִיּוֹת כַּח חֲזַק בְּיֹתֵר
שְׁיִיכָל לְהַתְּגַבֵּר עַל כְּחוֹ שֶׁל הַזּוֹרֵק. וְעַל-דִּרְף-זֶה
בְּנִמְשָׁל, בְּנִפְּלָה שְׁשִׁיכָת בְּנִשְׁמוֹת, שֵׁשׁ בָּזָה כְּמָה
אוֹפְנִים. יֵשׁ נִפְּלָה קָלָה בְּיֹתֵר שְׁאִינָה אֶלָּא שְׁנוֹי הַמְּקוֹם
שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּאֶפֶן שְׁאִינָה פּוֹעֵל שְׁנוֹי וְיִרְיָדָה חֶסֶד-וְשָׁלוֹם
בְּנִשְׁמָה. וְעַל-דִּרְף הַמְּבָאֵר בְּכְמָה מְקוֹמוֹת 43 בְּפִירוּשׁ וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרִימָה 44, שְׁגַם
בְּיִרְדָּתוֹ לְמַצְרַיִם הָיָה מְרַפָּה לְאֱלָקוֹת, בְּדִרְגָּת הָעֲבוּדָה דְּנִשְׁמָה דְּאֲצִילוֹת,
וּבְאֶפֶן כְּזֶה הוֹרֵד מִצְרִימָה, הֵינִינוּ, שְׁבִהִיּוֹתוֹ נִשְׁמָה דְּאֲצִילוֹת נִמְצָא הוּא (לֹא

(38 ברכות ד, ב. וראה לקו"ת תצא מ, א ואילך. (39 תהלים קאפיטל קמה. 40 עמוס ה, ב. 41 תהלים קמה, יד. 42 ח"ב רמ, רע"א. 43 ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קצב ואילך. תו"ח ויחי קב, ג ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' רצט. תרל"ג ח"א ע' סה ואילך. תרפ"ח ע' כו. תש"כ (תו"מ חכ"ח ע' 251 ואילך). תשכ"א (תו"מ חל"א ע' 158 ואילך). 44) וישב לט, א.

ביאור בדרך אפשר

רק ירידה מעולם לעולם, אך לא נעשה כל שינוי מהותי בנשמה. אָמֵנָם, יֵשׁ
נִפְּלָה שְׁעַל־יָדָה נַעֲשֶׂה גַם הַזֶּקֶ כו', דְּהִנֵּה, כְּתִיב⁵⁰ מִי יַעֲלֶה
בְּהַר הַנֶּזֶק וְיָמִי יָקוּם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ וְגו', הֵינִינוּ, שְׂפָדֵי לַעֲלוֹת
לְהַר הַנֶּזֶק וְשָׁגַם לְאַחֲרֵי־זֶה יִשְׁאָר לַעֲמֹד בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ, צָרִיף
לְהִיּוֹת כַּהֲמִשָּׁךְ הַפְּסוּק: נָקִי
פְּסִים וְכִי לִכְב כו'⁵⁰,
וְכַאֲשֶׁר חֲסֵר אֶצְלוֹ
בְּהַעֲנִין דְּנָקִי פְּסִים וְכִי
לִכְב, אֵינִי יָכוֹל לְהִיּוֹת
בְּהַר הַנֶּזֶק, וּבְמִילָא נּוֹפֵל
הוּא מִתַּר הַנֶּזֶק. וְעוֹד
זֹאת, שְׂפָאֲשֶׁר נִמְצָא
לְמַעַלָּה, בְּהַר הַנֶּזֶק, וְנוֹפֵל
מִשָּׁם רַחֲמָנָא לִיַּצְלוֹ,
נוֹפֵל הוּא לְמַטָּה יוֹתֵר
וְהַזֶּק הוּא גְדוֹל יוֹתֵר
מִמָּוֹ אֶצֶל זֶה
שְׂמִלְכַתְחֻלָּה לֹא עָלָה
בְּהַר הַנֶּזֶק, וְעַל־דֶּרֶךְ
מֵאֲמֵר רַבּוֹתֵינוּ ו'ל'⁵¹
שְׂשִׁגְתָּ תִּלְמִידֵי חֲכָמִים
עוֹלָה וְדוֹן. וְיֵשׁ נִפְּלָה
גְּרוּעָה וּפְחוּתָה יוֹתֵר,
שְׂמִיָּע לְמַעֲמֹד וּמִצָּב
שְׂנוֹכָל בֵּין אֵלָה
שְׂעִלֵיהֶם אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ
ו'ל'⁵² שְׂאִין מְכַנְּסִין
אוֹתָם בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל
הַקֶּב"ה, הֵינִינוּ, שְׂדוּחִים
וְעַד שְׂמִשְׁלִיכִים אוֹתוֹ
מִלְמַעְלָה רַחֲמָנָא לִיַּצְלוֹ,
וְעַל־דֶּרֶךְ מֵה שְׂכַתּוֹב⁵³
הַשְּׁלִיף מִשְׁמִים אֶרֶץ
תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל,
שְׂהַנְפִילָה שְׂנַעֲשִׂית עַל־
יְדֵי הַשְּׁלֵכָה וְזִרְיָקָה

ביאור בדרך אפשר

בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, כִּי־אֵם) בְּמִצְרִים. וּבִאֲפֹן כְּזֶה הוּא כְּלָלוֹת
הַעֲנִין דְּגָלוֹת הַשְּׂכִינָה -בְּמִסְכַּת מְגִילָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אוֹמֵר: בּוֹא
וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ שְׂכִינָה
עִמָּהֶן. גָּלוּ לַמִּצְרַיִם שְׂכִינָה עִמָּהֶן. גָּלוּ לִבְבֶּל שְׂכִינָה עִמָּהֶן). [דָּאֵף

שְׂכַבּוּדִי לְאַחֵר לֹא

אֲתָן⁴⁵, הָרִי מִכָּל־מָקוֹם, יִשְׁנֵנוּ הַעֲנִין דְּשְׂכִינָתָא
בְּגִלוּתָא⁴⁶, אֲלֵא] שְׂאִין
זֶה בִּאֲפֹן שְׂנַעֲשֶׂה שְׂנוּי
חֲסִי־וְשָׁלוֹם (וּכְמוֹ כֵּן לֹא
נַעֲשֶׂה שְׂנוּי חֲסִי־וְשָׁלוֹם
בְּנַשְׂמָה דְּאֲצִילוֹת,
וּבְנַשְׁמוֹת בְּכָלִל) כִּי־אֵם
רַק בִּאֲפֹן דְּכַמוּ יוֹסֵף שְׂהוֹרֵד
מִצְרַיִמָּה (שִׁירִידָה זו קָאִי
עַל כְּלָלוֹת הַגְּלִיּוֹת
שְׂנוֹקְרָאוּ עַל שֵׁם
מִצְרַיִם⁴⁷), שְׂמַצֵּד זֶה
הִירִידָה יֵשׁ יְנִיקָה לְלַעֲמַת־
זֶה [=כּוּחַת הַטּוּמְאָה שֶׁלַּעוֹמֶת
כּוּחַת הַקְּדוּשָׁה], לְהַעֲ
שָׁרִים [=לְכָל אוֹמֶה מִשְׁבַּעִים
אוֹמוֹת יִשְׁנֵנוּ שֶׁר לְמַעַל שְׂדִרְכוֹ
עוֹבֶרֶת הַחַיּוֹת לְאוֹתָהּ אוֹמֶה],
וְעַל־יָדֵם לְאֵמוֹת הָעוֹלָם
(שֶׁהֵם יוֹנָקִים חַיּוֹת בְּתַעֲנוּגֵי עוֹלָם
הַזֶּה) (וְעַל־יָדֵם גַּם
לְקַלְפָּה וּסְטָרָא־אַחֲרָא),
שְׂנַעֲשֶׂה אֶצֶל תּוֹסֶפֶת
כַּח, וּכְדֹאֲתָא בְּמִדְרָשׁ⁴⁸
אֲתָה מוֹצֵא שְׂכָל אֲמָה
וְלִשׁוֹן שְׂשִׁלְטָה עַל
יִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטָה מִסּוּף
הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ בְּשָׁבִיל
כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ בְּגָלוֹת
מִצְרַיִם שְׂהִיָּה פְּרַעָה
שׁוֹלֵט מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד
סוּפוֹ (מוֹשֶׁל בְּכַפָּה⁴⁹),
וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בִּשְׂאָר
גְּלִיּוֹת, עַד לְגָלוֹת הָאֲחֵרוֹן
בְּמִלְכּוֹת אֲדוֹם
[וְעַל־יָדֵי יְנִיקָה זֶה גּוֹפָא
נַעֲשֶׂה סוּף־כָּל־סוּף בְּרוּר
הִרַע דְּמִצְרַיִם וְכוּ']. עַד־
כָּאן נִתְבָּאֵר אוֹפֵן הָא' בִּנְפִילָת'
הַנִּשְׁמָה מִעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, שְׂהִיא

אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ו'ל'⁵² שְׂאִין מְכַנְּסִין אוֹתָם בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה, הֵינִינוּ, שְׂדוּחִים
וְעַד שְׂמִשְׁלִיכִים אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה רַחֲמָנָא לִיַּצְלוֹ, וְעַל־דֶּרֶךְ מֵה שְׂכַתּוֹב⁵³ הַשְּׁלִיף
מִשְׁמִים אֶרֶץ תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, שְׂהַנְפִילָה שְׂנַעֲשִׂית עַל־יְדֵי הַשְּׁלֵכָה וְזִרְיָקָה

(45) ישע"י מב, ח. מח, יא. (46) ראה מגילה כט, א. זח"א קכ, ב. (47) ב"ר פט"ז, ד. (48) מכילתא בשלח
יד, ה. זח"ב ו, א. (49) מקומות שצוינו בהערה הקודמת. וראה לקו"ש ח"י"ב ע' 162 בהערה.
(50) תהלים כד, ג"ד. (51) ראה אבות פ"ד מ"ג. בבא מציעא לג, ב. (52) נדה יג, ב. (53) איכה ב, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מלמעלה למטה, היא בתקף גדול ובהזק ביותר. והנה,
2 בנוגע לכל אופני הנפילה, מהנפילה באפן היותר נעלה,
3 שעל-זה נאמר⁵⁴ שבע יפל צדיק וקם - מבאר אדמו"ר הזקן
4 בהקדמה לשער היחוד והאמונה: "ואינה נקראת נפילה אלא לגבי מדינתו
5 הראשונה ולא לגבי שאר כל

6 אדם ח"ו", ועד להנפילה
7 היותר פחותה וגרועה,
8 הרי בנוגע לכל אופני הנפילה
9 כתיב⁵⁵ כי יפל לא יוטל
10 כי הוי' סומך ידו, כי
11 סומך הוי' לכל הנופלים.
12 והינו, שגם בנפילה מהר
13 הוי', ואפילו בשדוהים
14 ומשליכים אותו משם,
15 מפל-מקום, לא יוטל,
16 לארץ⁵⁶, עד לעמק תחת
17 רחמנא-ליצלן באופן שלא
18 יהי' לו תקומה חסו-שלום, כי
19 הוי' סומך ידו, שסומך
20 לכל הנופלים.

21 והנה כדי להיות הסמיכה
22 מהנפילה, הרי כשם
23 שבמשל יש צרך בכח
24 גדול יותר מהכח שעל-
25 ידו היתה הנפילה, הן
26 נפילה קלה, ועל-אחת-
27 כמה וכמה נפילה באפן
28 של השלכה וזריקה
29 בכח, כן גם בנמשל
30 בנפילת הנשמה - ועד לנפילה
31 אשר לא תוכל לעמוד במחיצת
32 הקדושה יש צרך בכח
33 גדול וחזק יותר מהכח
34 שעל-ידו היתה הנפילה
35 דהשליף משמים ארץ
36 גו' רחמנא-ליצלן,
37 שבכח זה דוקא לא
38 יוטל, ומהיה הסמיכה גם
39 מהנפילה שהיתה על-ידי
40 השלכה וזריקה מלמעלה
41 למטה בכח. והינו,
42 שהענין דסומך הוי' לכל
43 הנופלים הוא ממקום
44 עליון ביותר שלמעלה
45 מעולם האצילות שמשם היתה
46 היירידה. ועוד זאת במשל,

מלמעלה למטה, היא בתקף גדול ובהזק ביותר. והנה,
בנוגע לכל אופני הנפילה, מהנפילה באפן היותר נעלה,
שעל-זה נאמר⁵⁴ שבע יפל צדיק וקם, ועד להנפילה
היותר פחותה וגרועה, כתיב⁵⁵ כי יפל לא יוטל כי הוי'
סומך ידו, כי, סומך הוי' לכל הנופלים. והינו, שגם
בנפילה מהר הוי', ואפילו בשדוהים ומשליכים אותו
משם, מפל-מקום, לא יוטל, לארץ⁵⁶, עד לעמק תחת
רחמנא-ליצלן, כי הוי' סומך ידו, שסומך לכל הנופלים.

והנה כדי להיות הסמיכה מהנפילה, הרי כשם
שבמשל יש צרך בכח גדול יותר מהכח שעל-ידו
היתה הנפילה, הן נפילה קלה, ועל-אחת-כמה וכמה
נפילה באפן של השלכה וזריקה בכח, כן גם בנמשל
יש צרך בכח גדול וחזק יותר מהכח שעל-ידו היתה
הנפילה דהשליף משמים ארץ גו' רחמנא-ליצלן, שבכח
זה דוקא לא יוטל, ומהיה הסמיכה גם מהנפילה שהיתה
על-ידי השלכה וזריקה מלמעלה למטה בכח. והינו,
שהענין דסומך הוי' לכל הנופלים הוא ממקום עליון
ביותר. ועוד זאת במשל, שהכח שמעבב את הדבר
הנופל צריך לבוא למטה מתחת הדבר (האבן וכיוצא
בזה), הנופל או הנזרק למטה, ועל-ידי-זה דוקא יוכל
לעבב נפילתו לארץ. ועל-דרך-משל התלמיד שגפול
למד ענין בטעות, אזי צריך הרב המופיע להשפיל את
עצמו ולהתלבש באותו הטעות, לברר וללבן אופני
הטעות וכו', ודוקא על-ידי-זה יוכל להסביר לתלמיד,
להוציאו ולהעלותו מהטעות ולהעמידו על השכל
הישר. וכן הוא בנמשל, שהכח שעל-ידו גם כי יפל לא
יוטל כי הוי' סומך ידו, סומך הוי' לכל הנופלים
וועל-דרך-זה כללות הענין דחונת מלאך ה' סביב
ליראיו, שזוהי הנתינת כח מלמעלה שאלמלא עזרו
אינו יכול לו (פנ"ל סעיף ב), צריך לירד ולהתלבש
בלבושי המקום התחתון ששם נמצא הדבר הנופל, או

הנשלף ונזרק כו', היינו, שהסמיכה העזר והסיוע מלמעלה אינם באפן של
המשכת אלקות בגלוי, אלא בהעלים (מבפנים) דוקא, עד כדי כך, שאינו מרגיש

47 שהכח שמעבב את הדבר הנופל צריך לבוא למטה מתחת
48 הדבר (האבן וכיוצא בזה), הנופל או הנזרק למטה,
49 ועל-ידי-זה דוקא יוכל לעבב נפילתו לארץ. ועל-דרך-משל
50 התלמיד שגפול ולמד ענין בטעות, אזי צריך הרב המופיע
51 הרוצה להוציאו מחשיכה לאור
52 האמת להשפיל את עצמו
53 ולהתלבש באותו
54 הטעות, לברר וללבן
55 אופני הטעות וכו' ולבוא
56 בדיבור עם התלמיד לפי אופן
57 טעותו, ודוקא על-ידי-זה
58 יוכל להסביר לתלמיד,
59 להוציאו ולהעלותו
60 מהטעות ולהעמידו על
61 השכל הישר - הנה בשעה זו
62 שעזר לתלמיד לצאת מטעותו,
63 אין התלמיד מרגיש הפלאת
64 שכלו של הרב שנמצא הרבה
65 מעל ומעבר לטעות התלמיד.
66 וכן הוא בנמשל, שהכח
67 שעל-ידו גם כי יפל לא
68 יוטל כי הוי' סומך ידו,
69 סומך הוי' לכל הנופלים
70 וועל-דרך-זה כללות
71 הענין דחונת מלאך ה'
72 סביב ליראיו, שזוהי
73 הנתינת כח מלמעלה
74 שאלמלא עזרו אינו
75 יכול לו (פנ"ל סעיף ב),
76 צריך לירד ולהתלבש
77 בלבושי המקום התחתון
78 ששם נמצא הדבר
79 הנופל, או הנשלף ונזרק
80 כו', היינו, שהסמיכה
81 העזר והסיוע מלמעלה
82 אינם באפן של המשכת
83 אלקות בגלוי, אלא
84 בהעלים (מבפנים) דוקא,
85 עד כדי כך, שאינו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מרגיש כלל שזהו ענין של אלקות, ודוקא באפן כזה נעשית
2 הסמיכה שלא יוטל לארץ, ועד להגבהה למעלה.
3 ומזה מוכן גם בנוגע לכללות הנפילה שבזמן הגלות, שכדי
4 להיות סומך הוי' לכל הנופלים, צריכה להיות ההמשכה
5 ממקום שלמעלה יותר

6 מבחינת האלקות שבה
7 נעשה גלות השכינה
8 (באפן דיווסף הורד
9 מצרימה), שזהו בחינת חש
10 (אחש דאחשורוש),
11 לשון שתיקה, סייג
12 לחכמה שתיקה, דרגא
13 נעלית ביותר, לעילא
14 לעילא מדרגת האלקות
15 שהיתה בגלוי בזמן
16 הבית. אמנם, דרגא
17 נעלית זו צריכה לירד
18 ולהתלבש בלבושי
19 הגלות, שזהו שבחינת
20 חש נעשית תבה אחת עם
21 רוש, ענבימו ענבי רוש,
22 שמורה על מרירות
23 הגלות, ודוקא על-ידי
24 ירידה והתלבשות זו
25 נעשית הסמיכה
26 להנפילה דזמן הגלות,
27 סומך הוי' לכל הנופלים.
28 וזהו שכללות השם
29 דאחשורוש (לא רק רוש,
30 אלא גם חש) שיף לזמן
31 הגלות, כמו שם אסתר
32 (הסתר ונפילה בתכלית),
33 שהוא שם הגלות של
34 הנשמה המקבלת העזר
35 והסיוע, כך גם מצד
36 המשפיע, שם הגלות
37 הוא אחשורוש בכללותו,
38 לא רק רוש, אלא גם
39 חש, שמורה על העזר
40 והסיוע מבחינה נעלית
41 ביותר. ועל-ידי העזר
42 והסיוע שממשיך
43 המשפיע אל המקבל
44 (מבחינת חש, כפי
45 שמתלבש ב'רוש' דגלות,
46 ומגיע למקבל שגמא

כלל שזהו ענין של אלקות, ודוקא באפן כזה נעשית
הסמיכה שלא יוטל לארץ, ועד להגבהה למעלה.

ומזה מוכן גם בנוגע לכללות הנפילה שבזמן הגלות,
שכדי להיות סומך הוי' לכל הנופלים, צריכה

להיות ההמשכה ממקום שלמעלה יותר מבחינת
האלקות שבה נעשה גלות השכינה (באפן דיווסף הורד

מצרימה), שזהו בחינת חש (אחש דאחשורוש), לשון
שתיקה, סייג לחכמה שתיקה, דרגא נעלית ביותר,

לעילא לעילא מדרגת האלקות שהיתה בגלוי בזמן
הבית. אמנם, דרגא נעלית זו צריכה לירד ולהתלבש

בלבושי הגלות, שזהו שבחינת חש נעשית תבה אחת
עם רוש, ענבימו ענבי רוש, שמורה על מרירות הגלות,

ודוקא על-ידי ירידה והתלבשות זו נעשית הסמיכה
להנפילה דזמן הגלות, סומך הוי' לכל הנופלים. וזהו

שכללות השם דאחשורוש (לא רק רוש, אלא גם חש)
שיף לזמן הגלות, כמו שם אסתר, שהוא שם הגלות של

הנשמה המקבלת העזר והסיוע, כך גם מצד המשפיע,
שם הגלות הוא אחשורוש בכללותו, לא רק רוש, אלא

גם חש, שמורה על העזר והסיוע מבחינה נעלית ביותר.
ועל-ידי העזר והסיוע שממשיך המשפיע אל המקבל

(מבחינת חש, כפי שמתלבש ברוש דגלות, ומגיע
למקבל שגמא במעמד ומצב דהסתר אסתר), אזי

בהגיע תור אסתר גוי' לא בקשה דבר, שעומדת בתכלית
הבטול, ועל-ידי זה ותשא חן וחסד לפניו בתכלית.

(ה) וזהו תכן פללות ספור המגלה, כמו שפתוב⁵⁷
בימים ההם כשבת המלך אחשורוש גוי'

בשושן הבירה, דשושן הבירה הוא מקום הגלות,
כדאיאתא בהוספות לתורה אור⁵⁸ שזהו שושן עמק

אימה⁵⁹, ועל זה אמרו רבותינו ז"ל⁶⁰ גלו לעילם שכינה
עמהם, עילם היינו שושן⁶¹, שגם שם ישנה התלבשות

השכינה, אלא שזהו באפן של ישיבה, כשבת המלך
דייקא, שמורה על ההשפלה למטה⁶². אמנם, סדר

ההמשפיע אל המקבל (מבחינת חש, כפי שמתלבש ב'רוש' דגלות, ומגיע למקבל שגמא

ההמשפיע אל המקבל (מבחינת חש, כפי שמתלבש ב'רוש' דגלות, ומגיע למקבל שגמא

47 במעמד ומצב דהסתר אסתר), אזי בהגיע תור אסתר גוי'
48 לא בקשה דבר, שעומדת בתכלית הבטול, ועל-ידי זה
49 ותשא חן וחסד לפניו בתכלית. לסיכום, ב' אופנים ב'נפילה', ירידה
50 מדרגה לדרגה אך ללא שינוי מהותי, ונפילה בכוח באופן של 'זריקה'. ובב'
51 האופנים קיים סיוע מלמעלה

52 מכוח עליון ביותר שלמעלה
53 מכח הנפילה, אך כוח זה
54 המסייע אינו נרגש באדם הנופל,

55 והוא ממדרגת 'אחש' (לשון
56 שתיקה) המסייע לקום
57 ולהתרומם ממצב של 'רוש'.

58 מכל הנ"ל נמצא, שבזמן הגלות
59 מקבלת כנסת-ישראל סיוע
60 מדרגה עליונה ביותר.

61 אדמו"ר האמצעי נ"ע מבאר בזה
62 הטעם שמצונו שבזמן הגלות היו
63 בעולם נשמות גבוהות ביותר
64 שלא היו אף בזמן בית-המקדש,

65 כמו נשמת רבי-שמעון-בר-יוחאי
66 שהי' אחר החורבן דוקא, כיון
67 שבזמן הגלות כאשר נפלה
68 כנסת-ישראל מאד, צריכה היא
69 עזר וסיוע ממקום גבוה מאד

70 נעלה שהוא אור נשמות גבוהות
71 כל-כך שלא הי' כמוהו בזמן
72 בית-המקדש שאור זה יסייע לה
73 להעמידה ולעכבה מנפילה שלא

74 תיפול עוד.
75 (ה) וזהו תכן פללות ספור
76 המגלה, כמו שפתוב⁵⁷
77 בימים ההם כשבת המלך
78 אחשורוש גוי' בשושן
79 הבירה, דשושן הבירה
80 הוא מקום הגלות,

81 כדאיאתא בהוספות לתורה
82 אור⁵⁸ שזהו שושן עמק
83 אימה⁵⁹, ועל זה אמרו
84 רבותינו ז"ל⁶⁰ גלו
85 לעילם שכינה עמהם,

86 עילם היינו שושן⁶¹,
87 שגם שם ישנה
88 התלבשות השכינה, אלא
89 שזהו באפן של ישיבה,

90 כשבת המלך דייקא,
91 שמורה על ההשפלה
92 למטה⁶² - כמו באדם למטה,

93 (ה) וזהו תכן פללות ספור
94 המגלה, כמו שפתוב⁵⁷
95 בימים ההם כשבת המלך
96 אחשורוש גוי' בשושן
97 הבירה, דשושן הבירה
98 הוא מקום הגלות,

99 כדאיאתא בהוספות לתורה
100 אור⁵⁸ שזהו שושן עמק
101 אימה⁵⁹, ועל זה אמרו
102 רבותינו ז"ל⁶⁰ גלו
103 לעילם שכינה עמהם,

104 עילם היינו שושן⁶¹,
105 שגם שם ישנה
106 התלבשות השכינה, אלא
107 שזהו באפן של ישיבה,

108 כשבת המלך דייקא,
109 שמורה על ההשפלה
110 למטה⁶² - כמו באדם למטה,

111 (ה) וזהו תכן פללות ספור
112 המגלה, כמו שפתוב⁵⁷
113 בימים ההם כשבת המלך
114 אחשורוש גוי' בשושן
115 הבירה, דשושן הבירה
116 הוא מקום הגלות,

117 כדאיאתא בהוספות לתורה
118 אור⁵⁸ שזהו שושן עמק
119 אימה⁵⁹, ועל זה אמרו
120 רבותינו ז"ל⁶⁰ גלו
121 לעילם שכינה עמהם,

122 עילם היינו שושן⁶¹,
123 שגם שם ישנה
124 התלבשות השכינה, אלא
125 שזהו באפן של ישיבה,

126 כשבת המלך דייקא,
127 שמורה על ההשפלה
128 למטה⁶² - כמו באדם למטה,

(57) אסתר א, ב. (58) קטז, ג. וראה לקו"ת דרושים לשמע"צ צב, סע"א
ואילך (הובא באוה"ת שם). (59) לשון הפיוט בתחילת מוסף דיוה"כ"פ.
(60) ספרי ס"פ מסעי. (61) יל"ש אסתר רמז תתרמה. (62) ראה תו"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כאשר יושב, נשפל הראש מהגבהתו, כך למעלה, 'השפלת' השכינה להשפיע
2 בגלות ונקראת בשם 'ישיבה' "כשבת המלך אחשורוש". אַמְנָם, סֵדֶר
3 הַדְּבָרִים בירידת השכינה בגלות, "גלו לעילם שכינה עמהם", בְּשׁוֹשֵׁן
4 עֶמֶק אֵימָה הוא, שֶׁתַּחֲלָה יִשְׁנֻה עֲנִין הַחֲשֹׁמֶל (אֲחַשׁ
5 דְּאֲחַשְׁרוּשׁ) דְּלַעֲמַת זֶה,
6 שְׂזוּהִי מַלְכוּת אֲחַשְׁרוּשׁ
7 בְּזִמָּן וְשָׂתִי, שְׁעֲנִינָה שֶׁל
8 וְשָׂתִי הוא חֲשֹׁמֶל
9 דְּנִגְהָ⁶³, הֵינִי, דְּבוּר
10 וְשָׂתִיקָה (חֶשׁ מֶל)
11 דְּלַעֲמַת-זֶה' [במרכבה]
12 שראה יחזקאל נאמר: "ורא
13 והנה רוח סערה באה מן הצפון
14 ענן גדול ואש מתלקחת", מבואר
15 בקבלה שהן כוחות הטומאה
16 הנחלקות לשלשה (נקראו
17 'קליפות' על-שם שמכסות על
18 אור הקדושה). בהמשך הפסוק
19 נאמר "ונגה לו סביב, ומתוכה
20 כעין החשמל וגו'" מבואר שזהו
21 'קליפת נוגה' שלמעלה משלוש
22 קליפות הטמאות, דַּעַם הָיִית
23 [=למרות] שְׂאִין זֶה ג'
24 קְלִפּוֹת הַטְּמֵאוֹת לְגַמְרִי,
25 כִּי-אִם קְלִפָּה דַּקָּה, הָרִי
26 גַם זֶה קְלִפָּה הַמְכֻסָּה עַל אֹר
27 הַקְּדוּשָׁה], הֵינִי, שְׁוֹשְׁתִי
28 הַמְּלָכָה מְקַבֶּלֶת
29 וּמַעֲלִימָה עַל עֲנִינִי
30 אֲחַשְׁרוּשׁ דִּקְדָּשָׁה.
31 אַמְנָם, בְּהִגִּיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר
32 לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה
33 עַל-יַד־יְדֵי-זֶה שְׁלֹא בִקְשָׁה
34 דָּבָר (כנ"ל, סעיף ב', מורה שזה
35 מגיע מתכלית הביטול),
36 הַעֲבִיר הַמֶּלֶךְ אֶת
37 הַמְּלָכוֹת מִוְשָׁתִי (חֲשֹׁמֶל)
38 דְּנִגְהָ לְאֶסְתֵּר, כְּמוֹ
39 שְׁכָתוֹב⁶⁴ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן
40 הַמֶּלֶךְ (מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם) לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה, הִיא אֶסְתֵּר,
41 שְׁגַם בְּזִמָּן הַגָּלוּת הִיָּתָה בְּאֻמָּנָה [=בנאמנות. בתוקף התקשרות]

הַדְּבָרִים בְּשׁוֹשֵׁן עֶמֶק אֵימָה הוא, שֶׁתַּחֲלָה יִשְׁנֻה עֲנִין
הַחֲשֹׁמֶל (אֲחַשׁ דְּאֲחַשְׁרוּשׁ) דְּלַעֲמַת זֶה, שְׂזוּהִי מַלְכוּת
אֲחַשְׁרוּשׁ בְּזִמָּן וְשָׂתִי, שְׁעֲנִינָה שֶׁל וְשָׂתִי הוא חֲשֹׁמֶל
דְּנִגְהָ⁶³, הֵינִי, דְּבוּר וְשָׂתִיקָה (חֶשׁ מֶל) דְּלַעֲמַת-זֶה'
[דַּעַם הָיִית שְׂאִין זֶה ג' קְלִפּוֹת הַטְּמֵאוֹת לְגַמְרִי, כִּי-אִם
קְלִפָּה דַּקָּה, הָרִי גַם זֶה קְלִפָּה], הֵינִי, שְׁוֹשְׁתִי הַמְּלָכָה
מְקַבֶּלֶת וּמַעֲלִימָה עַל עֲנִינִי אֲחַשְׁרוּשׁ דִּקְדָּשָׁה. אַמְנָם,
בְּהִגִּיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה עַל-יַד־יְדֵי-זֶה שְׁלֹא
בִקְשָׁה דָּבָר, הַעֲבִיר הַמֶּלֶךְ אֶת הַמְּלָכוֹת מִוְשָׁתִי (חֲשֹׁמֶל
דְּנִגְהָ) לְאֶסְתֵּר, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב⁶⁴ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ
(מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם) לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה, הִיא אֶסְתֵּר,
שְׁגַם בְּזִמָּן הַגָּלוּת הִיָּתָה בְּאֻמָּנָה אֲתוֹ⁶⁵, וְגַם בְּמַצֵּב
דְּהֶסְתֵּר אֶסְתֵּר יֵשׁ בָּהּ הָעֲנִין דְּאֹנְכִי (הֶסְתֵּר אֶסְתֵּר)
דִּיִּקָּא, וְ(אֹנְכִי הֶסְתֵּר אֶסְתֵּר) פְּנִי דִיִּקָּא, אֲשֶׁר, הַסְּמֵן
לְזֶה שְׂאֻצֵּל אֶסְתֵּר (גַּם בְּמַצֵּב דְּהֶסְתֵּר אֶסְתֵּר) יִשְׁנֻה
הָעֲנִין דְּאֹנְכִי וְהָעֲנִין דְּפְנִי, הוא, שְׁלֹא בִקְשָׁה דָּבָר. וְהָיוּ
שְׁמִמְשִׁיף בְּהִתְחַלֵּת הַמְּגִלָּה⁶⁶ בְּשִׁנְתָּ שְׁלֹשׁ לְמַלְכוֹת וגו'
בְּחֻצֵּר גִּנַּת הַמֶּלֶךְ חוּר כְּרָפֶס וּתְכֵלֶת גו' רְצַפַּת בְּהֵט וגו',
דְּקָאִי עַל פְּרִטִי הַמְּדֻרְגּוֹת בְּגוֹן-עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן וְגוֹן-עֵדֶן
הָעֲלִיּוֹן (שְׁנִיתִי בְּחֻצֵּר וגו'), הֵינִי, שְׁגַם בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה,
בְּזִמָּן הַגָּלוּת, גְּלוֹ לְעִילָם, פּוֹעֲלִים כָּל הַסְּדָרִים דְּגוֹן-עֵדֶן
הַתְּחַתּוֹן וְגוֹן-עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, שְׁלֵהִיּוֹתָם בְּעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה-
יְצִירָה-עֲשִׂיָּה שְׁלֵמָה מַעֲלָה הָאֲצִילוּת, שְׂיִיכִים הֵם
לְאֶסְתֵּר בְּבִחִינַת הֶסְתֵּר אֶסְתֵּר פְּנִי (מִלְכּוֹד בְּחִינַת חוּר,
בְּח' רְבָתִי, לְהִיּוֹתוֹ הָאָרָה מַעֲלָמָא דְּאֵתִי, עוֹלָם הַבָּא,
עוֹלָם הַחַרוּת, כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר⁶⁸).
עוֹלָם הַחַרוּת, כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר⁶⁸).

ו) אַמְנָם עַל-פִּי-זֶה צָרִיף לְהַבִּין מַה שְׁכָתוֹב בְּהַמְשָׁךְ
הַמְּגִלָּה⁶⁹ אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדּוֹל הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁרוּשׁ אֶת הָמָן בֶּן הַמְּדֵתָא גו' וַיִּנְשְׂאָהּ גו' מַעַל כָּל
לְהַבִּין מַה שְׁכָתוֹב
בְּהַמְשָׁךְ הַמְּגִלָּה⁶⁹ אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדּוֹל הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁרוּשׁ אֶת הָמָן בֶּן הַמְּדֵתָא גו' וַיִּנְשְׂאָהּ גו' מַעַל כָּל

42 אֲתוֹ⁶⁵, וְגַם בְּמַצֵּב דְּהֶסְתֵּר אֶסְתֵּר יֵשׁ בָּהּ הָעֲנִין דְּאֹנְכִי -
43 "אֹנְכִי" רומז על מהותו ועצמותו ית' (הֶסְתֵּר אֶסְתֵּר) דִּיִּקָּא, וְ(אֹנְכִי
44 הֶסְתֵּר אֶסְתֵּר) פְּנִי (לשון "פנימיות") דִּיִּקָּא, אֲשֶׁר, הַסְּמֵן לְזֶה
45 שְׂאֻצֵּל אֶסְתֵּר (גַּם בְּמַצֵּב דְּהֶסְתֵּר אֶסְתֵּר) יִשְׁנֻה הָעֲנִין דְּאֹנְכִי
46 וְהָעֲנִין דְּפְנִי, הוא, שְׁלֹא
47 בִקְשָׁה דָּבָר. וְהָיוּ
48 שְׁמִמְשִׁיף בְּהִתְחַלֵּת
49 הַמְּגִלָּה⁶⁶ בְּשִׁנְתָּ שְׁלֹשׁ
50 לְמַלְכוֹת וגו' בְּחֻצֵּר גִּנַּת
51 הַמֶּלֶךְ חוּר כְּרָפֶס וּתְכֵלֶת
52 גו' רְצַפַּת בְּהֵט וגו',
53 דְּקָאִי עַל פְּרִטִי הַמְּדֻרְגּוֹת
54 בְּגוֹן-עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן וְגוֹן-עֵדֶן
55 הָעֲלִיּוֹן (שְׁנִיתִי בְּחֻצֵּר וגו')
56 בְּחֻצֵּר⁶⁷, הֵינִי, שְׁגַם
57 בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה, בְּזִמָּן
58 הַגָּלוּת, גְּלוֹ לְעִילָם,
59 פּוֹעֲלִים כָּל הַסְּדָרִים דְּגוֹן-
60 עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן וְגוֹן-עֵדֶן
61 הָעֲלִיּוֹן, שְׁלֵהִיּוֹתָם
62 בְּעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה-יְצִירָה-
63 עֲשִׂיָּה שְׁלֵמָה מַעֲלָה
64 הָאֲצִילוּת, שְׂיִיכִים הֵם
65 לְאֶסְתֵּר בְּבִחִינַת הֶסְתֵּר
66 אֶסְתֵּר פְּנִי (מִלְכּוֹד בְּחִינַת
67 חוּר, בְּח' רְבָתִי, לְהִיּוֹתוֹ
68 הָאָרָה מַעֲלָמָא דְּאֵתִי,
69 עוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם
70 הַחַרוּת, כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם
71 אַחֵר⁶⁸). לְסִיכּוֹם, תּוֹכֵן כֻּלּוֹת
72 סִיפּוֹר הַמְּגִלָּה: בִּשְׁוֹשֵׁן הַבִּירָה
73 - מָקוֹם הַגָּלוּת ("שׁוֹשֵׁן עֶמֶק
74 אֵימָה"), יִשְׁנֻ תַּחֲלָה בְּחִינַת
75 'אֲחַשְׁרוּשׁ' שֶׁל ה'לְעוֹמַת-זֶה' -
76 ('וּשְׁתִּי'), וְאַחֲרֵי-כֵן הָעֲבִיר
77 הַמֶּלֶךְ אֶת הַמְּלָכוֹת לְאֶסְתֵּר כִּיּוֹן
78 שְׁלֹא בִקְשָׁה דָּבָר.
79 ו) אַמְנָם עַל-פִּי-זֶה צָרִיף
80 לְהַבִּין מַה שְׁכָתוֹב
81 בְּהַמְשָׁךְ הַמְּגִלָּה⁶⁹ אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדּוֹל הַמֶּלֶךְ
82 אֲחַשְׁרוּשׁ אֶת הָמָן בֶּן הַמְּדֵתָא גו' וַיִּנְשְׂאָהּ גו' מַעַל כָּל

מקץ לח, סעי' ואילך. אוה"ת בהעלותך ע' שסב ואילך. ובכ"מ. 63) ראה מאמרי אדהאמ"צ שם ע' שסג. וראה גם ד"ה וקבל
היהודים במאמרי אדה"ז תק"ע ע' מ. מאמרי אדהאמ"צ שם ע' תס. אוה"ת שם ע' קסו. ועוד. 64) אסתר א, כ. 65) ע"פ אסתר ב,
כ. וראה תניא ספכ"ד. 66) אסתר א, ג"ו. 67) ראה זח"א לח, א ואילך. 68) ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. וש"נ. 69) אסתר ג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

השרים גו', דלכאורה אינו מוכן, פיון שפכר נתנה המלכות
לאתר המלכה, דקאי על נשמות ישראל, כנסת-ישראל,
והמלך אחשוורוש הוא באפן שבהרוש (בזמן המרירות
והרישות והגלות) ישנו העזר והסיוע דבחינת חש, שזהו
ענין דסומך הוי' לכל
הנופלים (כנ"ל סעיף ה'),
איך אפשר שגדל המלך
אחשוורוש את המן, איש
צר ואויב⁷⁰ ה'לעומת-
זה' דקדשה? אף הענין
הוא, שזהו מצד כללות
החלוק שבין זמן הבית
לזמן הגלות, שסדר
ההמשכה בזמן הבית
הוא על-ידי עשר ספירות
דישר [=אורות מאירים באופן
מסודר באופן של קדימה
ואחור], וסדר ההמשכה
בזמן הגלות על-ידי עשר
ספירות דעגולים [=אורות
גבוהים יותר, המאירים באופן
של 'עגול' שאין בו מעלה
ומטה, כיון שלגבם הכל שווה.
וכפי שהולך ומבאר]. דהנה,
בזמן הבית שיש גלוי
אלקות, סדר ההמשכה
הוא בבחינת ישר, שאז
נפר החלוק שבין
החצוניות והפנימיות,
היינו, שהמשכת אלקות
למטה היא באפן
שהפנימיות דאלקות
נבדל מן החצוניות
דאלקות - יש שני אופנים
בקבלת חיות מקדושתו יתברך:
יש שמקבלים מבחינת 'פנימיות'
באופן שמרגישים את הקדושה,
וזאת אפשר לקבל רק כאשר
בטלים אליו יתברך. ויש אופן
שמקבלים מבחינת 'אחוריים'
שהיא חיות מועטת, כדלהלן.
וכיון שפכודי לאחר לא
אתי⁴⁵, הרי ההמשכה
ל'לעומת-זה' אינה אלא
כמאן דשרי בתר
כתפיה⁷¹ [=כמו המשליך

השרים גו', דלכאורה אינו מוכן, פיון שפכר נתנה
המלכות לאתר המלכה, דקאי על נשמות ישראל,
כנסת-ישראל, והמלך אחשוורוש הוא באפן שבהרוש
(המרירות והרישות והגלות) ישנו העזר והסיוע
דבחינת חש, שזהו ענין דסומך הוי' לכל הנופלים, איך
אפשר שגדל המלך אחשוורוש את המן, איש צר
ואויב⁷⁰ ה'לעומת-זה' דקדשה. אף הענין הוא, שזהו
מצד כללות החלוק שבין זמן הבית לזמן הגלות, שסדר
ההמשכה בזמן הבית הוא על-ידי עשר ספירות דישר,
וסדר ההמשכה בזמן הגלות על-ידי עשר ספירות
דעגולים. דהנה, בזמן הבית שיש גלוי אלקות, סדר
ההמשכה הוא בבחינת ישר, שאז נפר החלוק שבין
החצוניות והפנימיות, היינו, שהמשכת אלקות למטה
היא באפן שהפנימיות דאלקות נבדל מן החצוניות
דאלקות. וכיון שפכודי לאחר לא אתי⁴⁵, הרי ההמשכה
ל'לעומת-זה' אינה אלא כמאן דשרי בתר כתפיה⁷¹,
שיונקים מבחינת אחורים וחיצוניות הקדשה בלבד.
וכיון שחיצוניות הקדשה בטלה אל פנימיות הקדשה
להיותה בגלוי, הרי על-אחת-כמה-וכמה שמציאות
ה'לעומת-זה', ע' השרים, אמות העולם, וכללות
הקלפה וסטר אחרא, שיונקים מבחינת אחורים
וחיצוניות הקדשה, בטלים הם אל הקדשה. מה-שאין-
בן בזמן הגלות, סדר ההמשכה הוא בבחינת עגולים,
שאז לא נפר החלוק שבין אחורים וחיצוניות
להפנימיות, ובמילא אין גם הבטול אל הפנימיות
והקדשה, ואז יכולה להיות יניקה ל'לעומת-זה' מבחינת
המקף. ועל-דרך מה שכתוב⁷² שממית בידים תתפש
והיא בהיכלי מלך, כמשל המלך למטה שמצד
התנשאותו ורוממותו (בשעת ער איז אפגעטראגן פון
אלע ענינים לגמרי) ששום דבר לא תופס מקום אצלו,
יכולה להיות שממית בהיכלי מלך. ודגמתו למעלה,
שבזמן הגלות שקודשא-ברוך-הוא סליק לעילא לעילא,

(70) שם ז, ו. 71) תניא פכ"ב (כו, ב). 72) משלי ל, כח. ראה עמק
המלך שער ו פמ"ה. שער יד פ"ט ופצ"ח.

דבר לשונאו שלא ברצונו משליך הוא מאחורי כתפו. פירוש, אינו נותן זאת
מתוך רצון ותענוג, אלא כלאחר יד, שיונקים מבחינת אחורים
וחיצוניות הקדשה בלבד. וכיון שחיצוניות הקדשה בטלה
אל פנימיות הקדשה להיותה בגלוי, הרי על-אחת-כמה-
וכמה שמציאות
ה'לעומת-זה', ע'
השרים, אמות העולם,
וכללות הקלפה וסטר
אחרא, שיונקים מבחינת
אחורים וחיצוניות
הקדשה, בטלים הם אל
הקדשה - אין הם יכולים
להגביה ראשם כנגד הקדושה,
כיון שכל חיותם וקיומם מגיע
מהקדושה. מה-שאין-בן
בזמן הגלות, סדר
ההמשכה הוא בבחינת
עגולים, שאז לא נפר
החלוק שבין אחורים
וחיצוניות להפנימיות,
ובמילא אין גם הבטול
אל הפנימיות והקדשה,
ואז יכולה להיות יניקה
ל'לעומת-זה' מבחינת
המקף (לא ע"י בחינת
"ישר", אלא מדרגת ה'מקף'
הממשיך חיות באופן שווה
לכולם). ועל-דרך מה
שכתוב⁷² שממית
[עכביש] בידים תתפש
והיא בהיכלי מלך כי מצד
רוממותו של המלך אינו נותן לב
להקפיד לגרשה, כמשל
המלך למטה שמצד
התנשאותו ורוממותו
(בשעת ער איז
אפגעטראגן פון אלע
[ענינים לגמרי] ששום
דבר לא תופס מקום
אצלו, יכולה להיות
שממית בהיכלי מלך.
ודגמתו למעלה, שבזמן
הגלות שקודשא-ברוך-
הוא סליק לעילא
לעילא, למקום גבוה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בְּיוֹתֵר (בְּחִינַת חֵשׁ, סִיג לַחֲכָמָה שְׁתִּיקָה, כַּנִּלְשׁוֹן סְעִיף ג'),
2 וּבְכָל־לֵוֹת הוּא הַעֲלִיָּה מִסְפִּירוֹת דִּישָׁר לְסַפִּירוֹת דְּעִגּוּלִים,
3 אֲזִי יְכוּלָה ה'לְעוֹמֶת־זֶה' לְהַגְבִּיָּה אֶת עֲצָמָה וְלִינֵק מִבְּחִינַת
4 הַמְקִיף, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁷³ אִם תִּגְבִּיָּה בְּנֶשֶׁר גּוֹ' קִנְף (בְּמַצַּב זֶה, גַּם

השפיל יכול להגביה את עצמו

6 בהגבהה יתירה בחוצפה וגסות
7 ולקבל יניקה משם), כִּינּוּן
8 שְׁלֻגְבִי בְּחִינַת הַמְקִיף
9 כּוּלָּא קָמִיָּה כְּלָא חֲשִׁיב
10 ⁷⁴]= כל העולמות נחשבים אצלו
11 כ'לא', כְּחֲשִׁיכָה

12 כְּאוֹרָה⁷⁵, וּלְגַבִּי דְרָגָה זוֹ
13 נִאמַר: אִם צִדְקָתָהּ מֵהַ תִּתֵּן
14 לוֹ וְרַבּוֹ פִּשְׁעֵיָהּ מֵהַ
15 תַּעֲשֶׂה לוֹ⁷⁶. וְזֶהוּ הַטַּעַם
16 שֶׁבְּזִמְנֵי הַגָּלוּת יְכוּל
17 לְהִיטֵל הָעֵינָן דְּגִדְלֵי הַמֶּלֶךְ
18 אַחֲשֹׁרוֹשׁ אֶת הָמָן בֶּן
19 הַמֶּדְתָּא, דְּכִינּוּן שְׁכוּלָא
20 קָמִיָּה כְּלָא חֲשִׁיב,
21 כְּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה, יְכוּל
22 לְהִיטֵל שְׁגָם הָמָן יְהִיָּה
23 בְּמַצָּב שֶׁל גְּדֻלָּה. וְיִתְרָה
24 מֵזָה, כִּינּוּן שְׁהַשְׁפָּעָה
25 הִיא מִצַּד הַמְקִיף שֶׁשֵּׁם
26 אֵין חֲשָׁבוֹן, כִּי אֵין
27 חֲשָׁבוֹן בִּשְׂאוֹל⁷⁷ וְנִעַל-

28 דֶּרֶךְ מֵהַ שֶׁכְּתוּב שְׁכֵנִי
29 יִשְׂרָאֵל הִתְלַוְנוּ בְּמַדְבָּר: ⁷⁸
30 זָכְרֵנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֶאֱכַל
31 בְּמַצְרַיִם חֲנָם, חֲנָם בְּלֹא
32 תּוֹרָה וּמִצְוֹת⁷⁹, הִינֵנוּ,
33 לֹא חֲשָׁבוֹן כִּינּוּן שְׁבָחִיתָם
34 בֶּאֱרֵץ מִצְרַיִם, אֶרֶץ הַטּוֹמָאָה,
35 קִבְּלוּ חַיִּיתָם מִבְּחִינַת הַמְקִיף
36 שְׁלֻגְבִי אֵין חִלּוּק אִם עָשָׂה
37 מִצְוֹת אִם לֹא, מֵהַ-שְּׂאִין
38 בֶּן בִּישְׂרָאֵל שֶׁשְּׂאִיכִים
39 וּמִקְבָּלִים כָּל הָעֵינָנִים
40 בְּבְחִינַת פְּנִימִיּוֹת
41 דְּוָקָא⁸⁰, שְׁזָהוּ עַל-פִּי
42 חֲשָׁבוֹן וְעַל-יְדֵי עֲשִׂית
43 כְּלִי דְּוָקָא], הֵנָּה לְפַעְמִים
44 יְכוּל לְהִיטֵל שְׁהַשְׁפָּעָה
45 לְהָמָן תִּהְיֶה בְּאֶפֶן
46 שְׁוִינְשָׂאָהוּ גּוֹ' מַעַל כָּל

לְמָקוֹם גְּבוּהָ בְּיוֹתֵר (בְּחִינַת חֵשׁ, סִיג לַחֲכָמָה שְׁתִּיקָה,
כַּנִּלְשׁוֹן סְעִיף ג'), וּבְכָל־לֵוֹת הוּא הַעֲלִיָּה מִסְפִּירוֹת דִּישָׁר
לְסַפִּירוֹת דְּעִגּוּלִים, אֲזִי יְכוּלָה ה'לְעוֹמֶת־זֶה' לְהַגְבִּיָּה אֶת
עֲצָמָה וְלִינֵק מִבְּחִינַת הַמְקִיף, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁷³ אִם תִּגְבִּיָּה
כְּנֶשֶׁר גּוֹ' קִנְף, כִּינּוּן שְׁלֻגְבִי בְּחִינַת הַמְקִיף כּוּלָּא קָמִיָּה
כְּלָא חֲשִׁיב⁷⁴, כְּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה⁷⁵, אִם צִדְקָתָהּ מֵהַ תִּתֵּן לוֹ
וְרַבּוֹ פִּשְׁעֵיָהּ מֵהַ תַּעֲשֶׂה לוֹ⁷⁶. וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁבְּזִמְנֵי הַגָּלוּת
יְכוּל לְהִיטֵל הָעֵינָן דְּגִדְלֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוֹשׁ אֶת הָמָן בֶּן
הַמֶּדְתָּא, דְּכִינּוּן שְׁכוּלָא קָמִיָּה כְּלָא חֲשִׁיב, כְּחֲשִׁיכָה
כְּאוֹרָה, יְכוּל לְהִיטֵל שְׁגָם הָמָן יְהִיָּה בְּמַצָּב שֶׁל גְּדֻלָּה.
וְיִתְרָה מֵזָה, כִּינּוּן שְׁהַשְׁפָּעָה הִיא מִצַּד הַמְקִיף שֶׁשֵּׁם
אֵין חֲשָׁבוֹן, כִּי אֵין חֲשָׁבוֹן בִּשְׂאוֹל⁷⁷ וְנִעַל-דֶּרֶךְ מֵהַ
שֶׁכְּתוּב⁷⁸ אֲשֶׁר נֶאֱכַל בְּמַצְרַיִם חֲנָם, חֲנָם בְּלֹא תּוֹרָה
וּמִצְוֹת⁷⁹, הִינֵנוּ, לֹא חֲשָׁבוֹן, מֵהַ-שְּׂאִין-בֶּן בִּישְׂרָאֵל
שֶׁשְּׂאִיכִים וּמִקְבָּלִים כָּל הָעֵינָנִים בְּבְחִינַת פְּנִימִיּוֹת
דְּוָקָא⁸⁰, שְׁזָהוּ עַל-פִּי חֲשָׁבוֹן וְעַל-יְדֵי עֲשִׂית כְּלִי דְּוָקָא],
הֵנָּה לְפַעְמִים יְכוּל לְהִיטֵל שְׁהַשְׁפָּעָה לְהָמָן תִּהְיֶה בְּאֶפֶן
שְׁוִינְשָׂאָהוּ גּוֹ' מַעַל כָּל הַשָּׁרִים.

ז) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם מֵהַ שֶׁכְּתוּב בְּהַמְשָׁךְ הַמְּגִלָּה⁸¹
עַל כֵּן קָרָא לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל
שֵׁם הַפּוּר. דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, הָרִי הַפִּיל פּוּר הוּא
הַגּוֹרֵל⁸² הוּא הַפּוּר שֶׁהַפִּיל הָמָן שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה
הַגְּזֵרָה לְהַשְׁמִיד לְהַרְג' וּלְאַבֵּד גּוֹ'⁸³, וְאִיךְ נִקְרָא הַנֶּס
שֶׁהָיָה בְּאֶפֶן דְּוִנְהַפֵּךְ הוּא⁸⁴ בְּשֵׁם פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר
הוּא הַגּוֹרֵל. אֲלֹא הַבְּאוּר בְּזֶה, שֶׁעָקַר הַנֶּס הוּא אֲשֶׁר

מְבַלִּי הִבֵּט עַל זֶה שֶׁהַפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרֵל שֶׁמֶזָּה יְכוּל לְהִיטֵל הַגְּזֵרָה דְּלְהַשְׁמִיד
לְהַרְג' וּלְאַבֵּד, נַעֲשֶׂה מִזֶּה גּוֹפָא הָעֵינָן דְּוִנְהַפֵּךְ הוּא.

וְיוֹכֵן עַל-פִּי בְּאוּר עֵינָן הַגּוֹרֵל שֶׁמֶזָּה בְּקִדְשָׁהּ (שְׁהִרִי אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשֶׂה
הָאֱלֹקִים⁸⁵), בְּגוֹרֵלוֹת דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים, שֶׁקְשׁוּר גַּם עִם פּוּרִים, כְּדֹאִיתָא
בְּתַקּוּנֵי זֵהר⁸⁶ שְׁיוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא כְּפּוּרִים (כְּמוֹ פּוּרִים). דְּהִנֵּה, בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים

(73 עובדי' א, ד. 74) ע"פ דניאל ד, לב. זח"א יא, ב. 75) תהלים קלט, יב. 76) איוב לה, ז. 77) ע"פ קהלת ט, יו"ד. 78) בהעלותך יא, ה. 79) ספרי ופרש"י עה"פ. וראה זח"ב קכת, א. 80) ראה קונטרס ומעין מאמר יו"ד. 81) אסתר ט, כו. 82) שם, כד. 83) שם ג, יג. ז, ג. 84) שם ט, א. 85) קהלת ז, יד. 86) תיקון כא (נו, ב).

הַשָּׁרִים. לְסִיכּוּם, כִּינּוּן שְׁבִזְמָן הַגָּלוּת סִדְרָה הַמְשַׁכָּה בְּעוֹלָם הוּא מְבַחֵי
עִיגּוּלִים, תַּחֲתָן יְנִיקָה לְלַעֲוֶמֶת־זֶה, וְלֹכֵן "גִּדְלֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוֹשׁ אֶת הָמָן".
ז) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם מֵהַ שֶׁכְּתוּב בְּהַמְשָׁךְ הַמְּגִלָּה⁸¹ עַל כֵּן
קָרָא לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר. דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, הָרִי הַפִּיל פּוּר הוּא
הַגּוֹרֵל⁸² הוּא הַפּוּר שֶׁהַפִּיל הָמָן שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה
הַגְּזֵרָה לְהַשְׁמִיד לְהַרְג' וּלְאַבֵּד גּוֹ'⁸³, וְאִיךְ נִקְרָא הַנֶּס
שֶׁהָיָה בְּאֶפֶן דְּוִנְהַפֵּךְ הוּא⁸⁴ בְּשֵׁם פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר
הוּא הַגּוֹרֵל. אֲלֹא הַבְּאוּר בְּזֶה, שֶׁעָקַר הַנֶּס הוּא אֲשֶׁר
מְבַלִּי הִבֵּט עַל זֶה שֶׁהַפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרֵל שֶׁמֶזָּה יְכוּל לְהִיטֵל הַגְּזֵרָה דְּלְהַשְׁמִיד
לְהַרְג' וּלְאַבֵּד, נַעֲשֶׂה מִזֶּה גּוֹפָא הָעֵינָן דְּוִנְהַפֵּךְ הוּא.
וְיוֹכֵן עַל-פִּי בְּאוּר עֵינָן הַגּוֹרֵל שֶׁמֶזָּה בְּקִדְשָׁהּ (שְׁהִרִי אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשֶׂה
הָאֱלֹקִים⁸⁵), בְּגוֹרֵלוֹת דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים, שֶׁקְשׁוּר גַּם עִם פּוּרִים, כְּדֹאִיתָא
בְּתַקּוּנֵי זֵהר⁸⁶ שְׁיוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא כְּפּוּרִים (כְּמוֹ פּוּרִים). דְּהִנֵּה, בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בעבודת הכהן הגדול בבית-המקדש, לקח הכהן שני שעירים לכפר על
2 בני-ישראל, כְּתִיב⁸⁷ וַנִּתֵּן אֶהְרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרְלוֹת גּוֹרֵל
3 אֶחָד לַה' [=הקריבו קרבן לה'] וגוֹרֵל אֶחָד לַעֲזָאזֵל [=שלחו למות
4 בהר עזאזל], וַדְּרָשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁸⁸ שְׁנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים

5 מִצֹּתָן שְׂיֵהִיו שְׂנִיָּהָן
6 שְׁוִין בְּמִרְאָה [=שניהם]
7 לבנים או שחורים] וּבְקוֹמָה
8 [=בגובהם]
9 [=בשוויון] וְכו', הֵינָנו,
10 שְׂקָדִים הַטֹּלַת הַגּוֹרֵל אֵין
11 עֲדִיפוֹת לְאֶחָד עַל חֵבְרוֹ,
12 שְׂפָל אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל
13 לִהְיוֹת לַהּוֹי' חֲטָאת או'
14 לַעֲזָאזֵל, וְרַק הַגּוֹרֵל הוּא
15 הַקּוֹבֵעַ שְׁהַעוֹלָה בְּמִין⁸⁹
16 הוּא לַה' חֲטָאת, וְהַעוֹלָה
17 בְּשִׂמְאֵל הוּא לַעֲזָאזֵל,
18 וְעָלִיו נֶאֱמַר⁹⁰ וְנָשָׂא
19 הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל
20 עֲוֹנוֹתֵם (שֶׁל בְּנֵי
21 יִשְׂרָאֵל) אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה
22 גּוֹ' בַּמִּדְבָּר, 'עֲמָק תַּחַת'
23 דְּקָלִיפָה, הַפֶּךְ בְּתַכְלִית
24 מִהַשְּׂעִיר לַהּוֹי' חֲטָאת,
25 שְׁעַל-יָדוֹ לִפְנֵי הָוִי'
26 תִּטְהַר⁹¹, לִפְנֵי הָוִי'
27 דִּיִּקָּא, לְמַעַלָּה מִסֵּדֶר
28 הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת⁹² - לְמַעַלָּה
29 מִמְדֻרְגַּת יִרְדַּת הַחַיִּית לְעוֹלָמוֹת
30 בְּסֵדֶר מְסוּדֵר מִסְפִּירַת הַחֲכָמָה'
31 וְאֵלֶּךְ, (שֶׁם הוּא) מוֹרֵה עַל סֵדֶר
32 הַמִּשְׁכַּת הַחַיִּית ' - חֲכָמָה, ה' -
33 בִּינָה (וכו'). וְהֵינָנו, שְׁעֵנִין זֶה
34 נִקְבָּע עַל-פִּי גּוֹרֵל שֶׁהוּא
35 לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת.
36 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה מַצִּינוּ
37 בְּחִלּוּקַת יְרוּשָׁתָהּ הָאֵב בֵּין
38 הָאֲחִים עַל-יְדֵי גּוֹרֵל.
39 דְּהִנֵּה, יֵשׁ פְּעָמִים
40 שְׁהָאֲחִים מְחַלְקִים
41 בִּיְגִיָּהֶם יְרוּשָׁתָהּ הָאֵב כְּפִי
42 שְׂמַתְחִיב עַל-פִּי שְׂכָל,
43 שְׂחָלֵק זֶה מִתְּאִים לְפָלוּנִי
44 וְחָלֵק זֶה לְפָלוּנִי. אֲבָל
45 יֵשׁ פְּעָמִים שְׂמַצֵּד הַשְּׂכָל
46 אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּעַ לְמִי

47 מִתְּאִים וְשִׂיף חֵלֶק זֶה כּוֹ', וְאִזּוּ הַחֲלוּקָה הִיא עַל-פִּי הַגּוֹרֵל,
48 שְׁעַל-יָדוֹ נִקְבָּע שְׂחָלֵק זֶה עוֹלָה לְאֶחָ זֶה וְחָלֵק זֶה עוֹלָה
49 לְאֶחָ זֶה. וְהֵינָנו, שֶׁהַגּוֹרֵל הוּא לְמַעַלָּה מִהַשְּׂכָל, וְיִתִּירָה מִזֶּה,
50 שֶׁהוּא לְמַעַלָּה גַּם מִהֲרָצוֹן - כּוֹחַ הַרְצוֹן הוּא לְמַעַלָּה מִהַשְּׂכָל, עַד
51 שְׁפַעֲמִים הוּא שׁוֹלֵט עַל הַשְּׂכָל

52 וּמוֹטָה אוֹתוֹ לְהַשְׂכִּיל כְּפִי רְצוֹנוֹ,
53 אוֹלָם הַגּוֹרֵל הוּא לְמַעַלָּה גַּם
54 מִכּוֹחַ הַרְצוֹן, שְׂהָרִי, גַּם כֹּאשֶׁר
55 אֵין טַעַם עַל-פִּי שְׂכָל לְקַבֹּעַ לְמִי
56 מִתְּאִים חֵלֶק זֶה, הִרִי בְּאֶפְשָׁר
57 אֶחָ זֶה רוֹצֵה חֵלֶק זֶה
58 וְאֶחָ זֶה רוֹצֵה חֵלֶק אֲחֵר,
59 אֵין צָרֵךְ בְּגוֹרֵל, וְעַל כֵּן
60 צָרִיךְ לִימֹר, שֶׁהַגּוֹרֵל הוּא
61 בְּמָקוֹם כֵּזֶה שְׂגָם עַל-פִּי
62 הַרְצוֹן אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּעַ
63 אֶפֶן הַחֲלוּקָה, וְנִמְצָא,
64 שֶׁהַגּוֹרֵל הוּא לְמַעַלָּה גַּם
65 מִהֲרָצוֹן, וְיִתִּירָה מִזֶּה,
66 שֶׁבְּכַעַל הַרְצוֹן גּוֹפָא
67 (כֹּאדֶם, שֶׁמִּמֶּנּוּ נֹבַע הַרְצוֹן)
68 מַגִּיעַ הַגּוֹרֵל בְּעֲמָק יוֹתֵר
69 מִכּוֹחַ שֶׁהוּא מְקוֹר
70 לְרָצוֹן, שְׂהָרִי בַּעַל הַרְצוֹן
71 סוֹמֵךְ עַל הַגּוֹרֵל שְׂיֵהִיָּה
72 רְצוֹנוֹ כְּפִי שְׂיִפָּל הַגּוֹרֵל,
73 שְׁעַל-זֶה נֶאֱמַר⁹³ בַּחֲקִי
74 יוֹטֵל הַגּוֹרֵל [בִּינוּ לְבִין עֲצֻמוֹ
75 אֲדָם מִטִּיל גּוֹרֵל (רש"י)]
76 וּמִהָוִי' כָּל מִשְׁפָּטוֹ [לְבִירוֹ
77 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֲלִקוֹן]. וְעַל-
78 דֶּרֶךְ-זֶה לְמַעַלָּה, שְׁעֵנִין
79 הַגּוֹרֵל מוֹרָה עַל גְּלוּי
80 אֲלָקוֹת שְׂלִמְעָלָה
81 מִסְפִּירוֹת הַגְּלוּיּוֹת
82 שְׂרָאשִׁיתָם סְפִירַת
83 הַחֲכָמָה (דְּגֻמַּת עֲנִין
84 הַחֲכָמָה וְשְׂכָל, טַעַם
85 וְדַעַת), וְלְמַעַלָּה גַּם
86 מִחִיצוֹנִיּוֹת הַכְּתֵר (דְּגֻמַּת

הַחֲכָמָה (דְּגֻמַּת עֲנִין הַחֲכָמָה וְשְׂכָל, טַעַם וְדַעַת), וְלְמַעַלָּה גַּם מִחִיצוֹנִיּוֹת הַכְּתֵר

(87) אחרי טז, ח. 88) משנה יומא סב, א. רמב"ם הל' עבודת יום הכיפורים פ"ה הי"ד. (89) ראה יומא
לט, א. 90) אחרי טז, כב. 91) שם, ל. 92) ראה גם לקו"ת אחרי כו, סע"ג. כז, ד. 93) משלי טז, לג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ענין הרצון, כולל גם בעל הרצון כפי שהוא שרש לרצון,
שרש הנאצלים), אלא הוא לפני הוי' ⁹⁴, בבחינת עתיק
(פנימיות הכתר, שלמעלה משרוש הרצון). וכן הוא ענין הגורל
בעבודת האדם, שאין זו עבודה שעל-פי שכל, ואפלו לא
עבודה על-פי רצון, אלא

מפנימיות הנפש, שזוהי
עבודת התשובה,
שמכפרת גם באשר
עוברים על מצוה שהיא
רצונו ותברך, לפי
שמגעת בבחינת אנכי
אנכי (הוא מוחה
פשעיו) ⁹⁵ שלמעלה
מהרצון, שמשם נמשך
להיות עובר על פשע ⁹⁶,
לכפר על כל העוונות
חטאים ופשעים, היינו,
שעבודת התשובה היא
למעלה מעבודת התורה
ומצוות, שלכן בכחה
לתקן את החסרון
והגורעון שבקיום התורה
ומצוות, ועד לאפן שיש
קונה עולמו בשעה
אחת ⁹⁷ (עבודת הצדיקים היא
בסדר והדרגה ואורכת זמן רב,
אך הבעלת תשובה יכול בשעה
אחת לקנות עולמו). וזהו
ענין הגורל דיום
הכפורים, שגם באשר
על-פי שכל ועל-פי רצון
לא יודעים איזה שער
שיף לזמין ואיזה
לשמאל, איזה לקדשה
ואיזה ללעמתי-זה,
קובע הגורל ששער זה
להוי' חטאת, שזהו
תכלית העלוי, למעלה
מספירות ולמעלה
מרצון. ושער זה
לעזאזל, לעמק תחת,
שנושא עליו את כל
עוונות בני ישראל.

ומזה מוכן גם בנוגע לגורל דפורים. דהנה, מצד זה
לגורל דפורים. דהנה,
מצד זה שגדל המלך

(דגמת ענין הרצון, כולל גם בעל הרצון כפי שהוא
שרש לרצון, שרש הנאצלים), אלא הוא לפני הוי' ⁹⁴,
בבחינת עתיק. וכן הוא ענין הגורל בעבודת האדם,
שאין זו עבודה שעל-פי שכל, ואפלו לא עבודה על-פי
רצון, אלא מפנימיות הנפש, שזוהי עבודת התשובה,
שמכפרת גם באשר עוברים על מצוה שהיא רצונו
ותברך, לפי שמגעת בבחינת אנכי אנכי (הוא מוחה
פשעיו) ⁹⁵ שלמעלה מהרצון, שמשם נמשך להיות עובר
על פשע ⁹⁶, לכפר על כל העוונות חטאים ופשעים,
היינו, שעבודת התשובה היא למעלה מעבודת התורה
ומצוות, שלכן בכחה לתקן את החסרון והגורעון
שבקיום התורה ומצוות, ועד לאפן שיש קונה עולמו
בשעה אחת ⁹⁷. וזהו ענין הגורל דיום הכפורים, שגם
באשר על-פי שכל ועל-פי רצון לא יודעים איזה שער
שיף לזמין ואיזה לשמאל, איזה לקדשה ואיזה
ללעמתי-זה, קובע הגורל ששער זה להוי' חטאת,
שזהו תכלית העלוי, למעלה מספירות ולמעלה מרצון.
ושער זה לעזאזל, לעמק תחת, שנושא עליו את כל
עוונות בני ישראל.

ומזה מוכן גם בנוגע לגורל דפורים. דהנה, מצד זה
שגדל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא,
שלא היה הסדר כפי שהוא מצד ספירות הגלויות, מצד
שכל ודעת, אלא מצד הפיל פור הוא הגורל, שלמעלה מהשכל, ששם אין
החשבון דתורה ומצוות, אם צדקת מה תתן לו גוי', לפי שזוהי דרגא שלמעלה
גם מהרצון המלבש במצוות (כנ"ל סעיף ו), לכן, נסה המן בן המדתא (שגדלו
המלך אחשוורוש מעל כל השרים) על-ידי-זה שהפיל פור הוא הגורל אולי כאן
יעלה בידו (אפשר וועט זיך אים דא איינגעבן) – מצד פחשיכה כאורה – לפעל
הגזרה דלהשמיד להרג ולאבד את כל היהודים רחמנא-ליצלן. ובהנה היה תקף
הנס, שאף שמצד הפיל פור הוא הגורל דלעמתי-זה היה מקום לגזרה על כל
היהודים, היה הנס דפורים שבאותו פור הוא הגורל נעשה ונהפך הוא – שתהיה
הבחירה בישראל דוקא, כמו שכתוב ⁹⁸ יבחר לנו את נחלתנו, שמחשבתן של

עוונות בני ישראל.

(94) אחרי טז, ז. (95) ישעי' מג, כה. ראה לקו"ת נצבים מה, ד. שבת שובה סה, ג. סהמ"צ להצ"צ
לח, ב. ובכ"מ. (96) מיכה ז, יח. (97) ע"ז יח, א. וש"נ. וראה לקו"ש חיי"ח ס"ע 121 ואילך, וש"נ.
(98) תהלים מז, ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 של ישראל קדמה לכל דבר, אפלו למחשבת התורה ומצוות
2 - שמחשבת התורה ומצוות היא בדרגה שיש טעם ודעת וסדר מסודר, אך
3 הבחירה בבניישראל מגיעה מדרגה גבוהה יותר, כמאמר רבותינו
4 ו"ל⁹⁹ שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר שנאמר בתורה
5 צו את בני ישראל, דבר
6 אל בני ישראל - מכך
7 שהתורה מזכירה את בניישראל,
8 משמע, שבניישראל כבר
9 קיימים מקודם, ומצד זה
10 נעשה ונהפך הוא, דאף
11 שהלא אח עשו
12 ליעקב¹⁰⁰ - מצד דרגה זו אין
13 נראית גם מעלת בניישראל על
14 עשו ונראים 'אחים', מפל-
15 מקום, נפעל בחלוקת
16 האחים הענין דכהמשך
17 הפסוק: ואהב את יעקב
18 דוקא ואת עשו
19 שנאמתי¹⁰⁰.
20 וכיון שפעלת הנס
21 הצרכה להיות בשעה
22 שהסדר בעולם היה
23 באפן דהפיל פור הוא
24 הגורל, היינו, לא מצד
25 ספירות הגלויות, ואפלו
26 לא מצד חיצוניות הפתר
27 שקשור עם סדר
28 השתלשלות, אלא
29 למעלה מזה כו', לכן,
30 הנה גם עבודת בני
31 ישראל למטה הצרכה
32 להיות באפן כזה, להיות
33 אתערוטא דלתתא
34 [=התעוררות התחתון, מהאדם
35 למטה] מעין ודגמת הענין
36 שצריך להיות נמשך
37 למעלה. והענין הוא,
38 כמבאר ב'תורה אור'¹⁰¹
39 שעבודתם היתה באפן
40 של מסירת נפש - שהיא
41 עבודה שלמעלה מטעם ודעת,
42 כאשר אדם עובד עבודתו על-פי
43 טעם ודעת אינו מגיע מכך
44 למסור את חייו למות, אך כאשר
45 אינו מתחשב בשכלו, מוכן הוא

ישראל קדמה לכל דבר, אפלו למחשבת התורה
ומצוות, כמאמר רבותינו ו"ל⁹⁹ שמחשבתן של ישראל
קדמה לכל דבר שנאמר צו את בני ישראל, דבר אל בני
ישראל, ומצד זה נעשה ונהפך הוא, דאף שהלא אח
עשו ליעקב¹⁰⁰, מפל-מקום, נפעל בחלוקת האחים
הענין דואהב את יעקב דוקא ואת עשו שנאמתי¹⁰⁰.
וכיון שפעלת הנס הצרכה להיות בשעה שהסדר
בעולם היה באפן דהפיל פור הוא הגורל, היינו,
לא מצד ספירות הגלויות, ואפלו לא מצד חיצוניות
הפתר שקשור עם סדר השתלשלות, אלא למעלה מזה
כו', לכן, הנה גם עבודת בני ישראל למטה הצרכה
להיות באפן כזה, להיות אתערוטא דלתתא מעין ודגמת
הענין שצריך להיות נמשך למעלה. והענין הוא,
כמבאר ב'תורה אור'¹⁰¹ שעבודתם היתה באפן של
מסירת נפש, שמסרו עצמן למות כל השנה כלה ולא
עלה להם מחשבת חוץ חסד-שלום, היינו, שבמשך כל
השנה כלה, שכולל כל שנויי הזמן האפשריים¹⁰², הנה
מבלי הבט על כל השנויים, היתה עבודתם - באפן
דלא שניתי¹⁰³ - מתוך תנועה של מסירת נפש, ועל שם
זה נקראים בכל המגלה בשם יהודים¹⁰⁴, כמאמר¹⁰⁵ כל
הפופר בעבודה זרה (שהוא פמודה בכל התורה כלה¹⁰⁶)
נקרא יהודי (שמצד זה גופא היתה שיכת אליהם הגזרה
הקשורה עם הפור הוא הגורל, שהרי אם רצו להמיר
דתם לא היה המן עושה להם פלום, שלא גזר אלא על
היהודים¹⁰⁷). ועל-ידי-זה פעלו שגם למעלה, בדרגת
הגורל שלמעלה משכל, למעלה מחיצוניות הרצון,
ולמעלה מבעל הרצון כפי שקשור עם חיצוניות הרצון,
יהיה שם הענין דונהפך הוא.

למסור נפשו על כך, שמסרו עצמן למות כל השנה כלה ולא
עלה להם מחשבת חוץ חסד-שלום, היינו, שבמשך כל
השנה כלה, שכולל כל שנויי הזמן האפשריים¹⁰², הנה
מבלי הבט על כל השנויים, היתה עבודתם - באפן דלא
שניתי¹⁰³ - מתוך תנועה
של מסירת נפש, ועל
שם זה נקראים בכל
המגלה בשם יהודים¹⁰⁴
(-מלשון 'הודא', כאדם המודה
לחבירו שהצדק עמו, למרות
שאינו מבין בשכלו. ענין
הביטול), כמאמר¹⁰⁵ כל
הפופר בעבודה זרה
(שהוא פמודה בכל
התורה כלה¹⁰⁶) נקרא
יהודי (שמצד זה גופא
היתה שיכת אליהם
הגזרה הקשורה עם
הפור הוא הגורל, שהרי
אם רצו להמיר דתם לא
היה המן עושה להם
פלום, שלא גזר אלא על
היהודים¹⁰⁷). ועל-ידי-
זה פעלו שגם למעלה,
בדרגת הגורל שלמעלה
משכל, למעלה
מחיצוניות הרצון,
ולמעלה מבעל הרצון
כפי שקשור עם
חיצוניות הרצון, יהיה
שם הענין דונהפך הוא.
לסיכום, "על כן קראו לימים
האלה פורים על-שם הפור", כי
המן ניסה לפעול הגזירה על
בניישראל מצד ענין הגורל
(שלמעלה מהרצון של תורה
ומצוות), ובזה הי' תוקף הנס -
שמצד הגורל עצמו נעשה
"ונהפוך הוא", כיון ש"מחשבתן
של ישראל קדמה לכל דבר".
ולכן הוצרכה להיות גם עבודת
בניישראל באופן כזה - מסירות
נפש, שבוה פעול "ונהפוך הוא"
בדרגת הגורל שלמעלה מסדר
השתלשלות.

(99) ב"ר פ"א, ד. (100) מלאכי א, ב.ג. (101) מג"א צז, א. (102) ראה גם
ד"ה וקבל היהודים תשל"ח פ"ג. ד"ה בלילה ההוא תשד"מ (תו"מ
סה"מ אדר ע' מו; ע' פה). וש"נ. (103) מלאכי ג, ו. (104) ראה תו"א
שבעה ערה 101. ובכ"מ. (105) מגילה יג, רע"א. (106) קידושין מ, א.
(107) תו"א שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ח) ומסִים במגלה¹⁰⁸ והימים האלה נזכרים (ועל-ידי-זה)
 2 ונעשים בכל דור ודור וגו', שצריך להמשיך כל הנ"ל על
 3 כל הזמנים שלאחרי זה, שהרי בכל דור ודור עומדים עלינו
 4 לבלתינו והקב"ה מצילנו מידם¹⁰⁹, ולזה צריך להיות
 5 הענין דלא ידע דוקא,

6 היינו, שהעבודה היא לא
 7 (רק) בתנועה ובמעמד
 8 ומצב של ידע, שטעם
 9 ודעת מחיב שצריך
 10 להיות ארור המן, שזהו
 11 ענין דסור מרע, וברוך
 12 מרדכי, שזהו ענין דעשה
 13 טוב, אלא נדרש (גם)
 14 שענין זה יהיה למעלה
 15 מהשכל ולמעלה
 16 מהרצון, שזהו העבודה
 17 דמסירת נפש שמצד
 18 פנימיות הנפש, ומשם
 19 ימשך גם בכחות
 20 הגלויים, החל מבח
 21 השכל וטעם ודעת, וכל
 22 עשר כחות הנפש, עד
 23 למחשבה דבור ומעשה,
 24 שיהיו חדורים כלם
 25 בתנועה דמסירת נפש
 26 (שעל שם זה נקראים
 27 יהודים) במשך כל השנה
 28 כלה.

29 וזהו חייב איניש לבסומי
 30 בפוריא עד דלא ידע בין
 31 ארור המן לברוך מרדכי,
 32 היינו, ששמחת פורים
 33 צריכה להיות למעלה
 34 ממדידה והגבלה, דלא
 35 כבשאר המועדים, שעם
 36 היותם
 37 לשמחה¹¹⁰, מפל-מקום,
 38 צריכה להיות השמחה
 39 במדידה והגבלה דוקא,
 40 וכדאיתא בשלחן ערוך¹¹¹
 41 שביט-דין
 42 שולחים שולחים וכו',
 43 מה-שאין-כן בפורים
 44 ישנו החיוב לבסומי,
 45 שתהיה השמחה באפן
 46 של יציאה ממדידה

47 והגבלה, כיון ששמחת המועדים צריכה להיות על-פי טעם ודעת דוקא כפי,
 48 שורש ענין המועדים לשמחה הם מצד בחינת אם הבנים
 49 שמחה¹¹², ספירת הבינה¹¹³, שענינה הבנה והשגה, ולכן
 50 גם השמחה היא במדידה והגבלה, מה-שאין-כן פורים
 51 שענינו לא ידע, ועד כדי

52 כפי, שהענין דארור המן
 53 וברוך מרדכי הוא (לא)
 54 מצד השכל, אלא באפן
 55 דלא ידע (שמדרגה זו דוקא
 56 היתה עיקר מפלתו של המן,
 57 כנ"ל), לכן גם השמחה
 58 היא באפן שלמעלה
 59 ממדידה והגבלה. ויש
 60 להוסיף בדיוק לשון
 61 חכמינו ז"ל חייב איניש,
 62 שזהו חיוב על כל אחד
 63 ואחד, גם על זה שנקרא
 64 בשם איניש - ארבעה שמות
 65 נקראו לאדם: אדם, איש, גבר,
 66 אנוש. שם 'אנוש' מורה על
 67 החסרון שבאדם, על שם
 68 עקב הלב מכל ואנוש
 69 הוא¹¹⁴]=לב האדם הוא
 70 מעוקם ומעוות ('עקוב') יותר
 71 מכל איבריו, ויש לו מכאוב חזק
 72 ('אנוש'), רצונו לומר, דעה
 73 נפסדת (מצודות)], כפי חלוקי
 74 הדרגות שבבני ישראל
 75 אינם אלא בעבודה
 76 שעל-פי שכל וטעם
 77 ודעת, שיש בעל שכל

השמחה הם מצד בחינת אם הבנים שמחה¹¹², ספירת הבינה¹¹³, שענינה הבנה
 והשגה, ולכן גם השמחה היא במדידה והגבלה, מה-שאין-כן פורים שענינו לא
 ידע, ועד כדי כפי, שהענין דארור המן וברוך מרדכי הוא (לא מצד השכל, אלא)
 באפן דלא ידע, לכן גם השמחה היא באפן שלמעלה ממדידה והגבלה. ויש
 להוסיף בדיוק לשון חכמינו ז"ל חייב איניש, שזהו חיוב על כל אחד ואחד, גם
 על זה שנקרא בשם איניש, על שם עקב הלב מכל ואנוש הוא¹¹⁴, כפי חלוקי
 הדרגות שבבני ישראל אינם אלא בעבודה שעל-פי שכל וטעם ודעת, שיש בעל שכל

(108) אסתר ט, כח. (109) הגדה של פסח פיסקא והיא שעמדה. (110) נוסח התפלה וקידוש דיו"ט.
 (111) או"ח סתקכ"ט ס"ד. שו"ע אדה"ז שם סי"ג - מרמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. (112) תהלים קיג,
 ט. (113) זהר ח"א ריט, א. ח"ב פד, א. פה, ב. פרדס שער ערכי הכינויים ערך אם הבנים. לקו"ת
 שמע"צ פה, ד. ובכ"מ. (114) ירמ' יז, ט. וראה לקו"ת שה"ש כה, א ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' קעב.

ביאור בדרך אפשר

26 משנה (מלכות זה סדר זרעים וכו'), שזהו כללות עניני
27 התורה, שהם פוללים כל עניני העולם, כמאמר¹²⁰ אסתפל
28 באורייתא וברא עלמא]הקדוש-ברוך-הוא הסתכל בתורה (ועל-פי
29 התורה) ברא העולם, היינו, שהעולם נעשה (שטעלט זיך אויס)
30 כפי שצריך להיות על-פי
31 תורה (לאחרי הקדמת
32 העבודה דמסירת נפש,
33 עד דלא ידע),
34 ובפשטות, שנת הצלחה
35 בלמוד התורה וקיום
36 המצוות, וגם בכל
37 הענינים הגשמיים,
38 לעשותם - על-ידי
39 העבודה דבכל דרכיך
40 דעהו¹²¹ - דירה לו
41 יתברך¹²².

ביאור בדרך אפשר

1 גדול ויש בעל שכל קטן וכו', מה-שאין-כן בעבודה
2 דמסירת נפש (שלמעלה מהשכל וטעם ודעת, לא ידע),
3 שהיא מצד בחינת היחידה - עצם הנשמה, נקראת 'יחידה' (במדרש
4 נאמר: חמשה שמות נקראו לה (לנשמה) נפש רוח נשמה חיה יחידה), יחידה
5 ליחידה¹¹⁵, הרי אפלו קל
6 שבקלים מוסר נפשו
7 שלא להיות נפרד
8 מיחודו יתברך¹¹⁶.
9 ומימי הפורים ממשיכים
10 השמחה שלמעלה
11 ממדידה והגבלה ותנועת
12 המסירת-נפש - שמספיק
13 שתהיה בכח בלבד - על
14 כל השנה כלה, שבמשך
15 כל השנה כלה יהיה
16 הענין דאורו המן,
17 ובמילא ישנו לאחרי-זה
18 גם הענין דברוך מרדכי,
19 וכל אשר להמן נתן
20 למרדכי היהודי¹¹⁷,
21 ומרדכי יצא מלפני
22 המלך בלבוש מלכות
23 תכלת וחור וגו'¹¹⁸,
24 כמבאר בתורה אור¹¹⁹,
25 שקאי על ששה סדרי

למרדכי היהודי¹¹⁷, ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור וגו'¹¹⁸,
כמבאר בתורה אור¹¹⁹ שקאי על ששה סדרי משנה (מלכות זה סדר זרעים וכו'),
שזהו כללות עניני התורה, שהם פוללים כל עניני העולם, כמאמר¹²⁰ אסתפל
באורייתא וברא עלמא, היינו, שהעולם נעשה (שטעלט זיך אויס) כפי שצריך
להיות על-פי תורה (לאחרי הקדמת העבודה דמסירת נפש, עד דלא ידע),
ובפשטות, שנת הצלחה בלמוד התורה וקיום המצוות, וגם בכל הענינים
הגשמיים, לעשותם - על-ידי העבודה דבכל דרכיך דעהו¹²¹ - דירה לו יתברך¹²².

(115) נוסח הושענות (יום ג). (116) תניא פי"ח. ובכ"מ. (117) ראה אסתר ח, א"ב. (118) שם ח, טו. (119) מג"א צג, א. (120) זח"ב
קסא, סע"א ואילך. (121) משלי ג, ו. (122) ראה תניא פל"ו. ובכ"מ.

אגרות קודש

ב"ה, ח' אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...בטח למותר לעוררו בקשר עם האפשרויות שנתנה לכו' מההשגחה העליונה להדפיס דבריו -
שמהנכון ביותר וביותר לנצלה ככל האפשרי להפצת מעינות החסידות (עד שיגיעו גם) חוצה. והרי - על
נושאים אחרים גם אחר יכול לכתוב, משא"כ בהנוגע לחסידות שנוקקים לזה שראה מאורות תורה זו
ועסק בה, והענין בגדר מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים שדוחה אפילו ת"ת שכל חפצים ואפילו חפצי
שמים, לא ישוו בה.

בס"ד. שיחת שבת פרשת צו, פרשת זכור, י"ג אדר-שני, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

- 1 א. יש דיעות שקריאת פרשת זכור היא מדאורייתא¹. ומקשים על דיעות אלו, שהרי כל עיקר קריאת התורה
- 2 אינו אלא מדרבנן? ומבארים, שהכוונה בזה היא למצות זכירת עמלק (לאו דוקא על-ידי קריאת התורה),
- 3 שמצוותה לכל הפחות פעם אחת בשנה.
- 4 אלא שענין זה דורש ביאור: מנין המקור לזכירת עמלק פעם אחת בשנה דוקא – דממה-נפשך: או שהמצוה
- 5 היא בכל יום ויום, או שהמצוה היא לזכור זאת פעם אחת במשך ימי חייו, אבל מנין המקור שהחיוב הוא פעם
- 6 אחת בשנה?
- 7 ב. והנה, אדמו"ר הזקן פוסק בשולחן ערוך², שמצות זכירת עמלק היא בכל יום. והמקור לזה מצויין
- 8 במראה-מקומות שבגליון השולחן-ערוך – אם הם מאדמו"ר הזקן עצמו, או מהדוד מהרי"ל³, או ממישהו אחר
- 9 שגם הוא בר-סמכא – "רמב"ן בהשגות ספר המצוות"⁴.
- 10 והיינו, שהרמב"ן שם מונה מצות זכירת עמלק יחד עם מצות זכירת מעשה מרים, והרי במצות זכירת מעשה
- 11 מרים שאין לה זמן קבוע, פשיטא שחיובה בכל יום, וממנה למדים גם על מצות זכירת עמלק.
- 12 וזהו גם יסוד המנהג⁵ לומר "שש זכירות" בכל יום, שאחת מהן היא זכירת מעשה עמלק, מצד פסק אדמו"ר
- 13 הזקן הנ"ל, שמצוה לזכור מעשה עמלק בכל יום.
- 14 ג. מדברי אדמו"ר הזקן הנ"ל, מוכח, שענין זכירת מעשה עמלק אינו רק בנוגע למחיית זרעו של עמלק
- 15 בגשמיות,
- 16 שהרי ענין זה אינו שייך עתה – מצד ב' טעמים⁶: (א) אין יד ישראל תקיפה, (ב) "כבר עלה סנחריב מלך
- 17 אשור ובלבל את כל האומות"⁷, ולכן אין יודעים מי הם זרעו של עמלק,
- 18 וכיון שמצות זכירת מעשה עמלק ישנה גם עתה, מוכח, שענין זה ישנו גם בנוגע לרוחניות הענין דעמלק,
- 19 בעבודה בנפש האדם⁸.
- 20 ועל-דרך שמצינו בנוגע למצות זכירת יציאת מצרים:
- 21 "בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים"⁹. והטעם לזה –
- 22 כי "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים . . . משועבדים היינו לפרעה במצרים"¹⁰.
- 23 ומקשים על כך: והרי גם עתה נמצאים אנו בשעבוד מלכיות, ד"אכתי עבדי אחשורוש אנן"¹¹, ומה נוגע לנו
- 24 יציאת מצרים עתה?
- 25 וידוע המענה לזה – שהכוונה בזה היא בעיקר ליציאת מצרים ברוחניות, כמבואר בתניא¹².
- 26 ועל-דרך-זה הוא בענין זכירת מעשה עמלק – שהכוונה היא להענין דעמלק ברוחניות.
- 27 ועל-פי-זה יובן הטעם שגם נשים חייבות במצות זכירת מעשה עמלק¹³, אף שאין יוצאות למלחמה, ובמילא
- 28 אין הענין נוגע להן בגשמיות – כיון שזה נוגע בעבודה הרוחנית.
- 29 ד. וביאור הענין:
- 30 כאשר¹⁴ יצאו ישראל ממצרים על מנת ללכת להר סיני לקבל את התורה, עמד עמלק באמצע הדרך ולא הניח
- 31 את ישראל ללכת להר סיני לקבל את התורה.

(8) ראה גם שיחת ש"פ תצוה, פ' זכור דאשתקד ס"ב ואילך (תו"מ חט"ז ע' 109 ואילך).

(9) תניא רפמ"ז (בהוספה על נוסח הגש"פ – מפסחים קטז, ב).

(10) הגש"פ פיסקא עבדים היינו.

(11) מגילה יד, א. וש"נ.

(12) שם.

(13) ראה שיחת ש"פ תצוה, פ' זכור הנ"ל ס"א (תו"מ שם ע' 109). וש"נ.

(14) מכאן עד סוף הסעיף – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א

(1) שו"ע או"ח סתרפ"ה ס"ז. וראה בכ"ז לקו"ש ח"ט ע' 221.

שיחת ש"פ צו, תשמ"ט (התועדויות תשמ"ט ח"ב ע' 466). וש"נ.

(2) או"ח ס"ו ס"ד.

(3) אחיו של אדמו"ר הזקן. ראה אודותיו – בספר שארית יהודה

(קה"ת, תשי"ז) בסופו.

(4) שכחת העשין ז.

(5) סידור אדה"ז. וראה שער הכולל ספי"א. וש"נ.

(6) ראה גם לקו"ש חכ"א ס"ע 191 ואילך. וש"נ.

(7) ברכות כח, א. וש"נ.

- האפשרויות על זה היתה – מפני שישראל עצמם¹⁵ "רפו ידיהם מדברי תורה" ("ברפידים")¹⁶. כי, כל זמן
 1 שישראל חזקים בתורה ומצוותיה, אזי אין שום אומה יכולה לשלוט בהם¹⁷, ורק כאשר רפו עצמם מהתורה,
 2 הנה הגם אשר לא עזבו לגמרי את התורה, כי אם "רפו" בלבד, רפיון וחלישות, הנה זהו נתינת מקום שיבוא
 3 עמלק וימנע אותם מקבלת התורה לגמרי¹⁸.
 4
 5 ההוראה מזה היא: ישנם כאלו שחושבים, די ומספיק שאלמד "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"¹⁹, די
 6 ומספיק שאקיים את המצוות לצאת ידי-חובתי בלבד, ולמה לי להדר בזה? – על זה היא ההוראה, אשר רפיון
 7 וחלישות זו נוגעת לא רק לענין ההידור בתורה ומצוות, כי אם גם נתינת מקום הוא אשר על-ידי-זה יתבטל
 8 חס-ושלום מתורה ומצוות לגמרי.
 9 ואם הוא רוצה להישאר יהודי שומר תורה ומצוות (על הצד היותר פחות על-כל-פנים, לא להתבטל מזה
 10 לגמרי) – מההכרח הוא להתחזק בכל כחו בתורה ומצוות, בלי שום רפיון וחלישות כלל.
 11 וזהו ענין זכירת מעשה עמלק בכל יום ויום²⁰, אשר תמיד עלינו לזכור שלא להניח שום נתינת מקום לקרירות
 12 דעמלק, כי אם להתחזק בכל התוקף בתורה ומצוות, בחמימות וחיות.
 13 ה. ישנם השואלים: כיון שנמצאים בעולם הזה הגשמי והחומרי, ובפרט בזמן הגלות שהחושך כפול ומכופל
 14 כו' – מניין לוקחים את הכח ללחום כנגד עמלק ולנצח?
 15 ובפרט על-פי הידוע²¹ ש"עמלק" בגימטריא "ספק", ואם כן, איך שייך ללחום גם כנגד הספק? – בשלמא
 16 כנגד מחשבה דיבור ומעשה בפועל ממש, הרי "המוח שליט על הלב", כמו שכתוב בתניא²²; אבל מנין הכח
 17 למנוע שלא יפול ("ס'זאל זיך ניט אַריינװאַרפֿן") אצלו שום ספק?
 18 ו. יובן בהקדים המבואר באחד המאמרים הקצרים של אדמו"ר הזקן נשמתו-עדן²³, וזה לשונו:
 19 להבין עצה היעוצה שלא יפול לב האדם עליו בראותו שאחר עסקו בתורה ותפילה לא נהפך לאיש אחר.
 20 והענין, כי באמת גוף האדם הוא בשיקוצו כמקדם, והוא כמו למשל בית חושך ואפל שאי-אפשר להפריד החושך
 21 ממנו ולגרשו כי אם על-ידי שמדליקין בו נר, כך על-ידי התורה ומצוות מאיר בו בשעת מעשה . . . הגם כי²⁴
 22 תועבת ה' כל גבה לב כו', הנה גבהו דרכי מדרכי בני אדם שאהבה ושנאה הם דברים נפרדים זה מזה, ובמקום
 23 שיש שנאה אין אהבה, אבל הקב"ה יכול להיות אהבה ושנאה בדבר אחד . . . והנה כשיתבונן היטב שהתורה
 24 מאירה בו אור בשעת עסקו בה, הנה אדרבה, יהיה לו מזה שמחה אמיתית בהשם-יתברך, איך שבמקום חושך
 25 כמוהו האיר בו אור ה' . . . מה-שאינ-כן העצבות היא מגדלות שהוא יקר בעיניו מאד, ורוצה שיהיה הוא יש
 26 ודבר, ולכן כשרואה בעצמו השפלות שלו, יפול לבו בקרבו ויתקצף על התורה ועבודה שלו שעבד, מה-שאינ-כן
 27 כשהתורה ומצוות הם יקרים בעיניו מאד מאד, כל מה שהוא נבזה בעיניו יותר יהיה השמחה ביותר . . . וזהו
 28 ענין היסח הדעת, רצונו-לומר שמסיח דעתו ממקום שהוא שם לדעת תורת ועבודת ה' כו'. ודי למבין.
 29 ז. ועל-פי-זה יובן מנין הכח שבאדם להלחם בעמלק – שבאמת אין זה בכח עצמו, אלא בכח התורה ומצוות
 30 שעשה.
 31 ואף ש"ידע איניש בנפשיה" שיש בו ענינים לא-טובים, ענינים פחותים ונמוכים, ולפעמים גם ענינים אסורים,
 32 שהם הפכים לתורה ומצוות, ואם כן, הרי הוא נמצא במקום החושך – מכל-מקום, יודע הוא שיש בו האור
 33 לתורה ומצוות שנמצא גם במקום החושך, שזהו לפי שהקב"ה הוא נושא הפכים, ולכן יכול האור להיות גם
 34 במקום התועבה, וכיון שכן, אין לו לחשוב אודות עצמו, אלא אודות התורה ומצוות.

(20) דכיון ש"כל יומא ויומא עביד עבדית" ("זח"ג צד, רע"ב. ועוד), שבכל יום יש לעשות את העבודה השייכת ליום זה – צריכה להיות זכירת מעשה עמלק בכל יום.

וזכירה זו עצמה מביאה לידי נצחון, ובלשון המדרש (ויק"ר פכ"ד, ג) "דיין נצח" (מהנחה בלתי מוגה).

(21) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סק"ח. ובכ"מ.

(22) פ"ב (יז, א).

(23) נדפס במאה שנים ס"ד. ולאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תקנד.

(24) משלי טז, ה.

(בלה"ק), ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1277. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(15) היינו, שהתחלת הענין היתה (לא מעמלק, אלא) מישראל עצמם (מהנחה בלתי מוגה).

(16) בשלח יז, ח. מכילתא ויל"ש (רמז רסג) עה"פ. וראה סנהדרין קו, סע"א ובפרש"י.

(17) ראה כתובות טו, סע"ב.

(18) כי, כאשר ישנו ענין של רפיון, או קרירות, אזי התוצאה מזה היא שאומרים "היש הוי' בקרבנו אם אין" (בשלח שם, ז), ולבסוף בא עמלק ומונע את קבלת התורה לגמרי (מהנחה בלתי מוגה).

(19) מנחות צט, ב.

- 1 וזוהי ה'נתינת כח' להלחם גם נגד הספק – כי, כשעומד בתנועה של ביטול, אזי אין שום מקום לספיקות,
2 כי מי הוא ומה הוא אשר הספיקות שלו יעשו איזה שינוי כו'.
3 ולכן צריכה להיות המלחמה נגד הספק גם באותו הזמן שהוא שייך לענינים נמוכים, פחותים ואסורים –
4 כי, אין לו לחשוב אודות עצמו, אלא אודות הענין.
5 וההליכה למלחמה צריכה להיות מתוך בטחון, שהרי סוף-כל-סוף ינצח במלחמה, כהבטחה ש"לא ידח
6 ממנו נדח"²⁵.
7 וכאשר הולכים למלחמה בתוקף – הרי תוקף זה גופא נותן תוספת כח ועוז למהר נצחון המלחמה.

* * *

ח. רבנו הזקן סיפר²⁶:

- 9 מה'תורות' שאמר מורי (הרב המגיד) לפני ביחידות, היתה 'תורה' על הפסוק²⁷ "אש תמיד תוקד על המזבח
10 לא תכבה", דהגם שהאש יורד מלמעלה באתערותא-דלעילא, "מצוה להביא מן ההדיוט"²⁸, כי באתערותא-
11 דלתתא אתערותא-דלעילא²⁹, כי רוח אייתי רוח ואמשך רוח³⁰, רוח מלמטה אייתי רוח מלעילא, ואמשך רוח
12 מלעילא ולעילא. ומצות עשה להבעיר אש על המזבח³¹, מזבח הוא "אדם כי יקריב מכס"³², וההקדבה עצמה
13 אינה מספקת, וצריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכס, ואש זה – "לא תכבה", שהיא מכבה את ה"לא".
14 את ה'תורה' הזאת אמר מורי לְפָנַי עשר פעמים – כדי לחקקה בעשר כחות נפשי – ויאמר לי: אתה, תלמידי,
15 הנך נצרך להאש תמיד, לפי שעליך הוטל לכבות "לא" (של המנגדים) גדול. אתה תכבה את ה"לא", והשי"ת
16 יהפוך את ה"לא" ל"הן".

17 כשסיפר ה'צמח צדק' סיפור הנ"ל, אמר³³:

- 18 זקני – רבנו הזקן – הוא משה רבינו דתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו רבותינו ז"ל³⁴ שהתורה ניתנה לו,
19 אלא שנהג בה טוב עין. "אש תמיד" האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד, נתן הרב המגיד לזקני, וזקני נהג בה
20 טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי אשר כל הלומד עם חבירו ומעורר בו את ה"אש תמיד"
21 האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זה "לא תכבה" לעד.

22 ט. ההוראה מהאמור בנוגע לפועל³⁵:

- 23 העבודה היא – לא להסתפק בלימוד החסידות בעצמו, אלא צריכה להיות הפצת המעיינות, לכבות את ה"לא"
24 [ויתרה מזה, להפוך את ה"לא" ל"הן", על-דרך מאמר רבותינו ז"ל³⁶ "זדונות נעשו לו כזכיות", שזהו עילוי
25 גדול יותר, שלכן, "מקום שבעלי תשובה עומדין כו"³⁷], הן בעצמו והן בזולתו.

- 26 והכח לזה נתן אדמו"ר הזקן לכל אחד ואחד מעדת החסידים, וכיון ש"כל הנותן בעין יפה נותן"³⁸, ובפרט
27 כשהנתינה היא מצד "טוב עין" – אזי לא נוגע בזה ערך כלי המקבל, אלא ישנו הענין כפי כח הנותן, כך,
28 שהכח הוא בלתי-מוגבל, למעלה מכלי המקבלים.

- 29 י. פתגם³⁹ זה של המגיד, מלמדנו, שבכדי לכבות את ה"לא", מוכרחת להיות "אש תמיד", להט ("קאך")
30 תמידי בתורה ומצוות.

- 31 לא די בכך, שבעבר, או אפילו זמן קצר קודם לכן, היה בו להט בתורה ומצוות. הלהט צריך להיות תמידי,
32 כי, אם עומדים בקרירות למשך זמן קצר, יכול בינתיים להתגנב ("זיך אַריינכאַפֿן" ה"לא").

(25) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. ה' ת"ת לאדמו"ר
פ"ד סה"ג.

(26) אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' ע (נעתק ב"היום יום" כ אדר
שני).

(27) פרשתנו ו, ו.

(28) יומא כא, ב. וש"נ.

(29) ראה זח"א עז, ב. פח, א.

(30) ראה זח"ב קסב, ב.

(31) סהמ"צ להרמב"ם מ"ע כט. רמב"ם ה' תמידין ומוספין רפ"ב.

(32) ויקרא א, ב.

(33) אג"ק שם (נעתק ב"היום יום" כא אדר שני).

(34) נדרים לח, א.

(35) ראה גם שיחת ש"פ צו תשי"ד בסופה (תו"מ חי"א ע' 162).

(36) יומא פו, ב.

(37) ברכות לד, ב.

(38) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(39) מכאן עד סוף השיחה (מלבד סי"ג) – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר

שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 217 ואילך. במהדורא זו

- וזהו גם הטעם לזכירת מעשה עמלק בכל יום ויום² – צריכים לזכור תמיד שלא ליתן מקום, חס-ושלום,¹
לקרירות דעמלק, אפילו לרגע אחד, כמו שכתוב "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".²
- יא. עוד ענין ישנו ב"אש תמיד":³
ענין זה הוא הכנה להאש שלמעלה, כמאמר רבותינו ז"ל²⁹ "אף-על-פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא
מן ההדיוט". כלומר: האש שלמטה היא הכנה ואתערותא-דלתתא כדי להוריד את האש מן השמים.⁵
- אמנם, מתי מביאה היא את האש מן השמים – כשהאש שלמטה היא בשלימות דוקא, אזי ממשיכה היא את
האש שלמעלה.⁷
- ענין זה רואים אנו בפרשיות אלו (צו ושמני): בימי המילואים, כשכל המשכן וכליו כבר היו מוכנים, היו
משה ואהרן וכו', וכבר הקריבו קרבנות – אף-על-פי-כן עדיין לא שרתה שכינה במעשה ידיהם, כיון שעדיין
נשאר רושם מחטא העגל⁴⁰. רק ביום השמיני, לאחר שהוכנה האש שלמטה, שכיבתה את כל ה"לא", וביטלה
לגמרי את חטא העגל – רק אז "ותצא אש מלפני ה' וגו'"⁴¹, ושרתה⁴² שכינה במעשה ידיהם⁴³.
- מהי המעלה הנפלאה ("וואס איז אזוי די געוואלדיקע מעלה") באש שלמעלה, שכדי להמשיכה מוכרחת
להיות שלימות העבודה דאש שלמטה?¹³
- נבראים הם מוגבלים, ועבודתם וכן הענינים שבכוחם להגיע אליהם הם מוגבלים, שמצד עצמם אין להם
קיום נצחי כלל. ובכדי שיהיה להם קיום נצחי – בהכרח שתהיה בזה המשכה מלמעלה דוקא, שהוא יתברך הרי
אינו מוגבל כלל.¹⁶
- ולכן רואים אנו שבשבעת ימי המילואים הוקם המשכן ופרקו⁴³. מצד נבראים אי אפשר עדיין שיהיה קיום
אמיתי. ביום השמיני דוקא, כשהיתה השראת השכינה ו"ותצא אש מלפני ה'" – רק אז הוקם המשכן ולא פרקו⁴³,¹⁸
שהיתה ההקמה האמיתית, קיום נצחי.¹⁹
- ועל-פי-זה יובן גם הענין דשבעת ימי המילואים ויום השמיני, שהאש שלמעלה היתה ביום השמיני דוקא,²⁰
כידוע ש"שבעה" הם ימי ההיקף, דהיינו ששייכים לעולמות, ושמני הוא למעלה מההיקף⁴⁴, אור שלמעלה
מהעולמות, והוא ענין אש שלמעלה כנ"ל.²²
- יב. אמנם, מבלי הבט על כך שנבראים מצד עצמם אינם יכולים להגיע לנצחיות, אף-על-פי-כן, כנ"ל, המשכת
האש שלמעלה באה על-ידי שלימות העבודה דאש שלמטה דוקא. כלומר, שבשעה שנברא עושה כל שביכלתו,
אף שזהו בהגבלה, נותן לו הקב"ה את האש שלמעלה, בלי-גבול.²⁵
- וענין זה מרומז גם בתיבת "תמיד" שבפסוק "אש תמיד תוקד גו'": "תמיד" פירושו בלי-גבול, למעלה
מהזמן. זמן מצד עצמו, להיותו מורכב מחלקים מוגבלים, בהכרח שתהיה לו הגבלה⁴⁵. ואף-על-פי-כן, על-ידי
שלימות העבודה דאש שלמטה, ממשיכים את הבל-גבול שלמעלה מהזמן, ויתירה מזה, שנמשך גם בזמן,
שהזמן עצמו נעשה נצחי, "תמיד"⁴⁶.²⁸
- וענין זה בעולם הוא, שבטבע ישנה ההצלחה שלמעלה מהטבע.³⁰
- יג. והנה⁴⁷, נוסף על האמור לעיל, שכללותו הוא ענין המשכת אלקות בנבראים, ישנו ענין זה גם בפרטיות
בחתן וכלה⁴⁸, שהרי ענין הנישואין הוא ענין המשכת כח ה'אין-סוף' בנבראים, שהוא הענין ד"תמיד", כנ"ל.³²

ותש"ה ע' 167 ואילך).

(45) סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א (דרמ"צ נז, א ואילך).

(46) והיינו, שבתית "תמיד" ישנם שני הפכים: מחד גיסא – הרי זה מורה על ענין הנצחיות שלמעלה מהזמן, בלי-גבול, ולא ידך גיסא – הרי זה מורה על שייכותו לגדר זמן, שהרי בענין שאינו בגדר הזמן, לא שייך ענין התמידיות, כמובן (מהנחה בלתי מוגה).

(47) סעיף זה – מהנחה בלתי מוגה.
(48) בשבת זו ה' אויפופעניש של החתן הת' שמואל אליהו פאגעלאן.

ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(40) ראה יל"ש (רמז תקכג) ופרש"י שמיני ט, כג.

(41) שם ט, כד.

(42) פרש"י שם.

(43) ונמצא, שכל זמן שחסר בהאש שלמטה, בהלהט התמידית בתורה ומצוות – אין זה רק ענין של העדר השלימות, אלא הדבר נוגע לכל ענין השראת השכינה. וכנ"ל (ס"ד) בענין עמלק, שמהענין ד"רפידים", "רפו ידיהם" בלבד, נעשית נתינת מקום למניעת קבלת התורה (מהנחה בלתי מוגה).

(44) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. ד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח; תש"ד (סה"מ תרע"ח ע' רסט ואילך; תש"ד ע' 188 ואילך

- 1 וענין זה נעשה על-ידי העבודה ד"אש" ("אש תמיד") – שגם זה מרומז בענין חתן וכלה, כידוע בענין "זכו
- 2 שכינה ביניהם", ש"איש" הוא "אש יו"ד", ו"אשה" היא "אש ה"א"⁴⁹, דהיינו שהמשכת השכינה (י"ה) באיש
- 3 ואשה היא על-ידי ה"אש" שבהם.
- 4 וכאשר ישנה המשכת י"ה – מתבטל ההעלם והסתר דעמלק, כמו שכתוב⁵⁰ "כי יד על כס י"ה", שהנתינת
- 5 מקום לעמלק היא מזה שבחינת י"ה היא בכיסוי ("כס"), אבל כשמתגלה בחינת י"ה – מתבטלת קליפת עמלק.
- 6 ועד שיקויים הענין ד"מחה אמה" ⁵¹ ו"תמחה" ⁵² – ראשי-תיבות אמת⁵³, דענין אמת הוא אין-סוף שאין בו
- 7 שינויים. ואמת זו נמשכת בעולם, כמו שכתוב⁵⁴ "ואמת הוי' לעולם", שבעולם גופא מאיר הענין ד"אמת" –
- 8 אין-סוף, ו"הוי'" – "היה הוה ויהיה כאחד" ⁵⁵ שלמעלה מהזמן.
- 9 וזהו גם מה שאומרים בנישואין "כשמחך יצריך בגן עדן מקדם" ⁵⁶ – שאז היה גילוי אלקות בעולם, "עולם
- 10 על מילואו נברא" ⁵⁷, וכן יהיה בימות המשיח, כמו שכתוב⁵⁸ "אלה תולדות פרץ", "תולדות" מלא⁵⁹.
- 11 יד. נקודת ההוראה מהאמור⁶⁰:
- 12 כל יהודי הוא משכן ומקדש אליו יתברך, כמו שכתוב⁶¹ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד
- 13 ואחד מישראל" ⁶². יש איפוא לדעת, שכל זמן שחסר בה"אש" – חמימות וחיות – הנה אף שלומד תורה, מקיים
- 14 מצוות ויש בו כל הענינים שהיו במשכן, אבל כיון שזה ללא חיות, חסרה אצלו המשכת השכינה, ועד שיש
- 15 אפשרות ("עס איז רעכט") שיהיה אצלו רושם מחטא העגל.
- 16 תורה ומצוות צריכים להיות בלהט ובחיות, בכל שלושת ה'קוין' דתורה עבודה וגמילות חסדים⁶³:
- 17 תורה: אין לצאת ידי-חובתו ב"פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" ¹⁹, ולכל המעת-לעת אין לזה שום שייכות.
- 18 אסור שיהיה זה "בלחישו" ⁶⁴, מבלי שתהיה לזה שייכות אליו. בהכרח שיהיה "לא ימוש גו" ⁶⁵, ובהכרח שתהיה
- 19 "ערוכה בכל רמ"ח אברים" ⁶⁶, "כל עצמותי תאמרנה" ⁶⁷. בהכרח שהלימוד יהיה בחיות.
- 20 עבודה: תפלה, שהיא קו העבודה, צריך שלא תהיה "קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום" ⁶⁸, בהרגש
- 21 של חיות.
- 22 גמילות חסדים: מצוות, שבכללות הם בקו דגמילות חסדים, צריכים להיות לא רק כדי לצאת ידי-חובתו. מצוה
- 23 יש לקיים בהידור, שההידור בא מצד החיות שיש לו בקיום המצוה.
- 24 ועל-ידי השלימות דאש שלמטה – נמשכת האש מלמעלה, השכינה שורה בתורתו ועבודתו ועד גם בכל
- 25 מעשה ידיו, גם בעניניו הגשמיים.
- 26 וכאמור לעיל – נפעלת המשכת בלי-גבול בגבול, שגם בלבושי הטבע רואים ברכת הוי' והצלחה שלמעלה
- 27 מהטבע.

(49) סוטה יז, א (ובפרש"י).

(50) ס"פ בשלח.

(51) שם, יד.

(52) תצא כה, יט.

(53) ראה עטרת צבי לוח"ב סה, א.

(54) תהלים קיז, ב.

(55) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז.

ובכ"מ.

(56) נוסח ברכות נישואין.

(57) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

(58) רות ד, יח.

(59) ב"ר פי"ב שם. שמו"ר פ"ל, ג.

(60) וכפי שנקבע הסדר – ימסרו זאת בבתי-הכנסת (מהנחה בלתי

מוגה).

(61) תרומה כה, ח.

(62) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(63) אבות פ"א מ"ב.

(64) ראה עירובין נד, רע"א.

(65) יהושע א, ח.

(66) עירובין שם. וראה תניא פל"ז בתחלתו.

(67) תהלים לה, יו"ד.

(68) אבות פ"ב מי"ג.

לקוטי שיחות פרשת צו כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

למטה" (למרות שלגבי אשם מצורע כתוב¹² "כחטאת
האשם הוא", ודם החטאת "ניתן למעלה"); ומ"תורת זבח
השלמים – תורה אחת לכל השלמים"¹³ – לומדים
"לעשות זמן בבמה בזמן אהל מועד" (שגם ב"במה"¹⁴
קיים הדין של נותר ופיגול).

ב.

שיטת רש"י - והתמיהה עליו

בשיטתו של רש"י בהסבר הלשונות הנ"ל בפירושו על
התורה, מוצאים דבר פלא:

בשתי הפעמים הראשונות שבהן כתוב "זאת תורת" –
לגבי עולה ולגבי מנחה – מפרש רש"י ש"תורת" באה
לרבות – "תורה אחת לכל (לכולן)...", ומביא מ"תורת
כהנים" את הפרטים הנלמדים מכאן. ואילו בשלוש
הפעמים האחרונות – "זאת תורת החטאת", "וזאת תורת
האשם", "וזאת תורת זבח השלמים" – אין רש"י מפרש
כלום.

ותמוה מאד, ממה נפשך: אם רש"י סובר ש"תורת"
מהווה ריבוי, היה עליו להסביר מהו הריבוי של המילים
"זאת תורת" גם בשלוש הפעמים האחרונות – חטאת,
אשם ושלמים; ואם רש"י סובר שבדרך הפשט אין הביטוי
"תורת" בא לרבות דבר-מה, ופירושו הוא, (כמוזכר לעיל),
כפשוטו – מדוע הוא מפרש שלגבי עולה ומנחה מהווה
ביטוי זה ריבוי?

ג.

נסיון לתרץ התמיהה על רש"י

לכאורה ניתן לתרץ: רש"י נוקט, אמנם, את הכלל
ש"תורת" מהווה ריבוי, כפי שהוא מדגיש בפירושו על

א.

"זאת תורת" - לפני כל סוג קרבנות בפרשתנו

1 בחלקה הראשונה של פרשתנו מדובר על חמשה סוגי
2 קרבנות: עולה, מנחה, חטאת, אשם ושלמים, ולכל אחד
3 מהם מקדים הכתוב² "(ו)זאת תורת ה...".

4 פירושו הפשוט של "זאת תורת" הוא "זוהי התורה
5 (ההלכות) של...", ולמרות שדיניהם של הקרבנות הללו
6 כבר נאמרו בפרשת ויקרא, בכל זאת מתאים לומר "זאת
7 תורת" בפרשתנו, כי כאן, בפרשה זו, נוספים פרטי דינים
8 שלא נאמרו בפרשה הקודמת³.

9 ב"תורת כהנים"⁴, ובדומה לכך בש"ס⁵, לומדים מ"זאת
10 תורת העולה", ש"תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא
11 ירדו". המילה "תורת" באה לרבות סוג עולה⁶ (פסולין),
12 שללא ריבוי זה לא היינו יודעים שחל עליו דין של עולה
13 ("העולה... על המזבח"⁷).

14 ובדומה לכך בארבעת הסוגים האחרים מנחה, חטאת,
15 אשם ושלמים. המילה ("זאת) תורת" בכל אחד מהם באה
16 לרבות מין בקרבן, שבלעדי ריבוי זה הוא לא היה נכלל
17 בין המינים האחרים של אותו קרבן⁸, לפחות בקשר לדין
18 מסוים. וכך מפורש ב"תורת כהנים"⁹:

19 "תורת המנחה, תורה אחת לכל המנחות שיהו טעונות
20 שמן ולבונה – שגם "מנחות שאין שיריהם נאכלין"¹⁰
21 (כמנחת כהנים...) טעונות שמן ולבונה"; "תורת החטאת,
22 תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבוס", שאפילו
23 "חטאות הפנימיות (ש"אין נאכלות"¹¹)... דמם טעון
24 כיבוס"; "תורת האשם, תורה אחת לכל אשמות שיהא
25 דמם ניתן למטה" – גם דמו של "אשם מצורע" – ניתן

(8) כלשון התו"כ (גבי מנחה חטאת ואשם) "וכי מנין יצאו מכלל" (וכי"ב).

(9) בכל אחד במקומו. וער"ז בש"ס גבי חטאת (משנה זבחים רפ"א) ושלמים (זבחים בסופה).

(10) ו"נאמר (ויקרא ב, א-ג) ויצק עלי שמן ונתן עלי לבונה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" (תו"כ כאן).

(11) ו"נאמר (פרשתנו ו, יט-כ) הכהן המחטא אותה יאכלנה ואשר יזה מדמה תכבס" (תו"כ כאן). אבל ראה לקמן בפנים סעיף ד' והערה 22.

(12) מצורע יד, יג.

(13) בתו"כ וש"ס לא הועתקו תיבות אלו. אבל זהו טעם הלימוד, כמפורש ברש"י זבחים שם. קרבן אהרן לתו"כ שם.

(14) ראה תו"כ זבחים שם הטעם שהוצרך לרבותו.

(1) ל' הרמב"ם בספרו (הל' מעה"ק בתחלתו ובכ"מ) "מינים", כי לשונו לשון המשנה והתנ"ך וכו', אבל בס' חז"ל שלאחריו מפרטים יותר וקוראים למין הכולל כמה מינים – "סוג" (ראה בס' ביאור מלות ההגיון וכיו"ב). וראה הקדמת פיה"מ לס' קדשים (העתקת קאפה) "מין" וגם "סוג".

(2) ו, ב – "זאת תורת העולה"; שם, ז – "זאת תורת המנחה"; שם, יח – "זאת תורת החטאת"; ז, א – "זאת תורת האשם"; שם, יא – "וזאת תורת זבח השלמים".

(3) ראה רשב"ם ריש פרשתנו.

(4) עה"פ.

(5) זבחים פד, סע"א. וש"נ.

(6) להעיר מרמב"ן ומפרשי רש"י ריש פרשתנו.

(7) פרשתנו ו, ב.

ד.

דחיית התירוץ

- 25 תירוץ זה איננו מספיק מפני הסיבות הבאות:
- 26 (א) כיוון שרש"י אמר לפני-כן בפירושו, שהדין
27 ששיריה של מנחת חוטא נאכלין נלמד מן הפסוק בפרשת
28 ויקרא – הרי כבר אין הכרח להסביר, שלא זהו הדין שבא
29 לרבות הביטוי "תורת המנחה".
- 30 (ב) ועיקר: אין זה מסתבר, לפי ההגיון, ש"בן חמש
31 למקרא" יידע ויבין בעצמו מהם הריבויים הנלמדים כאן,
32 והכתובים ב"תורת כהנים", לגבי חטאת, אשם ושלמים:
- 33 "זאת תורת החטאת" – מאין יבין בן חמש למקרא,
34 שעל הדין ש"חטאות הפנימיות... דמם טעון כיבוס" יש
35 צורך בלימוד מיוחד?²² והלא, לכאורה, נראה בדיוק
36 ההיפך: אם החטאות החיצוניות – "דמם טעון כיבוס",
37 הרי קל וחומר, שזהו הדין גם לגבי החטאות
38 הפנימיות?²³!
- 39 [המחשבה על האפשרות שאולי לגבי החטאות
40 הפנימיות אין צורך בכיבוס נלמדת ב"תורת כהנים" על-ידי
41 קל-וחומר מקדשי קדשים: "ומה אם קדשי קדשים ששוו
42 לחטאות החיצוניות למריקה ושטיפה, לא שוו לכיבוס,
43 חטאות הפנימיות שלא שוו למריקה ושטיפה – אינו דין
44 שלא ישוו להם לכיבוס".
- 45 אך אין מסתבר, לחלוטין, לומר שרש"י סומך על כך
46 שהתלמיד עצמו יעלה בדעתו קל-וחומר זה (ובמיוחד

- 1 "זאת תורת העולה"⁶: "שכל תורה לרבות הוא בא, לומר
2 תורה אחת לכל..."¹⁵, ולפיכך אין הוא צריך להסביר שגם
3 לגבי חטאת, אשם ושלמים בא ביטוי זה "לרבות", והוא
4 סומך על התלמיד¹⁶, אשר יחפש בעצמו וימצא במה
5 מתבטא החידוש והריבוי של הביטוי "תורת" בכל אחד
6 מסוגי הקרבנות.
- 7 רק לגבי "זאת תורת המנחה" אין רש"י סומך על
8 התלמיד, והוא מסביר את הריבוי – "תורה אחת לכולן
9 להטעין שמן ולבונה האמורין בענין, שיכול אין לי
10 טענות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת,
11 מנחת כהנים שהיא כליל מנין, ת"ל תורת" – וזאת מפני
12 שלגבי מנחה יש מקום לטעות שהמילה "תורת" באה
13 לרבות דין אחר, כדלהלן:
- 14 בגמרא¹⁷ לומדים מ"זאת תורת המנחה – תורה אחת
15 לכל המנחות", שגם מנחות "דלא כתיבא" (שלא כתוב
16 לגביהן במפורש הדין ששיריהן נאכלין לכהנים, כדוגמת
17 מנחת חוטא) – "שיריהן לכהנים"¹⁸.
- 18 וכדי למנוע את המחשבה, שבדרך הפשט מרבה
19 הביטוי "תורת (המנחה)" את הדין של "שיריהן לכהנים"
20 לגבי מנחת חוטא (כדברי הגמרא), מצטט רש"י בפירושו
21 את הדרשה של "תורת כהנים", כפי שפירש רש"י כבר לפני
22 כ"ן¹⁹, שהדין הנ"ל, שהובא בגמרא, שגם מנחת חוטא –
23 "שיריה נאכלין", נלמד, "לפי פשוטו"²⁰, מן הפסוק (בפרשה
24 הקודמת²¹) "והיתה לכהן כמנחה".

(19) ויקרא שם, יג.

(20) ולפי "רבותינו דרשו" קאי הפסוק "והיתה לכהן כמנחה" במנחת חוטא של כהן וללמד שהיא ב"כליל תהי" לא תאכל" (פרשתנו ו, טז) כמנחת נדבת כהן.

ויש לומר, ש"לפי פשוטו" דין זה אי"צ כלל קרא מיוחד, כי נלמד ממש"נ (פרשתנו שם) "וכל מנחת כהן כליל תהי" גו" [ומה שפירש"י שם (טו) "וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהי" – היינו, שגם, "של נדבה כליל תהי", וכ"ש של חובה (ראה מפרשי רש"י שם)].

(21) ויקרא שם.

(22) כי אף שדין זה נאמר בהמשך ל"הכהן המחטא אותה יאכלנה" (כנ"ל הערה 11) – אין טעם לומר שהדין דדמם טעון כיבוס הוא דוקא גבי חטאות הנאכלות.

(23) בזבחים (צב, ב – לדעת רבה), דהכתוב דכיבוס איירי בפנימיות ("אשר יזה בהזאות [בניזאות] הכתוב מדבר"), ו"תורת" מרבה גם הנאכלות (שאין בהן קדושה כ"כ כהפנימיות) – אבל ע"ד הפשט, כל הפרשה קאי בנאכלות.

(15) באברבנאל ריש פרשתנו מפרש: וכאלו יאמר הכתוב על מה שנוכר בסדר ויקרא.. זאת שכבר זכרנו לעיל בדברו שעבר היא תורה כוללת לכל העולות.

ומה שפירש"י ש"תורת" הוא ריבוי [היינו שבא לרבות עוד מין כמו "פסולים" וכו' – שלולי הריבוי לא היינו אומרים שהוא בכלל* – כבתורת כהנים] – יש לומר, שמכיון שנאמר "זאת תורת גו", קשה לפרש דקאי "על מה שנוכר בסדר ויקרא" (וראה לקמן בפנים סעיף ז).

(16) כמדובר כמה פעמים, שכשם שאין "חסר" בפרש"י (שמותרין כל קושיא שישנה בפשוטו של מקרא), כך אין "יתר" בפירושו, ולכן – כל ענין שכן חמש למקרא יוכל להבין מעצמו (אם מפשטות הכתובים או מפירוש רש"י שכבר למד), אין רש"י כותבו וסומך על התלמיד.

(17) מנחות עב, ב וברש"י שם.

(18) והוצרך לריבוי ד"תורת"*** – כי לולי הריבוי הו"א שא"ז בכלל מנחה, שהרי מנחת חוטא חטאת היא (ויקרא ה, יב. וראה רש"י פרשתנו ו, יו"ד מתו"כ עה"פ. זבחים יא, א. מנחות ב, ב).

(* כי זה שדיני הפרשה הם כלליים לכל מיני העולה וכיו"ב (ראה מלבי"ם כאן) – היינו יודעים גם אם ה' כתוב "אם עולה קרבנו" (סתם) וכיו"ב – ולא הו"ל "זאת תורת" שפירושו הפשוט אינו מתאים כאן [מכיון שרוב דיני הקרבנות נאמרו ב' ויקרא].

(** משא"כ זה שנלמד מ"זאת תורת המנחה גו" דגם מנחות דלא כתוב בהו מצה "באות מצה" (מנחות נב, טע"ב ואילך) – יש לומר שאין צריך ע"ז הריבוי ד"תורת".

22 ו"זאת תורת החטאת" – אשר רוב דיניהם כבר נאמרו
 23 בפרשת ויקרא, ובפרשתנו נוספו רק מספר דינים].
 24 אך לא כן לגבי "זאת תורת האשם": דיני קרבן אשם
 25 אינם כתובים בפרשת ויקרא – שם³¹ נאמר רק מי צריך
 26 להביא קרבן אשם, אך לא דיני הקרבן עצמו, ולפיכך יוצא,
 27 שבדרך הפשט, משמעות הביטוי "זאת תורת האשם" היא
 28 "זוהי התורה (הדינים) של אשם"³².
 29 וכך גם לגבי "זאת תורת זבח השלמים", המכוון
 30 לקרבן תודה³³, כהמשכם של הפסוקים "אם על תודה
 31 יקריבנו..."³⁴ – וקרבן תודה אינו מוזכר אף פעם בפרשת
 32 ויקרא, ולפיכך הביטוי "זאת תורת זבח השלמים" אינו
 33 ריבוי, אלא פירושו הוא כפשוטו, כפי שהוסבר לעיל.

ו.

רש"י אינו מפרש את "זאת תורת החטאת" - כי הריבוי כאן הוא פשוט

34 לפי האמור לעיל, עדיין לא מובן מדוע אין רש"י
 35 מפרש כלום על "זאת תורת החטאת", אשר עליה אי אפשר
 36 לפרש כפשוטו של הביטוי, שהרי רוב דיני חטאת כתובים
 37 בפרשת ויקרא, וברור שהוא בא "לרבות". הכרח, אפוא,
 38 לומר, שלפי דרך הפשט, הריבוי של "תורת החטאת" הוא
 39 פשוט עד כדי כך, שרש"י אינו מוצא לנכון לכותבו
 40 בפירוש, כדלהלן:
 41 מיד לאחר "תורת החטאת" כתוב "במקום אשר תשחט
 42 העולה תשחט החטאת"³⁵, שחיתתן של כל החטאות

1 כאשר הדין, שחטאות הפנימיות לא הושוו למריקה
 2 ושטיפה²⁴, איננו מוזכר כלל בפירוש רש"י בחומש²⁵].
 3 "זאת תורת האשם": על אשם מצורע מסופר רק
 4 מאוחר יותר, בפרשת מצורע²⁶, ואם כך, כיצד יתכן לומר,
 5 שכבר כאן ילמד התלמיד בעצמו את הריבוי הכתוב
 6 ב"תורת כהנים" (שגם דמו של אשם מצורע ניתן
 7 למטה)²⁷?
 8 וודאי הוא שכן חמש איננו מסוגל להבין מעצמו
 9 ש"זאת תורת זבח השלמים" בא לרבות קרבנות כמה
 10 (כנלמד ב"תורת כהנים")²⁸, ועוד ועיקר: על דינים אלו
 11 הוא ילמד רק בפרשת ראה²⁹.

ה.

ההסבר על כך

12 אך ההסבר הוא:

13 לפי דרך הפשט מובן, שהכלל "כל תורה לרבות הוא
 14 בא" חל רק כאשר המילה "תורה" היא מיותרת, או, יתר
 15 על כן, כאשר היא איננה מתאימה לפסוק. לדוגמא: אצל
 16 "זאת תורת העולה" אשר רוב דיניה של עולה כבר אמורים
 17 בפרשת ויקרא, תמוה, כיצד מתאים לכאן הביטוי "זאת
 18 תורת העולה", שפירושו: אלו – הדינים הבודדים שנוספים
 19 כאן – הם "תורת העולה"? לכן הכרחי לומר ש"תורה –
 20 לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולין"³⁰ –
 21 [ובדומה לכך יש לומר גם לגבי "זאת תורת המנחה"

אחת לכל האשמות" דגם אשם תלוי הוא של ב' סלעים ("כסף שקלים") –
 אבל לרש"י נלמד זה ממש"נ "בערכך" (ויקרא ה, יח וברש"י. מתוך: עה"פ.
 רבנן – זבחים וזכריות שם).

וגם ע"ד ההלכה – זהו רק לדעת רע"ק. וראה שטמ"ק זבחים וזכריות
 שם (וראה גם במקומות שצוינו לקמן הערה 39) – שהדרשה "תורת אחת
 לכל כו" בנדר"ז הוא שונה משאר המקומות (שלכן יש בזה פלוגתא אי אמרין
 בזה "תורת אחת לכל כו")*. וראה לקמן בפנים סעיף ז'.

(28) נוסף לזה שההור"א שאין זמן בבמה הוא רק מצד ק"ו כו' (תו"כ
 זבחים שצוינו לעיל הערה 9), שאינו פשוט (לבן חמש).

(29) יב, ח וברש"י שם. – אף שכבר נזכר ברש"י (ויקרא א, ג. יא).

(30) ראה מלבי"ם כאן.

(31) ה, יד ואילך.

(32) ועד"ז בעוד כמה מקומות שנאמר "זאת תורת" (וכיו"ב) – כמו: לקמן
 ז, לו. שמיני יא, מו. תזריע יב, ז. יג, נט. ועוד – ולא פרש"י כלום, כי במקומות
 אלו פירושו כפשוטו.

וצע"ק לשון רש"י "שכל תורה לרבות הוא בא".

(33) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 21 ואילך.

(34) ז, יב. וראה רש"י שם: נדר שלמים הללו.

(35) ו, יח.

(24) ראה פ"י הראב"ד לתו"כ ש"אם נפל מרוטבן על הכלי די להם כדי
 געלה מפני שהן כחטאת הפסולה שהכתוב ממעטה ממריקה ושטיפה כו"
 (תו"כ לקמן פסוק כא"כב) – והרי רש"י לא הביא דין זה דחטאת פסולה
 נתמעטה ממריקה ושטיפה.

בפ"י רבינו הלל וק"א לתו"כ שם, דמה שחטאות הפנימיות אינן במריקה
 ושטיפה הוא מפני דלשורפה קיימי ולא לבישול (וא"כ אי"צ ע"ז קרא) – אבל
 ראה ק"א שם, ד(לפי זה) "ק"ו זה אינו ק"ו כלל אחר דמה שלא הושוו
 לחטאות החיצוניות במריקה ושטיפה אינו מהעדר השווי אלא מפני דא"א בהם
 בישול כו".

ולהעיר מרש"י זבחים שם (ד"ה ה"ק): מריקה ושטיפה דההיא דוקא
 בנאכלות דסמיך ל' כל זכר בכהנים יאכל אותה.

(25) ולהעיר, דמזה שכתב רש"י "והוא הדין לכל קדשים" רק גבי הדין
 דכלי חרש ישבר (ו, כא) ולא גבי הדין ד"מורק ושוטף" (שם) [נדלא ככתו"כ
 (שם, כב) זבחים (צה, ב במשנה. צו, ב). וראה רמב"ם וראב"ד הל' מעשה
 הקרבנות פ"ח ה"ד] – משמע שהדין ד"מורק ושוטף" ע"ד הפשט הוא רק
 בחטאת ולא בשאר קדשים, כמשנ"ת בלקו"ש חכ"ז ע' 36.

(26) כי אף שאשם מצורע כבר נזכר בפרש"י (ויקרא ה, יט) – הרי הצורך
 בריבוי ד"תורת" הוא מצד הקרא דמצורע (יד, יג), כנ"ל בפנים סעיף א'.

(27) בזבחים (מח, א) וזכריות (כב, ב) יליף מ"זאת תורת האשם תורה

(* ויש לומר, דהא שט"ל לרבנן (כריתות שם) דלא ילפינן דין הנ"ל דאשם מתורה אחת כו' מפני ד"ה"א" כי אמיתא תורה אחת לכל אשמות הני מילי בשאר אשמות ודאין אבל
 אשם תלוי כו" – אף שגם בכ"מ. הדרשה ד"תורת אחת כו" באה לרבות טוג שיש ה"א שאינו בכלל (כנ"ל בפנים ס"א) – כי בנדר"ז יש לדחות הדרשה מכיון שאינה דומה לשאר
 המקומות, כבפנים ההנדרה.

1 ("חטאת" – סתם), ואפילו של חטאת כהן המשיח וחטאת
2 הקהל, אשר לגביהן אין הפסוק מציין כך בפירוש, היא
3 בצפון (במקום אשר תשחט העולה)³⁶.

4 רק לגבי מין אחד בקרבן חטאת ניתן היה לחשוב
5 ששחיתתו איננה בצפון (למרות שכתוב "תשחט החטאת"
6 סתם) – וזהו קרבן עולה ויורד, התלוי ביכולת האדם: אם
7 הוא בעל אמצעים הוא מביא "נקבה מן הצאן כשבה או
8 שעירת עזים"; "ואם לא תגיע ידו די שה והביא... שתי
9 תורים או שני בני יונה..." – עוף; "ואם לא תשיג ידו...
10 והביא..." עשירית האיפה סולת לחטאת..."³⁷.

11 וכיוון שבמין זה של חטאת ייתכן שיביאו קרבן שאין
12 בו כלל שחיטה, ואפילו לא מליקה במקום שחיטה
13 (כבחטאת העוף, ואשר דבר זה מוצאים גם בעולה³⁸) אלא
14 "סולת לחטאת" – מסתבר לומר שהשחיטה איננה ענין
15 עיקרי בכפרה זו, ולפיכך אין השחיטה צריכה להתבצע
16 "במקום אשר תשחט העולה..." לפני ה'" (בצפון), אפילו
17 כאשר מביאים שה, ויש צורך בשחיטה.

18 על כך בא לשון הריבוי "זאת תורת החטאת", ש"תורה
19 אחת לכל החטאות" – וכיוון שגם קרבן עולה ויורד הוא
20 חטאת, הרי ברור ששחיתתו בצפון, ורש"י איננו צריך
21 לומר כלום בפירושו, מפני שזהו הענין הראשון הכתוב
22 מיד לאחר "זאת תורת החטאת", ודיני החטאת כבר נלמדו
23 בפרשת ויקרא.

ז.

**הסיבות לכך שרש"י צריך לפרש את הריבוי של
"תורת המנחה"**

24 לפי ההסבר דלעיל קשה להבין מדוע צריך רש"י לפרש
25 "וזאת תורת המנחה, תורה אחת לכולן להטעין שמן
26 ולבונה" גם לגבי "מנחת כהנים שהיא כליל", ואינו סומך
27 על כך שהריבוי יובן מעצמו, בדיוק כמו לגבי "זאת תורת
28 החטאת"?

29 וההסבר לכך הוא:

30 לפי דרך הפשט מסתבר ש"זאת תורת" בא לרבות
31 ("תורה אחת לכל...") דוקא דבר-מה בקשר לדינים

(36) ראה גם תו"כ עה"פ: לרבות כל חטאות כו'. וראה תו"כ ויקרא ד, כד.
זבחים מח, ריש ע"ב. מנחות נה, ב.
(37) ויקרא ה, ריא.
(38) ויקרא א, יד ואילך.
(39) ראה עד"ז תוד"ה הילכך (זבחים ח, א"ב), לר"ש (מנחות ג, ב) – "ועוד
כו'". שטמ"ק זבחים מח, א [ועייג"כ תוד"ה איתבי זבחים ט, ב. שטמ"ק
כריתות כב, ב. ואכ"מ].
(40) ב, א.

32 הכתובים בפרשה זו עצמה, לאחר ההקדמה "זאת
33 תורת..."³⁹. כלומר, הדין הכתוב מיד אחר-כך חל על כל
34 המינים של קרבן זה, גם על מינים שלכאורה לא היינו
35 כוללים אותם (בקשר לדין זה) עם המינים האחרים.

36 אבל במקרה זה של קרבן מנחה, שהריבוי הנלמד
37 מ"תורת" הוא בקשר לדין של "טעונות שמן ולבונה",
38 שאיננו כתוב בפרשתנו, אלא בפרשת ויקרא⁴⁰ (כאן כתוב⁴¹
39 רק "והריס ממנו... מסולת... אשר על המנחה...", אך לא
40 עצם הדין, שטעונות שמן ולבונה).

41 לכן היינו חושבים ש"זאת תורת" איננו מרבה דין זה,
42 אלא ריבוי הקשור לאחד הדינים הכתובים כאן בפרשתנו,
43 ולפיכך מסביר רש"י שהריבוי מתכוון לדין זה⁴².

44 ישנה סיבה נוספת שבגללה לא היינו סוברים, בלעדי
45 פירוש רש"י, ש"תורת המנחה" בא לרבות דין זה, שמנחת
46 כהנים טעונה שמן ולבונה, והיא:

47 דיני מנחת כהנים הכתובים לאחר הפרשה של "וזאת
48 תורת המנחה", מתחילים בדיבור מיוחד – "וידבר ה' אל
49 משה לאמר זה קרבן אהרן ובניו וגו'"⁴³.

50 וכיוון שיש ביניהם הפסקה גם על- ידי דיבור מיוחד,
51 ולא רק הפסקה של פרשה נפרדת, אשר הפסקות הפרשיות
52 הן "ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין
53 לענין"⁴⁴, קשה לומר שב"וזאת תורת המנחה, תורה אחת
54 לכולן" מתכוונים לרבות את מנחת כהנים (ולומר שחלים
55 עליה הדינים של כל המנחות), שהיא נפרדת על-ידי דיבור
56 בפני עצמו, דבר המוכיח שלמנחה זו יש ענין חדש ומיוחד
57 [ובמיוחד נראה דבר זה מכך שאפילו סוגי קרבנות
58 שונים – מנחה, אשם ושלמים⁴⁵ – אינם נפרדים על-ידי
59 דיבור בפני עצמו, ויש ביניהם רק הפסק של פרשה
60 חדשה].

ח.

**התוספות בפרשתנו על הקרבנות של פרשת ויקרא
היא בשני סוגים**

61 לפי כל הנ"ל ניתן לומר, שההוספה בפרשת הקרבנות
62 בפרשתנו על הקרבנות של פרשת ויקרא היא בשני סוגים:

(41) ו, ת.
(42) ע"פ המבואר בפנים יומתק לשון רש"י "(להטעין שמן ולבונה)
האמורין בענין" – שבזה מבאר, שמכיון שסו"ס הם "אמורין בענין", אפ"ל
שהריבוי ד"תורת" הוא בנוגע לדין זה.
(43) ו, יב ואילך.
(44) רש"י ר"פ ויקרא.
(45) וי"ל, דמה שבחטאת יש דיבור חדש הוא רק מפני שהפסיק בדיני
מנחת כהנים.

24 בעבודה עם "כמות" ועם גשמיות. הדרך להשגת ההתעלות
25 האמיתית בעבודה הרוחנית איננה על-ידי התרחקות
26 והסתגרות מעניני העולם, והתעסקות רק בענינים רוחניים,
27 אלא באמצעות הפיכת ענינים גשמיים לקרבן לה'.
28 דוקא על-ידי אופן זה של הגברת "צורה על החומר"⁴⁶,
29 הפיכת החומר לצורה, הפיכת כמות לאיכות⁴⁷, מתהווה
30 התעלות גבוהה ביותר בעבודתה הרוחנית של הנשמה.

ט.

קירוב יהודים לתורה ומצוות - הוספה בכמות ובאיכות

31 העבודה מסוג של הוספה בכמות היא, במובנה הרחב,
32 התעסקות בקירוב כמות גדולה ככל היותר של יהודים
33 לתורה ומצוות, עד כדי כך שאפילו יהודים שבחיצוניותם
34 נראה שאינם ראויים למזבח ("פסולין" ר"ל) – גם אותם
35 הוא יעלה על המזבח באופן של "אם עלו לא ירדו".
36 ובאמצעות זאת הרי "מאיר עיני שניהם ה'"⁴⁸ – בו
37 עצמו יתווסף אור גדול, באין-ערוך לעבודתו האישית, עד
38 שנוצרת אצלו איכות שונה לחלוטין של עבודה רוחנית,
39 הוא נשאר קשור, הוא עולה על ה"מזבח", הזוכה ומבטל
40 את מציאותו העצמית, עליה שהיא נעלית ממדידה והגבלה
41 – "כל הלילה עד הבוקר", דרך כל הלילה של העלם
42 הגלות עד לבוקר של אור הגאולה⁴⁹.

(משיחת ש"פ צו תשל"ג)

1 (א) תוספת של פרטי דינים חדשים בקרבנות עולה, מנחה
2 וחטאת. (ב) תוספת קרבנות נוספים – אשם ותודה –
3 שדיניהם אינם כתובים כלל קודם-לכן. וכך גם בשלושת
4 הראשונים קיים הריבוי של "זאת" תורת", שבא לרבות
5 עוד מין של קרבן זה (תורת אחת לכל העולין מנחות וכו').
6 וכך מפרט רש"י את שני סוגי התוספת בקרבן הראשון
7 – "זאת תורת העולה": "הרי הענין הזה בא ללמד (א) על
8 הקטר חלבים ואברים שיהא כשר כל הלילה" – דין הכתוב
9 מיד לאחר מכן בפסוק "על המזבח כל הלילה עד הבקר".
10 (ב) "וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד ואיזה אם עלה
11 לא ירד שכל תורה לרבות... שאם עלו לא ירדו".
12 ההבדל בין שני סוגי התוספת הוא ההבדל בין כמות
13 לאיכות: התוספת מן הסוג הראשון היא הוספה באיכות
14 הקרבן – פרטי דינים חדשים באותו קרבן משנים את
15 איכותו של הקרבן, וסוג התוספת השני הוא הוספה בכמות
16 – מין נוסף של קרבן, או תוספת בכמות הקרבנות שיש
17 להם אותו דין.
18 ומזה שההוספה איננה איכותית בלבד (הוספת פרטי
19 דינים), אלא גם כמותית (תוספת של קרבן), ישנה הוראה
20 בעבודת ה':
21 "גשמיות" נמדדת ברובה ב"כמות", ו"רוחניות" –
22 ב"איכות". ההוראה מן הענין דלעיל היא, שהוספה
23 באיכות וברוחניות נעשית לפעמים דוקא על-ידי תוספת

כאשר מוציא הכלי בשביל האוכלין, "כוונת" הכלי – זה שהיא בשביל
האוכלין – נעשית כל מציאותה; ומכין שהאוכלין הן פחות מכשיעור, גם
הכלי הוא – פחות מכשיעור.
(48) משלי כט, יג. תמורה טז, א. תניא בהקדמה.
(49) כפי האוה"ח הק' עה"פ.

(46) ראה קונטרס תורת החסידות פי"א"ב.
(47) דוגמא להפיכת "כמות" ל"איכות" בהלכה – עשרה מישראל לגבי
פחות מעשרה. ועוד רבים. – גם י"ל: המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי
פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו (משנה שבת צג, סע"ב. רמב"ם הל' שבת
ספ"ח) – היינו, שאף שגשם הכלי יש לו שיעור וכמות להתחייב עליו, הנה

המשך מעמוד לה

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת צו

המשיח מבלי תוספת ומגרעת, וזה נס ופלא גדול מאתו
יתברך שמו.

קול אליהו¹²

ויקח משה את שמן המשחה, שבזכות משה נתרבה מה
שחסר ממנו במה שמושח אהרן ובניו, וגם וימשח את המשכן
ואת כליו, עם היות שמושח ממנו משכן וכליו, נתרבה בדרך
נס מה שחסר ממנו, שנתוסף תמורת הנמשח במשכן ובכליו
ובמלכים, ונשאר בשיעור הראשון שעשה משה לימות

(12) ר' אליהו הצרפתי, תלמיד האור החיים.

פורים - מאמרי חז"ל

מיהייב איניש לבסומי בפוריא (להשתכר ביין, רש"י)¹.

יין — הוא בחינת הוד, כי יין הוא בבינה, שעד הוד מתפשטת².

חמ"ר — גימטריא רג"ל הו"ד, כי הוד הוא בחינת רגל.

לכן בפורים, שעיקר הנס הוא בהוד, צריכים לשתות יין הרבה.

(תורת לוי יצחק עמ' קטו)

השם של חודש אדר יוצא מסופי תיבות עירה ולשרקה בני אתונ³.

פסוק זה קאי ביין, אסרי לגפן עירה, והוא הריבוי יין ששותין בפורים.

והוא בברכת יהודה, ובמגילה נקראים ישראל בשם יהודים דוקא.

(ליקוטים ואגרות עמ' תד)

לולי הי שהיה לנו בקום עלינו אדם, אדם ולא מלך (זה המן, רש"י)⁴.

אחרי בקום עלינו אדם כתיב⁵ אזי המים שטפנו . עבר על נפשנו המים הזדונים. המי"ם — גימטריא המ"ן, שרצה לשטוף את ישראל במים הזדונים.

(ליקוטים ואגרות עמ' קעט)

וייו דויתא, צריך למיתתה בזקיפא . . מאי טעמא, כולחו בחד זקיפא אזדקיפו⁶.

המן — הוא בחינת נחש⁷.

בנחש כתיב⁸ כל הולך על גחון (בוא"ו רבתי), ומפלת המן נרמזת בתיבת גחון.

ג"ח, מספר י"א — המן ועשרת בניו.

ו' רבתי — כולם בחד זקיפא אזדקיפו (שעל זה רומז הו' רבתי דויתא).

נ' — על עץ גבוה חמישים אמה.

(ליקוטים ואגרות עמ' קפה)

מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. ומאן נינהו, רב שמואל בר שילת מלמד תינוקות⁹.

המן רצה בעיקר שלא ילמדו התינוקות, ורצה להרוג תחלה את התינוקות שלומדים תורה, כמאמר רז"ל¹⁰ למחר אהרוג אלו התינוקות תחלה, ואמר אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות¹¹.

ורב שמואל בר שילת, מבני בניו, תיקן פגם זה, שהיה מלמד תינוקות דוקא.

(ליקוטים ואגרות עמ' קסח)

שמואל הנביא הרג את אגג מלך עמלק¹², ועם כל זה עדיין נשארו בו ניצוצות של קדושה, ויצא ממנו המן.

ומבני בניו של המן יצא רב שמואל בר שילת, שהוא המתקן את ניצוצות הקדושה.

שמואל — על דרך שמואל הראשון.

בר שילת — שמואל נולד בזכות תפלת חנה בשילה, וחנה הביאה אותו לשילה, ככתוב¹³ ותביאהו בית ה' שילה.

(ליקוטים ואגרות עמ' רצו)

(1) שם ז, ב.

(2) עץ חיים שער ל"ו פ"ב.

(3) ויחי מט, יא. משנת חסידים סדר מועד מס' ניסן ואילך.

(4) תהלים קכד, ב. מגילה יא, א.

(5) תהלים שם, ג.

(6) מגילה טז, ב.

(7) קהלת יעקב ערך המן.

(8) שמיני יא, מב.

(9) גיטין נז, ב — לפי הגירסא בעין יעקב סנהדרין צו, ב.

(10) אסתר רבה פ"ט, ד.

(11) שם, ז.

(12) שמואל א טו, לג.

(13) שם א, כד.

הקריב, אך אינו נחשב כאלו הקריב מן המובחר וחלב מריאים, זהו תורף דבריהם.

ונפקא מינה בין שני התירוצים לעולה דכולה כליל, דלתירוצן הראשון הקורא בתורת עולה הוא חשוב ממש כאלו הקריב בפועל, דכיון דליכא בה חלק כהנים אם כן הקריאה עולה לחלק גבוה, ואין צריכים להקריב בפועל. אבל לתירוצן שני עולה ושאר קרבנות שוו בשעוריהן, דלא חשיב שהקריב מן המובחר.

וזה שאמר זאת תורת העולה שהעוסק בתורת עולה כמקריב עולה כמו שאמרו ז"ל, ולא תימא שאינה מן המובחר, אלא היא העולה ממש כמקריב בפועל, שעיקר התירוצן הוא דבשאר קרבנות חלקם של כהנים אכתי פש גבי, ואם כן עולה דכולה לגבוה סלקא, הקריאה עולה ממש כמקריב עולה בפועל, היא העולה כמו זה כן כמו הוא.

וחזא הוית בספר צמח דוד שבא לידינו מקרוב והוא להרב הגדול מהר"ר יוסף דוד זלה"ה פרשת ויקרא (דף ר"ג) שפירש מה שאמרו ז"ל העוסק בתורה אין צריך עולה וכו', דהכונה אין צריך עולה וכו' לכשיבנה בית המקדש, ורבי ישמעאל מדת חסידות הוא עיין שם באורך.

וקצת קשה דהאמרין ביומא (דף פ' ע"א) אמר רבי אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור, ופירש"י שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה וכו' עיין שם, הרי דאמרו דצריך שיכתוב לו שיעור, ומדברי הרב הנזכר יראה הרואה דאף שיבנה בית המקדש בימיו אין צריך, דכבר נתכפר לו בתורה שקרא פרשת חטאת.

ומדברי רש"י שכתב שמא יבנה בית המקדש בימיו וכו' נראה דאם מתפקע חיובו ולתחיית המתים פנים חדשות באו לכאן. אך מדברי רבינו האר"י זצ"ל מוכח בכמה דוכתי דאף אם מת צריך לתקן כל אשר חטא בגלגולים אחרים.

החיד"א – פני דוד

ד. א. ידוע מ"ש האור החיים הקדוש¹ (וכידוע גודל ההפלאה אודותיו, ושייכותו עם הבעש"ט כו' – ע"פ המבואר במכתביו של ר' גרשון מקיטוב) בפירושו להתחלת פרשת צו, "וזאת תורת העולה היא העולה על מוקדה גו" – ש"בדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון שאנו בו לנחמנו מעצבון נפשנו וכו'".

ומבאר שם שמ"ש "היא העולה על מוקדה על המזבח" – קאי על יסורי בני"ג בגלות, "אשר עינינו בני עולה ויסורנו ביסורי נקמה, ובפרט בני מערב הפלימי אין לך כוס מר שלא הטעימו תמיד". וכידוע שהאזה"ח הקדוש חי באפריקה, ששם היו הרדיפות והיסורים של בני"ג מאזה"ע ביותר.

וכפי שממשיך שם – "ואם באת לראות, הוא יותר מגלות מצרים, כי גלות מצרים היו משעבדים אותם ומאכילים אותם ומלבישים אותם, וצא ולמד ממה שאמרו רז"ל בפ' זכרנו את וגו' את הקישואים וגו', חנם היו אוכלים הכל. והן גלות ישמעאלים (ששם חי האזה"ח הקדוש) – אשרי מי שלא ראה משעבדים וממרים חיי ישראל, ולא די שלא יתנו שכר, אלא

ו, ב – צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו

א. צו את אהרן ואת בניו לאמור וגו'. דרשו במדרש (ויקרא רבה פ"ז ב) משל למלך שה' במדבר ובא אוהבו וכבדו בכלכלה של תאנים וכו' א"ל בזו את מכבדני א"ל זו לפי שעה אבל לכשתטיב ברצונך את ציון (תהלים נא, כא) אז תחפון זבחי צדק וגו' עיין שם.

קשה ל' כפל תורת העולה היא העולה, גם קשה ל' אריכות כל הלילה עד הבקר דסגי דלכתוב כל הלילה.

לזה תירצו דהכי פירשו הקב"ה תמי' וכי זאת תורת העולה זהו כבודי שיקריבו עולה לפי שבאה על הרהור הלב זהו היא העולה פירוש היא העולה על רוחכם כמ"ש שם במדרש אין העולה באה אלא על הרהור הלב אמר רבי לוי מקרא מלא הוא והעולה על רוחם א"כ כבודי לא הי' אלא שתקריבו קרבנות נדבה ומנחות.

והשיבו ישראל זהו לפי שעה כל הלילה כל המשך העה"ז הדומה ללילה עד הבקר שהוא בקר של גאולה המותן עד אותו הבקר שאז לא הי' יצה"ר אז תחפון זבחי צדק הזבחים יהיו על צדק לא על רשע והרהורים רעים.

שמע שלמה²

ב. איתא במדרש תנחומא (תהלים נא, כ) הטיבה ברצונך את ציון, לעתיד לבא אין הקב"ה חפץ אלא בקרבן עולה שנאמר הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים אז תחפון זבחי צדק עולה וכליל, ר"ל כל הקרבנות לא יהיו רק עולות שהם כולם כליל לה'.

והנה יש ב' מיני עולה, עולה שבא על חטא הרהור ע"ז והב' הוא עולות נדבה שאין בא על שום חטא רק מנדבות לבו, איתא במדרש לעתיד יבטל ע"ז כמה שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ והי' למלך על כל הארץ, ואם כן כל עולות לא יהיו רק נדבה ולפיכך שפיר הקב"ה יחפץ בעולות דהיינו עולות נדבה אבל עולות חובה על הרהור ע"ז לא יהיו עוד כי לא יהיו ע"ז לעתיד כנ"ל.

דברי שמואל³

ג. זאת תורת העולה היא העולה. יראה לפרש במה שכתבו המפרשים דאשכחן דרבי ישמעאל⁴ (שבת יב:) קרא והטה וכתב על פנקסו כשיבנה בית המקדש אקריב חטאת שמנה, ואמאי הוצרך לזה (והלא כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, והוה ל' לפטור עצמו בהלימוד בתורת חטאת) ותירצו דהקורא בתורה חשוב כקרבן כלפי חלק גבוה, אבל חלק הכהנים אינו מועיל הקריאה, ולכן צריך להקריב בפועל בעבור חלק הכהנים.

ועוד תירצו, כי הן אמות שהקורא בתורת הקרבנות כאלו

(1) ר' שלמה אלגאזי, נדפס אמסטרדם בשנת ת"ע.

(2) ר' שמואל זנוויל מלובלין, נדפס אמסטרדם בשנת תל"ד.

(3) דרבי ישמעאל (שבת יב:) כשיבנה בית המקדש אקריב חטאת שמנה וכו'; עיין

שיחות קודש ו' תשרי ה'תשמ"א.

(4) ידוע מ"ש האור החיים הקדוש וכו': מובא לקמן בפ' הפרשה.

אף שיש אש על המזבח אפילו הכי תוקד בו, דהיינו שיוקד בו צער באדם על חסרון השלימות.

ועל גלות השלישי שהוא גלות יוון שהי' ג"כ ביהמ"ק קיים אבל לא בשלימות, לכך נאמר ג"כ והאש על המזבח, אף שיש אש על המזבח אפילו הכי תוקד בו כנ"ל.

ועל גלות הרביעית נאמר אש תמיד תוקד על המזבח, שאדום שרף הבית, והוא תוקד על המזבח, שהרס המזבח, לכך על זה גלות האחרון נאמר אש תמיד מחמת אריכות גלות הזה, עד שיבוא משיח צדקינו ויגאלנו במהרה בימינו אמן.

גנזי יוסף⁶

ז, יא – וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה'

ו. וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה'. וצריך להבין מה שבשלמים נאמר וזאת בוא", ובעולה (ו, ב) וחטאת (ו, יח) נאמר זאת בלא וא". וגם צ"ל מה שקרבן עולה הי' זכר דוקא ולא נקבה והחטאת הי' נקבה דוקא ולא זכר, והשלמים הי' אם זכר או נקבה.

השל"ה במס' פסחים של"ו דקנ"ד ע"ב כ' בשם הזהר כי אותיות י"ה משם הוי' הם זכר וסימנך ישמחו השמים ל' זכר ר"ת י"ה, ותגל הארץ לשון נקבה ר"ת ו"ה, וענין זכר ר"ל תגבורת השפע, וענין נקבה תש כחו כנקבה וכ' האלקי הארצי"ל כי לעתיד יתגבר הרחמים וגם אותיות ו"ה יהי' כאותיות י"ה וכענין שארצ"ל עתה שירה חדשה ל' נקבה ולעתיד שיר זכר' כמ"ש ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה בישעי' רס"י י"ו, וזהו סוד ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד כי אותיות דשם יהי' כמו יהי' והיינו ב"פ י"ה⁸.

ובדף קנ"ו סע"א כ"ו עולה כולה כליל לה' וכן מנחה שהיא מצה, וזהו שאל"י לא נענה אלא בתפלת המנחה שכן יצחק שהי' עולה תקנה במקום מנחה כי אין עולה בלא מנחה והם כנגד אותיות י"ה מהשם, חטאת ואשם כנגד ו"ה, שלמים הוא בחי' חיבור י"ה עם ו"ה כי בזמן הגלות אין השם שלם והשלמים הוא בחי' חיבור י"ה ו"ה, וזהו זאת תורת זבח השלמים והיינו שהם משלימים, וז"ע מילואים כי מילוי ה' אחרונה יהי' כראשונה. ולפי פי' השל"ה קאי זה על לע"ל.

ולפ"ז יש לפרש שהעולה הי' מן הזכרים דוקא לפי שהעולה היא ביו"ד של שם הוי' שיהי' של שם הוי' הם בחי' זכר כמ"ש ישמחו השמים ל' זכר, ר"ת י"ה, וחטאת נקבה כנגד בחי' ו"ה ותגל הארץ ל' נקבה בחי' אותיות ו"ה של שם הוי'.

והשלמים להיות כי הם מחברים בחי' י"ה ו"ה, ונודע שהמחבר בהכרח שיהי' כלול משניהם דוקא, והיינו כמו

עוד שואלים ממינו מדוד והבא, ועוד אדם נגזל במה שיש לו והם תובעים ממנו מה שאין לו כו".

ועל זה נאמר בכתוב שכללות ענין הגלות, "היא העולה על מוקדה על המזבח", יהי' רק "כל הלילה", "שהיא זמן הגלות הנמשל ללילה". עד הבוקר" – בוקר הגאולה.

וממשיך שם: "והזמן הוא אחר עבור ת"ק לאלף הששי, לפי מה שקדם לנו מדבריהם ז"ל כי יומו של הקב"ה אלף שנה, ומהשכל יהיו ת"ק ראשונה מדת לילה, ות"ק שני מדת יום. והודיע ה' כי עד הבוקר, כשיגמור ת"ק שנה בגלות, עד הבוקר שהי' העליי".

וממשיך שם: "ובוקר זה אין אני יודע אם בוקר של אלף הה' או בוקרו של אלף הו'. גילו ה' סודו ביד עבדיו הנביאים כי הוא לבוקר ב', והוא אומרו ה' זרועם לבקרים, לב' בקרים, לבוקר ב' אם לא לבוקר א'. לזה אמר עד הבוקר הידוע, שהוא ב', ולא לבוקר הבא ראשון בגלות".

והנה, היות ש"הזמן הוא אחר עבור ת"ק לאלף הששי" [שזה הי' כבר בזמנו של האוה"ח הקדוש] – הרי מובן בפשטות שלאחרי שעברו עוד כמה וכמה שנים מהתחלת הבוקר דאלף הששי, בודאי שהגיע כבר הזמן שתבוא הגאולה!

וממשיך בכתוב – "ולבש הכהן מדו בד", "ע"ד אומרים ז"ל כי כל נפש שהרגו האומות מישראל על קידוש שמו ית', הקב"ה רושם מדמו צור' הנהרג ההוא במלבוש, ואותו ילבוש יום נקם בלבו כו".

ובפרט שאוה"ע הוסיפו והרעו עוד יותר בקושי הגלות דבנ", וכפי שמביא באוה"ח את מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בנוגע למשפט האומות, ומסיק ש"מהתוס' יקח ראי' אל העיקר, שאם כוונת המענים לקיים מצות ה', הי' להם שלא להוסיף, וממה שהוסיפו גילו דעתם כי לא למצוה יכוונו, והוא אומרו על המזבח, פי' ביתר על השיעור שהוא לכפרה שקצב ה' להם וכו".

ומסיים בכתוב – "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים", "להיות שבגדים הראשונים הם לעשות משפט בעושי רעתינו, ועכשיו בא להטיב להוציאנו מהגלות ולהטיב אותנו, לזה ילבש בגדי בחי' ההטבה, כי לא יעכב קיבוץ גליות, אלא תיכף ומיד יקבץ נפוצותינו כו".

תורת מנחם התועודיות שבת פרשת צו ה'תשמ"ב

ו, ו – אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

ה. ארבע יקידות נזכרו כאן והראשונה (פסוק ב') כתיב היקידה קודם המזבח והשני' (סוף פסוק ב') והשלישית (פסוק ו') כתיב המזבח תוקד והרביעית כתיב אש תמיד תוקד על המזבח.

והענין, כי גלות ראשון של בבל שהוא שרף בית ה' על זה נאמר על מוקדה על המזבח, שנשרף המזבח שהוא עיקר ותכלית בנין ביהמ"ק.

ועל גלות השני' מדי ופרס שהי' ביהמ"ק קיים בימיהם רק שלא הי' בשלימות כמו בנין ראשון והי' חסר ה' דברים (יומא כא:): כמ"ש ואכבד"ה חסר ה', לכך אמר ואש המזבח,

(5) ר' יוסף בלאך, תלמיד המגיד דמעזריטש.

(6) השל"ה במס' פסחים של"ו: הובא באוה"ח צו עמוד יט.

(7) עתה שירה חדשה... ולעתיד שיר זכר: ראה סידור עם דא"ח סו, ב ואילך. אוה"ח תזריע (כרך ג) עמוד תת-י. שה"ש עמוד ג. יהל אור להצ"צ עמוד תרצט. ובכ"מ.

(8) ביום ההוא יהי'... ב"פ י"ה: ראה לקו"ת נשא כב, ב. ראה כז, רע"ד. תבוא מג, סע"ג. אוה"ח ראה עמוד תרלח ואילך. תבוא עמוד תתשיד ואילך. ועוד.

(9) ובדף קנ"ו סע"א כ': הובא גם בלקו"ת צו טו, רע"ג.

שיאכלום לעולם הבא, וזה הפירוש טעות דא"כ הל"ל ממנו מלישנא דאכול לא תאכלוהו דקאי אחלב או לימא מהם אנבלה טרפה אלא פירוש ממנה מהסעודה הנז' שבזכות שמרם פיהם מהנבלות וטרפות יזכו לאכול מסעודה העתידה, והכי איתא בש"ס כתיב חלב נבלה וחלב טרפה אם לא אכלת אותם בעולם הזה חייב שאריסטון גדול מתוקן לכם לעולם הבא שנאמר ואכלתם אכול ושבוע, וביפה עינים ח"ג פ' אמור גבי והכל מתוקן לסעודה פירשתינו אפי' תימא דממנ' קאי אטרפה ע"ש ומ"מ מה שפירשתי כאן הוא אמיתי.

יפה תואר הארוך

* * *

נראה דלא אסר רחמנא נבלה באכילה וטומאה אלא משום דשלטה בה סטרא אחרא רוח הטומאה שכל מיתה נעשה על ידי מלאך המוות אפילו מיתת בהמה, כדאיתא בפרק המפקיד מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם, ואפילו מי שאינו מת מיתת עצמו אלא נהרג על ידי אחרים הן אדם הן בהמה יש לו למלאך המוות חלק באותה מיתה דגמר יציאת הנשמה נעשה על ידו, ולכך צוה הכתוב לשחוט בהמה חי' ועוף כדי שתצא נשמתן במצות שחיטה ולא על ידי מלאך המוות, שעל ידי ששוחטין כהוגן במצות השם אין למלאך המוות חלק ביציאת נשמתה, כי מצות ה' טהורות וקדושות ולעולם הטומאה בורחת מן הקדושה, וכן כתב הרב ר' מנחם רקאנט"י בפרשת ראה.

והשתא ניחא הא דאיתא במדרש רבה פרשת שמיי (פי"ג, ג) א"ר ברכי' ארסטון עתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעתיד לבוא וכל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותו לעולם הבא, הה"ד וחלב נבלה וגו' ואכול לא תאכלוהו בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבוא. הענין תמוה למה זה תהא נבלה מותרת לעתיד לבוא חלילה לומר שיבטל או יעקור הקב"ה אפילו אות אחת מתורתו והוא אחד מ"ג עיקרים שלא תהא תורה אחרת מאתו יתברך, ולפי מה שפי' ניחא דכיון דטעמא דנבלה אסורה ומטמאה משום דשלטא בה סטרא אחרא ולכך לעתיד שיבער הקב"ה את הטומאה כמו שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, כיון דלא שייך האי טעמא בהמות מותרות בלא שחיטה דלא איצטריך לי' שחיטה כלל כיון דבטלה טומאה וסטרא אחרא ליתא.

תורת חיים סנהדרין קיב:

ה, י – ויקח משה את שמן המשחה וימשה את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אתם

ט. ויקח משה את שמן המשחה וימשה את המשכן ואת כל אשר בו וכו'. לדקדק הני אתין מאי ריבויי. ויובן במה שאמרו בהוריות (יא, ב) שמן המשחה שעשה משה ראה כמה יורה בולעת, וכמה עיקרין בולעין, ובו נמשח המשכן וכליו וכו' וכמה נסים נעשו בו וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר (שמות ל, לא) שמן משחת קדש יהי' זה לי לדורותיכם, זה בגימטריא י"ב לוגין, וי"ב לוגין הוא שעשה משה שנאמר (שם כד) ושמן זית הין ע"כ. ולפי זה יאמר את לרבות מה שחסר ממנו, ואמר

המשך בעמוד לא

ממוצע שצ"ל כלול משניהם דוקא לכן היו באים מן הזכרים ומן הנקבות בכדי שיהי' בהם כדי לחבר בחי' י"ה בחי' זכר עם ו"ה בחי' נקבה כו'...

וזהו מ"ש בשלמים¹⁰ וזאת תורת זבח השלמים בוא"ו, משא"כ בעולה וחסאת נאמר זאת בלא וא"ו, דהנה בהשמטת זוהר חלק א' סי' ק"ה פי' זאת בלא וא"ו זהו מל' לבד והיא דין, אבל וזאת בוא"ו היינו כשמתחבר ומתייחד הוא"ו שהוא ז"א עם מלכות הנק' זאת, ועוד מזה בזח"ג ר"פ חוקת, ולכן בשלמים להיות שע"י השלמים עושים שלום למעלה ושלום למטה היינו שמתחברים שם י"ה עם ו"ה להיות השם שלם נאמר וזאת בוא"ו להורות על ההמשכה במל' שז"א מילואים שגם ה' אחרונה יהי' כמו ה' ראשונה, ומבחי' מל' נמשך גם למטה בב"ע שז"ע אכילת בעלים כו', שגם הם יהנו מסעודת שמחתו כו'.

ספר המאמרים תורת שמואל – ספר תרכ"ט – עמוד קכב ואילך

ז, טו – ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר

ז. זבח תודת שלמיו. רמז על המילה כאילו מקריב זבח תודה, והוא חתום בחותם קודש. זבח תודת שלמיו ביום, ס"ת חתום, ביום קרבנו קרבנו ביום, שיעשה קורת רוח להקב"ה שכל בנו, והנותר ביום השלישי, שלא מל אין לו תחי', ונאמר (הושע ו, ב) יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחי', וזה שלא מל בנו באש ישרף. ונכרתה הנפש ההיא, ס"ת אשה, שאף הנשים בכלל העונשים.

שפתי כהן'

ז, כד – וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו

ח. א"ר ברכי' בשם ר' יצחק ארסטון (סעודה) עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבא וכל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותה לעולם הבא, הה"ד (ויקרא ז) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו בשביל שתאכלו ממנה לעתיד לבא.

ויק"ר פ' יג, ג

אריסטון. סעודה לבקר.

בשביל שתאכלו כו'. ואכול יתירה קדריש בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לא תאכלוהו בעולם הזה.

מתנות כהונה

בשביל שתאכלו ממנה. יש משתבשים ואומרים דממנה קאי אטרפה ור"ל כדי שתאכלו ממנה לעתיד אסרה הכתוב עכשיו ומזה באים לטעות ולומר שהטרפה מצד עצמה טובה ותהי' נאכלה לעתיד ולא אסרה בעולם הזה אלא כדי

(10) וזהו מ"ש בשלמים: בהבא להלן ראה אוה"ת צו עמוד יט.

(11) ר' מרדכי הכהן, מגורי האריז"ל.

♦ יום ראשון ז' אדר ב' ♦

ו (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) צו את־אַהֲרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל־מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלֵּילָה עַד־הַבֹּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוקַד בּוֹ:

ב פקד ית אהרן וית בנהי למימר דא
אורייתא דעלתא היא עלתא על דמתוקדא
על מדבחה כל לילא עד צפרא ואשתא
דמדבחה תהא יקדא בה:

כ"י צו את אהרן • אין "צו", אלא לשון ורזו מיד ולדורות. אמר רבי שמעון: ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון פיס. זאת תורת העולה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולין, איזה אם עלה – ירד, ואיזה אם עלה – לא ירד; שכל 'תורה' לרבות הוא בא, לומר: תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו. הוה העלה • למעט את הרובע ואת הנרבע וכיצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קדם שבאו לעזרה. (כל הענין בתורת כהנים ודברים פקד ג ופקד ד) • אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

עולים על המזבח הגם שנפסלו כגמור בדבריהם (ת"י) בפרוש הכתוב, לזה צוה שיאמר להם שישתדלו לכל יעלו מן הפסולין בראותם כי אינם יורדין יחשבו כי אין קפידה כל כך בעליהם ולא יתנו עליהם לב לשמרם לכל יעלו, לזה צוה לאמר להם שישמרו שלא תעלה אלא תורת העולה, פרוש עולה כתורה וכן משפטה בלא לינה בלא יציאה וכו' זאת תורת העולה וגו'. ר' יהודה דרש (ת"י) (בא) ג' מעוטים, זאת, היא, וה"א של העלה שניה, למעט נשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים, אלו אם עלו ירדו, אבל הלן, וזבח היוצא והשוא וכו' אם עלו לא ירדו, וכל שאר הפסולים אם עלו לא ירדו, כי תבת תורת רבוי היא. וזה שעור הכתוב זאת תורת העולה היא העלה פרוש כל שעלתה על מוקדה וכו' תורת עלה יש לה ואין לה בה פסול אלא קדם שעלתה, אבל אם עלתה על מוקדה על המזבח תורת עולה יש לה בכל גוונא, וכל הפסולין שהם המזבח וזולת ג' דברים שמעט בנזכר. שלא היה לו לומר אלא תורת העולה עלה על מוקדה, ואמר זאת, היא, וה"א, למעט בנזכר: הוה העלה. כתב רש"י ז"ל מעט הרובע וכו'. לא ידעתי למה בחר יותר לפרש הכתוב אלא דרבי שמעון ולא אלא דרבי יהודה שכתב למעט הנשחט בלילה ושנשפך דמו, ועוד לא דקדק יפה הרב בלשונו שלא כתב המעוטים בזאת אלא בהיא העלה ור"ש מזאת דרש, ופשוט אצלי כי מעוט זאת לבד דריש ר"ש ולא מהיא העלה, כי אין צריך לרבי שמעון מעוטים רבים לפקדים שאמר בהם אם יעלו ירדו כמו שמעט רבי יהודה ג' מג' מעוטים, שאם באנו לומר כן צריכין אנו למעוטים רבים מלספר, כי רבים הם הפקדים שהזכיר ר"ש שעליהם בא

שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר עליה העולה ע"כ. ומצינו בתוספתא דפסחים (פ"ד) כל הקדשים שהקריבן קדם לתמיד של שחר וכו' פסולים וכו' ע"כ, הא למדת אם אין עולה כל הנשחטה קדם לה פסול, ומזה ישלשלו דברים רבים שיש בהם חסרון פיס, הרי שהביא ככש בן שנתו ואם היה מקריבו סמוך להקבאתו היה כשר ולמד שאומרים לו צמד (עד) שיקרב תמיד של שחר הרי זה הפסידו בשהית שעה אחת, כי מונין שעות לקדשים, כדאיתא בפרק ב' דנזכרים (כ"ה): ובפרק על אלו מומין (בכורות לט), וכן משפחת לה אם קמץ והקטיר קדם הרי זה פסול, גם משפחת לה שיהיה זמן שלא היה להם כבשים להקריב בזמן שהיתה ירושלים במצור ואין מציאות לעבודת בית אלהינו להקריב קרבן מהקרבנות הבאים משאר בעלי חיים והמנחות והקטרת וצריכין ישראל לתת מומן רב בכבש לצד שאין מציאות להקריב עד שיקדים. וכן תמצא (כ"ד פ"ב): שהיו משלשלין להם קפה מלאה דיגרי וזה בעד כבש אחד ואין לה חסרון פיס גדול מזה. ואולי שאם לא היה העכוש הנזכר לא היו נותנים כל הפלגה בכבש אחד בכל יום, ובפרט מנכסי גבוה:

לאמר. אין ידוע למי יאמרו, ואם לדורות, הרי דבר זה נשמע מאומרו צו כמו שכתבנו בסמוך, ואם לומר לישראל כרי שכיבו העולה ומכשיריה ועצי המערכה, הרי אמר וידבר ה' וגו' לאמר. ואולי כי צוה עליו שיאמר לאהרן דרשות הרמוזות במקרב אלהים והקדושים אשר יבנו להם הכתוב, כי הפסוק הוא בחזון הסתום, ומה שתמצא שדרשו ר"ל אינו אלא לפי מה שקדם אליהם מהלכות שנקאמו למשה בסני ואותם צוה ה' לאמר לאהרן, או ירצה לצד שהקשיר

(ב) צו את אהרן. אמרו ז"ל בתורת כהנים אין צו אלא ורזו מיד ולדורות אמר רבי שמעון ביותר וכו' כל מקום שיש חסרון פיס ע"כ. הנה לתנא קמא יש כאן ורזו לצד מה שגדלו פרטי דיני העולה בלילה, מה שאין משפט דומה לה בכל הקרבנות לזה ורזו מיד פרוש לאותו זמן יתנהג, כמו שלמדו בתורת כהנים מפרשת נרות דכתיב (אמר כ"ד ב') צו את בני ישראל ויקחו אליהם וגו' וכתוב (בשולחן ח' ג') ויעש בן אהרן. לדורות פרוש שיתנהגו משפטי העולה ככתבן לדורות, שאמרו ז"ל (פסיקתא פסוק ו') וזה לשונם לפי שהיו ישראל אומרים לשעבר היו המסעות נוהגים והתמידין נוהגים פסקו המסעות פסקו התמידין ע"כ, הרי שיש מקום לטעות שלא תנהג לדורות. וחסרון פיס שאמר רבי שמעון רבו בו הפרושים, יש אומרים לאו דוקא חסרון פיס אלא הוא הדין רבוי הצער. ויש אומרים כי היה בטל מלאכתו כל הלילה והוא חסרון פיס. ויש אומרים חסרון פיס הוא לישראל שאברי עולה נשפין על המזבח ואינם נהנים מהם. ויש אומרים חסרון פיס לכהן שהוא ירצה להקריב קרבנות אחרים שיש לו זכות בהם מה שאין בן העולה שכלה כליל ואין לו בה אלא העור, וכל הדברים רחוקים בעיני. ואולי נראה שהוא על התמדת עצים שאמרו ז"ל (ויקרא מ"ה) ג' מערכות של אש היו שם וכו', שלישית אין עליה כלום אלא לקים אש תמיד תוקד וגו' ע"כ, על פרט זה אמר חסרון פיס פרוש ללא דבר שאין בו אחד מהקרבנות אלא שתהיה האש אוכלת עצים כל הלילה, וגם הם שוים ממון:

עוד נראה כי חסרון פיס הוא לצד שמצות עולת תמיד עשה בה הכתוב דבר גדול דכתיב (פסוק ה') ובצר עליה הכהן וגו' וצריך עליה העלה, ותנו רבנן בתורת כהנים מנין

ג. וְלִבְשׁ כֹהֵן מְדוּדָה לְבוּשׁוֹ דְבוּזָה וּמִכְנָסִין דְבוּזָה
לִבְשׁ עַל בְּסָרָה וּנְפֹרֶשׁ יָת קֶטְמָא דִּי תִיכּוּל
אַשְׁתָּא יָת עֲלָתָא עַל מִדְבַּחָא וְיִשְׁוֹנָה בְּסִטֵּר
מִדְבַּחָא :

(ג) וְלִבְשׁ כֹהֵן מְדוּדָה וּמִכְנָסִין בְּדֹר וְלִבְשׁ עַל-בְּשָׂרוֹ
וְהָרִים אֶת-הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת-הָעֵלֶה עַל-
הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ:

נש"י מדו בד • היא הכתנת; ומה תלמוד לומר: "מדו"? שתהא כמדתו. על-בשרו • שלא יהא דבר חוצץ בינתיים
(ת"כ ערכין ג). והרים את-הדשן • היה חותה מלא המחיתה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש (תמיד כד).
הדשן אשר תאכל האש את-העלה • ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה. ושמו אצל המזבח • נעל
המזבח • מצא איברים שעדין לא נתאכלו, מחזירין על המזבח, לאחר שחתה גחלים אילך ואילך ונטל מן הפנימיות,
שנאמר: "את-העלה על-המזבח", ברש"י יפן.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בעקב"ו, לזה גלה ה' סודו כי עבדיו הנביאים
כי הוא לבקר ב', והוא אומרו (ישעיה ל"ג)
היה וזועם לבקרים לב', בקרים לבקר ב' אם
לא לבקר א'. ולזה אמר עד הבקר הידוע
שהוא ב' ולא בקר הקא ראשון בגלות. ואולי
כי לזה רמז הנביא באומרו (ישעיה כ"א) אמר
שמר אתה בקר וגם לילה פרוש הגם שאתה
בקר ראשון לא הועיל וכא גם בן הלילה
אחריו כי לא נושענו בו. ואולי כי אלו ישאל
היו שלמים היו נגאלים בבקר ראשון:

והוא מה שרמזו בדבריהם שלא נגזר על
ישראל גלות אלא יום אחד דכתיב
(תהלים כ') יענף ה' ביום צרה פרוש יומו של
הקב"ה, ולא נשארים אלא תרע"ב שהם עק"ב
שנשארו מאלף הד' ות"ק של אלף הה' הרי
תרע"ב ובבקריו היו נגאלים, ולצד מעשיהם
הרעים עכב ויעד בקר ב', ולזה נתפסו באומרו
(ישעיה ל"ג) ה' חננו לך קוינו וגו' פרוש קוינו
להיות הגאולה בבקר א' שלא לעכב עד בקר
ב', אכל על כל פנים היה וזועם לבקרים
כשיעברו שנים. ואומרו ראש המזבח תיבד
בו יודיע הכתוב כי באור בקר תעשן אף ה'
ראש מפיו תאכל על אשר ענונו בני עולה
ויסורנו ביסורי נקמה ובפרט בני המעריב
הפנימי אין לך כוס מר שלא הטעימו תמיד,
והוא אומרו ראש המזבח שרמזנו בו בחינת
היסורים מהאמות ולא רחם לבם לאשר הפה
ה' זה ימים והשפיל גאון יעקב, ולא נהג בם
בחינת דראון, לומר די ראות עליוני עליונים
למשה משה, אש מזבח זה תוקד בו בנצלם
הנצלמים כי הוא המקנא ולובש קנאה ורמז
גם בן באומרו ראש המזבח לבחינת עקדת
יעקב, גם המזבח יגיד אל בחינת הדין כי
תעוררו הדינים ויתגברו, והוא סוד אומרו
תוקד בו והבן. ולבש כהן מדו בד ירצה
למדת החסד והרחמים כי תכנה בשם כהן,
הכנה שגם החסדים יסכימו לנקם נקם ועין
מה שפרשתי בפרשת וארא וגו' בפסוק (ו)
(ב) ויאמר אליו אני ה', ואומרו מדו בד יתבאר
על דרך אומקם ז"ל כי כל נפש שהורגים
האמות מישראל על קדוש שמו יתברך הקב"ה
ורשם מדמו צורת הנקרה ההוא במלבוש

ובדרך רמז תרמז כל הפרשה על גלות האחרון
שאנו בו לנתננו מעצבון נפשנו, כי
כל איש ישראל מאנה הנחם נפשו בראות
ארץ הגלות, נראה למי דומה, למצרים ת',
לכבל ע', לשניהם יחד ת"ע, והן היום אלף
ותרע"ב מה אצל עוד, ולא גלות לכד אלא
ענוי מהאמות כי כל גוי בממלכה בכני ישראל
יעבדו, ואשר זה יסובב חשב לא טוב, כי
שפת אמת לא הכנה כבוננת והאריכה לשון
שקר, ובא הצופה ומביט עד סוף כל הדורות
קורא הדורות מראש והודיע למשה לזרז
לישראל ובראשם בני תורה שפתי כהן אשר
תורה יבקשו מפיהו אהרן וכניו להודיע
לדורות את הדבר הזה, זאת תורת העלה,
אמר זאת למעט כל העליות שאין כמות
עולה, וחזר ופרש מי היא זאת, ואמר הוא
העלה כבד דכתיב (שה"ש ג') מי זאת עולה
מן המדבר. על מוקדה על המזבח הם ב'
פרטים שאנו בהם, הא' שאנו בני תורה מה
שאין בכל האמות, והב' שאנו מיסרים בגלות
ויסורין ודלות, כנגד התורה אמר על מוקדה
שנמשלה התורה לאש, וכן תמצא שאומרו
ז"ל (תענית ד') האי צרכא מרבנן דרתח אורייתא
וכו', ונגד גלות וענפיו אמר על המזבח
כי היסורין מתחסס להם שם מזבח להיותם
כפרה, וכן הוא כלשון חכמים (ברכות ה').
והודיע הכתוב כי באמצעות ב' דברים תהיה
עלינו מיעדת בהפגלות המעלות משנות
לשבת שבחים אשר לא היה ולא יהיה. ובאר
עד מתי יהיו ישראל בגדר ב' דברים אלו,
כל הלילה שהוא זמן הגלות הנמשל ללילה
שמר מה מלילה (ישעיה כ"א) וכן בפסוק ליני
הלילה דרשו ז"ל על הגלות עד הבקר שהוא
זמן שיריק עלינו כבודו ואתה בקר, והזמן
הוא אחר עבוד ת"ק לאלף הששי, לפי מה
שקדם לנו מדבריהם ז"ל (ב"ר י"ט) כי יומו
של הקב"ה אלף שנה, ומהשכל יהיו ת"ק
ראשונה מדת לילה ות"ק שניה מדת יום,
והודיע ה' כי עד הבקר כי שניאמר ת"ק שנה
בגלות עד הבקר שיהיה העליה, ובקר זה
אין אני יודע אם בקר של אלף הה' או בקר
של אלף הו' כי באלף הד' גלה כבוד ישראל

המעוט, אלא ודאי כי ממעוט אחד מעט הכל,
כל שאין פסול בקדש אין הקדש מקבול
וכיון שאין צריך אלא מעוט אחד וקמני ליה
בכריתא (ובחיים פ"ה) תלמוד לומר זאת, מנין
לרש"י לומר שדורש היא העלה, ותמצא
שאומרו בהוריות (ב) על מתניתא דקמני נפש
אחת וכו' הרי אלו מעוטין העושה מפי עצמו
וכו', ומוקי הש"ס בכריתא פרבי יהודה ופרקי
דלמא ר"ש היא, ומשגי מאן שמעת ליה
דדריש מעוט כהאי רבי יהודה דתניא זאת
תורת העלה היא העלה הרי אלו מעוטין,
הרי כי ר"ש לא דריש מעוט:

על מוקדה על המזבח. יתבאר על דרך
אומקם בפרק המזבח מקדש (פ"ה) כל
אלו שאם עלו לא ירדו, אם ירדו לא יעלו,
אמר עולה לא שנו אלא שלא משלה בהם
האור אכל משלה בהם האור יעלו. והגם
דאבא הקם מאן דמתני אסיפא דעצמות
והגידים והקננים וכו', הרי מסיק בגמרא דלא
נפקא פלוגתא אלא בסיפא, אבל ברישא
האיברים והאמורים הפסולים שיתברכו
מהעולה שאם עלו לא ירדו ואם ירדו לא
יעלו לכלי עולם אם שלט בהם האור יעלו
הגם שירדו. ולזה אמר הכתוב כנגד אותם
שמשלה בהם האור על מוקדה, וכנגד אותן
שעדין לא משלה בהן האור אלא עלו למזבח
אמר על המזבח. וחלקם הכתוב לצד שישתנו
בדינם, על המוקדה תעלה הגם שירדה, אבל
מה שהוסיף הכתוב לומר על המזבח דוקא
אם עלתה ולא ירדה. ולזה הקדים הכתוב
לומר על מוקדה קדם אומרו על המזבח, ומן
הראוי יקדים עלית המזבח כי אינה מוקדה
אלא אחר שקדם המזבח, אלא נתפסו לרשם
הדרגה ראשונה שבה יחזר הפסול כשר ממש
לענין אם ירדו יעלו, ואחר כך אמר הדרגה
שניה שאין בהם הסרת פסול אלא כל עוד
שהם על המזבח כפופו. ובתורת כהנים נחלקו
בין גמליאל ורבי יהושע בין גמליאל סובר
על המזבח כל דבר שראוי למזבח אם עלה
לא ירד ואפלו נסכים ורבי יהושע סובר על
מוקדה דוקא ולא נסכים וכו', וע' פנים
לתורה:

(ד) וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדָּשֵׁן אֶל־מַחוּץ לַמִּזְבֵּחַ אֶל־מָקוֹם טָהוֹר:

כ"י וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו • (יזמא כג) אין זו חובה אלא דרך־אָרֶץ, שלא ילָלֶךְ בהוצאת הדָשֵׁן בְּגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן תָּמִיד. בְּגָדִים שֶׁבָּשַׁל בָּהֶן קִדְרָה לְרַבּוֹ, אֵל יִמְזַג בָּהֶן כּוֹס לְרַבּוֹ, לָכֵף: "וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים", פְּחוּתִין מִזֶּה. וְהוֹצִיא־אֶת הַדָּשֵׁן • (תמיד כח) הַצָּבוֹר בַּתְּפוּחַ, כְּשֶׁהוּא רָבָה וְאֵין מָקוֹם לַמַּעֲרָכָה, מוֹצִיאוֹ מִשָּׁם. וְאֵין זֶה חוֹבָה בְּכָל יוֹם, אֲבָל הַתְּרוּמָה חוֹבָה בְּכָל יוֹם.

(ה) וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד־בּוֹ לֹא תִכְפֹּה וּבִעֹר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֹצִים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר וְעֹרֹךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהַקְטִיר עָלֶיהָ חֻלְבֵי הַשְּׁלָמִים:

כ"י וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד־בּוֹ • רָבָה כָּאֵן יְקִידוֹת הַרְבֵּה: "עַל מוֹקְדָּה", "וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ", "וְהָאֵשׁ

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

איכה ר') וְזֶה לְשׁוֹנֵם הַעֲצִים אֵלוֹ הַגְּלִיּוֹת ע"כ. וְאִמְרוּ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר יִרְצָה לִפִּי מִה שֶׁהִקְדַּמְנוּ כִּי זִמְן הַגָּאָלָה הִיָּה רָאִי לְהִיּוֹת בַּבֶּקֶר רָאשׁוֹן שֶׁל שְׁנַת הַח"ק לְאֶלֶף הַחֲמִישִׁי וְלִסְבַּת הָעוֹן נִתְעַשֵּׁב עַד בֶּקֶר ב', וְאִמְרוּ הַכְּתוּב כִּי לֹא מִכְּנִי זֶה וְזִכְרֵי הָאֲמוֹת וְלֹא יָבוֹא עֲלֵיהֶם מִה שֶׁהִיָּה צָרִיד לְבֹא עֲלֵיהֶם בַּבֶּקֶר רָאשׁוֹן, לוֹ יִהְיֶה שִׁישְׁרָאֵל לֹא זָכוּ לְגָאֵל אֵף עַל פִּי כֵּן לֹא יִמְלֻטוּ הָאֲמוֹת מִהַצָּרָה שֶׁהִיָּתָה עֲתִידָה לְבֹא עֲלֵיהֶם אֲזַ וְיָבִיא ה' עֲלֵיהֶם מִה שֶׁנִּתְחַבְּבוּ בַּבֶּקֶר רָאשׁוֹן וּבִקֵּר ב':

וְאִמְרוּ וְעֹרֹךְ עָלֶיהָ וְגו'. תִּבְעָר עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרִים ז"ל (ב"ק פ"א) הַכֹּל לִפִּי הַמִּבְשֵׁשׁ וְהַמִּתְבַּשֵּׂשׁ, כִּי אֵינוֹ דוֹמֶה נִכְבֵּד הַמִּבְשֵׁשׁ נִכְבֵּד לְכוֹלֵי הַמִּבְשֵׁשׁ נִכְבֵּד וְאֵין צָרִיד לוֹמַר עָבַד הַמִּבְשֵׁשׁ אֶת רַבּוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְעֹרֹךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה שֶׁהוּא הָאֵמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית בְּכָל־הָעוֹלָה. וְהַקְטִיר עָלֶיהָ פְּרוֹשׁ יִצְרִיד גַּם כֵּן בַּחֲנִינָה הַצִּדִּיקִים הַשְּׁלָמִים מִבְּחֵרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּמִים שֶׁבָּהֶם הַמַּעֲשִׂים רִיחַ בְּשָׂמִים עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ (תולדות כ"ז) וְאֵה רִיחַ בְּנֵי בְרִית שְׂדֵה וְתַעֲדֵה כִּי כָּל הַעוֹבֵר עֲבֹרֹת רִיחוֹ נוֹדֵף לְרָעָה, וְכַמַּעֲשָׂה שֶׁהוּבָא בְּדִבְרֵיהֶם (קב הַשָּׁר פ"ו) שֶׁהִיָּה עוֹבֵר אֵלֶיהוּ וְרָאָה אָדָם רָשָׁע וּמִנְעַ עֲצָמוֹ מִהָרִיחַ רִיחוֹ הֵרַע יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהָרָגִישׁ עֲבָרָיו עַל סִרְחוֹן נִבְלָה, וּבַהֲפֹךְ הִיָּה לְאִישׁ צָדִיק שֶׁלֹּם שִׁיעֲלָה מִמֶּנּוּ בִּשְׁם בְּרִית הַגֵּן, לָזֶה זָכַר וְזָכְרוּ צְרִיכָתָם בְּלִשׁוֹן הַקְטִירָה, וְהַמִּבְשֵׁשׁ כִּי יִשְׁפֹּט בַּפְּרָטוֹת אֶת אֲשֶׁר הִרְעוּ לְאֻנְשֵׁי בִּשְׁם: עוֹד יִרְצָה כִּי פֶּאֶשֶׁר יִצְרִיד ה' אֶת הָעוֹלָה לְנֶקֶם נִקְמָתָהּ מִהַמְרַעִים לֹא יִצְרִיכֶנָּה בְּפָנֶי עֲצָמָה אֲלֵא זְקָטִיר עָלֶיהָ הַמִּבְחָרִים וְהַשְּׁלָמִים שֶׁבָּאֵמָה שִׁישְׁרָאוֹ בִּשְׁם חֻלְבֵי הַשְּׁלָמִים שֶׁבָּהֶן תִּגְדֵּל מַעֲלָתָהּ שֶׁל הָאֵמָה לְנֶקֶם נִקְמָה גְּדוֹלָה מִשׁוֹנְאִיָּה. וְאִמְרוּ אֵשׁ תָּמִיד וְגו' פְּרוֹשׁ הַגֵּם שִׁכָּה ה' בָּהֶם מִכָּה רָבָה לֹא תִכְבֶּה אֵשׁ וְתָמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ (ויאל ד') וְנִקְטִיתִי דָמָם לֹא נִקְטִיתִי, עַד אֲבֹד רִיחַ הַשְּׂמָאָה מִן הָאָרֶץ, וְהִיָּה ה' לְמִלְכָּה עַל כָּל הָאָרֶץ (זכריה י"ז):

וְרָצוֹן. וְרַמְבָּ"ם סוֹבֵר כִּי יִשְׁפֹּטוּ גַם עַל הָעֶקֶר, וְכִכֵּר כְּתִבְתִּי בַּפְּרָשָׁה בֵּין הַבְּתָרִים (לך ט"ו י"ד) כִּי הָאֵמָה הוּא שִׁישְׁפֹּטוֹ עַל הַכֹּל כְּטוֹב טַעַם. וּמִתְדַּשׁ אֵנִי דוֹבֵר כִּי מִהַתּוֹסֶפֶת יִשָּׁח רָאִיָּה אֵל הָעֶקֶר, שֶׁאֵם כּוֹנֵת הַמַּעֲשִׂים לְקִים מַצּוֹת ה' הִיָּה לָהֶם שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף וּמִמֶּה שֶׁהוֹסִיפוּ גִלּוֹ דַּעְתָּם כִּי לֹא לַמַּצּוֹת יְכוֹנֵנוּ. וְהוּא אוֹמְרוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ פְּרוֹשׁ בִּיתָר עַל הַשְּׁעוֹר שֶׁהוּא לְכַפֵּרָה שֶׁקָּצַב ה' לָהֶם אוֹתוֹ שִׁיעֲשׂוּ יוֹתֵר מִהַקְצוֹב, וְשָׂמוֹ אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהוּא הַקְצוֹב לְכַפֵּרָה וְיִדְוִין מִמֶּנּוּ כִּי לֹא לַמַּצּוֹת ה' הֵם מִתְּכוֹנִים, שֶׁהִנָּחַר יִגְלָה עַל בַּחֲנִינָה הַנִּגְזָרָה לְכַפֵּרָה אִם לֹה מִתְּכוֹנִים אוֹ בִּשְׁנֹאָה לְהִרַע לְכֹד וּנְמַצָּאִים מִתְּחִיבִים עַל הַכֹּל. אוֹ יִרְצָה כִּי הַגֵּם שֶׁצִּדְדִּין לֹא שֶׁלָּמוֹ יִמִּי גְלוֹת יָבִיא ה' לַמִּנְחָה הַנּוֹתֵר מִהַצָּר הַקְצוֹב אֲשֶׁר הוֹסִיפוּ בְּנֵי עוֹלָה לַעֲנוֹת וְשָׂמוֹ אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ לְהַשְׁלִים בּוֹ כַּפֵּרָה הַצָּרִיכָה אֲשֶׁר קָצַב ה' בְּגִזְרַת הַגְּלוּת: עוֹד יִרְצָה כִּי יִקְרִיב מַעֲשָׂה הַצִּדּוֹת לִפְנֵי מִדַּת הַדִּין שֶׁמִּתְחַסֵּק לַמִּזְבֵּחַ כְּדִי לְנָקֵם נֶקֶם מֵאוֹיְבֵינוּ. וְאִמְרוּ וּפָשַׁט וְגו' לְהִיּוֹת שֶׁבְּגָדִים הָרָאשׁוֹנִים הֵם לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט בְּעוֹשֵׁי רָעָתָנוּ וְעִקְשׁוֹ בָּא לְהַטִּיב לְהוֹצִיאָנוּ מִהַגְּלוּת וּלְהַטִּיב אוֹתָנוּ, לָזֶה יִלְבַּשׁ בְּגָדִי בַּחֲנִינָה הַטִּיבָה, כִּי לֹא יַעֲכֹב קְבוּץ גְּלִיּוֹת עַד כִּלּוֹת עוֹשֵׁי רָעָה אֲלֵא תִכְף וּמִיד קָבֵץ נִפְצוֹצֵיהֶנּוּ יוֹצִיא אוֹתָנוּ מִמִּחְנָה הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים אֵל מָקוֹם טָהוֹר הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַטְּהוֹרָה כִּי אֶרֶץ הָעַמִּים הִיא טְמֵאָה הִיא וַעֲפָרָה וְאִפְלוֹ אֲוִיבָה (שבת ט"ו) וְאֵין לָךְ מָקוֹם שִׁישְׁרָא טָהוֹר זוֹלַת אֶרֶץ הַקְדוּשָׁה. גַּם יִרְמֹז בְּאוֹמְרוֹ מָקוֹם טָהוֹר מְקוֹמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה הַנִּקְרָא טָהוֹר בְּכִלְכּוֹל, וְאִמְרוּ וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ פְּרוֹשׁ לֹא תִדְמָה כִּי אֵין צָרָה לְעוֹשֵׁי רָעָה אֲלֵא הַרְעָה הַהִיא אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה ה' בָּהֶם שֶׁפָּטִים בְּהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִבְּעִיָּהֶם, לֹא כֵן אֲלֵא וְהָאֵשׁ הִיא בַּחֲנִינָה אֵשׁ הַמִּשְׁפָּט לֹא תִכְבֶּה, וּבִעֹר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֹצִים הֵם הָאֲמוֹת שֶׁהֵם עֹצִים יְבִישִׁים עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ (דברים כ"יט) כִּי הָאָדָם עֵץ וְכֵן אִמְרוּ בְּרַבּוֹת (בַּתְּחִיָּתָה

וְאוֹתוֹ יִלְבַּשׁ יוֹם נֶקֶם בְּלָבוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ מִדּוֹ אֲשֶׁר בּוֹ אוֹתָם שֶׁהֵם בְּדִ שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם (בְּלָק כ"ג ט') עַם לְכָדֵד יִשְׁכֵּן וְשִׁרְשָׁה בְּד. גַּם יִרְמֹז אֵל הָאֲחִידוֹת שֶׁהֵם הַנִּהְרָגִים עַל אֲשֶׁר לֹא יִתְּצוּ לְשִׁתֵּף שֵׁם שָׂמִים וְדָבָר אַחֵר וּמִיָּחִידִים שָׂמוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאִמְרוּ וּמִכְנָסִי בְּד יִרְמֹז לְמֶה שֶׁהָרָגוּ הָאֲמוֹת מִהָאֲנָשִׁים הַנִּגְשִׁים אֵל ה' הַמִּכְנִסִּים אֲמוֹנֹת ה' וְאֲחִידוֹתוֹ בְּלָב יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הֵם יִקְרִי אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר אֵין דָּבָר מִפְּסִיק בֵּינֵנוּ לְבֵינֶם, וְהוּא מִה שֶׁדִּקְדָּק לוֹמַר וּמִכְנָסִי בְּד לְשׁוֹן הַכְּנָסָה. בְּד הוּא בַּחֲנִינָה הָאֲחִידוֹת, לֹאֵלָה אִמְרוּ עַל בְּשׁוֹר פְּרוֹשׁ אֵין דָּבָר מִפְּסִיק בֵּינֵם לְבֵין ה', וְאִמְרוּ בְּשׁוֹר לְשִׁכּוֹן אֶת הָאֵין עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ (וְרַמְבָּ"ם י"ג) כֶּאֱשֶׁר יִדְבֹק הָאֲזוֹר אֵל מִתְּנֵי אִישׁ וְגו', (בַּמִּדְבָּר י"א א') בְּאֵזְנֵי ה', עֵינֵי ה' (וְהַלֵּלִים ל"ד), וְלִצַּד מִה שֶׁעֲשׂוֹ הַצִּדִּיקִים הַלָּלוּ יִתְחַם גִּזְרֵי דִין לֹאֵמָה רָשָׁעָה וְאִמְרוּ וְהִירִים אֶת הַדָּשֵׁן כְּנֶגֶד מִה שֶׁהִרְעוּ בַּחֲנִינָה הַסִּדּוּרִין וְהַעֲנוּיִים אֲשֶׁר צָרָה אוֹתָנוּ, וְאִם בָּאת לְרֹאוֹת הוּא יוֹתֵר מִגְּלוּת מַצָּרִים, כִּי גְלוּת מַצָּרִים הִיּוּ מִשְׁעָבִדִּים אוֹתָם וּמֵאֲכִילִים אוֹתָם וּמִלְבִּישִׁים אוֹתָם, וְצָא וּלְמַד מִמֶּה שֶׁאִמְרוּ ז"ל (מִכְלִלָּה וְלִקוּט) בַּפְּסוֹק וְכִרְנוֹ אֶת וְגו' אֶת הַשְּׂוֹאִים וְגו' חָנֹם הִיּוּ אוֹכְלִים הַכֹּל, וְהֵן גְּלוּת הַיִּשְׁמִיעָאִלִּים אֲשֶׁרִי מִי שֶׁלֹּא יָאֵם מִשְׁעָבִדִּים וּמִמְרִירִים חִי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא דִי שֶׁלֹּא יִתְנוּ שֶׁכֵּר אֲלֵא עוֹד שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ מִדּוֹ וְהַבָּא, וְעוֹד אָדָם נִגְזָל בְּמֶה שִׁישׁ לוֹ וְהֵם תּוֹבְעִים מִמֶּנּוּ מִה שֶׁאֵין לוֹ, וְכֹס זֶה לְשִׁקּוּחוֹ עַד שִׁמְיוֹת, וְכִנְגָד זֶה אִמְרוּ וְהִירִים אֵל מְרִים רָאשֵׁי אֶת הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֵשׁ הָעַמִּים, כִּי מִצִּינּוֹ שֶׁצָּרָתָהּ הָאֲמוֹת תִּקְרָא אֵשׁ, וְצָא וּלְמַד מֵאֵשׁ בֵּין הַכְּרוֹבִים (וְהַקְּרָא י') אֶת הָעֹלָה שֶׁהִיא הָאֵמָה הַנִּקְרָאת עוֹלָה:

וְאִמְרוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְבָּרֵךְ יִתְבָּרֵךְ עַל דֶּרֶךְ מִה שֶׁנִּתְלַקֵּן וּמִכְבָּ"ם (הַלָּלוֹת תְּשׁוּבָה פ"ו) וְרַב־ב' בְּעֵינֵי מִשְׁפָּט הַעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הַמַּעֲשִׂים אִמְתָּנוּ, כִּי הָרַב־ב' סוֹבֵר שִׁישְׁפֹּטוֹ עַל אֲשֶׁר הִרְעוּ יוֹתֵר מִהַקְצוֹב לְהִיּוֹתָם בְּעָלֵי בַּחֲרִיָּה

שיעור יומי ליום ראשון ז' אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום – פרשת צו

על-המזבח תוקד בו", "אש תמיד תוקד על-המזבח". כלן נדרשו במסכת יומא (דף כח) שנגזלוקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם. ועברך עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים (פסחים נח). (ברש"י יצן: ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר? תלמוד לומר: העלה, עולה ראשונה). חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו (שם) למדו מכאן: "עליה", על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאחר לתמיד של בין הערבים.

(ו) אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה: ם
כ"י אש תמיד • (יומא מד) אש שנאמר בה "תמיד", היא שמדליקין בה את הגרות, שנאמר בה (שמות כו יג): "להעלת נר תמיד". אף היא מעל המזבח החיצון תוקד. לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 55)

אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י ו, ו) בגמרא (יומא מה, ב) אמרו "אש תמיד שאמרת לך, לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון", והינו שהוא דין במנוחה (שהיא צריכה להדלק מהמזבח), ואם אין אש במזבח לא נתן להדליקה ("לא תהא אלא"). אף לרש"י זה דין במזבח (שממנו צריכים להדליק את המנוחה): בנוסף לשאר הדינים שבאש המזבח, היא צריכה להיות זו שממנה מדליקים את המנוחה ("אף היא"), ובהעדר אש במזבח – אפשר להדליק את המנוחה מאש אחרת.

(ו) וזאת תורת המנוחה הקרב אתה בני-אֶהֱרֶן לפני יהוה
אל-פני המזבח:
וידא אורייתא דמנחתא דיקרבון יתה בני אהרן קדם יי לגדם מדבחא:

כ"י וזאת תורת המנוחה. תורה אחת לכלן להטעין שמן ולבונה האמורין בענין, שיכול, אין לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת. מנחת כהנים שהיא כליל, מנין? תלמוד לומר: "תורת". הקרב אתה. היא הגשה בקרן דרומית מערבית. לפני ה'. הוא מערב, שהוא לצד אהל מועד. אל פני המזבח. הוא הדרום, שהוא פניו של מזבח, שהכבש נתון לאותו הרוח.

(ח) והרים ממנו בקמצו מסלת המנוחה ומשמנה ואת כל-הלבנה אשר על-המנוחה והקטיר המזבח ריח ניחח אזכרתה ליהוה:
ח ויפרש מנה בקמצה מסלתא דמנחתא וממשחה וית כל לבנתא די על מנחתא ויסק למדבחא לאתקבלא ברעוא אדכרתא קדם יי:

כ"י (והרים ממנו. מהמחבר, שיהא עשרון שלם בבת אחת בשעת קמיצה. ברש"י יצן). בקמצו. שלא יעשה מדה לקמץ (יומא כח). מסלת המנוחה ומשמנה. מכאן, שקומץ מקום שנתרבה שמנה (סוטה יד). המנוחה. שלא תהא מערכת באחרת (ד"ט). ואת כל-הלבנה אשר על-המנוחה והקטיר. שמלקט את לבונה לאחר קמיצה ומקטירו; ולפי שלא פרש בן אלא באחת מן המנחות ב"יקרא", הצרך לשנות פרשה זו, לכלל כל המנחות במשפטן (ד"ט).

(ט) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל-מועד יאכלוה:
ט וידאשתאר מנה יכלון אהרן ובניה פטיר תאכל באתר קדיש בדרת משכן זמנא יכלנה:
כ"י במקום קדש. ואיזהו? בחצר אהל-מועד.

(י) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם:
י לא תתאפי חמיע חלקהון יהבית יתה מקרבני קדש קודשין היא כחטאתא וכאשמה:

כ"י לא תאפה חמץ חלקם. אף השירים אסורים בחמץ. כחטאת וכאשם. (שם ב) מנחת חוטא הרי היא כחטאת. לפיכך, קמצה שלא לשמה – פסולה; מנחת נדבה הרי היא כאשם. לפיכך, קמצה שלא לשמה – כשירה.

(יא) **כָּל־זָכָר בְּבִנְיָ אֱהֲרֹן יֹאכְלֶנָה חֶקֶעוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם**
מֵאִשֵּׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר־יִנְעַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: פ

כ"י"א **כָּל־זָכָר** • אָפְלוּ בַעַל מוֹם. לָמָּה נֶאֱמַר? אִם לֹא־כִילָה, הָרִי כָּבֵד אֲמֹר (ויקרא כא כב): "לָחֶם אֱלֹהֵי מִקְדָּשֵׁי הַקֹּדְשִׁים וְגו'" אֵלָּא לְרִבּוֹת בַּעֲלֵי מוֹמִין לְמַחֲלָקָה (ובאים קב). **כֹּל אֲשֶׁר־יִנְעַע וְגו'** • קֹדְשִׁים קָלִים אוֹ חֲלִיל שִׁינְעֻו בָּהּ וְיִכְלֻעוּ מִמֶּנָּה (ת"כ). **יִקְדָּשׁ** • לְהִיּוֹת כְּמוֹהָ, שָׁאֵם פִּסּוּלָה, יִפְסְלוּ, וְאֵם כְּשֶׁרָה, יֵאָכְלוּ כְּחֹמֶר הַמִּנְחָה (ת"כ).

♦ יום שני ח' אדר ב' ♦

יב ומליל יי עם משה למימר:

(יב) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:**

יג דין קרבן אהרן ובניו די קרבן קדם יי
 ביומא דרבינא יתה חד מן עסרא בתלת
 סאין סלמא מנחתא תדירא פלוגותה בצפרא
 ופלגותה ברמשא:

(יג) **זֶה קֶרְבֶּן אֱהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח**
אֹתוֹ עֲשִׂירֶת הָאָפָה סֵלֹת מִנְחָה תָּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר
וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב:

כ"י"ב **זֶה קֶרְבֶּן אֱהֲרֹן וּבָנָיו** • (מנחות עח) אֶף הַהֲדִיטוֹת מִקְרִיבִין עֲשִׂירֶת הָאָפָה בְּיוֹם שֶׁהֵן מִתְחַנְכִּין לַעֲבוּדָה, אָבֵל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאָמַר: "מִנְחָה תָּמִיד וְגו'", וְהִפְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנֵי חֶקֶת־עוֹלָם וְגו'."

יד על מסריטא במשח תתעבד רביא
 תיתנה תופיני מנחת בציעין תקרב
 לאתקפלא ברעא קדם יי:

(יד) **עַל־מַחֲבַת בִּשְׁמֵן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי**
מִנְחַת פָּתִים תִּקְרִיב רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה:

כ"י"ג **מִרְבֶּכֶת** • חֲלוּטָה בְּרוֹתְחִין כֹּל צֶרֶפָה (ת"כ). **תְּפִינִי** • אָפָה אֲפִיּוֹת הַרְבֵּה, שְׁאֵחַר חֲלִיטָתָהּ, אוֹפָה בַּתְּנוּרָה וְחוּזָר וּמִטְגָּנָה בַּמַּחֲבָה. **מִנְחַת פָּתִים** • מְלֻמֵּד שֶׁטַעוֹנָה פְּתִיתָהּ. (ברש"י יֶשֶׁן: וְלֹא פְתִיתָהּ מִפֶּשַׁע בְּצִיעִין וּפְרוּרִין לְפִי שְׂאִינָה נִקְמָצָה, אֵלָּא כּוֹפְלָה לְשָׁנִים, וְחוּזָר וְכוּפְלָה לְאַרְבַּע שְׁתִּיּוֹעֵרֶב וְאֵינוֹ מְבָדִיל. וְכֵן מְקַטֵּיר לְאִשִּׁים, בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מִפְּרָשׁ לָהּ).

טו וכהנא דמרבא תחותיה מבנהי יעבד
 יתה קנים עלם קדם יי גמיר תתסק:

(טו) **וְהִפְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶקֶעוֹלָם**
לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטָר:

כ"י"ד **הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנֵי** • הַמְּשִׁיחַ מִבְּנֵי, תַּחֲתֵי. **כָּלִיל תִּקְטָר** • אֵין נִקְמָצָה לְהִיּוֹת שִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין, אֵלָּא כָּלָה כָּלִיל. וְכֵן כֹּל מִנְחָה כֹּהֵן שֶׁל נִדְבָה כָּלִיל תִּהְיֶה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 24)

אֵין נִקְמָצָה לְהִיּוֹת שִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין אֵלָּא כָּלָה כָּלִיל . . **כָּלָה שׁוֹה לְגִבּוֹה** (רש"י ו, טו"ז) רש"י בא לְבָאֵר אֵת שְׁנוֹי הַלְשׁוֹן בֵּין מִנְחַת חֲבִיתִין לְמִנְחַת כֹּהֵן. **כָּלִיל תִּקְטָר** – מִנְחַת חֲבִיתִין נִקְמָצָה, אֶף קְמִיצָתָהּ אֵינָה מִתְּרַת אֵת שְׁאֵר הַמִּנְחָה לֹא־כִילָה, אֵלָּא נִקְטָר 'כָּלִיל' עַל הַמִּזְבֵּחַ, הַקִּמֵּץ וְהַשִּׁירִים. **כָּלִיל תִּהְיֶה** – מִנְחַת כֹּהֵן אֵינָה נִקְמָצָה, הִיא נִשְׁאֶרֶת כָּלִיל בְּמִשְׁפַּח כֹּל הַהִקְרָבָה וּמִקְטָרָה כָּלָה כֹּאחֲת; **כָּלָה שׁוֹה לְגִבּוֹה** – אֵין בָּהּ הִפְרָדָה בֵּין הַקִּמֵּץ לְשִׁירִים אֵלָּא כָּלָה מִקְטָרָה בְּשׁוֹה. **אוֹר הַחַיִּים**

אוֹר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מַהְדּוּרַת בְּלוֹם, אַבְרָמֹוִיץ

תַּחֲתֵי מִבְּנֵי שְׁהִיָּה צָרִיף לומר מִבְּנֵי תַּחֲתֵי. וְאוּלַּי שִׁיכֵן לְהַסְמִיךְ בְּנֵי לַעֲשֶׂה אֹתָהּ לְכֹהֵן דְּרִשָׁת פֶּרֶק הַתְּכֵלֶת שָׁאֵם מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל וְעַדִּין לֹא מִנּוּ אַחֵר בְּמִקְוָמוֹ בְּנֵי לְבִיא בְּמִקְוָמוֹ, וְזֶה שְׁעוֹר הַכְּתוּב וְהַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי יַעֲשֶׂה, וְאֵם עַדִּין לֹא נִתְמַנָּה, מִבְּנֵי שֶׁל מֵת יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ, וְאֵם הִיָּה אוֹמֵר הַכְּתוּב הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִבְּנֵי תַּחֲתֵי אִזְ תִּהְיֶה הַכְּנָה שְׂאִין חִיּוּב עַל בְּנֵי לְהִבְיֵא אֵלָּא אִם יִהְיֶה תַּחֲתֵי שְׂפֵן מִשְׁמַע וְדֹקָא תַּחֲתֵי פְרוּשׁ שְׁנִתְמַנָּה אוֹ שְׁהוּא רְאוּי לַעֲמֹד תַּחֲתֵי, וּמֵאֻמְרוֹ מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה מִשְׁמַע

דְּכַתִּיב וְהִפְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנֵי נִימָא קְרָא וְהִפְהֵן מִתַּחֲתֵי מִבְּנֵי מֵאִי הַמְּשִׁיחַ וְכו' ע"כ. וְקִשָּׁה וְהֵלָּא צָרִיף לומר הַמְּשִׁיחַ לְלַמֵּד עַל בְּנֵי הָאֲמֹרִים בְּתַחֲלָה שְׁהֵם הֲדִיטוֹת כְּמֵאֻמְרוֹ הַכְּנָה בְּפֶרֶק הַתְּכֵלֶת. וְגַשׁ לומר שֶׁלְלַמֵּד עַל בְּנֵי הָאֲמֹרִים בְּתַחֲלָה שְׁהֵם הֲדִיטוֹת שְׂפִיר נִשְׁמַע הָגֵם שְׁלֹא יִהְיֶה אוֹמֵר הַמְּשִׁיחַ, כִּי ב' כְּתוּבִים בְּכֹהֵן א' לָמָּה לִי, אֵלָּא וְדֹאֵי שְׂבָנִי דְּרִישָׁא בְּהֲדִיטִים בְּנֵי דְּסִפָּא בְּגִדּוּלִים, וְלֹא הִיָּה צָרִיף לומר הַמְּשִׁיחַ אֵלָּא לְדְרִישָׁא לְמַשַּׁח כֹּהֵן גָּדוֹל בֶּן כֹּהֵן גָּדוֹל. וְעַדִּין קִשָּׁה בְּכְתוּב לָמָּה אֲמֹר

(טו) וְהִפְהֵן וְגו' תַּחֲתֵי מִבְּנֵי. בְּפֶרֶק הַתְּכֵלֶת (נ"א) דְּרִשָׁו שְׂבָא לְכֹהֵן גָּדוֹל שְׁמַת וְעַדִּין לֹא מִנּוּ אַחֵר תַּחֲתֵי שְׂבָנוֹ שֶׁל מֵת יְבִיאָנָה בְּמִקְוָמוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ תַּחֲתֵי מִבְּנֵי. וְדְרִשָׁו מ"ם שֶׁל מִבְּנֵי לְדְרִישָׁא אַחֲרָה, דְּתַנָּא שֶׁם בְּנֵי אֵלוֹ כְּהֲנִים הֲדִיטִים, אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא כְּהֲנִים גְּדוּלִים, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וְהַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵי מִבְּנֵי הָרִי כֹהֵן גָּדוֹל אֲמֹר מֵה אֵנִי קִמֵּץ בְּנֵי בְּהֲדִיטִים, וּמִסִּיק שֶׁם בְּגִמְרָא דְּמֵאֻמְרוֹ מִבְּנֵי דוֹרֵשׁ בֶּן. וְבַהּוֹרִיּוֹת פֶּרֶק ג' (י"א) אֲמֹר עוֹד כֹּהֵן גָּדוֹל בֶּן כֹּהֵן גָּדוֹל טַעוֹן מִשִּׁיחָה מְנָלִן

טו וְכָל מִנְחַת בֹּהֶן כָּלִיל תִּהְיֶה לָּא תִתְּאָכֵל:
תתאכל:

(מז) וְכָל־מִנְחַת בֹּהֶן כָּלִיל תִּהְיֶה לָּא תִתְּאָכֵל: פ
רש"י • כלל • שנה לגבה.

יז וּמִלֵּיל יֵי עִם מִשָּׁה לְמִימָר:

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מִשָּׁה לֵאמֹר:

יח מִלַּל עִם אֶהְרֹן וְעִם בְּנוֹהֵי לְמִימָר דָּא
אוֹרִיתָא דְחִטָּאָתָא בְּאֶתְרָא דִּי תִתְּנִכְס עֲלֵתָא
תִתְּנִכְס חִטָּאָתָא קָדָם יֵי קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הִיא:

(יח) דַּבֵּר אֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּורַת הַחֲטָאֹת
בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאֹת לִפְנֵי יְהוָה
קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא:

יט כִּהְנִיא דְמִכְכַּר יִתֵּה (נ"א בְּדָמָה) יִיכַלְנָה
בְּאֶתֶר קֹדֶשׁ תִּתְּאָכֵל בְּדֶרֶת מִשְׁכַּן זְמָנָא:

(יט) הַכֹּהֵן הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ יֹאכֻלְנָה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תִּתְּאָכֵל
בְּחֹצֶר אֹהֶל מוֹעֵד:

רש"י • הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ • הַעֹבֵד עֲבוּדוּתִיָּה שֶׁהִיא נַעֲשִׂית חֲטָאֹת עַל יָדוֹ. הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ יֹאכֻלְנָה • (ובחים קב) הָרְאוּי
לַעֲבוּדָה, יֵצֵא טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים, שְׂאִינוּ חוֹלֵק בְּפֶשֶׁר. וְאִי אֶפְשָׁר לומר שְׂאוֹסֵר שְׂאֵר כֹּהֲנִים בְּאִכְלֵתָהּ, חוּץ
מִן הַזֹּרֵק דָּמָה, שֶׁהָיָה נֹאמֵר לְמִשָּׁה: "כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ".

כ כל דִּי יִקְרַב בְּבִסְרָה יִתְקַדֵּשׁ וְדִי יָדִי מִדָּמָה
עַל לְבוּשׁ דִּי יָדִי עֲלֵה תִתְחַוֵּר בְּאֶתֶר קֹדֶשׁ:

(כ) כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָה
עַל־הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִכְבֵּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ:

רש"י • כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בְּבִשְׂרָה • (שם צו) כָּל דַּבֵּר אֲכָל אֲשֶׁר יִגַּע וְיִכְלַע מִמֶּנָּה. יִקְדָּשׁ • לְהִיּוֹת כְּמוֹהֶ: אִם פְּסוּלָה –
תִּפְסֵל, וְאִם הִיא כְּשֶׁרָה – תִּתְּאָכֵל בְּחֹמֶר שְׂבֵהָ. וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָה עַל־הַבְּגָד • וְאִם הָיָה מִדָּמָה עַל הַבְּגָד (ת"כ),
אוֹתוֹ מָקוֹם דָּם (הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ), תִּכְבֵּס בְּתוֹךְ הָעֶזְרָה. אֲשֶׁר יִזֶּה • יְהֵא נִזֶּה, כְּמוֹ (אִיּוֹב טו כט): "וְלֹא יִטָּה לְאַרְצָן מִנְלָם",
יְהֵא נָטוּי.

כא וּמִן דְּחִסְף דִּי תִתְבַּשֵּׁל בֵּה יִתְכַּר וְאִם
כְּמָנָא דְנִחְשָׂא תִתְבַּשֵּׁל וְיִתְמַרְק וְיִשְׁתַּטֵּף
בְּמִיָּא:

(כא) וְכָל־יִחְרָשׁ אֲשֶׁר תִּבְשִׁל־בּוֹ יִשְׁכַּר וְאִם־כָּבִלִי נִחְשָׁת
בְּשִׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בְּמִיָּם:

רש"י • יִשְׁכַּר • לְפִי שֶׁהַבְּלִיעָה שְׁנִבְלַעַת בּוֹ נַעֲשֶׂה נוֹתֵר, וְהוּא הָדִין לְכָל הַקֹּדֶשִׁים. וּמִרְק • לְשׁוֹן "תִּמְרוּקֵי הַנְּשִׁים"
(אסתר ב יב). אֲשִׁקוּרִי"ר בְּלַעֲזִי. וּמִרְק וְשִׁטָּף • לְפַלֵּט אֶת בְּלִיעָתוֹ. אֲכָל כָּלִי חֲרָס, לְמַדָּךְ הַכְּתוּב כָּאן, שְׂאִינוּ יוֹצֵא
מִיָּדִי דָּפְיוֹ לְעוֹלָם.

כב כָּל דְּכִוְרָא כִּכְהִנְיָא יָכוֹל יִתֵּה קֹדֶשׁ
קוֹדֶשִׁין הִיא:

(כב) כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא:

רש"י • כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ • הָא לְמַדָּת, שֶׁהַמַּחֲטֵא אוֹתָהּ
הָאָמֹר לְמַעַלָּה – לֹא לְהוֹצִיא שְׂאֵר הַכֹּהֲנִים, אֲלֵא לְהוֹצִיא אֶת שְׂאִינוֹ רְאוּי לְחֻטְיָ.

כג וְכָל חֲטָאָתָא דִּי יִתְעַל מִדָּמָה לְמִשְׁכַּן
זְמָנָא לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא לָא תִתְּאָכֵל בְּנוֹרָא
תַּתְּוֹקָד:

(כג) וְכָל־חֲטָאֹת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר
בְּקֹדֶשׁ לָא תִתְּאָכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׁרָף: פ

רש"י • וְכָל־חֲטָאֹת וְגו' • (ובחים פב) שְׂאֵם הַכֹּהֲנִים מִדָּם חֲטָאֹת הַחִיצוֹנָה לְפָנִים – פְּסוּלָה. וְכָל • לְרַבּוֹת שְׂאֵר קֹדֶשִׁים.

א וְדָא אוֹרִיתָא דְאֶשְׁמָא קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הוּא:

ז (א) וְזֹאת תֹּורַת הָאֲשֵׁם קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא:

רש"י • קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא • (תמורה יח. ת"כ) הוּא קָרַב, וְאִין תְּמוּרָתוֹ קָרְבָּה.

(ב) בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת־הַעֹלָה יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָאֵשׁ
וְאֶת־דָּמֹו יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י"א יִשְׁחֲטוּ • רִבָּה לָנוּ שְׁחִיטוֹת הַרְבֵּה, לְפִי שְׁמַצִּינוּ אֵשׁ בְּצִבּוֹר, שְׁנֵאמַר "יִשְׁחֲטוּ" רַבִּים, וְתֵלֵא בְּעוֹלָה, לְהִבְיֵא עוֹלֹת צִבּוֹר לְצִפּוֹן.

(ג) וְאֵת כָּל־חֻלְבּוֹ יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּיָּה וְאֶת־הַחֵלֶב
הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקָּרֵב:

כ"י"א וְאֵת כָּל־חֻלְבּוֹ וְגו' • עַד כָּאֵן לֹא נִתְפָּרְשׁוּ אֲמוּרִין בְּאֵשׁ, לְכֹף הַצֵּדָה לְפָרֶשׁם כָּאֵן, אָבֵל חֲטָאת – כִּכָּר נִתְפָּרְשׁוּ בָּהּ בְּפִרְשֵׁת "וַיִּקְרָא" • אֵת הָאֵלֶּיָּה • לְפִי שְׁאֵשׁ אֵינוֹ בָּא אֶלָּא אֵיל אוֹ כִּבְשׁ, וְאֵיל וְכִבְשׁ נִתְרַבּוּ בְּאֵלֶּיָּה.

(ד) וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכִּלִּיֹּת יִסְרֹנָה:

(ה) וְהַקְטִיר אַתֶּם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה לַיהוָה אֵשׁם הוּא:

כ"י"א אֵשׁם הוּא • עַד שֶׁיִּנָּתֵק שְׁמוֹ מִמֶּנּוּ. לְמַד עַל אֵשׁ שְׁמֹו בְּעֵלִי אוֹ שְׁנִתְכַּפְּרוּ בְּעֵלִי בְּאַחַר, אֶף־עַל־פִּי שְׁעוּמַד לְהִיּוֹת דְּמִיו עוֹלָה לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ, אִם שְׁחֲטוּ סֶתֶם, אֵינוֹ כָּשֶׁר לְעוֹלָה קֹדֶם שְׁנִתֵּק לְרַעְיָה. וְאֵינוֹ בָּא לְלַמֵּד עַל הָאֵשׁ שֶׁיֵּהָא פֶּסוּל שְׁלֹא לְשֹׁמוֹ, כִּמּוֹ שְׁדָרְשׁוּ – "הוּא" הַפְּתוּב בַּחֲטָאת, לְפִי שְׁאֵשׁ לֹא נֵאמַר בּוֹ: "אֵשׁם הוּא", אֶלָּא לְאַחַר הַקְטֵרֶת אֲמוּרִין. וְהוּא עֲצָמוֹ שְׁלֹא הַקְטֵרוֹ אֲמוּרִיו – כָּשֶׁר (זבחים דף ד. וצ"י"ש ברש"י) •

(ו) כָּל־זֶכֶר בַּכֹּהֲנִים יֵאָכְלֻוּ בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ יֵאָכֵל קֹדֶשׁ
קֹדָשִׁים הוּא:

כ"י"א קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא • בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים הוּא נִדְרָשׁ.

(ז) כַּחֲטָאת כַּאֲשֶׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּר־בּוֹ
לֹא יִהְיֶה:

כ"י"א תּוֹרָה אַחַת לָהֶם • בְּדָבָר זֶה. הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּר־בּוֹ • הָרְאוּי לְכַפֵּרָה חוֹלֵק בּוֹ, פָּרֹט לְטָבוֹל יוֹם וּמִחְסָר כְּפוּרִים וְאוֹנָן.

(ח) וְהַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב
לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה:

כ"י"א עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה • פָּרֹט לְטָבוֹל יוֹם וּמִחְסָר כְּפוּרִים וְאוֹנָן, שְׂאִינָן חוֹלְקִים בְּעוֹרוֹת (זבחים קג.) • אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורות בלום, אברמוביץ

קִשּׁוֹת שֶׁהִקְשָׁה ר' יְהוֹשֻׁעַ לר' אֱלִיעֶזֶר גַּם לְדַבְּרֵי חֲכָמִים, כִּינּוֹ שְׁלֹא חֲדָשׁוּ דִין זֶר מִהֶשְׁכֵּל בְּדָרְשָׁתָם אֶלָּא דָּבָר שֶׁיִּשְׁנָה בְּכָל הַקְּרִבּוֹת, וְגַם הִזְכֵּר בְּפִרּוֹשׁ, אֶלָּא שֶׁמִּפְסוּק א' הִיִּיתִי אוֹמֵר שְׂאִינוֹ מַעֲכָב, יְכוּלִין לְדָרֵשׁ הוּא שָׂבָא לְעַכְשָׁא מֵה שְׂאִין ב' ר' אֱלִיעֶזֶר שְׁהוֹלִיד דִּין חֲדָשׁ שְׂאִין לוֹ דִּמְיוֹן, לָזֶה הִקְשָׁה כָּל הַקְּשִׁוֹת הַרְשׁוּמוֹת שָׁם:

כַּאֲשֶׁם שֶׁהִשְׁנָה אוֹתָם הַפְּתוּב, אִם בֵּן תִּבְתּ הוּא לְמָה צְרִיכָה, וְאוֹלֵי כִי זוֹלַת הוּא הִיִּיתִי אוֹמֵר שֶׁהִקְשָׁה בָּהּ לְעִנְיָן שְׁצָרִיף סְמִיכָה כִּמּוֹ שְׁדָרְשׁוּ חֲכָמִים (שם י"א) לָזֶה אָמַר הוּא סְמוּךְ לְאֵשׁם לֹאֵר שְׁצָרִיף לְשֵׁם אֵשׁם, וְלִצְדָּה שְׁנִקְשָׁה מֵה שֶׁהִקְשָׁה שָׁם אָמַר כַּחֲטָאת כַּאֲשֶׁם. וְלִרְבֵּנָן הוּא לְמַעַט שְׁחִיטָה שְׁלֹא בְּצִפּוֹן שֶׁהוֹקְרָה בְּפִרְשָׁה (פסוק ב') וְכֹא לְעַכְשָׁא, וְהִגַּם שֶׁיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת מַעֲיָן

(ה) אֵשׁם הוּא. נִחְלָקוּ רַבֵּנָן וְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר (ת"כ כ"א), רַבֵּנָן אָמְרוּ הוּא לְמַעַט אִם לֹא שְׁחֲטוּ בְּצִפּוֹן לְעַכְשָׁא, ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר לְמַעַט אִם שְׁחֲטוּ שְׁלֹא לְשֹׁמוֹ וְהִגָּה לְסִבְרַת ר' אֱלִיעֶזֶר יִדְּקֵךְ אֵשׁם הוּא שְׁחִיטָה הוּא לְאֵשׁם שְׁצָרִיף שִׁיָּהִי לְשֵׁם אֵשׁם. וְהִגַּם שְׁבִדְבָחִים (י) מַצִּינוּ שֶׁהִקְשָׁה ר' יְהוֹשֻׁעַ לר' אֱלִיעֶזֶר וְחִסְדֵּי ר' אֱלִיעֶזֶר וְלַמַּד דִּין זֶה דְּשְׁלֹא לְשֹׁמוֹ מִפְסוּק (ד) כַּחֲטָאת

(ט) וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתָּנוּר וְכָל־נִעְשָׂה בַּמִּרְחָשׁ וְכָל־מִנְחָה לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לֹא תִהְיֶה:

כ"י – לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ וְגו' • יכול לו' לַכֹּהֵן? תלמוד לומר: "לְכָל־בְּנֵי אֹהֶרֶן תִּהְיֶה". יכול לַכֹּהֵן? תלמוד לומר: "לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב". הָא כִּיצַד? לְבֵית אָב שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּקְרִיבִין אוֹתָהּ (ת"י). אור החיים

(י) וְכָל־מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן וְחִרְבָּה לְכָל־בְּנֵי אֹהֶרֶן תִּהְיֶה אִישׁ בְּאַחֲיוֹ: פ

כ"י – בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן • זו מִנְחַת נִדְבָה. וְחִרְבָּה • זו מִנְחַת חוּטָא וּמִנְחַת קִנְאוֹת, שְׁאִין בִּהְיוֹת שֶׁמֶן.

• יום שלישי ט' אדר ב' •

(יא) וְזֹאת תֹּרַת זִבְחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַיהוָה:

(יב) אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל־זִבְחַ הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וְרִקְיָי מִצּוֹת מִשְׁחִים בַּשֶּׁמֶן וְסֹלֶת מִרְבֶּכֶת חֲלֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן:

כ"י – אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֶנּוּ • אִם עַל דְּבַר הוֹדָאָה עַל גַּס שְׁנַעֲשָׂה לוֹ, כְּגוֹן יוֹרְדֵי הַיָּם וְהוֹלְכֵי מִדְּבָרִיּוֹת וְחִבּוּשֵׁי בֵּית הָאֲסוּרִים וְחוּלָה שְׁנַתְרַפָּא – שֶׁהֵם צָרִיכִין לְהוֹדוֹת, שֶׁכְּתוּב בִּהְיוֹת (תהלים קו כ"ב): "יִוְדוּ לֵה' חֲסִדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם. וַיִּזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה", אִם עַל אַחַת מֵאלֶּה נָדַר, שְׁלָמִים הִלְלוּ – שְׁלָמֵי תוֹדָה הֵן, וְטַעֲנוֹת לַחֵם הָאֲמוּר בַּעֲנָן, וְאֵינָן נֶאֱכָלִין אֶלָּא לְיוֹם וְלֵילָה, כְּמוֹ שֶׁמֶפָּרֵשׁ כָּאן. וְהִקְרִיב עַל־זִבְחַ הַתּוֹדָה • אֲרֻבָּעָה מִיָּנִי לַחֵם: חֲלוֹת וְרִקְיָי

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הרי עלי מרחשת כלי שרת נדר, והוא דבר שנקלקו בו (שם) בית שמאי ובית הלל לזה אמר הכתוב וְכָל נִעְשָׂה בַּמִּרְחָשׁ וְעַל מִנְחַת לְגֻלוֹת לֶךְ שֶׁעַל שֵׁם כֶּלֶן נִקְרָאוּ, וְאִמְרוּ אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתָּנוּר דְּרַשׁ גַּם כֵּן רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה שֶׁבָּאָה לְלַמֵּד עַל עֲצֻמוֹ מִהִסְמִיכוֹת שֶׁל כָּל נִעְשָׂה בַּמִּרְחָשׁ וְעַל מִנְחַת מֵה מִרְחָשׁ וּמִנְחַת הַסֵּם בִּגַּם מֵאִפְסָה תָנוּר הֵן ב', וְלֹא יָבִיא מִחֻצָּה חֲלוֹת וּמִחֻצָּה רִקְיָי, וְגַם לְלַמֵּד עַל מִרְחָשׁ וּמִנְחַת בָּא לומר מֵה תָנוּר כְּלִי גַם מִנְחַת וּמִרְחָשׁ כְּלִי כְּאֲמוּר שֶׁם בַּתּוֹרַת כֹּהֲנִים. וְנִשְׁאָר אִמְרוּ כָּל מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן וְחִרְבָּה לְמֵה הַצֶּרֶף לומר ב':

וְנִקְרָאָה כִּי בִּנְת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁלְּמַד כָּל מִנְחַת מֵאִפְסָה שֶׁהוּא ב' מִיָּנִי מִנְחוֹת לֹא לְמִדָּה אֶלָּא מִמֵּה שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב ב' פְּעָמִים כָּל אַחֲרֵי כֵן וְהֵם ב', וְלִזְוֶה דִּיק בַּשֶּׁמֶן תִּלְמוּד לומר וְכָל מִנְחָה וְכָל נִעְשָׂה וְגו' וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה וְגו' מֵה כָּל וְכָל הָאֲמוּרִים לְמִטָּה ב' מִיָּנִים וְכו', וְלִזְוֶה אִם הִזְיָה אֲמַר הַכְּתוּב וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה לְבַד אוֹ כָּל מִנְחָה חִרְבָּה לְבַד אֵין מְקוֹם לְלַמֵּד וְיִשׁ לְבַעַל הַדִּין לְחַלֵּק וְלומר כָּל מִנְחָה חִרְבָּה תוֹכִיחַ שֶׁאֲמַר כָּל וְאֵין כֵּה אֶלָּא מִין אֶחָד אֶף כָּל מֵאִפְסָה תָנוּר מִין אֶחָד לִזְוֶה הַצֶּרֶף לומר כָּל הָאֲמוּר בַּכְּתוּב:

אומר לְדַבְּרֵי שֶׁהִלְמוּד הוּא מֵאִמְרוּ לְכָל בְּנֵי אֹהֶרֶן בְּמִנְחַת סֹלֶת מִזֶּה אֲנוּ לומְדִים לְכָל הַמִּנְחוֹת, וּמִן הַבְּרִיתָא אֵינּוּ נִשְׁמַע כֵּן: וְעוֹד דִּקְדָּק הֵרֵב בַּלְשׁוֹנוֹ שֶׁהִלְמוּד הוּא מִמֵּה שֶׁחֲלָקִים הַכְּתוּב, מִשְׁמַע שֶׁאִם לֹא חֲלָקִים לֹא הֵינּוּ שׁוֹמְעִים זֶה, וְדָלָא כִּהְבִּירָתָא. וְאוּלַּי כִּי סוֹבֵר רַבְכּוּסִים כִּי מִמֵּה שֶׁחֲלָק הַכְּתוּב בֵּין מִנְחוֹת הָאֲפוּיּוֹת וְכו' בִּזְוֶה גִלָּה לָנוּ הַכְּתוּב כְּוִנָּתוֹ שֶׁבָּא לומר שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ בִּינֵיהֶן אַחַת כְּנֶגֶד אַחַת אֲפִלּוּ בְּמִנְחַת סֹלֶת, וּמִזֶּה לְמַדוֹ לְכָל הַמִּנְחוֹת, כִּי בַּמִּרְחָשׁ וּמִנְחַת לֹא הִזְכֵּר כֵּה חֲלוּק לְכָל אֶלָּא שֶׁלֹּא יִסְלֹחַ זֹלַת בֵּית אָב שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם, וּמִזֶּה אִתָּה אֲמַר שֶׁלֹּא יִסְלֹחַ מִנְחַת כְּנֶגֶד מִרְחָשׁ אִם לֹא הִזְכֵּר כֵּה סֵדֵר חֲלָקָתָה אִם לְכָל יָחִיד אִם לְאֶחָד מֵהֶם. וְמֵה שֶׁלְּמַדוֹ כָּל הַ' פְּרָטִים מֵה' מַעֲוָטִים אֲסִמְכָתָהּ הִיא, וְלַעֲוֹלָם עֶשֶׂר לְמוֹדִים הוּא מִמֵּה שֶׁחֲלָק הַכְּתוּב. וְיַמְעַתָּה צָרִיף לְדַעַת לְמֵה פֵּרַט הַכְּתוּב כָּל הַמִּנְחוֹת כִּינּוּ שֶׁלְמוּדוֹ הוּא מִמֵּה שֶׁחֲלָק לֹא הִזְכֵּר לוֹ לומר אֶלָּא כָּל מִנְחָה לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב וְגו', וְכָל מִנְחָה חִרְבָּה לְכָל בְּנֵי וְגו'. וְאוּלַּי שֶׁאֲחַר שֶׁיִּרְדַּת הַכְּתוּב לְפִרְט מֵאִפְסָה וְחִרְבָּה חֵשׁ שִׁטְעָה אָדָם לְחַלֵּק בִּינֵיהֶם לְבֵין שָׂאֵר מִנְחוֹת, גַּם מִצִּינּוֹ שֶׁדִּרְשׁוּ ז"ל (תרי"ב מנחות א"ו) וְכָל נִעְשָׂה בַּמִּרְחָשׁ וְעַל מִנְחַת שֶׁעַל שֵׁם כֶּלֶן נִקְרָאוּ וְנִפְקָה מִיָּדָה הָאֲמוּר

ט) וְכָל מִנְחָה וְגו'. אֲמַר הַכְּתוּב וְזָכְרוֹן ה' מִנְחוֹת לְמַעַט ה' דְּבָרִים א' שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ בְנֵי אֹהֶרֶן פְּרוּשׁ בֵּית אָב וְזָכְרִים כְּנֶגֶד מִנְחוֹת אֶלָּא כָּל אֶחָד יִטַּל חֲלָקוֹ בְּמִנְחָה. ב' שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ עוֹפוֹת כְּנֶגֶד מִנְחוֹת הַגֶּם שִׁישְׁנָם בַּשֶּׁמֶן וְגו' כְּעִנְיָן אֶחָד שֶׁמִּצִּינוֹ שֶׁהַעוֹף בָּא בְּדִלּוֹת וְהַמִּנְחָה קָמָה תַּחְתֵּיהֶם בְּדִלֵי דִלּוֹת. ג' שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ עוֹפוֹת כְּנֶגֶד וְזָכְרִים הַגֶּם שִׁישְׁנֵיהֶם מִיָּנִי דְּמִים. ד' שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ מִנְחוֹת כְּנֶגֶד מִנְחוֹת הַגֶּם שֶׁהֵם מִיָּנִי קִמְחִים. ה' שֶׁלֹּא יִחְלְקוּ אֲפִלּוּ מִנְחַת כְּנֶגֶד מִנְחַת וּמִרְחָשׁ כְּנֶגֶד מִרְחָשׁ הַגֶּם שֶׁמִּעֲשִׂיהֶם שְׂוִים, וְהַגֶּם שֶׁהַמַּעֲשִׂיִּים הֵם מִנְחוֹת, דְּרִשׁוּם כָּאִם אֵינּוּ עִנְיָן. אֶלָּא שֶׁרִאשִׁית לְרַבְכּוּסִים (ה'ל' מַעֲשָׂה הַקְּרִבּוֹת פ"י ה'לכ"ה ט"ו) שֶׁכְּתִבַּת בָּאֶפֶן אַחֵר, כִּי מִמֵּה שֶׁחֲלָק הַכְּתוּב בֵּין מִנְחוֹת הָאֲפוּיּוֹת וּמִנְחַת הַסֹּלֶת שֶׁהִרְיָ הָאֲפוּיּוֹת הוּא אֲמַר וְכָל מִנְחָה לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב וְגו' וּבְמִנְחַת סֹלֶת הוּא אֲמַר וְכָל מִנְחָה לְכָל בְּנֵי אֹהֶרֶן וְגו', לומר לֶךְ שֶׁאֲפִלּוּ מִנְחַת סֹלֶת שֶׁהִזְיָה עוֹלָה עַל הַדַּעַת שֶׁיִּחְלְקוּהָ מִנְחָה כְּנֶגֶד מִנְחָה לְצַד שֶׁאִם יִחְלְקוּהָ בִּינֵיהֶם מִגִּיעַ לִזְוֶה מֵלֹא כִּפּוֹ וְכו' שֶׁאֵינּוּ רְאוּיִם לֵאמֹר וְלֹא לְאֲפוֹת אֶף עַל פִּי כֵּה לְכָל בְּנֵי אֹהֶרֶן יִחְלְקוּהָ בְּפִי עֲצֻמָּה, מִכָּאן אֲמַר וְזָכְרִים אֵין חוֹלְקִין מִנְחָה כְּנֶגֶד מִנְחָה ע"כ. וְנִמְצָא

שיעור יומי ליום שלישי ט' אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - ז - פרשת צו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 20)

(יג) עַל-חֵלֶת לֶחֶם חֲמִץ יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל-זֶבַח תּוֹדֹת יְיָ
עַל גַּרְצֵן דִּלְחָם חֲמִיעַ יִקְרַב קָרְבָּנָה עַל
נֶכֶסֶת תּוֹדֹת נֶכֶסֶת קוֹדֶשׁוּהִי :

(יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קִרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַפֶּהֶן הַזֶּה אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה:

(טו) וּבִשְׂרֹזֶה תִּזְכֹּר שְׁלָמִיּוֹ בַּיּוֹם קִרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא־יִנִּיחַ
מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר:

(מז) וְאִם־נָדַר אִזְּנֵה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בַּיּוֹם הַקָּרִיב וְאֶת־זִבְחוֹ יֹאכַל וּמִמַּחֲרֹת הַהוּזֹת מִמֶּנּוּ יֹאכַל:

(יז) וְהִנּוֹתָר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף: יז וְדָאשְׁתָּאָר מִבְּסַר נִכְסְתָא בְיוֹמָא תְלִיתָאָה בְּנוֹרָא יִתְרַקַּד:

(יח) וְאִם הָאָכַל יֹאכֵל מִבֶּשֶׂר-זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחַשֵׁב לוֹ הַגּוֹל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ
הַאֲכֹלָת מִמֶּנּוּ עֹנָה תִשָּׂא:

כִּי יֵאָמֵר הָאֵל יֵאָכֵל וְגו', בְּמַחֲשָׁב בְּשִׁחִיטָה לֵאכְלוּ בְּשָׁלִישֵׁי הַכֶּתוּב מְדַבֵּר. יָכוֹל אִם אָכַל מִמֶּנּוּ בְּשָׁלִישֵׁי יִפְסֵל לִמְפָּרֵעַ? תִּלְמוּד לומר: "הַמְקָרִיב אֹתוֹ לֹא יִחַשֵׁב" – בְּשַׁעַת הַקֶּרֶבָה הוּא נִפְסֵל וְאִינוּ נִפְסֵל בְּשָׁלִישֵׁי. וְכֵן פֶּרוּשׁוֹ: בְּשַׁעַת הַקֶּרֶבָתוֹ לֹא תַעֲלֶה זֹאת בְּמַחֲשָׁבָה, וְאִם חָשַׁב – פָּגוּל יִהְיֶה. וְהַנֶּפֶשׁ הָאֲכָלָת מִמֶּנּוּ • אָפְלוּ בְּתוֹךְ הַזְמַן עוֹנֶה תִּשְׂא.

(יט) וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִנְגַע בְּכָל-טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר:

יט ובסר קודשא די יקרב בכל מסאב לא יתאכל בנורא יתוקד ובסר קודשא כל די דכי בקודשא ייכול בסר קודשא:

כז"י וְהַבֶּשֶׂר • שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלָמִים אֲשֶׁר יִנְגַע בְּכָל-טָמֵא, לֹא יֵאָכֵל. וְהַבֶּשֶׂר • לְרִבּוֹת אֵיכָר שִׁיעָצָא מִקְצָתוֹ, שֶׁהַפְּנִימִי מִתֵּר. כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר. (פסחים עט) מַה תִּלְמּוּד לומֵר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יב כז): "וְדָם זֶכֶח־יִקַּח לְשֹׁפֵךְ וְגו' וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכֵל", יָכוֹל לֹא יֵאָכֵלוּ שְׁלָמִים אֲלָא הַבְּעָלִים? לָכֵן נֶאֱמַר: "כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר". (וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר • כְּלוּמַר: כָּל מַה שְּׁאִסְרִיתִי לָךְ בְּחֻטְאֵת וְאִשָּׁם, שֶׁאִם יֵצְאוּ חוּץ לְקִלְעִים – אֲסוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "בַּחֲצֵר אֶהְלֵ מוֹעֵד יֵאָכְלוּהָ", בְּבֶשֶׂר זֶה אֲנִי אוֹמֵר לָךְ: "כָּל טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר", אֲפֹלוּ בְּכָל הָעִיר).

(כ) וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכֵל בְּשׂוֹר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ:

כ ונאנש די תיכול בסרא מנכסת קודשיא די קדם יי וסוכתה עלוהי וישתיצי אנשא ההיא מעמה:

כז"י וְטָמְאָתוֹ עָלָיו • (ובחים מג, ת"כ) בְּטָמְאֵת הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֲבָל טָהוֹר שֶׁאֲכַל אֶת הַטָּמֵא אֵינוֹ עָנוּשׁ כֶּרֶת אֲלָא אֲזַהְרָה "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִנְגַע בְּכָל-טָמֵא וְגו'". וְאֲזַהְרָת טָמֵא שֶׁאֲכַל אֶת הַטָּהוֹר אֵינָה מִכְרֶשֶׁת בַּתּוֹרָה, אֲלָא חֻקִּים לְמִדּוּהָ בְּגִזְרָה שְׁוֶה. (ת"כ) ג' כֶּרֶתוֹת אֲמִירוֹת בְּאוּבְלֵי קִדְשִׁים בְּטָמְאֵת הַגּוֹף, וְדִרְשׁוּהָ רִבּוּתִינוּ בְּשִׁבְעוֹת (דף ו) אַחַת לְכָלֵל, וְאַחַת לְפָרֵט וְאַחַת לְלַמֵּד עַל קֶרֶבֶן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אֲלָא עַל טָמְאֵת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו. אִי חַיִּים

(כא) וְנִפְשׁ כִּי-יִנְגַע בְּכָל-טָמֵא בְּטָמְאֵת אָדָם אוֹ בְּבִהֵמָה טָמְאָה אוֹ בְּכָל-שֶׂקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשָׂר-זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ:

כא ונאנש ארי תקרב בכל מסאב בסוכת אנשא או בבכירא מסאבא או בכל שקשא מסאב וייכול מבסר נכסת קודשיא די קדם יי וישתיצי אנשא ההיא מעמה:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ההתעלמות, ולזה אמר בב' כתובים נפש כי תגע הרי ידיעת הנגיעה, והנפש אשר תאכל הרי ידיעת המאכל, ומעמדה אין מקום לקשאי למה אמר לשון זכר באמצעי, שאין צורך לשנות סדר הרגיל לומר על העושה לשון זכר, וטעם אומרו ונכרתה הנפש ההיא, בא גם כן להשמיענו חידוש שגם נפש החוטאת תמות ולא גוף לבד:

וחוץ מדרבנן ז"ל נראה לישב כפל הכתובים על דרך מה שאמרו בזכחים דף ק"ו במשנה, השמא שאכל בין קדש טמא בין קדש טהור חייב ורבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל טמא פטור, ואמרו בגמרא (שם ק"ח) כל היכי דנטמא הגוף ואחר כך נטמא הבשר דכלי עלמא לא פליגי דחייב, ולזה אמר ב' כתובים, האחד אשר תאכל בשר מזבח השלמים זה טמא האוכל בשר שלמים טהור, והב' אור ואכל מבשר זבח וגו' זה כנגד טמא האוכל מבשר שלמים שנטמא. ואולי כי לזה דרש הכתוב לומר בפסוק אחד תאכל בשר מזבח השלמים, פרוש הבשר הוא מזבח השלמים שהוא עדין במדרגתו שלא נטמא, והב' אור מבשר זבח השלמים פרוש ממין בשר שלמים הגם שעבשו אינו בשר שלמים שבא בו יעוד האכילה, והוא אומרו מבשר ששם זבח שלמים עליו, כי לא קשר הבשר עם זכרון זבח השלמים לרמוז כי אינו בגדר סתם זבח שלמים הטהור ודו"ק ולא יפנה לבקב לטעות אחר המ"ם באופן אחר:

להעיר ענין אחר, שהגם שעברו ז' ימי טמאה לטמאת מת או הערב שמש לטמאת שרץ כל עוד שלא טבל הרי הוא בטמאתו, ויש לך לדעת כי טמאה זו אינה בפנימיות הנפש אלא מסוה הטמאה המסכף על הגוף מבחוץ ולא בפנים, ולצד זה הוא שמועיל לו טבילה להסיר מסיכת הטמאה מה שלא יועיל לו במשך ימי הטמאה שהטמאה גם בפנים, וזה שעור הכתוב נפש אשר תאכל וגו' וטמאתו עליו פרוש לא מבכירא וטמאתה עליה שהוא במשך ז' לטמאת מת ובמשך יום מגעו לטמאת שרץ, אלא אפלו טמאתו של גוף לבד הינו שעבר עליו שבעה ימי טמאה ואינו חסר אלא טבילה להעביר מעל גופו אפלו הכי ונכרתה. וטעם אומרו בפסוק ב' לשון זכר באמצעי הגם שאין טעות בדבר לא היה לו לומר אלא סדר אחד בכל הכתוב. ונראה כי טעם אומרו ונפש כי תגע לשון נקבה ולא אמר איש כי יגע לשון זכר, שנתכונן לומר שצריך שיגע לדעתו ולא בהעלם, שאינו חייב כרת אלא בידיעת טמאה, וגם אומרו בפסוק אחד והנפש אשר תאכל שהיתה אכילת בשר בידיעה, כי הנפש יורה אל ההרגש ולמיניעת ההעלמות, ולטעם זה תמצא שאמר בפירשת השגגות (לעיל ד' וה) ונפש לומר טעם המחייב חטאת ואשם על השוגג הוא לצד היותה נפש שהיא בחינת ההערה והידיעה ושגגה, לזה התחייב קרבן, ולעולם שם נפש יורה על בחינת שלילת

(כ) וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר וגו' וְטָמְאָתוֹ וגו'. פסוק זה ושל אחרייו בְּטָמְאֵת הַגּוֹף פְּרוּשׁוֹהוּ בַּתּוֹרָת כְּהִנֵּם. וּבְזִכְחִים דף מ"ג אָמְרוּ כָּל קָרָא שֶׁלֹּא פָּרְשׁוּ רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי וְכו' לֹא מִפְּרָשָׁא, כִּי אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי הוֹאִיל וּפְתַח הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה וְסִים בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה וּלְשׁוֹן זָכָר בְּאִמְצָע בְּטָמְאֵת הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר ע"כ. ופי' רש"י הוֹאִיל וְכו' פְּרוּשׁ פְּסוּק נֶפֶשׁ כִּי תִגַּע שֶׁהוּא פְּסוּק ב' וְשֶׁם בְּהִכְרַח לומר שֶׁעַל טָמְאֵת הַגּוֹף הוּא אוֹמֵר הִגַּם שִׁשְׁנָה בְּאִמְצָע גַּם בְּפְסוּק רִאשׁוֹן וְהִנֵּפֶשׁ אֶל תַּתְמָה עָלָיו שֶׁדָּבַר תַּחֲלֵה לְשׁוֹן נִקְבָּה וְהִנֵּפֶשׁ וּלְבַסּוּף וְנִכְרְתָה וּבְאִמְצָע וְטָמְאָתוֹ שֶׁאֵין הַכּוֹנֵה עַל הַבֶּשֶׂר אֲלָא עַל הַגּוֹף ע"כ. דְּכָרִיז ז"ל הוֹעִילוּ שֶׁלֹּא לְהִכְרִיחַ מִמָּה שִׁשְׁנָה בְּאִמְצָע לומר שֶׁנִּתְּכַן לומר שֶׁבְּטָמְאֵת בֶּשֶׂר הוּא אוֹמֵר, אֲבָל לְהִכְרִיחַ שֶׁעַל טָמְאֵת הַגּוֹף הוּא אוֹמֵר הוּא מִמִּשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב, שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁכָּבֵד נִגְמְרוּ הַלְכוֹת טָמְאֵת בֶּשֶׂר כְּמוֹ שֶׁפִּי' רִש"י שֶׁם בְּזִכְחִים. וְעוֹד בַּתּוֹרָת כְּהִנֵּם לְמַדוּ בְּגִזְרָה שְׁוֶה טָמְאָתוֹ טָמְאָתוֹ הָאֲמִירוֹהָ בְּבִיאַת מִקְדָּשׁ (בְּפִרְשֵׁת חֲזַק), אֲלָא נִתְתִּי לְבִי לְמַה שֶׁנָּה הַכְּתוּב בְּב' פְּסוּקִים אֵלּוּ, בְּפְסוּק אֶחָד שֶׁנָּה לְכַתֵּב וְטָמְאָתוֹ וְסִמָּה לְלַמֵּד בְּגִזְרָה שְׁוֶה וְהִנֵּה לוֹ לְכַתֵּב וְטָמְאָתוֹ וְלֹא הֵינִי צָרִיכִין לְגִזְרָה שְׁוֶה, גַּם בְּפְסוּק ב' לְמַה לֹּא אָמַר לְשׁוֹן יִשָּׂר עַל כָּל הַכְּתוּב בְּסִדֵּר אֶחָד:

וְנִרְאָה כִּי טַעַם אוֹמְרוֹ וְטָמְאָתוֹ עָלָיו כֵּא

(כב) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כב ומליל יי עם משה למימר:

(כג) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל-חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז
לא תאכלו:

כג מלל עם בני ישראל למימר כל תרב תור
ואמר ועזא לא תיכלון:

(כד) וְחֶלֶב גְּבֵלָה וְחֶלֶב טֶרֶף יַעֲשֶׂה לְכָל-מִלְאכָה וְאָכַל
לא תאכלהו:

כד ותרב נבילא ותרב תבירא יתעבד לכל
עבדתא ומיכל לא תיכלנה:

כ"י יַעֲשֶׂה לְכָל-מִלְאכָה • (פסחים כג, ת"כ) בא ולמד על החלב, שאינו מטמא טמאת נבלות. ואכל לא תאכלהו •
(חולין פרק גיד הנשה) אמרה תורה: יבוא אסור נבלה וטרפה ויחול על אסור חלב, שאם אכלו, יתחייב אף על לאו של
נבלה, ולא תאמר: אין אסור חל על אסור.

(כה) בִּי כָל-אֹכֵל חֶלֶב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה
אִשָּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכֹלָת מֵעַמִּיָּה: אור החיים

כה ארי כל דיכול תרפא מן בעירא די
יקרבון מנה תרפא קדם יי וישתיצי אנשא
די תיכול מעמה:

(כו) וְכָל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם לָעוֹף וּלְבִהֵמָה:
כ"י לָעוֹף וּלְבִהֵמָה • (שם ס) פֶּרֶט לְדָם דָּגִים וְחִגְבִּים. בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם •

כו וכל דמא לא תיכלון בכל מושבניכון
דעופא ודבעירא:

לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע, נוהגת בכל מושבות. ובמסכת קדושין בפרק א' (דף לו) מפרש למה
הצריך לומר.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

למעט חלב דפנות. וקשה לרב זכיד שדרש שור
וכשב ועז לאלה שמותרת, ואשר יקריב למעט
בהמה טמאה וסיה ועוף מנין להחזיר חלב
דפנות, גם לתנא שדרש שור וכשב ועז למעט
טמאה וסיה ועוף הדר האלה מנא ליה ויש
לומר לרב זכיד אומר אשר יקריב למעט בהמה
סיה ועוף וכו' גם חלב דפנות, כי כל שאינו
קרב לה' הרי הוא בכלל המעוט, ותנא דתורת
כהנים גם כן למעט גם כן מאומרו שור וכשב
ועז את האלה, שאם לא בא הכתוב אלא
לבהמה טמאה וסיה ועוף לא היה לו לומר
אלא שור ושה, וכשתמעט דבר שישנו באסור
דס תו לא עבדינן קל וחומר, וכלום למה אצטריך
למעט משום שהייתי דן קל וחומר מדם, במעוט
אחד שיתמעט בהמה טמאה או סיה או עוף
נסתר קל וחומר, ולא אצטריך אלא ללמד על
האלה שאינה שנה בכלל שמוותרת אלא שעדיין
אין הדעת מתישבת בה, למה יחלק רב זכיד
על תנא דתורת כהנים דמעט טמאה וסיה
ועוף משור וכשב ועז והוא ימנען מאשר יקריב
ממנה לה'. ועוד הרי התנא גלה דעתו כי אומר
אשר יקריב וגו' לא יספיק לדרש ממנו למעט
בהמה טמאה וסיה ועוף וחלב הדפנות ממה
שחלקם לב' מעוטים. אשר על כן הניכון בעיני
הוא כי גם לכלי עצמא מעוט בהמה טמאה
סיה ועוף אינו אלא מאומרו שור וכשב ועז,
וידרשה זו היתה צודקת הגם שהיה אומר שור
ושה, וממה שפרט כשב ועז למעט האלה,
ואומרו אשר יקריב בא למעט חלב הדפנות,
ולא כמו שפרש רש"י שכתבתי למעלה:

ועוף וסיה שהיו באים בקל וחומר לאסור באומרו
שם בתורת כהנים תלמוד לומר שור וכשב ועז.
ואולי כי שלשה אלה למעטים הם מאומרו
אשר יקריב ממנה אשה לה' יצתה סיה, יצתה
בהמה טמאה, יצא עוף שאין כלו נקרב. או
שאחר שמעט הכתוב בהמה טמאה וסיה הרי
גלה הכתוב שאין לדון קל וחומר מדם שהרי
בהמה טמאה וסיה יוכיחו. וכן תמצא שכתב
רש"י בחלין (י"י) בפרוש המשנה שאמרה אינו
נוהג אלא בטהורים דכתיב אשר יקריב ממנה
אשה לה', ועין בפסוק שאחר זה:
מִן הַבְּהֵמָה. דרשו בתורת כהנים להביא חלין
בעלי מומין, שלא תאמר חלין דמנא
דקדשים תלמוד לומר מן הבהמה לרבות אפלו
בעלי מומין. והגם שאסור הכתוב בפרוש חלב
נבלה וטרפה הגם שאסורים למזבח, בשלמא
טרפה נוכל לומר קדעת רמב"ם (אסורי מזבח
פ"ב) שאין בה אסור למזבח מן התורה אלא
משום (מלאכי א') הקריבהו נא לפתחך, והגם
שבתורת כהנים (סימן א' פ"ב) דרשו לאסור מן
הכתוב אינו אלא אסמכתא וכמו שכתב שם
הפסוק משנה, אלא נבלה פסול המזבח הוא כי
ישחט כתיב בכל הקרבנות. ויש לומר שלענין
כרת מחזור התנא וכמו שכתבתי למעלה:
אֲשֶׁר יִקְרִיב. אומר בתורת כהנים מה תלמוד
לומר אשר יקריב, חלב שכמותו כשר
לקרב על גבי המזבח, יצא חלב דפנות שאין
כשר לקרב ע"כ. הנה לסברא זו שהוציא מעוט
בהמה טמאה וסיה ועוף מאומרו שור וכשב
ועז לא היה צריך לומר אשר יקריב, והצריך

(כה) מִן הַבְּהֵמָה. דרשו ז"ל בתורת כהנים
לרבות כלאים מתיש ורחל או להפך,
ומאומרו כל חלב רבה כיו שהוא הבא מתיש
וצבקה, ועין מה שכתבתי בחבורי פרי תאר
על טור יורה דעה סימן ט"ז:
כָּל אֹכֵל חֶלֶב. בתורת כהנים דרשו לרבות חלב
בהמת חלין, שלא תטעה לומר אשר יקריב
ממנה אשה לה' אמר הכתוב דוקא חלב קדשים
תלמוד לומר כל חלב, ורבי זה אם אינו ענין
לאוכלין תנאו ענין לנאכלין. וקשה לי איך נטעה
לומר דוקא חלב קדשים והלא אמר וחלב נבלה
יעשה לכל מלאכה אמורי קדשים מי מתרים
להדיוט, והלא אומר בכיצד צולין דף פ"ב
נשחטה ונמצאת טרפה הרי זה תצא לבית
השרפה מדכתיב (לעיל כ"א) בקדש באש תשרף
למד על כל פסולים שבקדש בשרפה, ואם כן
מאומרו וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל
מלאכה אתה יודע כי לא של קדשים לבד אסור
הכתוב, ולא היה צריך לומר כל אכל, ויש לומר
דעקר למוד התנא מכל אכל חלב הוא על חיוב
כרת, וזולת כל הגם שהייתי למד מפסוק יעשה
לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו, הייתי אומר
לאו דוקא, ולא כרת, ולא בא הכרת אלא על
חלב קדשים. ואומרו שור וכשב ועז דרשו
בתורת כהנים שבא למעט בהמה טמאה וסיה
ועוף. ובחלין דף ק"י אומר ליה רב מרי לרב
זכיד אי אלה אקרי חלב תתסר באכילה אמר
ליה עליך אומר קרא חלב שור וכשב ועז דבר
השנה בשור וכשב ועז ע"כ. וקשה והלא
אצטריכו שור וכשב ועז למעט בהמה טמאה

(כו) כַּלְנֶפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעַמּוּהָ:
כח ומלל יי עם משה למימר:

(כז) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת־זֶבַח שְׁלָמוֹ
לַיהוָה יָבִיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֶּבַח שְׁלָמוֹ:
כט מלל עם בני ישראל למימר דמקרב ית נכסת קודשוי קדם יי ייתי ית קרבנה לקדם יי מנכסת קודשוי:

(ל) יָדִיו תִּבְיָאִינָה אֶת אִשִּׁי יְהוָה אֶת־הַחֹלֶב עַל־הַחֹהֶה
יִבְיָאֻנוּ אֶת הַחֹהֶה לְהַנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:
ל ידוהי מיתון ית קרבניא דיי ית תרבא על חדיא יתנה ית חדיא לארמא יתה ארומא קדם יי:

כס"י יָדִיו תִּבְיָאִינָה וְגו' • (מנחות ט"א) שְׁתָּהָא יָד הַבְּעָלִים מְלַמְעָלָה וְהַחֹלֶב וְהַחֲזוֹת נְתוּנִין בָּהּ, וְיָד כֹּהֵן מְלַמְטָה וּמְנִיפָן. אֶת אִשִּׁי ה' ומה הן האשים? "אֶת־הַחֹלֶב עַל־הַחֹהֶה". יִבְיָאֻנוּ • כְּשֶׁמְבִיאֻם מִבֵּית הַמִּטְבָּחִים נוֹתֵן הַחֹלֶב עַל הַחֹהֶה, וְכִשְׁנוֹתָנוּ לְיָד הַכֹּהֵן הַמְנִיף, נִמְצָא הַחֹהֶה לְמַעַלָּה וְהַחֹלֶב לְמַטָּה. וְזֶהוּ הָאֵמוּר בַּמָּקוֹם אַחֵר (לקמן ט): "שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְחֹהֶה הַתְּנוּפָה עַל אִשִּׁי הַחֹלֶבִים יָבִיאוּ לְהַנִּיף וְגו'"; וְלֵאמֹר הַתְּנוּפָה נוֹתָנוּ לַכֹּהֵן הַמִּקְטִיר, וְנִמְצָא הַחֹהֶה לְמַטָּה, וְזֶהוּ שְׁנָאֵמַר (שם ט ט): "וְיִשְׁעִימוּ אֶת־הַחֹלֶבִים עַל־הַחֲזוֹת וּמִקְטֵר הַחֹלֶבִים הַמְזֻבָּחָה". לְמַדְנוּ, שֶׁשְׁלֹשָׁה כֹהֲנִים זְקוּקִין לָהּ; כֹּךְ מִפְרָשׁ בַּמִּנְחוֹת (דף סב). אֶת־הַחֹלֶב עַל־הַחֹהֶה יִבְיָאֻנוּ • וְאֵת הַחֹהֶה לְמָה מְבִיא? לְהַנִּיף אוֹתוֹ הוּא מְבִיא, וְלֹא שֶׁיֵּהָא הוּא מִן הָאִשִּׁים. לְפִי שְׁנָאֵמַר: "אֶת אִשִּׁי ה' אֶת־הַחֹלֶב עַל הַחֹהֶה", יָכוֹל שֶׁיֵּהָא אֵף הַחֹהֶה לְאִשִּׁים, לְכֹךְ נֵאמַר: "אֶת הַחֹהֶה לְהַנִּיף וְגו'".

(לא) וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַחֹלֶב הַמְזֻבָּחָה וְהָיָה הַחֹהֶה
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:
לא ויסק כהנא ית תרבא למדבחא ויהי חדיא לאהרן ולבנוהי:

כס"י וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַחֹלֶב • וְאַחֵר כֹּךְ "וְהָיָה הַחֹהֶה לְאַהֲרֹן", (ת"כ) לְמַדְנוּ שֶׁאֵין הַבָּשָׂר נֶאֱכָל בְּעוֹד שֶׁהָאִמּוּרִים לְמַטָּה מִן הַמְזֻבָּח.

(לב) וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שְׁלָמִיכֶם:
כז שוק • מִן הַפָּרָק שֶׁל אֲרֻכָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ עַד הַפָּרָק הָאֲמֻצָּעִי, שֶׁהוּא סִבָּךְ שֶׁל יָרֵךְ.
לב דמקרב ית דם נכסת קודשאי וית תרבא מבני אהרן דילה תהי שוקא דימינא לחלק:

(לג) הַמִּקְרִיב אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֹלֶב מִבְּנֵי אֹהֲרֹן
לֹא תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנָּה:
כז"י הַמִּקְרִיב אֶת־דָּם וְגו' (פסחים נט) מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְזָרִיקָתוֹ וְלִהְקִטֵּר חֲלָבִיו; יֵצֵא טָמֵא בְשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים אוֹ בְשַׁעַת הַקְטֵר חֲלָבִים, שֶׁאֵינוֹ חוֹלֵק בַּבָּשָׂר.

(לד) כִּי אֶת־חֹהֶה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי
מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלָמִיהֶם וְאֵתָּן אֹתָם לְאַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶקֶעוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
לד ארי ית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא נסבית מן בני ישראל מנכסת קודשיהון ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוהי לקנים עלם מן בני ישראל:

כז"י הַתְּנוּפָה. הַתְּרוּמָה • (סוכה לו) מוֹלִיף וּמְבִיא, מַעַלָּה וּמוֹרִיד.

(לה) וְאֵת מִשְׁחַת אֹהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשִּׁי יְהוָה בְּיוֹם
הַקָּרִיב אֹתָם לְכַהֵן לַיהוָה:
לה דא רבות אהרן ורבות בנוהי מקרבניא דיי פיומא די קרבון יתהון לשמשא קדם יי:

(לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַתַּת לָהֶם בַּיּוֹם מִשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֻקַּת עוֹלָם לְדוֹרֹתָם:

(לז) וְזֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לַמִּנְחָה וְלַחֲטָאֵת וְלֵאשֵׁם
וְלִמְלוּאִים וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים:

כס"א • לַמְלוּאִים • לַיּוֹם חֲנוּךְ הַכֹּהֵנָה. אור החיים

(לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בַּיּוֹם צִוָּתוֹ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קִרְבָּנֵיהֶם לַיהוָה בַּמִּדְבָּר
סִינַי: פ

♦ יום רביעי י' אדר ב' ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

ח (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הברור יהיה באמצעות הזבח דכתיב (וישנה ל"ד) כי זבח לה' בכצרה, ואמרו ז"ל עתיד הקב"ה לשחוט את השטן, ופרוש שחיתוהו זה הוא שסייר ממנו בחינה המכחיהו שהוא גיצון הקדשה וזוהי השלמים נשלמו כל הברורים, והודיע הכתוב כי גם הדבר הזה ישג באמצעות עסק התורה כי בזכות עסק התורה שפוסקים הצדיקים בעולם הזה יהיה הדבר, ולזה נקמו ז"ל (ספ"ג) בדבריהם כי השחיטה הלז תהיה על זה הדבר הקב"ה מצד אחד וכל הצדיקים תופסים הספין מצד אחר לזבח זבח ההוא כי בכחם היה המשג, הא למדת זאת התורה לכל הדברים הנפלאים, לעלה למנחה כנגד העלאת השכינה ויחודה עם הקב"ה, לחטאת ולאשם לברך ב' בחינות הברורים שהם עקר העולם, ולמלוואים ולזבח השלמים לחדד גיצונות היורדות למלאותם במקומו, ולזבח יצור וביה שציון אחריה קיום, גם עמדת ח' לפני ה' לשלם יד במבכשי רצתו לזבח זבח, והיה ה' למלך וגו' יהיה ה' אחד ושמו אחד, והוא אומר השלמים פרוש ששולמו כל בחינות הקדשה ונתחדדו יחד. ואמרו אשר צוה ה' וגו' חזרו לסבה שהיא התורה שהזכיר בראש הפסוק, כאלו אמר זאת התורה אשר צוה ה' וגו' שצריכין ללמד התורה על מנת בן לא לתכלית אחר וזלחו, ואמרו ביום צוהו כי דבר זה נאמר להם במעמד הר סיני דכתיב במדבר סיני, ואמר להקריב את קרבניהם כאן רמז בתוספת באור מה שפרשתי שמקריבין כל חלקי הקדשה שהם מיתסים לישראל שהם הם הדוגמת הקדשה וכל חלקי הקדשה להם יתחסו ובאמצעות התורה יקריבו את קרבניהם ויתחדדו כל בחינות הקדשה כנזכר למעלה:

תתעלה השכינה שהיא בחינת כנסת ישראל, ב' למנחה תבה זו סוכלת כמה פרושים וכלן צודקין, לשון מנוחה ולשון נחת, ולשון הנחה, וזה הפרוש הוא סוד (חלון צ"א) עלי גיח צדיק זה את ראשו, והוא סוד (כ"ד פ"י) באה שבת באה מנוחה פי גיח עליה צדיק יסוד עולם, והוא סוד (שה"ש ב') שמאלו תחת לראשי וימינו תחבבני והבן: ולחטאת ולאשם הם שני בחינות הברורים, האחד חלקי הקדשה שירדו למטה ממדרגתם בתחלה בעולם התורה כנגדם אמר לחטאת, והשניה חלקי הנשמות שנגעשו מאדם מחטאו כנגדם אמר לאשם, כי התורה תועיל לשני בחינות אלו לבררם במקום ירידתם. ולא ברור לברך אלא גם כוננם במקומם שנתקדשו ממנו, והוא אומר ולמלוואים למלאותם במקומם, זה כנגד גיצונות שירדו וכנגד חלקי נשמות שאנס ס"מ מאדם הראשון אמר ולזבח השלמים, על דבר אומר (תהלים ג) זבח תודה יכבדני ודרשו ז"ל (סנהדרין מג:) זה הזבח יצור. והזכירה הוא שנתקדשו ובחינת הנצחון הוא בורר ממנו בחינת הטוב אשר אנס מאדם הראשון. והנה בחינה זו היא מעלה גדולה אשר יתעצם לזבח יצור כמעשה דוד שאמר (תהלים ק"ט) ולכי חלל בקרבי ודבר זה עושה פעלה גדולה בבחינה שאנו משתדלים עליה, ואין מציאות להשגה זו וזלת באמצעות התורה כאומרים (קדושין ל:) אם פגע בך מגנל זה משכחו לבית המדרש, וכן אמרו (שם) אמר הקב"ה בראתי לכם יצר הרע בראתי לו תכלין שהיא התורה: עוד ירמז באומרו ולזבח השלמים כי תכלית

(לז) זאת התורה לעלה. לא נודע פונת פסוק זה. ובתורת כהנים דרשו לומר לה מה מלוואים נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני אף כל נאמרו וכו'. וכבר כתבתי במקומות אחרים (ריש פרשת משפטים) מה שיש להעיר בדבר זה. עוד דרשו ז"ל (ת"כ וזכחים צ"ז:) ללמד על הזכחים כלן ששענוין ספין בעולה, וללמד על שלמי צבור שגאכלין לזכרי כהנה כמנוחה וכו'. ובדרך רמז נראה על דבר אומרים במנחות (ק"י.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה וגו' כל העוסק בתורה עולה כאילו הקריב כו' ע"כ, גם אנו נאמר בדרך זה: וקדם אקדים דברי רז"ל אנשי אמת שונים בש"ע נהורין אשר אמרו כי תכלית עסק התורה הוא לברר גיצוני הקדשה אשר נפלו ואשר נאנסו מהקדשה ולהחזירם ביחוד שלם לכמות שהיו, והם שני בחינות, האחד גיצוני הקדשה שירדו בעולם התורה לסבה ידועה לו והמשג ליודעי דעת יספיק לטעם נכון, והשני הם נפשות העשוקות אשר עשק אדם בליעל מאדם הראשון בחטאו אשר שלל שלל רב, כידוע הפלגת הנשמות אשר הרבה לעשק, ואין לה דבר שפוקד עליו להוציא בלעו מפיו וזלת באמצעות עסק התורה יעשה כל דבר עקר, יעלה גיצוני הקדשה שגפלו קדם עולם התקון, ויוציא מס"מ בלעו מפיו ומפוצצו וממחה כחו עד אשר יקרא חיל בלע, והוא מאמרים ז"ל (קדושין ל:) אם פגע וכו' אם אכן הוא נמוח ואם ברוך מתפוצץ ובפסוק זה גלה הכתוב פלאי התורה ומעצמיה, ואמר זאת התורה תועלתיה אשר תסובב קריאתה, לעלה פרוש שבאמצעותה

ב קרב ית אהרן וית בנוהי עמה וית לבושיא
וית משחא דרבותא וית תורא דחטאתא וית
תרינ דכרין וית סלא דפטייריא :

(ב) קח את־אהרן ואת־בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן
המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל
המצות:

כ"י"א קח את־אהרן • פרשה זו נאמרה שבעת ימים קדם הקמת המשכן, שאין מקדם ומאחר בתורה. קח
את־אהרן • קחנו בדברים ומשכחו. ואת פר החטאת וגו' • אלו האמורים בענין צאת המלואים ב"ואתה תצוה"
(שמות כו); ונעשו ביום ראשון למלואים חזר וזרזו בשעת מעשה. אור החיים

(ג) ואת כל־העדה הקהל אל־פתח אהל מועד:
כ"י"א הקהל אל־פתח אהל מועד • זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרבה.

(ד) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ותקהל העדה
אל־פתח אהל מועד: אור החיים

(ה) ויאמר משה אל־העדה זה הדבר אשר־צוה יהוה
לעשות:

כ"י"א זה הדבר • דברים שתראו שאני עושה לפניכם – צוני הקדוש־ברוך־הוא לעשות, ואל תאמרו לכבודי ולכבוד
אחי אני עושה. כל הענין הזה דפרשת המלואים פרשתי ב"ואתה תצוה" (סו). אור החיים

(ו) ויקרב משה את־אהרן ואת־בניו וירחץ אותם במים:
(ז) ויתן עליו את־הכתנת ויחגר אתו באבנט וילבש אתו
את־המעייל ויתן עליו את־האפד ויחגר אתו בחשב
האפד ויאפד לו בן: חצי התורה בפסוקים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 197)

ויתן עליו את האפד ויחגר אותו בחשב האפד . . וישם עליו את החשן (ה, ז"ח) נחלקו הראשונים: להרמב"ם הסדר הוא
אפד, חשן, חשב האפד (כפתיב בפרשת תצוה); ולהרמב"ן - אפד, חשב האפד, חשן (כפתיב כאן). ויש לומר: להרמב"ן חשן
ואפד הם שני בגדים שונים, ולכן לובשים את האפד וחגירתו ולאחר מכן את החשן. אף להרמב"ם הם בגד בגד אחד שחלקו
מלפניו וחלקו מאחוריו, ולכן לובשים את האפד והחשן (בגד אחד) וחוגרים - גמר לבישת שניהם.

אור החיים על התורה - מהדורת בוס, אברמוביץ

אותם במים וכו' כל גופם וכל סדר המעשה,
ואין לה זלזול גדול מזה, אשר על כן
הקדים לומר זה הדבר אשר צוה ה' מפי
ה' נאמר לי לעשותו, ודקא זה ולא אחר
כי המלך אסור לעשות בן הגם שיחפץ
למחל, כי דוקא זה הדבר לצד שהפה שאסר
מלך שלא ימחל על כבודו הוא שהתיר
וצוה לי לעשות. עוד ירצה על דרך מה
שאמרו ז"ל בתורת כהנים בפסוק וירחץ
אותם במים, באותה שעה וכו' בקדוש ידים
ורגלים ובטבילת יום הכפורים ע"כ. והוא
אומרו זה הדבר אשר צוה ה' לעשות
לדורות, כי בזה יזכו בקדוש ידים ורגלים
וטבילה ביום הכפורים לדורות:

שדרשו ז"ל (ויק"ר פסוק שלפני זה) בפסוק הקהל
וגו', וכאן יודיע הכתוב שכן היה:
(ה) ויאמר וגו' זה הדבר וגו'. אמר בן
להודיעם לבל יערערו על הדבר בקרח
וכעדתו בחשבם כי מלבו ומרצונו היה
עושה. ומעמה אין טענה לקרח כי שוגג
היה שהרי הודיעו בשעת מעשה כי זה
הדבר הוא מצות ה' ולא מלבו ומרצונו של
משה. עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (שמו"ר
פ"ב דבחים ק"ב) כי משה מלך היה דכתיב
(ברכה ל"א) ויהי בישרון מלך ותנן (כתובות
י"ז) מלך שמחל על כבודו אין כבודו כחול,
והנה משה היה עושה מעשים שאסור
לעשותם אפלו עבד עברי לאדונו לרחץ

(ב) קח את אהרן וגו'. פרשה זו נאמרה
קדם הקמת המשכן, וטעם שנאמרה כאן,
לומר לה ששקמו כל משפטי השרבנות
ופרטיהן וקדושיהן קדם מלואיו, כי לעשות
כל נהפךנו הוא ובניו, ולא נתכנה עד שלמדו
משה כל פרטי דיני כל השרבנות וקים וקבל
עליו לעשות ככל הכתוב ואז אמר לו קח
את אהרן ששל מנת בן נתכנה, ועוד שזולת
זה משפחת שביא אדם מישראל קרבן מזד
בקרבנו לפני ה' ולא ידע מה לעשות:
(ד) ותקהל העדה וגו'. אולי כי בראותם
מעשה משה שלקח אהרן ובניו והבגדים
וגו' נקבלו מצדן. או ירצה להודיע שהחזיקם
המקום לכל ישראל בפתח אהל מועד, כמו

(ח) וַיֵּשֶׁם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים
וְאֶת־הַתְּמִיּוֹם:

כ"י אֶת־הָאוּרִים • כָּתַב שֵׁם הַמִּפְרָשׁ:

(ט) וַיֵּשֶׁם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיֵּשֶׁם עַל־הַמִּצְנֶפֶת
אֶל־מֹל פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

כ"י וַיֵּשֶׁם עַל־הַמִּצְנֶפֶת • פְּתִילֵי תְּכֵלֶת הַקְּבוּעִים בְּצִיץ נָתַן עַל הַמִּצְנֶפֶת. נִמְצָא הַצִּיץ תְּלוּי בַּמִּצְנֶפֶת.

(י) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם: אור החיים

(יא) וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פַּעֲמִים וַיִּמָּשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ לְקַדְּשָׁם:

כ"י וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ • לֹא יִדְעָתִי הֵיכָן נִצְטָה בַּהֲזָאוֹת הַלָּלוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 264)

לֹא יִדְעָתִי הֵיכָן נִצְטָה בַּהֲזָאוֹת הַלָּלוּ (ח, יא) כָּתַב הַרְמֹב"ן "וּכְבֹּר הָרִאשִׁיתִיךָ כִּי בַּמְקוֹמוֹת רַבִּים פַּעַם יֵאָרִיךְ בְּדַבּוּר ה' אֶל מֹשֶׁה
וַיִּקְצֹר בְּסִפּוּר מֹשֶׁה, וּפַעַם יַעֲשֶׂה בְּהִפּוּךְ, וּלְפַעֲמִים לֹא יִזְכִּיר הָאֶחָד כָּל־ל". וְהֵינּוּ שְׁלֹא בְּכָל פַּעַם נֶאֱמָר הַצּוּוֹי בַּתּוֹרָה. וַיֵּשׁ לומר
שָׂפָאן שְׂאֲנִי, שֶׁהָיָה בְּעֵינָיו זֶה מִפְרָשׁ בְּצוּוֹי ה' בְּפִרְשֵׁת תְּצַוָּה (כט, א וְאֵלֶיךָ) בְּפִרְשֵׁי סֵדֶר הַעֲבוּדָה שֶׁל יָמֵי הַמְּלוּאִים.

(יב) וַיִּצֹק מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֶהֱרֹן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ
לְקַדְּשׁוֹ:

כ"י וַיִּצֹק. וַיִּמָּשַׁח • בַּתְּחִלָּה יוֹצֵק עַל רֹאשׁוֹ, וְאַחֲרֵי־כֵן נוֹתֵן בֵּין רִיסֵי עֵינָיו וּמוֹשֵׁךְ בְּאַצְבָּעוֹ מִזָּה לָזֶה.

(יג) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אֶהֱרֹן וַיִּלְבָּשֶׁם בִּתְּנֹת וַיַּחְגֵּר אֹתָם
אֲבִנִים וַיַּחֲבִשׁ לָהֶם מַגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כ"י וַיַּחֲבִשׁ • לְשׁוֹן קָשִׁירָה.

♦ יום חמישי י"א אדר ב' ♦

(יד) וַיִּנָּשׂ אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת וַיִּסְמְךְ אֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחֲטָאֹת:

יד וַיִּקְרַב יְת תוֹרָא דְחֲטָאֹת וּסְמִךְ אֶהֱרֹן
וּבָנָהִי יְת יְדֵיהֶוּן עַל רִישׁ תוֹרָא דְחֲטָאֹת:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

לְבִישַׁת הַבְּגָדִים קִדְּם לְמִשְׁיַחַת הַמִּשְׁכָּן, וְמֵה
שֶׁהָקִדְּמִים מִשְׁיַחַת מִשְׁכָּן בְּפִרְשֵׁת פְּקוּדֵי לְבִישַׁת
בְּגָדֵי אֶהֱרֹן וְלְמִשְׁיַחַתוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְמִשְׁיַחַתוֹ
דְּוִקָא, אֶלָּא לְצַד שְׁלֹא רָצָה הַכְּתוּב לְהַפְסִיק בֵּין
מִצְוֹת הַבְּגָדִים לְמִצְוֹת הַמִּשְׁיַחַת שֶׁל אֶהֱרֹן לָזֶה
אָמַר כָּל דִּינֵי אֶהֱרֹן יִסָּד, וְלִעֲוָלָם לֹא תִקְדָּם
מִשְׁיַחַת הַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו אֶלָּא לְמִשְׁיַחַת אֶהֱרֹן וְלֹא
לְבָגְדֵים כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה כָּאֵן בְּנוֹכַר:

אֶהֱרֹן וְגו' וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְגו', וְאִם מִשְׁיַחַת
הַמִּשְׁכָּן קוֹדֶמֶת גַּם לְבִישַׁת בְּגָדֵי אֶהֱרֹן הִנֵּה
לֹא לומר כֹּחַ אֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁהוּא דָּבָר
שִׁיעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא מִשְׁיַחַת
הַמִּשְׁכָּן וְאֵין מְקוֹם לְטַעַם מְאוּמָרוֹ כֹּחַ אֵת שֶׁמֶן
הַמִּשְׁחָה רִאשׁוֹנָה שִׁימָשַׁח אֶהֱרֹן קִדְּם לְבִישַׁת
בְּגָדָיו, שֶׁהָיָה כְּכָר אָמַר וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת אֶהֱרֹן וְגו'
וּמִשְׁחָתָם אוֹתוֹ, אֶלָּא וְדָאִי שֶׁכְּוִנְתָּו הוּא לְהַקְדִּים

(י) וַיִּמָּשַׁח אֶת הַמִּשְׁכָּן וְגו'. הַטַּעַם שֶׁהַפְסִיק
בֵּין לְבִישַׁת אֶהֱרֹן לְמִשְׁיַחַתוֹ בְּמִשְׁיַחַת
הַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו, לְצַד שֶׁמִּצְוֵנוֹ שֶׁצִּוָּה ה' בְּמִשְׁיַחַת
הַמִּשְׁכָּן וְכָלִיו קִדְּם לְמִשְׁיַחַת אֶהֱרֹן כְּרִשּׁוֹם
בְּפִרְשֵׁת פְּקוּדֵי (י"ט), וְכֵן הָרָאוּי הָיָה לְהַקְדִּים
מִשְׁיַחַת הַמִּשְׁכָּן גַּם לְבִישַׁת בְּגָדֵי אֶהֱרֹן כְּרִשּׁוֹם
שֵׁם, וְטַעַם שֶׁלֹּא עָשָׂה כֵן לְצַד שֶׁדִּקְדַּק מְאֹד
ה' בָּאֵן בְּפִרְשָׁה זוֹ (פְּסוּק ב') שֶׁאָמַר לוֹ כֹּחַ אֵת

טו ונקם ונסים משה ית דמא ויהב על קרנת
מדבחה סחור סחור באצבעה ודכי ית
מדבחה וית דמא אריק ליסודא דמדבחה
וקדשה לכפרא עלוהי :

טז"י ויחטא את המזבח • חטאו וטהרו מזרות לפניס לקדשה • ויקדשהו • בעבודה זו • לכפר עליו • מעתה כל
הכפרות.

טז ונקם ית כל תרפא די על גוא וית חצר
כבדא וית תרתין פלגין וית תרבהן ואסק
משה למדבחה :

יז וית תורא וית משכה וית בסרה וית אכלה
אוקיד בגורא מבדא למשריתא כמא די
פקיד יי ית משה :

יח וקריב ית דכרא דעלתא וסמכו אהרן
ובגוהי ית ידיהון על ריש דכרא :

יט ונקם וזרק משה ית דמא על מדבחה
סחור סחור :

כ וית דכרא פליג לאברוהי ואסק משה ית
רישא וית אבריא וית תרפא :

כא וית גוא וית כרענא חליל כמינא ואסק
משה ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא
לא תקבלא ברענא קרבנא הוא קדם יי כמא
די פקיד יי ית משה :

(טו) וישחט ויקח משה את־הדם ויתן על־קרנות המזבח
סביב באצבעו ויחטא את־המזבח ואת־הדם יצק
אל־יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו :

(טז) ויקח את־פל־החלב אשר על־הקרב ואת יתרת הכבד
ואת־שתי הכלית ואת־חלבון ויקטר משה המזבחה :
טז"י ואת יתרת הכבד • לבד הכבד, שהיה נוטל מעט מן הכבד עמה •

(יז) ואת־הפר ואת־ערו ואת־בשרו ואת־פרשו שרף באש
מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה את־משה :

(יח) ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את־ידיהם
על־ראש האיל :

(יט) וישחט ויזרק משה את־הדם על־המזבח סביב :

(כ) ואת־האיל נתח לנתחיו ויקטר משה את־הראש
ואת־הנתחים ואת־הפדר :

(כא) ואת־הקרב ואת־הפרעים רחץ במים ויקטר משה
את־פל־האיל המזבחה עלה הוא לריח־ניחח אשה הוא
ליהוה כאשר צוה יהוה את־משה :

♦ יום שישי י"ב אדר ב' ♦

כב וקריב ית דכרא תנינא דכר קרבניא
וסמכו אהרן ובגוהי ית ידיהון על ריש
דכרא :

טז"י איל המלאים • איל השלמים, שמלואים לשון "שלמים", שממלאים את הפקנים בכהנתם.

כג ונקם ונסים משה מן דמא ויהב על רום
אודנא דאהרן דמינא ועל אליון ידה
דמינא ועל אליון רגלה דמינא :

כד וקריב ית בגי אהרן ויהב משה מן דמא
על רום אודנהון דמינא ועל אליון ידיהון
דמינא ועל אליון רגלהון דמינא וזרק
משה ית דמא על מדבחה סחור סחור :

כה ונקם ית תרפא וית אליתא וית כל תרפא
די על גוא וית חצר כבדא וית תרתין פלגין
וית תרבהן וית שוקא דמינא :

(כב) ויקרב את־האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן
ובניו את־ידיהם על־ראש האיל :

(כג) וישחט ויקח משה מדמו ויתן על־תנווד און־אהרן
הימנית ועל־בהן ידו הימנית ועל־בהן רגלו הימנית :

(כד) ויקרב את־בגי אהרן ויתן משה מן־הדם על־תנווד
אונג הימנית ועל־בהן ידם הימנית ועל־בהן רגלם
הימנית ויזרק משה את־הדם על־המזבח סביב :

(כה) ויקח את־החלב ואת־האלוה ואת־פל־החלב אשר
על־הקרב ואת יתרת הכבד ואת־שתי הכלית ואת־
חלבון ואת שוק הימין :

כו ומסלֵל המצות אשר לִפְנֵי יְהוָה לֶקַח חֶלֶת מִצָּה אַחַת וְחֶלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִיקִיק אֶחָד וַיֵּשֶׁם עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹךְ הַיָּמִין:

כז ויתן את־הכל על כפֵי אֶהָרֵן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּנָּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כח וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה הוּא לַיהוָה:

כט וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַ מֹשֶׁה שֹׁמֵשׁ כָּל שַׁבַּעַת יָמֵי הַמִּלּוּאִים בַּחֲלוֹק לִבָּן. עַל־הָעֹלָה. אַחֵר הָעֹלָה, וְלֹא מְצִינוּ שׁוֹךְ שֶׁל שְׁלָמִים קָרֵב בְּכָל מָקוֹם, חוּץ מִזֶּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 28)

מֹשֶׁה שֹׁמֵשׁ . . בַּחֲלוֹק לִבָּן (רש"י ח, כח) עָקַר תַּפְקִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה קְבֻלָּת דְּבַר ה' וּמִסִּירָתוֹ לִישָׁאָל, וְאַף שֶׁמוֹשֶׁה בִּקְהָנָה הָיָה חֶלֶק מִתַּפְקִיד זֶה (תַּפְקִיד שְׁדִּרְשׁ מִמֶּנּוּ, בְּמִקְרִים מְסִימִים, גַּם שֶׁמוֹשֶׁה בִּקְהָנָה). וְכֵשֶׁם שֶׁלֹּא הֶצְרֵךְ לִבְגָדִים מִיְּחָדִים כְּדִי לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבַר ה', לֹא הָיָה לוֹ צֶרֶךְ בִּבְגָדִים מִיְּחָדִים גַּם בְּשָׁעָה שֶׁשֹּׁמֵשׁ בִּקְהָנָה. אִי אֱלֹהִים

כט וַיִּקַּח מֹשֶ�ה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה הוּא לַיהוָה:

מֹשֶׁה שֹׁמֵשׁ . . בַּחֲלוֹק לִבָּן (רש"י ח, כח) עָקַר תַּפְקִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה קְבֻלָּת דְּבַר ה' וּמִסִּירָתוֹ לִישָׁאָל, וְאַף שֶׁמוֹשֶׁה בִּקְהָנָה הָיָה חֶלֶק מִתַּפְקִיד זֶה (תַּפְקִיד שְׁדִּרְשׁ מִמֶּנּוּ, בְּמִקְרִים מְסִימִים, גַּם שֶׁמוֹשֶׁה בִּקְהָנָה). וְכֵשֶׁם שֶׁלֹּא הֶצְרֵךְ לִבְגָדִים מִיְּחָדִים כְּדִי לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבַר ה', לֹא הָיָה לוֹ צֶרֶךְ בִּבְגָדִים מִיְּחָדִים גַּם בְּשָׁעָה שֶׁשֹּׁמֵשׁ בִּקְהָנָה. אִי אֱלֹהִים

♦ שבת קודש י"ג אדר ב' ♦

ל וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה הוּא לַיהוָה:

ל וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה הוּא לַיהוָה:

לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהָרֵן וְאֶל־בָּנָיו בִּשְׁלֹשׁ אֶת־הַבָּשָׂר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסֵל הַמִּלּוּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהָרֵן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: אִי אֱלֹהִים

לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהָרֵן וְאֶל־בָּנָיו בִּשְׁלֹשׁ אֶת־הַבָּשָׂר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסֵל הַמִּלּוּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהָרֵן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: אִי אֱלֹהִים

לב וַהֲנוֹתָר בַּבֶּשֶׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ:

לב וַהֲנוֹתָר בַּבֶּשֶׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ:

לז וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ שַׁבַּעַת יָמִים עַד יוֹם מִלֵּאת יְמֵי מִלּוּאֵיכֶם כִּי שַׁבַּעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יִדְכֶם:

זו בָּטַל הַמִּצְוָה. וְאֹמְרוֹ לֹא־מִרְשָׁא פְרוּשׁ לֹא שִׁמְרָה מֵעֲצָמוֹ אֲלֵא מִפֶּה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַשְׂכִּינָה:

אור החיים על התורה - מהדורות בלום, אברמוביץ

כז ויתן את־הכל על כפֵי אֶהָרֵן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּנָּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כח וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה מִלֵּאִים הֵם לָרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה הוּא לַיהוָה:

(לד) **כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:**
לד כָּמָא דִּי עֲבַד בְּיוֹמָא דְדִין פְּקִיד יִי
לְמַעַבְד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֻן:

כז"י צוה ה' לעשות • כל שבַּעַת הימים. ורבותינו זכרונם לברכה דרשו: "לעשות" – זה מעשה פרה, "לכפר" – זה מעשה יום־הכפורים; וּלְלַמֵּד, שִׁכְחָן גָּדוֹל טַעוֹן פְּרִישָׁה קֹדֶם יוֹם הַכְּפוּרִים שְׂבַעַת יָמִים וְכֵן הִכָּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה.

(לה) **וּפָתַח אֱהִל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וּלְיָלָה שְׂבַעַת יָמִים וַיִּשְׁמְרֵתֶם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ בִּיָּכָן צִוִּיתִי:**
כז"י וְלֹא תָמוּתוּ • הָא אִם לֹא תַעֲשׂוּ כֵן, הָרִי אֶתֶם חַיִּבִּים מִיָּתָה.

(לו) **וַיַּעַשׂ אֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:**
לו וַעֲבַד אֶהֱרֹן וּבָנָיו יֵת כָּל פְּתָגְמָא דִּי
פְּקִיד יִי בִידָא דְמֹשֶׁה: ס ס ס

כז"י וַיַּעַשׂ אֶהֱרֹן וּבָנָיו • לְהַגִּיד שְׂבַחָן שְׁלֹא הָטוּ יָמִין וּשְׂמָאל.

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן. חסלת פרשת צו

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ה)

לְהַגִּיד שְׂבַחָן, שְׁלֹא הָטוּ יָמִין וּשְׂמָאל (רש"י ח, לו) מִטְרָתָם שֶׁל יָמֵי הַמִּלּוּאִים הָיְתָה לְחַנּוּךְ וּלְהַרְגִּיל אֶת אֶהֱרֹן וּבָנָיו בַּעֲבוּדַת הַקִּרְבָּנוֹת. וְהַכְּתוּב מְסַפֵּר בְּשִׁבְחָם, שֶׁמִּיד בַּתְּחִלַּת הָעֲבוּדָה, עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִתְרַגְּלוּ וְהִתְאַמְּנוּ, הִצְלִיחוּ לַעֲשׂוֹתָהּ כְּרָאוּי. וְלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁלֹא טַעוּ (בְּדָבָר מֵהוּתִי), אֲלֵא אֵף לֹא הָטוּ (סְטִיָּה קִלָּה), לֹא לְיָמִין – הוֹסֵפֶת דָּבָר שְׁלֹא נִצְטוּוּ, וְלֹא לְשְׂמָאל – הַחֲסֶרֶת דָּבָר שֶׁנִּצְטוּוּ.

הפטרת פרשת צו לשמו"ת בירמיה פרק ז

כא כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֹתֵיכֶם סָפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאָכְלוּ בָשָׂר: כג כִּי לֹא־דִבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בַּיּוֹם הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דְּבָרִי עוֹלָה וּזֹבַח: כה כִּי אִם־אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם וְהִלַּכְתֶּם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֶצַּנָּה אֶתְכֶם לְמַעַן יֵיטֵב לָכֶם: כז וְלֹא שִׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנוֹם וַיִּלְכְּוּ בְּמַעֲצוֹת בְּשָׂרָיוֹת לָבָם הִרְעוּ וַיִּהְיוּ לְאַחֲזֹר וְלֹא לִפְנֵים: כח לְמַן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲשַׁלַּח אֵלֵיכֶם אֶת־כָּל־עַבְדֵי הַנִּבְיָאִים יוֹם הַשָּׁפָם וְשַׁלַּח: כו וְלֹא שִׁמְעוּ אֲלֵי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנוֹם וַיִּקְשׂוּ אֶת־עֲרֹפֹם הִרְעוּ מֵאֲבוֹתָם: כח וְדִבַּרְתָּ אֵלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֲלֵיךְ וְקִרְאתָ אֵלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה: כח וְאָמַרְתָּ אֵלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שִׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוֹסָר אֲבָדָה הָאֲמוּנָה וְנִכְרַתָּה מִפִּיהֶם: לו כג כֹּה אָמַר יְהוָה אֲלֵי־תִהְיֶהֱלֵל חֶכֶם בְּחִכְמָתוֹ וְאֲלֵי־תִהְיֶהֱלֵל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ וְאֲלֵי־תִהְיֶהֱלֵל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: כה כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֹּׁבֵל וַיֵּדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן אֲלֵה חַפְצָתִי נָאִם־יְהוָה:

הפטרה לפרשת צו לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' קמח

שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ז' אדר ב' מפרק לט עד סוף פרק מג	יום רביעי - י' אדר ב' מפרק נה עד סוף פרק נט
יום שני - ח' אדר ב' מפרק מד עד סוף פרק מח	יום חמישי - י"א אדר ב' מפרק ס עד סוף פרק סה
יום שלישי - ט' אדר א' מפרק מט עד סוף פרק נד	יום שישי - י"ב אדר ב' מפרק סו עד סוף פרק סח
שבת קודש - י"ג אדר ב' מפרק סט עד סוף פרק עא	

יום ראשון ז' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 90, פרק לו. והנה... עד עמ' 90, ואפסי עוד.

ליקוטי אמרים

פרק לו והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוו

הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. והנה לא שייך לפניו ית' בחי' מעלה ומטה כי הוא ית' ממלא כל עלמין בשוה. אלא ביאור הענין כי קודם שנברא העולם היה הוא לברו ית' יחיד ומיוחד וממלא כל המקום הזה שברא בו העולם וגם עתה כן הוא לפניו ית' רק שהשינוי הוא אל המקבלים חיותו ואורו ית' שמקבלים ע"י לבושים רבים המכסים ומסתירים אורו ית' כדכתיב כי לא יראני האדם וחי וכדפי' רז"ל שאפי' מלאכים הנק' חיות אין רואין כו' וזהו ענין השתלשלות העולמות

1 פֶּרֶק לו. בפרק הקודם החל רבנו חזקן להסביר את המלה "לעשותו" (מלת
2 הסיום של הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו") –
3 שתכלית הכל היא "לעשותו", לקיים מצוות במעשה. וזאת משום שעל ידי
4 מעשה, נמשך אור השכינה גם על הנפש הבהמית והגוף ולא רק על הנפש
5 האלקית. ברם, עדיין הדברים
6 טעונים הסברה: מהי המעלה
7 הגדולה המיוחדת בהמשכת
8 האור על הנפש הבהמית והגוף,
9 שבגללה מהווה המעשה את
10 התכלית? – יסביר, לכן, רבנו
11 חזקן בפרק לו, שכל תכלית
12 בריאת העולמות היא, כי נתאוו
13 הקב"ה להיות לו "דירה"
14 בתחתונים", בעולמות
15 התחתונים ובנבראים – ובעיקר
16 בעולם הזה, שהוא העולם
17 התחתון ביותר, בו שורר חושך
18 כפול ומכופל. והכוונה היא
19 להפוך את החושך לאור,
20 ושיאיר בו אור אין סוף במדה מרובה יותר מאשר בעולמות העליונים. ולכן,
21 מתבטאת ה"תכלית", בקיום מצוות במעשה דוקא. שכן, על ידי כך מתבצע
22 ענין הדירה בתחתונים, שבנפש הבהמית ובגוף, ובאמצעותם בכל העולם כולו
23 – יאיר אור אין סוף.
24 וְהִנֵּה, מוֹדַעַת זֹאת מֵאִמֶּר רַז"ל, – ידוע מאמרם של רבותינו
25 זכרונם לברכה, שְׁתַּכְלִית בְּרִיאַת עוֹלָם הָיָה הוּא שְׁנֵתָאֵוָה
26 תְּקוּדָשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַתְּנוֹנִים. – כלומר: שבתוך
27 הנבראים התחתונים תתגלה עצמות אור אין סוף כמו שהוא, בלי כל
28 לבוש והסתרה: כאדם, למשל, הגר בדירה, שעצם האדם נמצא
29 בדירה. להלן מסביר רבנו חזקן, שמשמעות "דירה" (דירה) בתחתונים" היא:
30 בעולם הזה. ברם, כדי להקל את המשך הלימוד, מן הראוי להקדים
31 הסבר קצר לגבי מה שחכמינו ז"ל אומרים, שנתאוו הקב"ה להיות
32 לו "דירה בתחתונים": אין לומר שלגבי הקב"ה נחשבים עולמות אלה
33 כתחתונים וכבעלי מדריגה פחותה יותר לעומת עולמות אחרים
34 הנחשבים כאילו לעליונים וכבעלי מדריגה נעלה יותר – שכן,
35 משמעות קביעה כזו היא, שלגבי הקב"ה העולמות העליונים קרובים
36 אליו מפני שהם במדריגה עליונה יותר מאשר העולמות התחתונים
37 שרחוקים ממנו מפני שהם במדריגה פחותה יותר – וזה אינו אמת,
38 שכן, לגבי הקב"ה, כל העולמות שווים. פירוש הדבר: לגבי הקב"ה
39 אין העולמות והמדריגות העליונות ביותר תופסים מקום כלל, בדיוק
40 כפי שהדבר ביחס לעולמות ולמדריגות התחתונות: הקב"ה נמצא
41 בתחתונים באותה מדה שהוא נמצא בעליונים. לכן, מן ההכרח
42 לומר, שמשמעות "בתחתונים" היא לגבי העולמות: בהם ולגביהם
43 קיים סדר השתלשלות של עולמות שהם עליונים ותחתונים במעלה
44 ובמדריגה. העליונות והנחיתות מתבטאות בכך שבעולמות

45 העליונים ישנו גילוי אלקות, אלקות היא שם בהתגלות; ואילו
46 בעולמות התחתונים האלקות מוסתרת ונעלמת. ובהתאם לכך –
47 עולמנו אנו, העולם הזה, הוא התחתון ביותר, מפני שבו האלקות
48 מוסתרת ונעלמת יותר מאשר בכל שאר העולמות. וְהִנֵּה, לֹא שֵׁיךְ
49 לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת
50 מַעְלָה וּמַטָּה, – עליון
51 ותחתון במדריגה, כִּי הוּא
52 יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין
53 בְּשֻׁבָּה. – הוא נמצא
54 בעולמות התחתונים באותה
55 מדה כמו שהוא נמצא
56 בעולמות העליונים, ולכן,
57 אין הבדל לגבינו בין
58 העולמות העליונים
59 והעולמות התחתונים, אֵלָּא
60 בְּאִוֵּר הָעֵינַי, – מה
61 שחכמינו ז"ל אומרים,
62 שהקב"ה נתאוו להיות לו
63 "דירה בתחתונים", שאין
64 הכוונה לתחתונים לגבי יתברך, אלא, כפי שיסביר, שלגבי העולמות
65 עצמם הם נקראים תחתונים, כִּי קִדְּם שִׁנְבֵּרָא הָעוֹלָם – כלומר, כל
66 העולמות, הֵיךְ הוּא לְבָרוּ יִתְבָּרַךְ יִחִיד וּמִיָּחִיד, וּמְמַלֵּא כָּל
67 הַמָּקוֹם הַזֶּה שִׁנְבֵּרָא בּוֹ הָעוֹלָם, – כל שיכול היה להיחשב כמקום
68 וכאפשרות לבריאת העולמות – היה ממולא באור אין סוף; וְגַם
69 עֲתָה – לאחר בריאת העולמות, כֵּן הוּא לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ. – כלומר:
70 לגבי הקב"ה אין הבדל בין לפני הבריאה לבין לאחר הבריאה;
71 הבריאה כולה לא יצרה שום שינוי בו יתברך ובייחודו המוחלט. רַק
72 שִׁהְיֻנוּ הוּא אֵל הַמְקַבְּלִים חַיּוּתוֹ וְאוֹרֵוֹ יִתְבָּרַךְ, – לגבם נתהווה
73 שינוי: לפני הבריאה לא היו בנמצא "מקבלים" לקבל את החיות
74 והאור, ואילו לאחר הבריאה – ישנם "מקבלים", שִׁמְקַבְּלִים – את
75 החיות והאור ממנו יתברך, עַל יְדֵי לְבוּשִׁים רַבִּים הַמְכַסִּים
76 וּמְסַתְּרִים אוֹרֵוֹ יִתְבָּרַךְ, – שכן, בלי אותם לבושים לא היו יכולים
77 לקבל את החיות והאור והיו מתבטלים במציאות לגמרי. כְּדָרְכֵיבִי:
78 – כמו שכתוב: "כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחַי", – ולא רק האדם, שהוא
79 בעל גוף גשמי, אלא גם הנבראים הרוחניים, כמלאכים, אינם יכולים
80 לקבל את האור והחיות האלקי בלי לבושים המסתירים; וְכִדְרָפְּשׁוֹ
81 רַז"ל³ שֶׁאֵפְלוּ מְלָאכִים תְּנַקְרְאִים "חַיּוֹת" – הקודש, אֵין רֹאִין
82 כּו'. – אלקות, כי אם על ידי לבושים המסתירים ומאפשרים שיוכלו
83 לקבל. הרי, שכל העולמות והנבראים מקבלים את חיותם האלקית
84 על ידי לבושים והסתרים. ובכך, כפי שיוסבר כאן מיד, מתבטא
85 ההבדל בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים: החיות
86 האלקית בעולמות העליונים היא יותר בהתגלות, והסתרתה היא
87 במדה פחותה יותר, ואילו בעולמות התחתונים – החיות האלקית
88 מוסתרת יותר. וְזֶהוּ עֲנִין הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וְיִרְדָּתָם

1 **מַמְדְּרָגָה לְמַדְרָגָה**, – כלומר, ההשתלשלות והירידה המדורגת של
2 העולמות, מעולם לעולם, מתבטאת במדת ההסתרה שלהם, על ידי
3 רבוי הלבושים המסתירים האור והחיות שממנו יתברך, – ככל
4 שרבים הלבושים וההסתרה גדלה – כך גדלה הירידה, עד שנקרא
5 **עולם הזה הגשמי והחמרי**
6 **ממש**, – העולם הזה הוא
7 "גשמי" – שלכן לא נראית
8 בו כלל האמת שהחיות
9 האלקיות מחיה כל דבר,
10 ונוסף לכך הוא גם "חומרי",
11 שלכן נראה גם השקר
12 כאמת, והוא – העולם הזה,
13 התחתון במדרגה, – בין כל
14 העולמות, שאין תחתון למטה ממנו, בענין הסתר אורו יתברך
15 וחשך בפול ומכסל, – אין עולם שבו האור כל כך מוסתר כמו
16 שהוא בעולם הזה, עד שהוא – עולם הזה, מלא קלפות וסמך
17 אחר, שהן נגד ה' ממש, לומר: "אני ואפסי עוד". – הקליפות
18 אומרות על עצמן שהן הן המציאות הבלעדית ומלבדן – אפס. מכל
19 האמור מובן, שהמשמעות של "בתחתונים", היא – העולם הזה,
20 בהיותו התחתון ביותר במדרגה.

ליקוטי אמרים

וירידתם ממדרגה למדרג' ע"י ריבוי הלבושים המסתירים
האור והחיות שממנו ית' עד שנברא עו"הו הגשמי
והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון
למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל
עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומ' אני
ואפסי עוד.

העליונים), אך כיוון שאין שום תכלית בהעלמות האור האלקי – הרי
הכוונה היא להפוך את החושך וההעלם לאור וגילוי. – וזהו תוכן
מאמר חכמינו ז"ל ש"נתאוו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".
שהתכלית היא שבכל העולמות התחתונים, בהם שורר חושך
והעלם – יומשך אור וגילוי במדה מרובה יותר מאשר בעולמות
העליונים, עד כדי שיוכלו להיות "דירה" לו יתברך – כפי שיוסבר
להלן.

יום שני ח' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 90, והנה תכלית... עד עמ' מו, יבטלו במציאות.

41 והנה, תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה
42 למדרגה – אינו בשביל עולמות העליונים, – בהם ישנו גילוי
43 אלקות, הואיל ולקחם – לעולמות העליונים מהווה הדבר ירידה
44 מאור פניו יתברך, – שכן, בהיותם "עולם", מלשון העלם, אין
45 האלקות בהתגלות גמורה
46 בהם, כי אם על ידי אי אלו
47 לבושים, והרי זו ירידה לגבי
48 מה שהיה לפני בריאת
49 עולמות אלה, שאז היתה
50 אלקות בהתגלות גמורה –
51 ואי אפשר, לכן, לומר
52 שהתכלית היא בגילוי
53 האלקות שבעולמות
54 העליונים, מאחר שגילוי זה
55 הנו העלם וירידה לגבי מה
56 שהיה קודם, והתכלית היא
57 הרי בגילוי האור ולא

ליקוטי אמרים

והנה תכלית השתלשלו' העולמו' וירידתם
ממדרגה למדרגה אינו בשביל עולמות העליוני' הואיל
ולחם ירידה מאור פניו ית' אלא התכלית הוא עו"הו
התחתון שכן עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו
ית' כד אתכפא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר
אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל
עו"הו כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך
מהארתו בעולמות עליונים שמאיר שם ע"י לבושים
והסתר פנים המסתירים ומעלימים אור א"ס ב"ה שלא
יבטלו במציאות.

58 בהעלם ובירידת האור, אלא התכלית היא עולם הזה התחתון,
59 – וכל העולמות העליונים נבראו במגמה, שהאור האלקי ירד
60 בהשתלשלות ממדרגה עליונה לתחתונה ממנה, עד להיווצרות
61 עולם של חושך והעלם – עולם הזה – ודוקא העולם הזה הוא
62 התכלית, מפני שפני שפך עלה ברצונו יתברך, להיות נחת רוח לפניו
63 יתברך, כד אתכפא סמך אחרא – כשהסטרא אחרא נכפפת

מעלה, כיוון שקיימת השתלשלות אחת של עולמות עליונים
ותחתונים, יש מקום לדון, אלו מהם הם עיקר ותכלית ההשתלשלות:
העולמות העליונים שבהם ישנו גילוי אלקות, ואילו העולמות
התחתונים באים רק כדי להבליט מעלת העליונים, שכן, כשקיים
חושך והעלם ניכרת אז
מעלת האור והגילוי, או
שהתכלית היא בעולמות
התחתונים בהם אלקות
בהעלם (אלא, שכדי
שיווצרו עולמות תחתונים,
היה צריך להיות סדר
ההשתלשלות, והיבראותם
המוקדמות של העולמות
העליונים), אך כיוון שאין שום תכלית בהעלמות האור האלקי – הרי
הכוונה היא להפוך את החושך וההעלם לאור וגילוי. – וזהו תוכן
מאמר חכמינו ז"ל ש"נתאוו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".
שהתכלית היא שבכל העולמות התחתונים, בהם שורר חושך
והעלם – יומשך אור וגילוי במדה מרובה יותר מאשר בעולמות
העליונים, עד כדי שיוכלו להיות "דירה" לו יתברך – כפי שיוסבר
להלן.

ונכנעת לקדושה, ואתהפך חשוכא לנהורא, – וחושך הקליפות
נהפך לאור של קדושה, שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה יתברך הוא
במקום החשך והסמך אחרא של כל עולם הזה כלו, ביתר
שאת ויתר עז – ביתר עליונות וביתר חזק, ויתרון אור מן החשך,
– כשהחושך עצמו נהפך
לאור, באה מכך מעלה
נוספת באור. כלומר: האור
מאיר בעולם הזה ביתר
תוקף, מהארתו בעולמות
עליונים, – מאשר הארת
האור האלקי בעולמות
העליונים, שמאיר שם על
ידי לבושים והסתר פנים,
– שגם בעולמות העליונים
ההארה היא על ידי
לבושים, שפנימיות האור
מסתתרת, המסתירים
ומעלימים – הלבושים והסתר פנים מעלימים ומסתירים על אור
אין-סוף ב"ה הוא שלא יבטלו – העולמות, במציאות. – שכן,
אם האור היה מאיר בלי לבושים, היו העולמות בטלים במציאות.
נמצא שבעולמות העליונים אין אור-אין-סוף מאיר כמו שהוא;
ואילו בעולם הזה יאיר האור כמו שהוא בלי לבושים באמצעות
הכנעת הסטרא אחרא, כאמור.

יום שלישי ט' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מז, ולזה נתן הקב"ה... עד עמ' מז, מהאר"י ז"ל).

30 וכתביב: "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וגו', כי ה' יהיה
31 לך לאור עולם וגו'". - את אור ה' שיאיר לעתיד לבוא בלי שום
32 לבוש, יוכלו לקבל על ידי התורה שלומדים עתה. ורבנו הזקן מסיים
33 את מה שאמר קודם: שתכלית כל העולמות היא העולם הזה,

34 במקום החושך והקליפות
35 דוקא. שעל ידי עבודה

36 נשברת הסטרא אחרא

37 והחושך נהפך לאור. ועל ידי

38 כך יאיר בעולם הזה אור

39 גדול בהרבה מאשר

40 בעולמות העליונים. ברם,

41 גילוי אור כזה בעולם הזה,

42 יאיר הרי רק לעתיד לבוא,

43 ואילו כעת האור הוא

44 בהעלם - על כך אומר רבנו

45 הזקן להלן, שימות המשיח

46 וזמן תחיית המתים הוא,

47 אכן, כל התכלית והשלימות

48 של בריאת העולם הזה:

49 ונודע, שימות המשיח,

50 ובפרט בשיחיו המתים,

51 הם תכלית ושלמות בריאת עולם הזה, שלכך נברא מתחלתו.

52 - שיהיה כמו בימות המשיח ותחיית המתים.

53 * הגהה (נקבלת שכן - עבור העבודה שבעולם הזה, עקרו באלף

54 השביעי, - שכן, לכאורה ימות המשיח ותחיית המתים הם הזמן של

55 קבלת שכן, ולא הזמן כשהעולם הוא כך מצד תכלית בריאתו - לכן

56 מעיר רבנו הזקן, שעיקר קבלת השכן הוא באלף השביעי, ועד אז נצטרך

57 בעיקר בעולם התכלית והשלימות של בריאתו, כמו שכתוב בלקוטי

58 תורה מהאר"י ז"ל):

1 ברם, הדבר טעון הסברה: מאחר שאף העולמות הרוחניים

2 והעליונים יותר אינם יכולים לקבל את האור רק על ידי לבושים,

3 כיצד, איפוא, יוכלו לקבל את האור בעולם הזה בלי לבושים? - את

4 זה מסביר רבנו הזקן בהמשך הדברים, שלשם כך נתן הקב"ה את

5 התורה, הנותנת כוח לקבל

6 את אור אין סוף כמו שהוא,

7 ועם זאת לא להיות בטל

8 במציאות: ולזה - ולכן, נתן

9 הקדוש ברוך הוא

10 לישראל את התורה,

11 שנקראת עז וכה, - והיא

12 הנותנת כוח לקבל את גילוי

13 אור אין-סוף בלי לבושים,

14 ובמאמר רז"ל: שנקראת

15 ברוך הוא נותן כח

16 בצדיקים לקבל שכן

17 לעתיד לבוא, - ולשם מה,

18 ומהו פעולתו של כוח זה? -

19 כדי שלא יתבטלו

20 במציאות ממש באור ה',

21 הנגלה לעתיד בלי שום

22 לבוש, בכתביב: "ולא יבנה עוד מוריד פרוש,

23 שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש", - שהקב"ה לא "יתכסה" עוד,

24 שכן, ישנו פירוש המפרש את כוונת הפסוק על אי-עצירת גשמים,

25 ולכן מפסיק רבנו הזקן באמצע הפסוק ומפרשו כפירוש רש"י,

26 שהקב"ה לא יכסה את עצמו בכנף ובלבוש - ולאחר מכן הוא

27 ממשיך בסיום הפסוק: והיו עיניך ראות את מוריד, - את

28 הקב"ה, וכתביב: "כי עין בעין יראו וגו'", - העין שלמטה תראה

29 את העין שלמעלה, כלומר: יראו בפועל את ההתגלות של אור הוי';

ליקוטי אמרים

ולזה נתן הקב"ה לישראל את

התורה שנקר' עז וכה וכמארו"ל שהקב"ה נותן כח

בצדיקים לקבל שכן לעתיד לבוא שלא יתבטלו

במציאות ממש באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש

כדרכיב ולא יכנף עוד מוריד [פי' שלא יתכסה ממך

בכנף ולבוש] והיו עיניך רואות את מוריד וכתביב כי

עין בעין יראו וגו' וכתביב לא יהיה לך עוד השמש לאור

יומם וגו' כי ה' יהיה לך לאור עולם וגו'. ונודע שימות

המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית ושלמות

בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו*

הגהה

(וקבלת שכן עיקרו באלף

השביעי כמ"ש בלקוטי תורה

מהאר"י ז"ל):

מאריכות לשונו של רבנו הזקן, שאינו מסתפק בסיום (שהעולם הזה הוא ה"תכלית". מפני שכן "עלה ברצונו יתברך להיות לו נחת רוח כד
אתכפא...") ורבנו הזקן מוסיף, שאור אין סוף ברוך הוא יאיר במקום החושך של העולם הזה ביתר שאת ויתר עז מהארתו בעולמות עליונים
- אומר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכוונת רבנו הזקן לתרץ את הקושיא הידועה: כיצד יכולים לומר שהעולמות העליונים, בהם מאיר כל
כך הרבה אור אין סוף ברוך הוא, הם בשביל התכלית של העולם הזה בו מאיר אור אין סוף ברוך הוא, בהעלם? הרי, לא בוראים "דבר גדול
בשביל דבר קטן"? לכן מסביר רבנו הזקן, שהעולם הזה (על ידי העבודה של "אתהפכא", האפשרית רק בעולם הזה המלא קליפות) יתעלה
במדה כזו, שבו יאיר אור אין סוף ברוך הוא ביתר שאת ויתר עז מאשר בעולמות העליונים כו'. 5. סנהדרין ק, ב. 6. ישעי' ל, כ. 7. ישעי' נב,
ח. 8. ישעי' ס, יט.

יום רביעי י' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מז, וגם כבר ה'... עד עמ' 92, מחייו כו'.

28 – ומשום כך היתה התגלות אלקות בכל העולם. כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר¹²: "כִּי
29 בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתְּתָה לָנוּ תוֹרַת חַיִּים". – הרי שתורה באה מ"אור פניך"
30 – האור הפנימי של אלקות. וְלִכְּנֹ – מפני שהיתה התגלות אלקות, הָיוּ
31 – בני ישראל בשעת מתן תורה, בְּטָלִים בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשֶׁ, כְּמֵאֲמַר
32 רַ"ל¹³ שְׁעַל כָּל דְּבוּר
33 פְּרָחָה נִשְׁמָתָן כו', – כלה
34 נפשם ונתבטלו במציאות,
35 אֵלֶּא שֶׁחֲזוּרָה תְּקַדֵּשׁ
36 בְּרוּךְ הוּא לָהֶן – את
37 הנשמה, בְּטָל שְׁעֵתִיד
38 לְחַיּוֹת בּוֹ אֶת הַמֵּתִים,
39 וְהוּא טַל תוֹרָה – שכן,
40 בתורה ישנן בחינת "מטר"
41 ובחינת "טל", שְׁנֵי קָרָא "עוֹ",
42 – החזק והכוח לקבלת
43 ההתגלות האלקית ושלא
44 להתבטל במציאות, כפי
45 שזכר לעיל בקשר לצדיקים
46 לעתיד לבוא. כְּמֵאֲמַר
47 רַ"ל¹⁴: "כָּל הָעוֹסֵם בְּתוֹרָה
48 – טַל תוֹרָה מִתְּחִיל כו'". –
49 הרי, שהכוח להחיות, בא
50 מבחינת "טל" שבתורה.
51 ובאותו טל החזיר הקב"ה את
52 הנשמות לישראל בשעת מתן תורה – בלי ענינה של תחיית המתים –
53 שלא יתבטלו במציאות לנוכח גילוי האור האלקי שהתגלה אז באופן
54 של מעין ימות המשיח ולעתיד לבוא.

1 וְגַם – לא זו בלבד שזה יהיה לעתיד, אלא כְּבָר הָיָה לְעוֹלָמִים מֵעַן
2 זָה, – מעין גילויי ימות המשיח ותחיית המתים, כבר היה בְּשַׁעַת מֵתָן
3 תוֹרָה, בְּדִבְרֵיכֶם: – כמו שכתוב¹⁵: "אֵתָה הָרָאָה לְדַעַת בִּי ה' הוּא
4 הָאֱלֹהִים אֲיֵן עוֹד מְלַבְּדוֹ" – "הָרָאָה" מִמֶּשֶׁ, בְּרָאִיָּה חוּשִׁית, –
5 כִּי, כשואמרים "הראת" –
6 הראת את עצמך, הרי
7 הכוונה שראו אותו, וְזוּדִי
8 ראייה מוחשית, בְּדִבְרֵיכֶם: –
9 כמו שכתוב¹⁶: "וְכָל הָעָם
10 רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת" –
11 "רוֹאִים אֶת הַנִּשְׁמָע", – את
12 כל גילויי מתן תורה שקלטו
13 – הם ראו ממש; וּפְרָשׁוֹ
14 רַ"ל¹⁷: מִסְתַּבְּלִים לְמִזְרַח
15 וְשׁוֹמְעִין אֶת הַדְּבָרִים יוֹצֵא
16 אֲנִכִּי כו', – ה' אלקיך, וְכֵן
17 לְאַרְבַּע רוּחוֹת וְלִמְעָלָה
18 וְלִמְטָה, – מכל צד שאליו
19 הסתכלו נשמע משם הדבור
20 "אנכי ה' אלקיך". וְכִדְרָשׁ
21 בְּתַקּוּנִים – וכמו שמפרש
22 ב"תיקוני זוהר": דְּלִית אֵתֵר
23 דְּלֵא מְלִיל מִיָּה עֲמִהוֹן
24 כו'. – שאין מקום ממנו לא
25 דיבר – הקב"ה – אתם. וְהִינֵנוּ, – כך היה הדבר, מִפְּנֵי גִלּוֹי רְצוֹנוֹ
26 יִתְבָּרֵךְ בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרֹת, שֶׁהֵן כְּלָלוֹת הַתוֹרָה, שֶׁהֵיא – התורה,
27 הִיא פְּנִימִית רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ וְחֻכְמָתוֹ, וְאֵין שׁוֹם הַסֵּתֵר פְּנִים בְּלָל,

ליקוטי אמרים

הגהה

(וקבלת שבר עיקרו באלק השביעי כמ"ש בלקוטי תורה מהאר"י ז"ל):

עוד מלבדו הראת ממש בראיה חושית כדכתיב וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ופי' רז"ל מסתכלים למורה ושומעים את הדבור ויצא אנכי כו'. וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה וכדפי' בתיקונים דלית אתר דלא מליל מיניה עמהון כו' והיינו מפני גילוי רצונו ית' בעשרת הדברות שהן כללות התורה שהיא פנימית רצונו ית' וחכמתו ואין שם הסתר פנים כלל כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו בטלים במציאות ממש כמאורז"ל שעל כל דיבור פרח נשמתו כו' אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא עוז כמאורז"ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייו כו'

יום חמישי י"א אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 92, רק שאח"כ גרם... עד עמ' 92, ארצך וגו'.

65 ההתגלות. ומיתרון ההארה לישראל – יִגִּיה חֲשֵׁךְ הָאֲמוֹת גַּם
66 בָּן, בְּדִבְרֵיכֶם: – כמו
67 שכתוב¹⁵: "וְהָלַכּוּ גוֹיִם
68 לְאוֹרְךָ וְגו'", – של ישראל;
69 וּבְתִיב¹⁶: – אומות העולם
70 יאמרו לבני ישראל: "בֵּית
71 יַעֲקֹב לָבוֹ וְנִלְכָּה בְּאוֹר
72 ה'", וּבְתִיב¹⁷: "וְנִגְלָה
73 כְּבוֹד ה', וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר
74 יִתְדוּ וְגו'", – "כל בשר" –

55 רַק שְׂאֵחֶר כָּךְ – אחרי מתן תורה, גַּרַם הַחֲטָא – שחטאו ישראל,
56 וְנִתְגַּשְׁמוּ הֵם וְהָעוֹלָם, עַד
57 עַתָּה בֵּין הַיָּמִין, – כשיתגלה
58 "מינו" של הקב"ה, שְׁאֵו
59 יִדְבַּךְ גְּשְׁמִיּוֹת הַגּוֹף
60 וְהָעוֹלָם, וְיִכְלּוּ לְקַבֵּל
61 גִּלּוֹי אוֹר ה', שְׁאֵיִר
62 לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַתוֹרָה
63 שְׁנֵי קָרָא "עוֹ". – והיא
64 הנותנת כוח לקבל את

ליקוטי אמרים

רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת קץ הימין שאז יודרך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עוז ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האומות גם כן כדכתיב והלכו גוים לאורך וגו' וכתיב בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכתיב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר

9. דברים ד, לה. 10. שמות כ, טו; במכילתא (מובא ברש"י) על הפסוק. 11. ראה שמות רבה ה, ט. 12. בתפילת שמונה עשרה. 13. שבת פח, ב. 14. ראה שבת קיא, ב. 15. ישע"ע ס, ג. 16. שם, ב, ה. 17. שם, מ, ה.

9
10
11
12
13
14
15
16

1 כל אדם, גם של אומות העולם; וכתוב: ¹⁸ "לְבֹא בְּנִקְרַת הַצְּדִיקִים

2 וּבִסְעֵי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פֶחַד ה' וְהָדָר גָּאוֹנוֹ וְגו'", – זה מוסב

3 על האומות, שיהיו אז

4 חֲדוּרִים בְּרֹב פֶּחַד – שכן,

5 על בני ישראל שיהיו אז

6 מִיּוֹחָדִים וּמֵאוֹחָדִים עִם ¹

7 הַקֶּבֶד"ה, לא מתאים לומר ²

8 שֶׁהֵם יִמְדְּרוּ לַהֲתַחַבֵּא ³

יחדיו וגו' וכתוב לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלע'
מפני פחד ה' והדר גאונו וגו' וכמ"ש והופע בהדר גאון
עוזר על כל יושבי תבל ארצך וגו':

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 92, פרק לו. והנה תכלית... עד עמ' מז, בעבירה ח"ו).

51
52
53
54
55

17 **פָּרָק** לוֹ, בַּפֶּרֶק הַקֶּדֶם הַסְּבִיר רִבּוֹ הוּקָן, שֶׁשֶׁמִּשְׁמַעוֹת מֵאִמֶּר חֲכָמֵינוּ ז"ל: "נִתְאֹחַ
18 הַקֶּבֶה" לְהִיטִי לוֹ דִּירָה בַּתְּחִינִימִים, הִיא – הָעוֹלָם-הַזֶּה – בַּעֲיָקָה, שְׂהוּא הָעוֹלָם
19 הַתְּחִינִימוֹתֵינוּ מֵתְבַסֵּט בְּכָךְ שֶׁהָאִוִּיר הָאֱלֵקִי מוֹסֵט בּוֹ יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר
20 בְּשֹׂאֵר כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְשׁוֹרֵר בּוֹ "חֶשֶׁךְ כְּפֹל וּמְכּוֹפֵל" – וְבוֹ רָצָה הַקֶּבֶה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ
21 נַחַת רוּחַ, עַל יְדֵי הַפִּיכָת חוֹשֶׁךְ

פרק לו והנה תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא

59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73

25 העליונים. דבר זה ימומש בימות
26 המשיח ותחיית המתים, שאז
27 תהיה תכלית השלימות של
28 העולם הזה. שכן, הוא נרצח
29 מלכתחילה ככוונה זו, שתאיר בו
30 אלקות בגילוי מוחלט, עד שאפילו
31 אמונת העולם יראו אלקות.
32 והנה, תכלית השלמות
33 הוה של ימות המשיח
34 ותחיית המתים, שהוא
35 גילוי אור אינסוף ברוך
36 הוא בעולם הזה הנשמי -
37 תלוי במעשינו ועבודתנו
38 כל זמן משך הגלות. -
39 ההתגלות שהיתה בשעת

(שהערלה היא משלש קליפות
הטמאות לגמרי שאין להם עליה
לעולם כמ"ש בע"ח וכן כל מצוה
הבאה בעבירה ח"ו):

75
76
77
78
79
80
81
82
83
84

41 בהתעוררות מלמעלה, שלא
42 על-ידי עבודה מלמטה; ואילו ההתגלות שלעתיד לבוא, תלויה
43 בעבודתינו ומעשינו בזמן הגלות, **בִּי הַגּוֹרִם שֶׁכֶּר הַמְצִיחַ** - **הִיא**
44 **הַמְצִיחַ בְּעֶצְמָהּ**, - שכר המצוה הרי הוא התגלות אור אין סוף
45 ברוך הוא, וה"גורם", המביא ויוצר התגלות זו, הרי זה המצוה
46 עצמה. **והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א**: "דלא כדוגמת ממון שבעל
47 השדה משלם לזה שחורש חורע את שדהו (שאין חורע מייצר את
48 הממון כו') מה שאין כן בנידון דיןן שהמצוה עושה את השכר
49 שלה". **בִּי בְּעֶשְׂתֵּיתָהּ** - של המצוה, **מַמְשִׁיךְ הָאֵדָם גְּלוּי**
50 **אֶרֶץ-אֵיירֹסוֹף בְּרוּךְ-הוּא מַלְמַעַל מִמֶּנָּה, לְהַתְלַבֵּשׁ בְּגִשְׁמִיּוֹת**

יום שבת קודש י"ג אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 92, ומעות הצדקה... עד עמ' מז, או התפלה.

45 הבהמית שמקליפת נוגה, ולכן נכלל אותו כוח בקדושה. וְגַם
46 בְּמִצְוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה וְקִרְיָאת שְׁמַע וְתַפְלָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן, -
47 נכלל על ידן כוח הנפש החיונית הבהמית באור אין סוף ברוך הוא,
48 אִף שְׁאִינֵן בְּעֵשְׂיָה גְשְׁמִית מְמַשׁ - אף שמצוות אלו לא קיימו
49 באמצעות עשיה גשמית

50 ממשית, שְׁתַּחַת מְמַשְׁלָת
51 קְלִיפַת נְגָה - כי אם על ידי

52 דיבור בלבד. מְבַל מְבַל מְקוֹם
53 הָא קְמָא לָן - הרי מקובל

54 עלינו, דְּהִרְהוּר לָאו
55 בְּדִבּוּר דְּמִי, - ש"הרהור"

56 (מחשבה) אינו כמו דיבור,
57 וְאִינוּ יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ -

58 באותן מצוות שיש
59 להשתמש בהן בדיבור, עַד

60 שְׁיּוּצֵא בְּשִׁפְתָיו, - שמן
61 ההכרח שבאותן מצוות -

62 יהיה דיבור, וְקְמָא לָן -
63 ומקובל עלינו, דְּשִׁפְתָיָת

64 שִׁפְתָיו - בשעת אמירת
65 המלים, הוּי - הוא,

66 מְעַשֶּׂה, - גם מעשה כזה
67 שיך לנפש החיונית

68 הבהמית שתחת ממשלת
69 קליפת נוגה, כשם שהדבר

70 במעשה גשמי ממש, כאמור
71 לעיל - כ"ק אדמו"ר

72 שליט"א. כִּי אִי אֶפְשָׁר
73 לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית לְכַטֵּא בְּשִׁפְתָיָם וּפִה וְלִשׁוֹן וְשִׁנָּיִם הַגְּשְׁמִיִּים, -

74 שהם "מרוצאות הפה" דרכם באים לידי ביטוי בגשמיות, כל סוגי
75 האותיות בשפה שבעל פה, כִּי אִם עַל יְדֵי נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית

76 הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּאֹרֵי הַגּוֹף מְמַשׁ, - כפי שלמדנו בפרק ל"ה בקשר
77 לעשיית מצוה במעשה, שהיות והנפש האלקית היא כולה רוחנית

78 ואילו הגוף הוא גשמי - אין האפשרות לנפש האלקית לפעול
79 ולעורר את הגוף לעשיה גשמית של מצוה, רק באמצעות הנפש

80 החיונית המחיה את הגוף והיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לגוף
81 הגשמי - הנפש החיונית היא היא המביאה את פעולת הנפש

82 האלקית בגוף. וכך הדבר גם ביחס לדיבור: מכיון שהדיבור בתורה
83 ותפילה בא על ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים - נמצא שאין

84 הנפש האלקית יכולה לבצע זאת כי אם על ידי הנפש החיונית - וְכָל
85 מִה שְׁמִדְרָךְ בְּכַח גְּדוּל יוֹתֵר - ככל שהוא משקיע יותר כוח

86 בדיבורי התורה והתפילה, הוא מְכַנֵּים וּמְלַבֵּשׁ יוֹתֵר בְּחֹת מְנַשֵּׁשׁ
87 הַחַיּוֹנִית בְּדִבּוּרִים אֵלֶּי. - וממילא מנוצלים בקדושה כוחות רבים

88 יותר המקבלים חיותם מקליפת נוגה. וְזֶהוּ שְׁאִמֵּר הַכְּתוּב: "כָּל

1 וּמַעוֹת הַצִּדְקָה שְׁאִינֵן גְּדוּל, וְכִיּוּצָא בְּהֵם, - דברים גשמיים
2 אחרים בהם עושה מצוה, שלפני עשיית המצוה בהם, היו תחת
3 ממשלת קליפת נוגה וקיבלו חיותם ממנה, ועל ידי עשיית המצוה
4 בהם, מתאחדים הדברים עם הרצון העליון. ברם, כשהדברים בהם
5 הוא מקיים מצוה, הם דברים

6 מותרים וטהורים, וזה נעשה
7 שלא על ידי עבירה -

8 פועלת המצוה באותם
9 דברים, שהיו עד אז תחת

10 ממשלת קליפת נוגה,
11 להתעלות ולהתאחד עם

12 אור אין סוף ברוך הוא,
13 ובלשון ה"תניא": וְעַכְשָׁיו

14 שְׁמַקְנִים בְּהֵם מִצְוֹת ה'

15 וְרִצּוֹנוֹ - הָרִי הַחַיּוֹנִית

16 שֶׁבָּהֶם - החיות שבקלף
17 התפילין, או האתרוג, או

18 דמי הצדקה, עוֹלָה
19 וּמִתְבַּטֵּל וְנִכְלָל בְּאֹרֵי

20 אֵינִי-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, שְׁהוּא

21 רִצּוֹנוֹ יִתְבַּרְךְ הַמְּלַבֵּשׁ

22 בְּהֵם, - כפי שלמדנו
23 בפרקים הקודמים, שרצונו

24 של הקב"ה מלוּבֵשׁ בַּמִּצְוָה, -
25 שהקב"ה רוצה שיהודי

26 יעשה אותה מצוה; מֵאַחֵר
27 שְׁאִינֵן שֶׁם בְּחַיּוֹנִית הַסֵּפֶר

28 פְּנִינִים בְּלָל לְהַסְתִּיר אֹרֹחַ

29 יִתְבַּרְךְ. - לכן נכללת החיות של דברים אלה ברצון העליון. עד כאן
30 למדנו אודות החיות של אותם דברים שבהם נעשית המצוה, כחיות

31 הקלף של התפילין, או החיות של האתרוג, וכדומה. להלן נלמד,
32 שכך הדבר גם בקשר לכוח הנפש החיונית הבהמית המחיה את

33 הגוף, שגם היא מקליפת נוגה - ועל ידי ההשתמשות בכוח נפש זו
34 לקיום מצוה, נכלל גם כוח זה בקדושת המצוה שהיא הרצון העליון.

35 וְכֵן בְּכָּ נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית שְׁבִאֲבָרֵי גּוֹף הָאֵדָם הַמְּקַנֵּים

36 הַמִּצְוָה - הוּא מְלַבֵּשׁ גַּם בֵּן בְּעֵשְׂיָה זו, וְעוֹלָה מִתְקַלְפָּה, -

37 תחת ממשלתה היה נתון עד אז, כחלק מהנפש החיונית הבהמית
38 שהיא נפש של קליפה, וְנִכְלָל בְּקִרְיָאת הַמִּצְוָה שְׁהוּא רִצּוֹנוֹ

39 יִתְבַּרְךְ, וּבְטֵל בְּאֹרֵי-אֵינִי-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא. - הרי, שכוח הנפש

40 הבהמית שמקליפת נוגה, מתעלה בקדושה על ידי עשיית מצוה.
41 עתה יוסבר, שלא דוקא על ידי עשיית מצוות מעשיות נכלל כוח

42 הנפש החיונית בקדושה, כי אם גם מצוות כלימוד תורה, קריאת
43 שמע ותפילה - מצוות שמקיימים אותן בדיבור בלבד, ולא בכוח

44 המעשה - גם בקיומן שלהן משתמשים בכוח הנפש החיונית

הגהה

(שהערלה היא משלש קליפות
הטמאות לגמרי שאין להם עליה
לעולם כמ"ש בע"ה וכן כל מצוה
הבאה בעבירה ח"ו):

א"ס ב"ה שהוא רצונו ית' המלוּבֵשׁ בהם מאחר שאין
שם כחי' הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' וכן כח
נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים
המצוה הוא מתלבש ג"כ בעשיה זו ועולה מהקליפה
ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו ית' ובטל באור
א"ס ב"ה וגם במצוות תלמוד תורה וק"ש ותפלה וכיוצא
בהן אף שאינן בעשיה גשמית ממש שתחת ממשלת
קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי
ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו וקיימא לן
דעקימת שפתיו הוי מעשה כי אי אפשר לנפש האלהית
לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים כי אם
ע"י נפש החיונית הבהמית המלוּבֵשֶׁת באברי הגוף
ממש וכל מה שמדבר בכח גדול יותר הוא מכנים
ומלביש יותר כחות מנפש החיונית בדיבורים אלו וז"ש
הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערוכה

לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית לְכַטֵּא בְּשִׁפְתָיָם וּפִה וְלִשׁוֹן וְשִׁנָּיִם הַגְּשְׁמִיִּים, -
שהם "מרוצאות הפה" דרכם באים לידי ביטוי בגשמיות, כל סוגי
האותיות בשפה שבעל פה, כִּי אִם עַל יְדֵי נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית
הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּאֹרֵי הַגּוֹף מְמַשׁ, - כפי שלמדנו בפרק ל"ה בקשר
לעשיית מצוה במעשה, שהיות והנפש האלקית היא כולה רוחנית
ואילו הגוף הוא גשמי - אין האפשרות לנפש האלקית לפעול
ולעורר את הגוף לעשיה גשמית של מצוה, רק באמצעות הנפש
החיונית המחיה את הגוף והיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לגוף
הגשמי - הנפש החיונית היא היא המביאה את פעולת הנפש
האלקית בגוף. וכך הדבר גם ביחס לדיבור: מכיון שהדיבור בתורה
ותפילה בא על ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים - נמצא שאין
הנפש האלקית יכולה לבצע זאת כי אם על ידי הנפש החיונית - וְכָל
מִה שְׁמִדְרָךְ בְּכַח גְּדוּל יוֹתֵר - ככל שהוא משקיע יותר כוח
בדיבורי התורה והתפילה, הוא מְכַנֵּים וּמְלַבֵּשׁ יוֹתֵר בְּחֹת מְנַשֵּׁשׁ
הַחַיּוֹנִית בְּדִבּוּרִים אֵלֶּי. - וממילא מנוצלים בקדושה כוחות רבים
יותר המקבלים חיותם מקליפת נוגה. וְזֶהוּ שְׁאִמֵּר הַכְּתוּב: "כָּל

- 1 עֲצֻמֹתַי תִּאֲמַרְנָה וְגו'". - ה' מי כמוך" - כלומר: תיבות התורה
2 והתפילה צריכות להיאמר באופן של "כל עצמותי תאמרנה",
3 להשקיע בהן כח רב יותר ככל האפשר של הגוף. וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ
4 רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם לְבִרְכָּהּ: "אִם - התורה, עֲרוּכָה - חדורה, כָּל
5 רַמ"ח אֲבָרִים - מִשְׁתַּמֶּרֶת,
6 - בזכרוננו של האדם הלומד
7 תורה, וְאִם לֹא - אֵינָהּ
8 מִשְׁתַּמֶּרֶת", - ועלולה
9 להישכח, כִּי הִשְׁכַּחָה - של
10 עניני תורה, הִיא - מקורה,
11 מְקַלֶּפֶת הַגּוֹף וְנַפְשׁוֹ
- הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית, שֶׁהֵן מְקַלֶּפֶת נֹגַה הַנִּכְלָלֶת לַפְּעֻמִּים
בְּקִרְשָׁהּ, - אך כשקליפת נוגה נכללת בקדושה, אין כל סיבה
לשכחה; וְהֵינּוּ כְּשִׁמְתִּישׁ כֶּחֶן - של הגוף והנפש החיונית, וּמַכְנִים
כָּל כֶּחֶן בְּקִרְשָׁתָהּ הַתּוֹרָה אוֹ הַתַּפְּלָה: - זוהי המשמעות של
"ערוכה בכל רמ"ח אברים"
- הוא לומד באופן שהיא
חודרת את כל רמ"ח אבריו,
- אז היא "משתמרת", היא
נשמרת בזכרוננו, כי בכך
חסיר את הסיבה המביאה
לשכחה.
- לִיקוּמֵי אֲמָרִים
בכל רמ"ח איברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת
כי השכחה היא מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית
שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה והיינו
כשמתיש כחן ומכנים כל כחן בקדושת התורה או
התפלה:

3. עירובין נד, א.

אגרות קודש

ב"ה, ז' אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה אלי ללב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, בו כותב אשר ישנם נוסחאות שונות בנגוני חב"ד, ושונים גם מכמו שנדפסו בספר הנגונים.

הנוסחאות שנמסרים מחסידים לחסידים יש מקום לומר ששתיהם ממקור אחד באו, ז. א. שזהו נגון חבד"י אלא שבמשך הזמן המקבלים ומוסרים שינו או הוסיפו, וכידוע בטבע בני אדם, ובמקום שאין לברר איזה נוסחא מבוססת יותר, יש לשמור על שתי הנוסחאות, משא"כ במקום שיש פלוגתא בין נוסח שנתאשר ע"י רבים וע"י קבלה מאיזה דורות, ומצד השני ע"י מועטים ושאין יודעים באיזה אופן באו לנוסח זה, אז יש לבכר הנוסחא המקובלת.

ומהנכון הוא, שאותם הנגונים בהם קבל אחרת מהרשום בס' הנגונים, יבקש המומחה לזה לרושםם בתוי נגינה ולשלחם לכאן לח' ניחוח בצירוף סדר ההשתלשלות איך באה הנוסחא אליו וישתדלו כאן לברר בזה את האפשרי.

בודאי ינצלו ימי הפורים הבע"ל באופן הדרוש, ובנקודה התיכונה הפצת המעינות חוצה והשי"ת יצליחו בכה"ע.

בברכת פורים שמח.

יום ראשון	יום ראשון	ז אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויקרא, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: לט"ג. תניא: פרק לו. והנה . . . 90 ואפסי עוד.			

אז מען געהט אין גאס דארף מען טראכטען דברי תורה צי אין מחשבה צי אין דבור, דאס ווענדט זיך, צי מען מעג ע"פ דין ריידען דארטען דברי תורה. אבער אז ער געהט און איז ניט פארנומען אין דברי תורה, זאגט איהם דער שטיין אויף וועמען ער טרעט: בולאך (גולם) וואס טרעסטו אויף מיר? מיט וואס ביסטו העכער פאר מיר?

פאָשר הוֹלְכִים בְּרֻחוֹב – צָרִיךְ לְהִרְהֵר בְּדַבְרֵי תוֹרָה, אוּ בְמַחְשְׁבָה אוּ בְדַבּוּר. הַדָּבָר תְּלוּי, אִם מִתֵּר, עַל פִּי דִין, לְדַבֵּר שָׁם דְּבַרֵי תוֹרָה. אֲךָ אִם הוּא הוֹלֵךְ וְאִינוּ עֶסוֹק בְּדַבְרֵי תוֹרָה – מְסִיחָה בּוֹ הָאֶבֶן עָלֶיהָ הוּא דוֹרֵךְ: גָּלֵם! מְדוּעַ אַתָּה דוֹרֵךְ עָלַי? בְּמָה הִיא עֲלִינוּתְךָ עָלַי?

יום שני	יום שני	ח אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויקרא, שני עם פירש"י. תהלים: מד"ח. תניא: והנה תכלית . . . מו במציאות.			

אָדְנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הַרְש"ב] כּוֹתֵב בְּאַחַד מִמִּכְתָּבָיו: טוֹבָה פְּעֻלָּה אַחַת מְאֹלָךְ אֲנָחוּת. אֱלֻקִּינוּ חִי, וְתוֹרָה וּמִצְוֹת נְצַחִים הֵמָּה, עֹזב אֶת הָאֲנָחָה וְשָׁקֵד בְּעֲבוּדָה בְּפֻעַל וְיַחְנֵךְ הָאֱלֻקִּים.

יום שלישי	יום שלישי	ט אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויקרא, שלישי עם פירש"י. תהלים: מט"ד. תניא: ולזה נתן . . . מו מהאר"י ז"ל.			

בְּבִרְכַּת בּוֹרָא נְפֻשׁוֹת אוֹמְרִים עַל כָּל מִזֶּה שֶׁבִּרְאָת – הִפְ"ף בְּחוֹלָם וְלֹא בְקִמָּץ.
גָּדַל הַתְּשׁוּקָה לְהַתְקַשְּׁרוֹת, יְכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ רַק פֶּאֶשֶׁר יִלְמַד מֵאֲמֵרֵי הַחֲסִידוֹת שְׂאוֹמֵר הָרֵב וְכוֹתֵב, כִּי בְרִיאַת פָּנִים בְּלִבָּד לֹא סָגִי [=די].

יום רביעי	יום רביעי	י אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויקרא, רביעי עם פירש"י. תהלים: נה"ט. תניא: וגם כבר . . . 92 מחייהו כו'.			

טֶרֶם הַנְּסִיעָה מִמָּקוֹם מְדוּרוֹ יִסְדֵּר אַ חֲסִידִישְׁעֵן פֶּאַרבריינגען, וְיִקְבַּל בְּרַכַּת הַפְּרִידָה מִחֲבָרָיו הַטּוֹבִים, וְכַמֵּאֵר הַיְדוּעַ: חֲסִידִים זַעגֶענען זיך נִיט, וְוִייל מֵעַן פֶּאָהֶרֶט זיך קִינֵמאַל נִיט פֶּאַנְאַנדער, וואו מ'איז – איז מען איין משפחה.

טֶרֶם הַנְּסִיעָה מִמָּקוֹם מְדוּרוֹ יִסְדֵּר הַתּוֹעֲדוֹת חֲסִידִית, וְיִקְבַּל בְּרַכַּת הַפְּרִידָה מִחֲבָרָיו הַטּוֹבִים, וְכַמֵּאֵר הַיְדוּעַ: חֲסִידִים לֹא נִפְרָדִים, כִּי לְעוֹלָם אֵינֶם נוֹסְעִים [=מִתְרַחֲקִים] אִישׁ מֵרֵעֵהוּ. הֵיכֵן שְׁנִמְצָאִים – אָנוּ מִשְׁפָּחָה אַחַת.

יום חמישי	יום חמישי	יא אדר שני	ה'תש"ג
תענית אסתר מקדש. סליחות, אבינו מלכנו. מחצית השקל. שיעורים. חומש: ויקרא, חמישי עם פירש"י. תהלים: ס"סה. תניא: רק שאח"כ . . . ארצך וגו'.			
חסידות כוללת שני ענינים עקריים: (א) הבנת כל הלכה בשרשה ומקורה העצמי ברוחניות, הינו בספירות ומדרגות בכל עולם ועולם לפי ענינו כמבאר בחסידות, (ב) הבנת ענין כל הלכה בעבודה, הינו שהגם שהיא חכמה ושכל אלקי ודין התורה, מפל מקום צריך למצא בזה ענין בעבודה בהנהגת האדם בחיי עולם זה.			

יום שישי	יום שישי	יב אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: ויקרא, ששי עם פירש"י. תהלים: ס"סח. תניא: פרק לז. והנה . . . בעבירה ח"ו.			

דער אנהויב פון פרשת הקרבנות איז: אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. עס האט דאך געדארפט שטיין אדם מכם כי יקריב גו', זאגט דער אלטער רבי: אדם כי יקריב, בכדי אז א מענש זאל ווערען נעהנטער צו השי"ת איז מכם קרבן לה', פון אייך אליין דארף זיין דער קרבן, מקריב זיין זיין אייגענע בהמה, דעם יצר הרע וואס ווערט אנגעווען נפש הבהמית.

התחלת פרשת הקרבנות היא: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'". צריך היה להיות כתוב "אדם מכם כי יקריב גו"? אומר אדמו"ר הזקן: "אדם כי יקריב" – כדי שאדם יתקרב לה' יתברך, הרי "מכם קרבן לה'" – מכם עצמכם צריך להיות הקרבן, להקריב את ה"בהמה" הפרטית – את היצר הרע שנקרא נפש הבהמית.

שבת קודש	שבת קודש	יג אדר שני, פרשת זכור	ה'תש"ג
הפטורה: כה אמר ה'. אומרים אב הרחמים, אין אומרים צדקתך. שיעורים. חומש: ויקרא, שביעי עם פירש"י. תהלים: סט"עא. תניא: ומעות . . . מז התפלה.			

ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, שרפו ידיהם מדברי תורה. אז מ'ווערט שוואך אין תורה, וואס דער לימוד התורה איז דאך על מנת לעשות ולקיים, קומט עמלק און קיהלט אפ דעם אידען, וילחם עם ישראל, ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה, – דכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה, ולכן נהגו כל ישראל לכתוב אות בתורה, – און עמלק מאכט קאלט קדושת התורה. והעצה לזה בחר לנו אנשים, אנשי משה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא, שבכל דור יש ראשי אלפי ישראל. וצא הלחם בעמלק ל' יחיד, לפי שהתורה היא נצחית בכל דור ובכל זמן ובכל מקום בשוה.

"ויבא עמלק, וילחם עם ישראל ברפידים" – שרפו ידיהם מדברי תורה. כשמתרפים בתורה, שלמוד התורה הרי הוא על מנת לעשות ולקיים – בא עמלק ומקורר את היהודי; "וילחם עם ישראל" – ראשי תבות יש ששים רבוא אותיות לתורה, דכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה, ולכן נהגו כל ישראל לכתב אות בתורה – ועמלק מצנן את קדשת התורה. והעצה לזה – "בחר לנו אנשים", אנשי משה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא, שבכל דור יש ראשי אלפי ישראל. "וצא הלחם בעמלק" – בלשון יחיד, לפי שהתורה היא נצחית בכל דור ובכל זמן ובכל מקום בשוה.

משקלו הסגולי של עד

יום ראשון ז' אדר ב' ה'תשע"א

חתימת המת, יכול הוא לכתוב את חתימת ידו בפני עדים ולהציגה לבית דין. כך לא יצטרך להעיד בעצמו על כתב ידו ויוכל להצטרף עם אחר לקיים את חתימת השני. ומאחר ואינו נצרך לאמת את חתימת עצמו, אינו נוטל חלק ביותר ממחצית העדות.

ולכאורה קשה: כי הרי הגבייה בשטר נעשית באמצעות חתימתו, וכאשר הוא מצטרף לקיום חתימת יד השני נמצא שעדותו פועלת יותר ממחצה!

אלא שבכך אין חסרון, כי בעדות על ההלוואה הוא משמש כאחד משני העדים, ואילו קיום חתימת השני היא עדות בפני עצמה, ורק כאשר הוא נדרש גם לקיים את חתימתו וגם ליטול חלק בקיום חתימת השני – העדות פסולה.

והוא הדין בענינו: העדות על כך שהשליח נתן את הכסף לאשה היא עדות בפני עצמה (ואין צורך להעיד שנתנו לה לשם קידושין), והעדות על הנתינה לשם קידושין היא עדות נפרדת ובה שניהם נוטלים חלק שווה (הגהה ל"ט"ז שם).

הלכות עדות פרק ז, הלכה ד: אָמַר הָרָאוּשׁ: זֶה כָּתַב יָדִי, וְהָעֵיד הוּא וְאַחֵר עַל כָּתַב יָדִי הַשֵּׁנִי – לֹא נִתְקַנְּתָם; לְפִי שֶׁנִּמְצָא שְׁלֹשֶׁת רְבָעֵי הַמָּזֶן שֶׁבַּשְּׁטָר תְּלוּי בְּעֵדוּת הָאֶחָד.

העיקרון הנלמד בהלכה זו קובע שאין העדות מתקיימת אלא כאשר כל אחד מהעדים נוטל חלק במחציתה, אך כאשר אחד העדים נדרש להעיד ביותר ממחציתה, העדות פסולה.

לפי זה נחלקו הפוסקים בשליח לקידושין שמצטרף עמו אדם נוסף להעיד על הקידושין: יש אומרים שהעדות פסולה כי השליח פסול לעדות זו, מדין 'נוגע', כי אם לא יוכיח שנתן את הכסף לאשה יהא עליו להישבע על כך למשלח ואם לאו יצטרך להחזיר לו את כסף הקידושין, אלא שכאשר מצטרף עמו עד נוסף אינו 'נוגע', כי העד השני פוטר אותו משבועה (כדין עד אחד), נמצא שהעד השני משמש ביותר ממחצית העדות, כי מלבד חלקו בעדות על עצם הקידושין הוא מסייע לעדות השני בכך שמוריד את נגיעתו (חלקת מחוקק אה"ע סי' ל"ה סק"ג).

ויש חולקים על כך ואומרים שדין זה דומה להלכה הבאה, שאם מת אחד העדים ונדרשת עדותו של השני כדי לאמת את

איזה עברייני נפסל לעדות?

יום שני ח' אדר ב' ה'תשע"א

שהאיסור קל אלא משום שמוטל עליו לבטל את הלאו (ע"י קיום העשה). ולכן, חומרת האיסור שבלאוויס אלו פוסלת לעדות.

אבל העובר על 'לאו' שאין בו מעשה אינו לוקה משום קלות האיסור, כי לא עשה מנעשה של איסור, והעובר על לאו זה אינו מוגדר כ'רשע' שנפסל לעדות.

ובמי שאינו לוקה כי לא התרו בו, כתב הרמב"ם (להלן פרק י"ב ה"א) שנפסל לעדות, ולפי ביאור הש"ך (ח"מ סי' ל"ד ס"ק כ"ד) פסול לעדות מן התורה כי עבר על עבירה שיש בה חיוב מלקות, והעדר ההתראה אינו מפחית מחומרת העבירה.

מקור לדבר: הגמרא (מכות ב, א) מעמידה את הפסוק "אם בן הכות רשע" בעדים זוממים, והרי עדים זוממים אינם צריכים התראה (כתובת לג, א). מכאן, שגם העובר ללא התראה נקרא 'רשע' (אורח משפט סי' לד ס"ב).

הלכות עדות פרק י, הלכה ב: אִי זֶהוּ רָשָׁע? כָּל שֶׁעָבַר עֲבֵרָה שֶׁחֵבִין עָלֶיהָ מִלְּקוּת – זֶהוּ רָשָׁע, וּפְסוּל.

וכתב הרמב"ם: גם אם אינו מקבל מלקות בפועל, כגון העובר על 'לאו' שניתן לתשלומים שאין לוקים עליו (הל' סנהדרין פ"ח ה"ב) – נקרא 'רשע' ופסול לעדות. והראיה מגזלן (להלן ה"ד) שפסול לעדות מן התורה, אף שאינו לוקה כיון שישנו בתשלומין. והקצות החושן דחה ראייה זו, שהרי הרמב"ם כתב שהגנבים פסולים לעדות אף על פי שאינם בני מלקות 'הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם בחמס' ועד חמס פסול מן התורה. וה'תומים' (סי' לד ס"ק א) חילק בין סוגי הלאוים שאין לוקים עליהם:

העובר על 'לאו' שניתן לאזהרת בית דין' (שחייבים עליו מיתת בית דין) פסול לעדות, כי זה שאין לוקין עליו (הל' סנהדרין שם) אינו משום קלות האיסור, שהרי יש בו חיוב מיתה, וכן העובר על 'לאו' הניתק לעשה אינו לוקה, ולא משום

מדוע אין לוקחים צדקה מעכו"ם?

יום שלישי ט' אדר ב' ה'תשע"א

בזיון, אפשר לומר שהאיסור הוא בלוקה לעצמו, אבל לא בגבאי צדקה או כשהעכו"ם שלח צדקה מעצמו.

ולפי זה אפשר להסביר את דברי הגמרא (ב"ב י, ב): שאיפרא הורמיז שלחה ארבע מאות זוזים לצדקה ורבא קיבל ממנה. והקשה רב אמי: והלא כתוב "ביבש קצירה", היינו שלא תהיה לעכו"ם זכות הצדקה, ואין קיבל רבא את הצדקה?

ולכאורה לא מובן: מדוע לא הקשה רב אמי מטעם שאסור לקחת צדקה מעכו"ם משום בזיון? אלא שבמקרה זה שאיפרא הורמיז שלחה את הצדקה מיוזמתה לא שייך בזיון.

הלכות עדות פרק יא, הלכה ה: וְכֵן הַבְּזוּיִין פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִדְּבָרֵיהֶם... וּמִכָּלל אֵלּוּ: הָאֲזִכְלִין צִדְקָה שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְכִים בְּפִרְהֶסְיָא. אֵף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לָהֶן שִׁיזוּנוּ בְּצִנְעָה, מִבְּדִים עֲצָמָן וְאֵינָן חוֹשְׁשִׁין. כָּל אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדְּבָרֵיהֶם.

ומקור הדברים מסנהדרין (ט, ב), ושם: "אמר רב נחמן – אוכלי דבר אחר פסולים לעדות. הני מילי בפרהסיא אבל בצנעא לא". ופירשו המפרשים (רש"י תוס' ועוד) ש'אוכלי דבר אחר' היינו לוקחי צדקה מעכו"ם.

וכיון שהטעם לאיסור לקחת צדקה מהעכו"ם הוא משום

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסה"צ

שעושה זאת – ומהלימוד של רבי אמי אי אפשר ללמוד זאת, כי כדי לפסול לעדות צריך להיות חילול השם כמו 'עד חמס', או ביזיון כמו אוכל בשוק או לוקח ממזון שלא כדין כמו משחק בקוביא. ולכן הגמרא בסנהדרין נוקטת בטעם של ביזיון.

(דשמוות' חוברת קנט)

ואין לשאול לאיך גיסא: אם הטעם שרב אמי מביא לאסור קבלת צדקה מעכו"ם תקף גם כאשר הצדקה באה מיוזמתו של העכו"ם, מדוע הגמרא בסנהדרין לא מביאה טעם זה? – כי משום "ביבש קצירה" אין לומדים אלא שקבלת צדקה מעכו"ם אסורה, אבל הסוגיא בסנהדרין דנה לגבי פסילה לעדות של מי

יום רביעי י' אדר ב' ה'תשע"א

פסולו של 'נוגע'

והנה, כתב הרמ"א (שם ס"ט) שקרובי גזבר הממונה על נכסי הקדש יכולים להעיד על נכסים אלו, כי הגזבר אינו בעל הממון. ואף שיש לו טובת הנאה בכך שמחלק את הממון למי שירצה, אינו בעלים.

ותמה הש"ך (שם): אם כן, מדוע בהלכה זו פסול המוכר להעיד על השדה אף שאין נגרמת לו בכך טובת ממון ורק טובת הנאה שלא יחשב רשע? אלא מוכח שאף נגיעת הנאה פוסלת! ויש לומר: נוגע פסול גם מחשש משקר וגם מטעם בעל דין, אך כדי להיחשב כבעל דין צריך שתהא לו נגיעה ממונית, ואילו כאשר יש לו רק הנאה אינו נחשב בעל דין, ופסול רק מחשש משקר.

ובזה מדויקים דברי הרמ"א שהתיר לקרובי הגזבר להעיד אך לא לגזבר עצמו, כי הוא פסול אפילו מחמת נגיעת הנאה, כיון שנחשד לשקר, ומכל מקום אינו נחשב בעל דין ולכן קרוביו כשרים לעדות זו (תומים שם סק"ד. קצוה"ח שם סק"ד).

הלכות עדות פרק ט"ז, הלכה ג: **רְאוּבֵן שֶׁמָכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן שְׁלֹא בְּאֶחָדֵיהֶם... אִין רְאוּבֵן מַעֲיֵד לוֹ עָלֶיהָ... הָרִי הוּא רוֹצֵה שֶׁתַּעֲמֵד בֵּין שִׁמְעוֹן, כְּדִי שֶׁיָּבֹא בְּעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן וְיִטְרַפְּנָה בְּחוּבוֹ, וְלֹא יִתֶּה לָּהּ רֶשַׁע וְלֹא יִשְׁלֹם.**

ולכאורה תמוה: אם כל מטרתו בעדות היא כדי שלא יחשב רשע, איך יעיד עדות שקר שהיא עצמה מעשה רשע? ותירץ הר"י מגאש (ב"ב מ"ד, ב): אמנם עדות השקר היא מעשה רשע, אך הוא יעדיף להעיד שקר כדי לא להיחשב כרשע שאינו משלם את חובו, וזה שהעיד שקר אין אנשים יודעים.

ועוד תירץ: אף אם אין לחשוש שיעיד שקר, מכל מקום הוא פסול כי פסולו של 'נוגע' בעדות הוא משום שכאשר יש לו הנאה מהעדות נחשב כמעיד על עצמו, ואדם פסול להעיד על עצמו אף כשאינו נחשד לשקר.

והפוסקים נחלקו בכך להלכה: לדעת ה'לבוש' (ח"מ ר"ס ל"ז) פסולו של 'נוגע' הוא מדין בעל דין, ולדעת הש"ך (שם) מחשש שישקר.

יום חמישי י"א אדר א' ה'תשע"א

היהודי - עדו של הקב"ה

ואילו יהודי המעיד לשקר סותר את כל מהותו – עד ה'. מובן, אם כן, מדוע דוקא עדות שקר מביאה בושה: בושה אינה עושה חסרון בגוף או בממון; אך יחד עם זאת, היא פוגעת באופן יסודי בנפש, הלוא אדם בזוי מאבד את כל תוכנו.

כך גם עדי שקר – מצד חומרת האיסור אין כאן מיתת בית דין, אלא רק איסור לאו; ומאידך, השקר שבעדות מרוקן את היהודי מכל מציאותו כעד ה'.

וזהו הטעם שמדגישים בפני העדים את גודל הבושה שעדות שקר יכולה להביא.

(לקוטי שיחות כ"ו, עמ' 258)

הלכות עדות פרק י"ז, הלכה ב': **לְפִיכָּךְ מְאִימִין אֶף עַל עֵדֵי הַמָּמוֹן . . וּמִדִּיעִין אוֹתָן בְּחֵ עֲדוּת שֶׁקֶר, וּבִשְׁתִּי הַמַּעֲיֵד בָּהּ בְּעוֹלָם הָהָא וּבְעוֹלָם הַבָּא.**

הודעה זו כנגד עדות שקר היא מיוחדת במינה – בשום איסור, ולו החמור ביותר, לא מצאנו סגנון כזה של הודעת הבושה בעולם הזה ובעולם הבא.

ויש להסביר את הקשר של ענין הבושה לעדות שקר דוקא: מציאותו של יהודי היא כלשון הפסוק: "אתם עדי, נאום ה'" (ישעיה מג, י). הנהגתו הטובה והישרה גורמת ששם שמים מתאהב על ידו, ובכך מהווה 'עדות' על הטוב והישר של ה'.

לפי זה נמצא הבדל מהותי בין עדות שקר לשאר האיסורים – כל איסור פוגם רק באיבר אחד מאיברי הנפש (לקו"ת נצבים מה, ג),

יום שישי י"ב אדר א' ה'תשע"א

המגדף צריך התראה?

צריכים התראה משמע דכל היכא דליכא מעשה ליכא התראה", והרי במגדף אין מעשה.

אבל בפירוש רש"י על הפסוק "ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו" כתוב: "בכרת כשאין התראה". נמצא שלדעת רש"י גם מגדף צריך התראה.

ויש לבאר טעמו של רש"י: כאשר אין התראה אין וודאות גמורה שהמגדף גידף במזיד ואי אפשר לחייבו מיתה, בשונה מכרת שמתחייב גם ללא התראה שהרי כלפי שמיא גליא (כמבואר

הלכות עדות פרק כ, הלכה ד: **וְאִין לְעֵדִים זִמְמִין שְׁנֵינָה, לְפִי שְׁאִין בָּהּ מַעֲשֵׂה. לְפִיכָּךְ אִין צְרִיכִים הַתְּרָאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵי.**

כל חיובי מיתת בית דין הם בהתראה דווקא וכך דרשו: "ימות המת (דברים יז, ו) – עד שיתיר עצמו למיתה" (סנהדרין מא, א).

אך כתב ה'כסף משנה' (הל' ע"ז ספ"ב) שלדעת הרמב"ם המגדף אינו צריך התראה, ונימוקו: "ממה שכתב רבינו בהלכות עדות ו'אין לעדים זוממין שגגה לפי שאין להם מעשה, לפיכך אינם

בגמרא סנהדרין מ, ב) וכן דעת הראב"ד .

אמנם, הרדב"ז חולק על ה'כסף משנה' ולדעתו גם לדעת הרמב"ם המגדף צריך התראה. ומעניין: ה'כסף משנה' עצמו, בהלכות עדות על אתר, מביא

את דעת הראב"ד ולמרות זאת אינו מציין מה שציין בהלכות עבודה זרה, ואינו כותב שלפי הרמב"ם המגדף אינו צריך התראה.

(לקוטי שיעורים ז, עמ' 163, בהערה)

מדוע יש הבדל בין דאורייתא לדרבנן? שבת קודש י"ג אדר א' ה'תשע"א

ויש לומר: כאשר יש ספק עם מי הדין אין זה בכלל "ועשית ככל אשר יורוך", כי 'הוראה' קיימת רק כאשר הדבר ברור לשומע, אך כשאנו יודע למי לשמוע אין זו הוראה (קונטרסי שיעורים קדושין כד, ב).

ויש מבארים: החובה לקיים דברי חכמים מצד 'לא תסור' אינה דומה לשאר מצוות התורה: בשאר המצוות המכוון הוא המעשה, אך ב'לא תסור' המצוה היא לשמוע לדברי חכמים, וכאשר יש שתי דעות בין החכמים אינו עובר על ציווי זה, שהרי שומע לקול המיקל (דרכי דוד ב"ק פ"ז).

ויש שהוסיפו לחדש מצד סברא זו, שבשונה מאיסור תורה שהעובר עליו אפילו בשוגג צריך כפרה, העובר על איסור דרבנן בשוגג אינו צריך כפרה, כי באיסור תורה האיסור הוא בעצם המעשה. אך באיסור דרבנן האיסור הוא המרידה בחכמים ובשוגג אין מרידה.

(נתיבות המשפט סי' רל"ד סק"ג, תורת חסד ח"א סי' ל"א).

הלכות ממרים פרק א, הלכה ב: כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּהוֹרָאתוֹ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תִסּוֹר מִכָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵצִירוּ לְךָ יָמֶיךָ וְשִׁמְאֵל.

הרמב"ן (בהשגות לסהמ"צ שורש א') האריך להשיג על דברי הרמב"ם שהכתוב 'לא תסור' מחייב לשמוע לכל דבריהם. והקשה: אם כן, מדוע ספק תורה להחמיר וברבנן להקל, והלוא אלו ואלו מהתורה!

ולדעת הרמב"ם יש לומר: אמנם אין הבדל בין תוקף דברי חכמים למצוות מהתורה, אלא שמלכתחילה כשתיקנו חז"ל את תקנותיהם קבעו שיחולו רק במקום ודאי ולא במקום ספק (רמב"ן שם. דרשות הר"ן דרוש ה).

אלא שביאור זה יתכן בספק בגוף המעשה, אך הרי כלל הוא שבמחלוקת בהלכה מדרבנן מקילים (ראה להלן ח"ה), ובזה אין לומר שתיקנו מלכתחילה להקל בספק, שהרי לדעת האוסר הרי זה איסור ודאי (שב שמעתא ש"א פ"ג) .

אגרות קודש

ב"ה, ח' אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא שבכל הידיעות המתקבלות מאה"ק ת"ו בהנוגע להתועדות, לפגישות ולהתועדות שבין אנ"ש, בדוחיים בהנוגע לפעולותיהם וכיו"ב, אין מזכירים שמו, והרי ידוע מאמר רז"ל זרוק חוטרא לאוירא אעיקרא קאי, שמוזה מובן אשר גזע מחצבתו פועל בו בפעולה שענינה בעולם המעשה, ובפרט שהרי למד בישיבת אחי תמימים ב... ואין לך דבר בעולם ההולך לבטלה ואבוד, ועאכו"כ בהנוגע ללימוד בישיבה חסידותית חדורה חיות ואור, ואפשר שעדיין מחכה הוא לאיזה דחיפה והזמנה מבחוץ לו וא"כ פליאה גדולה על זה, כיון שחיים אנו בתקופה שכל רגע ממנה הרת עולם הוא, שלכן גדול ההכרח לנצלו וככל הדרוש ובמילואו, ואם בהנוגע לכאו"א הדברים אמורים עאכו"כ בצעירים אשר מרצם עדיין בתקפו ומספר השנים מעת צאתם מהישיבה ומכותלי בית המדרש איננו גדול, שלכן גם השפעת הסביבה האויבת לישיבה ולהנלמד בישיבה ג"כ רק בהתחלתה.

מובן שבהאמור אין העיקר שיודיע לי מהנעשה, והעיקר הוא הבפועל ממש. בכל זה מטבע בני אדם, אשר כשיודיעים מראש שאודות פעולותיהם עליהם להודיע לאחרים, גם זה מזרז אותם לפעול בתוספת כח ובתוספת מרץ ואומץ, נוסף על הענין, שכאשר מבשרים טוב בהאמור משמחים ומקיימים עי"ז מצות ואהבת לרעך כמוך שהוא כלל גדול בתורה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ז' י"ג אדר ב' ה'תשע"א

יום ראשון ז' אדר ב' ה'תשע"א

הלכות עדות

פרק חמישי

- 1 אין חותכין² דין מן הדינין על פי עד אחד, לא דיני
- 2 ממונות ולא דיני נפשות. שניאמר: לא יקום עד אחד באיש
- 3 לכל עון ולכל חטאת³. ומפי השמועה⁴ למדנו שקם הוא
- 4 לשבועה⁵, כמו שבארנו בהלכות טועין⁶.
- 5 ב. בשני מקומות האמינה תורה עד אחד: בסוטה שלא
- 6 תשטה מי מרים⁷, ובגילה ערופה שלא תערף, כמו
- 7 שבארנו⁸. וכן מדבריהן, בעדות אשה⁹ שיעיד לה שמת
- 8 בעלה¹⁰.
- 9 ג. וכל מקום שעד אחד מועיל, אשה ופסול¹¹ כמו כן
- 10 מעידים¹². חוץ מעד אחד של שבועה, שאין מחיבין
- 11 שבועה אלא בעדות כשר, הראוי להצטרף עם אחר¹³
- 12 ויתחייב זה הנשבע ממון על פיו. על פי¹⁴ שנים עדים או
- 13 על פי שלשה עדים¹⁵ – לעשות שלשה פשנים: מה שנים,

- 1 נמצא אחד מהן קרוב או פסול – בטלה העדות¹⁶; אף
- 2 שלשה, והוא הדין למאה, נמצא אחד מהן קרוב או פסול
- 3 – בטלה העדות¹⁷. בין בדיני ממונות, בין בדיני נפשות¹⁸.
- 4 ד. במה דברים אמורים? בזמן שנתפנוו כלן להעיד; אבל
- 5 אם לא נתפנוו כלם להעיד – מה יעשו שני אחים בכלל
- 6 העם, וראו העם¹⁹ פשהרג זה את זה, או כשחבל ב²⁰, או
- 7 כשחטף חפץ מידו²¹.
- 8 ה. וכיצד בודקין את הדבר²²? כשיבואו לבית דין עדים
- 9 מרבין פת אחת, או מרים²³ להם: כשראיתם זה שהרג או חבל,
- 10 להעיד באתם או לראות? כל מי שאומר: לא להעיד עליו,
- 11 אלא לראות מה הדבר, ובכלל העם באתי – מפרשין אותו.
- 12 וכל מי שאומר: לא הייתי עומד אלא להעיד ולכונן העדות
- 13 – מפרשין אותו. אם נמצא באלו שנתפנוו להעיד קרוב או
- 14 פסול – עדות כלם בטלה²⁴. במה דברים אמורים? כשהיה
- 15 בהן קרוב או פסול; אבל אם כלם כשרים – אחד שנתפנוו
- 16 להעיד או שלא נתפנוו להעיד, הואיל וראה הדבר וכן
- 17 עדותו ויהיה שם התראה²⁶, חותכין הדין על פיו. בין בדיני
- 18 ממונות²⁷, בין בדיני נפשות.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) המקומות שבהם האמינה התורה עד אחד. דין עדים רבים שבאו להעיד וביניהם אחד קרוב או פסול. שטר שעדי חתימתו מרובים ואחד מהם קרוב או פסול לעדות. לימוד זכות או חובה על ידי עד המעיד. המקרים בהם יכול עד להיעשות דיין. (2) פוסקים, מוציאים החלטה. (3) ספרי שופטים אות קפח: "אין לי אלא לדיני נפשות (=עון) – משמעו חטא שיש בעונו מיתה ככתוב בעובד עבודה זרה "עוונה בה", במדבר טו, לא), לדיני ממונות מניין, תלמוד לומר לכל עון" כל – בא לרבות דיני ממונות (רבינו הלל). (4) שקיבלו רבותינו איש מפי איש עד למשה מסיני. (5) שאם כפר הנתבע ועד אחד מעיד, שהוא חייב לתובע הרי זה נשבע מן התורה (ספרי שם ושבעות מ, א). (6) פרק א הלכה א. (7) שאם קינא לה בעלה ונסתרה אחר הקינוי בעדים והרי היא עומדת לשנות מי המרים לבדקה אם טמאה היא, ובא עד והעיד עליה שנטמאה בפניו, אינה שותה, שנאמר (במדבר ה, יג) "ועד אין בה" – והרי עד (הלכות סוטה פרק א, הלכה י"ד). (8) בהלכות רוצח פרק ט, הלכה י"ב, שאם בא עד אחד והעיד שראה את הרוצח אינה נערכת, שנאמר (דברים כא, א) "כי ימצא חלל באדמה... לא נודע מי היכהו" – והרי נודע. (9) להתירה להינשא. (10) הרי זה נאמן, "שהדבר עשוי להיגלות" (הלכות גירושין פרק י"ב, הלכה ט"ו), וגם הקלו חכמים בדבר זה, כדי שלא יישארו בנות ישראל עגונות (שם פרק י"ג, הלכה כ"ט, ובביאורנו שם). (11) לעדות מדבריהם, אבל גזלן גמור, וכן כל הפסול בעבירה מן התורה, אינו נאמן להתיר אשה להינשא (הלכות גירושין פרק י"ב, הלכה י"ז). (12) שכן שנינו (סוטה מז, א) שאפילו העידה אשה שראתה את הרוצח אין העגלה נערכת. וביבמות קכב, א שנינו: "הוחזקו להיות משיאין (=אשה) עד מפי עד, מפי עבד, מפי אשה". וכן בסוטה לא, א לענין עדות סוטה שלא תשתה מי מרים. והשווה הלכות סוטה פרק א, הלכה ט"ו. (13) כדקדוק לשון הברייתא (שבועות מ, א) "כל מקום ששניים מחייבים אותו ממון – עד אחד מחייבו שבועה". ובתורת כהנים פרשת ויקרא (דבורא דחטאות) פרק ז: "הודע אליו – ולא שאמרו לו אחרים (=והוא מכחישם)... מניין אפילו אמרה לו אשה, אוציא – אשה, שאין אשה כשרה לעדות, מניין אפילו אמרו לו קרובים (=שהם כשרים להעיד במקום אחר), אוציא... קרובים שאינם כשרים להעיד בו, מניין אפילו אמר לו עד אחד, אוציא... עד אחד שאין מחייבו אלא שבועה, מניין אפילו אמרו לו שניים" וכו', הרי שקרוב ואשה אינם מחייבים שבועה, אלא עד אחד כשר בלבד. וראה בתשובות רבי עקיבא איגר קעט ראייה לדברי רבינו. (14) בדפוסים קדומים וכן בכתב יד תימן כאן תחילת ההלכה. (15) "אם מתקיימת העדות בשניים למה פרט הכתוב בשלושה?" (16) שהרי לא נשאר אלא עד אחד. (17) שנאמר: עדים, אפילו מאה במשמע. (18) משנה במכות ה, ב וכדעת רבי שם. (19) בדפוסים קדומים: וראו כשהרג. ותיבת: העם, אינה. (20) בגופו. (21) האם תפסל עדות כולם, בגלל האחים שראו אף הם את המעשה, ועל כורחך, אינם פוסלים אם לא נתכוונו להעיד (משנה שם). (22) אם מתחילה נתכוונו להעיד או לראות בלבד. (23) ובכתב יד תימן: אומרים. (24) שם, ו, א. ואפילו של אלה שלא באו אלא לראות בלבד, כיוון שבעדים העיקריים נמצא פסול (לחם משנה). (25) בכתב יד תימן: והייתה. (26) בדיני נפשות אין עונשים בלא התראה, ואפילו התרה בו אחר בפני העדים, נענש, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ב, הלכה ב. (27) בבא בתרא קיג, ב "שלושה שנכנסו לבקר את החולה (=ולא להעיד) רצו כותבים" – מעידים על מה ששמעו מפי החולה המצווה, הרי שאפילו לא נתכוונו להעיד עדותם כשרה, וכפירוש הרשב"ם שם. אולם בכריתות יב, ב אמרו: "דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות", הרי שצריך כוונה להעיד.

20 וְצָרִיף דִּינִים לְדוֹן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר מִן הַתּוֹרָה⁴²; אֲכָל בֶּשֶׁל
21 דְּבָרֵיהֶם - עַד נַעֲשֶׂה דִין. כִּיצַד? אֶחָד שֶׁהֵבִיא הַגִּט⁴³, וְאָמַר:
22 בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם⁴⁴ - הוּא וְשְׁנַיִם⁴⁵ נוֹתְנִין אוֹתוֹ לֵה⁴⁶,
23 וְנִמְצָא כְּאֵלוֹ נִטְלוּהוּ⁴⁷ מִבֵּית דִּין⁴⁸. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזוֹה⁴⁹.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

24
25 א. כָּכָר בְּאַרְנוֹ, שְׁקִיּוֹם שְׁטָרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם, כְּדִי שְׁלֹא תִנְעַל
26 דָּלֶת בְּפָנַי לִוִּין. אִף עַל פִּי כֵן, אֵין מְקַיֵּמִין שְׁטָרוֹת אֲלָא
27 בְּשִׁלְשָׁה, אֲפֹלוּ שְׁלֹשָׁתָן הַדִּיּוּטוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דִין. וְלִפְיָכָּה
28 אֵין מְקַיֵּמִין שְׁטָרוֹת בְּלִילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
29 ב. בְּאֶחָד מִחֻמְשָׁה דְּרָכִים מִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר בְּבֵית דִּין. הַדָּרָךְ
30 הָאֶחָד: שִׁיְהִי דִּינִים מִפִּירִין כְּתָב יְדֵי הָעֵדִים, שְׂוֹ עֵדוֹת
31 פְּלוּנִי וְזוֹ עֵדוֹת פְּלוּנִי. הַדָּרָךְ הַשֵּׁנִי: שִׁיְחַתְּמוּ הָעֵדִים
32 בְּפָנֵיהֶם. הַדָּרָךְ הַשְּׁלִישִׁי: שִׁיְכֹאוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִים
33 בְּפָנֵיהֶם, וְיֹאמְרוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד: זֶה כְּתָב יְדִי, וְאֵנִי עַד בְּדָבָר
34 הַזֶּה. הַדָּרָךְ הָרְבִיעִי: שֶׁאֵם מֵתוּ עַדִי הַשְּׁטָר אוֹ שֶׁהִי בְּמִדְּיָה
35 אַחֶרֶת - יְכֹאוּ עֵדִים וְיַעֲדוּ עַל כְּתָב דִּין שֶׁהוּא זֶה. הַדָּרָךְ
36 הַחֲמִישִׁי: שִׁיְהִיָּה כְּתָב יָדָן יוֹצֵא מִשְׁטָרוֹת אַחֲרִים, וְעוֹרְכִין
37 בֵּית דִּין זֶה הַכְּתָב לְאוֹתוֹ הַכְּתָב שֶׁבְּשְׁטָרוֹת אַחֲרִים, וְיִהְיֶה

1 ו. שְׁטָר שֶׁהִי עַדִי מְרַבִּין, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב²⁸ אוֹ
2 פְּסוּל, אוֹ שֶׁהִי בְּהֶם שְׁנַיִם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה, וְהָרִי אֵין הָעֵדִים
3 קִיָּמִין כְּדִי לְשֹׂאֵל אוֹתָן²⁹: אִם יֵשׁ שֵׁם עֵדוֹת בְּרוּרָה שֶׁכֵּלֶם
4 יִשְׁבוּ לְחַתְּמָם³⁰, שֶׁהָרִי נִתְפָּנוּ לְהָעֵיד³¹ - הָרִי זֶה בָּטֵל; וְאִם
5 לֹא - תִתְקַיֵּם הָעֵדוֹת בְּשֹׂאֵר. וְלָמָּה מְקַיֵּמִין הָעֵדוֹת
6 בְּשֹׂאֵר³²? שֶׁהָרִי אֲפָשָׁר שֶׁחֲתָמוּ הַכְּשָׁרִים וְהִנִּיחוּ מְקוֹם
7 לְגִדּוֹל לְחַתְּמָם³³, וְכֹא זֶה הַקְּרוֹב אוֹ הַפְּסוּל וְחַתְּמָם שְׁלֹא
8 מְדַעְתָּם³⁴.
9 ז. אִף עַל פִּי³⁵ שֶׁהָעֵד שֶׁחֲתָמוּ מִתְחַלֵּה בְּשֹׂטָר הוּא הַפְּסוּל
10 - הָרִי הַשְּׁטָר בְּשֹׂטָר³⁶.
11 ח. כָּל עַד שֶׁהָעֵד בְּדִינִי נִפְשׁוֹת - אֵינוֹ מוֹרָה בְּדִין זֶה
12 הַנִּהְיָג, וְלֹא יִלְמַד עָלָיו לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. וְאִם אָמַר: יֵשׁ
13 לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת - מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. שְׁנֵאֲמַר: וְעַד אֶחָד לֹא
14 יַעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת - בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. וּמֵהוּ זֶה שְׁנֵאֲמַר
15 לְמוֹת³⁷? כְּלוּמַר: עַד שֶׁהָעֵד בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת - לֹא יַעֲנֶה דְּבָר,
16 אֲלָא יַעֲדִי וְיִשְׁתַּקֵּם³⁸. אֲכָל בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת - יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד עָלָיו
17 זְכוּת אוֹ חוֹבָה³⁹. אֲכָל לֹא יִמְנָה עִם הַדִּינִים, וְלֹא יַעֲשֶׂה דִין;
18 שְׂאִין עַד נַעֲשֶׂה דִין אֲפֹלוּ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת⁴⁰.
19 ט. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים⁴¹? בְּדָבָר שֶׁצָּרִיף עֵדִים מִן הַתּוֹרָה,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(28) ללווה או למלווה. (29) אם נתכוונו להעיד, או לשם מילוי המקום החלק שבשטר חתמו. (30) כאחד, זה בפני זה. (31) הרי זה כאילו אמרו; להעיד באנו. (32) והלא חתימתם מוכיחה, שנתכוונו להעיד. (33) שיחתום מלמעלה, משום כבודו. (34) ואין זו עדות אחת, אלא עדות אחרת לגמרי ואין בכוחם לבטל את הכשרים, שחתמו במעמד נפרד, ואין לומר בהם: "נמצא אחד מהם קרוב" וכו' שאין לפסולים שום שייכות לכשרים (רי"ף למכות ו, א בשם גאון). ומקורו בבבא בתרא קסב, ב "תתקיים עדות בשאר" ומפרשים, כשאין שם עדים כשישבו כולם לחתום (כסף משנה). והשווה הלכות גירושין פרק ט, הלכה כז. וכתב הרדב"ז אף על פי שהדבר ספק הוא אם חתמוהו כאחד או לא - בכל זאת מוציאים מן הקלחות על פי שטר זה, כי כל הדין שקרוב או פסול מבטלים כל העדות בדיני ממונות - אינו אלא חומרא מדרבנן, ומכיוון שאין זה אלא ספק ב"דרבנן" הולכים להקל ומקיימים השטר. (35) בדפוסים קדומים, אין כאן תחילת הלכה ומשפט זה קשור עם ההלכה הקודמת. (36) ואין אומרים השניים הראשונים ישבו לחתום כאחד עם האחרים הכשרים. וכל שכן אם הפסולים חתמו בסוף וודאי שיש לתלות שחתמו שלא מדעת הראשונים והם כעדות אחרת, וכן דעת רבינו תם בתוספות, גיטין יח, ב דיבור המתחיל אמרי לה. וראה בחושן משפט מה, סעיף יב ברמ"א שם, שיש אומרים, שאין להכשיר שטר שחתומים בו פסולים, אלא אם כן שני האחרונים הם כשרים, שאז תולים לומר, שהרחיקו האחרונים את חתימתם, ככוונה להשאיר מקום חלק למי שגדול מהם, ומילא המלווה את הריווח בחתימת הקרובים, שלא מדעתם. והשווה גיטין י, ב "רווחא שביק למאן דקשיש מיניה". (37) שמשמעו: לימוד חובה המביא לידי המתה? (38) סנהדרין לד, א, שנראה כנוגע בעדותו. שמתחרט ודואג שמא ייגמר הדין לחובה ויביא הנידון עדים להזימו, והעד אינו יכול לחזור בו לאחר כדידיבור, מכיוון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד (רש"י שם). (39) שם לב, א "דיני ממונות הכול מלמדים עליו זכות וחובה", ופירשו שם (לג, ב): הכול - ואפילו עדים. (40) בבא קמא ז, ב בעובדה של רבי יהודה נשיאה העוסקת בדיני ממונות. והטעם, שעדות - אינה כשרה עד שאתה יכול להזימה וכיוון שהוא העד והוא הדיין, לא יקבל הזמה על עצמו (תוספות שם). והרשב"ם בבבא בתרא קיד, א מפרש: שגזירת הכתוב היא, שנאמר (דברים יט, יז) "ועמדו שני האנשים (=העדים) לפני ה'" - אלו הדיינים, ראה שבועות ל, א, צריך שהעד יעיד לפני הדיין, אבל אין העד יכול להיעשות דיין בעדות עצמו. ודווקא עד שהעיד, כגון, אם העיד אחד מהדיינים בפני חבריו על מעשה שראה אינו יכול להצטרף עימם לדון על אותו מעשה. אבל אם לא העיד כלל אלא ראה את המעשה וראוי להעיד, אינו נפסל משום כך להיות דיין, כדברי רבי טרפון האומר (בבא קמא שם) "סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש מקצתם נעשו עדים ומקצתם נעשו דיינים" (כסף משנה וכן בחושן משפט ז, סעיף ה). והשווה הלכות סנהדרין פרק ג, הלכה ו והלכות קידוש החורש פרק ב, הלכה ט. (41) שאין עד נעשה דיין. (42) כגון, קידוש החורש, שאינו אלא על פי דיינים, וכן התוקע לחבירו נותן לו סלע (ראה בבבא קמא ז, ב), שהוא חייב לשלם לו מן התורה, ואינו אלא על פי דיינים, ראה הלכות חובל ומזיק פרק ג, הלכה ט. (43) מארץ ישראל לחוץ לארץ. (44) שהצריכוהו חכמים לומר כן, להעיד על זהות הגט ובוזה הוא מקויים, ראה הלכות גירושין פרק ז, הלכה ה. (45) מצטרפים עימו, להיות בית דין של שלושה כדי לקיים את הגט. (46) ואין הבעל יכול עוד לערער עליו לומר, גט שנמסר לה מזויף הוא. (47) בדפוס וינציאה ש"א ובכתב יד תימן: נטלתו. ומוסב אל האשה. (48) ואף על פי שהשליח המביא הוא עצמו עד - ומן התורה עדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותם בבית דין - ובשל "דבריהם" עד נעשה דיין (גיטין ה, ב והלכות גירושין פרק ז, הלכה י"ט). (49) כגון, האמור לקמן פרק ז, הלכה ו, ומקורו בכתובות כא, ב "הנח לעדות החורש דאורייתא; וקיום שטרות דרבנן". (1) חמישה דרכים בהם

כתב ידו של אבי - הרי אלו פשני עדים פשוטים שאינן קרובים; ואם יצטרף עמהם שלישי והעיד על כתב ידו של פשני - הרי נתקנים השטר.

ב. ואלו מדברים שנאמנים הגדולים להעיד בגדלם מה שראו בקטנם: נאמן אדם לומר כשהוא גדול: זהו כתב ידו של אבי, זהו כתב ידו של רבי, זהו כתב ידו של אחי, שהייתי מכיר בכתב ידם כשהייתי קטן. והוא שיצטרף עמו אחר שמכיר כתב ידו כשהוא גדול.

ג. שטר שעדיו ראובן ושמעון, וכאן שנים והעידו שזה כתב ידו של ראובן וזה כתב ידו של שמעון - נתקנים השטר. אבל אם העיד זה על כתב ידו של ראובן, והשני העיד על כתב ידו של שמעון - לא נתקנים השטר; לפי שצריך שני עדים על כתב כל אחד משניהם. ואם יש שלישי מעיד על כתב ראובן ושמעון כאחד - נתקנים.

ד. אמר הראשון: זה כתב ידי, והעיד הוא ואחר על כתב ידי השני - לא נתקנים; לפי שנמצא שלשת רבצי המון שפשוט תלוי בעדות האחד. וכן אם העיד אחיו או בנו של ראשון עם אחר על כתב ידי השני - לא נתקנים; שהרי שלשת רבצי המון תלוי בעדות הקרובים.

ה. שנים שחתמו על השטר, ומת אחד מהן - צריך שני עדים להעיד על כתב ידו של מת. ואם לא נמצא אלא עד אחד עם זה העד החי - כותב חתימת ידו בפני עדים, אפלו על התרס, ומשליכו בבית דין, עד שתחזוק כתב ידו בבית דין, ולא יהיה צריך לומר שזה כתב ידו, ויעיד הוא ואחר על כתב ידי המת, ויתקנים כתב ידו שלא בפניו.

ו. שלשה שישבו לקים את השטר, שנים מהן מכירין חתימת ידי עדים, ואחד אינו מכיר: עד שלא חתמו - מעידין בפניו וחותם; שהעדים נעשים דינים בדבר שהוא מדבריהם, כמו שבארנו. אבל אחר שחתמו - אין מעידין בפניו וחותם; [שהרי בעת שחתמו לא היו מכירין אלא השנים], ואין מקימין אלא עד שיהיו שלשתן מכירין, או יעידו העדים על הכתב בפני כל אחד ואחד.

ז. שנים שהיו חתומין על השטר ומתו, וכאן שנים ואמר: כתב ידו הוא זה, אבל אנוסים היו, קטנים היו, פסולי עדות היו, אף על פי שיש שם עדים אחרים שזה כתב ידו, או שהיה כתב ידו יוצא משטר אחר שקרא עליו ערער והחזוק בבית דין - הרי זה לא נתקנים; אלא מעמידין השנים שבשטר כנגד השנים שהעידו עליהן שהן פסולין, ואין גובין בו כלום.

דומה זה לזה, ויראה להם ביחד שכתב ידי אלו הוא כתב ידי אלו.

ג. אין מקימין את השטר משטרות אחרים, אלא משני שטרות של שתי שדות שאכלום בעליהן שלש שנים אכילה גלויה, נכונה, בלא שום יראה ולא פחד מתביעה בעולם, כדרך שאוכלין כל בעלי שדות שדותיהן. או משני שטרי כתבות. והוא שיצאו שני השטרות מתחת ידי אחר, לא מתחת ידי זה שרוצה לקים שטר, שמא הוא זוף הכל. וכן מקימין השטר משטר שקרא עליו ערער והחזוק בבית דין. מקימין ממנו לבדו, כמו שמקימין משטרי שתי שדות או משתי כתבות.

ד. בית דין שכתבו: במושב שלשה היינו ונתקנים שטר זה בפנינו - הרי זה מקים, אף על פי שלא פרשו באי זה דרך מתמשה דרכים נתקנים; שאין חוששין לבית דין שמא יטעו. וכבר נהגו כל בתי דינים שראינו ושמענו, שיכתבו הדרך שנתקנים בה לפניהם.

ה. ולעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר, אלא מחזיקין אותו שהן בקיאים ולא יטעו. אבל בודקין אחר העדים.

ו. שלשה שישבו לקים את השטר, ומת אחד מהם - צריכין לכתב: במושב שלשה היינו והאחד איננו. שמא יאמר הרואה: בית דין בשנים קימהו. אפלו היה כתוב בו 'בבית דין', יאמר: שמא דמו ששנים בית דין הם. ואם יש בו משמע שהיו שלשה - אינו צריך.

ז. שלשה שישבו לקים את השטר, וכאן שני עדים וערערו על אחד מהן שהוא גזלן וכיוצא בו, וכאן שנים אחרים והעידו שחזר בתשובה: אם עד שלא חתמו העידו שחזר - הרי זה חותם עמהם, שהרי שלשה היו; ואם אחר שחתמו השנים העידו עליו שחזר בתשובה - אינו חותם עמהן, שהרי הוא כמי שאינו בעת חתימת השנים. במה דברים אמורים? כשערערו עליו בעברה; אבל ערערו עליו בפגם משפחה, כמו שאמר: אמו לא נשתתרה ועבד הוא, או לא נתגירה ועובד כוכבים הוא, ונודע אחר שחתמו השנים שאין במשפחתו פגם ושהוא כשר - הרי זה חותם עמהם, שזה גלוי דבר שהיה מקדם הוא.

ח. מתר לכתב הקיום בשטר קדם שיתקנים השטר; שאין הכתיבה עקר, אלא החתימה. ואין הדינים צריכין לקרות השטר שמקימין אותו, אלא מקימין אותו מעדיו, אף על פי שלא ידעו מה כתוב בו.

יום שני ח' אדר ב' ה'תשע"א

פרק שביעי

פרק שמיני

א. מי שחתם על השטר, וכאן להעיד על כתב ידו בבית

א. מעיד קרוב על כתב קרוב. כיצד? שטר שעדיו ראובן ושמעון, ומתו או שהלכו למדינת הים, ובא בנו של ראובן ואמר: זה כתב ידו של אבי, ובא בנו של שמעון ואמר: זה

- 1 דין, והפיר כתב ידו שזהו בודאי, אבל אינו זוכר העדות
2 כלל, ולא ימצא בלבו זכרון כלל שזה לזה מזה לעולם² -
3 הרי זה אסור להעיד על כתב ידו שהוא זה³ בבית דין.
4 שאין אדם מעיד על כתב ידו שהוא זה, אלא על הממון
5 שבשטר הוא מעיד שזה חייב לזה⁴; וכתב ידו הוא כדי
6 להזכירו הדבר, אבל אם לא נזכר - לא יעיד⁵.
7 ב. אחד הזכיר את העדות⁶ ואחד שראה כתב ידו⁷ או
8 שהזכירוהו אחרים ונזכר, אפילו הזכירו העד השני שהעיד,
9 אם נזכר - הרי זה מעיד⁸. אבל אם הזכיר אותו התובע
10 עצמו, אף על פי שנזכר - אינו מעיד; מפני שזה דומה
11 בעיני בעל דין⁹ כאלו העיד שקר בדבר שלא ידע¹⁰.
12 ג. לפיכך, אם היה התובע תלמיד חכם, והזכיר התובע הזה
13 את העד ונזכר - הרי זה יעיד לו; שתלמיד חכם יודע,
14 שאלו לא זכר הדבר - לא היה מעיד¹¹. וקל הוא שהקלו
15 בדיני ממונות, שאף על פי ששכח הדבר מכמה שנים,
16 והתקבץ הוא שהזכירו - הרי זה מעיד¹².
17 ד. הואיל והדבר כן¹³, שטר שניצא לבית דין, וכאו עדים
18 ואמרו: כתב ידנו הוא זה, אבל מעולם לא ידענו עדות זו,
19 ואין אנו זוכרים שזה לזה מזה או מכר לו - לא נתקיים
- 10 השטר, והרי הן כחרישים¹⁴ עד שיזכרו עדותן. וכל מי
11 שאינו דן פן - לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו¹⁵.
12 אבל אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר, או שהיו שם
13 עדים שזה כתב ידן¹⁶ - מקמיין את השטר, ואין משגיחין
14 על דבריהן שאומרים: אין אנו זוכרין עדות זו; שמה חזרו
15 בהן, וזה שאמרו: אין אנו זוכרין - כדי לבטל השטר.
16 וכאלו אמרו: קטנים היינו, פסולי עדות היינו - שאינן
17 נאמנים, הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם¹⁷. ומפני
18 טעם זה מקמיין כל השטרות, ואין אנו צריכין להביא עדים
19 ולשאל אותם אם הם זוכרים עדות זו או אינם זוכרים
20 אותה; שאפילו באו ואמרו: אין אנו זוכרים אותה - אין
21 שומעין להן, הואיל ואפשר לקימו שלא מפיהן¹⁸.
22 ה. אחד הכותב עדותו על השטר¹⁹, או שנמצא אצלו כתוב
23 בפנקסו בכתב ידו: פלוני העיד אותי עליו ביום פלוני בכה
24 וכה; אם זכר מעצמו²⁰, או הזכירוהו אחרים ונזכר -
25 מעיד²¹; ואם לאו - אסור להעיד. שאין זה דומה אלא למי
26 שאמר לו אדם נאמן: פלוני יש לו אצל פלוני כף וכה,
27 והעיד הוא שיש לזה אצל זה, והוא אינו יודע מן הדבר
28 כלום, אלא מפי האחר שמע והעיד²².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מתוך הכתב. (2) ובכתב יד התימנים: מעולם. (3) בכתב יד הנ"ל: על כתב ידו זה בבית דין. (4) כתובות כא, א. וכדעת החכמים
שם. (5) שם כ, א "רבי יוחנן אמר אף על פי שאינו זוכר מעצמו". ומפרש רש"י: אלא לאחר שראה בשטר נתן בליבו ונזכר...
אבל אינו נזכר לגמרי לא, דרחמנא אמר: מפיהם ולא מפי כתבם. ובירושלמי שם פרק ב, הלכה ד אמרו: "רבי יוחנן (=האומר אף
על פי שאינו זוכר מעצמו) כרבנן". האומרים על ממון שבשטר הם מעידים, וזכירה מתוך השטר חשובה זכירה, אבל כל שאין
זוכרים כלל אפילו מתוך השטר - אינם מעידים. וזה שדקדק רבינו לעיל פרק ו, הלכה ב ואמר: "ויאמר כל אחד ואחד זה כתב
ידי ואני עד בדבר הזה", כלומר, אני זוכר את העדות. והשווה לקמן הלכה ד. (6) בטרם ראיתו את כתב ידו. (7) ונזכר ממנו.
(8) כתובות שם. ואין אומרים עד שני נוגע בעדותו הוא, שנזכר לו שחבירו יסכים עימו כדי שייאמרו דבריו ויעשו פרי (סמ"ע לחושן
משפט סימן כח, סעיף קטן מה). (9) התובע. (10) ונמצא התובע חושדו כשקן (שם). (11) שם עמוד ב. "ואי צורבא מרבנן
הוא אפילו עצמו". ומפרש רבינו, שזה מוסב אל התובע. אבל רש"י שם מפרש, שהעד הוא תלמיד חכם, ולפיכך אינו חשוד להעיד
שקר בדבר שאינו יודע. וכן נוסחה ההלכה בשולחן ערוך חושן משפט סימן כח, סעיף יד, שהכול תלוי בעד. והטור שם מצטט
את דברי רבינו כך: לפיכך אם היה הבעל דין תלמיד חכם וכו', וייתכן שזה מוסב אל הנתבע, שאם הוא תלמיד חכם לא יחשוד
בעד שאינו זוכר (כסף משנה). (12) כמו שמצינו לעיל פרק ג הלכה א שהקילו בדיני ממונות שאינם צריכים דרישה וחקירה, כדי
שלא תנעל דלת בפני לוויין. אבל בדיני נפשות מבואר ביבמות לא, ב שאם לא יזכרו העדים את עדותם אלא מתוך הכתב, אסור
להם להעיד, כמו שאמרו שם: "זימנין דחזי מכתבא ואתו מסהדי ורחמנא אמר: מפיהם ולא מפי כתבם", וסובר רבינו שאפילו
בזוכרים עדותם מתוך הכתב ידובר שם (כסף משנה). (13) שאין אדם מעיד על כתב ידו שהוא זה אלא על הממון שבשטר, שזה
חייב לזה, לעיל הלכה א. (14) כחרישים, שאינם שומעים ואינם מדברים, שפסולים לעדות הואיל ואינם בני דעת והרי הם כשוטים,
כמבואר לקמן פרק ט, הלכה י"א. ובכתב יד התימנים: והרי הוא כחריש. כלומר, השטר אינו אלא כחריש. וכן נוסח המהרי"ק בסוף
שורש עד. (15) אינו יודע כלום, אפילו להבחין בין ידו הימנית לשמאלית, כלשון הכתוב יונה ד, יא. והשווה אמרה זו במדרש
עשרת הדברות ז. והראב"ד חולק: "ויש מי שאין מורים כן ויודעים בדינים כמותו" ולדעתו מה שאמר רב יוחנן (כתובות כ, א):
"אף על פי שאינו זוכר מעצמו" - כוונתו, אפילו שאינו זוכר כלל את עדותו אלא מכיר את כתב ידו, הרי זה מעיד על השטר
ומקימו. ומובן, שבאופן זה יצטרך שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב יד חבירו, או שיצטרף עימם אחר שיעיד על כתב יד
שניהם, כדי שתהא על כל חתימה שני עדים, שהרי אינם מעידים על ההלוואה אלא על כתב ידיהם (חושן משפט מו, סעיף י).
וכדעת רבינו מבואר בהלכות גדולות סימן נא בשם רבנן בתראי החולקים על מר יהודאי גאון, ודעתם מסכמת לגמרי כדברי רבינו
כאן. (16) ראה לעיל פרק ו, הלכה ב"ג. (17) כמבואר לעיל פרק ג, הלכה ו. (18) כדעת רבנן בתראי בהלכות גדולות סימן נא.
(19) שהוא חתום כהלכה בשני עדים ונמסר ליד המלווה. (20) אפילו אחרי שהסתכל בכתב ידו. (21) כתובות כ, א "כותב אדם
עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים". ומפרש רבינו שזה מכוון גם לשטר ממש, וגם לרשימה שבפנקסו, ובלבד
שיזכור עדותו, כמבואר שם (כסף משנה). (22) ואין זה אלא "עד מפי עד" ופסול, כמבואר בסנהדרין כט, א ולקמן פרק י"ז,
הלכה א. ובמדרש רבה שמות פרשה מ"ו, אות א: "אפשר שלא היה משה מאמין בהקדוש-ברוך-הוא שאמר לו: כי שיחת עמך
(=שלא שיבר את הלוחות עד אשר קרב אל המחנה וראה בעיניו?) אלא, הודיע משה דרך ארץ לישראל, אפילו שיהא אדם שומע
דבר מן יחיד נאמן, אסור לקבל עדותו לעשות דבר על פיו אם אינו רואה". ובירושלמי תענית פרק ד, הלכה ה אמרו בקשר לזה:

פרק תשיעי

1 א. עשרה מיני פסלות הם. כל מי שנמצא בו אחד מהן -
2 הרי הוא פסול לעדות. ואלו הן. הנשים, והעבדים,
3 והקטנים, והשוטים, והחרשים, והסומים, והרשעים,
4 והבזויין, והקורבין, והנוגעין בעדותן. הרי אלו עשרה.
5 ב. נשים פסולות לעדות מן התורה. שנאמר: על פי שנים
6 עדים - לשון זכר, ולא לשון נקבה.
7 ג. וכן השמטום והאנדוגינוס פסולין, מפני שהן ספק
8 אשה. וכל מי שהוא ספק בשר ספק פסול - הרי הוא פסול.
9 שאין העד בא אלא להוציא ממון על פיו או לחייב על פיו,
10 ואין מוציאין ממון מספק ואין עונשין מספק דין תורה.
11 ד. העבדים פסולין לעדות מן התורה. שנאמר: ועשיתם לו
12 כבדו וזמם לעשות לאחיו. מכלל שאחיו כמותו: מה אחיו
13 בן ברית, אף העד בן ברית. קל וחמר לעובדי כוכבים: אם
14 עבדים, שהן במקצת מצות, פסולין; העובדי כוכבים לא
15 כל שכן?!

16 ה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - פסול.
17 ו. כל מי שנשתחרר והרי הוא מחסר גט שחרור - פסול;
18 עד שיגיע גט לידו, ויעשה מכלל בני ברית, ואחר כך יעיד.
19 ז. הקטנים פסולין לעדות מן התורה. שנאמר בעדים:
20 ועמדו שני האנשים. אנשים - ולא קטנים. אפלו היה הקטן
21 נבון וחכם - הרי הוא פסול, עד שיביא שתי שערות אחר
22 שלש עשרה שנה גמורות. ואם הגיע לעשרים שנה ולא
23 הביא שתי שערות, ונולד בו סימן מסימני סרוס - הרי זה
24 סרוס, ויעיד. ואם לא נולד בו - לא יעיד עד רב שנותיו,
25 כמו שבארנו בהלכות אישות.

26 ח. קטן שהגיע לכלל שנותיו שנראה בו סימני בגרות
27 מלמעלה - אינו צריך בדיקה; ואם לאו - אין מקבלין
28 עדותו עד שיבדק. וכן שלש עשרה שנה ויום אחד שהביא
29 שתי שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן - אין עדותו עדות
30 בקרקעות, מפני שאינו מדקדק בדברים, שהרי אינו יודע.
31 אכל בעדות מטלטלין - מקבלין עדותו, הואיל והוא גדול.
32 ט. השוטה פסול לעדות מן התורה, לפי שאינו בן מצות.
33 ולא שוטה שהוא מהלך ערם ומשבר פלים וזורק אבנים
34 בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו, ונמצאת דעתו משבשת
35 תמיד בדבר מן הדברים, אף על פי שהוא מדבר ושואל
36 כענין בשאר דברים - הרי זה פסול, ובכלל שוטים יחשב.
37 הנכפה: בעת כפייתו - פסול, ובעת שהוא בריא - כשר.
38 ואחד הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע.
39 והוא שלא תהיה דעתו משבשת תמיד, שהרי יש שם נכפים
40 שגם בעת בריאותם דעתם מטרפת עליהם. וצריך להתישב
41 בעדות הנכפין הרבה.

42 י. הפתאים ביותר, שאין מפירין דברים שסותרין זה את
43 זה, ולא יבינו עניני הדבר בדרך שמכנין שאר עם הארץ,
44 וכן המבטלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר - הרי

אלו בכלל השוטים. ודבר זה לפי מה שיראה הדין, שאי
אפשר לכוון הדעת בכתב.
יא. החרש - שוטה, שאין דעתו נכונה ואינו בן מצות.
ואחד חרש מדבר ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר, אף
על פי שראיתו ראייה מעלה ודעתו נכונה - צריך להעיד
בבית דין בפיו, או שיהיה ראוי להעיד בפיו, ויהיה ראוי
לשמוע הדינים והאיומים שמאמיין עליו. וכן אם נשתתק, אף
על פי שנבדק בדרך שבודקין לענין גטין ונמצאת עדותו
מכוננת, והעיד בפנינו בכתב ידו - אינו עדות כלל. חוץ
מעדות אשה, לפי שבכוננה הקלו.
יב. הסומים, אף על פי שמכירין הקול וידעו האנשים -
הרי אלו פסולין מן התורה. שנאמר: והוא עד או ראיה. מי
שהוא ראוי לראות - הוא שמעיד. והסומא באחת מעיניו -
כשר להעיד.

פרק עשירי

א. הרשעים פסולין לעדות מן התורה. שנאמר: אל תשת
ידך עם רשע להיות עד חמס. מפי השמועה למדו: אל תשת
רשע עד. ואפלו עד כשר שיודע בחברו שהוא רשע, ואין
הדינים מכירין רשעו - אסור לו להעיד עמו, אף על פי
שהוא עדות אמת; מפני שמצטרף עמו, ונמצא זה הפסול
השית ידו עם הרשע עד שנתקבלה עדותו. ואין צריך לומר
עד כשר שהוא יודע בעדות לחברו, וידע שהעד השני עמו
עד שקר, שאסור לו להעיד. שנאמר: אל תשת ידך עם
רשע.

ב. אי זהו רשע? כל שעבר עברה שחייבין עליה מלקות -
זהו רשע, ופסול. שהרי התורה קראה למחייב מלקות רשע,
שנאמר: והיה אם בן הכות הרשע. ואין צריך לומר מחייב
מיתת בית דין, שהוא פסול. שנאמר: אשר הוא רשע למוות.
ג. עבר עברה שחייבין עליה מלקות מן התורה - הרי זה
פסול מן התורה; ואם היה החייב שבה מדבריהם - הרי זה
זה פסול מדבריהם. כיצד? אכל בשר בהמה בחלב, או
שאכל גבלות וישקצים וכיוצא בהן, בין לתאבון בין
להכעיס, או שחלל את יום טוב הראשון, או שלבש שעטנז
שהוא שוע או טווי או נזו - הרי זה פסול לעדות מן
התורה. אכל אם אכל בשר עוף בחלב, או שחלל יום טוב
שני של גליות, או שלבש בגד צמר שאבד בו חוט של
פשתן וכיוצא בו - הרי הוא פסול מדבריהם. וכבר מנינו
כל עברה שחייבין עליה מלקות. וכבר נתבאר בכל מצוה
ומצוה דברים שאסורין מן התורה ודברים שאסורין
מדבריהם.

ד. ועוד יש שם רשעים שהן פסולין לעדות, אף על פי
שהן בני תשלוּמין ואינן בני מלקות. הואיל ולוקחים ממון
שאינו שלהם בחמס - פסולין. שנאמר: פי יקום עד חמס
באיש. כגון הגנבים והחמסנים, אף על פי שהחזיר - פסול

1 לעדות מעת שגנב או גזל. וכן עד זומם, אף על פי שהזומם
2 בעדות ממון ושלם - הרי זה פסול מן התורה לכל עדות.
3 ומאימתי הוא נפסל? מעת שהעיד בבית דין, אף על פי
4 שלא הזים על אותה עדות אלא אחר כמה ימים. וכן
5 המלוה ברבית, אחד המלוה ואחד הלוה - שניהם פסולין
6 לעדות. אם רבית קצוצה עשו - הרי הן פסולין מן התורה,
7 ואם אבק רבית עשו - הרי הן פסולין מדבריהם. וכן כל
8 העובר על גזל של דבריהם - הרי הוא פסול מדבריהם.
9 פיצד? החמסנים, והם הלוקחים קרקע או מטלטלין שלא
10 ברצון הבעלים, אף על פי שנותנין הדמים - הרי אלו
11 פסולין מדבריהם. וכן הרועים, אחד רועי בהמה דקה ואחד
12 רועי בהמה גסה של עצמן - הרי הן פסולין; שחזקתן
13 פושטין ידיהן בגזל, ומניחים בהמתן לרעות בשדות
14 ופרדסים של אחרים. ולפיכך, סתם רועה - פסול. ומגדלי
15 בהמה דקה בארץ ישראל - פסולין; אבל בחוצה לארץ -
16 פשרין. ומתיר לגדל בהמה גסה בכל מקום. וכן המוכסין -
17 סתמן פסולין; מפני שחזקתן לקח יותר מדבר הקצוב להם
18 בדין המלכות, ולוקחין היתר לעצמן. אבל גבאי מנת המלך
19 - סתמן פשרים. ואם נודע שלקחו אפלו פעם אחת יתר מן
20 הראוי להם לגבות - הרי אלו פסולין. וכן מפרחי יונים
21 בלשוב - פסולין; מפני שחזקתן שגוזלים יונים של אחרים
22 בחנם. וכן סוחרים שביעית. והם בני אדם שיושבים בטלים,
23 ובינן שבאה שביעית פושטים ידיהן ומתחילין לשא ולתן
24 בפרות; שחזקת אלו שהן אוספין פרות שביעית ועושין
25 בהן סחורה. וכן משחק בקוביא. והוא שלא תהיה לו
26 אמונת אלא הוא. הואיל ואינו עוסק בלשובו של עולם -
27 הרי זה בחזקת שאוכל מן הקוביא, שהוא אבק גזל. ולא
28 בקוביא בלבד, אלא אפלו משחקים בקלפי אגוזים וקלפי
29 רמונים. וכן לא יונים בלבד אחריו, אלא אפלו המשחקים
30 בבהמה חיה ועוף, ואומר: כל הקודם את חברו, או כל

31 הנוצח את חברו - יטל בעליו את שניהן. וכן כל פיוצא
32 בשחוק זה. והוא שלא תהיה לו אמונת אלא שחוק זה -
33 הרי הוא פסול. וכל אלו פסולין מדבריהם.
34 ה. אריס שלקח דבר מועט מן הפרות שפכרו בימי ניסן
35 וימי תשרי קדם שתגמר מלאכתו, אף על פי שלקח שלא
36 מדעת בעל השדה - אינו גנב וכשר לעדות; שאין בעל
37 השדה מקפיד עליו. וכן כל פיוצא בזה.

יום שלישי ט' אדר ב' ה'תשע"א

פרק אחד עשר

39 א. מי שאינו לא במקרא ולא במשנה² ולא בדרף ארץ³ -
40 הרי זה בחזקת רשע, ופסול לעדות מדבריהם⁴. שכל מי
41 שירד עד כף - תזקה שהוא עובר על רב העברות שיבואו
42 לידו⁵.
43 ב. לפיכך, אין מוסרין⁶ עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו
44 עדות⁷. אלא אם כן תזוק שהוא עוסק במצות ובגמילות
45 חסדים, ונוהג בדרך הישרים⁸, ויש בו דרף ארץ - מקבלין
46 עדותו, אף על פי שהוא עם הארץ ואינו לא במקרא ולא
47 במשנה⁹.
48 ג. נמצאת אומר: כל תלמיד חכם - בחזקת פשר, עד
49 שיפסול¹⁰. כל עם הארץ¹¹ - בחזקת שהוא פסול¹², עד
50 שיחזק שהוא הלך בדרך הישרים¹³.
51 ד. וכל מי שקבל עדות עם הארץ טרם שתהיה לו תזקה
52 זו, או קדם שיבואו עדים ויעידו שהוא נהג במצות ובדרך
53 ארץ - הרי זה הדיוט, ועתיד לתן את הדין¹⁴; שהרי מאבד
54 ממונו של ישראל על פי רשעים.
55 ה. וכן הפוזיין פסולין לעדות מדבריהם. והם האנשים
56 שהולכין ואוכלין בשוק בפני כל העם¹⁵, וכגון אלו
57 שהולכין ערמים בשוק¹⁶ בעת שהן עוסקין במלאכה מנולת,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

להצטרף לעדות הרשע אפילו בעדות אמת. איזהו רשע הפסול לעדות. סוגים שונים בגזלנים הפסולים לעדות. (1) קבלת עדות מעם הארץ ומהבוזיים. ההבדל בין פסול לעדות מן התורה לפסול מדבריהם. עדות החשוד על דבר, כלפי אחרים. העדות על מלכי ישראל וכהן גדול. (2) שלא קרא מקרא ולא שנה משנה. (3) שאין משאו ומתנו בנחת עם הבריות (רע"ב לקידושין פרק א, משנה י). ורבינו בפירושו שם אומר: "דרך ארץ - חבורת בני אדם, חבורה טובה בנחת ובמוסר". (4) קידושין מ, ב. (5) כפירוש רש"י שם דיבור המתחיל ופסול לעדות: כיוון ש"אינו מן היישוב" אין הוא מקפיד על עצמו ואין לו בושת פנים. (6) אין מייחדים אותו מתחילה להיות עד. (7) אם ייחדוהו אין בית הדין מקבל ממנו עדותו (פסחים מט, ב). (8) הרגלים טובים ונימוסים נאים. והר"ף בפסחים שם מוסיף: שאינו חשוד על שבועת שקר וגזל. (9) זהו שאמרו (חגיגה כב, א): כמי מקבלים היום עדות מעם הארץ - כרבי יוסי, כלומר, שרבי יוסי חושש לאיבה, שלא ייטור לנו עם הארץ שנהא, שאנו מרחיקים אותו מחברתנו, לפיכך מקבלים ממנו עדות, וזה רק כשישנו על כל פנים בדרך ארץ (רי"ף לפסחים שם). (10) בעבירה, או באיסורי גזל המנויים לעיל פרק י, הלכה ד. (11) שאינו במקרא ובמשנה. (12) שמן הסתם אינו גם בדרך ארץ, וכמשמעות לשון הסוגיא בפסחים מט, ב שסתם עם הארץ אינו בכולן. (13) ואותו הכשירו בחגיגה כב, א - על פי רבי יוסי, וכתב הרדב"ז: ובוזה טועים כמה מקבלי עדות שמקבלים עדות מכל הבא לפנייהם וסומכים לומר: כל ישראל בחזקת כשרים הם. וזה אינו, שאף על פי שהם בחזקת כשרות, שאינם עוברים עבירות - אינם בחזקת כשרים להעיד אלא אם-כן הם תלמידי חכמים. (14) כיוון שאינם ראויים להעיד נמצא הדיין שקיבל עדותם מוציא ממון של ישראל שלא כדין. ובקידושין מ, ב אמרו: "כל שאינו לא במקרא... ולא בדרך ארץ אינו מן היישוב" ומפרש רבינו שם: אין תועלת בו ביישוב העולם, אבל להוציאו מן המקום - תועלת למדינה. (15) קידושין מ, ב. אבל האוכל בשוק שלא בפני כל העם אינו נפסל לעדות, אבל יש בו משום גנאי לתלמיד חכם, כמו שאמרו בירושלמי (מעשרות פרק ג, הלכה ב) "אין שבחו של תלמיד חכם להיות אוכל בשוק" (כסף משנה). ולדעת הב"ח לחושן משפט סימן לד כוונת רבינו שאינו נפסל לעדות אלא כשאוכל בשוק בפני הכול כשהוא מהלך ואם אוכל בשוק כשהוא יושב במקום אחד אין בו אלא משום גנאי לתלמיד חכם בלבד. (16) "שארין לך משוקן ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום" (יבמות סג, ב).

- 1 וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלֶיךָ¹⁷ שְׁאִין מְקַפְּדִין עַל הַבִּשְׁת. שְׁפָל אֱלוֹ חֲשׂוֹבִין
- 2 כְּכֹלֵב, וְאִין מְקַפְּדִין עַל עֲדוֹת שְׁקָר¹⁸. וּמְכַלֵּל אֱלוֹ: הָאוֹכְלִין
- 3 צִדְקָה שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּפִרְהֶסְיָא. אִף עַל פִּי שְׁאֵפְשֹׁר לְהֵן
- 4 שִׁזְזוֹנוֹ בְּצִנְעָה, מְבֹזִים עֲצָמָן וְאִין חוֹשְׁשִׁין. כָּל אֱלוֹ פִּסְלוֹן
- 5 מְדַבְּרִיהֶם¹⁹.
- 6 ו. מַה בֵּין פִּסּוּל לְעֲדוֹת מִן הַתּוֹרָה²⁰ לְפִסּוּל מְדַבְּרִיהֶם?
- 7 שֶׁהַפִּסּוּל מִן הַתּוֹרָה שֶׁהַעֲדִיד - עֲדוֹתָ בְּטָלָה, אִף עַל פִּי שְׁלֹא
- 8 הִכְרִיזוּ עָלָיו בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבִבְתִּי מְדַרְשׁוֹת²¹; וְהַפִּסּוּל
- 9 מְדַבְּרִיהֶם - צָרִיךְ הַכְרָזָה²². לְפִיכֵךְ, כָּל עֲדוֹת שֶׁהַעֲדִיד קִדְּם
- 10 שֶׁהִכְרִיזוּ עָלָיו - מְקַבְּלִין אוֹתָהּ, כְּדִי שְׁלֹא לֵאמֹד זְכוּת הָעַם,
- 11 שֶׁהִרִי לֹא יִדְעוּ שֶׁהוּא פִּסּוּל²³, וְאִין פִּסּוּלוֹ אֵלָּא מְדַבְּרִיהֶם²⁴.
- 12 ז. עַד אֲחֵד נֶאֱמַן בְּאִסּוּרֵי²⁵, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא פִּסּוּל לְשֹׁאֵר
- 13 עֲדִיּוֹת. שֶׁהִרִי רָשָׁע בְּעִבְרָה²⁶ שֶׁשָּׁחַט - שֶׁחִטְּתוֹ כְּשֶׁרָה²⁷,

- 1 וְנֶאֱמַן לומר: בְּהִלְכָּה שְׁחֲטִיתִי. אֲכַל הַחֲשׂוֹד עַל דְּבָר - אִינוּ
- 15 נֶאֱמַן עַל שְׁלוֹ²⁸, אֲכַל נֶאֱמַן הוּא עַל אֲחֵרִים²⁹.
- 16 ח. לְפִיכֵךְ, הַחֲשׂוֹד עַל דְּבָר - יֵשׁ לוֹ לְדוֹן בּוֹ וּלְהַעֲדִיד בּוֹ
- 17 לְאַחֲרִים. חֲזָקָה אֵין אֲדָם חוֹטֵא כְּדִי שִׁיְהִנוּ אֲחֵרִים³⁰. כִּיצַד?
- 18 נֶאֱמַן עִם הָאֶרֶץ לומר: פְּרוֹת פְּלוֹנִי מִתְקַנִּים הֵם³¹, וְנֶאֱמַן
- 19 הַנֶּחֱשָׁד לְמַכֵּר בֶּשֶׁר בְּכוֹר³² לומר: בֶּשֶׁר זֶה שְׁמוֹכֵר פְּלוֹנִי
- 20 חֲלִין הוּא. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה מְשֹׁאֵר הָאִסּוּרִין. לְפִי שְׁאִימַת
- 21 הָאִסּוּרִים עַל הֶרְשָׁעִים³³, וְאִין אִימַת הַמְּמוֹן³⁴ עֲלֵיהֶם.
- 22 ט. מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל³⁵ - לֹא מְעִידִין³⁶ וְלֹא מְעִידִין עֲלֵיהֶן; מִפְּנֵי
- 23 שֶׁהֵן אֱלֻמִּים³⁷, בְּעֲלֵי זָרַע, וְאִין נִכְנָעִין תַּחַת עַל הַדְּנָיִים³⁸.
- 24 אֲכַל כֹּהֵן גָּדוֹל - מְעִידִין עֲלֵיוֹ³⁹, וּמְעִיד הוּא לְמִלְכָּה בְּבֵית
- 25 דִּין הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁴⁰.
- 26 י. הַמוֹסְרִין⁴¹ וְהַפְּקוּרִים⁴² וְהַמּוֹמְרִים⁴³ - לֹא הִצְרִיכוּ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(17) "הגרע (=מקזי דם) והבלן והבורסקי... רבי יוסי אומר פסולים לעדות הם" (תנא דבי אליהו זוטא פרק ט"ז). (18) קידושין מ, ב וכדברי רש"י שם: "הואיל ואינו מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו ולהיפסל. (19) סנהדרין כו, ב "אוכלי דבר אחר פסולים לעדות" ומפרש רש"י: מקבלי צדקה מן הגויים, והרי זה חילול השם מחמת ממון. והשווה הלכות מתנות עניים פרק ה, הלכה ט: "אסור לישראל ליטול צדקה מן הגוי בפרהסיא" וכו'. (20) ראה לעיל פרק י, הלכה ג"ד. (21) שעבירה שלו מפורסמת לכל (סנהדרין שם וברש"י). (22) להודיע פסולו ברבים. (23) ומסרו לו עדות על ממונם. (24) ולפיכך, כל עוד שלא נודע פסולו לא תיקנו חכמים לבטל עדותו. ומי שהוציא והוה הקהל מבית הכנסת מפני ששחק בקוביא, אין לך הכרזה גדולה מזו (בית יוסף לחושן משפט לד בשם הראב"ן). (25) להתיר, כגון שהיו לפנינו שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור, נאמן לומר זו של היתר (גיטין ב, ב). ובדבר שבירד לתקן נאמר להתיר אפילו בדבר שהחזיק בו איסור, וכדברי רש"י שם: "שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב". ומקור הדברים, ממה שהאמינה תורה לנידה לספור לעצמה שבעה נקיים, שנאמר (ויקרא טו, כח) "וספרה לה שבעת ימים" - לה לעצמה, כמבואר בכתובות עב, א (תוספות שם דיבור המתחיל עד אחד נאמן). ובנוגע לקביעת דבר איסור, וודאי שעד אחד נאמן להחזיק איסור בדבר שאין טיבו ידוע לנו, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק ט"ז, הלכה ו ובביאורנו שם. (26) שעבר עבירה ופסול לעדות ממון. (27) חולין ג, א ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון... מותר לאכול משחיתות" ושם ד, ב אמרו: "מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה", והשווה הלכות שחיטה פרק ד, הלכה י"ד-ט"ו. (28) להעיד על אותו דבר שהוא חשוד עליו, בשעה שהעדות נוגעת לעצמו. (29) כגון כהן, שהוא חשוד להטיל בעצמו מום בבכור, כדי שישחטנו במדינה ולא יצטרך להביאו קרבן - נאמן להעיד על בכור של כהן אחר במום הראוי לבוא בידי אדם, שמאליו נפל, ולא הטילו בעליו בידיים (בכורות לה, א) וכדעת רבן שמעון בן גמליאל שם. (30) כמו שאמרו (בבא מציעא ה, ב): "חזקה אין אדם חוטא ולא לו". (31) מעושרים הם, ואף על פי שעם הארץ חשוד שלא להפריש מעשרות מפירות שלו - נאמן הוא על אחרים, ובלבד "שלא ייראה כעושה קנוניא" - כלשון רבינו בהלכות מעשר פרק י"ב, הלכה י"א. (32) באטליו, שבכור אינו נמכר בשוק של טבחים, אלא בביתו של כהן, ואפילו נפל בו מום, כמבואר בהלכות איסורי מזבח פרק א, הלכה י"ב. או שהוא חשוד למכור בכור תמים, אף על פי שהוא קרבן, ובזמן הזה אין לשחטו עד שיפול בו מום. (33) ואינו עלול להכשיל אחרים באכילת איסור. (34) בדפוסים קדומים: בעל הממון. והכוונה, שלא איכפת להם להעיד שקר ולהפסיד בעדותם ממון אחרים שלא כדין, ולפיכך אינם נאמנים להעיד בעדות ממון. ומקור דברי רבינו מסתימת המשנה (דמאי פרק ד, משנה ו) "הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם, אמר מי כאן נאמן, מי כאן מעשר? אמר לו אחד, אני איני נאמן, איש פלוני נאמן, הרי זה נאמן" וכפירוש רבינו שם, שאין אדם חוטא ולא לו. וכן דעת רבן שמעון בן גמליאל בבכורות לה, א "נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו", וקבעו בגמרא שם עמוד ב הלכה כמותו, וכן ביומא עח, א. ולדעת הראב"ד אין החשוד נאמן על של אחרים. כדברי סתם משנה (בכורות פרק ד, משנה י) "החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו". אולם רבינו סובר שמשנה זו על פי רבי מאיר היא, החולק עם רבן שמעון שם פרק ה, משנה ד, וידוע, שסתם ואחרי כן מחלוקת אין הלכה כסתם. ומה גם שבגמרא שם לה, ב קבעו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכו'. והשווה הלכות שמיטה פרק ח, הלכה י"א. ולדעת בעל "מחנה אפרים" מקור דברי רבינו בסנהדרין כו, ב: החשוד על העריות אינו נאמן להוציא (=לומר מת בעלה ותינשא, כי נוח לו שתהיה פנויה), ונאמן להכניסה (=לומר פלוני קידשה, ואסורה לעולם). (35) לממשלת עשרת השבטים, בניגוד למלכי בית דוד הנקראים: מלכי יהודה, ראה מלכים ב כג, כב. (36) בדפוס רומי ווינציאה תיבות אלו אינן, שמלך אין כבודו להעיד, ואפילו מלכי בית דוד הכשרים אינם הולכים להעיד משום כבודם, קל וחומר מכהן גדול שאינו מעיד, כמבואר לעיל פרק א, הלכה ג. וראה לקמן הלכות מלכים פרק ג, הלכה ז. (37) אימתנים. (38) ו"שמה תבוא מהם תקלה" כמו שאירע בינאי המלך והסנהדרין בימי שמעון בן שטח, כמסופר בסנהדרין יט, א וכמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק ב, הלכה ה. ובנוגע למלכי יהודה דינם מתבאר לקמן הלכות מלכים שם. (39) סנהדרין יח, א. (40) לעיל פרק א, הלכה ג ובביאורנו שם. (41) המוסר חבירו ביד גוי להורגו, או המוסר ממון חבירו בידו, כמבואר בהלכות תשובה פרק ג, הלכה י"ב. (42) האומר שאין נבואה כלל, או שאין הבורא יודע מעשה בני אדם (שם, הלכה ח). ובכלל האפיקורסין כל מי שעושה עבירה להכעיס, כמבואר בהלכות גזילה פרק י"א, הלכה ב, וכלשון רבינו בהלכות רוצח פרק ד, הלכה י: "אפילו אכל נבילה או לבש שעטני להכעיס הרי זה אפיקורוס". (43) מומר לעבירה

1 חֲכָמִים לְמִנּוּתָן בְּכָל־ל פְּסוּלֵי עֵדוּת; שֶׁלֹּא מִנּוּ אֶלֶּא רִשְׁעֵי
2 יִשְׂרָאֵל⁴⁴, אֲבָל אֵלּוּ הַמּוֹרְדִין הַכּוֹפְרִין - פְּחוּתִין הֵן מִן
3 הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים. שֶׁהַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים - לֹא מַעְלִין⁴⁵ וְלֹא
4 מוֹרִידִין⁴⁶, וַיֵּשׁ לַחֲסִידֵיהֶן⁴⁷ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא⁴⁸; וְאֵלּוּ
5 מוֹרִידִין וְלֹא מַעְלִין⁴⁹, וְאֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא⁵⁰.

פֶּרֶק שְׁנִי עֶשְׂרִי

7 א. כָּל הַנִּפְסָל בַּעֲבֵרָה, אִם הֵעִידוּ עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים שֶׁעָשָׂה
8 עֲבֵרָה פְּלוּנִית, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בוֹ, שֶׁהָרִי אֵינוֹ לוֹקֵה
9 - הָרִי זֶה פְּסוּל לַעֲדוּת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁעֵבֶר עַל
10 דְּבָרִים שֶׁשָּׁשֵׁט בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן עֲבֵרָה, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁפַּע לְשָׁקֵר אוֹ
11 לְשׁוֹא, אוֹ גָזַל אוֹ גִּנְבָּה, אוֹ אָכַל נֶבֱלָה וְכִיּוֹצֵא בוֹ; אֲבָל אִם
12 רָאוּהוּ עֵדִים עוֹבֵר עַל דְּבַר שֶׁקְרוֹב הָעוֹשָׂה לְהִיּוֹת שׁוֹגֵג -
13 צָרִיכִין לְהַזְהִירוֹ, וְאַחֵר כִּף וְפִסַּל. כִּי־צַד? רָאוּהוּ קוֹשֵׁר אוֹ
14 מְתִיר בְּשִׁפְת - צָרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁזֶה חֲלוּל שִׁפְת, מִפְּנֵי שֶׁרֵב
15 הָעָם אֵינָן יוֹדְעִין זֶה. וְכֵן אִם רָאוּהוּ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשִׁפְת
16 אוֹ בְּיוֹם טוֹב - צָרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהֵימָּן שִׁפְת, שֶׁמָּא שׁוֹכַח
17 הוּא. וְכֵן הַמְשַׁחֵק בְּקוֹבֵא תְּמִיד, אוֹ מִי שֶׁנֶּעְשָׂה מוֹכֵס אוֹ
18 גִּבְּאֵי שְׁמוֹסִיף לַעֲצֻמוֹ - צָרִיכִין הָעֵדִים לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהָעוֹשָׂה
19 דְּבַר זֶה פְּסוּל לַעֲדוּת. שֶׁרֵב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִים דְּבָרִים אֵלּוּ.
20 וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה. כָּלּוּ שֶׁל דְּבַר: כָּל עֲבֵרָה שֶׁהַדְּבָרִים
21 מְרָאִים לַעֲדִים שֶׁזֶה יָדַע שֶׁהוּא רִשָּׁע וְעֵבֶר בְּדוֹן, אִף עַל פִּי
22 שֶׁלֹּא הִתְרוּ בוֹ - הָרִי זֶה פְּסוּל לַעֲדוּת, וְאֵינוֹ לוֹקֵה.
23 ב. אֵין אָדָם נִפְסָל בַּעֲבֵרָה עַל פִּי עֲצֻמוֹ. כִּי־צַד? הָרִי שֶׁכָּא
24 לְבִית דִּין וְאִמְרָ שֶׁגִּנְבָּה אוֹ גָזַל אוֹ הִלּוּה בְּרַבִּית, אִף עַל פִּי
25 שֶׁמְשַׁלֵּם עַל פִּי עֲצֻמוֹ - אֵינוֹ נִפְסָל. וְכֵן אִם אָמַר שֶׁאֲכַל נֶבֱלָה
26 אוֹ כָּעַל אֲסוּרָה - אֵינוֹ נִפְסָל, עַד שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם שְׁנֵי עֵדִים; שֶׁאֵין
27 אָדָם מְשִׁים אֶת עֲצֻמוֹ רִשָּׁע. לְפִיכָּה, רְאוּבֵן שֶׁהֵעִיד עָלָיו
28 שֶׁמְעוֹן שֶׁהִלּוּה בְּרַבִּית, וְהֵעִיד לוֹי וְאָמַר: לִי הִלּוּה בְּרַבִּית -
29 הָרִי רְאוּבֵן נִפְסָל בַּעֲדוּת שֶׁמְעוֹן וְלוֹי. אִף עַל פִּי שֶׁהָרִי הוֹדָה
30 לוֹי שֶׁלּוּה בְּרַבִּית - אֵינוֹ מְשִׁים עֲצֻמוֹ רִשָּׁע, וְנִגְמָן עַל רְאוּבֵן
31 וְאֵינוֹ נִגְמָן עַל עֲצֻמוֹ. וְכֵן מִי שֶׁהֵעִיד שֶׁפְּלוֹנִי רִבְעוֹ, בֵּין
32 בְּאִנְסוֹ שֶׁל נִרְבַּע בֵּין כִּרְצוֹנוֹ - הוּא וְאַחֵר מְצֻטְרָפִין לְהִרְגוֹ.
33 פְּלוֹנִי כָּא עַל אֲשֵׁתִי - הוּא וְאַחֵר מְצֻטְרָפִין לְהִרְגוֹ, אֲבָל לֹא
34 לְהִרְגָּהּ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה. פְּלוֹנִי רִבַּע אֶת שׁוּרִי - הוּא וְאַחֵר
35 מְצֻטְרָפִין לְהִרְגוֹ; שֶׁאֵין אָדָם קְרוֹב אֲצֵל מְמוֹנוֹ.

36 ג. שְׁנֵים שֶׁהֵעִידוּ עַל אֶחָד שֶׁהוּא פְּסוּל בַּעֲבֵרָה מֵאֵלּוּ
37 הָעֲבֵרוֹת, וְכֵאָּז שְׁנֵים וְהֵעִידוּ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְחָזַר בוֹ, אוֹ
38 שֶׁלָּקָה - הָרִי זֶה כָּשֵׁר. אֲבָל אִם כָּאוּ שְׁנֵים וְהִכְחִישׁוּם,
39 וְאָמְרוּ: לֹא עָשָׂה עֲבֵרָה זֶה וְלֹא נִפְסָל - הָרִי זֶה סָפֵק פְּסוּל.
40 לְפִיכָּה לֹא יַעֲד, וְאֵין מוֹצִיאִין מִמּוֹן בַּעֲדוּתוֹ, וְלֹא יִדוֹן, עַד
41 שִׁיָּדַע שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה.
42 ד. כָּל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מִלְּקוּת, בֵּין שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה בֵּין שֶׁלָּקָה
43 בְּבֵית דִּין - חוֹזֵר לְכְּשָׁרוֹתוֹ. אֲבָל שָׂאֵר פְּסוּלֵי עֵדוּת, שֶׁהֵן
44 פְּסוּלִין מִשּׁוּם מְמוֹן שֶׁחֲמָסוֹ אוֹ שֶׁגָּזַל, אִף עַל פִּי שֶׁשָּׁלְמוּ
45 - צָרִיכִין תְּשׁוּבָה, וְהָרִי הֵן פְּסוּלִין עַד שִׁיָּדַע שֶׁחָזְרוּ בָּהֶן
46 מִדְּרַבָּן הָרַע.
47 ה. מֵאִמְתִּי חֲזָרָה מִלּוּם בְּרַבִּית? מְשִׁיקְרָעוֹ שִׁטְרוֹתֵיהֶן
48 מַעֲצָמָן, וְיִחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁלֹּא יִלּוּ בְּרַבִּית אֲפִלּוּ
49 לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים.
50 ו. מֵאִמְתִּי חֲזָרָה הַמְשַׁחֵקִין בְּקוֹבֵא? מְשִׁישְׁבָרוֹ אֶת
51 פְּסִיפְסִיָּהֶם, וְיִחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אֲפִלּוּ
52 בְּחֻמָּם.
53 ז. מֵאִמְתִּי חֲזָרָה מִפְּרִיחֵי יוֹנִים? מְשִׁישְׁבָרוֹ אֶת הַכָּלִים
54 שֶׁצָּרִיךְ בָּהֶן, וְיִחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁאֲפִלּוּ בְּמִדְּבַר לֹא
55 יַעֲשׂוּ.
56 ח. מֵאִמְתִּי חֲזָרָה סוֹחְרֵי שְׂכִיעִית? מְשִׁתְּגִיעַ שְׂכִיעִית
57 וְיִבְדְּקוּ. וְלֹא חֲזָרָה דְּבָרִים בְּלִבָּד, אֲבָל כּוֹתֵב: אֲנִי פְּלוֹנִי בֵּן
58 פְּלוֹנִי כְּנִסְתִּי מֵאִתָּם זֶה מִפְּרוֹת שְׂכִיעִית, וְהָרִי הֵם נִתְּוִנִים
59 בְּמִתְּנָה לַעֲנִיִּים.
60 ט. מֵאִמְתִּי חֲזָרָה הַמוֹעֵל בְּשִׁבְעוּעָה? מְשִׁיבֹא לְבִית דִּין
61 שֶׁאֵין מִפְּרִין אוֹתוֹ, וְיֹאמַר לָהֶם: חֲשׂוּד אָנִי. אוֹ יִתְחַיֵּב
62 שְׂבִיעָה בְּבֵית דִּין שֶׁאֵין מִפְּרִין אוֹתוֹ בְּמִמּוֹן חָשׁוּב, וְיִשְׁלַם
63 וְלֹא יִרְצָה לְהִשְׁבַּע. וְכֵן טִבַּח שֶׁהִיהָ בּוֹדֵק לַעֲצֻמוֹ וּמוֹכֵר,
64 וְיִצְאָה טִרְפָּה מִתַּחַת יָדוֹ, שֶׁהָרִי הוּא בְּכָלֵל אוֹכְלֵי טִרְפָּה
65 שֶׁהֵן פְּסוּלִין לַעֲדוּת - הָרִי זֶה פְּסוּל לַעֲדוּת, עַד שִׁיָּרְאָה
66 מִמַּעֲשָׂיו שֶׁנֶּחֱם עַל רָעָתוֹ. וְיִלְבֹּשׁ שְׁחָרִים, וְיִכְסֶּה שְׁחָרִים,
67 וְיִלְבֹּשׁ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מִפְּרִין אוֹתוֹ, וְיִחְזְרוּ אֲבָדָה בְּמִמּוֹן
68 חָשׁוּב. אוֹ יוֹצִיא טִרְפָּה מִתַּחַת יָדוֹ בְּדִבְכָּר חָשׁוּב.
69 י. וְכֵן עַד זֶה מִמֶּה שֶׁהִלֵּךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מִפְּרִין אוֹתוֹ, וְנִתְּנָה לוֹ
70 מְמוֹן חָשׁוּב לְהֵעִיד בְּשִׁקָּר, וְלֹא רָצָה - הָרִי זֶה עָשָׂה
71 תְּשׁוּבָה, וְחָזַר לְכְּשָׁרוֹתוֹ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אחת, שהורגל ונתפרסם בה, "כאילו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו" או שהוא מומר לכל התורה, כגון, החזור לדתי הגויים בשעה שגוזרים גזירה ויידבק בהם ויאמר: "מה בצע לי להידבק בישראל שהם שפלים ונרדפים, טוב לי שאדבק באלו שידם תקיפה" (הלכות תשובה פרק ג, הלכה ט). ובנוסף ה"לחם משנה" תיבת "והמומרים" אינה, שהיא בכלל האפיקורסים, ראה עבודה זרה כו, ב. וראוי להעיר שנוסף רומי ווינציאה ש"א הוא: "המוסרים והאפיקורסים והמינים והמשומדים". (44) העובדים עבירה להנאת עצמם, ואינם עומדים ברשעם תמיד, ואמונת ה' בליבם, ראה הלכות רוצח פרק ד, הלכה י"ב. (45) מן הבור להצילם. (46) לבור, להמיתם, ראה הלכות רוצח שם, הלכה י"א, והלכות עבודה זרה פרק י, הלכה א. (47) המקיימים שבע מצוות בני נח. (48) ראה לקמן הלכות מלכים פרק ח, הלכה י"א ומקורו בסנהדרין קה, א. (49) "מפני שהם מצרים לישראל ומסירים את העם מאחרי ה', כצדוק ובייתוס ותלמידיהם שם רשעים ורקב" (הלכות עבודה זרה פרק י, הלכה א), כמו שאמרו (עבודה זרה שם) "המינים והמסורות והמומרים מורידים ולא מעלים". (50) השווה הלכות תשובה פרק ג, הלכה ו, על פי הסוגיא בראש השנה יז, א. (1) על איזו עבירה נפסל אדם לעדות, ועל איזו אינו נפסל. אם אדם נפסל על פי עצמו. תשובתם של פסולי עדות משום ממון, ודרכי חזרתם.

פרק שלשה עשר

1. א. הקרובים פסולים לעדות מן התורה. שנגאמר: לא יומתו אבות על בנים. מפי השמועה למדו, שבכלל לאו זה: שלא יומתו אבות על פי בנים, ולא בנים על פי אבות. והוא הדין לשאר קרובים. אין פסולין מדין תורה אלא קרובים ממשפחת אב בלבד, והם: האב עם הבן ועם בן הבן, והאחין מן האב זה עם זה, ובניהן זה עם זה, ואין צריך לומר הדינים עם בן אחיו. אבל שאר הקרובים מן האם או מדרך האישות - כלן פסולין מדבריהם.
2. ב. הגרים אינן בדין הקרובים. אפלו שני אחים תאומים שנתגזרו - מעידין זה לזה. שהגיר שנתגזר - כקטן שנוולד הוא חשוב.
3. ג. האחים זה עם זה, בין מן האם בין מן האב - הרי הן ראשון בראשון. ובניהם זה עם זה - שני בשני. ובני בניהם זה עם זה - שלישי בשלישי.
4. ד. ולעולם שלישי בראשון - כשר, ואין צריך לומר שלישי בשני. אבל שני בשני, ואין צריך לומר שני בראשון - שניהם פסולים.
5. ה. האב עם בנו - בראשון בראשון הוא. לפיכך: האב עם בן בנו - פסול; ועם בן בן בנו, שהוא רביעי ממנו - כשר, מפני שהוא שלישי בראשון. וכן הדרך בנקבות. כיצד? שתי אחיות או אח ואחותו, בין מן האב בין מן האם - הרי הם ראשון בראשון. בניהם, בין זכרים בין נקבות - שני בשני. בני בניהם או בנות בנותיהן - שלישי בשלישי. בדרך שאתה מונה בזכרים ראשון שני ושלישי, כך אתה מונה בנקבות.
6. ו. כל אשה שאתה פסול לה, כך אתה פסול לבעלה; שהבעל כאשתו. וכל בעל שאתה פסול לו, כך אתה פסול לאשתו; שהאשה כבעלה.
7. ז. כל שתי נשים שהן זו עם זו שני בשני - בעליהן מעידין זה לזה. אבל אם היו ראשון בראשון, כגון שלקח זה אשה וזה בתה - אין מעידין זה לזה.
8. ח. וכן בעלי אחיות - פסולין זה לזה, והרי הן ראשון בראשון.
9. ט. וכן לא יעיד לכן אחות אשתו, ולא לבעל בת אחות אשתו. אבל מעיד הוא לכן בעל אחות אשתו שיש לו מאשה אחרת.

1. י. כל איש שאין אתה מעיד לו מפני שהוא בעל קרובתך - הרי אתה מעיד לשאר קרוביו, כגון בנו ואחיו. וכן כל אשה שאין אתה מעיד לה מפני שהיא אשת קרובך - הרי אתה מעיד לשאר קרוביה.
2. יא. אבי בלה ואבי חתן - מעידים זה לזה.
3. יב. אחי האב מן האם - מעידין זה לזה, שהרי אין ביניהן קרבה כלל. כיצד? רחל שנשאת ליוסף וילדה ממנו ראובן, והיה ליוסף בן מאשה אחרת והוא מנשה, ומת יוסף, ונשאת לשמעון וילדה ממנו יהודה - הרי מנשה ויהודה מעידין זה לזה.
4. יג. האיש עם אשתו - ראשון בראשון. לפיכך אינו מעיד לא לבנה ולא לאשת בנה, ולא לבתה ולא לבעל בתה, ולא לאביה ולא לאמה, ולא לבעל אמה ולא לאשת אביה.
5. יד. אשתו ארוסה, אף על פי שלא נקמה האישות - הרי היא כנשואה לענין עדות. [במה דברים אמורים?] בארוסתו עצמה, שאינו מעיד לה; אבל אם העיד לקרובי ארוסתו, כגון בעל אחותה או בנה ובתה וכיוצא בהן - אין פסולין אותה עד שישאנה.
6. טו. זה שפסלה תורה עדות הקרובים - לא מפני שהן בחזקת אוהבין זה את זה, שהרי אינו מעיד לו לא לטובתו ולא לרעתו, אלא גזרת הכתוב הוא. לפיכך, האוהב והשונא - כשר לעדות, אף על פי שהוא פסול לדגנות; שלא גזרה תורה אלא על הקרובים.

יום רביעי י' אדר ב' ה'תשע"א

פרק ארבעה עשר

1. א. כל מי שאין אתה מעיד לו מפני שהוא בעל קרובתך², אם מתה אשתו, אף על פי שהניחה לו בנים - הרי זה נתרחק וכשר³.
2. ב. מי שהיה יודע לחברו עדות עד שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו; או שידע העדות והוא פקח⁴, ואחר כך נתחרש⁵; פתוח⁶ ונסתמא⁷, אף על פי שייכול לבון מדת הקרקע שהוא מעיד בה⁸ ומסים מצריה⁹; שפוי¹⁰ ונשתטה¹¹ - הרי זה פסול¹². אבל אם היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו, ומתה בתו; פקח ונתחרש, וחרש ונתפקח; שפוי ונשתטה, וחרש ונשתפה; פתוח ונסתמא,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מי הם הקרובים הפסולים להעיד. דין ארוסה וקרוביה לענין עדות. (1) דין קרוב ונתרחק - לענין עדות. עדות שתחילתה בפסלות וסופה בכשרות. הדברים שאדם נאמן להעיד עליהם בגדלו, על מה שראה בקטנו. שני מקבלי מתנה רשומים בשטר אחד, ועדים קרובים לאחד מהם, מה דינו של השטר. (2) ובעל כאשתו, כמבואר לעיל פרק י"ג, הלכה ו. (3) להעיד על עדות שיראה לאחר שנתרחק (משנה בסנהדרין כז, ב וכדעת החכמים). וכן אם נתגרשה אשתו, הרי זה נתרחק (ש"ך לחושן משפט לג סעיף קטן ח ומקורו בפירוש המשנה לרבינו שם). (4) שאזניו פקוחות לשמוע. (5) נאטמו אוזניו ואינו שומע, וראה לעיל פרק ט, הלכה י"א: "ויהיה ראוי לשמוע הדינים, והאיום שמאיימים עליו". (6) שענינו פתוחות ורואות, ונוסח התלמוד (בבא בתרא קכח, א): פיתח. (7) נסתם מאור עיניו ואינו רואה, וכבר נתבאר לעיל פרק ט, הלכה י"ב שהסומא פסול להעיד, שנאמר: "והוא עד או ראה". (8) לטובת בעליה, עד היכן הוא שלהם, ומתכוון להוציאה מידי משיגי גבולם (רשב"ם לבבא בתרא שם). (9) מסמן גבולותיה, שיש לו סימנים בשאר השדות הסמוכות לארבע רוחותיה. (10) חכם, מיושב בדעתו. (11) יצא מדעתו, והשוטה פסול לעדות, כמבואר לעיל פרק ט, הלכה ט. (12) שהרי בשעת הגדת העדות פסול הוא (בבא בתרא שם).

- 1 וחזר ונתפתח - כשר. זה הכלל: כל שתחלתו¹³ וסופו¹⁴
 2 בכשרות, אף על פי שנפסל ביניהם - כשר; תחלתו
 3 בפסלות, אף על פי שסופו בכשרות - פסול¹⁵. לפיכך¹⁶, מי
 4 שהיה יודע בעדות והוא קטן, וכא והעיד בה כשהוא גדול
 5 - אינה פלוס¹⁷.
 6 ג. ויש דברים¹⁸ שסומכין בהן על עדות שמעיד כשהוא
 7 גדול, הואיל והם דברים של דבריהם. ואלו הן הדברים
 8 שאדם נאמן להעיד בגדלו על מה שראה בקטנו: נאמן אדם
 9 לומר: זה כתב ידו של אבי¹⁹, או של רבי, או של אחי;
 10 מפני שקיום שטרות מדבריהם²⁰. זכור אני בפלונית
 11 שנשאת, ונעשה לה מנהג התולדות²¹; הואיל ורב נשים
 12 בתולדות נשאות²², וכתבה מדבריהם²³. שהמקום הזה בית
 13 הפרס²⁴; מפני שטמאתו מדבריהם²⁵. ועד כאן היינו באין
- בשבת²⁶; שצמצום התחום עד אלפים אמה בלבד
 27. שהיה איש פלוני יוצא מבית הספר²⁸ לטבל²⁹
 28. ולאכל בתרומתו לערב³⁰; ושהיה חולק עמו תרומה³¹;
 29. ושהיינו מוליכים חלה ומתנות³² לפלוני כהן על ידי
 30. עצמו³³; ואמר לי אבא: משפחה זו כשרה, משפחה זו
 31. פסולה³⁴; ואכלנו בקצצה של פלוני, שהאכילוני³⁵ אחי כרי
 32. להודיע שאחיהם פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו³⁶. שכל
 33. אלו הדברים - להחזיק זה הפהן לאכל בתרומה של
 34. דבריהם³⁷ או לחתותו ממנה³⁸.
 35. ד. כל אלו שמעיד בהן הגדול במה שידע כשהיה קטן,
 36. אם היה עובד כוכבים או עבד כשראה דברים אלו, והעיד
 37. אחר שנתגרר ונשתחרר - אינו נאמן³⁹.
 38. ה. מי שהיה יודע לחברו בעדות עד שלא נעשה גזלן,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(13) שעת ראיית העדות. (14) שעת הגדת העדות. (15) שם, שנאמר (ויקרא ה, א): "והוא עד או ראה" - משעת ראיית המעשה יהיה ראוי לעדות זו (רשב"ם שם). (16) בכתב יד תימן כאן התחלת ההלכה. (17) שהיה תחילתו בפסלות. וכן שנינו (כתובות כח, א) "אבל אין אדם (קטן שנתגדל) נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה". (18) בכתב יד תימן משפט זה מחובר להלכה הקודמת וההלכה הבאה מתחילה ב-"ואלו הם הדברים" וכו'. (19) החתום על השטר כעד. (20) שמן התורה עדים החתומים על השטר - הרי הם כמו שנחקרה עדותם בבית דין, וחכמים הצריכו עדים לקיים השטר, והם הכשירו בו עדות גדול שראה בקטנותו (כתובות שם וברש"י), והשווה לעיל פרק ז, הלכה ב, ושם מוסיף רבינו: "והוא שיעטרף עימו אחר שמכיר כתב ידם כשהוא גדול" והוא על פי התלמוד בכתובות שם. (21) כגון, מיני שמחה או כתרים או מלבוש ידוע... שאין עושים כך אלא לבתולה" (הלכות אישות פרק ט"ז, הלכה כ"ה), וכתובת בתולה - מאתיים זוז, בניגוד לבעולה שכתובתה מאה. (22) ואין זה אלא גילוי הדבר בלבד, "שאין הדבר צריך עדות אלא לפרסם שיצא הדין לאור בלא גמגום" (כתובות שם וברש"י). (23) חכמים הם שתיקנו כתובה לבנות ישראל, כמבואר שם י, א ולפיכך האמינו בה עדות הגדול, שראה בימי קטנותו. (24) החורש את הקבר הרי זה עושה "בית הפרס" מאה אמה, שכן שיערו חכמים, שהמחרישה מוליכה את עצמות המת עד מאה אמה סביב, ולפיכך כהנים אסור להם ללכת שם מפני הטומאה, ואם היינו מוחזקים בבקעה גדולה שנחרש בה קבר והבקעה כולה בספק טומאה, נאמן זה לומר "המקום הזה" בית הפרס הוא וכל מה שהוא חוץ ממנו טהור (כתובות כח, א ובר"ן), וראה שם עמוד ב בתוספות דיבור המתחיל ושהמקום הזה. בית הפרס - מקום שהטומאה פרושה ומתפשטת שם. ויש מפרשים פרס - לשון שבירה, שעצמות של מת נפרסו (=נשברו) שם (רע"ב לאהלות פרק י"ז, משנה א) וראה הלכות טומאת מת פרק י, הלכה א. (25) כדברי רבינו בהלכות טומאת מת פרק ט, הלכה י"ב: "דבר ידוע שכל אלו הטומאות... שהן משום ספק, הרי הן של דבריהם ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאת וודא". (26) שכאן הוא התחום לעירנו. (27) כדברי רבינו בהלכות שבת פרק כ"ז, הלכה א "מדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפיים אמה... שאלפיים אמה הוא מגרש העיר" אבל יש תחום "מורחב" שאסור לצאת ממנו והלאה מן התורה, ככתוב (שמות טז, כט) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" ותחום זה הוא "חוץ לשנים עשר מיל (=אלפיים אמה הם מיל) כנגד מחנה ישראל", כלשון רבינו שם. (28) כשלמדנו שם בהיותנו ילדים. (29) מטומאתו, כגון מגע שרץ מת וכדומה. (30) ככתוב (ויקרא כב, ז) "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים". (31) בגורן, כשבעל השדה מחלק תרומה לכהנים, ואין חוששים שמא עבד כהן היה, ש"אין חולקים תרומה לעבד אלא אם כן רבו עימו" (כתובות כ, ב). (32) כגון, תרומה או הזרוע והלחיים והקיבה שהן מתנות לכהנים, ככתוב בדברים יח, ג. (33) שעל ידו היה אביו שולח המתנות, אבל על ידי אחר לא, שמא לא דקדק כל כך (שם ובר"ן). (34) מדובר במשפחת כהנים, שיצא עליה חשש פסול כהונה ואותה משפחה נחלקת לכמה בתי אבות ומעיד זה להכשיר בית אב אחד, לומר אותו חשש על בית אב פלוני הוא, ולא על בית אב זה, וסומכים על דבריו להכשיר אותו בית אב לאכילת תרומה מדבריהם, אבל אם לא יצא שום חשש על המשפחה אין הקטן נאמן לפסול משפחה אפילו לתרומה מדבריהם, ואפילו אביו לא היה נאמן על כך, שכלל הוא: אין ערעור פחות משניים (ר"ן שם). (35) ובכתב יד תימן: שהאכילונו. (36) כמו ששינוי בברייתא שם: "כיצד קצצה? אחד מן האחים שנשא אשה שאינה הוגנת לו, באים בני המשפחה ומביאים חבית מלאה פירות ושוברים אותה באמצע רחבה, ואומרים: אחינו בית ישראל שימעו, אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו, בואו וקחו לכם דוגמא (=זיכרון) לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו" וזוהי קצצה, שנקצץ פלוני ממשפחתו ומיחסו בית-אבותיו. והשווה ירושלמי קידושין פרק א, הלכה ה "התינוקות מלקטים ואומרים נקצץ פלוני ממשפחתו - ובשעה שהוא מגרשה היו עושים כן ואומרים: חזר פלוני למשפחתו". (37) כגון, תרומת חוץ לארץ, או תרומת פירות, מחוץ לדגן תירוש ויצהר (כתובות כח, ב וברש"י). (38) לא על פי עדותו של זה יופסל כהן כשר לאכול בתרומה, אלא שהיה פסול מכבר מחמת איזה חשש פסול כהונה, ואם לא נקבל עדות הקטן להכשירו נמצא כהן דחוי כמקורם (ר"ן שם בהבנת דברי רבינו). ואף על פי שבגמרא שם עמוד א הדגישו: "והוא שיש גדול עימו" - סובר רבינו שאין זה מוסב אלא על קיום שטרות בלבד, אבל כל שאר הדברים נאמן עליהם אפילו הוא לבדו (מגיד משנה להלכות אישות פרק ט"ז, הלכה כ"ה). (39) אפילו היה בדעתו להתגייר, אינו נאמן על מה שראה בגייתו, כי אז לא דקדק כל הצורך (כתובות כח, ב).

פרק חמשה עשר

א. כל עדות שתבוא הנאה לאדם ממנה - אינו מעיד בה; 24
 שזה הוא כמעיד על עצמו. לפיכך, בני העיר שבא מערער 25
 לערער עליהם במרחץ או ברחוב של עיר - אין אחד 26
 מבצלי העיר מעיד בדבר זה ולא דן, עד שישלך עצמו 27
 בקנין גמור, ואחר כך יעיד או ידן. 28
 ב. בני העיר שנגב ספר תורה שלהן, הואיל ולשמיעה הוא 29
 עשוי שאי אפשר לאדם לסלק עצמו ממנו - אין דנין בדיני 30
 אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר. וכן כל 31
 פיוצא בזה. 32
 ג. האומר: תנו מנה לעניי עירי - אין דנין בדיני אותה 33
 העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר. במה דברים 34
 אמורים? כשהיו העניים סמוכים עליהם, ופוסקין עליהן 35
 צדקה. אפלו אמרו שנים מאנשי אותה העיר: אנו נתן דבר 36
 הקצוב עלינו ונעיד - אין שומעין להם; שהנאה הוא להם 37
 שיתעשרו עניים אלו, הואיל והן סמוכין על בני העיר. וכן 38
 כל פיוצא בזה. 39
 ד. קרקע שבין שני שתפין שבא מערער להוציא מתחת 40
 יד השתף - אינו מעיד לשתפו עליה; אלא אם סלק עצמו 41
 ממנה, וקנו מידו שנתנה לשתף, ושאם בא בעל חוב שלו 42
 וטרפה מיד השתף - משלם לו דמיה, ואחר כך מעיד לו 43
 עליה. וכן כל פיוצא בזה. 44

ונעשה גזלן - הוא אינו מעיד על כתב ידו⁴⁰; אבל אם 1
 החזק כתב ידו שבשטר זה בבית דין קדם שיעשה גזלן⁴¹ 2
 - הרי זה שטר פשוט⁴². וכן אם נעשה חתנו⁴³ - הוא אינו 3
 מעיד על כתב ידו⁴⁴, אבל אחרים מעידין. אף על פי שלא 4
 החזק בבית דין אלא אחר שנעשה חתנו - הרי זה פשוט. 5
 שאינו דומה הפסול בעברה⁴⁵ לפסול בקריבה, שהפסול 6
 בעברה חשוד לזונה⁴⁶. 7
 ו. שטר שיש בו שני עדים בלבד⁴⁷, ושניהם קרובים זה 8
 לזה⁴⁸ או אחד משניהם פסול בעברה, אף על פי שמסר 9
 לו⁴⁹ השטר בפני עדים פשוטים⁵⁰ - הרי הוא כחוס, מפני 10
 שהוא מזיף מתוכו⁵¹. 11
 ז. הפותח כל נכסיו לשני בני אדם בעדות אחת⁵², והעדים 12
 קרובים לאחד ממקבלי המתנה ורחוקים מן השני - הרי 13
 השטר פסול, מפני שהוא עדות אחת⁵³. אבל אם כתב 14
 בשטר אחד: שנתתי לראובן חצר פלונית, ושנתתי לשמעון 15
 שדה פלונית⁵⁴, ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים מזה 16
 - זה שהם רחוקים ממנו מתנתו קימת; שאילו עדין⁵⁵, 17
 אף על פי שהן בשטר אחד. למה זה דומה? לאומר: הרי 18
 עלי עדים שנתתי לראובן כך וכך, ושנתתי⁵⁶ לשמעון כך 19
 וכך, ושללתי מלוי כך וכך; שאף על פי שכתב בשטר 20
 אחד⁵⁷, והמקנה איש אחד - הרי אלו שלש עדות שאינן 21
 תלויות זו בזו⁵⁸. 22

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(40) שבשטר, לקיים חתימתו, כי יש לחוש שהוא זיף וכתב השטר היום, וחתם בו, והקדים לכתוב בו תאריך שלפני פסולו. (41) שבית הדין עצמו ראה שטר זה חתום בכתב ידו קודם שנפסל. (42) בבא בתרא קנט, א וכפירוש התוספות שם. (43) לאחר שחתם לחותנו בשטר. (44) שהקרב פסול להעיד. (45) כגון, גזלן וכיוצא בו. (46) ויש לחוש שהוא כתבו וחתם בו היום בשקר, למרות שתאריך השטר הוא לפני זמן פיסולו, אבל "פסול בקריבה" אינו אלא משום "גזירת הכתוב", ולא משום שהוא חשוד לזיף, שהרי אפילו משה רבינו פסול להעיד לחותנו, ובוודאי שהוא נאמן, אלא "גזירת מלך" היא, ולפיכך אחרים מעידים לו, שאין לחשוד בו, שמשנעשה חתנו, זיף וכתב (בבא בתרא שם וברשב"ם). והשווה לעיל פרק י"ג, הלכה ט"ו. (47) כי אילו חתמו בו הרבה עדים, הרי הוא כשר, אפילו שניים מהם קרובים זה לזה, כמבואר לעיל פרק ה, הלכה ו. (48) והרי הם פסולים להעיד לאחרים, כדברי הירושלמי (סנהדרין פרק ג, הלכה ט) "מניין שלא יהו העדים קרובים זה לזה? הגע עצמך, שאם הוזה אחד מהם, כלום נהרג עד שיוזם חבירו (=שהרי אין העדים נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם), אם אתה אומר כן, לא היה נהרג על פיו"? נמצאה עדות הקרוב, גרמה לו להיהרג, שאילו לא היה מעיד עימו, לא היה נהרג, שהרי אינו נעשה זומם עד שיוזמו שניהם. וכעין זה בבבלי סנהדרין כח, א. (49) המוכר ללווה או הלווה למלווה. (50) וכלל הוא: שטר שלא חתמו בו עדים כלל, אלא שנתנו בפני עדים, כשר, שאין העדים חותמים על השטר אלא מפני תיקון העולם, שמא ימותו עדי מסירה, ושוב אין לו עדות, לפיכך נהגו לחתום, שאם ימותו יראו חתימתם לאחרים ויכירוה (גיטין ג, ב וברש"י) והשווה הלכות גירושין פרק א, הלכה ט"ו. (51) שחתמו בו עדים פסולים, ובגיטין י, ב מפרש רש"י: יש בו עדים פסולים, פסול מדרבנן, שמא יבוא (=הבעל) למסורו (=את הגט לאשה) בפניהם ויסמוך עליהם, והשווה הלכות גירושין שם הלכה י"ז. (52) בשטר אחד, ולא פירש לכל אחד את חלקו בפני עצמו. (53) ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה (ירושלמי מכות פרק א, הלכה ז וכן בגיטין פרק א, הלכה א וכרבי יוחנן שם). שהואיל וכתב: כל נכסי נתונים לפלוני ולפלוני, הרי זה כמעשה אחד בשני גופים, ואין אומרים בזה: "חולקים דיבורו" להכשיר עדות הרחוק, שהכל עדות אחת היא (כסף משנה). (54) הרי אלו שני מעשים נפרדים לשני גופים. (55) והרי הם כשתי כיתי עדים נפרדות, המעידות לשני גופים, שאפילו בטלה כת אחת, הכת השנייה קיימת. (56) בכתב יד תימן: ושמכרתי לשמעון וכו'. (57) שהם כתובים בשטר אחד, ולשון השולחן ערוך חושן משפט נא, סעיף ו: "אף על פי שהם בשטר אחד". (58) וכן אמרו (בבא בתרא קנט, א) ש"בשתי שדות ושני בני אדם" חולקים דיבורו, ואין מקצת דיבורו תלוי בחבירו. והשווה הלכות עבדים פרק ז, הלכה ב: "עבד שהביא גט (=שחרור) וכתוב בו: עצמך ונכסיי קנוים לך, עצמו קנה והרי הוא בן חורין אבל הנכסים לא קנה עד שיתקיים הגט בחותמיו כשאר השטרות... שחולקים הדיבור ואומרים, עצמו קנה, מפני שהוא נאמן להביא גט שיחרורו ואין צריך לקיימו, אבל הנכסים שאין אדם קונה אותם אלא בראייה ברורה, לא יקנה אותם עד שיתקיים השטר". והטעם, שאלו הדברים הם כשני מעשים נפרדים, שחרור העבד לחוד, ונתינת הנכסים לחוד, ואינם תלויים זה בזה, ולפיכך יוצדק לומר בהם "חולקים הדיבור", ואף על פי שהעבד גוף אחד, נידון כשני גופים, הואיל וכשישחרר הרי הוא בן חורין, פנים חדשות באו לכאן, והרי זה כאומר: הריני משחרר פלוני עבדי, והריני נותן נכסיי מתנה לאיש פלוני (כסף משנה). (1) דין הנוגע בעדותו, ובני עיר הפסולים כולם

1 ח. העורר על השדה: אם יש בה פרות - אין הארס מעיד
2 לו עליה, שהרי רוצה הארס להעמידה ביד בעליה, כדי
3 שיטל חלקו בפרות; ואם אין בה פרות - מעיד. אבל
4 השוכר, אם לקח השכירות בידו ואמר: כל מי שתחזיק
5 שדה זו בידו יטל - הרי זה מעיד; ואם כבר נתן השכירות
6 לבעל השדה - אינו מעיד. כיון שאם תצא השדה למערער
7 - חייב לתן לו שכר כל השנים שישב בה, אינו מעיד. וכן
8 כל פיוצא בזה.
9 ו. שמעון שלזה, והיה ראובן ערב, ובא יהודה לערער על
10 שמעון הלזה והוציא קרקע מתחת ידו, אם יש לשמעון
11 שדה אחרת כנגד החוב - הרי ראובן הערב יש לו להעיד
12 על אותה קרקע שהיא של שמעון. שאין לו הנאה בזה;
13 שאם לקחה יהודה - הרי שדה אחרת שיפרע ממנה בעל
14 חובו. וכן לוקח ראשון מעיד ללוקח שני שלקח אחריו שזה
15 השדה שלו. והוא שיש למוכר שדה בן חורין כנגד דמי
16 שדה של לוקח ראשון. שאין ללוקח ראשון הנאה בעמידת
17 זה השדה ביד לוקח שני; שאפלו נטרף - לוקח הראשון
18 על המוכר הוא חוזר, והרי יש לו שדה אחרת שיגבה
19 ממנה.

פרק ששה עשר

21 א. ראובן שגזל שדה או טלית משמעון, ובא יהודה וערער
22 על ראובן ואמר: שדה זו או טלית זו שלי היא - אין שמעון
23 יכול להעיד לראובן שאין זו השדה של יהודה ולא זו
24 הטלית של יהודה; שהרי שמעון רוצה להעמיד שדה זו או
25 טלית זו ביד ראובן, שהוא גולה ממנו, כדי שיחזירו לו מיד
26 הגזלן; שהרי אפשר שתהיה הראיה של שמעון, שמוציא
27 בה מיד ראובן, אפשר שאינו יכול להוציא בה מיד יהודה.
28 וכן אם מכר ראובן השדה הגזולה או הורשה ללוי, ובא
29 יהודה לערער על לוי - אין שמעון מעיד שאינה של
30 יהודה; שמא נחת רוח יש לו להוציאה מיד לוי.
31 ב. מכר הטלית הגזולה ללוי, ובא יהודה לערער, אם מת
32 ראובן - שמעון מעיד עליה שאינה של יהודה; שהרי אין
33 טלית זו חוזרת לשמעון לעולם, שכבר קנאה הלוקח בראש
34 ושנוי רשות, וכבר מת ראובן הגזלן ואין לו ממי יטל דמיה.
35 אבל אם עדין ראובן קיים - אין שמעון מעיד אף על
36 הטלית; שהנאה היא לו שלא תעמד ביד יהודה, כדי שיקרא
37 ראיה שראובן גולה וישלם דמיה. וכן אם היתה הטלית ביד
38 יורשי ראובן - אין שמעון מעיד עליה, מפני שסופה שאם
39 תעמד ביד היורש לחזר לו. וכן כל פיוצא בזה.
40 ג. ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ובא יהודה
41 לערער על שמעון ולהוציאה מתחת ידו - אין ראובן מעיד

42 לו עליה. אף על פי שאין עליה אחריות - הרי הוא רוצה
43 שתעמד ביד שמעון, כדי שיכבד בעל חוב של ראובן
44 ויטרפנה בחובו, ולא יהיה לזה רשע ולא ישלם.
45 ד. ראובן שמכר פרה או טלית לשמעון, ובא יהודה לערער
46 ולהוציא מיד שמעון - ראובן מעיד לו עליה שהיא של
47 שמעון; שאפלו עמדה ביד שמעון - אין בעל חובו של
48 ראובן טורף מן המטלטלין, ואפלו היו אפותיקי. במה
49 דברים אמורים? כשהיה שמעון מודה שזה הפרה והטלית
50 הם של ראובן המוכר בודאי, והוא יודע שבאמת הן שלו;
51 אבל אם לא הודה שמעון - אין ראובן מעיד לאבד זכות
52 יהודה; שאם תצא מתחת ידי שמעון - יחזר שמעון ויתבע
53 דמים, ויאמר לו: מכרת לי דבר שאינו שלך, שהרי באו
54 עדים ואמרו שהן של יהודה. במה דברים אמורים שיעיד
55 ראובן לאבד זכות יהודה ויעמיד המטלטלין ביד שמעון?
56 כשבאו עדים והעידו, שהם יודעים שראובן זה לא היתה
57 לו קרקע מעולם; אבל אם לא באו עדים לך - אף על
58 הפרה והטלית אינו מעיד. ולמה אינו מעיד עליה? שמא
59 הקנה אותם לבעל חובו אגב קרקע, וכתב 'דאקני', והקנה
60 לו מטלטלין אגב קרקע, שנמצא בעל חובו טורף אף הפרה
61 והטלית; לפיכך לא יעיד עליהן, שהרי רוצה להעמיד ביד
62 שמעון, כדי שיכבד בעל חובו ויטרפם. וכן כל פיוצא
63 בדברים אלו. ודברים אלו אינן תלויין אלא בדעת הדין
64 ונעצם בינתו, שביני עקר המשפטים, וידע דבר הגורם לדבר
65 אחר, ויעמיק לראות. אם ימצא שיש לזה העד צד הנאה
66 בעדות זו, אפלו בדרך רחוקה ונפלאה - הרי זה לא יעיד
67 בה. וכדרך שלא יעיד בדבר זה, שמא נוגע בעדותו הוא,
68 כף לא ידון באותו דבר. וכן שאר מיני פסולין: כשם
69 שפוסלין בעדים, כף פוסלין בדינים.
70 ח. ולפיכך אין סומכין בסנהדרין שנים הקרובים זה לזה,
71 בין בסנהדרי קטנה בין בסנהדרי גדולה. אבל אלו
72 שמוסיפין עד שבכה לעבר השנה, כמו שבארנו בהלכות
73 קדוש החדש, יראה לי, שאם היה בהן קרובים - אין בכך
74 כלום.
75 ו. כל הכשר לדון - כשר להעיד. ויש כשר להעיד, ואינו
76 כשר לדון. האזהב והשונא, והגר והמשחרר, וכן הזקן
77 והסריס, והממזר, וסומא באחת מעיניו - כשרין להעיד,
78 ואינן כשרים לדון דיני נפשות, כמו שבארנו.

יום חמישי י"א אדר ב' ה'תשע"א

פרק שבעה עשר

80 א. מי שהעידו לו אנשים רבים וגדולים בתחמה ובקראה,

- 1 שהם אומרים² שראו פלוני שעבר עברה פלונית או שלוח
2 מפלוני³, אף על פי שהוא מאמין הדבר בלבד באלו ראה⁴
3 - לא יעיד, עד שיראה הדבר בעיניו, או יודה לו הלוח מפיו
4 ויאמר לו: הנה עלי עד שפלוני הלוח לי מנה. שנאמר:
5 והוא עד או ראה או ידע; ואין לה עדות שמתקנת בראיה
6 או בדיעה אלא עדות ממון⁵. וכל המעיד מפי אחרים -
7 הרי זה עד שקר, ועובר בלא תעשה⁶, שנאמר: לא תענה
8 ברעך עד שקר.
9 ב. לפיכך⁷ מאמין⁸ אף על עדי הממון⁹. וכיצד מאמין
10 עליהן? [מאמין עליהם] בפני הכלל¹⁰, ומודיעין אותן פח
11 עדות שקר¹¹, ובשעת המעיד בה בעולם הנה ובעולם הבא¹².
12 ואחר כך מוציאים את כל האדם לחוץ, ומשירין את הגדול
13 שבעדים, ואומר¹³ לו: אומר היאך אתה יודע שזה חייב לזה.
14 אם אמר: שהוא¹⁴ אמר לי חייב אני לו, או איש פלוני אמר
15 לי שהוא חייב לו - לא אמר כלום¹⁵, עד שיאמר: בפנינו
16 הודה לו¹⁶ שהוא חייב לו¹⁷. והיו מכניסין את העד השני
17 ובודקין אותו כך. נמצאו דבריהן מכניין - נושאין ונותנין
18 בדבר, וגומרין הדין.
19 ג. המטמין עדים לחברו, והודה לו בינו לבין עצמו¹⁸,
- והעידם רואין ושומעין שהוא אומר לו: ודאי יש לה אצלי
כך וכך, אכל מתירא אני שמא תכפני בדין למחר - הרי זו
אינה עדות, עד שיודה בפני עדים¹⁹.
ד. אחד המודה בפני עדים ואמר דרך הודאה²⁰: זה²¹ יש
לו אצלי כך וכך, או שאמר: אתם עדי, או שאמר: הני עלי
עדים²², בין שאמר הלוח, בין שאמר המלוה²³ ושתק הלוח
דרך מאמין לדבריו²⁴ - הרי אלו עדים²⁵. ואין צריך לומר
אם קנו מידו²⁶, או שאמר להם: כתבו עלי שטר שיש לזה
אצלי כך וכך. וכל פיוצא בדברים אלו - הרי הם הודאה
ומעידין על פיו²⁷.
ה. תלמיד שאמר לו רבו: יודע אתה, שאם נותנין לי כל
ממון העולם - איני משקר. מנה יש לי אצל פלוני, ויש לי
עליו עד אחד, לה נצטרף עמו. אם נצטרף - הרי זה עד
שקר²⁸.
ו. אמר לו: בוא ועמד עם העד ולא תעיד, כדי שיראה
הלוח ויפחד, ויעלה על דעתו שאתם שני עדים ויודה
מעצמו - הרי זה אסור לעמד ולהראות שהוא עד, אף על
פי שאינו מעיד²⁹. ועל זה וכיוצא בו נאמר: מדבר שקר
תרקק³⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(2) בכתב יד תימן הנוסח: שהם ראו. ותיבת: אומרים, איננה. (3) ומבקשים ממנו להעיד על כך. (4) ראה בסמוך הלכה ה מעין זה. (5) שבועות לג, ב: "ראיה בלא ידיעה כיצד? מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני (=אבל לא הודעתים, אם הם מתנה, או הלוואה, או פירעון), יבואו פלוני ופלוני ויעידו, זו היא ראייה בלא ידיעה (=שאם הנתבע דרש מהתובע שיביא עדים כאלו ויעידו, אזי יפרע לו, הרי אלו מעידים, והלה משלם); ידיעה בלא ראייה כיצד? מנה הודית לי בפני פלוני ופלוני, יבוא פלוני ופלוני ויעידו זו היא ידיעה בלא ראייה", אבל בעדות נפשות אין העדות מתקיימת אלא על פי ראייה וידיעה כאחת. שאם הודה לו החייב שהרג, והעד לא ראה את המעשה, אסור לו להעיד. (6) שם לא, א. (7) הואיל וצריכים לראות הדבר בעיניהם, ואפילו העידו להם אנשים נאמנים ביותר, אסור להם להעיד. (8) מטילים אימה. (9) שלא יעידו שקר, כשם שמאיימים על עידי נפשות (סנהדרין כט, א) וראה לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ב, הלכה ג. (10) הנמצאים באותה שעה בבית דין. (11) חומר העוון ועונשו, שרעב וחרב באים לעולם על עדות שקר, ככתוב (משלי כה, יד) "נשיאים ורוח וגשם אין, איש מתהלל במתת שקר", וכן שם (יח) "מפיץ וחרב וחץ שנון, איש עונה ברעהו עד שקר". (12) שלא רק בעולם הבא הוא יישאר בזוי, אלא גם בעולם הזה הוא בזוי על שוכריו, ככתוב (מלכים א, כא, י) "והושיבו שניים אנשים בני בליעל נגדו ויעדוהו לאמר ברכת אלהים ומלך" - הרי שאיזבל עצמה שוכרתם, קוראתם: בני בליעל (שם). (13) גדול שבדיינים. ובכתב יד תימן: ואומרים. (14) הלווה. (15) שאדם עשוי לומר פלוני נושה בי, כדי שלא יחזיקוהו עשיר, וכן אם אמר: "איש פלוני" אפילו הוא איש חשוב, אין זה אלא עד מפי עד (סנהדרין שם, ובדף לו, ב). (16) לתובע. (17) נתכוון שנהיה לו עדים בדבר (שם כט, א וברש"י). (18) שלא ראה את העדים המוחבאים. (19) שיראה אותם (שם). והשווה הלכות טוען ונטען פרק ו, הלכה ז: "שמא תכפני בדין למחר, ואין לי מה אתן לך, ולמחר תבעו בדין באלו העדים, בין שטען ואמר משטה הייתי בו, בין שאמר: לא היו דברים מעולם, הרי זה נשבע היסט (=כדין כופר בכל) ונפטר, שאין כאן עדות, עד שיאמר הלווה "אתם עדי" וכו'. (20) כגון שאמר בפניהם: אני מודה לפניכם וכו'. (21) התובע הזה העומד בפנינו. (22) שאני חייב לו כך וכך. וכל זה הוציא רבינו מדברי התלמוד בסנהדרין שם בקשר למה ששנינו במשנה שם "עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו" - מסייע לו לרב יהודה, האומר: "צריך שיאמר אתם עדי", הרי שהשווה התלמוד דין "הודה לו" לאמירתו: "אתם עדי", שבכל אלה המקרים אינו יכול לטעון עוד: משטה הייתי בו, או: שלא להשביע (להיראות שבע ועשיר) את עצמי נתכוונתי (ש"ך לחושן משפט פא סעיף קטן לד), והשווה הלכות טוען ונטען פרק ז, הלכה א"ב. (23) היו עלי עדים שהלווה הודה לתביעתו ואמר לי הן. (24) פרט אם שתק דרך שחוק והיתול, שאינו אלא משטה בו. (25) סנהדרין כט, ב מאמרו של רבינא שם. (26) קיבלו קניין סודר מידי הלווה שהוא מודה לתביעת המלווה, שכלל הוא: הודה בפני שניים וקנו מידו, כותבים לו שטר הודאה, אף על פי שלא אמר; כיתבו, שסתם קניין לכתובה עומד (שם וברש"י). (27) לעשותו מלווה על פה, אבל אסור להם לכתוב עליו מלווה בשטר, כל עוד לא קנו מידו, ואפילו אמר להם; כיתבו עלי שטר, צריכים הם להימלך בו אחר שחתמו בשטר, אם מסכים הוא לעשותו "מלווה בשטר", ורק אז מוסרים השטר לידי המלווה, כמבואר בהלכות מלווה ולווה פרק י"א, הלכה א. (28) שבועות לא, א ועליו אמרה תורה: "לא תענה ברעך עד שקר", כמבואר לעיל הלכה א. (29) ואינו עובר משום: לא תענה ברעך וגו'. (30) שבועות שם, שמא על ידי פחד זה ישתווה עימו הנתבע, שלא כדין, שלא היה חייב לו (סמ"ע לחושן משפט כה, סעיף קטן יד).

1 ז. השו"כר עדי שקר להעיד לחברו³¹ - פטור מדיני אדם³²,
2 וחייב בדיני שמים³³. וכן עד אחד שקבש³⁴ עדותו ולא העיד
3 - פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים³⁵.

פרק שמונה עשר

4 א. מי שהעיד בשקר, ונודע בעדים שהעיד בשקר - זהו
5 שנקרא עד זומם, ומצות עשה לעשות לו כמה שרצה
6 לעשות בעדותו לחברו. אם בעברה שחייבין עליה סקילה
7 העידו והזמנו - נסקלין בלן; ואם בשרפה - נשרפין; וכן
8 שאר המיתות. ואם העידו במלקות - לוקה כל אחד מהן
9 כשאר מחייבי מלקות. ואומדין כחו ומלקין אותו. ואם העידו
10 לחיבו ממון - משלשין הממון ביניהן לפי מנן העדים, כל
11 אחד ואחד יתן חלק המגיע לו. ואין לוקין במקום תשלומין.
12 ב. כמה דברים אמורים? בעדים שהזמנו; אבל שתי כמות
13 המכחישות זו את זו ואין כאן עדות - אין עונשין את אחת
14 מהן, לפי שאין אנו יודעים מי היא הכת השקרנית. ומה
15 בין הכחשה להזמה? הכחשה - בעדות עצמה. זאת
16 אומרת: היה הדבר הזה, וזאת אומרת: לא היה הדבר הזה,
17 או יבוא מפלל דבריה שלא היה. וההזמה - בעדים עצמן,
18 ואלו העדים שהזמנו אינן יודעים אם נהיה הדבר או לא
19 היה. כיצד? עדים שבאו ואמרו: ראינו זה שהרג את הנפש,
20 או הלך מנה לפלוני, ביום פלוני במקום פלוני; ואחר
21 שהעידו ונבדקו באו שנים אחרים ואמרו: ביום זה ובמקום
22 זה היינו עמכם ועם אלו כל היום, ולא היו דברים מעולם,
23 לא זה הרג את זה ולא זה הלך את זה - הרי זו הכחשה.
24 וכן אם אמרו להם: היאך אתם מעידים כך? וזה ההורג או
25 הנהרג או הלך או המלך היה עמנו ביום זה במדינה
26 אחרת! - הרי זו עדות מכחשת; וזה כמי שאמר: לא הרג
27 זה את זה, ולא זה הלך את זה, שהרי עמנו היו ולא נהיה
28 דבר זה. וכן כל פיוצא בדברים אלו. אבל אם אמרו להם:
29 אנו אין אנו יודעים אם זה הרג זה ביום זה בירושלים כמו
30 שאתם אומרים או לא הרגו, ואנו מעידים שאתם עצמכם
31 הייתם עמנו ביום זה בבבל - הרי אלו זוממים, ונהרגין או
32 משלמין. הואיל והעדים שהזמנו לא השגחו על עצמה
33 של עדות כלל אם אמת היה או שקר.
34 ג. וזו שהאמינה תורה עדות האחרונים על העדים
35 הראשונים - גזרת הכתוב הוא. אפילו היו העדים הראשונים
36 מאה, ובאו שנים והזמנו ואמרו להם: אנו מעידים, שאתם

38 המאה כלכם עמנו הייתם ביום פלוני במקום פלוני - הרי
39 אלו נענשין על פיהם. שהשנים כמאה, ומאה כשנים. וכן
40 בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו - אין הולכין אחר
41 הרב, אלא דוחין את שתייהן.

42 ד. עדים זוממין אינן צריכין התראה. ועדים שהקחשו
43 ולבסוף הזמנו - הרי אלו נהרגין או לוקין או משלמין;
44 מפני שהקחשה תחלת הזמה היא, אלא שעדין לא נגמרה.
45 ה. אין זוממין את העדים אלא בפניהם, ומכחישין את
46 העדים שלא בפניהם. ועדים שהזמנו שלא בפניהם - הרי
47 הקחשו. לפיכך, אם מתו העדים שהזמנו קדם שזמנו אותם
48 בפניהם - אין כאן עדות, שהרי הכחישו זה את זה.
49 ו. עדי נפשות שהקחשו ולא הזמנו, אפילו בא הנהרג
50 ברגליו - אינם לוקין; מפני שהוא לא שנפן לאזהרת מיתת
51 בית דין, ואין לוקין עליו. אבל בית דין מפין אותן מפת
52 מרדות כפי מה שיראו.

53 ז. עדים זוממים צריכין הכרזה. והיאך היא ההכרזה
54 שלהן? כותבין ושו"לחין בכל עיר ועיר: פלוני ופלוני העידו
55 בכף וכף, והזמנו, ונהרגנו, או לקו בפנינו, או ענשנו אותן
56 כף וכף דיגריין. שנאמר: והנשארין ישמעו ויראו.
57 ח. חייב העדים זוממים לשלם במקום שחייבין לשלם - קנס
58 הוא, ולפיכך אין משלמין על פי עצמן. כיצד? הרי שהעידו,
59 ונחקרה עדותן בבית דין, ואחר כך אמרו שניהם: עדות שקר
60 העדנו, ואין לזה אצל זה כלום; או שאמרו: העדנו על זה
61 בכף וכף והזמנו - אין משלמין על פיהן. אבל אם אמרו:
62 העדנו על זה, והזמנו בבית דינו של פלוני, ונתחכנו לתן
63 לו כף וכף - הרי אלו משלמין; שזו הודאה במקום שנגמר
64 דינו לתנו. ואם אמר האחד כף - משלם חלקו.

פרק תשעה עשר

65 א. שנים שהעידו ואמרו: במזרח הבירה הרג זה את הנפש
66 בשעה פלונית, ובאו שנים ואמרו להן: במערב הבירה
67 הזאת הייתם עמנו בעת הזאת: אם יכול העומד במערב
68 לראות מה שבמזרח - אינן זוממין; ואם אינו יכול לראות
69 - הרי אלו זוממין. ואין אומרים: שמא מאור עיניהם של
70 ראשונים רב, וראוין מרחוק יתר מכל אדם. וכן אם העידו
71 שנים ואמרו: בבקר הרג זה את הנפש בירושלים, ובאו
72 שנים ואמרו להן: ביום זה בערב הייתם עמנו בלד: אם
73 יכול אדם להלך אפילו על הסוס מירושלים ללד מבקר עד
74

(31) להוציא כסף מראובן לשמעון חבירו. (32) אין בית הדין יכול לחייבו לשלם מה שהפסיד את ראובן, שאין זה אלא גורם לנזקין ופטור (בבא קמא נו, א). (33) כדי לצאת ידי שמים עליו לשלם מעצמו, מה שהפסיד את חבירו (שם). אבל אם שכר עידי שקר לעצמו, והוציא ממון שלא כדין, חייב בדיני אדם להחזיר אותו ממון שגול, כמבואר שם ובחושן משפט לב, סעיף ב. (34) עצר והעלים, ככתוב (מכה ז, יט) "יכבוש עוונותינו" וכן שנינו בסנהדרין פט, א "הכובש את נבואתו". (35) שאילו היה מעיד היה מחייב את הנתבע שבועה, ושמה היה נמנע מלהישבע שקר, והיה משלם, נמצא שגרם לו הפסד ממון (בבא קמא שם וברש"י). ואין צורך לומר, בשני עדים שכבשו עדותם ולא העידו, שחייבים בידי שמים, ככתוב: "אם לא יגיד ונשא עונו" וכמבואר בגמרא שם, והשווה לעיל פרק א הלכה א. ואפילו לא נשבעו שאינם יודעים לו עדות, וכבשו עדותם בלא השבעת התובע, חטאם גדול ועוונם יישאו, כמבואר בתוספות שם דיבור המתחיל פשיטא. (1) דיני עד זומם; ומה בין הכחשה להזמה. עדים שהוכחו ולבסוף הזמנו. התראה והכרזה בעדים זוממים. דין חיוב תשלומי זוממים על פי הודאת עצמם. (1) העידו על מעשה שאירע במזרח העיר,

1 וּכְשֶׁהָיוּ בִירוּשָׁלַיִם בֶּאֱחָד בְּאֶדָר פָּתְבוּ שֹׁטֵר זֶה שָׁם, וְאַחֲרוֹ
2 זְמַנּוֹ וְכָתְבוּ זְמַנּוֹ בְּנִיטָן. אָמְרוּ: בְּזִמְנֵנוּ פְתִכְנוּהוּ, וְהוֹנְמוּ: אִם
3 יֵשׁ שָׁם עֲדִים שְׂוִדְעִים הַיּוֹם שֶׁחֲתָמוּ עַל הַשֹּׁטֵר, אוֹ עֲדִים
4 שָׂרְאוּ זֶה הַשֹּׁטֵר וְחֲתִימָת יָדָם בּוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, כִּינֵן שֶׁהוֹנְמוּ
5 - הָרִי נִפְסְלוֹ לְמִפְרָע מִיּוֹם שֶׁנִּדְעַ שֶׁחֲתָמוּ עַל הַשֹּׁטֵר;
6 שֶׁהָעֲדִים הִתְחַמְּטוּ עַל הַשֹּׁטֵר - הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁנִּחְקְרָה
7 עֲדוּתָן בְּבֵית דִּין בְּצֵת הִתְחַמְּטָה. אָבָל אִם אֵין עֲדִים שָׂרְאוּ
8 עֲדוּתָן וְלֹא רָאוּ הַשֹּׁטֵר מִקֵּדָם - אֵין נִפְסְלִין אֲלָא מֵצֵת
9 שֶׁהָעֲדִים בְּבֵית דִּין שָׁנָה פֶתַח יָדָן וְאָמְרוּ: בְּזִמְנֵנוּ פְתִכְנוּהוּ;
10 שֶׁאִפְשָׁר שֶׁכִּיּוֹם זֶה שֶׁהָעֲדִים בְּבֵית דִּין, בּוֹ בְּיוֹם חֲתָמוּ עַל
11 הַשֹּׁטֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּמָה שָׁנִים, וְהֵם שֶׁקָּרוּ וְאָמְרוּ: בְּזִמְנֵנוּ פְתִכְנוּ.

יום שישי י"ב אדר ב' ה'תשע"א

פרק עשרים

38 א. אֵין עֲדִים זֹמְמִין נִהְרְגִין וְלֹא לֹקֵין וְלֹא מְשַׁלְמִין עַד שִׁיְהִיו
39 שְׁנֵיהֶם רְאוּיִין לְעֵדוּת², וְזִמְנוֹ³ שְׁנֵיהֶם אַחֵר שֶׁנִּגְמַר הַדִּין⁴. אָבָל
40 אִם הוּם אֶחָד מֵהֶן בְּלִבְד⁵, אוֹ שֶׁהוֹנְמוּ שְׁנֵיהֶם קִדְם גָּמַר דִּין,
41 אוֹ אַחֵר גָּמַר דִּין וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוֹב אוֹ פְסוּל⁶ - אֵין
42 נִעְנָשִׁין, אֵף עַל פִּי שֶׁהוֹנְמוּ וְנִפְסְלוּ לְכָל עֵדוּת שֶׁבִּתְרוּהָ.
43 ב. נִהְרַג זֶה שֶׁהָעֲדִים עָלְיוֹ וְאַחֵר כֶּף הוֹנְמוּ - אֵין נִהְרְגִין
44 מִן הַדִּין⁸. שֶׁנֶּאֱמָר: כָּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת - וְעֵדֵין לֹא עָשָׂה⁹.
45 וְדָבָר זֶה¹⁰ מִפִּי הַקְּבִלָּה¹¹. אָבָל אִם לָקָה זֶה שֶׁהָעֲדִים עָלְיוֹ
46 - לֹקֵין¹². וְכֵן אִם יֵצֵא הַמָּמוֹן מִיָּד זֶה לִיד זֶה בְּעֵדוּתָן -
47 חוֹזֵר לְבַעֲלֵיו¹³, וּמְשַׁלְמִין לוֹ¹⁴.

1 עֶרֶב - אֵין זֹמְמִין; וְאִם לֹא - הָרִי אֵלּוֹ זֹמְמִין. וְאֵין
2 אוֹמְרִין: שָׁמָּה כָּל קָל בִּיתֵּר נִדְמֵן לָהֶן וְקָפְלוּ אֶת הַדֶּרֶךְ.
3 אֲלָא בְּדָבָר הַמְצוּי הַיָּדוּעַ לְכָל מְשַׁעֲרִין לְעוֹלָם, וּמִזְמִין אוֹתָן.
4 ב. שָׁנִים שֶׁאָמְרוּ: בֶּאֱחָד בְּשַׁבַּת הָרֵג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּמָקוֹם
5 פְּלוֹנִי, וּכְאֹ שָׁנִים וְאָמְרוּ: בְּיוֹם זֶה עָמְנוּ הֵייתָם בְּמָקוֹם אַחֵר
6 רְחוֹק, אָבָל בְּיוֹם שֶׁלְאַחֵר יוֹם זֶה הָרֵגוּ בְּיָדָי; אָפְלוּ הָעֲדִים
7 הָאֲחֵרִים שֶׁקֵּדָם כְּמָה יָמִים הָרֵגוּ - הָרִי זֶה הַהוּרָג עִם עֲדִיו
8 הָרְאוּשִׁים נִהְרְגִין, שֶׁהָרִי הוֹנְמוּ. שֶׁבְּצֵת שֶׁהָעֲדִים שֶׁהָרֵג עֵדֵין
9 לֹא נִגְמַר דִּינוֹ לְהָרֵג. אָבָל כְּאֹ שָׁנִי עֲדִים בְּשָׁלִישִׁי בְּשַׁבַּת
10 וְאָמְרוּ: בֶּאֱחָד בְּשַׁבַּת נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לְהָרֵיגָה, וּכְאֹ
11 שָׁנִים וְאָמְרוּ: בֶּאֱחָד בְּשַׁבַּת עָמְנוּ הֵייתָם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי
12 הָרְחוֹק, אֲלָא מִעֶרֶב שַׁבַּת אוֹ בְּשָׁנִי בְּשַׁבַּת נִגְמַר דִּינוֹ - אֵין
13 עֲדִים אֵלּוֹ שֶׁהוֹנְמוּ נִהְרְגִין, שֶׁהָרִי מִכָּל מָקוֹם בְּצֵת שֶׁהָעֲדִים
14 עָלְיוֹ כְּכָר נִגְמַר דִּינוֹ לְהָרֵיגָה. וְכֵן לְעֵנֵן תְּשֻׁלוּמֵי קָנֶס. כִּיצַד?
15 כְּאֹ שָׁנִים בְּשָׁלִישִׁי בְּשַׁבַּת וְאָמְרוּ: בֶּאֱחָד בְּשַׁבַּת גָּנַב וְטָבַח
16 וְנִגְמַר דִּינוֹ, וּכְאֹ שָׁנִים וְאָמְרוּ: בֶּאֱחָד בְּשַׁבַּת עָמְנוּ הֵייתָם
17 בְּמָקוֹם רְחוֹק, אָבָל בְּעֶרֶב שַׁבַּת נִגְמַר דִּינוֹ; אָפְלוּ אָמְרוּ:
18 בֶּאֱחָד בְּשַׁבַּת גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר, וּכְשָׁנִי בְּשַׁבַּת נִגְמַר דִּינוֹ -
19 אֵין עֲדִים אֵלּוֹ שֶׁהוֹנְמוּ מְשַׁלְמִין, שֶׁהָרִי מִכָּל מָקוֹם בְּצֵת
20 שֶׁהָעֲדִים עָלְיוֹ חֵיב הָיָה לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.
21 ג. אֵין עֲדִי הַשֹּׁטֵר נִעְשִׂין זֹמְמִין עַד שִׁיֵּאמְרוּ בְּבֵית דִּין:
22 שֹׁטֵר זֶה בְּזִמְנֵנוּ פְתִכְנוּהוּ וְלֹא אַחֲרָנוּהוּ. אָבָל אִם לֹא אָמְרוּ
23 כֵּן, אֵף עַל פִּי שֶׁזְמַנּוֹ שֶׁל שֹׁטֵר בֶּאֱחָד בְּנִיטָן בִּירוּשָׁלַיִם,
24 וּכְאֹ עֲדִים וְהָעֲדִים שֶׁעָדִי הַשֹּׁטֵר הָיָה עִמָּהֶם בְּכָל בְּיוֹם זֶה
25 - הַשֹּׁטֵר כָּשֵׁר וְהָעֲדִים כָּשֵׁרִים; שֶׁאִפְשָׁר שֶׁפְתִכְנוּהוּ וְאַחֲרוּהוּ,

והוֹנְמוּ שְׁבַמְעַרְב הָעִיר הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֵשָׂה. הַזְמָה הַמְכוּונָה רַק לְתַאֲרִיךְ, וְהוֹדָאָה בְּגוֹף הַמַּעֲשֵׂה - שְׁמָה הַזְמָה. עֲדִים שְׁבַשְׁטֵר כִּיצַד נַעֲשִׂים זֹמְמִים. (1) שְׁאִין הָעֲדִים זֹמְמִים נַעֲשִׂים עַד שִׁיְהִיו כְּשֵׁרִים לְעֵדוּת וְיִזְוִמוּ שְׁנֵיהֶם. הַהִבְדֵּל בַּהֲזָמָה בֵּין עֵדוּת נִפְשׁוֹת, לְעֵדוּת בְּעוֹנֵשׁ מְכוּת אוֹ מִמּוֹן. הַזְמָה בְּעֵדוּת עַל אִישׁ טְרִיפָה, אוֹ שֶׁהָעֲדִים עֲצָמָם הִיוּ טְרִיפָה. דִּין הַזְמָה בְּעֵדוּת שְׁאִין בָּהּ לֹא חִיּוּב עוֹנֵשׁ גּוֹפְנִי וְלֹא חִיּוּב מִמוֹנִי. עוֹנֵשׁ הַזְמָה בְּעֵדוּת עַל בַּת כֶּהֵן שִׁזִּינְתָה. (2) שְׁאִם אֶחָד מֵהֶם נִמְצָא פְסוּל לְהָעִיד, הָרִי עֲדוּתָם בְּטִילָה, כַּמְבוּאָר לְעִיל פֶּרֶק ה', הַלְכָה ג', וּמִמִּילָא אִינֵם נַעֲשִׂים (כֶּסֶף מִשְׁנָה). וּבִ"קֵרִית סִפְרָ" מִנְמָק: שֶׁהָרִי עַל פִּי עַד אֶחָד לֹא הִיָּה הַנִּידוֹן מִתְחַיֵּיב, וּמִמִּילָא אֵין אַתָּה קוֹרָא בּוֹ; כֹּאשֶׁר זָמַם. (3) בַּדְּפּוֹס וִינִצִּיאָה שִׁי"א: וְיִזְוִמוּ. (4) שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים כ', כ"א) "וְלֹא תַחֲנוּס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ" - אִינֵם נִהְרְגִים עַד שִׁיִּגְמַר הַדִּין (מְכוּת ה', ב'). כִּי אַחֵר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ - דִּינוֹ כִּמְתָה, וְכִאִילוֹ כִּבְר לִקְחוֹ אֶת נִפְשׁוֹ. (5) שָׁם, וּמִפְרָשׁ רִשִׁי: שְׁנֵאֲמַר (שָׁם, יח) "וּדְרָשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים וְהָנָה עַד שֶׁקָּרַע הָעֵד" - וְאִמְרוּ מֶר: כָּל מָקוֹם שְׁנֵאֲמַר "עַד" הָרִי כֹאֵן שְׁנֵיִם, עַד שִׁפְרוּט לֶךְ הַכְּתוּב אַחֵר, מִכֹּאֵן, שְׁאִינֵם נִהְרְגִים עַד שִׁיִּזְוִמוּ שְׁנֵיהֶם. וְרָאָה לִקְמֵן הַלְכָה ג'. (6) וְאִזּוּ בְטִלָה עֲדוּתָם מִמִּילָא, וְשׁוּב אִינֵם נִהְרְגִים. (7) כִּדִּין עַד זֹמְמֵם, הַמְבוּאָר לְעִיל פֶּרֶק י', הַלְכָה ד', שֶׁאִפְלוּ הוּם בְּעֵדוּת מִמּוֹן בְּלִבְד, וְשִׁילָם, הָרִי זֶה פְסוּל לְכָל עֵדוּת. (8) מִדִּין קָל וְחוֹמֵר, לֹמֵר, אִם כְּשֵׁלָא נִהְרַג - נִהְרְגִים, כְּשִׁנְהָרַג - לֹא כָל שָׁכֵן, שְׁאִין עוֹנֵשִׁים מִן הַדִּין (=דִּין קָל וְחוֹמֵר). (9) מְכוּת שָׁם: "כֹּאשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו, וְהָרִי אֲחִיו קִיִּים" - כְּלֹמֵר, שְׁאִם אֲנוּ מַדְגִּישִׁים: כֹּאשֶׁר זָמַם, וְלֹא כֹאשֶׁר עָשָׂה - הָרִי בַּהֲכִרָה לֹמֵר, שְׁאֲחִיו קִיִּים, אִם כְּכָר נִהְרַג הָרִי זֶה "כֹּאשֶׁר עָשָׂה" ("תּוֹרָה תְּמִימָה" לְתוֹרָה שָׁם) וְהַשְׁוִיָּה רִשִׁי בְּחוּלִין יָא, בִּדְבוּר הַמִּתְחַלֵּל אֵין נִהְרְגִין. וְזֶהוּ הַשְׁדָּגִישָׁה תּוֹרָה וְאִמְרָה (שָׁם) "נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ" וְלֹא נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, כִּי הַכְּתוּב מְדַבֵּר כְּשֶׁעֲדִיין לֹא נִהְרַג, וְלֹא יִצְדָּק לֹמֵר בּוֹ: תַּחַת נֶפֶשׁ, שֶׁמִּשְׁמַעָה תַּחַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּהְרַגָה (מְלִבִּי"ם שָׁם). (10) שְׁאִם נִהְרַג הַנִּידוֹן אֵין הָעֲדִים נִהְרְגִים. (11) שֶׁקִּיבַל מִשָּׁה מַסִּנֵּי. שֶׁמִּצַּד הַדִּין, הָרִי יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁגִּילָה הַכְּתוּב שְׁחִיב אִפְלוֹ עַל הַזִּימוּם בְּלִבְד, אֲבָל מִשּׁוֹם זֶה לֹא נִפְטְרוּ כְּשֶׁכִּבְר נַעֲשָׂה מַעֲשֵׂה עַל פִּי עֲדוּתוֹ (מְלִבִּי"ם שָׁם). וְרִבִּי עוֹבְדִיָה מְבַרְטוֹרָה בִּפְיֻרְשׁוֹ לְתוֹרָה מְסִבִּיר אֶת הַדְּבָר, שְׁאִם תֹּאמַר: הָרֵגוּ - נִהְרְגִים, אֵין לְדַבֵּר סוֹף, שֶׁקְרוֹבִי נִהְרַג יִבְיָאוּ עֲדִים לְהִזִּים אֶת הָעֲדִים, וְקְרוֹבִי נִהְרְגִים יִבְיָאוּ לְהִזִּים אֶת הַמְּזִימִים, וְכֵן עַד סוֹף הָעוֹלָם. וְעוֹד, כִּדִּי שֶׁלֹּא הוֹצִיאָה לְעוֹ עַל הַדִּינִים, לֹמֵר עֲלֵיהֶם, שֶׁלֹּא דִּנוּ דִּין אֲמַת לְאִמְתוֹ. (12) כִּי רַק בְּעוֹנֵשׁ מִיתָה יֵשׁ מָקוֹם לֹמֵר, אִילוֹ לֹא הִיָּה חִיב הַנִּידוֹן מִיתָה, לֹא הִיָּה מִנִּיחַ הַקְּבִלָּה (=שֶׁהוּא נִיצֵב בְּעֵדֶת-אֵיל) לְהַסְכִּים שֶׁתֹּאבֵד נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי הַמִּשְׁפָּט לְאִלּוּקִים הוּא, וּבְוֹדָאֵי מַת בְּעוֹנוֹ, וּלְפִיכָךְ אֵין לְעֲדִים מִשְׁפָּט מוֹת, אֲבָל בְּעוֹנֵשׁ מִלְּקוּת אֵין מָקוֹם לֹמֵר כֵּן (כֶּסֶף מִשְׁנָה, וְרָאָה בְּרַמְבַּ"ן לְתוֹרָה, שָׁם פְּסוּק יט). (13) שְׁאִין לֹמֵר בְּמִמּוֹן: "לֹא כֹאשֶׁר עָשָׂה" - שֶׁמִּמּוֹן נִיתָן בַּחֲזוּרָה, וְתִמִּיד אֲנוּ קוֹרְאִים בּוֹ "כֹּאשֶׁר זָמַם", וְגַם כִּי בְּמִמּוֹן אֲנוּ עוֹנֵשִׁים וּמַחֲיִיבִים אוֹתָם מִדִּין קָל וְחוֹמֵר, וְרַק עַל עוֹנֵשׁ הַגּוֹף נֹאמַר הַכֹּל: "אֵין עוֹנֵשִׁים מִן הַדִּין" (תּוֹסֵפוֹת בַּבְּבָא קָמָא ד', ב' דְּבוּר הַמִּתְחַלֵּל וְעֲדִים זֹמְמִים). וְרָאָה בְּתוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב בַּבְּבָא בְּתַרָּא פֶּרֶק ג', מִשְׁנָה ד'. (14) וְזִכָּה הַנִּידוֹן בְּרַמִּי הַקֵּנֶס, כֹּאשֶׁר זָכָה הַגָּנֵב בְּתִשְׁלוּמֵי כָּל (רַב"ז).

- 1 ג. היו העדים שלשה, אפלו מאה, אם העידו בבית דין זה
2 אחר זה, והעיד כל אחד מהן אחר חברו בתוך כדי דבור¹⁵,
3 והונומו מקצתן - אין נענשין עד שיונומו כלן¹⁶. אבל אם
4 היה הפסק בין זה לזה יתר מכדי דבור, שהוא כדי שאלת
5 שלום תלמיד לרב¹⁷ - הרי נחלקה העדות; והשנים שהונומו
6 - נענשין¹⁸, והשנים האחרים, שהיה בין דבריהן ודברי
7 הראשונים הפסק - אין נענשין¹⁹. ואף על פי שבטלה
8 העדות בלה²⁰; מפני שהן כת אחת²¹, הואיל ונפסקה
9 מקצתה - נפסקה בלה²².
- 10 ד. העיד האחד ונחקרה עדותו, ואמר השני²³: אף אני
11 כמוהו, או שאמר: הן פיוצא בזה, והונומו שניהן - הרי
12 שניהן נהרגין או לוקין או משלמין. שכל עד שאמר אחר
13 עדות חברו 'הן'²⁴ - הרי זה כמי שנחקר והעיד כמו שהעיד
14 חברו²⁵. ואין לעדים זוממין שגגה²⁶, לפי שאין בה²⁷
15 מעשה. לפיכך²⁸ אין צריכים התראת²⁹, כמו שבארנו³⁰.
- 16 ה. כשם שהשנים זוממין את המאה אם העידו המאה בכת
17 אחת³¹, כך הן זוממין אותן אפלו היו חמשים כת וכאו שנים
18 אחר שנים. כיצד? כת שהעידה על ראובן שהרג את שמעון
- 1 בירושלים, וכאו שני עדים והונומו³², וכאת כת שניה
2 והעידה אותה עדות עצמה, שראובן הרג שמעון בירושלים,
3 ועמדו אותן השנים והונומו גם זו הפת השניה, וכן
4 השלישית, וכן הרביעית, אפלו מאה - כלן הן נהרגין³³ על
5 פי אלו השנים³⁴.
- 6 ו. כת שהעידה על ראובן שהרג את שמעון בירושלים,
7 וכאה כת שניה והזמה את הפת ראשונה - יהרגו העדים
8 הזוממין, וינצל ראובן³⁵. באה כת שלישית והזמה את הפת
9 השניה³⁶ - תהרג הפת השניה וראובן³⁷, ותנצל הפת
10 ראשונה. באה כת רביעית והזמה את הפת שלישית - תהרג
11 הפת השלישית והראשונה³⁸, וינצל ראובן³⁹ והפת השניה.
12 וכן אפלו הן מאה כת, זו מזמה את זו - כת נכנסת⁴⁰ וכת
13 יוצאת⁴¹.
- 14 ז. עדים שהעידו על איש טרפה⁴² שהרג, והונומו - אין
15 נהרגין; שאפלו הרגוהו בידיהן - אין נהרגין, לפי שהוא
16 טרפה⁴³. וכן העדים שהיו טרפה, והעידו בדרך שחיבין⁴⁴
17 עליו מיתת בית דין, והונומו - אין נהרגין; שאם יונומו
18 זוממיהן⁴⁵ - אין זוממיהן⁴⁶ נהרגין, שלא הזמו אלא טרפה⁴⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(15) סיומו של חבריו. (16) מכיוון שהם עדות אחת אינם נהרגים עד שיונומו כולם (מכות ה, ב), שהכתוב אומר: "והנה עד שקר העד" הרי הם כאחד (רש"י). (17) האומר: שלום עליך רבי, ראה הלכות שבועות פרק ב, הלכה י"ז. (18) אף על פי שהאחרונים לא הונומו, הרי הן כשתי כיתי עדים נפרדות. (19) לכאורה, למה ייענשו, והלא לא הונומו? אלא מפני שהופיעו בבית הדין כאחד הייתי אומר, שראויים הם לעונש על ששתו ידם עם רשע, והכתוב אומר (דברי הימים ב כ, לו) "בהתחברך עם אחיזהו פרץ ה' את מעשיך" - משמענו רבינו שאינם נענשים, הואיל ולא ידעו, שהראשונים רשעים (רדב"ז). ולדעת ה"לחם משנה" לא ייענשו האחרונים אפילו אם יונומו, כיוון שבאו להעיד אחר כדי דיבור הראשונים, שכבר נתחייב מיתה על ידם, נמצא שלא העידו אלא על אדם הרוג. (20) שאין הנידון נהרג על פי עדות האחרונים. (21) שהופיעו בכת אחת לפני בית הדין. (22) מכות ו, א. והטעם, שלעניין הזמה הם נחשבים כשתי עדויות נפרדות, ולעניין ביטול עדותם הם נחשבים כאחת, פירשו התוספות שם דיבור המתחיל אמר רבא, שבחזמה הכול תלוי בהגדת העדות, ועדותם מתחילה משעת העדתם בבית דין, וכיוון שלא העידו כאחד, הם נחשבים כשתי עדויות נפרדות, אבל לעניין: נמצא אחד מהם פסול, שעדותם מתחלת משעת ראייתם העדות, וראיתם הייתה בכת אחת, ומכיוון שבעת שראו היה אחד מהם פסול, מה לי אם העידו תוך כדי דיבור או לא. (23) תוך כדי דיבור. (24) בדפוס רומי וויניציאה, תיבה זו איננה. (25) סנהדרין ס, א. והשווה הלכות עבודה זרה פרק ב, הלכה ח "והעד השני אומר: אף אני כמותו שמעתי". (26) שאפילו היו שוגגים חייבים ונענשים. (27) בדפוס רומי וכן בכתב יד תימן: שאין בהם. והכתוב אומר (במדבר טו, כט) "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה" - דבר שיש בו מעשה - יש בו שגגה, דבר שאין בו מעשה - אין בו שגגה (רדב"ז), והשווה שבת קנ"ג, ב "עד דעביד מעשה בגופו". ובתוספתא כריתות פרק א, משנה א שנינו: "ועדים זוממים אף על פי שיש בהן מיתת בית דין אין בהם קרבן, שאין בהן מעשה". ובתורה כהנים ויקרא ד, ב "מה אני מרבה את המקלל אביו ואמו... ועדים זוממים? (=לעניין הבאת קרבן בשגגה) תלמוד לומר: ועשה, יצאו אלו שאין בהם מעשה. (28) הואיל והם נענשים כשהם שוגגים. (29) שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, שמא שוגג היה, כלשון רבינו לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ב, הלכה ב. ובכתובות לג, א נימקו: איך אפשר להצריך התראה בעדים זוממין, והלא הם רצו להרוג את הנידון בלא התראה (=שכל עדותם לא הייתה ולא נבראה, ולא התרו בו ההתראה שהם מעידים עליה), והתורה אמרה: "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", כשם שרצו להרוג את הנידון בלא התראה, כך ייענשו הם אף בלא התראה. (30) פרק י"ח, הלכה ד. (31) כמבואר לעיל פרק י"ח, הלכה ג "שהשנים כמאה ומאה כשניים". (32) בכתב יד תימן: והזימו. (33) ובכתב יד תימן: אפילו הם מאה כולם נהרגין. (34) ואין אומרים "איסטטית" היא זו, כת של עדות סרה וסוטה היא, שנטלו עצה ביניהם, להזים את כל הבא להעיד עליו (מכות ה, א וברש"י). (35) הנידון. (36) טרם שנהרגה הכת הראשונה, כי אם נהרגה אין השנייה נהרגת, כמבואר לעיל הלכה ב. (37) הנידון, שהרי נתברר שהכת הראשונה כשרה היא. (38) שנתברר שהכת השנייה כשרה היא, והרי היא הזימה את הראשונה. (39) שאם הכת הראשונה זוממת, הרי ראובן הנידון צדיק ונקי. (40) להעיד. (41) נפסלת מלהעיד ונענשת. כי אם שניים יכולים להזים חמישים כיתות נפרדות, כמבואר בהלכה הקודמת, כל שכן, ששניים מזימים שניים, וכל שניים האחרים מזימים את השניים הקודמים (כסף משנה). ובאמת דברי רבינו מפורשים בתוספתא מכות פרק א, משנה ו "הנדרון חייב, כת הראשונה פטורה... כת אחת נכנסת וכת אחת יוצאה" וכן ב"חסדי דוד" שם. (42) שחלה מחלה, שהרופאים אומרים, שאין לה רפואה ובה ימות, ראה הלכות רוצח פרק ב, הלכה ח. (43) וההורג את הטרפה פטור מדיני אדם, שהרי הוא כאדם מת (סנהדרין ע"ח, א). (44) העובר עליו. (45) מזימיהם. (46) אלו המזימים שזממו להרוג את העדים שהם טרפה. (47) וההורג את הטרפה פטור, נמצאת עדות

פרק אחד ועשרים

22

א. עדים שהעידו שפלוני גרש אשתו ולא נתן לה כתובה, והזמנו; והלוא בין היום בין למחר, אם גרש, סופו לתן כתובה - אומדין כמה רוצה אדם לתן בכתובה של זו, שתמכר אותה בטובת הנאה, ומשלמין דמי טובת הנאה זו. ומשערין באשה ובכתובה. שאם האשה היתה חולה או זקנה, או שהיה שלום בינה לבין בעלה - אין דמי הכתובה כשתמכר כמו דמיה אם היתה האשה בריאה וקטנה, אם יש ביניהן קטטה; שזו קרובה מן הגרושין ורחוקה מן המיתה. וכן אין טובת הנאה של כתובה המרפה לפי טובת הנאה של כתובה המועטת; שאם היתה כתובה אלה זוו - הרי היא נמכרת בטובת הנאה במאה, ואם היתה מאה - אינה נמכרת בעשרה אלא בפחות. דברים אלו כפי מה שישערו הדינים.

ב. העידו על זה שחיב לפלוני אלה זוו על מנת לתן מכאן ועד שלשים יום, והלוא אומר: עד חמש שנים אחר השלשים יום, ונמצאו זוממין - אומדין כמה רוצה אדם לתן ויהיו בידו אלה זוו חמש שנים, ומשלמין בן ללוה. וכן כל ביצא בזה.

ג. העידו על שורו של זה שנגח, ונמצאו זוממין - משלמין חצי נזק. ואם אין השור שהו חצי נזק - משלמין דמי השור

ח. עדים שהעידו על אחד, והרשיעוהו רשע⁴⁸ שאין בו לא מלקות ולא מיתה ולא חיוב ממון, ואחר כך הוזמנו - הרי אלו לוקין, אף על פי שלא זממו להלקות זה ולא לחיבו ממון. כיצד? העידו על כהן שהוא חלל, כגון שהעידו: בפגינו נתגרשה אמו⁴⁹ או נחלצה⁵⁰ במקום פלוני ביום פלוני, והוזמנו - הרי הן לוקין⁵¹. וכן אם העידו על אדם שהרג בשגגה⁵², והוזמנו - לוקין, ואינן גולין⁵³. העידו על שורו של זה שהרג הנפש⁵⁴, והוזמנו - הרי הן לוקין, ואין משלמין את הכפר⁵⁵. העידו עליו שנמכר בעבד עברי⁵⁶, והוזמנו - לוקין⁵⁷. וארבעה דברים אלו מפי הקבלה הן⁵⁸.

ט. כך קבלו חכמים: ששנים שהרשיעו את הצדיק⁵⁹ והצדיקו את הרשע בעדותן⁶⁰, וכאו עדים אחרים והזממו, והצדיקו את הצדיק⁶¹ והרשיעו את הרשע - הרי עדים הראשונים⁶² לוקים, אף על פי שלא הרשיעו הצדיק להלקותו⁶³. אבל אם העידו עליו שאכל בשר בחלב⁶⁴ או שלבש שעטנז - הרי אלו לוקין משום שנאמר: וצשיתם לו כאשר זמם⁶⁵.

י. שנים שהעידו על ראובן שנאף עם בת כהן, ונגמר דין ראובן לחנק ודין הנואפת לשרפה⁶⁶, ואחר כך נמצאו זוממין - הרי אלו נחנקין ולא נשרפין. ודבר זה מפי הקבלה⁶⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

זו, עדות שאי אתה יכול להזימה, וכל עדות שאי אתה יכול להזימה - אינה עדות (שם). והשווה הלכות רוצח פרק ב, הלכה ט. ועדיין קשה, איך דן בית הדין מתחילה על פי עדי טריפה אלו, להמית את הנידון על פיהם. הלא עדים אלה אין אתה יכול להזימה, שהרי אין מזימה נהרגין, וממילא אין זו עדות! וייתכן, שבשעת עדותם, לא הכיר בהם בית הדין שהם טריפה (כסף משנה). (48) אשמה. (49) קודם שנתעברה מאביו, והרי בן זה, חלל ופסול לכהונה, ככתוב (ויקרא כא, טו) "ולא יחלל זרעו בעמיו". (50) חלצה נעלו של יבמה, וחלוצה אסורה לכהן מדברי סופרים (יבמות כד, א). נמצא בן זה, חלל מדברי חכמים (ר"ן למכות ב, א). (51) גמרא שם, שאי אפשר לומר אם הוזמו והם כהנים ייעשו חללים, לקיים בהם: "כאשר זמם" - שהרי הכתוב אומר: ועשיתם לו - לו ולא לזרעו, ואם תעשהו חלל, פסלת את זרעו לעולם, ואם נפסול רק אותו ולא את זרעו, שוב לא קיימת בו "כאשר זמם", שהרי הוא זמם לפסול את הנידון ואת זרעו (גמרא שם). (52) וחייב גלות. (53) שאין לומר בהם יגלו תחתיו, שנאמר ברוצח (דברים יט, ה) "הוא ינוס אל אחת הערים" - הוא ולא זוממיו. (54) וחייב לשלם כופר נפשו, ככתוב (שמות כא, ל) "אם כופר יושת עליו ונתן פדיון נפשו". (55) שהכופר אינו חיוב ממוני כשאר תשלומי נזקים, אלא כפרה הוא על הבעלים ששורם הרג אדם, ואלה הזוממים אינם "בני כפרה", שהרי לא הרג שורם שום אדם (שם עמוד ב וברש"י) והשווה הלכות נזקי ממון פרק י, הלכה ד"ה. (56) שגנב מחבירו, ואין לו מה לשלם ונגמר דינו להימכר, ככתוב (שם כב, ב) "אם אין לו ונמכר בגניבתו". ולדעת "נמוקי מהרא"י" יש לנסח כאן: שיימכר, במקום: שנמכר. כלומר, נגמר דינו להימכר, שאם כבר נמכר, אין זו אלא עדות ממון, שמחייבים אותו לעבוד את רבו, כשאר חיובי ממון, שמשלמים הזוממים ואינם לוקים. (57) אבל אינם נמכרים כאשר זממו, שנאמר: "בגניבתו" - בגניבתו ולא בזממו (מכות שם). (58) כך נתקבל למשה מסיני, שילקו, ולא לקיים בהם כאשר זממו ממש. שכל הדרשות שהבאנו לעיל מפסוקים שונים, הואיל ולא נלמדו ממדרש י"ג מידות, על כורחך לא נתפרשו אלא על פי הקבלה (כסף משנה). (59) שהעלילו על מי שהוא נקי מפשע. (60) לשון זו קשה להולמה, כי אם זיכו את החייב בעדותם איזו הזמה תקיים בהם, ואמנם בגמרא (מכות ב, ב) לא נזכר אלא: "עדים שהרשיעו את הצדיק". ועל כורחך אי אפשר לפרשה אלא בזוממי זוממין, המרשיעים את הכת הראשונה (=הצדקת) ומזכים את הרשע (=הנידון), נמצאו: מרשיעים את הצדיק, ומצדיקים את הרשע (הגהות עמק המלך). (61) מעיקרו, הוא הנידון. (62) הם העדים שזממו להרשיע. (63) אלא לחייבו גלות, וכל אלה המנויים בהלכה הקודמת. ועל זה מתכוון הכתוב (דברים כה, א"ב) "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע" ברשע שהוא עד זומם, הכתוב מדבר (מכות שם). ואזהרתו, מ"לא תענה ברעך עד שקר", כמבואר שם ד, ב. (64) שחייב על זה מלקות מן התורה, ראה לעיל פרק י, הלכה ג. (65) כלומר, אין צורך בזה לשום "רמזים" ואסמכתות, שזוהו פשוטו של מקרא, שאם זמם אדם לחייב מלקות לחבירו, הרי דינו ללקות. (66) כמבואר בהלכות איסורי ביאה פרק ג, הלכה ג. ובסנהדרין צ, א אמרו: "היא מחללת באש תשרף" - היא בשריפה ואין בועלה בשריפה, אלא כשאר כל בועל אשת איש. (67) סנהדרין שם, שנאמר: "כאשר זמם לעשות לאחיו - לאחיו ולא לאחותו" ומפרש רש"י כל מקום שבעדותם מחייבים איש ואשה, ודינם חלוק, לו הוקשו. ואפילו לא היה הבעל נידון על פי עדותם, כגון שהיה קטן בן תשע שנים (=שביאתו ביאה ואינו נהרג), או שלא הכירו העדים את הבעל, בכל זאת נידונים העדים בחנק ולא בשריפה, כי כן דרשו (סנהדרין נא, א) היא - ולא זוממיה, היא בשריפה ואין זוממיה בשריפה (תוספות למכות ב, א דיבור המתחיל זוממי בת כהן). (1) הזמה בעדות על גירוש אשה ולא נפרעה כתובתה.

1 בלבד; שאין משלם חצי נזק אלא מגופו. לפיכך, אם העידו
2 עליו שאכל פרות או שבר כלים בדרך הלוחו - משלמין
3 נזק שלם. וכן כל כיוצא בזה.
4 ד. העידו על פלוני שהפיל שן עבדו ואחר כך סמא את
5 עינו, והומו - משלמין לאדון דמי העבד ודמי עינו. העידו
6 שסמא את עינו ואחר כך הפיל את שנו, והומו, ונמצא
7 הדבר הפך, שהאדון הפיל את שנו ואחר כך סמא את עינו
8 - משלמין דמי עין לעבד. וכן כל כיוצא בזה.
9 ה. עדי קנוי וסתירה שהומו - לוקין. בא עד אחד והעיד
10 שזנתה אחר קנוי וסתירה, ונמצא אותו העד זומם - משלם
11 כתביתה. היו שנים, והן עדי הקנוי והסתירה והטמאה,
12 ונמצאו זוממין - משלמין כנגד הכתבה, ואין לוקין. ולמה
13 לא יתגרנו, והרי העידו בטמאה? לפי שלא התרו בה.
14 ו. שנים שהעידו על זה שגנב וטבח או מכו, והומו -
15 משלמין את הכל. העידו שנים שגנב, והעידו שנים אחרים
16 שטבח או מכו, והומו אלו ואלו - הרי הראשונים משלמין
17 תשלומי כפל, ואחרונים משלמין שנים ושלשה. הומו
18 האחרונים בלבד - הרי הגנב משלם תשלומי כפל, והעדים
19 האחרונים משלמין לגנב תשלומי ארבעה וחמשה. נמצא
20 אחד מן האחרונים זומם - בטלה עדות שניה. נמצא אחד
21 מן הראשונים זומם - בטלה כל העדות; שאם אין גנבה -
22 אין הטביחה או המכירה מחיבתו לשלם כלום.
23 ז. שנים שהעידו שאכל שדה זו שלש שנים, ונמצאו
24 זוממין - משלמין לבעל השדה דמי השדה. העידו שנים
25 שאכלה שנה ראשונה, ושנים שאכלה שנה שנייה, ושנים
26 שאכלה שנה שלישית, והומו בלן - משלשין ביניהן. שאף
27 על פי שערות החזקה שלש עדות הן - הרי הן בעדות
28 אחת להזמה. לפיכך, שלשה אחים, ואחד מצטרף עם כל
29 אחד ואחד, והעידו בשנה שנה - הרי אלו שלש עדות,
30 ותתקנים בהן החזקה, והן בעדות אחת להזמה; שאם הומו
31 בלן - הרי שלשה האחים משלמין חצי דמי השדה, וזה
32 שנצטרף עם כל אחד מהן משלם חצי דמיה.
33 ח. שלש כתי עדים שנתקנים בעדותן ששור זה מועד,
34 ונמצאת פת ראשונה ושניה זוממין - בלן פטורין. נמצאו
35 שלשתן זוממין - בלן חייבין לשלם הנזק; שאף על פי
36 שהוא תם, משלם חצי נזק. במה דברים אמורים? כשהיו
37 בלן רומזין זה את זה, או שבאו רצופין, או שהיו מפרין
38 בעל השור ולא הפירו השור; אבל אם אין שם אחת מאלו
39 - הרי פת ראשונה ושניה פטורין; שהרי הן אומרים: לא
40 באנו אלא לחיבו חצי נזק, ולא ידענו שתבוא פת אחרת
41 ויעשה מועד.
42 ט. וכן שנים שהעידו בכך סורר ומורה עדות הראשונה,

ובאו שנים אחריהם והעידו עליו עדות האחרונה שבה
44 יתגר, והומו שתייהן - פת הראשונה לוקה ואינה נהרגת,
45 מפני שיכולים לומר: להלקותו באנו; אבל פת האחרונה
46 נהרגת, שעל פיהן בלבד הוא נהרג. היתה הפת האחרונה
47 ארבעה, שנים אומרים: בפנינו גנב, ושנים אומרים: בפנינו
48 אכל, והומו - בלן נהרגין. העידו שנים שזה גנב נפש
49 מישראל ומכרו, והומו - הרי אלו נחנקין. העידו שנים
50 שגנבו, והעידו שנים אחרים שמכרו, בין שהומו עדי גנבה
51 בין שהומו עדי מכירה - כל פת מהן שהומו נהרגת;
52 שהגנבה היא תחלת חיובו של זה למיתה. העידו שנים
53 שמכרו לזה הישראל, והומו, ולא היו שם עדים שגנבו -
54 הרי אלו פטורין; שאפילו לא הומו לא היה זה נהרג, מפני
55 שיכול לומר: עבדי מכרתי. באו עדי גנבה אחר שהומו
56 עדי מכירה, אפילו ראינו אותן רומזין זה את זה - אין
57 נהרגין.
58 י. מוציא שם רע על אשתו שהביא עדים שזנתה כשהיא
59 ארוסה, והביא אביה עדים והומו - הרי עדי הבעל נהרגין.
60 חור הבעל והביא עדים והומו עדי האב - הרי עדי האב
61 נהרגין, ומשלמין כמון לבעל. נהרגין - מפני שעדי הבעל
62 נגמר דינם להריגה בעדותן, ומשלמין קנס - מפני שנגמר
63 דינן הבעל לשלם קנס בעדותן, ונמצאו חייבין נפשות לזה
64 וממון לזה. וכן שנים שהעידו על זה שבא על נערה
65 המארסה, והומו - נהרגין ואין משלמין; בא על בתו של
66 פלוני, והומו - נהרגין, ומשלמין הקנס לאביה. פלוני רבע
67 השור, והומו - נסקלין ואין משלמין; שורו של פלוני -
68 נסקלין, ומשלמין דמי השור לבעל השור. וכן כל כיוצא
69 בזה.

פרק שנים ועשרים

71 א. שתי כתי עדים המכחישות זו את זו, שבא עד אחד
72 מפת זו ועד אחד מפת זו והעידו בעדות אחרת - אין כאן
73 עדות; שהרי בודאי אחד מהן שקר, ואין ידוע מי הוא
74 משניהן. באה פת זו בפני עצמה והעידה עדות, ובאה פת
75 זו והעידה עדות אחרת בפני עצמה - מקבלין כל אחד מהן
76 בפני עצמה.
77 ב. ראובן שהוציא על שמעון שני שטרות, אחד במנה
78 ואחד במאתים, וכפר שמעון בשני השטרות, ועדי שטר זה
79 פת אחת מאותן השתים שהכחישו זו את זו, ועדי השטר
80 השני פת השניה - הרי שמעון משלם מנה, שיד בעל
81 השטר על התחתונה, וישבע על השאר. יראה לי, ששבועה
82 זו שישבע על השאר - בנקיטת חפץ, כדין מודה במקצת;
83 שהרי עליו שני עדים כשרים מעידין במקצת הממון שפפר

הלכות ממרים

1 בָּכְלוּ, וְלֹא תָהָא הוּדָתָא פִּי גְדוּלָּה מִהֶעֱדָתָא עֲדִים, כְּמוֹ
2 שְׂבָאֲרָנוּ.

3 ג. הוֹצִיא רְאוּבֵן שְׁטָר עַל לִוִּי, וְעָדִיו כַּת אַחַת מִשְׁתִּיחָהּ,
4 וְהוֹצִיא שְׁמַעוֹן שְׁטָר שְׁנֵי עַל לִוִּי, וְעָדִיו הַכַּת הַשְּׁנִיָּה, וְלִוִּי
5 כּוֹפֵר בְּשִׁנְיָהּ - הָרִי רְאוּבֵן נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל, וְשְׁמַעוֹן נִשְׁבַּע
6 וְנוֹטֵל; שְׂבֻדָּאֵי אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ אֶצְלוֹ. וְשִׁבּוּעָה זֹאת בְּתַקְנַת
7 חֲכָמִים, כְּדִין חֲנוּנִי עַל פְּנִקְסוֹ.

8 ד. הוֹצִיא רְאוּבֵן שְׁטָר עַל שְׁמַעוֹן, וְעָדִיו כַּת אַחַת מֵהֶן,
9 וְהוֹצִיא שְׁטָר שְׁנֵי עַל לִוִּי, וְעָדִיו הַכַּת הַשְּׁנִיָּה, וְכָל אֶחָד מֵהֶן
10 כּוֹפֵר בּוֹ - הַמוֹצִיא מַחְבְּרוֹ עָלָיו הָרָאָה. הוֹאִיל וְאֵין רְאוּבֵן
11 יָכוֹל לָקִים אֶחָד מִשְׁנֵי שְׁטָרוֹת - הָרִי כָּל שְׁטָר מֵהֶן כְּחֶרֶס,
12 וְשְׁנֵי הַנִּשְׁבָּעִין נִשְׁבָּעִין הַסֵּת וְנִפְטָרִין. בְּמָה דְּכָרִים אָמּוּרִים?
13 כְּשִׁבְּאוֹ שְׁתֵּי הַכַּתּוֹת לְהַעֲדִי כְּאַחַת; אֲכָל כָּל הַמוֹצִיא שְׁטָר
14 שֵׁשׁ בּוֹ עֲדוֹת כַּת אַחַת מִשְׁתִּיחָהּ - הָרִי זֶה גּוֹבֶה בּוֹ; וְאִם
15 הוֹצִיא אַחֵר כֶּף, בֵּין הוּא בֵּין אַחֵר, שְׁטָר שֵׁשׁ בּוֹ עֲדוֹת הַכַּת
16 הַשְּׁנִיָּה - הָרִי זֶה גּוֹבֶה בּוֹ, בֵּין מְלוֹה הָרֵאשׁוֹן בֵּין מְאַחֵר;
17 שְׁהָרִי כָּל כַּת מִשְׁתִּיחָהּ בָּאָה בְּפָנֶי עֲצָמָה וְהַעֲדָה.

18 ה. מִי שֶׁהִכִּיָּא עֲדִים וְנִחְקְרָה עֲדוּתָהּ וְהוֹמָו, וְחִזּוֹר וְהִכִּיָּא
19 עֲדִים אַחֲרֵים בְּאוֹתָהּ הַטְעָנָה עֲצָמָה וְהוֹמָו, אֲפָלוּ מֵאָה כַּת,
20 וְאַחֵר כֶּף הִכִּיָּא עֲדִים אַחֲרֵים בְּאוֹתָהּ הַטְעָנָה עֲצָמָה,
21 וְנִמְצְאוּ עֲדוֹת אֵלּוּ הָאֲחֲרוֹנִים מְכֻנָּת - דְּנִין עַל פִּיָּהּ. שְׁאֵף
22 עַל פִּי שֶׁהִחֲזֹק זֶה שִׁטְעֵן טַעְנָה זֹאת לְהִכִּיָּא עֲדִים שְׁקָנִים -
23 הָרִי לֹא תִּחְזָקוּ אֵלּוּ הָעֲדִים הָאֲחֲרוֹנִים שֶׁהֶן מִשְׁקָרִין. אֲכָל
24 שְׁטָר שֶׁקָּרָא עָלָיו עֲרֵעַר, וְהוּא שִׁבְּאוֹ שְׁנֵים וְיֵאמְרוּ: מִמֶּנּוּ
25 שָׂאֵל לְיָיִף לוֹ שְׁטָר זֶה, אֵף עַל פִּי שְׁתַּקְּתִּים הַשְׁטָר מִחוּתְמִיו
26 - אֵין גּוֹבֵין בּוֹ לְעוֹלָם. וְיִרְאָה לִי, שְׁאִם בָּאוּ עֲדֵי הַשְׁטָר
27 וְהַעֲדִיו הֵן בְּעֶצְמָן עַל כַּתב יָדָן - גּוֹבֵין בּוֹ.

28 בְּרִיךְ רַחֲמֵי דְסִיּוּעָן

29 שְׁטָר שֵׁשׁ מִצּוֹת. שְׁלֹשׁ מִצּוֹת עֲשָׂה, וְשֵׁשׁ מִצּוֹת לֹא
30 תַּעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הַתּוֹרָה שְׂאֲמָרוּ
31 לָנוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל. (ב) שְׁלֹא לְסוּר מִדְּבָרֵיהֶם. (ג) שְׁלֹא
32 לְהוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה, לֹא בַּמִּצּוֹת שֶׁבִּכְתָּב וְלֹא בַּפְּרוּשָׁן
33 שֶׁלְּמַדְנוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה. (ד) שְׁלֹא לְגַרֵּעַ מִן הַכָּל. (ה) שְׁלֹא
34 לְקַלֵּל אֶב וְאִם. (ו) שְׁלֹא לְהַפְּתוֹם. (ז) לְכַפֵּדָם. (ח) לְיִרְאָם.
35 (ט) שְׁלֹא יִהְיֶה הֵפֶן סוּרֵר וּמוֹרָה עַל קוֹל אֲבִיו וְאִמּוֹ.
36 וּבְאוֹר מִצּוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

פָּרָק רֵאשׁוֹן

37 א. בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם² הֵם עֶקֶר תּוֹרָה שֶׁבָּעַל פָּה³,
38 וְהֵם עֲמוּדֵי הַהוֹרָאָה⁴, וּמֵהֶם חָק וּמִשְׁפָּט יוֹצֵא לְכָל יִשְׂרָאֵל⁵,
39 וְעַלֵּיהֶן הַבְּסִיחָה תּוֹרָה⁶. שְׁנֵאמַר: עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד
40 - זֶה מִצּוֹת עֲשָׂה⁷. וְכָל הַמֵּאֲמִין בְּמִשְׁה רַבְּנּוּ וּבְתוֹרָתוֹ - חֵיב
41 לְסַמֵּךְ מַעֲשֵׂה הַדֵּת עֲלֵיהֶן⁸ וְלִשְׁעֵן עֲלֵיהֶן⁹.
42 ב. כָּל מִי שֶׁאִינוּ עוֹשֶׂה כְּהוֹרָאָתָן - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
43 שְׁנֵאמַר: לֹא תִסּוּר מִכָּל הַדְּבָרִים¹⁰ אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יָמִין
44 וְשְׂמָאל¹¹. וְאֵין לֹאקִין עַל לֹא זֶה, מִפְּנֵי שְׁנֵתָן לְאַזְהָרַת מִיתָת
45 בֵּית דִּין¹²; וְשֶׁכָּל חֲכָם שְׁמוּרָה¹³ עַל דְּבָרֵיהֶם - מִיתָתוֹ בְּחִנֵּק,
46 שְׁנֵאמַר: וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּדוֹן וְגוֹמֵר. אֶחָד דְּכָרִים
47 שֶׁלְּמַדוּ אוֹתָן מִפִּי הַשְּׁמוּעָה¹⁴, וְהֵם תּוֹרָה שֶׁבָּעַל פָּה¹⁵;
48 וְאֶחָד דְּכָרִים שֶׁלְּמַדוּם מִפִּי דְעֵתָם בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת
49 שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן¹⁶, וְנִרְאָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁדְּבָר זֶה כֶּף הוּא;
50 וְאֶחָד דְּכָרִים שֶׁעֲשָׂאוּם סִגְיָ¹⁷ לַתּוֹרָה, וּלְפִי מַה שֶׁהַשְּׁעָה
51 צְרִיכָה, וְהֵן הַגְּזֵרוֹת¹⁸ וְהַתְּקִנּוֹת¹⁹ וְהַמְּנִהְגוֹת²⁰ - כָּל אֶחָד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שטרות החתומים על ידי עדים מוכחשים - מה דינים לעניין פירעון. חיוב שבועת "מודה במקצת" לכופר בממון שעדים מעידים על מקצתו. המביא כמה כתי עדים על טענה אחת והוזמו, ולבסוף הביא עדים על אותה טענה ולא הוזמו - מה דין עדות האחרונים. (1) מתבאר בו, שבית דין הגדול שבירושלים הוא עיקר תורה שבעל פה. ההבדל המשמעותי בין דברי קבלה לדברי סופרים. שני בתי דין שנחלקו ואינן יודע להיכן הדין נוטה - בשל תורה, הלך אחר המחמיר; בשל סופרים, הלך אחר המקיל. (2) היושב בלשכת הגזית שבמקדש, ראה לעיל הלכות סנהדרין פרק א, הלכה ג ולקמן הלכה ד. (3) שהיא הפירוש למצוות התורה שבכתב, כלשון רבינו בהקדמתו: "כל המצוות שניתנו לו למשה בסניי, בפירושן ניתנו..." והתורה והמצוה. תורה - זו תורה שבכתב, והמצוה - זו פירושה. (4) מורים איך לפרש את הכתוב, ומה יש להוציא ממנו. (5) משנה בסנהדרין פו, ב "שממנו יוצאה תורה לכל ישראל". (6) התורה סמכה עליהם, בפירוש מצוותיה, שרק הם יפרשוה כמשפט. (7) ספרי, שם. (8) בכתב יד תימן: אליהן. (9) על פירושם. כי רוח ה' תנהלם לכוון ההלכה, ולא יטעו (מלבי"ם לתורה שם). (10) בכתוב: מן הדבר. (11) ספרי שם. וכן אמרו שם: "מין ושמאל - אפילו נראים בעיניך על שמאל שהוא ימין, ועל ימין שהוא שמאל - שמע להם". (12) וכלל הוא: אין לוקים על לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין, שלא ניתן לאו זה לאזהרת עונש מלקות כשאר לאוין, אלא להזהירו על עונש מוות, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ח, הלכה ב (מכות יג, ב). (13) שממרה, ובדפוס ויניציאה שי"א: שמורד. (14) ששמעו איש מפי איש עד למשה מסני. (15) שלמידה הקדוש-ברוך-הוא למשה בסניי, ומשה רבינו לא כתבה, אלא לימדה לזקנים וליהושע - בעל פה כדברי רבינו בהקדמתו. (16) הן שלוש עשרה מידות המנויות ב"ברייתא דרבי ישמעאל" המובאת בראש "תורת כהנים". ובסנהדרין פו, א אמרו: "צא ולמד משלוש עשרה מידות, שהתורה נדרשת בהן". (17) גדר. (18) כגון, איסור אכילת בשר עוף בחלב, ראה לקמן פרק ב, הלכה ט. (19) כגון, עירובין ונטילת ידיים, ששלמה ובית דינו תיקנו, כמבואר בעירובין כא, ב ובהלכות עירובין פרק א, הלכה ב, וראה הלכות שאר אבות הטומאות פרק ח, הלכה ח. (20) שהחזיקו בהם רבים לחיזוק הדת, או לתיקון העולם, כגון, שלא לעשות מלאכה בערב פסח עד חצות (פסחים נ, א) או חיבוט ערבה בהושענא רבה (סוכה מד, א), או קריאת הלל בראשי חדשים (תענית כח, ב) וכן המנהג של הוצאת המת בבגדי פשתן לבד, שהוא לתיקון העולם. ש"בראשונה הייתה הוצאת המת קשה לקרוביו (=בתכריכין טובים) יותר ממתתו, עד שהיו קרוביו מניחים אותו ובורחים, עד שבא

- 1 ואֶחָד מֵאלוּ הַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשֹׁמֵעַ לֵהָ, וְהַעֲוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מֵהֶן - עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה²¹. הָרִי הוּא
- 2 אוֹמֵר: עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד - אֵלָיו הַתְּקִנּוֹת וְהַגְּזֵרוֹת
- 3 וְהַמְּנִהְגוֹת, שִׁיּוּרֵי בָהֶם לְרַבִּים כְּדִי לַחֲזֹק הַדָּת וּלְתַקֵּן
- 4 הָעוֹלָם; וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ - אֵלָיו דְּבָרִים שִׁילְמָדוֹ
- 5 אוֹתָן מִן הַדִּין²² בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן;
- 6 מִכָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ - זֶה הַקְּבֵלָה שֶׁקִּבְּלוּ אִישׁ מִפִּי
- 7 אִישׁ²³.
- 8
- 9 ג. דְּבָרֵי קְבֵלָה²⁴ - אֵין בָּהֶן מִחְלָקַת לְעוֹלָם²⁵. וְכָל דָּבָר
- 10 שֶׁתִּמְצָא בּוֹ מִחְלָקַת - בְּיָדוּעַ שְׁאִינוֹ קְבֵלָה מִמִּשְׁנֵה רַבֵּנוֹ.
- 11 וְדְבָרִים שֶׁלְמָדִין מִן הַדִּין²⁶, אִם הִסְכִּימוּ עֲלֵיהֶן בֵּית דִּין
- 12 הַגָּדוֹל כֵּלָן - הָרִי הִסְכִּימוּ; וְאִם נִחְלְקוּ בָּהֶן - הוֹלְכִין אַחֵר
- 13 הָרֵב, וּמוֹצִיאִין הַדִּין אַחֵר הָרֵבִים. וְכֵן הַגְּזֵרוֹת וְהַתְּקִנּוֹת
- 14 וְהַמְּנִהְגוֹת, אִם רָאוּ מִקְצָתָן שְׂרָאוֹי לְגֹזֵר גְּזֵרָה אוֹ לְתַקֵּן
- 15 תְּקֵנָהּ אוֹ שִׁינִיחוּ הָעָם הַמְּנִיָּה הַזֶּה²⁷, וְרָאוּ מִקְצָתָן שְׂאִין
- 16 רָאוֹי לְגֹזֵר גְּזֵרָה זֶה וְלֹא לְתַקֵּן תְּקֵנָהּ זֶה וְלֹא לְהַנִּיחַ מִנְהָ
- 17 זֶה²⁸ - נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין אֵלָיו כִּנְגֵד אֵלָיו, וְהוֹלְכִין אַחֵר רַבָּן,
- 18 וּמוֹצִיאִין הַדָּבָר אַחֵר הָרֵבִים²⁹.

- 19 ד. כִּשְׁהִיָּה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל קָיָם, לֹא הִיָּתָה מִחְלָקַת בִּישְׂרָאֵל.
- 20 אֲלֹא כָּל דִּין שְׁנוּלָד בּוֹ סֶפֶק לְאַחַד מִישְׂרָאֵל - שׁוֹאֵל לְבֵית
- 21 דִּין שֶׁבְּעִירוֹ. אִם יָדְעוּ - אָמְרוּ לוֹ; אִם לֹא - הָרִי הַשּׁוֹאֵל
- 22 עִם אוֹתוֹ בֵּית דִּין אוֹ עִם שְׁלוּחָיו עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם³⁰
- 23 וְשׁוֹאֲלִין לְבֵית דִּין שֶׁבְּהָר הַבֵּית³¹. אִם יָדְעוּ - אָמְרוּ לוֹ; אִם
- 24 לֹא - הִכָּל בָּאִין לְבֵית דִּין שֶׁעַל פֶּתַח הָעִירָה³². אִם יָדְעוּ -
- 25 אָמְרוּ לֵהָ; וְאִם לֹא - הִכָּל בָּאִין לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית³³ לְבֵית דִּין
- 26 הַגָּדוֹל וְשׁוֹאֲלִין. אִם הָיָה הַדָּבָר שְׁנוּלָד בּוֹ הַסֶּפֶק לְכָל יָדוּעַ
- 27 אֲצֵל בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, בֵּין מִפִּי הַקְּבֵלָה בֵּין מִפִּי הַמִּדָּה שֶׁדָּנוּ
- 28 בָּהּ - אוֹמְרִים מִיָּד; אִם לֹא הָיָה הַדָּבָר בְּרוּר אֲצֵל בֵּית דִּין
- 29 הַגָּדוֹל - דָּנִין בּוֹ בִּשְׁעֵתָן³⁴, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּדָבָר עַד
- 30 שִׁי־סִכְּמִי כֵּלָן, אוֹ יַעֲמִדוּ לְמַנְיָן וְיִלְכוּ אַחֵר הָרֵב, וְיֵאמְרוּ
- 31 לְכָל הַשּׁוֹאֲלִים: כִּף הַלְכָהּ, וְהוֹלְכִין לֵהָ. מִשְׁבָּטֵל בֵּית דִּין
- 32 הַגָּדוֹל רִבְתָּה מִחְלָקַת בִּישְׂרָאֵל, זֶה מִטְּמֵא וְנוֹתֵן טַעַם
- 33 לְדְבָרָיו, וְזֶה מִטְּהַר וְנוֹתֵן טַעַם לְדְבָרָיו; זֶה אוֹסֵר, וְזֶה
- 34 מְתִיר³⁵.
- 35 ה. שְׁנֵי חֲכָמִים אוֹ שְׁנֵי בְּתֵי דִינִין שֶׁנִּחְלְקוּ שְׁלֹא בְּזִמָּן
- 36 הַסִּנְהֶדְרִין³⁶, אוֹ עַד שְׁלֹא הָיָה הַדָּבָר בְּרוּר לָהֶן³⁷, בֵּין בְּזִמָּן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

רבן גמליאל ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן, ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן" (מועד קטן כז, ב והלכות אבל פרק ד, הלכה א). (21) של "לא תסור מן הדבר" וגו', וכן אמרו (ברכות יט, ב) "כל מילי דרבנן אסמכניהו על לאו דלא תסור". (22) סנהדרין פז, א "למשפט - זה הדין" ומפרש רש"י: אם נחלק בדבר הלמד בדין גזירה שווה. (23) וכן אומר הכתוב (דברים לב, ז) "שאל אביך ויגדך זקנך ויאמרו לך". והרמב"ם בהשגותיו לספר המצוות שורש ראשון אות ד שואל: אם כדברי רבינו, שכל מי שאינו עושה כהוראת בית דין הגדול עובר ב"לא תעשה", ואפילו כשהוא עובר על גזירת חכמים או תקנותיהם עובר בלא תעשה, היה לנו להחמיר בכל דברי סופרים כדברי תורה, שהרי הכול מן התורה הוא, ולמה אמרו: "בשל סופרים הלך אחרי המקיל" (ראה להלן הלכה ה), ובהרבה מקומות מצינו, שהקילו בדברי סופרים יותר מבדברי תורה, ראה שבת לז, א "ספיקא דרבנן להקל", ושם קכח, ב אמרו: "ביטול כלי מהיכנו - דרבנן, צער בעלי חיים דאורייתא, ואתי דאורייתא ודחי דרבנן"! וב"קריט ספר" למבי"ט מתרין, שהחכמים התנו מתחילה, שהעובר על גזירתם לא יהא עונשו חמור כשל תורה, וגם מחלו בתחילה, שכל ספק דבריהם יידון להקל, אולם כל זה כשעובר על דבריהם להנאתו ולצורכו, אבל החולק על דבריהם ואומר שאינם אמת, הרי זה ממרה על עיקר הוראתם, וביחס אליו לא מחלו חכמים על כבודם, ועליו נאמר: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך", ואם עמד בסירובו - הרי זה "זקן ממרא", אפילו, כשעבר רק על גזירתם, כמבואר לקמן פרק ד, הלכה א "כגון שהתיר החמץ ביום י"ד בניסן בשעה שישית" ולזה נתכוון רבינו באמרו כאן: "והעובר על כל אחת מהן עובר בלא תעשה". וראה ב"לחם משנה" ששיבח את ההסבר הזה והסכים לו. (24) שקיבלו מפי משה מסיני. (25) "שהרי מאז ועד עתה לא מצאנו מחלוקת... בין החכמים, שיאמר אחד: המוציא עין חבירו - ויציאו את עינו... ויאמר השני: אינו אלא כופר בלבד שחייב לתת. ולא מצאנו גם כן מחלוקת במה שאמר הכתוב 'פרי עץ הדר' עד שיאמר אחד, שהוא: אתרוג; ויאמר אחר, שהוא: חבושים או רימונים... שכולם פירושים מקובלים מפי משה" (לשון רבינו בהקדמתו למשנה). (26) מ"גזירה שווה" או מדין "קל וחומר" שהתורה נדרשת בהם. (27) להשאיר להם לנהוג כמנהגם. (28) אלא לבטלו. (29) כמו שאמרו (שבת יג, ב) "נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל, ושמונה עשר דברים גזרו בו ביום", ובמועד קטן ג, ב אמרו: רבן גמליאל ובית דין נמנו על שני פרקים הללו ובטלו", למרות, שכבר נהגו בהם שנים רבות. (30) תוספתא סנהדרין פרק ז, משנה א: "הוא והמופלא שבהן באין לבית דין שבהר הבית", וראה סנהדרין פח, ב "ואם לאו, באין לזה שסמוך לעירו... ואם לאו, באין לזה שעל פתח הר הבית", משמע שהלכו קודם לבית דין שסמוך לעירו, ואחרי כן לזה שעל הר הבית, וכנראה שבנוסח התלמוד שלפני רבינו לא הייתה גירסה זו (כסף משנה). (31) והוא בשער המזרחי, שלפנים מן החיל, לפני עזרת נשים (רש"י בסנהדרין פו, ב). (32) כשעברו עזרת נשים, ובאים לפתח עזרת ישראל (שם). (33) שהיא בנוייה בתוך העזרה, חצייה בקודש וחצייה בחול, "ובחצי של חול היו הסנהדרין יושבין" (הלכות בית הבחירה פרק ה, הלכה י"ז). (34) באותה שעה. (35) בסנהדרין פח, ב אמרו: "משרבו תלמידי שמאי והלל, שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקות בישראל ונעשית תורה כשתי תורות" ורבינו בהקדמתו לפירוש המשנה, מסביר: "כל שני אנשים בהיותם שווים בשכל ובעיון... לא תיפול ביניהם מחלוקת בסברתם בשום פנים... מפני שדעות שניהם היו קרובות זו לזו... אבל כאשר רפתה שקידת התלמידים... ונחלשה סברתם כנגד סברת הלל ושמאי רבותיהם - נפלה מחלוקת ביניהם בעיון... בסברת כל אחד ואחד מהם הייתה לפי שכלו, ולפי מה שיש בידו מן העיקרים". (36) משבטל בית דין הגדול. (37) טרם שבית הדין הגדול סיכם חוות דעתו בנידון, ובינתיים צריכים השואלים לעשות מעשה. ובכתב יד תימן הנוסח: או עד שלא הגיע הדבר להן. כלומר, שהשאלה לא הגיעה עדיין לדיון לפני

לְהַנְהִיג מִנְהָג - צָרִיכִין לְהַתְיַשֵּׁב בְּדָבָר וְלִידַע תַּחֲלָה אִם רַב
הַצָּבוּר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהֶן אוֹ אִם אֵין יְכוּלִין לַעֲמֹד. וְלַעֲוֹלָם
אֵין גּוֹזְרִין גְּזֵרָה עַל הַצָּבוּר, אֲלָא אִם כֵּן רַב הַצָּבוּר יְכוּלִין
לַעֲמֹד בָּהֶן.

ו. הָרִי שֶׁגִּזְרוּ בֵּית דִּין גְּזֵרָה, וְדָמוּ שָׂרֵב הִקְהֵל יְכוּלִין לַעֲמֹד
בָּהּ, וְאַחַר שֶׁגִּזְרוּהָ פִּקְקֵי הָעָם בָּהּ וְלֹא פִּשְׁטָה בְּרַב הִקְהֵל
- הָרִי זֶה בְּטָלָה, וְאֵינָן רִשְׁאִין לִכְפֹּף אֶת הָעָם לְלָכֶת בָּהּ.
ז. גִּזְרוּ וְדָמוּ שֶׁפִּשְׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל, וְעָמַד הַדָּבָר כֵּן שְׁנִים
רַבּוֹת, וְלֹאֲחֵר זָמַן מִרְבָּה עָמַד בֵּית דִּין אַחֵר וּבִדָּק בְּכָל
יִשְׂרָאֵל וְרָאָה שֶׁאֵין אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה פּוֹשְׁטָת בְּכָל יִשְׂרָאֵל - יֵשׁ
לוֹ רִשּׁוֹת לְבָטֵל, וְאֶפְלוּ הִיָּה פְחוֹת מִבֵּית דִּין הָרִאשׁוֹן
בְּחֻקָּהּ וּבִמְנָנָהּ.

ח. וְכָל בֵּית דִּין שֶׁהִתִּיר שְׁנֵי דְבָרִים - אֵל יִמְהַר לְהִתִּיר דְּבָר
שְׁלִישִׁי.

ט. הוּאִיל וְיֵשׁ לְבֵית דִּין לְגֹזֵר וְלֹאֲסֹר דְּבָר הַמֵּתֵר וְיַעֲמֹד
אִסּוּרוֹ לְדוֹרוֹת, וְכֵן יֵשׁ לָהֶן לְהִתִּיר אִסּוּרֵי תוֹרָה לְפִי שְׁעָה,
מֵהוּ זֶה שֶׁהִזְהִירָה הַתּוֹרָה: לֹא תִסֹּף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ?
שֶׁלֹּא הוֹסִיף עַל דְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא לְגַרֵעַ מֵהֶן וְלִקְבֹּעַ הַדָּבָר
לַעֲוֹלָם בְּדָבָר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה, בֵּין בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב בֵּין
בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. כִּי־צַד? הָרִי כְּתוּב בַּתּוֹרָה: לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי
בְּחֵלֶב אֱמוֹ. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמֹדוֹ, שֶׁזֶה הַכְּתוּב אִסֵּר לְבָשֵׁל
וְלֵאכֹל בִּשָּׂר בְּחֵלֶב, בֵּין בִּשָּׂר בְּהֵמָה בֵּין בִּשָּׂר חַיָּה; אֲבָל
בִּשָּׂר הָעוֹף - מֵתֵר בְּחֵלֶב מִן הַתּוֹרָה. אִם יָבוֹא בֵּית דִּין וְיִתִּיר
בִּשָּׂר חַיָּה בְּחֵלֶב - הָרִי זֶה גּוֹרֵעַ; וְאִם יֵאָסֵר בִּשָּׂר הָעוֹף
וְיֹאמְרוּ שֶׁהוּא בְּכָלֵל הַגְּדִי וְהוּא אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה - הָרִי זֶה
מוֹסִיף. אֲבָל אִם אָמַר: בִּשָּׂר הָעוֹף מֵתֵר מִן הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ
נֵאָסֵר אוֹתוֹ, וְנוֹדִיעַ לָעָם שֶׁהוּא גְּזֵרָה, שֶׁלֹּא יָבוֹא מִן הַדָּבָר
חֻבָּה וְיֹאמְרוּ: הָעוֹף מֵתֵר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ, כֵּן הַחַיָּה
מֵתֵרָה שֶׁהִי לֹא נִתְפָּרַשָּׁה; וְיָבוֹא אַחֵר לֹאמֹר: אֵף בִּשָּׂר
בְּהֵמָה מֵתֵרָה, חוּץ מִן הָעוֹ; וְיָבוֹא אַחֵר לֹאמֹר: אֵף בִּשָּׂר
הָעוֹ מֵתֵר בְּחֵלֶב פֶּה אוֹ הַכְּבָשָׂה, שֶׁלֹּא נֵאָמַר אֲלֵא 'אֱמוֹ',
שֶׁהִיא מֵינוּ; וְיָבוֹא אַחֵר לֹאמֹר: אֵף בְּחֵלֶב הָעוֹ שֶׁאֵינָה אֱמוֹ
מֵתֵר, שֶׁלֹּא נֵאָמַר אֲלֵא 'אֱמוֹ'; לְפִיכֵן נֵאָסֵר כָּל בִּשָּׂר בְּחֵלֶב,
אֶפְלוּ בִּשָּׂר עוֹף - אֵין זֶה מוֹסִיף, אֲלָא עוֹשֶׂה סִגָּה לַתּוֹרָה.
וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - אֵינוֹ זֶקֶן מִמֶּרָא
הָאֱמוּרָה בַּתּוֹרָה; אֲלָא הָרִי זֶה בְּכָלֵל הָאֶפִיקוּרוֹסִין, [וְנִמְיָתוֹ
בְּכָל אֲדָם].
ב. מֵאַחֵר שֶׁנִּתְפָּרַסְסָה שֶׁהוּא כּוֹפֵר בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה -

1 אֶחָד בֵּין בָּזֶה אַחֵר זֶה, אֶחָד מְטַהֵר וְאֶחָד מְטַמֵּא, אֶחָד אוֹסֵר
2 וְאֶחָד מַתִּיר, אִם אֵינָךְ יוֹדֵעַ לְהִיכֵן הַדִּין נוֹטָה: בְּשָׁל תוֹרָה
3 - הִלָּךְ אַחֵר הַמַּחְמִיר, בְּשָׁל סוֹפְרִים - הִלָּךְ אַחֵר הַמַּקְלָל³⁸.

פֶּרֶק שְׁנִי

א. בֵּית דִּין גָּדוֹל שֶׁדָּרְשׁוּ בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת כְּפִי מַה שֶׁנִּרְאָה
בְּעִינֵיהֶם שֶׁהִדִּין כֵּן, וְדָנוּ דִּין, וְעָמַד אַחֲרֵיהֶם בֵּית דִּין אַחֵר,
וְנִרְאָה לוֹ טַעַם אַחֵר לְסַתֵּר אוֹתוֹ - הָרִי זֶה סוֹתֵר, וְדָן כְּפִי
מַה שֶׁנִּרְאָה בְּעִינָיו. שֶׁנֵּאָמַר: אֵל הַשִּׁפְט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים
הָהֵם - אֵינָךְ חַיֵּב לְלָכֶת אֲלֵא אַחֵר בֵּית דִּין שֶׁבְּדוֹרָךְ.

ב. בֵּית דִּין שֶׁגִּזְרוּ גְּזֵרָה אוֹ תִקְנוּ תִקְנָה וְהִנְהִיגוּ מִנְהָג,
וּפִשְׁט הַדָּבָר בְּכָל יִשְׂרָאֵל, וְעָמַד אַחֲרֵיהֶם בֵּית דִּין אַחֵר
וּבִקֵּשׁ לְבָטֵל דְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים, וְלַעֲקֹר אוֹתָהּ הַתִּקְנָה וְאוֹתָהּ
הַגְּזֵרָה וְאוֹתוֹ הַמִּנְהָג - אֵינוֹ יְכוּל עַד שִׁיְהִיָּה גָּדוֹל מִן
הָרִאשׁוֹנִים בְּחֻקָּהּ וּבִמְנָנָהּ. הִיָּה גָּדוֹל בְּחֻקָּהּ אֲבָל לֹא
בְּמִנָּן, בְּמִנָּן אֲבָל לֹא בְּחֻקָּהּ - אֵינוֹ יְכוּל לְבָטֵל אֶת דְּבָרָיו.
אֶפְלוּ בְּטֵל הַטַּעַם שֶׁבִּגְלָלוּ גִזְרוּ הָרִאשׁוֹנִים אוֹ הַתִּקְנִי - אֵין
הָאֲחֵרוֹנִים יְכוּלִין לְבָטֵל עַד שִׁיְהִי גָּדוֹלִים מֵהֶם. וְהִיאֵף יִהְיֶה
גָּדוֹלִים מֵהֶם בְּמִנָּן, הוּאִיל וְכָל בֵּית דִּין וּבֵית דִּין שֶׁל
שְׂבָעִים וְאֶחָד הוּא? זֶה מִנָּן חֻקֵּי הַדּוֹר, שֶׁהִסְפִּימוּ וְקִבְּלוּ
הַדָּבָר שֶׁאֲמָרוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל וְלֹא חָלְקוּ בוֹ.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדְבָרִים שֶׁלֹּא אִסְרוּ אוֹתָן כְּדִי
לַעֲשׂוֹת סִגָּה לַתּוֹרָה, אֲלָא כְּשֶׁאֲרֵי דִינֵי תוֹרָה; אֲבָל דְּבָרִים
שֶׁאֵינוֹ בֵּית דִּין לְגֹזֵר וְלֹאֲסֹר לַעֲשׂוֹת סִגָּה, אִם פִּשְׁט אִסּוּרֵן
בְּכָל [יִשְׂרָאֵל] - אֵין בֵּית דִּין גָּדוֹל אַחֵר יְכוּל לַעֲקֹרֵן
וְלְהִתִּירָן, אֶפְלוּ הִיָּה גָּדוֹל מִן הָרִאשׁוֹנִים.

ד. וְיֵשׁ לְבֵית דִּין לַעֲקֹר אֵף דְּבָרִים אֵלוֹ לְפִי שְׁעָה, אֵף עַל
פִּי שֶׁהוּא קָטָן מִן הָרִאשׁוֹנִים; שֶׁלֹּא יִהְיֶה גְּזֵרָה אֵלוֹ חֲמוּרִין
מִדְּבָרֵי תוֹרָה עֲצֻמָּה, שֶׁאֶפְלוּ דְבָרֵי תוֹרָה יֵשׁ לְכָל בֵּית דִּין
לַעֲקֹר הוֹנָאת שְׁעָה. כִּי־צַד? בֵּית דִּין שֶׁאֵינוֹ לְחֻזַּק הַדָּת
וְלַעֲשׂוֹת סִגָּה כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲבֹרוּ הָעָם עַל דְּבָרֵי תוֹרָה - מִפִּין
וְעוֹנִשִׁין שֶׁלֹּא כְּדִין; אֲבָל אֵין קוֹבְעִין הַדָּבָר לְדוֹרוֹת
וְאוֹמְרִים שֶׁהִלָּכָה כֵּן הוּא. וְכֵן אִם רָאוּ לְפִי שְׁעָה לְבָטֵל
מִצְוֹת עֲשֵׂה אוֹ לַעֲבֹר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, כְּדִי לְהַחֲזִיר
רַבִּים לְדָת אוֹ לְהַצִּיל רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל מִלְּהַפְּשֵׁל בְּדְבָרִים
אַחֲרִים - עוֹשִׂין לְפִי מַה שֶׁצָּרִיכָה הַשְּׁעָה. כְּשֶׁם שֶׁהִרְוֵפָה
חֻתֵּף יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ שֶׁל זֶה, כְּדִי שִׁיחִיָּה כָּלוּ; כֵּן בֵּית דִּין
מוֹרִים בְּזָמַן מִן הַזְּמַנִּים לַעֲבֹר עַל קֶצֶת מִצְוֹת לְפִי שְׁעָה,
כְּדִי שִׁיחֲקִימוּ [כָּלָם]. כְּדִרְךָ שֶׁאֲמָרוּ חֻקֵּי הָרִאשׁוֹנִים: חָלַל
עָלָיו שֶׁבַת אַחַת, כְּדִי שִׁשְׁמֹר שְׁבֻתוֹת הָרִבָּה.

ה. בֵּית דִּין שֶׁנִּרְאָה לָהֶן לְגֹזֵר גְּזֵרָה אוֹ לְתַקֵּן תִּקְנָה אוֹ

הסנהדרין. (38) עבודה זרה ז', א וכדברי רבי יהושע בן קרחה. והרשב"א בתשובותיו סימן רנג כותב: "אם נודע האחד, גדול בחכמה ובמניין (ראה לקמן פרק ב', הלכה ב') ויצא שמו כן, הולכים אחריו... היו שניהם שווים ולא נודע מי גדול משניהם, בשל תורה הלך אחר המחמיר" וכו', וייתכן, שגם רבינו סובר כן (לחם משנה). (1) שאין בית דין יכול לבטל גזירה או תקנת בית דין קודמו, עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמניין. המקרים בהם יכול בית דין לבטל דברי בית דין קודמו למרות שהוא קטן ממנו. שצריך להתיישב היטב כשגוזרים גזירה, אם רוב הציבור יוכל לעמוד בה. הגדרת אוזרת התורה: לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו. (איזה זקן ממרא וכיצד דנים אותו. מה בין אפיקורוס לזקן ממרא. ארבעה הרוגי בית דין שצריכים הכרזה.

1 [מורידין אותן] ולא מעלין. והרי הוא כשאר כל
2 האפיקורסין והאומרים אין תורה מן השמים והמוסרין
3 והמומרים. שכל אלו אינם בכלל ישראל, ואין צריך לא
4 עדים ולא התראה ולא דגנים, [אלא כל ההורג אחד מהן -
5 עשה מצוה גדולה והסיר המכשול].

6 ג. כמה דברים אומרים? באיש שכפר בתורה שבעל פה
7 במחשבתו ובדברים שנראו לו, והלך אחר דעתו הקלה
8 ואחר שרירות לבו, וכופר בתורה שבעל פה תחלה, בצדוק
9 וביתוס וכן כל התועים אחריו. אבל בני התועים האלה ובני
10 כניהם, שהדיחו אותם אבותם, ונולדו בין הקראים וגדלו
11 אותם על דעתם - הרי הוא כתינוק שנשבה ביניהם
12 וגדלוהו, ואינו זריו ולאחז בדרכי המצות, שהרי הוא כאנוס.
13 ואף על פי ששמע אחר כך [שהוא יהודי, וראה היהודים
14 ודתם - הרי הוא כאנוס, שהרי גדלוהו על טעותם]. כן אלו
15 שאמרנו, האומרים בדרכי אבותם הקראים שטעו. לפיכך
16 ראוי להחזירן בתשובה, ולמשכם בדרכי שלום, עד שיחזירו
17 לאיתן התורה.

18 ד. אבל זקן ממרא האמור בתורה הוא חכם אחד מחכמי
19 ישראל, שיש בידו קבלה ודן ומורה בדרכי תורה כמו
20 שידונו ויורו כל חכמי ישראל, שבאת לו מחלקת בדין מן
21 הדינים עם בית דין הגדול, ולא חזר לדבריהם, אלא חלק
22 עליהם והורה לעשות שלא כהוראתם - גזרה עליו תורה
23 מיתה. ומתורה, ויש לו חלק לעולם הבא. אף על פי שהוא
24 דן והן דנים, הוא קבל והם קבלו - הרי התורה חלקה להם
25 כבוד. ואם רצו בית דין למחל על כבודן ולהניחו - אינן
26 יכולין, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל.

27 ה. אין זקן ממרא חייב מיתה עד שיהא חכם שהגיע
28 להוראה סמוך בסנהדרין, ויחלק על בית דין בדבר שידונו
29 כרת ושיגתו חטאת, או בתפלין, ויורה לעשות כהוראתו
30 או יעשה הוא על פי הוראתו, ויחלק עליהן והן יושבין
31 בלשפת הגזית. אבל אם היה תלמיד שלא הגיע להוראה
32 והורה לעשות - פטור. שנאמר: כי יפלא ממוך דבר

33 למשפט - מי שלא יפלא ממנו אלא דבר מפלא.
34 ו. היה חכם מפלא של בית דין, וחלק, ושנה ולמד לאחרים
35 בדבריו, אבל לא הורה לעשות - פטור. שנאמר: והאיש
36 אשר יעשה כדון. לא שיאמר כדון, אלא יורה לעשות או
37 יעשה הוא בעצמו.

38 ז. מצאן חוץ למקומן והמרה עליהן - פטור. שנאמר:
39 וקמת ועלית אל המקום - מלמד, שהמקום גורם לו מיתה.
40 וכל אלו וכיצא בהן שנה פטורין מן המיתה, יש לבית דין
41 הגדול לנדוניהם ולהפרישן ולהכותן ולמנען מללמד, כפי מה
42 שיראה להן שהדבר צריך לכך.

43 ח. וכיצד דנין זקן ממרא? בעת שיפלא דבר ויורה בו חכם
44 המגיע להוראה, בין בדבר שיראה בעיניו בין בדבר שקבל
45 מרבותיו - הרי הוא והחולקין עמו עולין לירושלים, ובאין
46 לבית דין שעל פתח הר הבית. אומרים להן בית דין: כן
47 הוא הדין. אם שמע וקבל - מוטב; ואם לאו - באין כלן
48 לבית דין שעל פתח העזרה, ואומרים להם גם הם: כן הוא
49 הדין. אם קבלו - ילכו להן; ואם לאו - כלן באין לבית דין
50 הגדול ללשפת הגזית, שמשם תורה יוצאת לכל ישראל.
51 שנאמר: מן המקום ההוא אשר יבחר יי. ובית דין אמר
52 להם: כן הוא הדין, ויוצאין כלן. חזר זה החכם לעירו
53 ושנה ולמד בדרך שהוא למוד - הרי זה פטור. הורה
54 לעשות או שעשה כהוראתו - חייב מיתה, ואינו צריך
55 התראה. אפלו נתן טעם לדבריו - אין שומעין לו. אלא כיון
56 שבאו עדים שעשה כהוראתו או שהורה לאחרים לעשות
57 - גומרין דינו למיתה בבית דין שבעירו, ותופסין אותו
58 ומעלין אותו משם לירושלים. ואין ממיתין אותו בבית דין
59 שבעירו, ולא בבית דין הגדול שיצא חוץ לירושלים, אלא
60 מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים. ועד הרגל
61 משמין אותו, וחונקין אותו ברגל. שנאמר: וכל ישראל
62 ישמעו ויראו; מפלל שצריך הכרזה. וארבעה צריכין
63 הכרזה: זקן ממרא, ועדים זוממין, והמסית, וכן סוחר
64 ומורה; שהרי בכלל נאמר: לשמעו ויראו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ז' י"ג אדר ב' ה'תשע"א

72 הנקראים פרושים - אינם כזבים. אפלו לתרומה הרי זה
73 הפרוש טהור, אפלו אם נגע בה בגופו. ובגדי אוכלי מעשר
74 שני - מדרס לאוכלי תרומה. ובגדי אוכלי תרומה - מדרס
75 לקדש. אבל אוכלי תרומה עצמן - אינן כזבין לקדש. ובגדי
76 אוכלי קדש - מדרס לחטאת, כמו שבארנו בהלכות פרה
77 אדמה. אבל הטהור לקדש - אינו כזב לחטאת.

78 ב. וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. כיצד? מי שטבל בלא
79 כונה - הרי זה טהור לחלין, ואסור במעשר שני עד שיחפון
80 לטבל למעשר. טבל למעשר - הרי זה בחזקת טהרה

יום ראשון ז' אדר ב' ה'תשע"א

הלכות שאר אבות הטומאות

פרק שלשה עשר

81 א. חמש מעלות עשו חכמים בבגדים, ואלו הן: בגדי עמי
82 הארץ - מדרס לאוכלי חליהן בטהרה. וכן עמי הארץ עצמן
83 - כזבין לטהרות, כמו שבארנו. ובגדי אוכלי חליהן בטהרה
84 - מדרס לאוכלי מעשר שני. אבל אוכלי חליהן בטהרה, והן

1. תרומה וקדשים שנטמאו בספק אב מאבות הטמאות של
תורה - הרי אלו נשרפין בטמאה זו. כגון שנסתפק לו אם
נגע באב זה או לא נגע.
יא. ויש שם ספקות שאין שורפין עליהן ואין אוכלין אותן
אכלין שנסתפק לו בהן, אלא תולין, לא אוכלין ולא
שורפין. ויש שם ספקות ששורפין עליהן את התרומה, ואין
צריך לומר קדשים.
יב. אבל על ספק ספק הטמאה - אין שורפין עליו תרומה
לעולם, ואין צריך לומר קדשים; אלא תולין, לא אוכלין
ולא שורפין.
יג. על ששה ספקות שורפין את התרומה, וכלם גזרה
מדבריהם. ואלו הן: על בית הפרס. ועל עפר הבא מארץ
העמים. ועל בגדי עם הארץ. ועל הפלים הנמצאים. ועל
הרקים הנמצאים. ועל מי רגלי אדם טמא שנתערב במי
רגלי בהמה מחצה למחצה ואין ידוע אם בטלו מראיתן אם
לא. כיצד? אם נטמאת תרומה מחמת אחד מששה אלו,
אף על פי שעקר טמאתן בספק - הרי זו תשרף, הואיל
וירדאי ספקות אלו טמאתן מן התורה, שהמת והנב טמאין
מן התורה. ואחת תרומה שנגעה באחת מששה טמאות האלו
או שנטמאת מחמת אחת מהן והרי היא שלישי לאחת מהן
- הרי זו תשרף. אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע
בבית הפרס ובארץ העמים או לא נגע, אם נגע בבגדים
ורקין וכלים ומי רגלים או לא נגע - הרי אלו תולין. מפני
שעקר טמאתן מפני הספק, שטמא טמאין הן או טהורים;
ואם תאמר טמאין, שטמא נגע שטמא לא נגע. ונמצאו שני
ספקות, ואין שורפין על שני ספקות אלא תולין, כמו
שביארנו.

יום שני ח' אדר ב' ה'תשע"א

פרק ארבעה עשר

א. שנים עשר ספקות טהור חכמים, ואלו הן: ספק מים
שאוברים למקנה. ספק טמאה צפה על פני המים. ספק
משקין לטמא אחרים. אבל לטמאת עצמן - טמאים מספק.
ספק הידים, בין לטמאת עצמן בין לטמא אחרים בין
לטהרת ידים מטמאתן. ספק דברי סופרים. ספק החלין.
ספק קרבתנות. ספק נגעים. ספק עובר ועומד. ספק שרצים.
ספק רשות הרבים. ספק שמי רשיות.
ב. ספק מים שאובין למקנה כיצד? שלשה לגין מים
שאוובין שנפלו למקנה - פסלוהו. ספק נפלו ספק לא נפלו;
ונפלו נפלו, ספק יש בהן שעור או אין בהן - ספקו טהור,
והרי המקנה בכשרותו. ואין מורין לו לטבל במקנה זה
ולעשות טהרות לכתחלה; ואם טבל ועשה - טהורותיו
טהורות.
ג. ספק טמאה צפה על פני המים כיצד? שרץ שהיה צף
על פני המים, בין שהיו המים בכלים או בקרקעות, ויגר
למים, אפלו אין שם אלא מלא אדם וטמאה - הרי זה
טהור, עד שידע ודאי שנגע. ולא אמרו ספק טמאה צפה

1 למעשר, ואסור בתרומה. טבל לתרומה - החזק לתרומה,
2 ואסור בקדש. טבל לקדש - החזק לקדש, ואסור לחטאת.
3 טבל לחטאת - החזק לכל; שהטובל לחמור - החזק לקל.
4 טבל סתם ולא נתפנן לאחד מכל אלו - הרי זה טהור לחלין
5 בלבד, וטמא כשהיה אפלו למעשר. וכן הטובל ידיו או
6 הטבילן - צריך בונה אפלו למעשר. ומן המעשר ומעלה
7 צריך בונה, אבל לחלין אינו צריך בונה. וכל המעלות האלו
8 מדברי סופרים; אבל דין תורה, הואיל וטבל מכל מקום -
9 הרי הוא טהור לכל.
10 ג. מי שהיה טהור לתרומה והסיח את לבו מלאכל - נטמא
11 בהסח הדעת, ואסור לאכל תרומה עד שיטבל פעם שניה,
12 ואינו צריך הערב שמש. היו ידיו טהורות לתרומה והסיח
13 לבו מלאכל, אף על פי שאומר: יודע אני שלא נטמא ידי
14 - הרי ידיו טמאות בהסח הדעת, שהידיים עסקניות. אם
15 לתרומה בן, קל וחמר לקדש שכל המסיח דעתו צריך
16 טבילה. ואם לא שמר עצמו מטמאת מת ולא ידע בודאי
17 שלא נטמא - הרי זה צריך הוצאה שלישי ושביעי, מפני
18 הסח הדעת. ואם ידע שלא נטמא במת והסיח דעתו משאר
19 טמאות - הרי זה צריך טבילה והערב שמש אף לתרומה.
20 ודבר ברור הוא, שכל אלו הטבילות מדבריהן.
21 ד. וכן גזרו חכמים על הפלים הנמצאים בשוקים
22 וברחובות, אפלו במדברות, שיהיו בחזקת טמאה, שטמא
23 בנב או במת נטמאו. וכן הרקין הנמצאין שם - בחזקת
24 טמאה, שטמא רק נב וכיצא בו הוא הרק הזה.
25 ה. כל הפלים הנמצאין בירושלים - טהורין, אפלו נמצאו
26 דרך ירידה לבית הטבילה. שלא גזרו טמאה על הפלים
27 הנמצאים בירושלים, חוץ מן הספינים לשחיטת הקדשים,
28 מפני חמרת הקדשים. במה דברים אמורים? בספין
29 הנמצאת בירושלים בשאר ימות השנה; אבל אם מצא ספין
30 בירושלים בארבעה עשר בניסן - שוחט בה הקדשים מיד,
31 ואפלו חל ארבעה עשר להיות בשבת; שלא גזרו על
32 הספינים הנמצאים ביום הזה. וכן אם מצאה ביום טוב -
33 שוחט בה מיד; שחזקת כל הפלים ביום טוב טהורין.
34 ו. מצא הספין בשלשה עשר - מזה עליה ומטבילה, ושוחט
35 בה למחר; מפני שעשויה ביום זה כאלו יום שלשה עשר
36 שביעי שלה.
37 ז. מצא ספין קשורה לספין הידועה אצלו, בין ביום טוב
38 בין בשאר הימים - הרי היא כמות: אם טהורה - טהורה,
39 ואם טמאה - טמאה.
40 ח. כל הרקין הנמצאים בירושלים באמצע הדרך - גזרו
41 עליהן טמאה בשאר הרקין הנמצאים בכל מקום. וכל הרקין
42 הנמצאים בצדדין בירושלים - טהורים; שהפרושים הן
43 שמהלכין בצדדין, כדי שלא יתטמאו במגע עמי הארץ.
44 ובשעת הרגל: שבאמצע הדרך - טהורים, שכל ישראל
45 טהורים ברגל; ושבצדדין - טמאים, שהטמאים ברגל
46 מעטים והן פורשים לצדי הדרך.
47 ט. בשם שהראשון עושה שני והשני עושה שלישי, בן
48 ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני עושה ספק שלישי.

1 טהור אלא לשרץ בלבד. וכל הנתלים והנגרין - הרי הן
2 כמנחין.
3 ד. שרץ שהיה מנח בכלי וכלי צף על פני המים, או שהיה
4 מנח על המת או על הנבלה, ואפלו נמוח הנבלה או בשר
5 מת שתחתיו, או שהיה מנח על שכבת זרע הצפה על פני
6 המים - הרי זה כמנח על הארץ, שספקו ברשות היחיד
7 טמא, כמו שיתבאר. היה שרץ על גבי שרץ צף על פני
8 המים - הרי זה כטמא עבה שצפה על פני המים, וספקו
9 טהור. היה מנח על גבי מי חטאת ומי חטאת צפין על פני
10 המים - הרי זה ספק אם הוא כמנח או אינו כמנח. לפיכך
11 יראה לי, שספקו טהור.
12 ה. כדרך שטהרו ספק טמא צפה על פני המים בין בכלים
13 בין בקרקעות, כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים
14 בין בכלים בין בקרקעות. כיצד? ערכה שהיא טמא מת
15 וכפר תרומה כרוף בסיב או בגיר ונתון בתוכה, וירדו
16 לתוכה מי גשמים ונתמלאת, ונפשט הנגר והרי הכפר צף
17 על פני המים והנגר מבדיל בינו לבין המים, וספק נגע צדו
18 בערכה ספק לא נגע - הרי הוא בטהרתו, מפני שהוא צף.
19 ו. שרץ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת: לתרומה -
20 ספקו טמא, ולפועליו - ספקו טהור, מפני שהיא טמא
21 צפה.
22 ז. ספק משקין לטמא אחרים - טהור, לטמאת עצמן -
23 טמא, כיצד? היה מקל בידו ובראשו משקין טמאים וירקן
24 לתוך כפרות טהורות, ספק נגעו המשקין בכפרות ספק לא
25 נגעו - טהורות. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין טמאין
26 בכלי זה או לא נגעו - הרי הכלי טהור. וכן אם נסתפק לו
27 אם נגעו משקין אלו הטמאין במשקין אחרים או לא נגעו
28 - הרי המשקין האחרים טהורין. אבל טמא שפשט ידו או
29 רגלו לבין משקין טהורין, או שזרק כפר טמא לבין משקין
30 טהורין, ספק נגע במשקין ספק לא נגע - הרי אלו טמאין
31 בספק. וכן כל פיוצא בזה.
32 ח. חבית שהיא מלאה משקין ופשט הטמא את ידו
33 לאוירה, ספק נגע במשקין ספק לא נגע בהן - המשקין
34 טמאין, והחבית טהורה; שאין ספק המשקין מטמא. וכן
35 אם נכנסו משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית - הרי
36 החבית טהורה, והמשקין שבתוכה טהורין, שאינן
37 מתטמאין אלא מן החבית. ואם נתערבו משקין אלו הספק
38 במשקין שבחבית - הרי כל המשקין טמאין בספק, והחבית
39 טהורה. וכן אם נפלו משקין אלו לתוך התנור - הרי הפת
40 והתנור טהורין.
41 ט. המרבץ ביתו במים טמאים או שזלפן והיו שם טהרות,
42 ספק נתזו עליהן ספק לא נתזו - ספקו טהור.
43 י. זלף משקין טהורין וטמאים בתוך הבית, ונמצאו אחר
44 כך משקין על כפר של תרומה: נטלה ונשאל עליה - הרי
45 זו טהורה; שספק המשקין לטמא - טהור. הניח הכפר עד
46 שינגבו המים שעליה - הרי זו טמא בספק; שספק טמא
47 ברשות היחיד - טמא, כמו שיתבאר, והרי אין כאן משקין,
48 אלא כפר שהיא ספק טמא ספק טהורה.

יא. ספק ידים, בין להטמא בין לטמא אחרים בין
1 לטהרתן - טהור, כיצד? היו ידיו טהורות ולפניו שני כפרים
2 טמאין, ספק נגע ספק לא נגע; או שהיו ידיו טמאות ולפניו
3 שני כפרים טהורים, ספק נגע ספק לא נגע; או שהיו ידיו
4 אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו שני כפרים טהורים ונגע
5 באחד מהן, וספק בטמאה נגע ספק בטהורה; או שהיו ידיו
6 טהורות ולפניו שני כפרים, אחד טהור ואחד טמא, ונגע
7 באחד מהם, ספק בטמא נגע ספק בטהור נגע; או שהיו
8 ידיו אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו כפר טמא וכפר טהור
9 ונגע בשניהן, ספק טמאה בטמא והטהורה בטהור או
10 טמאה בטהור והטהורה בטמא - הידים כמות שהיו,
11 והכפרים כמות שהיו. וכן אם היו ידיו טמאות והטבילן או
12 נטלן, ספק שהמים שטהרו בהן פשרים לידיים ספק שהן
13 פסולין, ספק יש בהן פשעור ספק אין בהן, ספק שהיה דבר
14 חוצץ על ידו ספק שלא היה - הרי ידיו טהורות.
יב. היתה ידו אחת טמאה ואינו יודע אי זו היא - אומרין
15 לו שלא יעשה טהרות עד שיטל שתי ידיו; ואם נגע באחת
16 מהן בטהרות קדם שיטל ידיו - טהורויהן טהורות.
17

יום שלישי ט' אדר ב' ה'תשע"א

פרק חמשה עשר

א. ספק דברי סופרים כיצד? ספק אכל אכלין טמאין ושתה
1 משקין טמאין ספק שלא אכל ושתה, ספק שבא ראשו
2 ורבו במים שאובין או שנפלו עליו שלשה לגין מים
3 שאובין ספק שלא בא ושתה נפלו - הרי זה טהור. וכן אם
4 אכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין או בא במים
5 שאובין או נפלו עליו שלשה לגין מים שאובין, וספק נגע
6 בטהרות אלו ספק לא נגע - הרי טהרות אלו טהורות. וכן
7 האוכל ספק אכלין טמאים והשותה משקין שהן טמאים
8 בספק - הרי זה טהור. וכן האוכל תרומה תלויה - טהור.
9 וכן כל פיוצא באלו מולדי טמאות שהן מדברי סופרים -
10 ספקו טהור. אבל אב [הטמא] שהוא מדברי סופרים -
11 ספקו טמא; אלא אם כן היה האב עצמו טמא בספק, כגון
12 בית הפרס וארץ העמים, שאין שורפין על ספק מגען, כמו
13 שבארנו.
ב. ספק החלין היא טהרת אוכלי חליהן בטהרה, והן
14 הנקראים פרושים. כיצד? אוכלי חליהן בטהרה שגולד להן
15 ספק טמא בטהרותיהן - הרי אלו טהורים, ככל הספקות
16 בלן. ואין להן טמא אלא טמא ודאית.
ג. ספק הקרבנות כיצד? מחסר כפורים שיש עליו ספק
17 חמשה קרבנות, כגון האשה שיש עליה ספק חמש יבבות
18 או ספק חמש לדות - מביאה קרבן אחד וטהור לאכל
19 בקדשים, ואין השאיר עליו חובה, כמו שבארנו בהלכות
20 מחסרי כפרה.
ד. ספק נגעים כיצד? עד שלא נזקק לטמא - ספקו טהור,
21 כמו שבארנו בפרק ששי מהלכות נגעים.
ה. ספק עומד ועובר כיצד? מצרע שיושב תחת האילן
22

בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - הָרִי זֶה נִטְמָא. עַד אוֹמֵר נִטְמָא, וְעַד אוֹמֵר
לֹא נִטְמָא; אִשָּׁה אוֹמֶרֶת נִטְמָא, וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא נִטְמָא;
בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד - טָמֵא, בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - טָהוֹר.

יום רביעי י' אדר ב' ה'תשע"א

פרק ששה עשר

א. מִפְּנֵי מָה טָהוֹר חֲכָמִים סָפַק טֻמְאָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים?
שֶׁהָרִי הַצָּבוּר עוֹשִׂין פֶּסֶח בְּטֻמְאָה בְּזִמְן שֶׁהִטְמִיאוּ מְרִבִּין.
אִם טֻמְאָה וְדֹאֵית נְדָחִית מִפְּנֵיהֶן, קָל וְחָמֹר לְסָפֵק טֻמְאָה;
שֶׁאִסּוּר כָּל הַסִּפְקוֹת מִדְּבָרֶיהֶן, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאֹת
אִסּוּרוֹת. וּמִפְּנֵי מָה הִחְמִירוּ בְּסָפֵק רִשּׁוֹת הַיָּחִיד? שֶׁהָרִי
סוֹטָה שְׁנוֹסְתָּרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְבֵּר סָפֵק - הָרִי הִיא טֻמְאָה
לְבַעֲלָהּ עַד שֶׁתִּשְׁתַּחֲוֶה.

ב. וּכְשֶׁם שֶׁהַסּוֹטָה וּבוֹעֵלָה שְׁנַיִם, כִּף סָפֵק טֻמְאָה בְּשְׁנַיִם;
אָבֵל אִם הָיָה שְׁלֹשָׁה בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד - הָרִי סָפֵק טֻמְאָתָם שֵׁם
טָהוֹר בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁהִיָּה זֶה
שֶׁנִּטְמָא בְּסָפֵק יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל וּלְדַרֵּשׁ מִמֶּנּוּ מָה אָרַע
לוֹ, כְּסוֹטָה; אָבֵל אִם הָיָה חֶרֶשׁ אוֹ שׁוֹטָה אוֹ קָטָן שֶׁאִינוֹ
יֹדֵעַ לְהִשָּׁב עַל הַעֲנָן כִּשְׁשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ - הָרִי סָפֵקוֹ טָהוֹר.
כִּיצַד? חֶרֶשׁ אוֹ שׁוֹטָה אוֹ קָטָן שֶׁאִין בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל
שֶׁנִּמְצָאוּ בְּחִצָּר אוֹ בְּמִבְּיָשׁ שֵׁם טֻמְאָה, וְסָפֵק נִגְעוֹ וְסָפֵק
לֹא נִגְעוֹ - הָרִי אֵלּוּ טָהוֹרִין. וְכֵן כָּל שֶׁאִין בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל,
אֵף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד לוֹ הַסִּפְקָה בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד - סָפֵקוֹ טָהוֹר.
ג. הַסּוּמָא וְהַיֵּשֵׁן וְהַמְּהַלֵּךְ בְּלִילָה - סָפֵקוֹ בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד
טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים
שֶׁכָּל שֶׁאִין בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל סָפֵקוֹ טָהוֹר? בִּשְׁהִיָּה הַדְּבָר
שָׁקוּל וְאִין שֵׁם חֲזָקָה; אָבֵל אִם הָיָה הַדְּבָר יָדוּעַ שֶׁחֲזָקָתוֹ
שֶׁנִּטְמָא - הָרִי זֶה טָמֵא. כִּיצַד? תִּינוּק טָמֵא שֶׁנִּמְצָא בְּצַד
הָעֶסֶה וְהַבֶּצֶק בִּידּוֹ - הָרִי הָעֶסֶה טָמֵא, שֶׁדֶּרֶךְ הַתִּינוּק
לְטַפֵּחַ וּבִכּוֹף הִיא חֲזָקָתוֹ. וְאִין שׁוֹרְפִין עַל חֲזָקָה זֹאת.

ד. הָיָה מִשְׁקֵין טָמֵאִין וּבִצֵּק טָהוֹר, וּבִהְמָה אוֹ מִיָּה אוֹ
עוֹפּוֹת בְּבֵית, וְנִמְצָא בְּבִצֵּק מְקוֹם נְשִׁיכָתָן - חֲזָקָה שֶׁשֵּׁתוֹ
מִשְׁקֵין וְנִשְׁכּוּ בְּבִצֵּק וְטֻמְאוֹהוּ. הִיתָה שֵׁם פְּרָה, וּבֵין
הַמִּשְׁקֵין וְהַבֶּצֶק כְּדִי שֶׁתִּלְחֹף אֶת לְשׁוֹנָהּ - הָרִי הַבֶּצֶק טָהוֹר.
וּבִשְׂאֵר כָּל הַבְּהֵמָה - כְּדִי שֶׁתִּנְגֹּב אֶת פִּיהָ. פְּחוֹת מִזֶּה -
הַבֶּצֶק טָמֵא. וְאִם הָיָה כָּלָּב, אִפְּלוּ הָיָה מִשְׁקֵין בְּצַד הַבֶּצֶק
- הָרִי זֶה טָהוֹר; שֶׁאִין דְּרָכּוֹ שֶׁל כָּלָּב לְהִנִּיחַ הַמְּזוֹן וְלִילֵךְ
לוֹ אֶל הַמַּיִם. נִמְצָא בְּבִצֵּק נְקִירַת הַתְּרַנְגּוּלִין: אִם יֵשׁ בֵּין
הַמִּשְׁקֵין וְהַבֶּצֶק כְּדִי שֶׁיִּנְגֹּבוּ אֶת פִּיהֶן בְּאֶרֶץ - הַבֶּצֶק טָהוֹר;
וְאִם לֹא - טָמֵא, שֶׁחֲזָקָתָן שֶׁשֵּׁתוֹ וְנִקְרוּ בְּבִצֵּק בְּמִשְׁקֵין
שֶׁבִפְיָהֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׁהִיָּה הַמִּשְׁקֵין צְלוּלִין,
שֶׁבִּבּוּאָה שֶׁל תִּינוּק נִפְרָת בָּהֶן; אָבֵל עֲכוּרִים - הַבֶּצֶק טָהוֹר,
שֶׁאֵלּוּ נִקְרוּ בְּמִשְׁקֵין - הִיא מְקוֹם הַמִּשְׁקֵין נִפְרָ בְּבִצֵּק. אִם
הָיָה צְלוּלִין, אֵף עַל פִּי שֶׁהַבֶּצֶק בְּחֻזָּקָה טָמֵא - אִין שׁוֹרְפִין
עַל חֲזָקָה זֹאת, אֲלֵא תוֹלִין.

ה. אִיזוֹ הִיא חֲזָקָה שֶׁשׁוֹרְפִין עָלֶיהָ בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד? עֶסֶה
בְּבֵית וְשִׂרְצִים וְצִפְרִדָּעִים מְטַפְּלִין שֵׁם, וְנִמְצָאוּ חֲתִיכוֹת

וְהִטְהוֹר עוֹבֵר, סָפֵק הָאֶהֱיִל עָלָיו הָאֵילָן וְטָמֵא סָפֵק לֹא
הָאֶהֱיִל עָלָיו; וְכֵן אִם הָיָה הִטְהוֹר יוֹשֵׁב תַּחַת הָאֵילָן
וְהַמְּצוֹרֵעַ עוֹבֵר תַּחְתָּיו, סָפֵק עֲמַד הַמְּצוֹרֵעַ וְנִטְמָא הִטְהוֹר
סָפֵק לֹא עֲמַד - סָפֵקוֹ טָהוֹר.

ו. סָפֵק שֶׁרָצִים זֶה סָפֵק הַנּוֹרָקִין. כִּיצַד? זָרֵק שֶׁרָץ אוֹ דְּבָר
טָמֵא לְבֵין הַכְּכָרוֹת, אוֹ שֶׁזָּרֵק כְּכֹר לְבֵין הַטְּמָאוֹת, וְסָפֵק נִגַּע
סָפֵק לֹא נִגַּע - הָרִי זֶה טָהוֹר, הוּאִיל וּמִצָּא הַכְּכֹר הִטְהוֹר
שֶׁאִינוֹ נוגֵעַ בְּטֻמְאָה. שֶׁכָּל הַטְּמָאוֹת - כִּשְׁעַת מִצִּיאָתָן, וְאִין
אוֹמְרִין שֶׁמָּא נִגַּע בּוֹ וְאַחֵר כִּף נָפֵל בְּצִדּוֹ, אֲלֵא הָרִי הֵן
כִּשְׁעַת מִצִּיאָתָן.

ז. הַשֶּׁרָץ בְּפִי הַחֲלֹדָה וּמִהֲלֶכֶת עַל גִּבִּי כְּכָרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה,
סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע - סָפֵקוֹ טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִחָה
הַטְּמָאָה. הִיתָה מִהֲלֶכֶת בּוֹ וְנוֹגַע בְּכְכָרוֹת, סָפֵק חֵי סָפֵק מֵת
- הָרִי הֵן טָהוֹרוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנִּטְמְלוּ
וְהִלְכָה לָהּ; אָבֵל אִם נִמְצָא מֵת בְּפִיָּה - הָרִי אֵלּוּ טָמָאוֹת.
רְאוּהוּ חֵי בְּפִיָּה, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּצָּאוּהוּ מֵת בְּפִיָּה - הָרִי אֵלּוּ
טָהוֹרוֹת. וְכֵן הַשֶּׁרָץ בְּפִי הַחֲלֹדָה וְהַנִּבְלָה בְּפִי הַכָּלָב וְעִבְרוּ
בֵּין הַטְּהוֹרִים אוֹ שֶׁעִבְרוּ טָהוֹרִים בֵּינֵיהֶן - סָפֵקוֹ טָהוֹר,
מִפְּנֵי שֶׁאִין לְטֻמְאָה מְקוֹם קְבוּעַ. הָיָה מְנַקְרִין בָּהֶן עַל הָאֶרֶץ
- הָרִי הֵן כְּמוֹנְחִין, וּמִטְמָאִין לְמַפְרַע מִסָּפֵק אִם הָיָה בְּרִשּׁוֹת
הַיָּחִיד, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאֵר.

ח. סָפֵק רִשּׁוֹת הָרִבִּים כִּיצַד? טֻמְאָה שֶׁמִּנְחַת בְּרִשּׁוֹת
הָרִבִּים, סָפֵק נִגַּע בָּהּ סָפֵק לֹא נִגַּע - סָפֵקוֹ טָהוֹר. הִיתָה
בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְסָפֵק נִגַּע בָּהּ סָפֵק לֹא נִגַּע - סָפֵקוֹ טָמֵא.
וְכָל אֵלּוּ הַסִּפְקוֹת שֶׁטְהוֹר חֲכָמִים אִפְּלוּ בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד,
מִפְּנֵי שֶׁאִין בָּהֶן דַּעַת לְהִשָּׁאֵל, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאֵר.

ט. סָפֵק שְׁתֵּי רִשִּׁיּוֹת כִּיצַד? הָיָה דְּבָר טָמֵא בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד
וְדְבָר טָהוֹר בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, אוֹ שֶׁהָיָה הַדְּבָר לְהִפָּךְ, וְנִגַּע
בְּאֶחָד מֵהֶם וְאִין יָדוּעַ בְּאֵי זֶה מֵהֶן נִגַּע, אוֹ שֶׁהִסִּיט אֶת
אֶחָד מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אֵי זֶה הִסִּיט, אִם הָיָה הַדְּבָר הַטָּמֵא
מְטָמֵא בְּמִשָּׂא, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן מְטָמֵא בְּאֶהֱלִל וְהָאֶהֱלִל
עַל אֶחָד מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן הָאֶהֱלִל - הָרִי זֶה טָהוֹר.
אֵף עַל פִּי שֶׁסָּפֵק רִשּׁוֹת הָרִבִּים טָהוֹר, כִּשְׁכִּיבּוֹא לְהִשָּׁאֵל
אוֹמְרִין לוֹ: אִם טְבִלְתָּ, אִין בְּכָף הַפֶּסֶד. אִם טָבַל - הָרִי זֶה
מִשְׁבָּח; וְאִם לֹא טָבַל וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי הֵן טָהוֹרוֹת,
שֶׁסָּפֵק רִשּׁוֹת הָרִבִּים - טָהוֹר.

י. שֶׁרָץ שֶׁנִּמְצָא שְׂרוּף וּמִנְחָה עַל גִּבִּי אֲכָלִין, וְכֵן טְלִית
שֶׁנִּמְצָאָה בְּלוּיָה וּמִחַט שֶׁנִּמְצָאָה שְׂבוּרָה אוֹ חֲלֹדָה בֵּין
הַכְּלִים - הָרִי אֵלּוּ טָהוֹרִין בֵּין בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים בֵּין בְּרִשּׁוֹת
הַיָּחִיד; וְאִין אוֹמְרִין: שֶׁמָּא אַחֵר שֶׁנִּגַּע בְּאֲכָלִין נִשְׂרָף וְאַחֵר
שֶׁנִּטְמָאוּ הַכְּלִים בְּמַגַּע הַטְּלִית וְהַמִּחַט נִשְׂבְּרָה אוֹ הַחֲלִידָה
וּבִלְתָּה הַטְּלִית עַד שֶׁתִּהְיֶה, שֶׁכָּל הַטְּמָאוֹת כִּשְׁעַת מִצִּיאָתָן.
יא. שְׁנֵי עֲדִים אוֹמְרִין לוֹ נִטְמָא, וְהוּא אוֹמֵר טָהוֹר אֲנִי -
הוּא נִאָּמֵן עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. וְאֵף עַל פִּי כֵן, אִין אוֹמְרִין לוֹ עֶסֶק
בְּטְהוֹרוֹת; אֲלֵא אִם עָשָׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי הֵן טָהוֹרוֹת, וְיַחֲשׂוּ
לְעֲצָמוֹ. עַד אוֹמֵר נִטְמָא, וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִטְמָא, בֵּין
בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים בֵּין בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד - טָהוֹר. שְׁנַיִם אוֹמְרִים
נִטְמָא, וְעַד אֶחָד אוֹמֵר לֹא נִטְמָא, בֵּין בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד בֵּין

זו ונתן בעשרה פלים, מדלי אחד לכלי אחר, ואין ידוע
הראשון מן האחרון, ונמצא השרץ בכלי אחד מהן - הרי
התשעה פלים עם עשרת הדללים טהורין; שאני אומר:
שלא בכלי זה היה השרץ מתחלתו. ואם יש לדללים אונים
- הרי כל הדללים עם כל הפלים טמאין. המערה מכלי לכלי
ונמצא השרץ בפתחון - העליון טהור, ואין אומרים
מהעליון נפל, אלא שמה בפתחון היה. מפני שהן פלים
ואין להן דעת לשאל. וכן כל פיצא בזה.
ב. קפה שנשתמש בה בטהרות ונמצא בה שרץ, אם יש
לה שוללים, או אונים אף על פי שאין לה שוללים - הרי כל
הטהרות שנשתמשו בה טמאות. אפלו היתה בדוקה
ומכסה, שמה עם הגבהת ידו מן הבדיקה נפל השרץ.
ואפלו נשתמש בה בטהרות בזוית זו וטלטלה לזוית אחרת
ונמצא בה השרץ - כלן טמאות; לפי שמחזיקין טמאה
ממקום למקום לתלות, אבל לא לשרף.
ג. הזולף את הבור וממלא ממנו חביות: אם היה משקיע
כל חבית וחבית בבור וממלא אותן, ונמצא השרץ
בראשונה - כלן טמאות. נמצא באחרונה - היא טמאה וכלן
טהורות; שאני אומר: אחר שמלא את הראשונות נפל שרץ
לבור. היה זולף בכלי ונתן לתוף החביות עד שמלאן,
ונמצא השרץ באחת מהן - היא בלבד טמאה, וכלן
טהורות; שאני אומר: בזה בלבד נפל השרץ או היה בה עד
שלא זלף לתוכה. לפיכך, אם היה בודק כל חבית מהן
ואחר כך נתן בה היין ומכסה אותה אחר שזולף לתוכה,
ונמצא השרץ באחת מהן - כלן טמאות. וכן אם נמצא
השרץ בבור או בכלי שזולף בו - הפל טמא.
ד. היה קוצה זיתים מן המעטן ומעלה אותן לגג, ונמצא
השרץ בגג - זיתים שבמעטן טהורים. נמצא במעטן -
המעטן טמא. נמצא בין כהל לזיתים - הזיתים טהורים.
נמצא השרץ בתוף גוש של זיתים והגוש בגג: אם בתוף
שלש ימים - אף המעטן טמא, שאני אומר: גוש זה מן
המעטן עלה והשרץ בתוכו; ואם נמצא אחר שלשה ימים
משהעלה הזיתים לגג - הרי המעטן טהור, שמה בגג
נתקבצו ונעשו גוש בתוף השלשה ימים.
ה. הקורץ מקרצת מן העסה ונמצא שרץ במקרצת -
המקרצת לבדה טמאה. נמצא בעסה - העסה לבדה טמאה.
נמצא בתוף המקרצת - אף העסה טמאה.
ו. אכל טמא שנמצא גרעינה שלו בתוף הפקר או על גבי
תבשיל רותח, אף על פי שאין עליה משקה טופח - הרי
הן טמאים; שאני אומר: האכל כלו נפל שם ונמות בתוף
הפקר או מחמת הרתיחה ונשארה גרעינתו. נמצאת
הגרעינה על גבי הפקר או בתוף תבשיל צונן - הרי אלו
טהורין, אף על פי שיש עליה משקה; שאני אומר: גרעינה
זו לבדה נפלה אחר שאבד האכל מעליה, שהרי אינה
מטמאה.
ז. היו בבית אכלין טמאין ואכלין טהורים ונמצאת גרעינה
בבית - הולכין אחר הרב. וכן אם היו דמים טהורים ודמים
טמאים בתוף הבית ונמצא דם על האכל - הולכים אחר

מבשרן בעסה: אם רב המטפלים שרצים - העסה טמאה
ותשרף, ואם הרב צפרדעים - טהורה.
ו. היו טמאות וטהרות בצדו או למעלה ממנו, ונתעטף
בטליתו וספק נגעו ספק לא נגעו בעת שנתעטף: אם היו
ברשות היחיד - ספקו טמא; שספק טמאה הבאה בידי אדם
- נשאלין עליה. אפלו בכלי המנח על גבי קרקע - הרי הוא
כמי שיש בו דעת לשאל. ואם היו ברשות הרבים - ספקו
טהור. ואם אי אפשר שלא יגע - ספקו טמא.
ז. כפר של תרומה שנתון על גבי הדף ומדרס נתון תחתיו,
ואי אפשר לו כשיפל שלא יגע במדרס, אף על פי שהוא
במקום מדרון, ובא ומצא הפקר במקום אחר - הרי הוא
בטהרתו; שאני אומר: אדם בא ונטלו ונתנו במקום זה.
ואם אמר: פרי לי שלא בא אדם לכאן - טמא; שודאי נפל
ונגע במדרס כשינפל.
ח. תינוק שנמצא בצד בית הקברות והשושנים בידו, אף
על פי שאין שם שושנים אלא במקום הטמאה - ספקו
טהור, שמה אחר לקטן ונתנם לו. וכן חמור העומד בבית
הקברות - כליו טהורין, ואין אומרים שמה נתמעך בהן
ונגעו בקבר, מפני שאין בו דעת לשאל, וכשינמצאו לא
נמצאו נוגעין, וכל הטמאות בשעת מציאתן.
ט. תינוק שהיה תופש בידו של אביו או שהיה רוכב על
גבי כתפו של אביו - ספקו ברשות היחיד טמא, מפני
שאביו נשאל עליו.
י. וארבעה ספקות אמרו חכמים בתינוק: תינוק שאינו יכול
להלך שהניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא במקומו -
טהור, ואין אומרים שמה טמאה באה ונשקתו וגפפתו.
התחיל התינוק לצאת ולהפנס - בגדיו טהורין, ואין מדרס
כשאר בגדי עם הארץ. ואף על פי שהן טהורין - אין עושין
על גביהן טהרות. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשאל - ספקו
טמא ברשות היחיד. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשמר את
גופו - אוכלין על גב גופו טהרות; יודע לשמר את ידיו -
אוכלין על גבן טהרות. כיצד בודקין אותו? מטבילין אותו
ונותנין לו חלין לשם תרומה. אם יודע לשמר את גופו -
אוכלין אגב גופו טהרות; ואם יודע לשמר את ידיו -
אוכלים אגב ידיו טהרות.

יום חמישי י"א אדר ב' ה'תשע"א

פרק שבעה עשר

א. כזית מן המת בפי העורב, ספק האהיל על האדם ועל
הפלים ברשות היחיד ספק שלא האהיל - הרי האדם טמא
מספק, והוא שיהיה בו דעת לשאל, והפלים טהורים, מפני
שאין להן דעת לשאל. וכן הממלא בכלי ונתן בעשרה פלים
ונמצא השרץ באחד מהן - הוא טמא והפלים טהורין, אף
על פי שכלן ספק שמה השרץ בכלי שמלא בו היה תחלה,
מפני שהן פלים ואין בהן דעת לשאל. ואם היה לכלי
שמלא בו אונים, הואיל ואפשר שיצאו המים ויתאחר בו
השרץ - כלן טמאים. וכן הממלא בעשרה דללים זה אחר

בדקתי את המבוי הזה ביום פלוני ולא היה בו שרץ. אפלו
 כבדו ולא בדקו - הרי זה מטמא למפרע מקדם הכבוד.
 במה דברים אמורים? שמצאו יבש; אבל אם מצאו לח -
 אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שאפשר שימות בה
 ויהיה עתה לח בעת שנמצא.
 ה. שני רקין ברשות היחיד, אחד טהור ואחד מן הרקין
 הנמצאים שגזרו עליהן טמאה כמו שבארנו, ונגע באחד
 מהן או הסיטו ואין ידוע אי זהו - תולין עליו את התרומה,
 מפני שהן שני ספקות: ספק בטהור נגע ספק בנמצא; ואם
 תאמר בנמצא, ספק שהוא טמא ספק שהוא טהור. הרי שני
 הרקין ברשות הרבים: אם היו נגובין ומנחין שם ונגע
 באחד מהן - ספקו טהור; נשא אחד מהן - תולין עליו,
 שהרי משנשאו אינו מנח ברשות הרבים; וכן אם היה אחד
 מהן לח ונתלה בו הרק הלח - תולין עליו, שהרי אינו מנח
 ברשות הרבים כדי שיהיה ספקו טהור, אלא הרי הוא על
 בגדו. כבר בארנו, שאם נגע ברק הנמצא או נשאו או
 הסיטו בכל מקום - שורפין עליו את התרומה, כבית הפרס
 וכיצא בה ששורפין על ודאי מגזין בכל מקום.
 ו. מי שישב ברשות הרבים ובא אחד ודרס על בגדיו או
 שרקק ונגע בו הרק - על רקו שורפין את התרומה, ועל
 בגדיו הולכין אחר הרב: אם רב העיר טמאין - בגדיו
 מדרס, ואם רב העיר טהורים - הרי הוא טהור.
 ז. מי שאבד לו כלי ומצאו ברשות היחיד - הרי זה טמא
 מדרס וטמא טמא מת. אבד לו ברשות הרבים ומצאו
 ברשות הרבים: אם אבדו ביום ומצאו לבו ביום - טהור;
 אבד ביום ומצאו בלילה, בלילה ומצאו ביום, או שאבד
 ביום ומצאו ביום של אחריו - הרי זה בחזקת טמא. זה
 הכלל: כל שעבר עליו הלילה או מקצתו - טמא.
 ח. הניח כלי או שכחו ברשות הרבים, אף על פי שעבר
 עליו הלילה - טהור. הניחו או שכחו ברשות היחיד - הרי
 זה טמא מדרס וטהור מטמא מת. ומפני מה לא החמירו
 בשוכח ומניח במאבד? מפני שאינו דבר מצוי תמיד, לא
 גזרו עליו.
 ט. המאבד ומצא בתוך הבית - הרי זה טהור, מפני שהוא
 בחזקת שמור.
 י. השוטח בלים ברשות הרבים - הרי אלו טהורין; ובכרשות
 היחיד - טמאים, שמא נגעו בהן טמאים. ואם היה משמרן
 - טהורים. נפלו והלך להביאם - טמאים, מפני שנעלמו
 מעיניו. וכן מי שאבדו כליו ברשות היחיד ומצאן אפלו בו
 ביום - הרי הן מדרס וטמא מת, כמו שבארנו.
 יא. שוטה אחת בעיר או נכרית - כל הרקין שבעיר בחזקת
 טמאה לעולם בכל מקום.
 יב. מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה:
 אם מכירתו שהוא אוכל בתרומה - כליו טהורין, ואם לאו
 - ישאלנה.
 יג. מי שישן ברשות הרבים ועמד - כליו טהורים.
 יד. נגע ברשות הרבים באחד בלילה ואין ידוע אם חי אם
 מת, ובשחר עמד ומצאו מת - הרי זה טמא, שכל הטמאות

הרב. מעשה היה בכפר של תרומה שנמצא עליו דם, ובא
 מעשה לפני חכמים וטהרוהו. שאפלו נאמר: דם שרץ הוא,
 הריני אומר: דם שרץ חי הוא, שהוא טהור.
 ח. עיר שיש בה נבלות ושחוטות - בשר הנמצא בה
 הולכים אחר הרב. וכן אם היה הנמצא בה ספק שרץ ספק
 צפרדע - הולכין אחר הרב שיש באותה העיר באותו הזמן.
 זה הכלל: בנמצא הלך אחר הרב.
 ט. האשה שמגבבת גבבא בחצר, ונמצא שרץ בתוך גבבא
 - הרי זו טהורה, שאין השרץ מטמא במשא. נמצא על גבי
 גבבא - הרי זו טמאה, שמא נגעה בו. היתה כוכרת בכברה
 ונמצא שרץ בתוך הפרות שבכברה - הרי זו טהורה. נמצא
 על גבי הכברה - הרי זו ספק טמאה, שמא נגעה בו, וכל
 ספק ברשות היחיד - טמא, כמו שבארנו.

יום שישי י"ב אדר ב' ה'תשע"א

פרק שמונה עשר

א. כל שאתה יכול לרבות ספקות וספקי ספקות, ברשות
 הרבים - טהור, ברשות היחיד - טמא. כיצד? נכנס למבוי
 והטמאה בחצר, ספק נכנס לחצר ספק לא נכנס; טמאה
 בבית, ספק נכנס לבית ספק לא נכנס; ואפלו נכנס, ספק
 שלא היתה שם ספק היתה שם; ואם תאמר היתה שם בעת
 שנכנס, ספק יש בה בשעור ספק אין בה; ואם תאמר יש
 בה, ספק שהיא טמאה ספק אינה טמאה; ואפלו היא
 טמאה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא, שהמבוי רשות
 היחיד.
 ב. תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות היחיד, ונגע
 באחד מהן ואינו ידוע אי זהו - ספקו טמא. תשעה שרצים
 וצפרדע ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן - ספקו
 טהור. זה הכלל: כל ספק ברשות הרבים - טהור, עד
 שיאמר נטמאתי בודאי; וכל ספק ברשות היחיד - טמא,
 עד שיאמר ודאי שלא נטמאתי. לפיכך, עצמות המת ועצם
 נבלה ברשות הרבים, או גוש מארץ טהורה וגושים מבית
 הפרס או מארץ העמים, ונגע באחד מהן או הסיטו, ואין
 ידוע במה נגע מהן ובמה הסיט; בזית מן המת וכוזית מן
 הנבלה, והאהיל על אחד מהן, ואין ידוע על אי זה מהן
 האהיל; שני שבילין, אחד טהור ואחד טמא, הלך באחד
 מהן ואין ידוע באי זה הלך; או שנגע באדם זה בדרך, ואין
 ידוע אם הוא טמא או טהור; או שהיו שני אנשים, אחד
 טמא ואחד טהור, ונגע באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן
 נגע - בכל אלו הספקות טהור.
 ג. המוצא מת משכב לרחבו של דרך אם היה שלם והוא
 מן הקצה אל הקצה - הרי זה טמא לתרומה, שחזקתו
 שנגע; היה לו מקום לעבר, או שהיה משבר ומפרק
 שאפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו - הרי זה טהור. ואם היה
 קבר לכל רחב הדרך - הקבר מצרפו, והעובר שם טמא.
 שאין זה כשאר ספקות, אלא חזקתו שנגע.
 ד. שרץ שנמצא במבוי - מטמא למפרע עד העת שיאמר:

1 כְּשַׁעַת מִצִּיאָתָן. וְאִם רָאוּהוּ חַי בְּעָרְב, וּבִשְׁחַר מִצְאוּ מֵת -
2 הָרִי זֶה סֶפֶק בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְטָהוֹר.
3 טו. הַמִּסְכָּן בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד וְנִתְעַלָּף, וְאִין יָדוּעַ אִם מֵת אוֹ
4 עֲדִין הוּא חַי, וְהוֹצִיאֵהוּ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְחִזְרוּ וְהִכְנִיסוּהוּ
5 לְרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד: כִּשְׁהוּא בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד - סֶפֶקוֹ טָמֵא,
6 וּכְשֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - סֶפֶקוֹ טָהוֹר. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה
7 מִסְכָּן וְהוֹלִיכוּהוּ מֵעִיר לְעִיר בְּמִטָּה, וְהָיוּ כְּתוּת מִתַּחֲלָפוֹת
8 תַּחֲתָיו, וּבְאַחֲרוֹנָה נִמְצָא מֵת, וְלֹא טָמְאוּ חֲכָמִים אֲלָא כֶּת
9 אַחֲרוֹנָה בְּלִבָּד.
10 טז. טָמֵא שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמְדַבֵּר עַל הַבּוֹר וְנִתְּנָה צִנּוּרָא מִפּוֹ,
11 סֶפֶק הִגִּיעַ לַבּוֹר סֶפֶק לֹא הִגִּיעַ: אִם הָיָה בּוֹר שֶׁל שָׁמָּן -
12 סֶפֶקוֹ טָמֵא בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד; וְאִם הָיָה בּוֹר שֶׁל יַיִן - סֶפֶקוֹ
13 טָהוֹר בְּכָל מְקוֹם, מִפְּנֵי שֶׁשֹּׁפֶת הַבּוֹר קוֹלָטָת.

שבת קודש י"ג אדר ב' ה'תשע"א

פָּרֶק תְּשַׁעָה עֶשְׂרִי

16 א. שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, הֵלֶךְ בְּאֶחָד מֵהֶן
17 וְאִין יָדוּעַ בְּאִי זֶה מֵהֶן הֵלֶךְ, וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת וְנִאָּכְלוּ, וְהָיָה
18 שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי וְטָבֵל וְטָהוֹר, וְהֵלֶךְ בִּשְׁנֵי וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת -
19 הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. אִם קִיָּמוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - אֵלּוּ וְאֵלּוּ
20 תְּלוּיוֹת, שֶׁבְּיָדָיו שָׁאָחַד מִן הַטְּהוֹרוֹת טָמֵא. וְאִם לֹא טָהַר
21 בִּינְתִּים - הָרִאשׁוֹנוֹת תְּלוּיוֹת, וְהַשְּׁנִיאוֹת יִשְׁרָפוּ, שֶׁהָרִי הֵן
22 טָמְאוֹת בְּיָדָיו, שֶׁזֶּה טָמֵא הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהֵלֶךְ בִּשְׁנֵי הַשְּׁבִילִין.
23 וְכֵן הַשֶּׁרֶץ וְהַצִּפְרָדֵּעַ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְאִין צוּרְתָן נִכְרַת וְאִין
24 יָדוּעַ אִי זֶהוּ הַשֶּׁרֶץ, וְנִגַּע בְּאֶחָד מֵהֶן, וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת וְנִאָּכְלוּ,
25 וְטָבֵל, וְנִגַּע בִּשְׁנֵי וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. וְאִם

26 קִיָּמוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוּיוֹת. וְאִם לֹא טָבֵל בִּינְתִּים
27 - הָרִאשׁוֹנוֹת תְּלוּיוֹת, וְהַשְּׁנִיאוֹת יִשְׁרָפוּ.
28 ב. שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, הֵלֶךְ בְּאֶחָד מֵהֶן
29 וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת, וּבֹא חֲבָרוֹ וְהֵלֶךְ בִּשְׁנֵי וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת: אִם
30 בָּאוּ וְנִשְׁאַלּוּ זֶה אַחֵר זֶה - מוֹרִין לְכָל אֶחָד מֵהֶן בִּפְנֵי עֲצָמוֹ
31 שֶׁהוּא טָהוֹר; בָּאוּ שְׁנֵיהֶן בְּאֶחָד, אוֹ שֶׁבֶא אֶחָד וְשֶׁאֵל עָלָיו
32 וְעַל חֲבָרוֹ וְאָמַר: שְׁנֵים הֵינִי וּבִשְׁנֵי הַשְּׁבִילִים הִלְכְנוּ וְשִׁתִּי
33 טְהוֹרוֹת עָשִׂינוּ - הָרִי שְׁנֵיהֶם טָמְאִין, וּטְהוֹרוֹת שֶׁעָשׂוּ
34 נִשְׁרָפוֹת. וְכֵן אִם נִטְמְאוּ בְּטָמְאָה קִלְה. כִּיצַד? שְׁנֵי כְּפָרִים,
35 אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, אָכַל אֶת אֶחָד מֵהֶם וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת,
36 וּבֹא חֲבָרוֹ וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִי וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת: אִם נִשְׁאַלּוּ זֶה
37 אַחֵר זֶה - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סֶפֶק דְּבָרֵי סוֹפְרִים,
38 שֶׁהוּא מְכַלל הַסִּפְּקוֹת שֶׁטְהוֹרוֹ חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ; נִשְׁאַלּוּ
39 שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת אוֹ שֶׁנִּשְׁאַל עָלָיו וְעַל חֲבָרוֹ - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין
40 מִסִּפְּקָם, וְטְהוֹרוֹתָם נִשְׁרָפוֹת, שֶׁהָרִי וְדָאִי אַחַת מֵהֶן טָמְאָה.
41 וְאַפְלוּ כְּכָר אֶחָד טָמֵא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּמִאָּה כְּפָרוֹת טְהוֹרִין - כֵּלָן
42 טָמְאִין וְיִשְׁרָפוּ.
43 ג. כְּכָר טָמֵא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּתִשְׁעָה כְּפָרוֹת טְהוֹרִין, וּבָאוּ חֲמִשָּׁה
44 בְּנֵי אָדָם וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה כְּפָרוֹת מֵהֶן, וּבָאוּ חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם
45 אַחֵרִים וְאָכְלוּ חֲמִשָּׁה הַנִּשְׁאַרִים - הָרִאשׁוֹנִים טָמְאִים,
46 מִפְּנֵי שֶׁאִין לָהֶן אֲנָשִׁים אַחֵרִים שִׁיתְּלוּ בֵּהֶן; וְהַחֲמִשָּׁה
47 הָאֲנָשִׁים הָאֲחֵרוֹנִים טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תּוֹלִין בְּרִאשׁוֹנִים.
48 ד. שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהִלְכוּ בֵּהֶן שְׁנֵי
49 אֲנָשִׁים, אִישׁ אֶחָד טְהוֹר וְאִישׁ אֶחָד טָמֵא, אָפְלוּ הָיָה אֶחָד
50 תְּלוּי - הָרִי זֶה הַטְּהוֹר תּוֹלָה בְּתְלוּי, וְאִוְמָרִין: זֶה הַטְּהוֹר
51 הֵלֶךְ בְּשְׁבִיל הַטְּהוֹר וְהָרִי הוּא בְּטָהֲרָתוֹ, וְזֶה הַתְּלוּי הֵלֶךְ
52 בְּשְׁבִיל הַטָּמֵא. וְאִם עַל פִּי שֶׁנִּשְׁאַלּוּ שְׁנֵיהֶן בְּאֶחָד.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ז'י"ג אדר ב' ה'תשע"א

53 העד. ובגמרא סנהדרין אמרו: "ועד אחד לא-
54 יענה בנפש — בין לזכות בין לחובה". ובארו
55 שטעם הדבר: "משום דמחזי (שנראה) כנוגע
56 בעדותו". ובדיני נפשות בלבד הוא שאסור לו
57 ללמד לא זכות ולא חובה.

יום שני ח' אדר ב' ה'תשע"א

70 מצות לא תעשה רפח.
71 המצוה הרפ"ח — האזהרה שהזהרנו מלענוש או
72 להוציא ממון בעדות עד אחד, אפלו היה בתכלית
73 הפשרות, והוא אמרו יתעלה: "לא-יקום עד אחד
74 באיש לכל-עון ולכל-חטאת" (דברים יט, טו) אמרו

יום ראשון ז' אדר ב' ה'תשע"א

53 מצות לא תעשה רצא.
54 המצוה הרצ"א — האזהרה שהזהר העד שלא
55 לדבר בדינו של זה שהוא מעיד עליו אפלו הוא
56 חכם או יודע, הרי זה לא יהא עד (וגם) דין ויורה
57 — אלא יעיד במה-שראה וישתוק, והדינים —
58 יעשו על פי עדותו כפי מה שיראה להם, והזהר
59 שלא לדבר שום דבר נוסף על העדות. וזהו בדיני
60 נפשות בלבד, והוא אמרו יתעלה: "ועד אחד
61 לא-יענה בנפש למות" (במדבר לה, ל) וכפל
62 את-האזהרה בענין זה ואמר: "לא יומת על-פי
63 עד אחד" (דברים יז, ו), כלומר: לא יומת בהוראת

עדות שָׁקֵר, וְהוּא אָמַר: "לֹא-תַעֲנֶה בְּרַעַף עַד
שָׁקֵר" (שמות כ, טז). וּכְכֹר כָּפַל לֹא זֶה בְּלִשׁוֹן
אַחֵר וְאָמַר: "עַד שְׂוָא" (דברים ה, יג) וְהַעֲוֹבֵר עַל
לֹא זֶה הָרִי גִזֵּר עָלָיו הַפְּתוּב: "וְעִשִּׂיתֶם לוֹ
כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו" (שם יט, יט). וּלְשׁוֹן
הַמְכַלְתָּא (פרשת יתרו): "וְלֹא תַעֲנֶה בְּרַעַף וְגו' —
אַזְהִירָה לַעֲדִים זֹמְמִין". וְיֵשׁ בָּלֹא זֶה
מְלָקוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסוּף (ו'בתחילת' ד:) מְכֹות.
וְשֵׁם נִתְבָּאֵרוֹ דִּינִי מַצָּה זֹ.

יום שישי י"ב אדר ב' ה'תשע"א

מצות עשה קפ.

הַמַּצָּה הַמְשַׁלִּימָה מֵאָה וּשְׁמֹנִים — הַצּוּי
שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לַעֲנוּשׁ אֶת-הָעֲדִים שֶׁהֶעִידוּ שָׁקֵר כְּמוֹ
שֶׁזָּמְמוּ לַעֲשׂוֹת בְּעִדּוֹתָם, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה:
"וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו" (דברים
יט, יט) וְזֶהוּ דִּין עֲדִים זֹמְמִין: אִם הֶעִידוּ לְהוֹצִיא
מִמּוֹן — נּוֹצִיא מֵהֶם כְּמוֹהוּ; וְאִם הֶעִידוּ עַל מֵה
שֶׁמְחִיב מִיתָה — נִמְיָתָם בְּאוֹתָהּ הַמִּיתָה; וְאִם
הֶעִידוּ עַל מֵה-שֶׁמְחִיב מְלָקוֹת — נִלְקָה אוֹתָם.
וּכְכֹר נִתְבָּאֵרוֹ דִּינִי מַצָּה זֹ וְהַשְּׂאֵלוֹת שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ
בָּהּ וְכִיצַד יִתְקַים שֶׁהֶעִידִים יִהְיוּ זֹמְמִין וְנִדּוֹן
אוֹתָם בְּדִין זֶה, בְּמַסְכַּת מְכֹות.

שבת קודש י"ג אדר ב' ה'תשע"א

מצות עשה קעד.

מצות לא תעשה שיב. שיג. שיד.

הַמַּצָּה הַקַּע"ד — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְשַׁמֵּעַ לְבִית
דִּין הַגְּדוֹל וְלִנְהַג עַל פִּיהֶם כָּל אֲשֶׁר יֵצְאוּ בְּעִנְיָנִי
אִסּוּר וּמִתָּר. וְאִין חֲלוּק בְּזֶה בֵּין דְּבַר שֶׁקָּבְלוּהוּ
בְּקִבְלָה (אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִשֶּׁה רַבִּינוּ), וּבֵין דְּבַר
שֶׁלְּמִדּוּהוּ בְּאַחַת הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן, אוֹ
דְּבַר שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו כְּדִי לְגִדּוֹר פְּרָצָה (גזרות
חֲכָמֵינוּ שֶׁהֵם סִיג לַתּוֹרָה), אוֹ בְּהִתְאָם לְאִיזָה מַצָּב
שֶׁהוּא (לִפִּי צִרְכּוֹ הַרוּחָנִיִּים שֶׁל הַדּוֹר), מִמֶּה
שֶׁנִּרְאָה לָהֶם נִכּוֹן וְשִׁישׁ בּוֹ חֲזוֹק לַתּוֹרָה —
כָּל-זֶה חֲיָבִים אָנוּ לְקַיֵּמוֹ וְלַעֲשׂוֹתוֹ וְלִנְהַג עַל פִּי
דְּבָרֵיהֶם, כָּל נֶעֱבֹר עֲלֵיהֶם, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה:
"עַל-פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְגו'" (דברים יז, יא).
וּלְשׁוֹן סְפָרִי (פרשת שופטים): "וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר-

(ספרי שם): "לְכָל-עֹן אִינוּ קָם, אֲכָל קָם הוּא
לְשִׁבּוּעָה" (שֵׁם יֵשׁ עַד אֶחָד נֶגֶד כְּפִירַת הַנִּתְבַּע בַּחֲבוּב
הַתּוֹבֵעַ — חִיִּיב שְׁבוּעָה). וּכְכֹר נִתְבָּאֵרוֹ דִּינִי מַצָּה
זֹ בְּמִקְוֹמוֹת מְפֹרָשִׁים בִּיבְמֹות וּכְתָבוֹת וְסוּטָה
וְגִטִּין וְקִדּוּשִׁין וּמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים בְּסִדֵּר נִזְיָקִין.

יום שלישי ט' אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה רפו.

הַמַּצָּה הַרפ"ו — הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהִיר הַדִּין מְלַקְכָּל
עֲדוֹת בַּעַל עֲבָרָה וְלַעֲשׂוֹת עַל פִּי עֲדוּתוֹ וְהוּא אָמַר
יִתְעַלֶּה: "אַל-תִּשֶּׁת יָדְךָ עִם-רָשָׁע לְהִיּוֹת עִד חֲקָם"
(שמות כג, א) כָּא הַפְּרוּשׁ (מְכִילֵתָא פֶּרֶשֶׁת שׁוֹפְטִים):
"אַל-תִּשֶּׁת רָשָׁע עִד, אַל-תִּשֶּׁת חוֹמָם עִד" —
לְהוֹצִיא אֶת-הַחֲקָמָסִים (הַמוֹצִיא חֶפֶץ בַּכּח וּמִשְׁלֵם לוֹ
תַּמּוּרָתוֹ) וְאֶת-הַגְּזָלָנִים שֶׁהֵן פְּסוּלִין לַעֲדוּת,
שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי יָקוּם עִד-חֲקָם בְּאִישׁ ("וּבַעֲרַת הָרַע
מִקִּרְבֶּךָ" — דְּבָרִים יט, טז), וּכְכֹר נִתְבָּאֵרוֹ דִּינִי מַצָּה
זֹ בְּפֶרֶק ג' מִסְנֵה־דִרִּין (כז).

יום רביעי י' אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה רפז.

הַמַּצָּה הַרפ"ז — הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהִיר הַדִּין מְלַקְכָּל
עֲדוֹת הַקְּרוֹבִים, זֶה לָזֶה אוֹ זֶה נֶגֶד זֶה (לְטוֹבַת קְרוֹבִים
אוֹ לְרַעוּתוֹ), וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה: "לֹא-יוֹמְתוּ אָבוֹת
עַל-בָּנִים וּבָנִים לֹא יוֹמְתוּ עַל-אָבוֹת" (דברים כד,
טו). כָּא הַפְּרוּשׁ הַמְּקַבֵּל בְּסִפְרִי (פֶּרֶשֶׁת כִּי תִצָּא שֵׁם):
"שְׁלֹא יוֹמְתוּ אָבוֹת עַל עֲדוֹת בָּנִים וְלֹא בָנִים עַל
עֲדוֹת אָבוֹת". וְהוּא הַדִּין לְדִינֵי מַמּוֹנוֹת, אֲלֵא שֶׁנֶּצְטוּר
בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת דִּרְךְ הַפְּלָגָה. שְׁלֹא נֵאמַר: בֵּינּוֹן שִׁישׁ
כָּאֵן אֲבוֹד נִפְשׁ אֵין הַקְּרוֹב חֲשׂוֹד עַל כֶּף וְנִעֲשֶׂה עַל
פִּי דְּבָרֵינוּ, בֵּינּוֹן שֶׁעֲדוּתוֹ הִיא לְאֲבוֹד נִפְשׁ קְרוֹבוֹ וְאֵין
כָּאֵן מְקוֹם לְחֲשׂוֹד. לְפִיכֶךָ הִכִּיא לְמִשְׁלֵ אֶת-הַקְּרוֹבִים
שֶׁאֲהַבְתֶּם חֲזָקָה וְגִדּוּלָה בְּיוֹתֵר, וְהִיא אֲהַבַת הָאֵב
לְבֵן וְהַבֵּן לְאָב, וְאָמַרוּ: אֲפֹלוּ עֲדוֹת הָאֵב עַל הַבֵּן
וְאֲפֹלוּ הִיא לְחִיבּוֹ מִיתָה לֹא נִקְבַּל — וְזֹ הִיא גִּזְרַת
הַפְּתוּב שֶׁאֵין לָהּ טַעַם כָּלָל. וְדַע זֹאת. וּכְכֹר נִתְבָּאֵרוֹ
דִּינִי מַצָּה זֹ בְּפֶרֶק ג' מִסְנֵה־דִרִּין (כז).

יום חמישי י"א אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה רפה.

הַמַּצָּה הַרפ"ח — הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהִירוּ מְלַקְעִיד

- 1 יאמרו לך תעשה — זו מצות עשה. וכבר
2 נתבארו דיני מצוה זו בסוף סנהדרין (פז).
- 3 המצוה השי"ב — האזהרה שהזהרנו מלחלוק
4 על בעלי הקבלה עליהם השלום (חכמים שמהם
5 אנו מקבלים תורה שבעל פה) ומלסור מכל-מה-
6 שיצונו במעשי התורה והוא אמרו: "לא תסור
7 מן-הדבר אשר-יגידו לך" (שם) ולשון ספרי
8 (פרשת שופטים שם): "לא תסור וגו' — זו
9 מצות לא-תעשה". והעובר על לאו זה — והוא
10 זקן (חכם) ממרא (פי הסנהדרין ומורה כדעתו) —
11 חייב חנק, בתנאים המקבלים המבארים בסוף
- 12 המצוה השי"ג — האזהרה שהזהרנו מלהוסיף
13 בתורה לא שבכתב ולא שבצל-פה, והוא אמרו
14 יתעלה: "לא-תסף עליו" (שם יג, א). ובפרוש
15 אמרו בכמה מקומות (ראש השנה כח: ועוד):
16 "עובר על בל-תוסיף", "עברת על בל-תוסיף".
17 המצוה השי"ד — האזהרה שהזהרנו מלגרוע
18 מן-התורה, לא שבכתב ולא שבצל-פה, והוא
19 אמרו: "ולא תגרע ממנו" (שם). ובכמה מקומות
20 אומרים: "נמצא עובר על בל-תגרע", "והרי
21 עברת על בל-תגרע".
22

אגרות קודש

ב"ה, י"א אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הנהלת נשי ובנות חב"ד סניף בני ברק,
ה' עליהן תחינה

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבן מב' אדר ב' והקודמו, בו כותבות אודות הרפיון שנראה בפעולות הסניף ושואלות
עצה בזה מה לעשות בכדי שיהי הסניף קיים גם להבא.

ומובן ופשוט שאם בכל הזמנים והמקומות ציוו רז"ל מעלין בקדש, על אחת כמה וכמה בתקופתנו
זו ובארץ הקדושה, וכיון שאין כל ספק בזה, ז. א. שהסניף צריך להיות קיים ואדרבה עוד להתפתח, בודאי
ישנם הנשים והאנשים שיכולים להביא זה לידי פועל וישנם האופנים והדרכים. וכיון שדברים אלו תלויים
בתנאי המקום ובפרטי האיש, מהנכון הוא שתתאספנה כולן יחד לטכס עצה איך להחיות הפעולות להבא
ולפתחן, ואז הרי אפשר שגם אלו שהיו מקודם בהנהלת הסניף ומסיבה נחלשה השתתפותן, תחזורנה
לעבודתן בסניף, וכיון שכנ"ל צריך לפתחו ולהגדילו יתוספו עליהן וגם בפעולותיהן ואין הדבר תלוי אלא
ברצון, כי היכולת ישנה במילואה.

ובפרט שימי הפורים ממשמשים ובאים וסגולתן להאיר בעולם ולעורר עוד הפעם כמה גדול כחה
של אשה הישראלית, ואפילו בזמן דהסתר אסתיר פני ביום ההוא, אפשר לה להאשה בפעולותי לעשות
גדולות וגם נצורות, וק"ל.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור בקרוב ולפורים שמח.

נ. ב. מוסג"פ השתתפותי הסמלית בפעולת הסניף להצלחה.

שמואל-א כז חייב כח א-ז

ח ויעל דוד ואנשיו ויפשטו אל-הגשורי והגרזי (והגרזי קרי) והעמלקי כי הנה ישבות הארץ אשר מעולם בואך שורה ועד-ארץ מצרים: ט והפה דוד את-הארץ ולא יחיה איש ואשה ולקח צאן ובקר וחמרים וגמלים ובגדים ומשב ויבא אל-אכיש: י ויאמר אכיש אל-פשטתם היום ויאמר דוד על-נגב יהודה ועל-נגב הירחמאלי ואל-נגב הקיני: יא ואיש ואשה לא-יחיה דוד להביא נת לאמר פניגרו עלינו לאמר כה-עשה דוד וכה משפטו כל-הימים אשר ישב בשדה פלשתים: יב ויאמן אכיש בדוד לאמר הבאש הבאש פלשתים פלשתים פלשתים: יג ויהי לי לעבד עולם:פ

כח א ויהי בימים ההם ויקבצו פלשתים את-מחניהם לצבא להלחם בישראל ויאמר אכיש אל-דוד ידע תדע כי אתי תצא במחנה אתה ואנשיך: ב ויאמר דוד אל-אכיש לכן אתה תדע את אשר-יעשה עבדך ויאמר אכיש אל-דוד לכן שמר לראשי אנשיך פלשתים: ג ושמואל מות ויספדו-לו כל-ישראל ויקברו ברמה ובעירו ושאל הסיר האבות ואת-הידענים מהארץ: ד ויקבצו פלשתים ויבאו ויחנו בשונם ויקבץ שאול את-פל-ישראל ויחנו בגלבע: ה וירא שאול את-מחנה פלשתים וירא ויחרד לבו מאד: ו וישאל שאול ביהודה ולא ענהו יהודה גם בחלמות גם באורים גם בנביאים: ז ויאמר שאול לעבדיו בקשו-לי אשת בעלת-אוב ואלכה אליה ואדרשה-בה ויאמרו עבדיו אליו הנה אשת בעלת-אוב בעין דוד:

רש"י

ושאל הסיר האובות, והוצרך לבקש אשה בעלת אוב: ויספדו לו כל ישראל ויקברוהו ברמה ובעירו. (תרגום:) וספדו עלוהי כל ישראל וקברוהו ברמתא וספדו עלוהי אנש בקרתיה. 'ובעירו' מוסב על 'ויספדו לו', ספדוהו ברמה כשקברוהו, וספדוהו איש בעירו: (ו) גם באורים. לפי שהרג נוב עיר הכהנים, לא נענה:

(ח) ויעל דוד. לשון הוה, הוא תמיד היה רגיל בכך: בואך שורה. (תרגום:) מן מעלנא דחגרא: (י) אל פשטתם. למ"ד מתחלפת בנו"ן, כמו ויעש לו נשכה בספר עזרא (נחמיה יג ז), כמו לשכה: (ג) ושמואל מת. הרי כבר נאמר וימת שמואל, אלא לפי שבא לדבר בשאל שהוצרך לדרוש בבעלת אוב, פתח ואמר ושמואל מת, שאילו היה קיים, ממנו היה שאל דורש,

מצודת ציון

(ח) ויפשטו. התפזרו כדרך הנלחמים: בואך שורה. עד אשר תבוא לשור, וכאלו ידבר עם מי שמכיר המקום: (י) אל. ענינו לא: פשטתם. נתפזרתם, להלחם לשלול שלל: נגב יהודה. בדרומה של יהודה: הירחמאלי. שם משפחה מבני יהודה: הקיני. מבני חובב חותן משה, שהיו מתחברים לישראל וגרו בנחלת יהודה: (יא) משפטו. מנהגו, כמו (לעיל ב יג): ומשפט הכהנים: (יב) הבאיש. רצה לומר מאס בהם כדבר הנבאש, כמו (לעיל יג ד): נבאש ישראל בפלשתים: (א) לצבא. ענין קבוץ חיל. (ג) האובות והידעונים. שמות מיני קסם:

מצודת דוד

(ח) כי הנה וכו'. רצה לומר: לפי שהיו מעולם מיושבי הארץ ההיא, ולא באה עליהם מלחמה לטרדם ממנה, לזה לא היו נשמרים, ועשה בהם דוד כרצונו: (י) ויאמר אכיש. וכשהיה אכיש אומר לו: וכי לא פשטתם היום ולא עשיתם מאומה מלחמה: ויאמר דוד. והיה דוד משיב: כן פשטנו גם היום, פעם אמר לו על נגב יהודה, ופעם אמר לו על נגב הירחמאלי וכו', למען יחשוב שהבאיש בעמו: (יא) ואיש וכו'. מאנשי הגשורי וכו': לאמר. כי אמר: פן יגידו לאמר שעליהם פושטים, לא על בני עמו: (יב) ויאמן. חשב שהאמת עם דוד, שהבאיש בעמו: (ב) לכן. הואיל והאמת בי, תדע מהגבורות

אשר אעשה: לכן. בעבור הגבורות אשר תעשה, אשימך שומר לראשי, ולכבוד יחשב הדבר: (ג) ושמואל מת. לפי שבא לומר בענין שבקש שאול בעלת אוב, לזה אמר ושמואל מת, כי אם היה חי, היה שואל בו: ובעירו. בתוך העיר ולא חוצה לה, וכמו שכתוב למעלה (כה א): בביתו ברמה: ושאל הסיר. כי אם לא הסיר, לא היה צריך לחפש אחר בעלת אוב, כי רבות היו: (ה) וירא ויחרד. לפי שהיו פלשתים עם רב: (ו) בה'. רצה לומר: בנביאים ואורים ותומים, ובידענים שאלת חלום: ולא ענהו. בכל מה ששאל, גם בחלומות גם באורים וכו' [ואף שהאורים היו עם אביתר שהלך עם דוד, אפשר לומר ששלח אליו אנשים לשאול בו]: (ז) אשת בעלת אוב. לפי שמצויה יותר בנשים, וכן נאמר בתורה (שמות כב ז): מכשפה לא תחיה:

תהלים יז דייב

ד לפעולות אדם בדבר שפתיך אני שמרתי ארחות פריץ: ה תמוך אשרי במעגלותיך בל נמוטו פעמי:
ו אניקראתיך כיתעני אל הטאונך לי שמע אמרתי: ז הפלה חסדיך מושיע חוסים ממתקוממים
בימינך: ח שמרני כאישון בתעין בצל כנפיד תסתירני: ט מפני רשעים זו שדוני איבי בנפש יקיפו
עלי: י חלבמו סגרו פִּימו דברו בגאות: יא אשרנו עתה (כתיב סבבני) סבבנו עיניהם ישינו לנשות
בארץ: יב דמינו באריה יכסוף לטרוף וכפיר ישב במסתרים:

רש"י

החוסים וגו': (ח) כאישון. הוא השחור שבעין
שהאור תלוי בו ועל שם שחוריותו הוא קרוי אישון
לשון חשך והקב"ה הכין לו שומר את ריסי העין
המכסין אותו תמיד: (ט) זו שדוני. בשביל זאת
ששודדים אותי אויבי. אשר בנפש יקיפו עלי. ליטול
נפשי: (י) חלבמו סגרו. בחלבם ובשמנם סגרו לבם
ועיניהם מהביט אל פעלך ליראה מפניך: (יא) אשרנו
עתה סבבנו. את עקבנו עתה סבבנו האויבים ועיניהם
ישינו לנשות בארץ לפשוט בארץ ונראה לי שנתפלל
דוד תפילה זו לאחר שבא לידו מעשה של אוריה ויואב
וישראל היו בארץ בני עמון צרים על רבה (ש"ב יא)
ויירא דוד שלא יכשלו שם בשביל עבירה שבידו
וישמעו פלשתים ומואב ואדום וכל שכני א"י הרעים
המצפים ליום אידם ויכאו עליהם: (יב) יכסוף. יחמוד
כמו כי נכסוף נכספת (בראשית לא):

מצודת ציון

(ה) אשרי. הרגלים הפוסעים וכן לא תמעד אשוריו (לקמן ל"ז):
במעגלותיך. בנתיבותיך: נמוטו. ענין המעדה ונטיה לנפול
כמו לעת תמוט רגלם (דברים ל"ב): פעמי. רגלי כמו מה יפו
פעמך (ש"ה ד): (ז) הפלה. ענין הפרשה: ממתקוממים.
מהקמים למולך: (ח) כאישון בת עין. הוא השחור יקרא
אישון על שנראה בו צורת איש קטן והנו"ן יורה על קטן
הדבר ושם העצם הוא בת עין והוא גלגל העין משם בא האור
וכפל הדבר בשמות נרדפים וכמו אדמת עפר (דניאל י"ב):
(יא) אשרנו. רגלינו: (יב) יכסוף. יחמוד כמו נכסוף נכספת
(בראשית ל"א):

אנה ואנה לארוב עלינו: (יב) דמינו. דומה הוא כאריה החומד
לטרוף: יושב במסתרים. מטמין עצמו לארוב לבל יראהו:

יהל אור

בברכת המפיל מ"ש על ומאיר לאישון בת עין עכ"ל. וע'
בפירש"י בחומש פ' האזינו ע"פ יצרנהו כאישון עינו. הוא
השחור שבעין שהמאור יוצא ממנו עכ"ל. ועמ"ש מזה
באריכות ע"פ הנ"ל יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כו' וע'
בלק"ת פ' האזינו סד"ה כנשר יעיר. והענין שהטעם שעיקר
הראיה נמשך מהשחור שבעין. זהו"ע בירור שם ב"ן כד
אתהפך מחשוכא לנהורא הרי הוא גבוה משם מ"ה ע"ד א"ח
עט"ב ומתעלה בשם ס"ג לכן בו דוקא מאיר הראיה שהוא
מבחי' חכמה שם ע"ב כו'. ועמ"ש בת"א פ' מקץ סד"ה רני
ושמחי בת. שלע"ל תתעלה בחי' בת דהיינו ע"י בירור שם
ב"ן ומוזה יובן ענין אישון בת עין שלע"ל יהי' גילוי עין בעין
יראו כו':

מצודת דוד

(ד) לפעולות וגו'. מה שצוית בדבר שפתיך על פעולות
האדם את המעשה אשר יעשה: ארחות פריץ. אורח הפרוץ
וההרוס המבטל אורח המצות הנה אני שמרתי לבלי תת למי
ללכת בו לבטל אורח המצות: (ה) תמוך. סמוך רגלי ללכת
בנתיבותיך בכדי שלא ימעדו לנפול: (ו) כי תענני. כי ידעתי
שתענני: (ז) הפלה חסדיך וגו'. רצה לומר אתה המושיע את
החוסים בך הפרש חסדיך מן הקמים בימינך לעשות מול
רצונך לבל עשות להם חסד בלבד להחוסים בך תעשה החסד:
(ט) זו שדוני. אשר שדרו אותי: בנפש. בעבור קחת נפשי
מקיפים וסובבים עלי: (י) חלבמו. על שחלבם סגרו פיהם
מגודל השומן מרוב כל לזה ידברו בגאות: (יא) אשרנו וגו'.
מסבבים עתה רגלינו ללכוד אותנו ושמים עיניהם לנשות בארץ

לטרוף: יושב במסתרים. מטמין עצמו לארוב לבל יראהו:

ח שמרני כאישון בת עין בצל כנפיד תסתירני. תרגם יונתן
נטר יתי כגלגל די במציעות עינא בטולא שכינתך תטמור יתי
עכ"ל. ורש"י פ' כאישון הוא השחור שבעין שהמאור תלוי
בו ועל שם שחוריותו הוא קרוי אישון לשון חשך והקב"ה
הכין לו שומר את ריסי העין המכסין אותו תמיד עכ"ל:

(ב) זח"ב ויקהל דר"ד ע"א. שמרני כאישון בת עין בגין דאיהו
נקודא עיקר דכל עינא אקרי בת. עלמא דאתי איהי היכלא
לההוא נקודה עילאה. וכד איהי קיימא ונטלא בגדפהא לאבהן
לאתעטרא לעינא אקרי כולא שבת עכ"ל:

(ג) וע' מענין בת עין בפרדס ערך בת. ובמא"א אות א' סעי'
ע"ג אישון נק' המל' נקודה שרשית שבה והיא סוד בת עין
בת דוקא עכ"ל והיי"נ כ' ע' בפע"ח בכוונת ק"ש שעהמ"ט

רש"י

עין יעקב

שהמרו. נתערבו כמו שממירין את היונים דסנהדרין (דף כה): מי כאן הלל. כלום כאן הלל ולשון גנאי לנשיא ישראל: מפני מה ראשן של בבליים סגלגלות. בילונ"ה בלע"ז שאינה עגול. ל"א ראשן של בבליים סגלגל עגול: מרומות. רכות: שדרים בין החולות. והרוח נושבת ונכנס בתוך עיניהם ובמקום אחר (בכורות נד.) מפרש טרוטות לשון עגולות בית מושב שלהן ואף כאן אני אומר כן ומפני שדרים בין החולות שינה אותם המקום שלא יהא סדק של עיניהם ארוך כשלנו ויכנס בו החול וכן רגליהם של אפרקיים רחבות שלא יטבעו בין בצעי המים. ורבותי פי' שדרים בין בצעי המים והולכין יחפים ומתפשטים רגליהם לפי שהמנעל דוחק הרגל ומעמידו על דפוס שלו:

דף ל עמ' ב תנו רבנן: לעולם יהא אדם ענותן פה'לל, ואל יהא קפדן בשמאי. מעשה בשני בני אדם, שהמרו⁵⁴⁷ זה עם זה, אמרו: כל מי שילך ויקניט⁵⁴⁸ את הלל, ואל ארבע מאות זוז. אמר אחד מהם: אני אקניטנו⁵⁴⁹. אותו היום⁵⁵⁰ ערב שבת היה⁵⁵¹, והלל⁵⁵² חופף את ראשו⁵⁵³. הלך⁵⁵⁴ ועבר על פתח ביתו⁵⁵⁵. אמר⁵⁵⁶: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף⁵⁵⁷ ויצא לקראתו. אמר לו⁵⁵⁸: בנאי, מה אתה מבקש⁵⁵⁹? אמר לו⁵⁶⁰: שאלה יש לי לשאל. אמר לו⁵⁶¹: שאל בנאי, שאל⁵⁶². מפני מה ראשיהם של בבליים סגלגלות? אמר לו⁵⁶³: בנאי, שאלה גדולה שאלת⁵⁶⁴, מפני שאין להם⁵⁶⁵ חיות⁵⁶⁶ פקחות⁵⁶⁷. הלך⁵⁶⁸ והמתין שעה אחת⁵⁷⁰, חזר⁵⁷¹ ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. אמר לו⁵⁷²: בנאי, מה אתה מבקש⁵⁷³? אמר לו: שאלה יש לי לשאל. אמר לו: שאל בנאי, שאל⁵⁷⁴. מפני מה עיניהן של⁵⁷⁵ תרמודיין⁵⁷⁶ מרומות⁵⁷⁷? אמר לו⁵⁷⁸: בנאי, שאלה גדולה שאלת, מפני ש⁵⁷⁹ דרין בין החולות⁵⁸⁰. הלך והמתין⁵⁸¹ שעה אחת⁵⁸², חזר⁵⁸³ ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף⁵⁸⁴ ויצא לקראתו. אמר לו⁵⁸⁵: בנאי, מה אתה מבקש⁵⁸⁷? אמר לו⁵⁸⁸: שאלה יש לי לשאל. אמר לו⁵⁸⁹: שאל בנאי, שאל. מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות? אמר לו⁵⁹⁰: בנאי, שאלה גדולה שאלת⁵⁹¹, מפני ש⁵⁹² דרין בין בצעי המים⁵⁹³.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

חול לחיות העין, אף בכל אפן עיניהם רכות בגלל מעט החול שמצליח לחדר ולרפף את עיניהם. אלו לא היו עיניהם מלוכסנות, היה נכנס הרבה חול, מצטבר בהן, גורם למגלה ופוגע בכשר ראיתם ולא רק מרפף את עיניהם. תשובה מפרטת זו יפה לשני הבאורים ב"טרטות". שוב. (581) עוד. (582) עד שרעיון נוסף יעלה בראשו, ואחר כך. (583) שוב, הכריז. (584) הלל. (585) שוב (586) הלל לאותו אדם: 587 ולשם מה אתה מחפש אותי? (588) אותו אדם להלל: 589 הלל את אותו הנסוח: (590) הלל: (591) כף רגלם צריכה היתה להתרחב, לא בגלל רחב הגוף, אלא (592) הם. (593) וכדי שלא יטבעו בבצות המצויות בסביבתם, העניק להם הקב"ה כף רגל רחבה יותר, והיא נותרת צריכה כי היא צריכה לרחף יותר בוז, ואלו היו להם כפות רגלים צרות, הם היו בוססים עד ברכיהם בבוץ טובעני. תשובה מדקת זו יפה לשתי האפשרויות שהוא עמד להציג.

(547) התערבו. (548) רגלי. (549) מה עשה? (550) שפחר להקניטו (551) שהוא זמן לחוץ ובהול, ויש להספיק בו הרבה דברים בטרם תפגס השבת. 552 היה. (553) לכבוד שבת קדש. (554) זה שרצה להרגיזו. (555) של הלל הזקן. (556) והכריז בקול: (557) הלל. (558) הלל לאותו אדם: (559) ולשם מה אתה מחפש אותי? (560) אותו אדם להלל: (561) הלל לאותו אדם: (562) שאל אותו אדם: (563) הלל לאותו אדם בכבוד: (564) וענה לו: (565) לבבליים. (566) מילדות. (567) טובות ומנסות. (568) אותו אדם מביתו של הלל והחל לחשב על עוד שאלה שאתה הוא יצליח להרגיז את הלל. (569) לשם כך הוא. (570) כלומר: פרק זמן, לפתחו של הלל ושוב הכריז. (572) הלל לאותו אדם: (573) ולשם מה אתה מחפש אותי? (574) שאל אותו אדם: (575) בני העם ה (576) הן. (577) המלה טרוטות היא דו-משמעית; גם רפות וגם עגולות. (578) הלל לאותו אדם בכבוד: (579) תרמודיין. (580) על כן שנה הקב"ה את צורת עיניהם כדי שלא יכנס

מה לי אמר רבי שמעון – מה הוא סובר באופן זה. האם מעמא דרבי שמעון הוא משום שמחשבה דמינברא שהיא שקר לא פסלה, והא מחשבה דמינברא הוא, ואם כן אף מנחה לשם זבח מחשבת שקר הניכרת היא ואינה פוסלת. או דילמא מעמא דרבי שמעון הוא משום דכתיב 'זאת תורת המנחה', אך 'תורת המנחה וזבח' לא כתיב, ואין להם תורה אחת, ועל כן מנחה לשם זבח פסולה. אמר ליה רבי אסי, בלוס – ורבי הנעני לסוף דעתו של רבי שמעון, אכן אנו מסופקים בטעמו, ואין בידינו להכריע מזה יסבור במנחה לשם זבח.

מפרשת הגמרא מדוע לא היה ביד רבי אסי להכריע מזה טעמו של רבי שמעון: ברבא לא משני ליה – רבי אסי לא השיב לרב הושעיא שטעמו של רבי שמעון הוא משום שמחשבת שינוי קודש שניכר בה שהיא שקר אינה פוסלת, אבל מחשבת שינוי בעלים שאינה מחשבה הניכרת אינה פוסלת, משום שהוקשה לו על תירוץ זה קושיא דאבוי לעיל (ב), שכשם שהוקשה מנחה לשאר קרבנות לענין פסול שינוי בעלים כמו כן יש להקשה אליהם גם לענין שינוי קודש. וכמו כן ברבא לא משני ליה רבי אסי, שטעמו של רבי שמעון הוא משום שנאמר 'זאת תורת המנחה' ותורה אחת לכל המנחות, משום שהוקשה לו על כך בקושיא לעיל (ג), שאם כן יש לדרוש גם מ'זאת תורת החטאת' שתורה אחת לכל החטאות, ותוכשר חטאת חלב לשם חטאת נזיר. וכן בתירוץ של רב אשי לא משני ליה רבי אסי לרב הושעיא, שדווקא במחבת לשם מרחשת הכשיר רבי שמעון, משום שלא חישב לשנות את שם המנחה אלא רק את הכלי, שלפי זה מנחה לשם זבח פסולה, משום שהוקשה לו על תירוץ זה בקושיא דרב אחא בריה דרבא, שאם כן חריבה לשם בלולה תפסל. שנינו במשנה: כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לשם חובה, חוץ מן מנחת חוטא ומנחת קנאות (ומנחת סוטה).

שואלת הגמרא: בשלמא מנחת חוטא שנקמצה שלא לשמה פסולה, שהרי 'חטאת' קרייה רחמנא, שנאמר (ויקרא ה טא) 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה, כי חטאת היא' וגו', וכשם שחטאת בהמה שלא לשמה פסולה הוא הדין למנחת חוטא. אלא מנחת קנאות מנלן שאם נקמצה שלא לשמה היא פסולה.

משיבה הגמרא: מקור הפסול הוא מגזירה שוה. דתני תנא קמיה דרב נחמן, מנחת קנאות מותרת נדבה. שאם הקדיש אדם מעות לצורך מנחת סוטה ונותנו מהן מעות יתירות לאחר שלקח בהן שעורים למנחה זו, יפלו מעות אלו לנדבת ציבור, ויביאו מהן עולות למזבח. ואמר ליה רבי נחמן, שפיר קאמרת – יפה אמרת, שכן 'מזבחת עזין' כתיב בה (במדבר טו) במנחת קנאות, וכמו כן בחטאת כתיב (ויקרא יח) 'ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה', ויש לדרוש מגזירה שוה של 'עזין' עזין, מה חטאת מותרת קרב לעולת נדבה, אף מנחת קנאות מותרת קרב לעולת נדבה. ומגזירה שוה זו דורשת עור הגמרא, וכמו כן היא בחטאת לענין דין נוסף, מה חטאת פסולה שלא לשמה, אף מנחת קנאות פסולה שלא לשמה. מקשה הגמרא: אלא מעתה שנדרשת גזירה שוה זו גם לענין פסול שלא לשמה, גם אשם יהא פסול כשנשחט שלא לשמן, הגמר – שהרי גם עליו יש ללמוד בגזירה שוה זו של 'עזין' עזין, מהחטאת, וכשם שחטאת שלא לשמה פסולה אף היא יפסל. שכן נאמר באשם תלוי (ויקרא יז טז) 'לא ידע ואשם ונשא עונו' וגו'.

מתרצת הגמרא: דנין בגזירה שוה 'עזין' שנאמר במנחת קנאות מ'עזין' שנאמר בחטאת, ואין דנין 'עזנו' שנאמר באשם מ'עזין' שנאמר בחטאת.

דוחה הגמרא תירוץ זה: מאי נפקא מינה בין 'עזנו' ל'עזין' והא תנא דבי רבי ישמעאל, שדורשים בגזירה שוה מ'ושב הבחן' (ויקרא יד לט) שנאמר בסוף השבוע הראשון להסגר בית המנוגע על 'ושב הבחן' (שם מד) שנאמר בסוף השבוע השני להסגר, שכשם שאם פשה הנגע בסוף השבוע הראשון חולצים את האבנים המנוגעות מקיר הבית ומקציעים (– מחליקים) וטחים בטיט את סביבותיהם, כמו כן אם פשה

הנגע בסוף השבוע השני חולצים ומקציעים וטחים. ואף שכאן נאמר 'ושב' וכאן נאמר 'ושב' הרי זו גזירה שוה גמורה, שכן זו היא 'שיבה' זו היא 'ביאה', ומשמעות שתיהן שוה. ואם כן יש לדרוש אף גזירה שוה של 'עזין' עזין, אפילו שיש שינוי בכתיבתן של תיבות אלו, שהרי משמעות שתיהן שוה.

ועוד מקשה הגמרא, הלא אפילו אם אין דנים 'עזנו' מ'עזין', מכל מקום ליתמר (נדרוש) פסול שלא לשמה באשם בגזירה שוה 'עזנו' 'עזנו' מ'עזין' שנאמר בחטאת דשמיעת הקול, דהרי כתיב בה (ויקרא ה א) 'אם לא יגיד ונשא עונו', וכן באשם נאמר 'עזנו' כמוכא לעיל. מתרצת הגמרא, אלא כי נמרי – מה שדרשה הברייטא גזירה שוה זו של 'עזין' עזין, מחטאת למנחת קנאות, רק לענין שהמותר קרב לנדבה הוא הגמרי, ולא לענין פסול שלא לשמה. וכי תימא הלא הלכה בידינו שאין גזירה שוה למחצת, ואם כן איך אפשר לדרשה רק לענין המותר ולא לענין שלא לשמה. תשובת הדבר היא, גלי רחמנא לגבי חטאת שנאמר בה (ויקרא ד לג) 'ושחט אותה לחטאת', ומכתוב זה שהוא המקור לפסול שלא לשמה בחטאת משמע מיעוט לשאר הקרבנות, שדווקא אותה (את החטאת) אם שחט לשמה היא כשרה ואם שחט שלא לשמה היא פסולה, אבל כל קדשים בין שנשחטו לשמן ובין שנשחטו שלא לשמן הרי הם כשרים.

שוב שואלת הגמרא: מאחר שלא נאמרה הגזירה שוה לענין פסול שלא לשמה, אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולין שלא לשמן, מנלן שהן פסולות. מתרצת הגמרא: חטאת מעמא מאי שהיא פסולה, הלא הוא משום דכתיב בה בחטאת נשיא (ויקרא ד כד) 'חטאת היא', ומשמע מ'היא' שרק כשהיא בהוייתה ונשחטה לשמה היא כשירה, ואם כן הכא נמי במנחת חוטא ומנחת קנאות הא כתיב בהו 'היא', ויש לדרוש בהן שבהוייתן הידו וישחטו רק לשמן.

מקשה הגמרא: הלא אשם נמי הא כתיב ביה (ויקרא ז ה) 'אשם הוא', ואם כן אף בו יש לדרוש שבהוייתו יהא ולא ישחט אלא לשמו. מתרצת הגמרא: ההוא 'הוא' שנאמר באשם, לאחר הקפדת אימורין הוא דכתיב, ולא נאמר לגבי שחיטה ושאר עבודות דם, ועל כן לא יתכן שבא הכתוב לפסולו מחמת הקטרה שלא לשמו שהרי אין ההקטרה מעכבת. בדתניא, נאמר בפסח 'הוא' בשחיטה לעכב, אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקפדת אימורין, ובהקטרה לא יתכן פסול שלא לשמה, שהרי אפילו הוא (האשם) עצמו שלא הוקטרו אימוריו כלל כשר.

שואלת הגמרא: ואלא 'הוא' שנאמר באשם למה לי. משיבה הגמרא: 'הוא' זה נדרש לכדרב הונא אמר רב. [דאמר רב הונא אמר רב], אשם שמתו בעליו או שהתכפרו באשם אחר, שניתק לרעייה – שנמסר לרועה כדי שירענו עד שיפול בו מום, ושחטו בתם בלא מחשבה לשם איזה זבח שהוא, הרי הוא כשר לשום עולה. שכן מאחר עומד בשיפול בו מום ויביאו מדמיו עולת נדבת ציבור, הרי הוא עומד בסתמו לעולה. ודווקא אם ניתק בפירוש לרעייה וכבר נמסר לרועה, אין – הרי הוא כשר בסתמא, אבל אם לא ניתק לרעייה לא כשר הוא בשחיטה סתם, משום שעדיין יש עליו שם אשם ואינו עומד בסתמו לעולה. ומקור דין זה הוא ממה דאמר קרא באשם 'הוא', שמשמעותו בהווייתו של אשם יהא עומד, וכל זמן שלא ניתק ממנו על ידי מסירתו לרועה אינו עומד בסתמו לעולה. אמר רב, מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, הרי היא פסולה לגמרי, הואיל וקאת להתיר את החדש ולא התירה אותו, שהרי כשנקמצה שלא לשמה אינה עולה לשם חובה כשאר המנחות. אלא ששאר מנחות הבאות לכפר או לרצות כשירות אפילו שלא עלו לשם חובה, אבל מנחה זו שבאה להתיר ולא הגיעה לידי תכליתה נפסלת לגמרי.

וכן אתה אומר באשם נזיר שנטמא בתוך ימי נזירותו ומביא אשמו לאחר שנטהר מטומאתו כדי שיוכל להתחיל למנות מחדש את ימי נזירותו,

מנחות. פרק ראשון – כל המנחות דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) קא
רש"י תוספות

השאלה קרייה ודחמא — לפי טעם זה לא היה צריך ללמוד בפרק קמא דובחיס (ח, ב) דשמיעת הקול במה הצד. ובמסקנא דשמעתין לא קאי, אלא יליף לה מדכתיב "והוא". **מא'** נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל — "בכיסוי הדם" (חולין פה, א). ופרק ה'דמפתל" (נדה כב, ב) משני: מדמיני ליה ילפינן, לפי שהגורות שוות מבחישות זו את זו.

7 (ב) דאפער לדרוש — דרשין לזה לתרתייהו.
 8 והדיא דברק "הכלכל" (מנחות מה, ב) קשיא,
 9 גבי כבשים מעבכין את הלחם, וגמר כן עס
 10 "הדיר" מ"מיהו" לא גמר "הדיר" מ"תהינה", והתם
 11 מצינן למלך תרתייהו לחלם (ובכשי, מעבכין זה
 12 את זה. כן בפרק שני דבמות' (ב, ב) לא מכוש
 13 אחרדי, דמצי למליף דמן האר ולא מן האם או
 14 מן האם ולא מן האב מקרי אחוזה.
 15 **לוימר** עתו מעתו דשמיעת הקול — אף על
 16 גב דשמיעת הקול גופא ילפינן במה הצד בפרק
 17 קמא דובחים (ה, א), וביעזי היא בפרק "איחור
 18 מקומן" (בבבא מצ, א) אי דבר הלמד דבר אב
 19 חור ומלמד בגורה שוה ולא איפשיטא, מכל
 20 מקום פריך שפיר, דלגמר "ענת" מ"ענת"
 21 דשמיעת הקול, או נפשט מהבא דבר הלמד
 22 בבבין אב אף חור ומלמד בגורה שוה. תימה
 23 דבהורית פריך "הלמד כון" (ה, ב) לליף קול
 24 מייחיו אשם תלוי אלא אי ספק חטאת בלמה
 25 בגורה שוה, דנאמר "אשם" באשם תלוי ונאמר
 26 "ואשמו" בצבור. ואדרבה, נילף "ענת" מ"ענת"
 27 דשמיעת הקול דעולה ויורד, דהא דבעי למימר
 28 דמותרת נדה הוא דגמירי לא קאי, ובפרק קמא
 29 דשבועות (י, א) **אשכחנא דיליף** שיער דראש
 30 חדש מ"עין" ענתו" (דמ"א טעמא מאי
 31 דכתיב בה היא — בכמה דוכתי משמע דילפינן
 32 עיובא בחטאת דכתיב בה "היא", כאן ובפרק
 33 קמא דובחים (ו, ב) בשני מקומות, ובי אליעזר
 34 אומר בה האשם. אמר לו רבי יהושע: חטאת
 35 נאמרה "היא" בשחיטה קד: עד: התם חטאת
 36 טעמא מאי דכתיב בה "היא", ותימה, דהתם
 37 בהדיא פירקא (שם, ז, ב) אמר: חוץ מן הפסח
 38 והחטאת יליף מקריא אחריניו ותיריך הרב רבינו
 39 חיים: דחד לחטאת ששחטה לשם עולה, וחד
 40 לחטאת ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע.
 41 וקשיא: לפירושה, אם כן, מאי פריך לעיל דלשם
 42 חטאת נזיר ומצורע הלא שחיטה ותרצה משום
 43 דכתיב "זאת תורת החטאת" תורה אחת לכל
 44 חטאות? ויש דוחקים, דהבא דריש "הוא" לעבב
 45 — היינו "הוא" דכתיב בשעיר נשיא, משום
 46 דקאמר בפרק קמא דובחים (ה, א) אינן כשירין
 47 למה הן באין, ואמרין: מצינן בבאין לאחר מיתה
 48 שהם כשירין ואינם מושגים, דאשה שחגיגה
 49 חטאתה ומתה וביאור יורשיה עולתה, ואשם נמי
 50 קרב למותרו. והשתא, אי לא דכתיב "הוא"
 51 בשעיר נשיא הוה אמינא חטאת נקבה, דהיא
 52 גופה לא קרבה מותרת: אלא לדמים, כגון
 53 מפרשש שתי חטאות לאחוריות — הוא דפסל
 54 דרמנא שלא לשמה, אבל שעיר נשיא דהוי זכר
 55 דהוא נפיה קרב עולה לחטאת — ליתבשר שלא

לשמו, כתב רחמנא "הוא". ובי תימא: לילפו שאר חטאות מניה בקל דחומר — שמו לא
 ילפנין יחיד מנשיא. ועוד יש לומר: ד"הוא" דחטאת אתא לגלויי א"היא" דאשם ולא מעבב
 כ"הוא" דפסח בפרק קמא דזבחים (שם). ושמן אי לא כתב אלא בפסח — לא היה דרשנין
 דדרשיה. והא **לאחר** הקטרת אימורים — הוא דבתיב "קודש קדשים הוא" דריש בתורת
 דזבחים (שם). פריש בקונטרס לא ילפנין מניה, משום דאשם דמשמע הוא לשמו אלא
 אשם אשם ו"לד", דריש בתורת כהנים למעוטי אשם וניז ואשם מצורע במקש שקלים.
 ששחטה שלא לשמה, נראה דאסמכתא בעלמא הוא. **אלא** הוא למה ליה לכרוב הונא
 שיה' לה' אשם הוא" (ויקרא ז), ולא כספרים דגרסי בפרק "ואלו קדשים" (תמורה יז, ב)
 לבסוף מוקי ליה לכרוב הונא. ועוד דבתורת כהנים דריש ליה למעוטי אשם וניז ומצורע
 להז' הא אמרינן בתמורה בפרק "אלו קדשים" (יה. א) דגמריה דכל שבחטאת מזה באשם
 "אלו דברים" (עג, א) ובפרק קמא דשבועות (יב, א): אשם שמוהו בעליו או שנתכפר
 בעליו

מה לי שינוי קודש בו – ושינויא דשני ליה לא מסתבר להו, וכל דמחשבה דמינבא
פסל דחמנא, שלא יאמרו מותר לשנות. **האמת קרייה רחמנא** – "לא ישם עליה
בלבונה כי חטאת היא" (ויקרא ד), מה חטאת פסולה שלא לשמה – אף היא פסולה
שלא לשמה. **מותרה נדבה** – הפריש מעות למנחת סוטה, והוה המעות יותר מן
השעורים – יפלו לנדבה, דהיינו לשלש

עשרה שופרות שהיו במקדש והיו נותנין בהן
אותן מעות, וכשזיה מנזב בלל היו קוֹנִין מִן
כבשים לעולות, הבשר לשם והעורות
לכהנים, וקרי' לזה נדבת ציבור. עֵזֶן כְּתִיב בַּה'
"מזכירֹת עֵזֶן", ובחטאת נמי כתיב: "ואותה"
נתן לכם לשאת את עֵן חטאתי. מֵה חֲטָאת
מותרה נדבה - כדאמר בשיליה "ולד חטאת"
במסכת תמורה (כג, ב), זו ומדרש ריש יהודה
הכהן: "כסף אשם וכסף חטאות לכהנים יחיו",
דבר הבא ממוזר חטאת וממוזר אשם -
הבשר לשם ועורות לכהנים. באשם כתיב:
"ולא ידע ואשם ונשא עֵנוֹ" וויקרא וזו היא
שיבה זו היא ביאה - מפרש בתורת כהנים:
מה ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבע.
אלמא גמירין גזירה שוה כדאי גרונא, ואף על
גב דלא דמו התיבות, הואיל ושניהם לשון
ביאת מיתון הן. ויש לשונות אחרים אבל זה
עיקר. מַעֲוֵנו דְּשִׁמְעִית קול - דשמעת קול
חטאת היא. מנלן - הואיל ולא גמר מחטאת.
דכתיב בה - בחטאת נשיא: "חטאת היא"
ויקרא וזו, ולא שבא שלא לשמו. אשם נאמר
בו הוא לאחר הקפדת אימורין - בפרשת
צו את אהרן: "והקטיר אותם הכהן המזבח"
אשה לה' אשם הוא" ויקרא וזו, והלכך אשם
לא איפסיל בשלא לשמו, דהא בהקטרה
כתיב, והקטרה לאו עיקר הוא. וליכא למיפק
הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו,
דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר,
כדאמרין בפרק "תמיד נחט" במסכת
פסחים (נב, ב) דנטמאו אימוריו או שאבדו -
לא מעכב כפרה, תאכל הבשר. אבל פסח
וחטאת כתיב "הוא" בשחיטתו: "וזבח פסח הוא"
ושמות יב', בובח נשיא כתיב: "ושחט אותו"
במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת
הוא" ויקרא וזו. ואלא הוא - דאשם, למח
לז' שניתק בלרעיה - שנתכפרו בעליה באחר,
ובחטאת אזלא למיתא, דקיימת לן: כל
שבחטאת מתה - באשם רועה, ולכשיטאתב
ימכר ויפלו דמיו לנדבה. ואם כבר ניתק
לרעיה, שמסדרוהו לרועה ושחטו סתם -
כשר לעולה, דהא סתמו לעולה ואין שם
אשם עליה, דשופרות נדבה [לעולה]
כדפירשתי לעיל. לא ניתק - ודלא מסדרוהו
לרועה, ושחטו (לשם) סתם - לא מתכשר
לעולה, דרעין שם אשם עליו ובעי עקירה
דלישחטיה בחדיא אשם עלוה, דכל כמה
דלא עקר מיניה שם אשם לא מתכשר. דאמר
קרא הוא בלרעיה וזה - פסול הוא. פסולה
- מהקטרי, ושיריה אין נאכלין. לחתיר -

55 חרש. **אשם נזיר** – נזיר טמא מביא אשם להכשיר למנן נזירות טהרה, כדכתיב:

56 "והביא כבש בן שנתו לאשם והדימים הראשונים יפלו" וגו' (במדבר ו).

אשם

הכי. אי נמי, האי ["הוא"] דחטאת אתא ללויי אה"הוא" דנחמת חטא ומנחת קנאות ממע
כהנים: הוא קרב ואין תמורתו קריבה, ולמעט תודה ואיל נזיר דאינו נשחט בצפון. ופרק
כשכתב "הוא" עם שם הקרבה, כגון "חטאת הוא" "אשם הוא". ואף על גב דכתב "אשם"
הוא דרדיש בספרי בפרשת "זאת תהיה" גבי אשם מצורע: כי בחטאת כאשם הוא" – פר
– משמע ד"הוא" דכתב לאחר הקטרת אימורין קא דריש: "הקטיר אתם הכזב המזבח
במילתיה דאשם עקיבא: שיהא הוא אשם אשם ואלה" – הוא (הוא) קרב ואין תמורתו קריבה
מספק שקלים. שנתקן לרעהיה ושוטרו שום כשר לעולה – הא תימא: אמאי כשר
רעוהו וחי תימא: הני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד כשר. אבתי אה דחגיגה בפסוקים בס

מנחות. פרק ראשון – כל המנחות דף ד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י וספות

אשם מצורע – בא הוא להכשירו לבא במחנה. ולקמן פריך: שאר א – לכפר ולא כפרו: בגלל זבח – עם הזבח. דמנחת העומר באה עם "עשיתם ביום הניפכם את העומר" וגו' (ויקרא כג). דקבוע לו זמן שחילקן – ובמכשירים החמירו. לא יביאו יורשין חמאתה – ה

שָׁמֶן - פִּסְטוֹלִין, הוֹאִיל וּבֹאֵל
לֹא הִמְנַחֲתוּ שְׁנֵקֻמְצוֹ שְׁלֹא
עָלוּ לִפְעָלִים לְשׁוֹם חוֹבָה,
וְתוֹת; וְאִם אֵיתָא, לִיתֵּי נְמִי:
נִי - בָּהּ יוֹדֵד, בָּהּ צִבּוֹר
לֹא עֲצָמָה, בָּהּ בְּלָל וְבֹחַ
קְבוּעַ לָהּ זְמַן, הָא דְקָבִיעַ
וְכֵן אֵתָה אוֹמֵר בְּאִשָּׁם
שְׁלֹא לְשָׁמֶן - פִּסְטוֹלִין,
הַכְּשִׁירוּ. תֵּן: כָּל הַזְּבָחִים
אֵלֹא שְׁלֹא עָלוּ לִפְעָלִים
וְפֹתָת; וְאִם אֵיתָא, לִיתֵּי
מִצּוֹרֶעַ, דְּבָאוּ לְהַכְשִׁיר
בָּא אִשָּׁם גְּזֵלוֹת וְאִשָּׁם
פְּסִיקָא לִיה. מַאי שְׁנָא
אֵין לְהַכְשִׁיר וְלֹא הַכְּשִׁירוּ,
כְּפָרוֹ! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה:
מִכְפָּרִים וּבִין מִכְשָׁרִין,
דָּאתוּ לְאַחַר מִיתָה,
אַחַר מִיתָה. דִּתְנִן: הָאִשָּׁה
יֵאוּ יוֹרְשִׁין עוֹלָתָה, עוֹלָתָה
מִמֶּיָּה לֵה רַבִּי יְהוֹנָתָן

שִׁרְיָן נָמִי מִי לִית בְּהוּ דָּאֲתוּ לְאַחַר מִיתָהּ? וְהָתֵנָּן: הֵם
לֵיךְ, מִפְּנֵי שְׂרָאוּיִין לְבָא בּוֹלֵן שְׁלָמִים. מַתּ וְהִיוּ לוֹ מַעַ
שָׂאֵת - וְיִלְדֵּי לֵים הַמְּלָחָה, לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין; דְּמִי
שְׁלָמִים - יְבִיא בְּהֵן שְׁלָמִים, וְנֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד וְאִין
שְׂרִירִים נִינְהוּ, וְקָא אֲתוּ לְאַחַר מִיתָהּ! אֲמַר רַב פֶּפְאֵה,
רַב קְבוּעַ דְּבָא לְאַחַר מִיתָהּ; וְדִנְיֹר הַכֶּשֶׁר שְׂאִינוּ

כפרה. ובפסחים (ע, א) דפריך: כי לא ניתק נמי — היינו לאחר כפרה. ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה — וליכניז ויתוק ביד שיר ערב הפסח מחצות, ולא שיך למוגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואמר ר' יודא בריה דר' יוחנן: אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם, דתנן בפרק "אזילא" גמאי אגריה איבא? והלא קא קודם כפרה דש לקרב עולה? ואין קאן ביה יושמעאל דריש: ולד תטאת ותמורת אשם, אי מקריב ליה קאן עולה בעי פריך: למא לי קרא? והא הילכתא גמרינן ליה: כח שבחטאת מותה באשם יריה לחקריה. **מבשירין** לית ביה דאתו לאחר מיתה — פירש בקטן: לא קאן ביה, ומשנה דא בפרק "המביא אשם תלוי" (בריתא לשם חובה). הריה, דתתה מביאה חטאתה אורח עולתה. ועולתה ליה עולתה שם חובה. וכן במסכת ניקים (פרק שני משנה ה). ותימיה דבפרק "תמיד נשחט" (פסחים קאמר, מדרשני: שאני עולת מצורע דרחמנא אמר "והעלה" — שהעלה ין הרב רבני חיים: והוא הדין בעלמא. והא דבעי קרא במצורע — משום דלמנן ין מחסור טעו לכו ביום, אין לפסול בעלמא ממעט זה. ודלא הוי א"קרא" (בפרשנו) "אם לא תגיע" וגו'; "אחד לחטאת ואחד לעולה" — שחטאתהו חטאתהו תלמוד לומר "אחד לחטאת ואחד לעולה". וכך ין ליהותהו לעולה. ואסמכתא בעלמא אשם. דמהילכתא הוא דנפקא לן דחטאת שמא כד, בן תן כי האי גזתא. **ואין** טענין לחם — אף על גב דבסמוך גבי ין בקנטורס: משום דבעין "על כפף הזמיר" וליכא. ומיהו קשד: למא הענינו ין משנתה ויתר מדאי. ועוד, שלא כמצותו ר'א דהיינו כן ענה והביא כן "מדות" (שם פס' י). גבי אשם שחטו שחטו לשמו טענו נסכים, שחטו כנוו פירשתי, נסכים אלימני מלחם. ובפרק "שמי מדות" אררי

היא, שחטאת שמתו בעליה הולכת למיתה, כמבואר במשנה
בתמורה (פ"ד מ"א). הרי לנו שחטאת יולדת שבאה להכשיר אותה
לאכול בקדשים אינה קריבה אלא באופן שהיא מכשירה, אבל לאחר
מיתתה שאינה מכשירה אינה קריבה, ואילו עולתה שבאה לכפר
קריבה לאחר מיתתה, ואפילו שאינה מכפרת לאחר מיתה. ואם כן
הוא הדין לענין שלא לשמה, שקרבנות המכשירים שנשחטו שלא
לשם פסולים משום שלא הכשירו, אבל קרבנות המכפרים כשרים
אפילו שנשחטו שלא לשם ולא כיפרו.
הגמרא סותרת את התיורין: מתקיף לה רבי יהודה בריה דרבי
שמעון בן חיי על רבי ירמיה, מכשירין נמי מי לית בהו דאיתו לאחור
מיתה – וכי אין גם בקרבנות המכשירים שהם באים לאחר מיתה,
והתנן במעילה (יא). נזיר המפריש מעות לצורך קרבנות נזירותו,
לא נהנין – אסור ליהנות מהם מדרבנן, ואולם לא מועילין – אין בהם
דין מעילה מן התורה, מפני שראויין לבא המעות כולן לשלמים.
שהרי הנזיר חייב להביא במלאת ימי נזירותו שלשה קרבנות, חטאת
עולה ושלמים, וכשהפריש מעות בסתם לנזירותו ואין כל מעה ומעה
בפני עצמה מיוחדת לקרבן מסוים, בידו לקחת מכל אחת מזון
שלמים, ולהביא את החטאת והעולה מהמעות האחרות. לפיכך אין
במעות אלו מעילה, שכן יש לומר על כל מעה בפני עצמה שהיא
מוקדשת לשלמים שהם קדשים קלים, ואין דין מעילה בקדשים קלים.
עוד אומרת המשנה: נזיר שמת ויהי לו מעות סתומין – שהפריש
בחיייו מעות לקרבנותיו אלא שסתם ולא פירש אלו מזון יהיו לחטאת
ואלו לעולה ואלו לשלמים, יפלו מעות אלו כולן לנדרבה. אבל אם
מעות אלו היו מפושרין, שבשעת ההפרשה פירש על כל מעה לשם
איזה קרבן הוא מקדישה, את דמי החטאת ויליך הירש לים המלח
כדי לאבדם, שכן הלכה היא בחטאת שמתו בעליה שדינה למיתה,
והוא הדין לדמי חטאת שדינם כחטאת עצמה וצריך לאבדם. לפיכך
לא נהנין ממעות אלו מדרבנן, ואולם לא מועילין בהן, שכן מאחר
שהם עומדים ללכת לאיבוד אינם נחשבים לקדשי ה'. ודמי העולה
שבמעות אלו שהניח הנזיר קודם מיתתו, יביא בהן הירש עולה.
ומועילין בהן במעות עולה אלו, כדון מעות שהוקדשו לשם קדשי
קדשים שיש בהם מעילה. ודמי שלמים שבמעות אלו שהניח הנזיר,
יביא בהן הירש שלמים. ונאכלין שלמים אלו ליום אחד בלבד כדון
שלמי נזיר, ולא כשאר שלמים שנאכלים לשני ימים, שכן אפילו
שהם קרבים עתה בתורת שלמי נדבה, מכל מקום מאחר שקדושתם
באה מכח קדושת שלמי נזיר, דינם כדון שלמי נזיר לענין זמן
אכילתם. ואולם אין הם מועילין לחם כדון שלמי נזיר, משום שהלחם
צריך להיות מונח לפני ה' כשהוא מונח על כפי הנזיר, ואין דין זה יכול
להתקיים לאחר מיתתו.
מסיק רבי יהודה את קושיתו: והא [והרי] עולה ושלמים הנזיר
דמכשירין ניהו שכן הם באים להתירו בשתיית יין, ומכל מקום קא
אתו [הם באים] לאחר מיתה, ואפילו שאינם מכשירים כלום
באותה שעה. ולא כדברי רבי ירמיה שאמר שלא מצינו בקרבנות
המכשירים שיבואו לאחר מיתת הבעלים.
מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, הכי קא אמר רבי ירמיה, לא
מצינו בקרבן שיש בו הכשר קבוע ואין שום דבר אחר יכול להכשיר
במקומו, דבא לאחר מיתה. ומה שעולה ושלמים הנזיר קרבים
לאחר מיתתו, הוא משום שהכשר קרבנות אלו הכשר שאינו קבוע
הוא, אלא לפעמים גם בלעדיו מותר הנזיר בשתיית יין.

וכן אשם מצורע שמביא במלאת ימי טהרתו כדי להכשירו באכילת
קדשים, ששחקן שלא לשמן פסולין לגמרי, הואיל ובא אשמות
אלו להכשיר ולא להכשיר, שכן כשנשחטו שלא לשמן דינם ככל
הזבחים שאינם עולים לשם חובה. אלא ששאר זבחים שבאים לכפר
או לרצות כשרים אפילו כשאינם מרצים, אבל אשמות אלו שבאו
להכשיר ולא הגיעו לידי תכליתם זו הרי הם פסולים לגמרי.
הגמרא מקשה על דברי רב ממשנתו: תנן, כל המנחות שנקמצו
שלא לשמן בשירות, אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה, הוין
ממנחת חומא ומנחת קנאות שנקמצו שלא לשמן שהן פסולות.
ואם איתא כדברי רב שגם מנחת העומר שנקמצה שלא לשמה
פסולה, ליתני נמי – היה לה למשנה לשנות גם 'הוין ממנחת
העומר'.
מתרצת הגמרא: כי קתני במשנה, רק מנחה שבאה על ידי אדם
יחיד, אבל מנחה שבאה על ידי הצבור לא קתני, ומנחת העומר היא
מנחת ציבור.
עוד מתרצת הגמרא: כי תני – המשנה שונה רק מנחה שבאה בגלל
[בפני] עצמה, אבל מנחה הבאה בגלל [עם] ובה לא קתני [ו] אינה
שונה, ומנחת העומר באה יחד עם כבש העולה הקרב ביום זה.
עוד מתרצת הגמרא: כי קתני במשנה רק הנה מנחות שאין קבוע
להן זמן, כגון מנחת חטאת ומנחת קנאות שבאות כל יום, אבל הא
[מנחת העומר] דקבוע לה זמן בט"ז בניסן לא קתני.
הגמרא מביאה את המשך דברי רב, ומקשה עליהם: אמר רב, וכן
אתה אמר באשם נזיר ואשם מצורע ששחקן שלא לשמן פסולין,
הואיל ובאו להכשיר ולא להכשיר. וקשה, הלא תנן בזבחים (ב).
כל הזבחים ששחקן שלא לשמן בשיר, אלא שלא עלו לבעלים
לשום חובה, הוין מפסח וחטאת שנשחטו שלא לשמן שהם
פסולים לגמרי. ואם איתא כדברי רב שגם אשם נזיר טמא ואשם
מצורע שנשחטו שלא לשמן פסולים, ליתני נמי 'הוין מאשם נזיר
ואשם מצורע', שגם הם פסולים משום דבאו להכשיר ולא להכשיר.
מתרצת הגמרא: בין דאיתא אשם נזירות ואשם מעילות דלכפרה
אתו [הם באים] ולא להכשיר, לא פסיקא ליה – אם היתה המשנה
שונה 'חוץ מן האשם', לא היה ברור מדבריה לאיזה אשם כוונתה,
האם רק לאשם שבא להכשיר או גם לאשם שבא לכפר.
מקשה הגמרא: מאי שנא אשם נזיר ואשם מצורע דבאו להכשיר
ולא להכשיר, שהם פסולים, מאשם גזילות ואשם מעילות שהם
כשרים, הלא הני אשמות גזילות ומעילות שנשחטו שלא לשמן נמי
באו לכפרה ולא כפרו, וגם להם יש להיפסל משום שלא באו לידי
תכליתם.
מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, מצינו שחלק התנב בין קרבנות
המכפרים שהם כשרים אף מבלי שיכפרו ובין קרבנות המכשירין
שאינם כשרים אלא אם כן הכשירו. שכן בקרבנות המכפרין אית
בהו דאיתו – יש מהם שבאים אף לאחר מיתה של בעליהם, מה
שאינן בקרבנות המכשירין לית בהו דאיתו – שאין בהם שום קרבן
שבא לאחר מיתה של הבעלים.
מביא רבי ירמיה ראייה לדבריו: תנן בקינים (פ"ב מ"ה) בדין יולדת
המחויבת עולה וחטאת במלאת ימי טהרתה, האשה שהביאה
חטאתה ואחר כך מתה קודם שהביאה את עולתה, יביאו הירושין
את עולתה. אבל אם הביאה את עולתה ויתתה קודם שהביאה את
חטאתה, לא יביאו הירושין את חטאתה. שכן הלכה למשה מסיני

1 דָּאָמַר מֶר – שהרי שנינו במשנה בנזיר (מנח), גִּילַח עַל אֶחָת מִשְׁלֵשֶׁת
 2 יָצָא. שהנזיר מביא במלאת ימי נזירותו שלשה קרבנות, חטאת עולה
 3 ושלמים כסדר זה, ולאחר הקרבנות הוא מגלח את שער ראשו ונותנו
 4 באש שמתחת לדוד שבו מתבשלים השלמים, וניתר בשתיית יין.
 5 ולמצוה עליו לגלח רק לאחר הקרבת השלמים, אך בדיעבד אם גילח
 6 לאחר שהקריב את העולה או את החטאת בלבד יצא ידי חובת
 7 תגלחתו, וניתר בשתיית יין ובטומאת מתים. הרי לנו כי העולה
 8 והשלמים אינם מעכבים בהכשר הנזיר לתגלחת וליון, אלא גם
 9 החטאת בלבד מתירתו בכך. נמצא שהעולה והשלמים אינם מכשיר
 10 קבוע והכרחי, ועל כן הם באים גם לאחר מיתה.
 11 הגמרא מביאה ברייתא שסותרת את דברי רב שהובאו לעיל:
 12 מִיתִיבִי, אֲשֶׁם מְצֻרֵעַ שֶׁנִּשְׁחַט שְׁלֹא לְשֹׁמוֹ, או שְׁלֹא נִתַּן מִדְּמוֹ עַל
 13 גְּבִי בְּהוֹנוֹת הַמְצֻרֵעַ, הָרִי אֲשֶׁם זֶה עוֹלָה לְגִבִּי מִזֶּבֶחַ, וְהוּא מְעֻנֶּה
 14 מִנַּחַת נִסְכִּים כְּדִין כָּל אֲשֶׁם מְצֻרֵעַ, אֲךָ אֵינוֹ מְכַשֵּׁר אוֹתוֹ לֵאכִילַת
 15 קֳדָשִׁים, וְצִדִּיק אֲשֶׁם אַחֵר לְהַכְשִׁירוֹ לָכֶּךָ. הרי מפורש בברייתא
 16 שלא כדברי רב שאשם מצורע שלא לשמו פסול לגמרי.
 17 מסיקה הגמרא: תִּיּוֹבְתָא דָּרָב – אכן פירכא היא מדברי ברייתא זו
 18 על רב.
 19 הגמרא מביאה את שיטת ריש לקיש החולק על רב בדיון מנחת
 20 העומר שנקמצה שלא לשמה: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ אָמַר, מִנַּחַת
 21 הָעוֹמֵר שֶׁנִּקְמְצָה שְׁלֹא לְשֹׁמֵה בְּשִׁירָה וְאֵינָה עוֹלָה לְשֵׁם חוֹבָה כְּדִין
 22 כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁנִּקְמְצוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵן. וְשִׁירָה אֵין נִאֲכָלִין לְכַהֲנִים עַד
 23 (שְׁתַּבֵּא) [שְׁתַּבֵּא] מִנַּחַת הָעוֹמֵר אַחֲרֵי וְתִתְּרֶנָּה לְמִנְחָה זו
 24 באכילה. שכן העומר בא מהתבואה החדשה של שנה זו, והחדש
 25 אסור באכילה עד להקרבת העומר. ומאחר שהעומר הראשון שקרב
 26 שלא לשמו אינו עולה לשם חובה, אין הוא מתיר את החדש, ואף את
 27 עצמו אינו מתיר באכילה, ועל כן אינו נאכל עד שיוקרב עומר אחר
 28 כהלכתו ויתירנו. (שְׁשִׁירָה אֵין נִאֲכָלִין עַד שְׁתַּבֵּא מִנַּחַת הָעוֹמֵר
 29 אַחֲרָהּ).
 30 מקשה הגמרא: מִקְרָב הִיבִי קִרְבָּה – האיך היא קריבה, הלא היא
 31 אסורה באכילה בשעת הקרבתה, והרי נאמר (יחזקאל מה טו), וְנִשָּׂה אֶחָת
 32 מִן הַצֹּאֵן אֵין הִמָּאִתִּים מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וְלַעֲוָה וְלִשְׁלָמִים,
 33 ודרשו חכמים ממה שנאמר 'מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל', שמקריבים על גבי
 34 המזבח רק דבר שהוא מן המותר לִיִּשְׂרָאֵל באכילה.
 35 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אֲרָא בִּר אֲהֵבָה, קִסְכָּר רִישׁ לִקְיִשׁ אֵין
 36 מְחוּסָר זֶמֶן לָבוֹ בְּיוֹם וְכָל דָּבָר שִׁיחִיה רָאִי לְמִזְבֵּחַ בְּאוֹתוֹ יוֹם, נִחְשַׁב
 37 כְּרָאִי כְּבָר מִתְחִילַת הַיּוֹם. על כן אפילו שבשעת ההקרבה עדיין לא
 38 היתה מנחת עומר זו שנקמצה שלא לשמה מותרת לישראל מכל
 39 מקום היא כשירה, שכן מאחר שתותר לישראל בהמשך היום על ידי
 40 מנחה אחרת, כבר מעתה היא נחשבת כמשקה ישראל.
 41 הגמרא מקשה על שיטת ריש לקיש: מִתִּיב רַב אֲרָא בְּרִיה דְּרָב
 42 יִצְחָק, שֶׁנִּינוּ בְּבִרְיָתָא, יֵשׁ בְּעוֹפּוֹת דִּינִים שְׁאֵין נוֹהֲגִים בְּמִנְחוֹת, וְיֵשׁ
 43 בְּמִנְחוֹת דִּינִים שְׁאֵין נוֹהֲגִים בְּעוֹפּוֹת. יֵשׁ בְּעוֹפּוֹת מִה שְׁאֵין בְּמִנְחוֹת,
 44 שְׁהַעוֹפּוֹת בְּאֵין בְּנִדְבָת שְׁנִים, שְׁשִׁנִּים מְבִיאִים עוֹלַת עוֹף בְּשׁוֹתָפוֹת
 45 (אֲכָל מִנְחוֹת נֶפֶשׁ בְּתִיבָא). וְכֵן כָּל מְחוּסָרִי בְּפֶרָה (וְכָּל וְזָבָה יוֹלֶדֶת
 46 וּמְצֻרֵעַ) מְבִיאִים קֶרֶב עוֹף. וְכֵן הוֹתֵרוּ עוֹפּוֹת מִכָּלל אִיסוּרִין בְּקוֹדֶשׁ,
 47 שֶׁכֵּן עוֹף שֶׁנִּמְלַק אִסוּר לְהַדִּיט מִשּׁוּם אִיסוּר נִבְיִלָה, וְאִילוּ עוֹפּוֹת
 48 קֳדָשִׁים דִּינִים בְּמִלְקָה. מַה שְׁאֵין בֶּן בְּמִנְחוֹת שְׁאֵין נוֹהֲגִים בָּהֶם כָּל
 49 דִּינִים אֵלוּ, שֶׁכֵּן מִנְחָה אֵינָה בָּאָה בְּשׁוֹתָפוֹת, וְכֵן אֵין כָּל קֶרֶבְנוֹת
 50 מְחוּסְרֵי כִפְרָה בָּאִים מִמִּנְחָה, וְכֵן לֹא הוֹתֵר בּוֹ שׁוּם אִיסוּר שֶׁנֶּאֱסַר
 51 לְהַדִּיט.
 52 וְלַעֲוֹמַת וְזֹאת יֵשׁ בְּמִנְחוֹת דִּינִים יֹתִירִים עַל עוֹפוֹת, שְׁהַמִּנְחוֹת מְעוֹנוֹת
 53 נִתְּנוּ קוֹמֵץ בְּכָלִי שֶׁרֵת. וְכֵן יֵשׁ מִזֶּן שֶׁטַעֲנוֹנוֹת תְּנוּפָה לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ.
 54 וְכֵן טַעֲנוֹנוֹת הַנֶּזֶף לָקֶרֶן מְעֵרֵית דְּרוֹמִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, כִּגְדֵּי חוּדָה שֶׁל
 55 הַקֶּרֶן. וְכֵן שְׁנֵן בְּצִיבוֹר בְּבִיחִיד, שֶׁכֵּן הָעוֹמֵר בֹּא בְּצִיבוֹר. מַה שְׁאֵין
 56 בֶּן בְּעוֹפּוֹת, שֶׁכֵּל עֲבוּדוּתֵיהֶם נַעֲשׂוֹת בִּיד וְלֹא בְּכָלִי, וְאֵינֶם טַעֲנוּנִים
 57 תְּנוּפָה וְהַגְשָׁה, וְאֵינֶם בָּאִים בְּצִיבוֹר אֵלָּא בִּיחִיד.

58 מסיק רב אדא את קושייתו: וְאֵם אִיתָא שֶׁמִּנְחַת הָעוֹמֵר שְׁלֹא לְשִׁמָּה
 59 אסורה באכילה משום איסור חדש, הֲלֹא בְּמִנְחוֹת נִמְי מִשְׁבַּחַת לָהּ
 60 הוֹתֵרוּ מִכָּלל אִיסוּרִין בְּקוֹדֶשׁ, וְכֵינָהּ מִנְחַת הָעוֹמֵר שְׁלֹא
 61 לְשִׁמָּה שֶׁאִסוּרָה לְהַדִּיט וּמוֹתֵרָת בַּהֲקֶרְבָּה לְגִבּוּהָ.
 62 מתרצת הגמרא: בֵּין דָּאֵין מְחוּסָר זֶמֶן לָבוֹ בְּיוֹם, וְעֵתִידָה מִנְחָה זו
 63 להיות מותרת באכילה באותו יום על ידי הקרבת עומר אחר, לֹא
 64 אִיסוּרָא הוּא – כבר מעתה אינה נחשבת לאיסור, ועל כן אינה
 65 נחשבת להתירה מכלל איסורה.
 66 עוד מקשה הגמרא על ריש לקיש: מִתִּיב רַב שְׁשֵׁת מַמָּה שְׁנִינוּ
 67 בְּבִרְיָתָא, שֵׁשׁ לְהַקְדִּים אֶת מִתֵּן הָדֵם עַל בְּהוֹנוֹת הַמְצֻרֵעַ לְמִתֵּן
 68 הַשֶּׁמֶן, וְאֵם הַקְדִּים הִכָּהן אֶת מִתֵּן הַשֶּׁמֶן לְמִתֵּן הָדֵם אֵינוֹ יוֹצֵא יָדִי
 69 מִתֵּן הַשֶּׁמֶן, אֲלֹא יִמְלָאֵנוּ אֶת הַלּוֹג שְׁמֵן וְיִחְזוֹר וְיִתֵּן עַל הַבְּהוֹנוֹת
 70 שְׁמֵן לְאַחַר מִתֵּן הָדֵם. וְכֵן אִם הַקְדִּים הִכָּהן אֶת מִתֵּן הַבְּהוֹנוֹת
 71 מִהַשֶּׁמֶן לְמִתֵּן שְׁבַע הַזֹּאוֹת הַשֶּׁמֶן כִּגְדֵּי קוֹדֶשׁ הַקְדָּשִׁים, אֵינוֹ יוֹצֵא יָדִי
 72 הַזֹּאוֹת, אֲלֹא יִמְלָאֵנוּ אֶת הַלּוֹג שְׁמֵן וְיִחְזוֹר וְיִתֵּן מִמֶּנּוּ מִתֵּן בְּהוֹנוֹת
 73 לְאַחַר מִתֵּן שְׁבַע הַזֹּאוֹת. וְאֵי אִמְרַת שְׁאֵין מְחוּסָר זֶמֶן לָבוֹ בְּיוֹם,
 74 אֲמַאי יִחְזוֹר וְיִתֵּן שׁוֹב שֶׁמֶן עַל הַבְּהוֹנוֹת, מַאי הָעֶבֶד עֶבֶד – הֲלֹא
 75 מִה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי, יֵשׁ לוֹ לְצֹאֵת יָדִי חוֹבָתוֹ בְּמִה שֶׁנָּתַן עַל הַבְּהוֹנוֹת
 76 קוֹדֶם לְמִתֵּן הָדֵם וּשְׁבַע הַזֹּאוֹת אִפְּלִי שֶׁנִּתְּנָה קוֹדֶם זְמַנָּה, שֶׁכֵּן
 77 מֵאֲחֵר שִׁינִיעַ זְמַנָּה בּוֹ בְּיוֹם לְאַחַר מִתֵּן הָדֵם וְהַזֹּאוֹת, הֲרִי הִיא כְּמִי
 78 שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה כְּבָר מִתְחִילַת הַיּוֹם.
 79 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פֶּפְא, שְׁאֵין הַלְבוֹת מְצֻרֵעַ מִכָּל דִּינִי
 80 קֳדָשִׁים, מִשּׁוּם דְּכִתִּיבָא בְּהוֹ לִשׁוֹן 'תְּהִי' / 'הָיָה' / 'הָיָה' אֲמַר הַכֶּתֹּב (וְקָרָא
 81 יֵד) 'זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמְצֻרֵעַ', וְ'תִהְיֶה' מִשְׁמַע שֶׁבְּתוֹרַתָּה תִּהְיֶה,
 82 וְדוּקָא כְּשֶׁהִיא נַעֲשִׂית כִּסְדֵּר שֶׁנִּכְתְּבָה הִיא כְּשִׁירָה.
 83 מְמַשִּׁיכָה הַגְּמָרָא לְהַקְשׁוֹת עַל רִישׁ לִקְיִשׁ: מִתִּיב רַב פֶּפְא, הֲלֹא שְׁנִינוּ
 84 בְּבִרְיָתָא, שֶׁהַקְרַבְתָּ אֲשֶׁם מְצֻרֵעַ קוֹדֶם לְהַקְרַבְתָּ חֲטָאתָ, וְאֵם הַקְדָּשִׁים
 85 הִכָּהן אֶת שְׁחִיטַת הַחֲטָאֵת שֶׁל הַמְצֻרֵעַ לְשְׁחִיטַת אֲשֶׁמוֹ, לֹא יִהְיֶה
 86 אַחֵר מִקְרָם (–מַעֲרֵב) בְּדָמָה שֶׁל הַחֲטָאֵת עַד לְאַחַר שְׁחִיטַת הָאֲשֶׁם
 87 חֲרִיקְתּוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִקְרֹשׁ הָדֵם וְאֵין יִזְרְקֵנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֹא נִפְסַלְתָּ
 88 חֲטָאֵת זוֹ, וְתִעֲזוֹבֶר צוֹרְתָהּ – וְיִנְיָהן אוֹתָהּ עַד לְמוֹר שִׁישְׁתָּנָה מִרָאָה
 89 בְּשֶׁרֶת וְתִפְסַל בְּלִינָה, וְאַחֵר כִּךְ תִּצָּא לְבֵית הַשְּׁרִיפָה. וְאֵם אֵין מְחוּסָר
 90 זֶמֶן לָבוֹ בְּיוֹם מִדּוּעַ נִפְסַלְתָּ חֲטָאֵת זוֹ מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁחַטָה קֹדֶם זְמַנָּה, הֲלֹא
 91 יְבוֹא זְמַנָּה בּוֹ בְּיוֹם לְאַחַר הָאֲשֶׁם.
 92 הגמרא מְפַסְקָה בְּאִמְצַע דְּבָרֵי רַב פֶּפְא וּמִפְרֶשֶׁת אֶת קוּשִׁיתוֹ. מִקְשָׁה
 93 הַגְּמָרָא: אֲמַאי קָא מוֹתִיב (–הַקְשָׁה) רַב פֶּפְא, וְהָא רַב פֶּפְא עֲצֻמוֹ
 94 הוּא דָּאָמַר שְׁאֵין הַלְבוֹת מְצֻרֵעַ מִשּׁוּם דְּכִתִּיבָא בְּהוֹ הָיָה, וְסִדֵּר
 95 הַקְרַבְתָּ קֶרֶבְנוֹתָיו מִעֵבֶב בּוֹ, וְאֵם כֵּן מִטַּעַם זֶה יֵשׁ לְפִסּוֹל אֶת חֲטָאֵתוֹ
 96 שֶׁקִּדְמָה לְאִשְׁמוֹ.
 97 מתרצת הגמרא: אֲלֹא רַב פֶּפְא הִבִּי קָא קִשְׁיָא לִיה, אִימָא הִנֵּי מִילִי
 98 עֲבֹדָה – שֶׁנֶּאֱמַר 'הוֹיִיה' לְעֵכָב בְּסִדֵּר קֶרֶבְנוֹת הַמְצֻרֵעַ רַק
 99 בְּעִבּוּדֵי הַקֶּרֶב, כְּגוֹן בְּמִתֵּן הָדֵם וְהַשֶּׁמֶן, אֲבָל שְׁחִיטָה לֹא עֲבֹדָה
 100 הִיא שֶׁהִיא אֵינָה צְרִיכָה כְּהוֹנָה וּכְשִׁירָה אֶף בּוֹר, וְעַל כֵּן אֵינָה בְּכָלל
 101 דְּרִשְׁתָּ 'תִּהְיֶה' בְּהוֹיִיתָ תִּהְיֶה. אֲלֹא שֶׁמִּשּׁוּם מְחוּסָר זֶמֶן יֵשׁ לְפִסּוֹלָהּ
 102 קוֹדֶם הַקְרַבְתָּ הָאֲשֶׁם, שֶׁהִיא עֲדִיין לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה, וְאִילוּם אֵי אֵין
 103 מְחוּסָר זֶמֶן לָבוֹ בְּיוֹם, הָא אַחֵר מִקְרָם בִּינְתִּים בְּדָמָה, וְקוֹדֶם
 104 לְקָרִיב הָאֲשֶׁם יוֹרֵק דְּמוֹ, וְהָיָה לִיקְרֵב הַחֲטָאֵת.
 105 הַגְּמָרָא חוֹרֵת לְעִיקֵר דְּבָרֵי רַב פֶּפְא וּמְבִיאָהּ אֶת תִּירָצוֹ: אֲלֹא אָמַר
 106 רַב פֶּפְא, לְעוֹלָם יֵשׁ מְחוּסָר זֶמֶן גַּם לָבוֹ בְּיוֹם, וְמִה שֶׁלְּדַעַת רִישׁ לִקְיִשׁ
 107 מִנַּחַת הָעוֹמֵר שֶׁנִּקְמְצָה שְׁלֹא לְשִׁמָּה אֵינָה נִפְסַלְתָּ מִשּׁוּם שֶׁאֵינָה
 108 'מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל', הִינֵנוּ מְעַמָּא דְּרִישׁ לִקְיִשׁ, דְּקִסְכָּר שֶׁעֲצֻמוֹ מִה
 109 שֶׁהִיאִר מְקוֹרָה בְּיוֹם ט"ז בְּנִסָּן מְתִירָה אֶת הַחֲדָשׁ, וְאִפְּלִי לְפָנֵי הַקְרַבְתָּ
 110 הָעוֹמֵר. עַל כֵּן אֵף שְׁאֵין מִנְחָה זוֹ עוֹלָה לְשֵׁם חוֹבַת הָעוֹמֵר, מִכָּל מִקְרָם
 111 הִיא מוֹתֵרָת בְּאִכְלָה. דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לִקְיִשׁ דָּאָמְרִי תְּהִיבָהּ
 112 שְׁאִפְּלִי בְּזֶמֶן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּים אֵין צוֹרֵךְ בַּהֲקֶרְבָּת הָעוֹמֵר בְּפוֹעַל
 113 כְּדִי לְהַתִּיר אֶת הַחֲדָשׁ,

האיר המורה מתיר – ואם תאמר: נהי דמתיר הלא, עשה מידא איכא, כדמוכח לקמן
בפרק "רבי ישמעאל" (סח, א) ד"ע הביאכם את קרבן אלהיכם" למצוה ומידו
קשיא בהדיא שמעתא גופא, דפריך מתקנת רבן יוחנן בן זכאי, ואי סלקא דעתך מצוה –
משום מצוה ליקו וליגורז? מאי קשיא, אמאי לא נגזור משום עשה? אפילו באיסור הכנה

דרבנן אשכחן בפרק קמא דביצה (ה, ב) דגורין

שנא יכנה בית המקדש לפיכך נראה דאיתא אלא

מצוה מן המובחר בעלמא, ואפילו עשה ליכא.

במי שראוי לעבודה – דאף על פי שהכין

נפסל, או שקיבלו פסולין וזרקו את דמו,

או שנפגם המזבח – סלקא דעתך דמנהיג

מחשבה לקובעו בפגול, כדאשכחן גבי יוצא בסוף

פירוק ויב, א. **ובדבר** הראוי לעבודה – פירש

בקונטרס: כגון מנחת חטא, לאפוקי מנחת

העומר של שעורים, דאינה ראויה אלא לעבודה

זו בלבד. וקשיא: דאם כן מנחת קנאות לא תיפסל

שלא לשמנה! ונראה לפרש: דחשיב מנחת העומר

דבר שאין ראוי לעבודה, משום דאפילו לגביה

אסור להקריב חרש קודם העומר. ולפירוש

הקונטרס יש קצת לדחוק, דבמנחת העומר דלא

שירי ביה שינוי בעלים, דהא דציבור היא, ולא

פסול בה (נמי) שיעור קדש כיון דלא הוה ראי

לעבודה, ובקונטרס תיחז' דשאני מנחת חטא

דחטאת קרייה דרמנא. וכי תימא: הרי עומר

שעורין ראוי לעבודה גבי סוטה! חזא – דהתם

קמח והכא גרש, ועוד – אף זה ראוי לעבודה.

דלברר עון תאמי.

שכן קדושתה אוסרתה – פירש: שקדושתה

גורמת לה להיות חלוקה, ואינה מותרת

בשחיטה כשאר חולין. **כרבי** עקיבא דאמר

ספחים אסורין – פירש בקונטרס: לאחר הביעור.

וקשיא לרבינו תם, דבדא רבנן מודו דכלה ליה

שבשדה כלה לבחמתן שבבית ועוד, דרבי

עקיבא דריש לה בפרק "מקום שנהג" (פסחים

נא, ב) מקרא ד"הן לא נורע ולא נאסוף", ואילו

לאחר בייעור נפקא לן מילבדמתן ולחיה! ועוד,

דבשעת העומר לא היה בייעור, שאירבה, או

התבואה במילואה ואינה כלה לחיה שבשדה עד

שנה שמינית בימות החורף במרחשון ובפרק

"מקום שנהג" (שם פירשתי).

שכן באה להתיר לאו שבתוכה – פירש

בקונטרס: שלא יעבור בה האוכל שירי

העומר משום לאו הדרש, אלא משום שביעית.

וחזו תימא: אם לא יתיר עומר איסור שביעית

איכרי כאן "ממנקה ישראל! ועוד, מאי קפריך:

טריפה נמי תיקרב להותרת לאו שבתוכה שיאכלו

הקרבן של טריפה? והלא אינו מתיר איסור

שביעית, ולמה יתיר איסור טריפה?

מה

מה למנחת העומר שכן מתרת חדש בחוצה לארץ! ואפילו למאן דאמר: חדש בחוץ לארץ לאו

דאורייתא – שכן באה להתיר לאו שבתוכה! אמר ליה רב אחא מדיפת' לרבינא: אי הכי, מריפה

נמי תקריב ותתיר לאו שבתוכה! אלא פריך הכי: מה למנחת העומר שכן מצותה בכה. ריש

לקיש אמר, משום דאיכא למימר: מפפם הקמרת יוכיח, שאסור להדיט ומותר לגבוה. מפפם

גברא הוא! – אלא, פפאום הקמרת יוכיח, שאסור להדיט ומותר לגבוה. – מה לפפאום הקמרת

שכן מצותו בכה! מר גריה דרבינא אמר, משום דאיכא למימר: שבת תוכיח, שאסורה להדיט

ומותרת לגבוה. – מה לשבת שכן הותרה מפללה אצל הדיט במילה! – אפוא מילה צורך הדיט

הוא? מילה מצוה היא! – אלא, מה לשבת שכן מצותה בכה! רב אדא בר אבא אמר, משום

דאיכא למימר: פלאים תוכיח, שאסורין להדיט ומותרין לגבוה. – מה לכלאים שכן הותרו

מכללן אצל הדיט בציצית! – אפוא ציצית צורך הדיט היא? מצוה היא! – אלא:

מה

איצטריך קרא, סלקא דעתך אמינא: טריפה נמי תקרב כמנחת העומר להתיר לאו שבתוכה, שהאוכלה לא יעבור משום "טריפה לא תאכל". שכן מצותה בכך – שאי אפשר

להביא מן הידש, שאין חרש מותר בענין אחר, תאמר בטריפה שאפשר להביא כשירה? גברא הוא – ומאי מותר לגבוה איכא? שבת מותרת לגבוה – להקריב תמידין ומוספין.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

האיר מורה מתיר. והא דריש לקיש לאו בפירוש איתמר

אלא מפלל איתמר, דתנן: אין מכיין מנחת בפורים

ומנחת בהמה קודם לעומר, דבעינן "מפושקה ישראל",

ואם הביא – פסול; קודם לשתי הלחם לא יביא, משום

דאיכרו בפורים, ואם הביא – בשר. ואמר רבי יצחק אמר

ריש לקיש: לא שנו אלא בארבעה עשר ובחמישה עשר,

אבל בששה עשר – אם הביא בשר, וקשיא לי: ליהו

במחוסר זמן! אלמא קסבר: האיר המורה מתיר. ורבא

אמר: מנחת העומר שקמצה שלא לשמה – בשירה,

ושירה נאכלין, ואינה צריכה מנחת העומר אחת

להתירה; שאין מחשבה מועלת אלא במי שראוי

לעבודה, ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה.

במי שראוי לעבודה – לאפוקי בהן בעל מום; ובדבר

הראוי לעבודה – לאפוקי מנחת העומר דלא חזיא,

דהדיש הוא; ובמקום הראוי לעבודה – לאפוקי נפגם

המונח. תנו רבנן: כשהוא אומר "מן הבקר" למטה, שאין

תלמוד לומר! אלא להוציא את הפרפה. והלא דין הוא:

ומה בעל מום שמוותרת להדיט – אסורה לגבוה, מריפה

שאסורה להדיט – אין דין שאסורה לגבוה? – חלב ודם

יוכיחו, שאסורין להדיט ומותרין לגבוה! – מה לחלב ודם

שכן באין מכלל היתר, תאמר במריפה שכולה אסורה,

ולא תהא מותרת לגבוה! – מליקה תוכיח, שכולה איסור,

ואסורה להדיט ומותרת לגבוה. – מה למליקה שכן

קדושתה אוסרתה; בשעת קדושתה למזבח היא נאסרה

להדיט, דהיינו מליקתה, אכל קודם לכן לא נאסרה

להדיט; מה שאין פן במריפה שאין קדושתה אוסרתה!

ואם השבתה, כשהוא אומר "מן הבקר" למטה – שאין

תלמוד לומר, להוציא את המריפה. מה "אם השבתה"?

(סימן: רקיה מר אדא לשיי"ה). אמר רב, משום דאיכא

למימר: מנחת העומר תוכיח, שאסורה להדיט ומותרת

לגבוה. – מה למנחת העומר שכן מתרת חדש! –

בשביעית. – שביעית נמי, שכן מתרת ספחין בשביעית!

כרבי עקיבא, דאמר: ספחין אסורים בשביעית. אמר

ליה רב אחא בר אבא לרב אשי, לרבי עקיבא נמי לפרוד:

מה

מה למנחת העומר שכן מתרת חדש בחוצה לארץ! ואפילו למאן דאמר: חדש בחוץ לארץ לאו

דאורייתא – שכן באה להתיר לאו שבתוכה! אמר ליה רב אחא מדיפת' לרבינא: אי הכי, מריפה

נמי תקריב ותתיר לאו שבתוכה! אלא פריך הכי: מה למנחת העומר שכן מצותה בכה. ריש

לקיש אמר, משום דאיכא למימר: מפפם הקמרת יוכיח, שאסור להדיט ומותר לגבוה. מפפם

גברא הוא! – אלא, פפאום הקמרת יוכיח, שאסור להדיט ומותר לגבוה. – מה לפפאום הקמרת

שכן מצותו בכה! מר גריה דרבינא אמר, משום דאיכא למימר: שבת תוכיח, שאסורה להדיט

ומותרת לגבוה. – מה לשבת שכן הותרה מפללה אצל הדיט במילה! – אפוא מילה צורך הדיט

הוא? מילה מצוה היא! – אלא, מה לשבת שכן מצותה בכה! רב אדא בר אבא אמר, משום

דאיכא למימר: פלאים תוכיח, שאסורין להדיט ומותרין לגבוה. – מה לכלאים שכן הותרו

מכללן אצל הדיט בציצית! – אפוא ציצית צורך הדיט היא? מצוה היא! – אלא:

מה

איצטריך קרא, סלקא דעתך אמינא: טריפה נמי תקרב כמנחת העומר להתיר לאו שבתוכה, שהאוכלה לא יעבור משום "טריפה לא תאכל". שכן מצותה בכך – שאי אפשר

להביא מן הידש, שאין חרש מותר בענין אחר, תאמר בטריפה שאפשר להביא כשירה? גברא הוא – ומאי מותר לגבוה איכא? שבת מותרת לגבוה – להקריב תמידין ומוספין.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

האיר מורה דרשה עשר בניסן מתיר החדש, דכתיב (ויקרא כג): "עד עצם" ומתרגמינן:
עד בכרך, ו"בכרך" היינו מראית היום, דכתיב (שמות כח): "תרשיש שוהם ישפה"
מתרגמינן: כרום ימא, שמראיתו דומה לים. והאי דאין שריה נאכלין – דמצוה
להמתין עד הבאת העומר. כדפרכין לריש לקיש בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סח,
א): והא כתיב "עד הביאכם"! ומשנ: למצוה.

אין מכיין מנחת בכורים ומנחת חטאת –

היינו מנחת נסכים. קודם לשתי הלחם לא

יביא – דאמרין בתורת כהנים: "קרבן

ראשית" – שיהא ראשית לכל המנחות. ומנן

אף לביכורים? תלמוד לומר: "בכורי קציר

חטים". ואם הביא כשר – טעמא מפרש בפרק

"רבי ישמעאל" (מנחות סח, א). **במי** שראוי

לעבודה – למעוטי אחד מן הפסולים; **ובדבר**

הראוי לעבודה – כגון מנחת חטין. אבל מנחת

העומר של שעורים אינה ראויה אלא

לעבודה זו בלבד, להתיר, ולא משום קרבן

אתיא. ואי משום מנחת סוטה – לאו ראויה

היא, דמנחת סוטה קמח, ושל עומר גרש.

ועוד, דלאו עבודה היא, דלברר עון קאתיא.

והאי דפסלה מחשבה במנחת קנאות – משום

דרחמנא קרייה חטאת. פגימת המזבח מהדיא

קרא נפקא: "חובת עליו את עולותיו" (שמות

כ) – בזמן שהוא שלם כתיב: "עליו" כולו

במשמע, במסכת ובחיים בפרק "קדשי קדשים"

(נט, א). ואם פיגל בקומץ בשעת פגימת

המזבח – לאו פיגול הוא, ואם יתקן המזבח

באותו היום יקטירנו. מן הבקר למטה – ד"אם

עולה קרבנו מן הבקר". בקרא דלעיל דרשינן:

"מן הבתמה" – להוציא הירובע והנרבע, מן

הבקר – להוציא הנעבד, ו"מן הצאן" –

להוציא את המוקצה. כשהוא אומר "מן

הבקר" למטה בו, והלא דין הוא – דטריפה

לא תקרב, ולמה לי קרא? מפלל היתר –

שכל שאר הבתמות מותרות להדיט. שכן

קדושתה אוסרתה – בדבר שהוא קדוש

לגבוה, דהיינו מליקה – בה נאסרת להדיט.

אבל טריפה אינה קדושה משום טריפות,

ואכתי קרא למח לי? מה אם השבתה – דהא

אינן מוציא מן הדין שהם מותרות מה

למנחת העומר – שכן מרובה מצותה דמתרת

חדש, תאמר בטריפה. ספחין אסורין –

קדושת שביעית נהגת בהו, וחייבין בביעור

משנה שעברה, דהא כלה לחיה שבשדה,

הילכך אין העומר מתירן והא נתבערו כולן.

ספחין אסורין – מן הביעור ואילך, דליקף

מיהן לא נורע ולא נאסוף את תבואתנו, וכי

מאחר שאין זורעים מדיכא אוספים? לימד

על הספחים שהן אסורים. וביעור משתיר

רביעה שנייה, דהיא לא כלה לחיה שבשדה,

כדתניא: עד מתו נהנין ושורפין תבנן וקש

שביעית – משתיר רביעה שנייה, במסכת

תענית (ו, ב). הילכך לרבי עקיבא אציטריכא

קרא להוציא טריפה. ואפילו למאן דאמר –

במסכת קדושין בסוף פרק קמא (לו, א). חדש

בחוץ לארץ לאו דאורייתא – ולא חשיב ליה

היתר, אפילו הכי יש בה רבותא, דמתרת לאו

שבתוכה – לאו ד"לחם וקלי וכזמל לאו

תאכלו" שבתוך מנחה עצמה מותרת אפילו

לרבי עקיבא, שאם נאכלו שירים – לא יעבור

האוכלן משום חדש אלא משום שביעית,

תאמר בטריפה שאינה מותרת כלום! ולמה לי

קרא? אמר רב אחא ב' – דילמא להכי

מא

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

שכן מצותה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום, אבל טריפה אפשר בכשירה.

ואף על פי כן היא מותרת לגבוה.
 דוחה הגמרא: מה למנחת העומר שכן מצותה מרובה והיא מתרת
 איסור חרש בכל התבואות, ומשום כן היא מותרת לגבוה, מה שאין
 בשאר קרבנות שיש לפסול בהם טריפה משום שהיא אסורה להדיוט.
 משיבה הגמרא: יש להוכיח ממנחת העומר בפשיעית שאינה מתרת
 שאר תבואות מאיסור חרש, שהרי אסור לזרוע בשנה זו, ומכל מקום
 היא מותרת לגבוה.
 שוב דוחה הגמרא: ממנחת עומר שביעית נמי אין ראייה, שכן היא
 מתרת ספיחין של תבואה בפשיעית מאיסור חרש, שהרי ספיחים
 מותרים מן התורה. משיבה הגמרא: הברייתא סוברת כרבי עקיבא
 דאמר, ספיחין אסורים בפשיעית מן התורה, ונמצא שהעומר
 בשביעית אינו מותר כלום ומכל מקום הוא מותר לגבוה.
 אמר ליה רב אחא בר אבא לרב אשי, הלא לרבי עקיבא נמי יש
 לפרוך, מה למנחת העומר בשביעית שכן מתרת חרש בחוצה
 לארץ שלא חל בו איסור שביעית.
 עוד הקשה: ואפילו למאן דאמר דחרש בחוצה לארץ לאו
 דאורייתא, גם יש לפרוך, מה למנחת העומר בשביעית שכן פאה
 להתיר לאו של חרש שישנו בתוכה, שכן על ידי הקטרת קומצה
 ניתרים שיריה מאיסור חרש.
 תמדה הגמרא על קושיא זו: אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא,
 אי הכי מריפה נמי תקריב – (תקרב) למזבח אפילו שהיא אסורה
 להדיוט, ותתיר את הלאו של טריפה שישנו בתוכה, ולא יעברו על
 אכילה.
 מסיק רב אחא מדיפתי את דבריה: אלא אם באת לפרוך את ההוכחה
 מעומר פריך הכי, מה למנחת העומר שכן מצותה כבד להביאה
 מן החדש, ואינה באה אלא מתבואה חדשה, מה שאין כן בטרפה
 שאפשר להביא קרבן גם מכשירה.
 הגמרא מביאה פירכות נוספות על הקל וחומר האמור: ריש לקיש
 אמר, אין להוכיח בקל וחומר שדבר שאסור להדיוט אסור גם לגבוה,
 משום דאיכא למימר מפשט הקטרת יוביה, שאסור להדיוט
 ומותר לגבוה.
 תמדה הגמרא: הלא המפשט נכרא – (אדם) הוא, ומזה שייך בו היתר
 לגבוה.
 מפרשת הגמרא בדברי ריש לקיש: אלא פשום הקטרת יוביה
 שאסור לצורך הדיוט, ואף על פי כן מותר לפשט לגבוה.
 דוחה הגמרא: מה לפשום הקטרת שכן כל מצותו היא כבד –
 במעשה זה שאסור להדיוט, ואין להוכיח ממנו על טריפה.
 מר פריה דרבינא אמר בביאור דברי הברייתא, שאין להוכיח בקל
 וחומר שדבר שאסור להדיוט אסור גם לגבוה, משום דאיכא למימר
 עבודות תמידים ומוספים בשבת יוביהו, שזמלאכה בשבת אסורה
 להדיוט, ואף על פי כן היא מותרת לצורך עבודות גבוה.
 דוחה הגמרא: מה לשבת שכן הותרה מפללה גם אצל הדיוט
 במילה, שהותרה בשבת, אבל טריפה לא הותרה בשום מקום.
 מקשה הגמרא: אטו מילה צורך הדיוט הוא, הלא מילה מצוה היא,
 ואם כן יש להוכיח משבת שאפילו דבר שאסור להדיוט יתכן שיהיה
 מותר לגבוה. משיבה הגמרא: אלא כך יש לדחות את הראיה משבת,
 מה לשבת שכן מצותה כבד, שהרי תמיד ומוספי השבת קרבים רק
 בשבת עצמה.
 רב אחא בר אבא אמר בביאור דברי הברייתא, שאין להוכיח בקל
 וחומר שדבר שאסור להדיוט אסור גם לגבוה משום דאיכא למימר
 כלאים יוביהו, שהם אסורין להדיוט בלבישה, ואף על פי כן מותרין
 לעבודת גבוה באבנטו של כהן.
 דוחה הגמרא: מה לכלאים שכן הותרו מפללן אצל הדיוט בחוטי
 צמר של ציצית בבגד פשתים, ועל כן הותרו גם לצורך גבוה, אבל
 טריפה שבשום מקום לא הותרה להדיוט יש לאוסרה אף לגבוה.
 מקשה הגמרא על דוחה זו: אטו ציצית צורך הדיוט הוא, הלא
 מצוה היא, ואם כן שוב יש להוכיח מכלאים על טריפה שאפילו
 של הותרו להדיוט כלל מכל מקום הם מותרים לגבוה. משיבה
 הגמרא: אלא כך יש לדחות את הראיה מכלאים,

אלא מה שהאיר המורה מותר אותו.
 מפרשת הגמרא: והא דריש לקיש לאו בפירוש איתמר, אלא
 מבבלא איתמר – מכלל דבריו בביאור המשנה שמענו זאת. דתנן
 להלן (סח), אין מביאין מהתבואה החדשה (מנחת בכורים) [מנחות,
 ובכורים], ומנחת נסכים הבאה עם קרבנות בהמה, קודם לעומר
 (דענין ממשקה ישראל), ואם הביא פסול. וכן קודם לשתי הלחם
 הקרבים בחג השבועות לא יביא מנחות וביכורים (משום דאיכא
 בכורים), ואולם אם הביא בדיעבד כשר. ואמר רבי יצחק אמר
 ריש לקיש, לא שנו שקודם העומר פסולים אלא בארבעה עשר
 ובחמשה עשר בניסן, אבל בששה עשר אם הביא כשר. (וקשה לי
 ליתוי במחוסר זמן) אלא קסבר ריש לקיש שעצם מה שהאיר
 המורה מותר את החדש אפילו לפני הקרבת העומר.
 הגמרא מביאה שיטה שלישית בדן עומר שלא לשמו: ורבא אמר,
 מנחת העומר שנקמה שלא לשמה פשיעה, וגם שריה נאכלין
 ואינה צריכה מנחת העומר אחרת להתירה. שכן אין מחשבה
 מועלת לפסול אלא במי שראוי לעבודה, ובדבר הראוי לעבודה,
 ובמקום הראוי לעבודה. אין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי
 לעבודה, לאפוקי – (להוציא) בהן בעל מום שפגל, שכן מאחר
 שהוא פסול לעבודה אין מחשבתו פוסלת. ואינה פוסלת אלא בדבר
 הראוי לעבודה, לאפוקי מנחת העומר שאינה נפסלת במחשבה
 משום דלא חוץ – שאינה ראויה לקרבן אלא רק להתיר את החדש,
 דהרי כל עיקרה של מנחה זו הריש הוא, שכן כל המנחות באות
 מחיטים וזו באה משעורים. ואין מחשבה פוסלת אלא במקום הראוי
 לעבודה, לאפוקי מחשבת פסול בשעה שנפגם המזבח ואינו ראוי
 לעבודה. ואם פיגל הכהן בקמיצה בשעה שהמזבח פגום אין המנחה
 נפסלת בכך.
 הגמרא דנה במקור פסול טריפה למזבח: תנו רבנן, נאמר (ויקרא א ב),
 'מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם'. בששה אומר (שם א) 'אם
 עלה קרבנו מן הבקר' למטה, שאין תלמוד לומר 'מן הבקר' שהרי
 כבר נכתב למעלה, אלא נכתב להוציא את המדפה ולפוסלה
 למזבח. וקשה, למה לנו מיעוט זה, והלא דין – (קל וחומר) הוא
 שטרפה אף תהיה ראויה למזבח. ומה בהמה בעל מום שאפילו
 שהיא מותרת להדיוט באכילה מכל מקום היא אסורה לגבוה,
 מריפה שאסורה להדיוט באכילה וכי אינו דין שתהיה אסורה
 לגבוה. אלא שיש לפרוך על קל וחומר זה, חלב ודם יוביהו שהם
 אסורין להדיוט באכילה ואף על פי כן הם מותרין לגבוה, שכן דם
 הקרבנות נזרק על המזבח וחלבם מוקטר עליו. אך יש לדחות פירכא
 זו, מה לחלב ודם שכן הם באין מבבל היתר, ורק הם אסורים אבל
 שאר הבהמה מותרת. אך תאמר במריפה שכולה אסורה באכילה,
 ומשום כן לא תהא מותרת אף לגבוה. אלא שיש לומר, מליקה
 בעוף קדשים תזכיר, שהרי כולה איסור נבילה ואסורה להדיוט
 באכילה, ואף על פי כן היא מותרת לגבוה. אם כן שוב אין ראייה
 שנבילה שאסורה להדיוט אסורה גם לגבוה. אך יש לדחות גם פירכא
 זו, מה למליקה שכן קדושתה אוסרתה, שהרי מעשה המליקה
 המקדש את העוף בקדושת קרבן הוא זה שאוסר אותו להדיוט
 באיסור נבילה, (בשעת קדושתה למזבח היא נאסרה להדיוט
 דהיינו מליקתה אבל קודם לכן לא נאסרה להדיוט), ועל כן
 איסורה להדיוט אינו סיבה לפסולה אף למזבח. מה שאין כן
 במריפה שאין קדושתה אוסרתה, ואין קשר בין קדושתה לבין
 איסורה, ועל כן יש לאיסור זה לאוסרה אף למזבח.
 מסיימת הברייתא: ואם השבתה שיש לדחות קל וחומר זה, מכל
 מקום בששה אומר 'מן הבקר' למטה, מוכח שאין תלמוד לומר
 'מן הבקר' אלא להוציא את המריפה.
 שואלת הגמרא: מה הוא 'אם השבתה' – מה היא התשובה על הקל
 וחומר.
 (סימן רקיע מר אדא לשי"ה)
 משיבה הגמרא: אמר רב, אין לפסול טריפה בקל וחומר, משום
 דאיכא למימר מנחת העומר תזכיר שאיסור טריפה להדיוט אינו
 סיבה לאוסרה גם לגבוה, שהרי מנחה זו אסורה להדיוט משום חרש,

1 מה לבלאים בבדי כהונה שכל מצותו בכה, שהרי כשרים רק
2 כשעשויים מצמר ופשתים יחדיו, ואין להוכיח מהם לשאר איסורי
3 הדיוט שיהיו מותרים לגבוה.

4 רב שישא בריה דרב אידי אמר בביאור דברי הברייתא המצריכה
5 דרשה לפסול טריפה למזבח, משום דאיכא למימר שאמנם מדבר
6 אחד בלבד אי אפשר להוכיח שיתכן להתיר טריפה למזבח, אך
7 ליתדר דינא ותימי – יחזור דין זה וילמוד בדרך מה הצד המשותף
8 משני דברים. שכן יש להוכיח ממליקה, שאפילו שהיא אסורה
9 להדיוט היא מותרת לגבוה, ואם תפרוך מה למליקה שכן קדושתה
10 אופרתה יש להשיב חלב ודם יוכיחו, שאפילו שלא המעשה
11 שמקדש אותם לגבוה אוסר אותם להדיוט. מכל מקום הם מותרים
12 לגבוה. ואם תפרוך מה לחלב ודם שכן באים מכלל בהמה של
13 היתר, יש להשיב מליקה תוכיח שאפילו שהעוף שנמלק אסור כולו
14 להדיוט, מכל מקום הוא מותר לגבוה. וחוור הדין – ושוב חוזרת
15 הפירכא ממליקה ושוב יש להשיב חלב ודם יוכיחו, וחוזר חלילה. לא
16 ראי זה בראי זה ולא ראי זה בראי זה – אין תכונתו של זה כתכונתו
17 של זה, ומכל מקום הצד השווה שבהן שהם אסורים להדיוט ומותרין
18 לגבוה. ואם כן אף אני אביא מרפה, שאף על פי שהיא אסורה
19 להדיוט תהא מותרת לגבוה.

20 פרכת הגמרא: מה להצד השווה שבהן [במליקה וחלב ודם] שכן כל
21 מצותה של עבודתה היא בכה, ואפשר לקיימה רק בדבר שהוא
22 אסור להדיוט. מה שאין כן בטריפה.

23 אלא אמר רב אשי, אין לפסול טריפה בקל וחומר, משום דאיכא
24 למימר מעיקרא דדינא פרכא – שקל וחומר זה מופרך מעיקרו, שכן
25 מהיכא קא מייתית לה – מנין באת לדורשו, מפעל מום, מה לבצל
26 מום שכן עשה בו הכתוב את דין הכהנים המקריבין בדין הקרבנות
27 הקריבין, שכשם שקרבן בעל מום פסול כך כהן בעל מום פסול
28 לעבודתו. אבל טריפה שאינה פוסלת בבחן יתכן שאף אינה פוסלת
29 את הבהמה.

30 אמר ליה רב אחא סבא לרב אשי, יוצא דופן יוכיח, שלא עשה
31 בו מקריבין בקריבין, שכן רק בקרבן נאמר פסול זה ולא בבחן
32 המקריב, והוא מותר להדיוט לאכילה ואסור בהקרבה לגבוה, ואם
33 כן יש ללמוד ממנו בקל וחומר על טריפה האסורה להדיוט שכל שכן
34 שהיא אסורה לגבוה. ואם תפרוך מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש
35 בבהמה, מה שאין כן בטריפה שקדושה בבכורה, יש להשיב פעל
36 מום יוכיח, שאפילו שנוהג בו דין בכורה וניתן לכהנים מכל מקום
37 אסור למזבח. ואם תפרוך, מה לבצל מום שכן עשה בו מקריבין
38 בקריבין, יש להשיב יוצא דופן יוכיח. וחוור הדין, לא ראי זה בראי
39 זה ולא ראי זה בראי זה, ומכל מקום הצד השווה שבהן שהם
40 מותרים להדיוט ואסורים לגבוה. ואם כן יש ללמוד מהם שכל שכן
41 מרפה אסורה להדיוט תהא אסורה גם לגבוה.

42 השיבו רב אשי: הלא יש לפרוך, מה להצד השווה שבהן [בבעל מום
43 ויוצא דופן] שכן לא הותרו בקדש בשום מקום, וכי תאמר גם
44 במריפה שהותרה מכללה בעוף קדשים שדינו במליקה שגם היא
45 אסורה למזבח.

46 אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, מרפה שהותרה מכללה
47 מאי היא, והיכן מצינו בה שניתר איסורה. אילמא שהותרה
48 במליקה דעולת העוף לגבוה, הלא פעל מום נמי בעופות אשתריו
49 אשתרי [הותר] מכלל איסורו לגבוה בעופות. שכן יש דין תמות
50 וזכרות רק בבהמה, שאינה כשירה למזבח אלא כשאין בה מום, ויש
51 קרבנות בהמה שאינם באים אלא מזכרים. ואולם אין דין תמות
52 וזכרות בעופות, וגם עוף בעל מום ונקבה כשרים להקרבה. אלא
53 ודאי כוונתך למליקה דחטאת העוף, שהותרה מכלל איסור טריפה
54 ונאכלת לכהנים, ועל כן אי אפשר ללמודה מבעל מום ויוצא דופן,
55 שכן לא מצינו בהם שהותרו מכלל לענין אכילת כהנים, שהרי
56 מעולם לא נאסרו באכילה. אך גם זו אינה פירכא, שהרי הבהנים
57 משולחין גבוה קא וכו' באכילתם שהיא כהקרבה לגבוה, וכשאוכלים
58 בעל מום בחטאת העוף נותר באכילתם איסור מום לגבוה. ואם כן
59 שוב אין לפרוך מה לטריפה שהותרה מכללה במליקה, שהרי גם

איסור מום הותר מכללו באכילת הכהנים בחטאת העוף.
מסיקה הגמרא: ואלא פריך הכי על הלימוד מבעל מום ויוצא דופן,
מה להצד השווה שבהן שכן מומן ניכר, שהרי מום גלוי לכל, וכן
יוצא דופן יש לו קול והכל יודעים שכן נולד, אך וכי תאמר במריפה
שאסורה למזבח, הלא יתכן שהיא מותרת שכן יש טריפה שאין
מומה ניכר לכל, כגון טריפה בבני מעיים. משום הכי איצטרך קרא
לפסול טריפה למזבח.

הגמרא מקשה ממה שמצינו מקורות אחרים לפסול טריפה: וכי פסול
מרפה מהקא [מ'מן הבקר] נפקא, הלא מהתם נפקא, ממה שנאמר
ביחזקאל (מז טו) 'מששקת ישראל', שאין מקריבים למזבח אלא מן
הדבר המותר לישראל באכילה, ומכאן יש לפסול גם טריפה
שאסורה באכילה.

עוד מקשה הגמרא: מדוע צריך ללמוד פסול טריפה מ'מן הבקר,
הלא ממה שנאמר במעשר בהמה (ויקרא כו לב) 'כל אשר יעבור תחת
השקב' נפקא, פרט למריפה שאינה נחשבת כעוברת תחת השבט
משום שאין לה חיות ואינה עוברת בבריות, שהיא פסולה למזבח.

מתרצת הגמרא, צריכי כל כתובים אלו, משום דאי 'מששקת
ישראל' בלבד הוה אמינא למעוטי מכתוב זה רק היכא דלא היתה
לה לטריפה שעת הכושר, וכגון שכבר במעי אמה נטרפה ומעולם
לא היתה כשירה, דומיא דערלה וכלאי הפרס שבתחילת הכתוב
האמור שמתחילתם אסורים. אבל אם היתה לה שעת הכושר וכגון
שנטרפה לאחר לידתה, אימא שתתבשר למזבח. על כן כתב רחמנא
'כל אשר יעבור', ללמדנו שגם כשהיתה לה שעת הכושר פסולה
למזבח. ואי כתב רחמנא רק 'כל אשר יעבור', הוה אמינא למעוטי
רק היכא דקודם נטרפה ורק לבסוף הקדישה למזבח, דומיא
דמעשר בהמה שבו נאמר הכתוב, שכן התמעטה שם ממעשר בהמה
שכבר נטרפה. אבל אם הקדישה בריאה ורק לבסוף נטרפה,
דקעידנא דאקדישה הנה חיוא – שבזמן שהקדישה עדיין היתה
ראויה למזבח, אימא שתתבשר למזבח. על כן כתב רחמנא 'מן
הבקר', ללמדנו שגם באופן זה נפסלה להקרבה. נמצא שצריכי כל
הכתובים האמורים.

משנה

אחד מנחת חומא ואחד כל המנחות, שקמצינן אחד מן הפסולים
לעבודה, כגון זר, אונו, טבול יום, מחוסר בגדים, מחוסר כיפורים,
כהן שלא הדין ידיו ורגליו, ערל, טמא, יושב, עומד על גבי בלים
או על גבי בהמה או על גבי רגלי חבירו, פסול – המנחות פסולות.
וכן אם קמין ביד שמאל פסול.

בן בתיא אומר, אין המנחה נפסלת בכך, אלא יחיד את הקומץ
לכלי ויחזור ויקמץ בימין.

אם קמין ועלה בידו עם הקומץ צרור [אבן] או צרר מלח או
קורט של לבונה הנתונה על המנחה, פסול – קמיצתו פסולה, מפני
שאמרו חכמים, הקומץ היתר והחסר פסול. ששיעור הקומץ הוא
מלא קומצו של הכהן, ואם קמץ פחות משיעור או יותר ממנו
הקמיצה פסולה, וכשהתערב בקומץ דבר אחר מלבד הקמח הרי
נחסר משיעור הקומץ כנגד דבר זה.

ואיזהו הקומץ היתר פסול, שקמצינן מבוזין – מלא וגדוש. והקומץ
החסר, שקמצינן בראשי אצבעותיו בלבד, ולא כופף את האצבעות
על כף היד, אלא קמץ על ידי שקיפל את אצבעותיו.

נמרא

שואלת הגמרא: למה לי למיתנא אחד מנחת חומא ואחד כל
המנחות, ליתני 'כל המנחות שקמצינן זר ואינו וכו' פסול' ותו לא.
משיבה הגמרא: לשיטת רבי שמעון איצטרך לומר שגם במנחת
חומא נהגים פסולים אלו. דתניא, אמר רבי שמעון, בדין הוא
שתהא מנחת חומא מעונה שמן ולבונה כשאר מנחות, כדי שלא
יהא חומא נשקר לחסוך את דמיהם. ומפני מה אינה מעונה שמן
ולבונה, כדי שלא יהא קרבנו של החוטא מהויר.
וכמו כן בדין הוא שתהא חטאת חלב מעונה נסכים כשאר קרבנות,

מנחות. פרק ראשון – כל המנחות דף ו עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קט רש"י תוספות

כלאים לגבוה – אבנטו של כהן. מצותו בכך – גזירת הכתוב שלא ידא אבנט אלא של כלאים, דכתיב (שמות לט): "ותכלת וארגמן" וגו', ואמרין יבמות (ד, ב): מדרש כינתא תכלת עמרא. רב שישא בריה דרב אידי אמר – להכי איצטריך קרא, משום דאיכא למימר: ניהדר דינא וניתיב במה הצד דטריפה מותרת לגבוה. מקריבין בקריבין – דמוס פסול בכוח כמו בובח. אבל טריפה לא פסיל

בבהניס, דתנן בבכורות בפרק "מומין אלו" (מה, ב): ואלו כשרין בארס ופסולין בבהמה, אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן. להכי איצטריך קרא. אמר ליה רב אחא [סבא] לרב אשי – ואבתי למח לי קרא? הא איכא למימר. יוצא דופן יוכיח – שכהן יוצא דופן כשר לעבודה, וקרוב יוצא דופן פסול, דאמרין בתורת כהנים: "כי יולד" – פרט ליוצא דופן. מה ליוצא דופן שאינו קדוש בבכורה – ד"פטר רחם" כתיב (שמות יג), תאמר בטרפה שקדושה בבכורה אם גזל עם טריפתה הלכך איצטריך קרא. בעל מום יוכיח – שקדש בבכורה ואסור לגבוה, אף אני אביא טריפה, ולמה לי קרא? הצד השוה בו, ולמה לי קרא? מליקה – טריפה היא לכתחילה, דחוקך שדרה ומפרקת, כדאמרין בפרק קמא דשחיטת חולין (כ, ב), והותרה לגבוה מכלל איסורה להדיט אשתורי, אף אני אביא טריפה (ולמה לי קרא). מליקה דחטאת העוף בכהנים – ובבעל מום יוצא דופן לא אשכחן היתר לכהנים מכלל איסור, דאין בהן שום איסור לגבי כהנים. משולחן גבוה הוא דוכו – וגבי גבוה אשכחן בבעל מום בעופות היתר מכלל איסור, וליכא מה להצד בו, ולמה לי קרא? בעל מום מומן ניכר – שאין מומן פסול אלא בגלוי, כדאמרין בבכורות בפרק "על אלו מומין" (לו, א), ויוצא דופן מומן ניכר, דאית ליה קלא והכי יודעים. טריפה יש שאין מומם ניכר – כגון בבני מעיים. שלא היתה לה שעת הכושר – דנטרפה ממעי אמה, דומיא דערלה וכלאי הכרם דכתיב בההוא קרא, דכתיב ביה: "מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל", ואמרין בפרק "אלו עוברין" במסכת פסחים (מה, א): "מן המאתים" – מן המותר שתי מאות שנשתיירו בביר, מכאן לערלה שבטלה במאתים. כל אשר יעבור תחת השבט – פרט לטריפה שאינה עוברת, משום דאין לה חיות לא חשיב לה עוברת. והאי קרא כתיב במעשר וגמרין שאר קרבנות מיניה בגויה שוח, נאמר כאן "תחת אמו" ונאמר להלן "תחת השבט" בו בפרק תשעי דבכורות (נו, א), משנה זר ואונן – וכל הני מפרש בובחים (טו, ב) מקריא דעבודתן פסולה. ואוחרתן בסנהדרין בסוף "אלו הן הנשרפין" (פג, א) – ערל – כהן ערל, שמתו אחיו מחמת מילה. יושב – "לעמוד לשרת" כתיב. על גבי כלים או על גבי כהמה או הגל הביר – בובחים (כד, א) מפרש: דבעינן שלא ידבר חוצץ בין רגליו לבין הרצפה. שפאל – מפרש בגמרא מנל דפסול. בן בתירה – אבולחו פליג, אור ואונן וכל הך. עלה בידו צרור – נמצא קומץ חסר מן הצרור, וכן מלא או לבנה. מבורץ – גרוש. לישנא אחרינא: שנראה קמח חוצץ בין ראשי אצבעותיו לפס ידו. בראשי אצבעותיו – מעט, שלא פשטו על פס כל ידיו. נמרא – שלא היה קרבנו מחודר – שלא תהא המנחה נאה. חפאת חלב – (היינו חלב) היינו סתם חטאת. חטאת אינה טעונה נסכים בפרק שתי מדות (מנחות ז, ב).

מה לכלאים שמצותו בכך? רב שישא בריה דרב אידי אמר: משום דאיכא למימר, ליהדר דינא ותייב במה הצד: מה למליקה שכן קדושתה אוסרתה – חלב ודם יוכיחו; מה לחלב ודם שכן באים מכלל היתר – מליקה תוכיח; וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן – שאסורין להדיט ומותרין לגבוה, אף אני אביא מרפה, אף על פי שאסורה להדיט תהא מותרת לגבוה. – מה להצד השוה שבהן שכן מצותה בכך? אלא אמר רב אשי, משום דאיכא למימר: מעיקרא דדינא פרכא, מהיכא קא מיייתית לה? מפעל מום; מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבין בקריבין. אמר ליה רב אחא סבא לרב אשי: יוצא דופן יוכיח, שלא עשה בו מקריבין בקריבין, ומותר להדיט ואסור לגבוה! – מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש בבכורה. – בעל מום יוכיח! – מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבין בקריבין. – יוצא דופן יוכיח! וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן – שמוותרין להדיט ואסורים לגבוה, וכל שכן מרפה שאסורה להדיט תהא אסורה לגבוה! – מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו מכלל, תאמר במריפה שהותרה מכללה! אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מרפה שהותרה מכללה מאי היא? אילימא מליקה דעולת העוף לגבוה – בעל מום נמי בעופות אשתורי, תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות! אלא מליקה דחפאת העוף לפניהם – כהנים משולחן גבוה קא זכו! ואלא פריך הכי: מה להצד השוה שבהן שכן מומן ניכר, תאמר במריפה שכן אין מומן ניכר, משום הכי איצטריך קרא. ומריפה מהכא נפקא? מהתם נפקא: "ממשקה ישראל" – מן המותר לישראל; מ"כל אשר יעבור תחת השבט" נפקא פרט למריפה שאינה עוברת! – צריכי, דאי ממשקה ישראל הוה אמינא: למעוטי היכא דלא היתה לה שעת הכושר, דומיא דערלה וכלאי הכרם, אבל היתה לה שעת הכושר אימא תתכשר – כתב רחמנא: "כל אשר יעבור"; ואי כתב רחמנא "כל אשר יעבור" הוה אמינא: למעוטי היכא דנמרפה ולכסוף הקדישה, דומיא דמעשר, אבל הקדישה ולכסוף נמרפה, דבעדינא דאקדישה הוה הויה אימא תתכשר – כתב רחמנא: "מן הכקר", צריכי. משנה אחד מנחת חומא ואחד כל המנחות שקמצין זר, אונן, מבויל יום, מחוסר בנדים, מחוסר כיפורים, שלא רחץ ידיו ורגליו, ערל, טמא, יושב, עומד על גבי כלים, על גבי כהמה, על גבי רגלי חבירו – פסול. קמצין בשמאל – פסול, בן בתירה אומר: יחזור ויחזור ויקמץ בימין. קמצין ועלה בידו צרור או נגר מלא או קורט של לבונה – פסול, מפני שאמרו: הקומץ היתר והחסר – פסול. ואזהרה היתר – שקמצו מבורץ, וחסר – שקמצו בראשי אצבעותיו. גמרא למה לי למתא "אחד מנחת חומא ואחד כל המנחות"? ליתני: כל המנחות שקמצין זר ואונן! – לרבי שמעון איצטריך; דתניא, אמר רבי שמעון: בדין הוא שתהא מנחת חומא מעונה שמן ולבונה, שלא יהא חומא נשכר, ומפני מה אינה מעונה? שלא יהא קרבנו מהודר; וברין הוא שתהא חפאת חלב מעונה נסכים, שלא

מה לכלאים שכן מצותו בכך – ואף על גב דאפשר לקיים בטילת של צמר, מכל מקום בסדין של פשתן שחייב בציצית לא אפשר לקיים בכך. ואם תאמר, ולימא: גיד הנשה במחזיר יוכיח, דאין מצותו בכך ושרי לגבוה, כדאמר בריש "גיד הנשה" (חולין ז, ב). וכי תימא מה לגיד הנשה שכן מחובר – הך יוכיחו ויש לומר: כיון דאין לו היתר אלא על ידי חיבור, לא הוי למיעבר מיניה "יוכיח". בעל מום נמי הותר בעופות – ונראה לי דהשתא מצי למילף ממוחוץ אבר ויוצא דופן, ולכסוף כשאמר: שכן מומן ניכר, אתי הכל שפיר. שכן מומן ניכר – ואין לומר דמחוסר זמן ואותו ואת בנו ומוקצה תעבר ורובע ואתנן ומחזיר יוכיחו, דכל הני יש להם קול, יותר מטריפה בבני מעיים שאין יודע כלל, כי היכי דחשיב יוצא דופן מומן ניכר משום דיש לו קול. ומחיה דשריא להדיט ואסורה לגבוה אין ללמוד טריפה, דמה לחיה שכן אין במינה לגבוה, ושכן מומה ניכר. דומיא דערלה וכלאי הכרם – ואם תאמר: והא אמרין פרק "כל שעה" (פסחים כה, א) וב"ב הבשר" (חולין קטז, א): זאת אמרת כלאי הכרם עיקרן נאסר, והאילו והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה! ויש לומר: דכלאים דכתיבי כהאי קרא איירי בענבים שעושין מהם יין לנסכים, כדדרשין (פסחים מה, א): "מן המאתים" – ממותר שתי מאות שנשתיירו בביר, וזהו לא היתה להם שעת הכושר, דדוקא דחרץ שנורה הוא שותה לה שעת הכושר קודם השרשה, ומן החרץ אין עושין נסכים. ואם תאמר: אותם ענבים עצמן היתה להם שעת הכושר קודם שהוסיפו מאתים! ויש לומר: דמה שנתוסף באיסור אחר שנעשה כלאים שגול אחרי כן – לא היה לו מעולם (אחרי כן) שעת הכושר. והאי דמיסרסר אף מה שגול קריא – לפי שאין אפשר להבדיל זה מזה להפריש תערובתם. כתב רחמנא כל אשר יעבור – אף על גב דמוכח דהיכא שהיתה לו שעת הכושר לא ילפינן מ"משקה ישראל", אפילו הכי מיייתי ליה בכל דוכתא בפרק "כל האסורין" (תמורה דעל, א) גבי נעדר, משום דעל ידי תלתא קריא מסקינן דאין לחלק. שקמצין זר אונן בו – והוא הדין שתיי יין ופרועי ראש במינה ומחלי עבודה, כדאמרין בפרק "אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פג, ב), ותנא ושיי. בן בתירה אומר יחזור ויקמץ בימין – למאי דמוכח בגמרא דהוא הדין אבולחו פסול דלעיל, יש לתמוה דלא עריב פסול שמאל בחדי פסול דלעיל! ויש לומר: משום דסלקא דעתך דשמאל כיון דאית ליה הכשרא ביום הכיפורים – קבע עבודה, ולא תיעיל בה חזרה. חסר שקמצו בראשי אצבעותיו – אגב דמפרש יתר – וחזר ומפרש חסר כיצא בו אף על גב דצריך וגרירי וקורט משום חסר הוא שלא

שלא יהא חוטא נשכר – תימה: במה נשכר? והלא בין יש עמו נסכים בין אין עמו נסכים? הוי כסלע, ותנן לקמן בפרק בתרא (ק, ב): "הרי עלי שור" – יביא הוא ונסכיו במנה, "כבש" – יביא הוא ונסכיו כסלע, ובחטאת של שמונת מקדש נמי כסלע, אף על פי שאין עמה נסכים ולא פירכא הוא. **הואיל** ואוקמינן רישא דלא כרבי שמעון – תימה: לרב

אשי דריש פירקן, דאיתא כרבי שמעון, מאי

איכא למימר? **לא** יביא מתוך ביתו וימלאנו –

סולת עשרון, דקסברי: קדושת כלי קבעה לשם

מנחה, דשבו אין מוסיפין עליה ומיפסלא בחסרון,

כדאמרין בהאי פירקא (ט, ב): "מן המנחה" –

פרט לשחורה, כך פירש בקנטרס. וקשה: דהא

רבי שמעון בן לקיש איתותב לקמן, דאמר: מנחה

שחורה קודם קמיצה – לא יביא מתוך ביתו

וימלאנו ועד קשה: למה לי קרא לקמן לבן

בתירא "וקמץ משם" ויחזור וקמץ, מנא תיתי לן

דקדושת כלי קבעה? ונראה לפרש: דבולח

וסבירא ליה כרבי יוחנן דקדושת כלי לא קבעה,

אלא בקמיצת פסולים פליגי אי קבעה אי לא

קבעה, ומצי למימר דהכי רוצה לומר פירוש

הקנטרס: **שאני** פרה דקדשי בדר הבית היא

– משמע דליכא מאן דפליג, ובפרק קמא דחולין

(יא, א) ובפרק קמא דשבועות (יא, ב) פירשתי.

וכי תימא ממנה לא ילפינן – פירש בקנטרס:

קודם שנבדל אהרן, משמע שרצה לומר

דלאחר אהרן לא הותר זר בבמה, ואי אפשר

לומר כן, כדמוכח בפרק בתרא דובחים (קח, א)

דררשי: "איש" (איש) הכשיר לא הור, והיינו

לאחר שנבדל אהרן, ועוד מצינו (שמואל א יג)

שאלו ושמואל שהקריבו בבמה. **שהרי** יוצא

כשר בבמה – ואם תאמר: דהרי יוצא דם כשר

בבמה, ותנן בפרק "המזבח מקדש" (ובחים פד, א)

ויוצא דמה חוץ לקלעים, לרבי יהודה אם

עלתה תרדו ויש לומר: דהבארי ודאי ידרו, אבל

הדם אינו מתקנח מכותלי המזבח. **אלא** טעמא

דאשמועינן – בשום מקום לא פריך בענין זה

דקשיא ליה הכא, אמאי איצטריך ליה לרב

לאשמועינן הא דתניא בביריתא. ושמן שגורה

היתה בפי כל.

ממקום שרגלי חור עומדות – לקמן בפירקין

מפרש: אצטריך, לסקא דעתך אמנא

הואיל וכתבי "הגהשה וקמץ", מה הגשה בקרן

מערבית דרומית אף קמיצה כו', ובקנטרס לא

פירש כן. **וביון** דקרא סתמא כתיב מה לי

שמואל כו', – ואם תאמר: בפרק "המזבח מקדש"

(ובחים פד, א) דתנן: שקיבלו פסולין חרוק את

דמן שאם עלה לא ידר, ומקמינן לה בפסולין

דחזו לעבדת צבור, ומרבי לה (הכא) מ"זאת

התורה". ואמאי לא פריך דכיון דקרא סתמא מה

לי חזו ומה לי לא חזו ויש לומר: משום דדרשינן

"זאת היא העולה" – הרי אלו מיעוטינן,

וכי

בתירא אומר: מנין שאם קמץ בשמאל שיתור ויחזור ויקמץ ביומין? תלמוד לומר: "וקמץ משם"

ממקום שקמץ כבר; וכו' דקרא סתמא כתיב בה, מה לי שמאל ומה לי שאר הפסולין? **אלא**

הא קמישמע לן רב: קמץ – ואפילו קידש; ולאפוקי מהני תנאי, דתנאי, רבי יוסי בן יוסי בן יאסיין

ורבי יהודה הנחתום אמרו: במה דברים אמורים – שקמץ ולא קידש, אבל קידש – פסל. ואיכא

דאמרי: קמץ – איז, קידש – לא; במאן? בהני תנאי, ולאפוקי מתנא קמא. מתקורף לה רב נחמן:

מאי קא סברי הני תנאי? אי קמיצת פסולין עבודה היא – אף על גב דלא עביד ליה מתן פליו

אי קמיצת פסולין לאו עבודה היא, כי עבד לה מתן פליו מאי הוה? הדר אמר רב נחמן: לעולם

עבודה היא, ולא גמרה עבודתה עד דעביד לה מתן פליו. – אי הכי, אפילו לא קידש,

וכי

משמע: ממקום שרגלי חור עומדים שם קומץ, והיינו מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה, ובמזרח הם. וקא משמע לן דלא בעינן קמיצה בצפון כשאר

קדשים, אלא כל העולה כשרה לקומץ. סתמא כתיב – "וקמץ משם" – ממקום שקמץ כבר והחזירו קומצה משום פסולת. (אחור) ואחד פסול ואחד פסול ורות

במשמע: **אלא קא משמע לן רב:** דביומין קידש – כיון שמתן כלי, מכשיר כלי בתירא. דאי לא דקידש מיירי רב, לא הוה דקידש שמיירי רב, במה דברים

אמורים – דבן בתירא מכשיר בחורה. **מתנא קמא** – דפליגי בברייתא אדרבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום. אי קמיצת פסולין עבודה היא – לפסול אפילו לא

נתן קומץ בכלי – לא תתקן בחורה. **ואי** לאו עבודה היא – דלא חשיב, הואיל ובפסולין נעשית, כי עבד מתן כלי נמי לא חשיב ואפשר בחורה

וקא

אי הכי – במסכת זבחים (טו, ב) קתני: כל הזבחים שקיבל דמן זר ואונן וכל הני

דמתניתין – ליתני נמי כי מתניתין: אחד חטאת חלב ואחד כל הזבחים כו' **כולהו**

משמע – ולא פליגי רבי שמעון. **אצטריך** – אף על גב דבלאו הכי נמי הוה מנחת חוטא

בכלל, ולא פליגי רבי שמעון – אפילו הכי אצטריך למיתנייה, דמהו דתימא: מררישא

דקתני דשלא לשמה לא עלו לשם חובה,

אוקמינן בריש פירקין (מנחות ב, ב) לרבה

ולרבה מתניתין דלא כרבי שמעון, סיפא נמי

דקתני: כל המנחות שקמץ זר כו' דלא כרבי

שמעון, דמדפלגי ברישא פליגי נמי בסיפא,

ואמר במנחת חוטא דכי היכי דאין קרבנו

מוהדר, כי קמצי לה פסולין כשרה. **קא משמע**

לן – משנה יתירה "אחד מנחת חוטא" דלא

אצטריך למיתנייה אלא לרבי שמעון, דרבי

שמעון נמי מודה בסיפא. **לא יביא מתוך ביתו**

וימלאנו – סולת לעשרון. דקסברי: קדושת כלי

קבעה לשם מנחה, דשבו אין מוסיפין עליה,

(מנחות ט, ב): "מן המנחה" – פרט לשחורה.

יביא מתוך ביתו – דקסברי: קמיצה קבעה,

והא לא קמץ כהו. וכחאי גזנא פליגי אמוראי

לקמן בשמעתין (שם ט, א). **ומאי שנא שמאל**

– כלומר, ואמאי? הוה אמנא דכשאר פסולין

לא מכשיר לאהדורי אלא בשמאל? **ביום**

הכפורים – נטל את המחתה בימינו ואת הכף

בשמאל. **כשחיה** – כדאמרין לקמן בפרק

שליש (מנחות ט, א): "והקריבו בני אהרן את

הדם" – מקבלה ואילך מצות כהונה, לימד על

השחיטה שכשרה בור. **ואמר רב** **עלה** – היינו

טעמא דפסולה, דכתיב בה אלעזר וכתוב בה

"חוקה" ו"חוקה" עיכובא. **שאני פרה** –

דטעמא דשחיטה פסולה בור – לאו דעבודה

היא, והא קדשי בדר הבית דלא שייכא בה

עבודה. אלא גזירת הכתוב היא דור פסול בה.

ולאו כל דבן הוא – בקדשי בדר הבית

חשובה עבודה, בקדשי מזבח לא כל שכן?

ואפילו הכי זר כשר בשחיטת קדשים,

אלמא אשכחן הכשר בעבודה. וגבי קמיצה

נמי אית ליה תקנתא בחורה לבן בתירא.

ולמה לי דרב? **אמר רב** **שישא** – לעולם

לאו עבודה. והאי דבעיא כהן גבי פרה

אדומה – גזירת הכתוב היא, מידי דהוה

ואמראות נגעים. ונילף **מבמה** – כלומר,

דבר למד לי? מאי שנא שמאל לכשיר כן

בתירא בחורה – דאית ליה הכשר ביום

הכפורים, זר נמי אנא דיענא דמכשר נמי כן

בתירא, דהא אית ליה הכשר בבמה קודם

שנתקדש אהרן, שהעבודה בבכורות! וכי

תימא **מבמה לא ילפינן** – דעדיין לא נבדל

אהרן. והתניא **מנין ליוצא** – מאימורי

חטאת ועולה חוץ לקלעים, שאף על פי

שהוא פסול, כדאמרין ב"כיצר צולין"

(פסחים פב, א) מ"זן לא הובא את דמה?

אם עלה – לא ירד? **שהרי יוצא כשר**

בבמה – שלא היו שם קלעים. **תנא אואת**

תורת העולה **ספיר** – כדאמר במסכת נדה

בפרק "יוצא דופן" (מ, ב): תורה אחת לכל

העולה שאם עלו לא ירדו. והאי דנטק במה

– קצת סמכא בעלמא היא, אבל עיקר

טעמא מזהות יליף. וקמץ **משם** – מלא

קומצו. רישיה דקרא כתיב (ויקרא ב)

"והביאה אל בני אהרן הכהנים", "וקמץ

ביום

שקמיצה פסולה נחשבת כמי שאינה, הרי זה כמו קודם הקמיצה, ועדיין אפשר להשלימה על ידי קמח אחר.
דוחה הגמרא תירוצו זה: **א' הכי** מדוע אומרת המשנה **ב' ב' בתירא** **אומר יחזיר ויחזור ויקמץ פימין**, הרי כשאין הקומץ בעין שוב אי אפשר להחזירו לכלי, אלא **ב' בתירא אומר יחזיר ויביא** קמח אחר מתוך ביתו וימלאנו ויחזור ויקמץ פימין' **מביע ליה** לתנא של המשנה לומר בביאור שיטת בן בתירא.
הגמרא חוזרת בה מתירוצה הקודם, ומפרשת את דברי רב באופן אחר: **ב' קא אמר רב** ז"ר שקמץ יחזיר, לפי שיטת בן בתירא אמר בן, אך לשיטת חכמים אכן לא תועיל החזרת הקומץ לכלי.
מקשה הגמרא: הלא **פשיטא** שלדעת בן בתירא מועילה החזרת הקומץ שנקמץ על ידי זר, כשם שהיא מועילה לקומץ בשמאל, ומדוע הוצרך רב להשמיענו דבר זה.
מתרצת הגמרא: מהו **דתימא**, עד כאן לא קא מכשר בן בתירא את המנחה על ידי החזרת הקומץ אלא כשנקמצה בשמאל, משום שמצאנו הכשר בעבודת שמאל ביום הכיפורים, שכן הכהן הגדול שנכנס לקודש הקדשים נוטל את מחתת הגחלים בימינו ואת כף הקטורת בשמאלו, אבל בקומץ שנקמץ בשאר פסולין לא תועיל החזרתו לכלי, משום שאין להם הכשר בשום מקום. קא משמע לן רב, שלדעת בן בתירא מועילה החזרת הקומץ בכל הפסולים, ולא רק בקמיצה בשמאל.
שואלת הגמרא: מאי שנא מנחה שנקמצה בשמאל שלדעת בן בתירא אפשר להחזיר את הקומץ ולחזור ולקומצו משום דאשכחן [שמצאנו] לה הכשירא בעבודת יום הכיפורים, הלא עבודה זר נמי אשכחן לה הכשירא בשחיטה, שכן שחיטה כשירה בזר. ואם כן מדוע הוצרך רב להשמיענו שגם בקמיצה זר אמר בן בתירא את דבריו.
מתרצת הגמרא: שחיטה לא עבודה היא, ועל כן היא כשירה בזר, אבל בעבודה לא מצאנו שום הכשר בזר, ועל כן יתכן שקמיצה זר פוסלת לגמרי את המנחה ואף החזרת הקומץ לא תועיל להכשירה.
מקשה הגמרא על תירוצו זה: וכי שחיטה היא לא עבודה, והאמר רבי ירמיה אמר רב, שחיטת פרה אדומה כזר פסולה, ואמר רב עולה, שהיא פסולה משום ש'אלעזר' ו'חוקה' כתיב בה. שכן נאמר (במדבר יט ב) ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה וישחט אתה לפניו, וכן נאמר בה (שם ט כא) והייתה להם לחקת עולם, וכל מקום שנאמר בו 'חוקה' כל הפרטים שנאמרו בו מעבבים, ועל כן אין כשירה שחיטתה אלא על ידי כהן כאלעזר. ומאחר שמצינו שכהונה מעכבת בשחיטת פרה אדומה, מוכח ששחיטה היא עבודה. מתרצת הגמרא: שאני שחיטת פרה אדומה, שטעם פסול שחיטתה בזר אינו משום שהיא עבודה, דהרי קדשי פדך הפית היא ואינה קדושה בקדושת מזבח, ובין כך אין שייכת בה עבודת הקרבנות. אלא בהכרח גזירת הכתוב היא, שאפילו שחיטה עבודה היא טעונה כהונה, ואם כן אין להוכיח ממנה לכל שחיטת קדשים שהיא עבודה. תממה הגמרא על תירוצו זה: ולא כל דכן [כל שכן] הוא, הלא אם קדשי פדך הפית כמו פרה אדומה פקעו [צריכים] כהונה משום שנתנה התורה לשחיטתם דין עבודה אפילו שאין שייך בהם ענין עבודה, וכי יתכן לומר שקדשי מזבח לא פקעו כהונה ולא תיחשב שחיטתם כעבודה. ואם כן אין לומר ששחיטה כשירה בזר משום שאינה עבודה, אלא בהכרח הוא משום שהכשירה התורה עבודה זו גם בזר, ולפי זה שוב חוזרת הקושיא האמורה למקומה, הלא כמו שמצינו בשמאל שהכשירה תורה פסול זה בעבודת יום הכיפורים, כמו כן הכשירה תורה פסול ירות בעבודת שחיטה.
מתרצת הגמרא: אמר רב שישא בריה דרב אידי, לעולם שחיטה אינה עבודה, וגזירת הכתוב שנאמרה בשחיטת פרה בזר שהיא פסולה אינה משום שנתנה לה התורה דין עבודה, אלא גזירת הכתוב בעלמא היא שלא תהיה כשירה אלא בכהונה, מדי דהנה [כמו]

כדי שלא יהא חוטא נשכר להקל עליו יותר מבשאר מנחות ולחטוך לו את דמי הנסכים, ומפני מה אינה טעונה נסכים, כדי שלא יהא קרבנו מהודר.
מסקנה הגמרא את תשובתה: אילו היתה המשנה שונה בסתם 'כל המנחות' סלקא דעתך אמינא, הואיל ואמר רבי שמעון בקרבנות חוטא שרצון התורה הוא שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר, על כן ב' קמצי לה פסולין נמי התבשר, ורק שאר מנחות נפסלות על ידי קמיצת פסולים. קא משמע לן – על כן הוצרכה המשנה להשמיענו, שבין מנחת חוטא ובין שאר המנחות שנקמצו על ידי פסולים נפסלות.
מקשה הגמרא: אי הכי התיב נמי ליתני אם כן גם במשנה בזבחים המפרטת את הפסולים לקבלת דם זבחים, היה לה להוסיף ואמר חטאת חלב ואחר כל הזבחים שקבלו דמן זר ואונן וכו' פסולים, ולימא שרבי שמעון אצטרף להשמיענו שגם קרבן חוטא נפסל על ידי קבלת פסולים, ואפילו שרצון התורה שלא יהיה מהודר, ומדוע שנתה בסתם 'כל הזבחים' ותו לא. אלמא – אלא מוכח משם, דביין דתנא ליה 'כל הזבחים' ולא קתני 'חזין מחטאת חלב', בולחן זבחים בלא יוצא מן הכלל משמע, ואין צורך לפרש שהוא הדין לחטאת, ואם כן הלא נמי ביין דתנא 'כל המנחות' ולא קתני 'חזין ממנחת חוטא', בולחן מנחות במשמע, ולמה הוצרכה המשנה לפרש שהוא הדין למנחת חוטא.
מתרצת הגמרא: אצטרף להוסיף 'אחד מנחת חוטא', אפילו ש'כל המנחות' כולל גם מנחת חוטא. שכן סלקא דעתך אמינא, הואיל ואוקימנא לרישא – מאחר שהעמדנו את המשנה הקודמת הסוברת שפסול שלא לשמה נאמר גם במנחות דלא כשיטת רבי שמעון הסובר שפסול זה נאמר רק בזבחים כמבואר לעיל (ב), אם כן מסתבר שהסיפא [משנתינו] נמי סוברת דלא כשיטת רבי שמעון הסובר שרצון התורה הוא שלא יהיה קרבן החוטא מהודר, ולשיטתו תהיה מנחת חוטא כשירה גם על ידי פסולים. קא משמע לן שגם לשיטת רבי שמעון מנחת חוטא שנקמצה על ידי פסולים פסולה. הגמרא דנה האם מועילה החזרת הקומץ לכלי לאחר קמיצה פסולה: אמר רב, זר שקמץ את המנחה, יחזיר את הקומץ לכלי המנחה, ואחר כך יחזור כזר כשר ויקמץ, ובכך תחזור המנחה להכשרה.
מקשה הגמרא: והא אנו פסל' תנן – והרי שנינו במשנתינו שפסול שקמץ את מנחה פסל אותה, ומשמע מלשון זו שהמנחה פסולה לגמרי, ושוב אין לה תקנה.
מתרצת הגמרא: מאי פסל', פסל את המנחה עד שיחזיר אליה את הקומץ, אך לאחר מכן היא חוזרת להכשרה.
דוחה הגמרא תירוצו זה: אי הכי היינו בן בתירא – אם אכן גם לדברי חכמים מועילה החזרת הקומץ לכלי, נמצא ששיטתם היא כשיטת בן בתירא הסובר שאם קמץ בשמאל יחזיר את הקומץ ויחזור ויקמץ פימין, והרי מדברי המשנה בשמע שבן בתירא בא לחלוק על חכמים. מתרצת הגמרא: אי דאיתיה [אם ישנו] לקומץ בעיניה ועדיין הוא קיים לא פליגי רבנן עליה דבן בתירא, ולדברי הכל אפשר להחזירו ולקמץ שוב, כי פליגי באופן דחסי קומץ זה וכבר איננו קיים. דרבנן סברי שאם נחסר מקמח המנחה לאחר שהתקדשה בכלי שרת, לא יביא קמח אחר מתוך ביתו וימלאנו לכלי להשלים את המנחה לשיעורה הראוי. שכן דורשת הברייתא להלן (ט) ממה שנאמר (ויקרא ב א) והגותרת מן המנחה, פרט למנחה חסרה שהיא פסולה. וסוברים חכמים שקידוש הכלי קובע את המנחה, ומאותה שעה שוב אי אפשר לשנותה ולצרף אליה סולת אחרת. לפיכך מנחה שנקמצה בפסול והקומץ כבר איננו בעין פסולה, שכן נחסר משיעורה כשיעור קומץ זה ואי אפשר להשלימו בקמח אחר. ובן בתירא סבר, שאף לאחר שנחסר שיעור המנחה על ידי הקמיצה הפסולה, אפשר לתקנה על ידי שביא קמח אחר מתוך ביתו וימלאנו לכלי כדי להשלים את המנחה לשיעורה הראוי. שכן לשיטתו הקמיצה קובעת את המנחה ולא קידוש הכלי, ועד הקמיצה עדיין אפשר להוסיף עליה. ומאחר

1 וְכִי מִתְּדַר לִיה לְקוֹמֵץ לְדוֹבְתָהּ תִּקְדָּשׁ וְלִפְסוֹל – וְהָרִי כִשְׁהוּא
2 מַחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ לְמִקְוֵמוֹ בְּכָלִי שֶׁרַת הָרָאשׁוֹן שֶׁל הַמִּנְחָה, הָרִי הוּא
3 מִקְדָּשׁוֹ בִּקְדוּשַׁת קוֹמֵץ וְגוֹמֵר אֶת עֲבוֹדָתוֹ, וּבִאֲוָתָהּ שֶׁעָשָׂה יֵשׁ לוֹ
4 לְהַפְסֵל מִשּׁוּם שֶׁנֶּעֱבַד בִּפְסוֹל.

5 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, זֹאת אוֹמְרָת – מִכָּאן רָאִיָּה שֶׁכָּלִי
6 שֶׁרַת אֵין מִקְדָּשִׁין אֶת מַה שֶּׁבְּתוֹכָם בִּקְדוּשַׁת הַגּוֹף אֵלֶּא אִם כֵּן נִתְּנוּ
7 בְּתוֹכָם מִדְּעָת – [עַל דַּעַת] שִׁיקְדָּשׁ הַכָּלִי, וְלֹא כִשְׁנִיתָנוּ שֶׁלֹּא עַל
8 דַּעַת לְקַדָּשׁ. וּכְשֶׁמַּחְזִיר הַפְּסוֹל אֶת הַקּוֹמֵץ לְכָלִי הָרָאשׁוֹן אֵין רִצּוֹנוֹ
9 שִׁיתְקַדֵּשׁ הַקּוֹמֵץ בְּנִתְּנָהּ זֶה, אֲלֵא בְּדַעַתוֹ לְבַטֵּל אֶת הַקְּמִיצָה הַקּוֹדֶמֶת
10 וּלְקַמֵּץ שׁוּב. עַל כֵּן לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בִּן יֵאֱסִין וְרַבִּי יְהוּדָה הַנִּתְחַתֵּם,
11 הַכַּשִּׁיר בֵּן בְּתִירָא לְהַחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ לְכָלִי הָרָאשׁוֹן קוֹדֵם נִתְּנָתוֹ
12 בְּכָלִי שֶׁרַת אַחֵר עַל מִנַּת לְקַדָּשׁוֹ, שֶׁכֵּן בְּהַחֲזָרְתוֹ לְכָלִי הָרָאשׁוֹן אֵינוֹ
13 מִתְקַדֵּשׁ וְעֵדִיין לֹא נִגְמְרָה עֲבוֹדָתוֹ.

14 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי דוּקָא מִשּׁוּם שֶׁהַפְּסוֹל מַחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ לְכָלִי
15 הָרָאשׁוֹן שֶׁלֹּא עַל דַּעַת לְקַדָּשׁוֹ אֵינוֹ קָדוֹשׁ, הָאֵם אֵם הִיָּה נִוְתָּנוּ שֶׁם
16 מִדְּעָת כְּדִי לְקַדָּשׁוֹ הִיָּה כָּלִי הַשֶּׁרֶת מִקְדָּשִׁין אוֹתוֹ. וְהָאֵם לֹא כֵּן הוּא,
17 שְׁהָרִי בְּעָא מִיָּנִיה רִישׁ לְקִישׁ מִרְבִּי יוֹחָנָן, כָּלִי שֶׁרַת מַהוּ שִׁיקְדָּשׁוֹ
18 קָדְשִׁים פְּסוֹלִין, כְּגוֹן קְמִיצִים שֶׁנִּקְמְצוּ עַל יְדֵי זֶר, לִנְעֻץ שִׁיחֵיו מוֹתֵרִים
19 לְכַתְּחִילָה לִיקָרֵב עַל גְּבִי הַמּוֹבָח. וְאִמֵּר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין כָּלִי שֶׁרַת
20 מִקְדָּשִׁין קְמִיצִים שֶׁנִּקְמְצוּ בִּפְסוֹל לְהַכְשִׁירָם לְהַקְטִירָה. וְאִם כֵּן מִדּוּעַ
21 לְדַעַת הַתְנַאֲמִים הָאֲמֻרִים בְּשִׁיתָ בֵּן בְּתִירָא אִם נִתְּן הַקּוֹמֵץ הַפְּסוֹל
22 לְכָלִי אַחֵר עַל דַּעַת לְקַדָּשׁוֹ שׁוּב אֵי אִפְשָׁר לְהַחְזִירוֹ, וְהָרִי לֹא הִתְקַדֵּשׁ
23 כָּלִל, וְהָרִי הוּא כְּקוֹמֵץ שְׁעִדִין לֹא נִתְּן בְּכָלִי.

24 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אִמֵּר לִיה אִכָּן כָּלִי שֶׁרַת אֵין מִקְדָּשִׁין קְמִיצִים
25 פְּסוֹלִים לְהַכְשִׁירָם לִיקָרֵב עַל גְּבִי הַמּוֹבָח, אֲכָל הֵם מִקְדָּשִׁין אוֹתָם
26 לִיפְסוֹל שֶׁלֹּא תוֹעִיל הַחֲזָרָתָם לְכָלִי הַמִּנְחָה, שֶׁכֵּן אִפִּילוֹ שְׁאִינֵם רְאוּיִים
27 לְהַקְטִירָה, מִכָּל מְקוֹם אִם נִתְּנוּ בְּכָלִי עַל דַּעַת לְקַדָּשׁם כִּבְר נִגְמְרָה
28 עֲבוֹדַת קְמִיצָתָם בִּקְדוּשָׁה זֶה, וְהָרִי הִיא פּוֹסְלָת אֶת הַמִּנְחָה כָּכֵל
29 עֲבוֹדָה פְּסוֹלָה.

30 הַגִּמְרָא מְבִיאָה תִּירָץ נוֹסֵף עַל הַקּוּשִׁיא הָאֲמֻרָה, מִדּוּעַ אֵין הַקּוֹמֵץ
31 מִתְקַדֵּשׁ בַּחֲזָרָתוֹ לְכָלִי הָרָאשׁוֹן: רַב עֲמֵרָם אִמֵּר, אִפִּילוֹ אִם תֹּאמַר
32 שֶׁכָּלִי שֶׁרַת מִקְדָּשִׁים גַּם שֶׁלֹּא מִדַּעַת, יֵשׁ לְהַעֲמִיד אֶת דְּבָרֵינוּ בִּן בְּתִירָא
33 הַמַּכְשִׁיר אֶת הַקּוֹמֵץ עַל יְדֵי חֲזָרָתוֹ לְכָלִי הָרָאשׁוֹן בְּאוֹפֶן שְׁאִינוֹ יִכּוֹל
34 לְהַתְקַדֵּשׁ בּוֹ, כְּגוֹן שֶׁהַחֲזָרָתוֹ לְכִיסָא – [כָּלִי הַמִּנְחָה] גְּדוּשָׁה בְּסוֹלָת
35 וְעוֹלָה עַל גְּדוּתֶיהָ, וְנִמְצָא שֶׁהַקּוֹמֵץ אֵינוֹ בְּתוֹךְ חֹלֶל הַכָּלִי אֲלֵא
36 מֵעֵלָיו, וְכָלִי שֶׁרַת אֵינוֹ מִקְדָּשׁ אֲלֵא בְּתוֹכּוֹ.

37 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְיִמְקִיץ הִיָּבִי קִמֵּץ מִלְּכַתְּחִילָה מִהִבְסִיא הַגְּדוּשָׁה,
38 הָרִי הַקְּמִיצָה צְרִיכָה לְהִיָּת מִהִסּוֹלָת שֶׁבְּתוֹךְ הַכָּלִי וְלֹא מִמֶּה
39 שֶׁמְּחֻצָּה לוֹ. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אֵלֶּא כְּגוֹן שֶׁהַחֲזָרָתוֹ לְכִיסָא מְפֻּנָּה
40 שֶׁמִּלֵּאָה לְגִמְרֵי אֵךְ אֵינָה עוֹלָה עַל גְּדוּתֶיהָ, וְנִמְצָא שֶׁבְּתִחִילָה הִיָּתָה
41 הַקְּמִיצָה מִתּוֹךְ הַכָּלִי, אֵךְ כְּשֶׁמַּחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ הוּא מַחְזִירוֹ מֵעַל
42 לְחֹלֶל הַכָּלִי.

43 שׁוּב מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְיִיָּן דְּקִמֵּץ לִיה מִהִבְסִיא הַטְּפוּפָה, הִלֵּא עֲבָד
44 לִיה גּוֹמָא, וְאִם כֵּן כִּי מִתְּדַר לְגוּוֹיָה דְּמִנָּא קָא מִתְּדַר לִיה – כִּשְׁהוּא
45 מַחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ לְבִיסָא הָרִי הוּא נִוְתָּנוּ בְּגוּמָא זֶה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ חֹלֶל
46 הַכָּלִי, וְשׁוּב יֵשׁ לוֹ לְהַתְקַדֵּשׁ מִכָּח הַכָּלִי וּלְפְסוֹל אֶת הַמִּנְחָה מִשּׁוּם
47 שֶׁנֶּעֱבַדָה בִּפְסוֹל. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: מִכִּי מִתְּדַר לִיה מִנָּח לִיה אֲדַפְנָא
48 דְּמִנָּא, וּמִנִּיר לִיה, וְנִפְּל מִמִּילָא – כְּשֶׁמַּחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ אֵינוֹ מַחְזִירוֹ
49 לְתוֹךְ הַגּוּמָא אֲלֵא מִנִּיחוֹ עַל דּוֹפֶן הַכָּלִי, וְאַחֵר כֵּךְ הוּא מִנְעֵנֵעַ אֶת
50 הַכָּלִי כְּדִי שִׁפּוֹל הַקּוֹמֵץ מֵאִלּוֹ לְתוֹךְ חֹלֶל הַכָּלִי. וְאֵין הַקּוֹמֵץ מִתְקַדֵּשׁ
51 בְּנִפְלִיתוֹ לְתוֹכּוֹ, מִשּׁוּם דְּמִמִּילָא נָפַל לָשׁ, וְנִעֲשָׂה כִּמִּי שֶׁהַחֲזָרָתוֹ
52 הִקְוָה וְלֹא הַפְּסוֹל. וְאִם כָּלִי שֶׁרַת מִקְדָּשִׁים גַּם שֶׁלֹּא מִדַּעַת, מִכָּל
53 מְקוֹם צָרִיךְ שִׁינְתֵן הַדְּבַר בְּתוֹכָם מִכָּח הָאֲדָם וְלֹא מִמִּילָא.

54 חֲזָרָת הַגִּמְרָא לְדוֹן בְּקוּשִׁיא שְׁהוּבָאָה לְעִיל, אֵיךְ הַכַּשִּׁיר בֵּן בְּתִירָא
55 לְהַחְזִיר אֶת הַקּוֹמֵץ הַפְּסוֹל לְכָלִי הָרָאשׁוֹן, הִלֵּא גַם בַּחֲזָרָתוֹ לְכָלִי זֶה
56 הוּא מִתְקַדֵּשׁ: אִמֵּר לִיה רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי יִזְרָא, הִלֵּא יֵשׁ לְתַרְץ עַל
57 קוּשִׁיא זֶה וְלִזְקָמָה אֶת דְּבָרֵינוּ בִּן בְּתִירָא כְּגוֹן שֶׁהַחֲזָרָתוֹ לְכָלִי הַמּוֹנֵחַ עַל

58 גְּבִי קְרָקַע, וְנֹאמַר שְׁאֵין כָּלִי שֶׁרַת מִקְדָּשׁ אֲלֵא כִשְׁהוּא בִיד הַכְּחָן וְלֹא
59 כִּשְׁהוּא מוֹנַח עַל גְּבִי קְרָקַע. אֵלֶּא מִכָּן שֶׁלֹּא תִירָצוּ כֵּן שְׁמַע מִיָּנִיה
60 שְׁקוֹמְצִין מִכָּלִי שְׁעַל גְּבִי קְרָקַע.

61 אִמֵּר לִיה רַבִּי יִזְרָא לְרַבִּי יִרְמְיָה: קָא נִנְעַת בְּבָעִיא דְּאִיבְעִיא לָן –
62 נִוְגַע אֶתָּה בִּסְפֵק שֶׁהִסְתַּפְּקוּ בּוֹ חֲבֵרֵינוּ הָאֲמֻרָאִים. דְּרַבִּי אֲבִימִי תַנִּי
63 [–שְׁנָה] אֶת מִסְכַּת מִנְחוֹת בִּי [–בֵּית מִדְּרָשׁוֹ שֶׁל] רַב הַסְּדָא,
64 הַגִּמְרָא מִפְּסִיקָה בְּאִמְצַע דְּבָרֵינוּ רַב יִזְרָא וְשׁוֹאֵלָת: וְכִי אֲבִימִי בִי רַב
65 הַסְּדָא תַנִּי [–לְמַד], וְהָאִמֵּר רַב הַסְּדָא, קוּלְפִי טָאכִי בְּלִיעִי מֵאֲבִימִי
66 עָלָה דְּהָא שְׁמַעְתָּ – הַכֹּאֵת טוֹבוֹת בְּלַעְתִּי [–סְפַגְתִּין] מֵאֲבִימִי, שְׁהִיד
67 מִבּוֹה אוֹתִי עַל קוּשִׁיָּתִי. שְׁשֵׁנִי בְּמִשְׁנָה בְּעֶרְכִּין (כֹּא), 'שׁוּם הִיתוּמִים
68 שְׁלֹשִׁים יוֹם', שְׁכַשְׁיֻרְדִּים בֵּית דִּין לְנַכְסֵי יִתּוּמִים כְּדִי לְהַגְבוֹת מֵהֶם
69 אֶת חוּב אֲבִיהֶם, עֲלֵיהֶם לְהַכְרִיז עַל הַנְּכָסִים בַּמִּשְׁךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁכֵּל
70 הָרֹצֵה לְקִנּוּתָם יִבּוֹא וְיִקְנֶה אוֹתָם. וְאִמֵּר אֲבִימִי, שֶׁלֹּאֲלַכָּה שׁוּם
71 הִיתוּמִים שְׁשִׁים יוֹם. וְהַקְּשִׁיתָ לוֹ, הִלֵּא שְׁנִינוּ 'שְׁלֹשִׁים יוֹם'. וְתִירָץ לִי,
72 אִם כָּאֵ לְהַכְרִיז רְצוּפִין דִּי לוֹ בְּשְׁלֹשִׁים יוֹם, אֲבָל אִם מִכְרִיזִים רַק
73 בִּימֵי שְׁנֵי וְחֲמִישִׁי (וְשֵׁנִי) שְׁהֵם הִימִים שְׁבִית דִּין יוֹשְׁבִים בְּהֶם, יֵשׁ
74 לְהַכְרִיז בַּמִּשְׁךְ שְׁשִׁים יוֹם כִּשְׁבְּתוֹכָם יֵשׁ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִי יְמֵי שְׁנֵי וְחֲמִישִׁי
75 שֶׁל הַכְּרֹזָה. הָרִי לָנוּ כִּי רַב חֲסִידָא הִיָּה תַלְמִידוֹ שֶׁל אֲבִימִי, וְאֵיךְ יִתְּכֵן
76 שֶׁלֹּמֶד אֲבִימִי אֲצִלוֹ מִסְכַּת מִנְחוֹת. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אֲבִימִי מִסְכָּתָא
77 מִנְחוֹת אִיתְעָקְרָא אִיתְעָקְרָא לִיה [–נִעְקְרָה] וְנִשְׁכַּחַה מִמֶּנּוּ, וְאִתָּא
78 קְמִיָּה דְּרַב חֲסִידָא לְאֲדֹנָיו גְּמָרִיָּה – כְּדִי שִׁיזְכִּירוּ אֶת שְׁמוֹעֲתָהּ.
79 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְלִישְׁלַח לִיה וְלִיתִי לְגַבִּיָּה – הִלֵּא הִיָּה לוֹ לְשַׁלּוּחַ
80 לְרַב חֲסִידָא שִׁיבּוֹא אֲצִלוֹ וְיִזְכִּירוּ, וְלִמָּה בֹא אֲבִימִי לְפָנָיו. מִתְרַצָּת
81 הַגִּמְרָא: כְּכָר אֲבִימִי, הָכִי מִסְכָּתִיָּא מִיָּלְתָא טָפִי – שְׁבָכֵךְ שִׁיתִּיגַע
82 לְבוֹא לְפָנָיו רַב חֲסִידָא יִסְתַּיֵּעַ יוֹתֵר הַדְּבַר בִּידוֹ לְהוֹכֵר בְּשְׁמוֹעֲתוֹ, שֶׁכֵּן
83 אִמֵּר רַב יִצְחָק (מְגִלָּה ה) 'גַּעְתִּי וּמִצַּאתִי תֹאמָר'.

84 הַגִּמְרָא חֲזָרָת לְדַבְּרֵי רַב יִזְרָא בְּדִין קְמִיצָה בְּכָלִי שְׁעַל גְּבִי קְרָקַע: פִּנְעַ
85 בִּיָּה רַב נַחֲמָן בְּאֲבִימִי בִשְׁעַת חֲזָרָתוֹ מִרַב חֲסִידָא, וְאִמֵּר לִיה, בִּיצֵד
86 קוֹמְצִין, כְּלוּמֹר מִזִּיכֵּן קוֹמְצִים אֶת הַמִּנְחָה. הִרְאָהוּ אֲבִימִי עַל כָּלִי
87 הַמוֹנַח עַל גְּבִי קְרָקַע וְאִמֵּר לִיה, מִכָּלִי זֶה קוֹמְצִים אִילּוֹ הִיָּה כָּלִי
88 שֶׁרַת. אִמֵּר לִיה רַב נַחֲמָן, וְכִי קוֹמְצִין מִכָּלִי שְׁעַל גְּבִי קְרָקַע. אִמֵּר
89 לִיה אֲבִימִי, מַה שְׁאִמְרָתִי שְׁקוֹמְצִים מִכָּלִי זֶה הוּא רַק בְּאוֹפֶן דְּמִנְגָּה
90 לִיה כְּהֵן בִּידוֹ.

91 עוֹד שָׁאֵלוּ רַב נַחֲמָן: בִּיצֵד מִקְדָּשִׁין אֶת (הַמִּנְחוֹת) [הַקּוֹמֵץ] לְאַחֵר
92 קְמִיצָתוֹ. אִמֵּר לִיה אֲבִימִי, נִוְתְּנָה לְכָלִי זֶה הַמוֹנַח לְפָנָיו אִילּוֹ הִיָּה
93 כָּלִי שֶׁרַת, שֶׁכֵּן כָּלִי שֶׁרַת מִקְדָּשִׁים אֶת מַה שֶּׁבְּתוֹכָם בִּקְדוּשַׁת הַגּוֹף.
94 שָׁאֵלוּ רַב נַחֲמָן: וְכִי מִקְדָּשִׁין בְּכָלִי שְׁעַל גְּבִי קְרָקַע. אִמֵּר לִיה אֲבִימִי,
95 מַה שְׁאִמְרָתִי שְׁמִקְדָּשִׁים בְּכָלִי זֶה הוּא רַק בְּאוֹפֶן דְּמִנְגָּה לִיה כְּהֵן
96 בִּידוֹ.

97 אִמֵּר לִיה רַב נַחֲמָן, אִם כֵּן הוֹצֵרְכָתָה שְׁלֹשָׁה כְּהֵנִים לְקְמִיצָה, כְּהֵן
98 אֶחָד לְהַגְבִּיָּה אֶת כָּלִי הַמִּנְחָה בִּשְׁעַת הַקְּמִיצָה, וְכְהֵן שְׁנֵי לְהַגְבִּיָּה אֶת
99 הַכָּלִי שֶׁלְּתוֹכּוֹ נִתֵּן הַקּוֹמֵץ, וְכְהֵן שְׁלִישִׁי לְקְמִיצָה עֲצֻמָּה. שֶׁכֵּן אֵין
100 אוֹתוֹ כְּהֵן יִכּוֹל לְקַמֵּץ בִּיד אֶחָת וּלְהַגְבִּיָּה אֶת הַכָּלִי בִּידוֹ הַשְּׁנִיָּה,
101 שְׁהָרִי אֵין עֲבוֹדָה בְּשִׁמְאָל כְּשִׁירָה.

102 אִמֵּר לִיה אֲבִימִי, אִכָּן הִיא צְרִיכָה שְׁלֹשָׁה כְּהֵנִים, וְאִפִּילוֹ תִּתָּא
103 צְרִיכָה שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי כְּהֵנִים כְּתֻמִּים, אֵין שׁוּם קוּשִׁי דְּבָרֵינוּ.
104 אִיתְּרַבִּיה רַב נַחֲמָן, הִלֵּא שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה לְהֵלֵן (כֹּא), 'זֶה הַכָּלִי, כָּל
105 הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, וְכֵן הִנּוּחָן אֶת הַקּוֹמֵץ בְּכָלִי, וְכֵן הַמּוֹלִיד אֶת
106 הַקּוֹמֵץ לְמוֹצָת, וְכֵן הַמְּקַטֵּר אוֹתוֹ שֶׁם, אִם עָשָׂה אֶחָת מִכָּל עֲבוֹדוֹת
107 מִנְחָה אֵלוֹ עַל מִנַּת לְאָכֹל אֶת הַדְּבָר שֶׁדִּרְבּוֹ לְאָכֹל מִמֶּנּוּ וְכִלּוּמֹר
108 אֶת שִׁירֵי הַמִּנְחָה חוּץ לְמִקְוֵמוֹ פְּסוֹל, וְעַל מִנַּת לְאָכֹל חוּץ לִזְמָנוֹ
109 הָרִי זֶה פִּיגוּל וְכוּ'. וְאִילוֹ בְּכָהֵן הַמְּנַבִּיָּה אֶת הַכָּלִי שְׁמוֹתוֹ נִקְמַצַּת
110 הַמִּנְחָה לֹא קָתְנִי, שְׁהוּא פּוֹסְלָה בְּמַחֲשֻׁבוֹת אֵלוֹ. וְאִם כְּדַבְּרֵי אֲבִימִי
111 שֶׁמִּלְבַּד הַכְּהֵן הַקּוֹמֵץ צָרִיךְ כְּהֵן נוֹסֵף בְּמַעֲשֵׂה הַקְּמִיצָה כְּדִי שִׁיגְבִיָּה
112 אֶת הַכָּלִי, הִלֵּא גַם כֵּן הִיָּה צָרִיךְ לְהִיאֵמַר פְּסוֹל מַחֲשֻׁבוֹת אֵלוֹ. תִּירָץ
113 לוֹ אֲבִימִי: תִּנָּא סָדֵר עֲבוֹדוֹת שֶׁבְּהֵן חִלָּה מַחֲשֻׁבֶּת פְּסוֹל נְקִימָה,
114 וְכִסְדֹּרֵן בּוֹ אַחֵר זֶה, קְמִיצָה נִתְּנָה הוֹלְכָה וְהַקְטִירָה, וְלֹא בֹא לְמִנּוֹת

1 וקא פריך: כי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש וליפסול – דהא עבד מתן כלי,
2 דמה לי כלי שרת זה ומה לי כלי שרת אחרו אלא מדעת – והא לא ידבי ליה
3 להחם אדעתא דליקדוש. שיקדשו פסולין – כגון אם קמץ זר ונותן לכלי, מהו
4 שיקדשו כלי להקטירו? ליפסול – דקבעה ההוא כלי בקדושה כי יהביניה אדעתיה
5 לקדושי, ולא מצוי להאדוריה תו לתוך

6 השיירים, דהא פסול זה גמר כלולה עבודה.
7 רב עמרם אמר – אפילו יומא שלא מדעת
8 נמי מקדשין. והבא לא קדש, שמחירין
9 לביסא גדושה, שאין מחזירה לתוך אויר
10 הכלי ואין הכלי מקדש. ביסא – כלי שרת
11 שבו בוללין מנחה. ומקמץ היכי קמץ –
12 תחילה כשקומץ מכלי זה? והלא גדוש הוא.
13 וקמיצה מתוך הכלי בעינן, דכל דבר הטעון
14 כלי אין חשוב כלי אלא תוכו. טפופה –
15 *פישלא, שאינה גדושה, וכשקומץ מתוך
16 כלי קמץ באמצעייתו, וכשמחירי הרי קומץ
17 בגודשת כלי כדמפרש בסמוך. ופרקי: דהא
18 כי קמץ עבד גומא – וכי מהדר לקומץ
19 בגומא הוה ליה תוך כלי ומשני: כי מהדר
20 ליה אדופינא דטנא – בצדי הכלי אצל
21 גומא החזיר, והוי כגודש הכלי, ונייד למנא,
22 ונפיל קומץ ממילא לגומא, כדי שיהא ראוי
23 לקמיצת כהן, וכיון דממילא נפל למנא –
24 כעא כמי שהחזירו הקוף ולא מקדש ליה
25 כלי. ואף על גב דכלי שרת מקדשין שלא
26 מדעת, הני מילי כי מהדר ליה איהו ממש
27 אדעתא דלא ליקדוש – מקדש ליה. (האי)
28 לכלי שמחזירו בהן שמונה על גבי קרקע.
29 קומצין – קומץ מכלי שעל גבי קרקע. והבי
30 נמי (מקדשין) ונוסח אחר: החזירו קומץ
31 מהבולל ונוסח אחר: מהבלין שעל גבי קרקע.
32 דאיבעי לן – כלומר, לחברנו איבעיא דך
33 בעיא, דרב נחמן בעי מאבימי וכדמפרש.
34 קולפי טבי – הכאות טובות. כלעי מאבימי
35 – בלעתי מאבימי, כלומר, שהיה מנדה
36 אותו. עלה דהא שמעתא – במסכת ערכין
37 ובב, א, דתנא דתא: שום היתומים שלשים
38 יום, ותחרי אדון: שלשים. ומתוך לה אבימי:
39 בא להכריז רצופין כל ימות השבת – מכריז
40 שלשים יום. בא להכריז שני וחמישי –
41 מכריז עד שלשים יום מיום שמתחיל עד יום
42 שפוסק, דהיינו שמונה עשר ימי הכרזה
43 בששים יום, ומכריז מי יקנה נכסי יתומים
44 הללו, כדי שימכרו ביוקר. והיה רב חסדא
45 משבח התירין, אמרין, מאבוי, אלמא רב
46 חסדא תלמיד דאבימי הוה: אבימי מסכתא
47 דמנחות איעקר ליה – נשתכחה דימנו.
48 ולישלה ליה – לרב חסדא דליתיה לגביה.
49 מסתייע מילתא – משום "יגעתי ומצאתי"
50 (מגילה ג, ב). פגע ביה רב נחמן – באבימי. מכלי זה – ראה כלי מונח על גבי
51 קרקע, וקאמר: כלי זה, אם של קדוש (כלי זה) היה ראוי לקמיצה. וכיצד מקדשין את
52 הקומץ – לאחר קמיצה. הוצרכתה שלשה כהנים – שנים להגביה שני כלים, אחד
53 שיקומץ דימנו ואחד שנותן לתוכו, ושלישי קומץ. ובהן אחד אינו יכול להגביה שני
54 הכלים, דאין עבודה בשמאל. תמיד – שלשה עשר כהנים זוכין בו, במסכת יומא
55 בפרק שני (כה, א). זה הכלל – מתניתין היא. דרר עבודות נקט – אותו שכוון
56 אחד עושה זו אחר זו, אבל למניינא דכהנים לא נחת. מה עבדין לנאו – בהיכל.
57 נבנשין – ביום השבת. שני סדרי – של לחם הפנים, שתי המערכות של המערכת.

ומסיק דלכתחילה ליקרב מיבעיא ליה אם קידשו הקומץ פסול בכלי אם מעליהו, דדילמא כשם שהמנחה מקדש דלא ירד – כך כלי מקדש דיעלהו. ופרקי, דהא נמי תנינא: שקיבלו פסולים
חרקו, דמשמע זרקו – דיעבד, אבל לכתחילה לא יזרקו. והא דקאמר: מאי לא קיבלו פסולין חרוק פסולין – לאו מלשון פסולין דייק, אלא המשנה קא מסיים, ופירושא דמתניתין כך
הוא. תרע דהא רבי שמעון בן לקיש דרודו בפסולין נמי מוקי לה, מכלל שלא דרדק רבי יוחנן בפסולין. אמר ליה מכלי זה – למאי דמסיק דמנחה ליה בהן, יש למנחה מאי חדוש השיבו
"מכלי זה"? ושמוא אשמעין אף על פי שלא נמשח, שעברתו מחנכת. אי נמי, של על היה, כרבי יוסר ברבי יהודה דאמר בפרק "החליל" (סוכה ג, ב) דרעשין כלי שרת של עץ.
ושיקר לעמוד הבא (שבן) מצינו בסילוק מביקן – הא מילתא דלא כרבי תנאי דאמר לקמן (א, א) לא אז קדושה בלא זו, דאידאו לא יליף מילתא ממילתא.

וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה תקדוש וליפסול! אמר
רבי יוחנן, זאת אומרת: כלי שרת אין מקדשין אלא
מדעת. – הא מדעת מקדשין? והא בעא מיניה ריש לקיש
מרבי יוחנן: כלי שרת מהו שיקדשו פסולין לכתחילה
ליקרב? ואמר ליה: אין מקדשין! – אמר ליה: אין מקדשין
ליקרב, אבל מקדשין ליפסול. רב עמרם אמר: כגון
שהחזירו לביסא גדושה. – ומקמץ היכי קמץ? – אלא,
כגון שהחזירו לביסא טפופה. – וכיון דקמץ ליה עבד ליה
גומא, כי מהדר – לגוויה דמנא קא מהדר ליה! – מבי
מהדר ליה מנח ליה אדפנא דמנא, ומניד ליה ונפל
ממילא, דנעשה כמי שהחזירו הקוף. אמר ליה רבי ירמיה
לרבי זירא: ולוקמה כגון שהחזירו לכלי המונח על גבי
קרקע! אלא שמע מינה: קומצין מכלי שעל גבי קרקע?
אמר ליה: קא ננעשה כבעיא דאיבעיא לן, דרבי אבימי תני
מנחות בי רב חסדא. – ואבימי בי רב חסדא תני? והאמר
רב חסדא, קולפי מאבי כלעי מאבימי עלה דהא
שמעתא: בא להכריז רצופין – שלשים יום, שני וחמישי
ושני – שלשים יומי! – אבימי מסכתא איתעקרא איתעקר
ליה, ואתא קמיה דרב חסדא דאדפורי גמריה. – ולישלה
ליה וליתיה לגביה! – סבר: הכי מסתייעא מילתא מפי.
פגע ביה רב נחמן, אמר ליה: כיצד קומצין? אמר ליה:
מכלי זה. אמר ליה: וכי קומצין מכלי שעל גבי קרקע?
אמר ליה: דמנחה ליה בהן. – כיצד מקדשין את
המנחות? אמר ליה: נותנה לכלי זה. – וכי מקדשין בכלי
שעל גבי קרקע? אמר ליה: דמנחה ליה בהן. אמר ליה:
אם כן, הוצרכתה שלשה כהנים! אמר ליה: ותהא
צריכה שלשה עשר, כתמיד. איתביה, זה הכלל: כל
הקומץ ונותן בכלי, המוליד והמקטיר לאכול דבר שדרבו
לאכול וכו', ואילו מנחה לא קתני! – תנא סדר עבודות
נקיט, ולא סדר כהנים. בעו מיניה מדרב ששת: מהו
לקומץ מכלי שעל גבי קרקע? אמר ליה, פוק חזי מה
עבדין לנאו: ארבעה כהנים נכנסין, שנים בידם שני
סדרים ושנים בידם שני בויכין, וארבעה מקדמין לפניהם,
שנים ליפול שני סדרים ושנים ליפול שני בויכין,
ואילו

הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישרף (ס, ב) למה ישרף? וכן בסן פסולין ישרף לאמנה
וזבחים עז, א, ובפרק "המנחות" (מנחות ק, ב). הן: נטמאו משהקדשו בכלי אין להם פדיון,
דמשמע: לא מקרב לא קברו ויש לדחות: לא הני בשעירה אחד כך לכלי חול. אמר
דשמתין נמי יש ליישב לפירוש הקונטרס, דהא דמשמע שהשיב לו אין מקדשין – היינו
לפי שדוחה שם. לא, שקיבלו פסולים, אי נמי (חורקין) וחרוקין פסולין. ועוד קשה לפירוש
הקונטרס, דמקאמר: לכתחילה ליקרב קא מיבעיא ליה, משמע שום רבי יוחנן היה יורע
דליקרב קמיבעיא ליה, אלא שהיה סבור דמבעיא ליה בדיעבד ולא מיירי כלל לענין פדיון
ולפירוש רבינו תם, דמבעיא ליה אם מקדשין הפסולין לענין דאם על לא ירד. דאף על
גב דא לא כלי היה מנחה מקדשם, השתא דאיכא כלי – גרע עפסולין בהן הפסול למנחה.

הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישרף (ס, ב) למה ישרף? וכן בסן פסולין ישרף לאמנה
וזבחים עז, א, ובפרק "המנחות" (מנחות ק, ב). הן: נטמאו משהקדשו בכלי אין להם פדיון,
דמשמע: לא מקרב לא קברו ויש לדחות: לא הני בשעירה אחד כך לכלי חול. אמר
דשמתין נמי יש ליישב לפירוש הקונטרס, דהא דמשמע שהשיב לו אין מקדשין – היינו
לפי שדוחה שם. לא, שקיבלו פסולים, אי נמי (חורקין) וחרוקין פסולין. ועוד קשה לפירוש
הקונטרס, דמקאמר: לכתחילה ליקרב קא מיבעיא ליה, משמע שום רבי יוחנן היה יורע
דליקרב קמיבעיא ליה, אלא שהיה סבור דמבעיא ליה בדיעבד ולא מיירי כלל לענין פדיון
ולפירוש רבינו תם, דמבעיא ליה אם מקדשין הפסולין לענין דאם על לא ירד. דאף על
גב דא לא כלי היה מנחה מקדשם, השתא דאיכא כלי – גרע עפסולין בהן הפסול למנחה.

וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש – ואף על פי ששירים מפסיקין בין קומץ לכלי,
מין במינו אינו חוצץ. אמר רבי יוחנן זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת –
הא דפליגי חזקה ורבי יוחנן לקמן בפרק "התורה" (עו, ב) (גבי תורה) ששחטה על שמונים
חלות, וקאמר רבא דכולי עלמא כלי שרת מקדשין שלא מדעת – שאני התם, דמתוך
שמקדש מדעת – מקדש נמי מקדשין שלא מדעת. והא
דמשמע בסוף "לולב וערבה" (סוכה ג, א), דחזקה,
סבר כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת, ואף על גב דהא
דתנן: כמעשהו בחול כך כמעשהו בשבת, ופרקי
בגמרא: תייתי במקדשותי התם אין כל המים
ראוין להתקדש, אבל ב"התורה" כיון דראוין
לקדש – מקדש שלא מדעת. וצריך עיון, דכיון
דאין שיעור למים – הרי כולם ראוין להתקדש
ותראה, דכיון דשלא בזמנו הוא, אף על גב דכלי
שרת מקדשין שלא בזמנו כדמסקינן בסוף "שתי
הלחם" (לקמן ק, א), שלא מדעת מיהא אין
מקדשין, ואף על גב דלילה אין מחוסר זמן.
אין מקדשין ליקרב – הקשה הרב רבינו פטר:
דלפירוש הקונטרס בזבחים פרק "המנחה מקדש"
(פו, ב) משמע שהשיבו רבי יוחנן דמקדשין
לכתחילה ליקרב. דקאמר התם, בעי מיניה רבי
שמעון בן לקיש מרבי יוחנן: מהו שיקדשו את
הפסולין? ופירש שם בקונטרס דלענין פדיון קא
בעי, דאי מקדש הכלי אין להם פדיון. אמר ליה
תנינא: כשם שמונח והכבש מקדשין את הראוי
להם כך כלי שרת מקדשין את הראוי להם. ואף
על גב דמנחה מקדשין איירי לענין דאם עלו לא
ירדו, אייתי מינה ראיא לענין פדיון. אמר ליה:
לכתחילה ליקרב קא מיבעיא לי, הא נמי תנינא:
שקיבלו פסולין חרוקין את דמן, מאי לאו קבלו
פסולין חרוקין פסולין? פירוש: הא זרקו בשרין –
אף לכתחילה יעלו האברים. אלמא מקדש
לכתחילה ליקרב ועוד קשה מתא דתנן התם
וזבחים פד, ב, ואלו אם עלו לא ירדו. הן
והירצא הטמא והנשחט חוץ לזמנו חוץ לזמנו
חוץ למקומו. וכולהו איירי בשגורק הדם
כדמונח בגמרא. דקאמר עולא: אימורי קדשים
קלים שהעלן לפני זריקת דמים – לא ירדו, נעשו
לחמו של מנחה. אמר רבי ירמא, קא אן נמי
תנינא: שנשפך דמה ושחטך מזה חוץ לעלים.
ומה התם דאם בא לזרוק אינו זורק אמרת אם
עלו לא ירדו, הבא כו'. ומדלא מייתי מכל הני
שמע מינה דאחר זריקה מיירי, ואפילו הכי
לכתחילה לא יעלו, אלמא אין מקדשין
לכתחילה ליקרב האברים! ומיהו יש לדחות,
דאבולתו קאי "חרוקין פסולין" את דמם". ועוד
קשה, דבכמה דוכתי (פסחים טו, ב) אמרינן:
נטמא הדם לא יזרוק, ואם זרק הריצא. ולמה לא
יזרוק? הא כלי שרת מקדשין לכתחילה ליקרב
ובפרק "שני שעיר" (יומא טו, א) אמרינן: נשפך

מדם ילפינן לה – דקידוש קומץ כנגדו קבלת דם. **הדר** ביה רבא – מדרך סברא, דקם רבא בשיטתא דרב נחמן רביה.

גמר מלחאות – משנה היא במסכת פרה (פ"ג מ"ט). **מקנה** ידו בגופה של פרה – שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיוור מן ההר, דכתיב: "ושרף את הפרה לעיניו", כך פירש

רבינו שלמה. ונראה דלא מיייתי קרא אלא משום דכתיב בספיה "ואת דמה ושרוף" – אלמא דמה

טעו שריפה, ולפיכך מקנה ידו בגוף הפרה. ופירוש הקונטרס מגומגם.

אלא אצבעו במאי מקנה – כאן פירש הקונטרס: לפי שהיה מזה מנימה בדר

המשחה אל פני אהל מועד, ופרה לפניו נשרפת לאחר שיוור מן ההר, והיאך היה יורד בין כל

הואה הואה מדר המשחה לקנה בגוף הפרה? ובזבחים בפרק "דם חטאת" (צג, ב) פירש: שלא

היה יכול לקנה אצבעו בגוף הפרה, שלא יתלכלך אצבעו בנימין, דהכי נמי חיישין בנימין

בפרק "כל כתבי" (שבת קטו, ב) גבי מפשית את הפסח עד החזה. ולפירוש הקונטרס דהבא אין

להקשות מזה דאמרין בפרק בתרא דזבחים (ק"ג, א) דחשיחא הואה כנגד פתחו של היכל.

דבשכיל כך לא היה במקום אחד, אלא שתיהן היו מכוונות כנגד פתחו של היכל. ושיך לדף ה, או

ואם איתא לילף מדם – ואם תאמר: והא בדם ליכא "מתוך", והבא איכא "מתוך". ובשאר

מנחות משמע דמודה רבי אלעזר דאין קדושה לחצאין כיון דלא רבינן לחצאין ומתוך יש לפרש

דדם נמי קרב לחצאין, שיש ארבע מנות ושבע חזאות דפרה שכל אחת עבודה בפני עצמה.

ושיעור טבילה דלעיל לאו למעוטי חצי הואה, אלא שיהא בכלי שיעור שבע חזאות. והא

דאמרין (בסמוך) גבי הפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף, דאמר רב אחי קדוש, ופריך ואי כרבי

אלעזר סבירא ליה לילף מחביתין – מצינו לפרש דחשיב ליה דעתו להוסיף, כמו טעמא ד"מתוך"

וקדוש לחצאין. ועד, דאפילו ליכא "מתוך" בשאר מנחות. מכל מקום כיון דקדש חביתין

לחצאין מאיזה טעם שיהיה – ילפינן שאר מנחות מניניה. אי נמי, הא דנקט רבי אלעזר

טעמא ד"מתוך" – משום דרבי יוחנן נקטיה, דאפילו פליגיה בשאר מנחות, בחביתין אודו לי

מיהת מטעם "מתוך". מנחה

הואה מידו, אם עד שלא הנה – טעון פיבוס, משהנה – אין טעון פיבוס; מאי לאו עד שלא גמר

הואתו ומשגמר הואתו? שמע מינה דשירים שבאצבע – בשירים! – לא, עד שלא יצתה מידו

הואה – טעון פיבוס, ומשגמרה הואה מידו ונתתה ממה שגשאר – אין טעון פיבוס. איתבייה אפיי:

גמר מלחאות, מקנה דו בגופה של פרה; גמר – אין, לא גמר – לא! אמר ליה: גמר – מקנה דו, לא גמר

– מקנה אצבעו. בשלמא גמר מקנה דו בגופה של פרה – דכתיב: "ושרף את הפרה לעיניו", אלא לא גמר מקנה אצבעו, במאי מקנה?

דאי אמרת בגופה של פרה, איבעי ליה למיתני: מקנה דו ואצבעו בגופה של פרה; מדלא קתני הכי, שמע מינה דלא בעי קניוח. אמר אפיי: בשפת

מזרק, בדכתיב: "כפזי זהב וגו'". ומי אמר רבי אלעזר הכי? והא איתמר: חביתין כהן גדול – רבי יוחנן אמר: אינה קדושה לחצאין, רבי אלעזר אמר: מתוך שקרבה לחצאין – קדושה לחצאין;

ואם לא נפל אלא משרי אצבע? אלמא כשרין לחזאה. עד שלא יצתה חזאה מידו – על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס, דעיקר חזאה נפל עליו. אבל משגמרה חזאה מידו

נפל על הבגד, דהיינו משרי אצבע – אין טעון כיבוס. גמר מלחאות – הואת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. לא גמר לא – אלמא שריים שבאצבע

כשרים, ולא צריך קניוח ומשני: גמר מקנה כל ידו לא גמר מקנה אצבעו – בין כל הואה הואה. בשלמא גמר מקנה כל ידו בגופה של פרה – שהרי פרה לפניו נשרפת

לאחר שיוור מן ההר, דכתיב (במברר ט): "ושרף את הפרה לעיניו". אלא אצבעו – בין כל הואה הואה יורד מדר המשחה לקנה בגוף הפרה? בשפת מזרק – והיינו דקרי למזרק "כפזי זהב" בספר עזרא – על שם שמקנה ידו בו, כדאמרין במסכת גיטין (נא, א) גבי (נבחר ארץ) ונירין קיסר; וכפר זידה בההוא

גברא. ומי אמר רב אלעזר הכי – אף בדם לא קידש לחצאין? חביתין כהן גדול – עשירית האיפה שמקריבין בכל יום. ועל שם מחבת קרי לה "חביתים", דכתיב (ויקרא ו): "על מחבת בשמן תעשה". אינה לחצאין – שאם נתן חצי עשרון בכלי זה חציו בכלי זה – לא קדש, ויצאה לחולין. שקריבה לחצאין – מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. ואם

ואילו מנביה את השולחן לא קתני! – לאו אמרת התם: סדר עבודות נקט? הכא נמי סדר עבודות נקט. – מי דמי?

התם לא נחית למניינא דכהנים, הכא נחית למניינא דכהנים, אם איתא – ליתני מנביה! אלא שמע מינה:

קומצין מבלי שעל גבי קרקע, שמע מינה. אמר רבא: פשיטא לי, קומצין מבלי שעל גבי קרקע – שפן מצינו

בסילוק בזיכין, מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע – שפן מצינו בסידור בזיכין. בעי רבא: קידוש קומץ מאי? ממנחה

לפינן לה, או מדם ילפינן לה? הדר פשטה: מדם ילפינן לה. ומי אמר רבא הכי? והא איתמר: קומצין שחלקו בשני

כלים – רב נחמן אמר: אינו קדוש, ורבא אמר: קדוש; ואם איתא, לילף מדם! – הדר ביה רבא מההיא. ודם מנולן דלא

קדוש להצאין? דתני רב תחליפא בן שאול: קידש פחות מכדי הואה בכלי זה, ופחות מכדי הואה בכלי זה – לא קידש.

ואיבעיא להו: בדם מאי? הלכתא היא, ומהלכתא לא ילפינן, או דלמא התם מאי טעמא – דכתיב: "ומכל במים", הכא נמי הכתיב: "ומכל בדם" – ואיתמר, אמר

רבי זריקא אמר רבי אלעזר: אף בדם לא קידש. אמר רבא, תנאי נמי הכי בפני כהן מניח: "ומכל" – ולא מספגי,

"בדם" – שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו, "מן הדם" – מן הדם שבענין, ואימרוך למכתב "ומכל" ואימרוך למכתב "בדם", דאי כתב רחמנא "ומכל", הוה אמינא אף

על גב דלא קיבל שיעור טבילות, דהיינו הואה שבע פעמים, מעיקרו – כתב רחמנא "בדם", ואי כתב רחמנא "בדם", הוה אמינא אפילו מספגי – כתב רחמנא "ומכל".

"מן הדם שבענין" למעוטי מאי? אמר רבא: למעוטי שירים שבאצבע. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר: שירים שבאצבע – פסולין. אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא:

אמרי תלמידך אמר רב עמרם, תניא: היה מזה ונתתה מנחה

הואה מידו, אם עד שלא הנה – טעון פיבוס, משהנה – אין טעון פיבוס; מאי לאו עד שלא גמר

הואתו ומשגמר הואתו? שמע מינה דשירים שבאצבע – בשירים! – לא, עד שלא יצתה מידו

הואה – טעון פיבוס, ומשגמרה הואה מידו ונתתה ממה שגשאר – אין טעון פיבוס. איתבייה אפיי:

גמר מלחאות, מקנה דו בגופה של פרה; גמר – אין, לא גמר – לא! אמר ליה: גמר – מקנה דו, לא גמר

– מקנה אצבעו. בשלמא גמר מקנה דו בגופה של פרה – דכתיב: "ושרף את הפרה לעיניו", אלא לא גמר מקנה אצבעו, במאי מקנה?

דאי אמרת בגופה של פרה, איבעי ליה למיתני: מקנה דו ואצבעו בגופה של פרה; מדלא קתני הכי, שמע מינה דלא בעי קניוח. אמר אפיי: בשפת

מזרק, בדכתיב: "כפזי זהב וגו'". ומי אמר רבי אלעזר הכי? והא איתמר: חביתין כהן גדול – רבי יוחנן אמר: אינה קדושה לחצאין, רבי אלעזר אמר: מתוך שקרבה לחצאין – קדושה לחצאין;

ואם לא נפל אלא משרי אצבע? אלמא כשרין לחזאה. עד שלא יצתה חזאה מידו – על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס, דעיקר חזאה נפל עליו. אבל משגמרה חזאה מידו

נפל על הבגד, דהיינו משרי אצבע – אין טעון כיבוס. גמר מלחאות – הואת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. לא גמר לא – אלמא שריים שבאצבע

כשרים, ולא צריך קניוח ומשני: גמר מקנה כל ידו לא גמר מקנה אצבעו – בין כל הואה הואה. בשלמא גמר מקנה כל ידו בגופה של פרה – שהרי פרה לפניו נשרפת

לאחר שיוור מן ההר, דכתיב (במברר ט): "ושרף את הפרה לעיניו". אלא אצבעו – בין כל הואה הואה יורד מדר המשחה לקנה בגוף הפרה? בשפת מזרק – והיינו דקרי למזרק "כפזי זהב" בספר עזרא – על שם שמקנה ידו בו, כדאמרין במסכת גיטין (נא, א) גבי (נבחר ארץ) ונירין קיסר; וכפר זידה בההוא

גברא. ומי אמר רב אלעזר הכי – אף בדם לא קידש לחצאין? חביתין כהן גדול – עשירית האיפה שמקריבין בכל יום. ועל שם מחבת קרי לה "חביתים", דכתיב (ויקרא ו): "על מחבת בשמן תעשה". אינה לחצאין – שאם נתן חצי עשרון בכלי זה חציו בכלי זה – לא קדש, ויצאה לחולין. שקריבה לחצאין – מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. ואם

ואילו מנביה את השולחן לא קתני! – לאו אמרת התם: סדר עבודות נקט? הכא נמי סדר עבודות נקט. – מי דמי?

התם לא נחית למניינא דכהנים, הכא נחית למניינא דכהנים, אם איתא – ליתני מנביה! אלא שמע מינה:

קומצין מבלי שעל גבי קרקע, שמע מינה. אמר רבא: פשיטא לי, קומצין מבלי שעל גבי קרקע – שפן מצינו בסילוק בזיכין, מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע – שפן מצינו בסידור בזיכין. בעי רבא: קידוש קומץ מאי? ממנחה

לפינן לה, או מדם ילפינן לה? הדר פשטה: מדם ילפינן לה. ומי אמר רבא הכי? והא איתמר: קומצין שחלקו בשני כלים – רב נחמן אמר: אינו קדוש, ורבא אמר: קדוש; ואם איתא, לילף מדם! – הדר ביה רבא מההיא. ודם מנולן דלא

קדוש להצאין? דתני רב תחליפא בן שאול: קידש פחות מכדי הואה בכלי זה, ופחות מכדי הואה בכלי זה – לא קדש. ואיבעיא להו: בדם מאי? הלכתא היא, ומהלכתא לא ילפינן, או דלמא התם מאי טעמא – דכתיב: "ומכל במים", הכא נמי הכתיב: "ומכל בדם" – ואיתמר, אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר: אף בדם לא קידש. אמר רבא, תנאי נמי הכי בפני כהן מניח: "ומכל" – ולא מספגי,

"בדם" – שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו, "מן הדם" – מן הדם שבענין, ואימרוך למכתב "ומכל" ואימרוך למכתב "בדם", דאי כתב רחמנא "ומכל", הוה אמינא אף על גב דלא קיבל שיעור טבילות, דהיינו הואה שבע פעמים, מעיקרו – כתב רחמנא "בדם", ואי כתב רחמנא "בדם", הוה אמינא אפילו מספגי – כתב רחמנא "ומכל".

"מן הדם שבענין" למעוטי מאי? אמר רבא: למעוטי שירים שבאצבע. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר: שירים שבאצבע – פסולין. אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא:

אמרי תלמידך אמר רב עמרם, תניא: היה מזה ונתתה מנחה

הואה מידו, אם עד שלא הנה – טעון פיבוס, משהנה – אין טעון פיבוס; מאי לאו עד שלא גמר הואתו ומשגמר הואתו? שמע מינה דשירים שבאצבע – בשירים! – לא, עד שלא יצתה מידו הואה – טעון פיבוס, ומשגמרה הואה מידו ונתתה ממה שגשאר – אין טעון פיבוס. איתבייה אפיי:

גמר מלחאות, מקנה דו בגופה של פרה; גמר – אין, לא גמר – לא! אמר ליה: גמר – מקנה דו, לא גמר – מקנה אצבעו. בשלמא גמר מקנה דו בגופה של פרה – דכתיב: "ושרף את הפרה לעיניו", אלא לא גמר מקנה אצבעו, במאי מקנה?

דאי אמרת בגופה של פרה, איבעי ליה למיתני: מקנה דו ואצבעו בגופה של פרה; מדלא קתני הכי, שמע מינה דלא בעי קניוח. אמר אפיי: בשפת מזרק, בדכתיב: "כפזי זהב וגו'". ומי אמר רבי אלעזר הכי? והא איתמר: חביתין כהן גדול – רבי יוחנן אמר: אינה קדושה לחצאין, רבי אלעזר אמר: מתוך שקרבה לחצאין – קדושה לחצאין;

ואם לא נפל אלא משרי אצבע? אלמא כשרין לחזאה. עד שלא יצתה חזאה מידו – על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס, דעיקר חזאה נפל עליו. אבל משגמרה חזאה מידו נפל על הבגד, דהיינו משרי אצבע – אין טעון כיבוס. גמר מלחאות – הואת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. לא גמר לא – אלמא שריים שבאצבע כשרים, ולא צריך קניוח ומשני: גמר מקנה כל ידו לא גמר מקנה אצבעו – בין כל הואה הואה. בשלמא גמר מקנה כל ידו בגופה של פרה – שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיוור מן ההר, דכתיב (במברר ט): "ושרף את הפרה לעיניו". אלא אצבעו – בין כל הואה הואה יורד מדר המשחה לקנה בגוף הפרה? בשפת מזרק – והיינו דקרי למזרק "כפזי זהב" בספר עזרא – על שם שמקנה ידו בו, כדאמרין במסכת גיטין (נא, א) גבי (נבחר ארץ) ונירין קיסר; וכפר זידה בההוא גברא. ומי אמר רב אלעזר הכי – אף בדם לא קידש לחצאין? חביתין כהן גדול – עשירית האיפה שמקריבין בכל יום. ועל שם מחבת קרי לה "חביתים", דכתיב (ויקרא ו): "על מחבת בשמן תעשה". אינה לחצאין – שאם נתן חצי עשרון בכלי זה חציו בכלי זה – לא קדש, ויצאה לחולין. שקריבה לחצאין – מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. ואם

ואילו מנביה לא קתני – שיהא אחר מגביה השולחן בשעת סילוק הבזיכין, אלמא מכילי שעל קרקע היו סילוק בזיכין. ובזיכין מתירין את הלחם בקומץ שמתיר את המנחה, דקומץ מיקרי אוכרה ובזיכין נמי מיקרי אוכרה, דכתיב (ויקרא כד): "והיתה ללחם לאזכרה", וקומץ מתיר שירים לאכול דכתיב (שם ב): "והנותרת מן המנחה וגו' מאשי ה'". סדר עבודות נקט – והגבהה לאו

מן העבודות חשובות היא. מקדשין מנחה – כשמביאה מביתו ונותנה בכלי שעל גבי קרקע. שכן מצינו בסידור בזיכין – שמסדר (על) הלחם שהוא שירים, ובזיכין שזן קומץ, על השולחן שעל גבי קרקע. דהיינו דומיא

דמנחה כשמביאה מביתו, דמעורבין יחד הקומץ והשירים. קידוש קומץ מאי – דלא אשכחן בזיכין כשהוא מסלק, דהיינו קמיצה, שיהא נותנו לשום כלי, אלא מיד

מקטירו. הלכך ליכא למפשט קידוש קומץ מהתם. מדם – מקבלת ודם דכתיב (ויקרא א): "והקריבו בני אהרן", ואמרין בתורת כהנים: "והקריבו" – זו קבלת דם. וקידוש קומץ

כנגד ארבע עבודות של דם, קמיצה כנגד שחיטה, וקידוש קומץ כנגד קבלה, וחולבה כי חולבה, והקטרה כנגד (ארבע עבודות של דם

קמיצה כנגד שחיטה וקידוש כנגד) זריקה. ומי אמר רבא הכי – דמדם ילפינן, לילף מדם – דם לא קדש לחצאין. אם קבל שיעור חזאות

דם אשם מצורה, או דם פרים ושעירים הנשרפין, בשני כלים – לא עשה כלום, כדאמרין לקמן. מההיא – דדאי אינו קדוש,

דמדם ילפינן. קידש – מי חטאת. כדי הואה – כדי שטיבול ראשי גבעולין וזהו. לא קידש – ואף על פי שחזר ועיברו לאחר קידוש, נתינת

מים על האפר. בדם מאי – אם קיבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שטעונין הויה, וקיבל שיעור שלש חזאות בכלי זה ושיעור

ארבע חזאות בכלי זה, מהו? אמר רבא תניא – דבדם לא קידש. וטבל בדם ולא מספגי – מקנה אצבעו דרופני הכלי. בדם – משמע

ושיהא שיעורו דם מעיקרא. והוה מן הדם שבענין – לקמן מפרש מאי היא. הוה אמינא אף על גב דלא קבל שיעור טבילות – כל

חזאות מעיקרו, ובלבד שיהא בשעת כל טבילה וטבילה כדי שיעור. כתב רחמנא בדם – דמשמע ושיהא שיעורו דם מעיקרא.

למעוטי שירים שבאצבע – שצריך לטבול באצבעו בין כל הואה וחזאה. דהכי משמע: והוה מן הדם האמור בענין למעלה – וטבל

הכחן באצבעו בדם, מאותו דם שבכלי שטובל – בו יזה כל חזאות, ולא שבאצבע. היה מזה – מדם חטאת, כגון פרים ושעירים

הנשרפין. עד שלא הוה – דאכתי חזי ההוא דם שנפל על הבגד לחזאת פנים, חשיב דם ושעון הבגד כבוס – דכרתיב: "ואשר זה

מרמה על הבגד" וגו' (ויקרא ו), ואם משהו נפל לא חשיב דם. מאי לאו עד שלא נמר – כל שבע חזאות, קתני דטעון כיבוס, ואפילו

לא נפל אלא משרי אצבע? אלמא כשרין לחזאה. עד שלא יצתה חזאה מידו – על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס, דעיקר חזאה נפל עליו. אבל משגמרה חזאה מידו

נפל על הבגד, דהיינו משרי אצבע – אין טעון כיבוס. גמר מלחאות – הואת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. לא גמר לא – אלמא שריים שבאצבע

כשרים, ולא צריך קניוח ומשני: גמר מקנה כל ידו לא גמר מקנה אצבעו – בין כל הואה וחזאה. בשלמא גמר מקנה כל ידו בגופה של פרה – שהרי פרה לפניו נשרפת

לאחר שיוור מן ההר, דכתיב (במברר ט): "ושרף את הפרה לעיניו". אלא אצבעו – בין כל הואה וחזאה יורד מדר המשחה לקנה בגוף הפרה? בשפת מזרק – והיינו דקרי למזרק "כפזי זהב" בספר עזרא – על שם שמקנה ידו בו, כדאמרין במסכת גיטין (נא, א) גבי (נבחר ארץ) ונירין קיסר; וכפר זידה בההוא

גברא. ומי אמר רב אלעזר הכי – אף בדם לא קידש לחצאין? חביתין כהן גדול – עשירית האיפה שמקריבין בכל יום. ועל שם מחבת קרי לה "חביתים", דכתיב (ויקרא ו): "על מחבת בשמן תעשה". אינה לחצאין – שאם נתן חצי עשרון בכלי זה חציו בכלי זה – לא קדש, ויצאה לחולין. שקריבה לחצאין – מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. ואם

ואילו מנביה את השולחן לא קתני! – לאו אמרת התם: סדר עבודות נקט? הכא נמי סדר עבודות נקט. – מי דמי?

התם לא נחית למניינא דכהנים, הכא נחית למניינא דכהנים, אם איתא – ליתני מנביה! אלא שמע מינה:

קומצין מבלי שעל גבי קרקע, שמע מינה. אמר רבא: פשיטא לי, קומצין מבלי שעל גבי קרקע – שפן מצינו בסילוק בזיכין, מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע – שפן מצינו בסידור בזיכין. בעי רבא: קידוש קומץ מאי? ממנחה

לפינן לה, או מדם ילפינן לה? הדר פשטה: מדם ילפינן לה. ומי אמר רבא הכי? והא איתמר: קומצין שחלקו בשני כלים – רב נחמן אמר: אינו קדוש, ורבא אמר: קדוש; ואם איתא, לילף מדם! – הדר ביה רבא מההיא. ודם מנולן דלא

קדוש להצאין? דתני רב תחליפא בן שאול: קידש פחות מכדי הואה בכלי זה, ופחות מכדי הואה בכלי זה – לא קדש. ואיבעיא להו: בדם מאי? הלכתא היא, ומהלכתא לא ילפינן, או דלמא התם מאי טעמא – דכתיב: "ומכל במים", הכא נמי הכתיב: "ומכל בדם" – ואיתמר, אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר: אף בדם לא קידש. אמר רבא, תנאי נמי הכי בפני כהן מניח: "ומכל" – ולא מספגי,

"בדם" – שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו, "מן הדם" – מן הדם שבענין, ואימרוך למכתב "ומכל" ואימרוך למכתב "בדם", דאי כתב רחמנא "ומכל", הוה אמינא אף על גב דלא קיבל שיעור טבילות, דהיינו הואה שבע פעמים, מעיקרו – כתב רחמנא "בדם", ואי כתב רחמנא "בדם", הוה אמינא אפילו מספגי – כתב רחמנא "ומכל".

"מן הדם שבענין" למעוטי מאי? אמר רבא: למעוטי שירים שבאצבע. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר: שירים שבאצבע – פסולין. אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא:

אמרי תלמידך אמר רב עמרם, תניא: היה מזה ונתתה מנחה

הואה מידו, אם עד שלא הנה – טעון פיבוס, משהנה – אין טעון פיבוס; מאי לאו עד שלא גמר הואתו ומשגמר הואתו? שמע מינה דשירים שבאצבע – בשירים! – לא, עד שלא יצתה מידו הואה – טעון פיבוס, ומשגמרה הואה מידו ונתתה ממה שגשאר – אין טעון פיבוס. איתבייה אפיי:

גמר מלחאות, מקנה דו בגופה של פרה; גמר – אין, לא גמר – לא! אמר ליה: גמר – מקנה דו, לא גמר – מקנה אצבעו. בשלמא גמר מקנה דו בגופה של פרה – דכתיב: "ושרף את הפרה לעיניו", אלא לא גמר מקנה אצבעו, במאי מקנה?

דאי אמרת בגופה של פרה, איבעי ליה למיתני: מקנה דו ואצבעו בגופה של פרה; מדלא קתני הכי, שמע מינה דלא בעי קניוח. אמר אפיי: בשפת מזרק, בדכתיב: "כפזי זהב וגו'". ומי אמר רבי אלעזר הכי? והא איתמר: חביתין כהן גדול – רבי יוחנן אמר: אינה קדושה לחצאין, רבי אלעזר אמר: מתוך שקרבה לחצאין – קדושה לחצאין;

ואם לא נפל אלא משרי אצבע? אלמא כשרין לחזאה. עד שלא יצתה חזאה מידו – על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס, דעיקר חזאה נפל עליו. אבל משגמרה חזאה מידו נפל על הבגד, דהיינו משרי אצבע – אין טעון כיבוס. גמר מלחאות – הואת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. לא גמר לא – אלמא שריים שבאצבע כשרים, ולא צריך קניוח ומשני: גמר מקנה כל ידו לא גמר מקנה אצבעו – בין כל הואה וחזאה. בשלמא גמר מקנה כל ידו בגופה של פרה – שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיוור מן ההר, דכתיב (במברר ט): "ושרף את הפרה לעיניו". אלא אצבעו – בין כל הואה וחזאה יורד מדר המשחה לקנה בגוף הפרה? בשפת מזרק – והיינו דקרי למזרק "כפזי זהב" בספר עזרא – על שם שמקנה ידו בו, כדאמרין במסכת גיטין (נא, א) גבי (נבחר ארץ) ונירין קיסר

הכלי אלא יטבלנה בדם שבתוך הכלי. 'בָּדָם', שִׁיחָא בָּדָם שִׁיעוּר
מְכִילָה מְעִיקָרוֹ ולא שיתקבל שיעור זה מצירוף שני כלים. 'מִן הָדָם',
מִן הָדָם שִׁבְעֵנִי, ויבואר דין זה בסמוך.
מפרשת הגמרא את הצורך שבשתי הדרשות הראשונות: וְאִיצְטְרִיךְ
לְמַכְתָּב גַּם וְיִטְבֵּל, וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב גַּם 'בָּדָם'. דָּא כְּתִב רַחֲמָנָא
רַק וְיִטְבֵּל, הִנֵּה אֲמִינָא דָּאף עַל גַּב דְּלֵא קִיבֵל כְּשִׁיעוּר כֹּל הַטְּבִילוֹת
בכלי אחד (דְּהִינֵי הָיָה שִׁבְעָ פְעָמִים) מְעִיקָרוֹ הָדָם כשר להזאה.
על כן כְּתִב רַחֲמָנָא 'בָּדָם', ללמדנו שכבר משעת הקבלה צריך
שיתקבל כשיעור זה בכלי אחד. וְאִי כְּתִב רַחֲמָנָא רַק 'בָּדָם', הִנֵּה
אֲמִינָא שִׁאֲפִילוֹ אִם מְסַפֵּינָ אֹתָהּ בְּדוּפְנֵי הַכֵּל הֹאֲתוֹ כְּשִׁירָה, עַל
כֵּן כְּתִב רַחֲמָנָא וְיִטְבֵּל' להצריך טבילה.
שואלת הגמרא על המשך דברי הברייתא: 'מִן הָדָם שִׁבְעֵנִי',
לְמַעוּמֵי מָאִי. ומשיבה: אָמַר רַבָּא, לְמַעוּמֵי שִׁירָה שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּאֶצְבָּע
מִהַזְזָה שֶׁהֵם פְּסוּלִים לְהֹאֵה שֶׁאֲחֵרֶיהָ, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִקְנָה אֶת
אֶצְבָּעוֹ לֵאחֲרֵי כֹל הֹאֵה.
אומרת הגמרא: מְסַפֵּי לֵיה בְּרִייתָא זֶה לְרַבִּי אֱלֶעָזָר דְּאָמַר, שִׁירָה
שֶׁבְּאֶצְבָּע פְּסוּלִין לְהֹאֵה.
הגמרא מקשה על דברי רבא אלעזר: אָמַר לֵיה רַבִּין פֶּרֶי רַב
אָדָא לְרַבָּא, אָמַר תִּלְמִידָךְ שֶׁאָמַר רַב עֲמֶרֶם, תִּנְיָא בְּדִין כִּיבּוּס בְּגַד
מִדָּם חֲטָאֵת שְׁעָלֵי, הִנֵּה הַכֶּהֱן מִזֶּה מִדָּם הַחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת עַל
הַפְּרוּכֹת. וְנִתְּנָה הָוָה מִדָּם עַל הַבְּגָד, אִם עַד שֶׁלֹּא הָיָה נִתּוֹת עָלָיו
הָדָם, הִרִי הוּא מְעוֹן כִּיבּוּס. אֶךְ אִם מְעוֹן הָיָה נִתּוֹת אֵין הוּא מְעוֹן
כִּיבּוּס, שֶׁכֵּן דָּם זֶה כָּבֵר אֵינוֹ רָאוּי לְהֹאֵה וְאֵינוֹ נֶחֱשָׁב לְדָם חֲטָאֵת.
מָאִי לֹא פִירוּשׁ 'עַד שֶׁלֹּא הָיָה' מִשְׁחָזָה הוּא, שֶׁאִם נִתּוֹת הָדָם
מֵאֶצְבָּעוֹ עַד שֶׁלֹּא נָמַר אֶת כֹּל הָוָה [שֶׁבַע הַזְּהוּאוֹת] טַעוֹן כִּיבּוּס,
וְאִפְּלוֹ אִם נִתּוֹת מִהַשִּׁירִים שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ, וְרַק אִם נִתּוֹת מֵעֵצָה אֶת כֹּל
הָוָה אֵינוֹ טַעוֹן כִּיבּוּס. וְאִם כֵּן שִׁמְעָ מִינָהּ דְּשִׁירִים שֶׁבְּאֶצְבָּע
בְּשִׁירִים לְהֹאֵה, שֶׁאִם לֹא כֵן לֹא הִיא מְצִירָה כִּיבּוּס, שֶׁהִיא מְבֹאֵר
בְּמִשְׁנָה בְּזוֹחִים (צג) שֶׁרַק דָּם הִרְאוּ לְהֹאֵה מְצִירָה כִּיבּוּס.
תִּירֵץ לוֹ רַבָּא: לֹא כֵן הוּא, אֲלֵא אִם נִתּוֹת מִהֵדָם שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ עַד שֶׁלֹּא
יִצְתָּה מִדָּם הָוָה וְעֵדִיךְ לֹא נַעֲשֶׂה דָם זֶה לְשִׁירִים מְעוֹן כִּיבּוּס.
וְאֵלֶּם הִיא מְשִׁיבָתָה הָוָה אֶחָת מִדָּם וְאַחֲרֵי כֵן נִתְּנָה עַל הַבְּגָד מִמֶּה
שֶׁנִּשְׁאָר מִמֶּנָּה עַל אֶצְבָּעוֹ, אֵין הוּא מְעוֹן כִּיבּוּס, שֶׁכֵּן הַשִּׁירִים אֵינֶם
רָאוּיִם לְהֹאֵה.
אִתִּיבִיהָ אֲבִי לְרַבָּא, הֲלֹא שִׁנִּינוּ בְּמִסְכַּת פֶּרֶה (פ"א מ"ט) שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁנָּמַר
הַכֶּהֱן מִלְּהוֹזוֹת שֶׁבַע הֹאֲזוֹת מִדָּם פֶּרֶה אֲדוּמָה, הִיא מְקַנְנָה אֶת הָדָם
שֶׁעַל יָדוֹ בְּגוּפָהּ שֶׁל פֶּרֶה, כִּדִּי שִׁשְׂרָף כֹּל הַנִּשְׁאָר מִדָּמָה יִחַד עִמָּה.
וּמִשְׁמַע שֶׁרַק לֵאחֲרֵי שֶׁנָּמַר אֶת כֹּל הַזְּהוּאוֹת, אֵין – מְקַנָּה אֶת יָדוֹ
מִהֵדָם, אֲבָל כֹּל זֶמֶן שֶׁלֹּא נָמַר אֶת כּוֹלָן לֹא הִיא מְקַנְנָה, וְאִם כֵּן מוֹכַח
שֶׁשִּׁירֵי הָדָם שֶׁעַל אֶצְבָּעוֹ לֹא נִפְסְלוּ לְהֹאֵה.
אָמַר לֵיה רַבָּא, אֵף בֵּין הֹאֵה לְהֹאֵה מְקַנָּה, אֲלֵא שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁנָּמַר אֶת
הַזְּהוּאוֹת הִיא מְקַנְנָה אֶת כֹּל יָדוֹ כִּדִּי שִׁשְׂרָף כֹּל דָּמָה, אֲבָל כֹּל שֶׁלֹּא
נָמַר הִיא מְקַנְנָה בֵּין הֹאֵה לְהֹאֵה אֶצְבָּעוֹ בְּלִבּוֹ וְלֹא אֶת כֹּל יָדוֹ.
שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא כְּשֶׁנָּמַר לְהוֹזוֹת מְקַנְנָה אֶת יָדוֹ בְּגוּפָהּ שֶׁל
פֶּרֶה, שֶׁהִיא הִפְרָה נִשְׂרַפָּה לִפְנֵי בַתְּחִיתָה הַכֶּהֱן, בְּדִבְרֵיכֶיךָ (במדבר יט ט)
'שִׂרְף אֶת הַפֶּרֶה לְעֵינֵינוּ', וּבִירִידָתוֹ מִהֵדָה הוּא מְקַנָּה בָּהּ אֶת יָדוֹ.
אֲלֵא כֹל זֶמֶן שֶׁלֹּא נָמַר מְקַנְנָה אֶצְבָּעוֹ מִשִּׁירֵי הָדָם בֵּין הֹאֵה לְהֹאֵה,
בְּמָאִי מְקַנְנָה אֹתָהּ. הִרִי בִשְׁעַת הַזְּהוּאוֹת הִיא עוֹמֵד עַל הַר הַמִּשְׁחָה
מִמּוֹל לִפְתָּח הַהֵיכָל וְהִפְרָה נִמְצָאֵת בַּתְּחִיתָהּ, וְלֹא מִסְתַּבֵּר
שֶׁהִטְרִיחוֹהוּ לְרֹדֵת וּלְקַנָּה אֶת אֶצְבָּעוֹ בִּפְרָה לֵאחֲרֵי כֹל הֹאֵה. (דָּא)
אֲמַרְתָּ בְּגוּפָהּ שֶׁל פֶּרֶה אִיבָעִי לֵיה לְמִיתְנֵי מְקַנְנָה יָדוֹ וְאֶצְבָּעוֹ בְּגוּפָה
שֶׁל פֶּרֶה מְדִלָּא קִתְּנֵי הִבִּי שִׁמְעָ מִינָהּ דָּלָא בְּעֵי קִינִינָה. מִתְרַצָּה
הַגְּמָרָא: אָמַר אֲבִי, בְּשִׁפְתָּ מְזִירָה [הַכֵּלִי] הִיא מְקַנָּה אֶת אֶצְבָּעוֹ. וְעַל
שֶׁם קִינִינָה הָדָם קָרוּי הַמְזִירָה גַּם 'כְּפֹרֹ', בְּדִבְרֵיכֶיךָ (עזרא א ט) עַל מְזִירָה
הָדָם 'כְּפֹרִי וְהִבִּי' וְגו', שֶׁכֵּן מִשְׁמַעוֹת כִּיפֹרִי הִיא קִינִינָה וְנִיקִי.
חֹרֶת הַגְּמָרָא לְרוֹן בְּדַבְרֵי רַבִּי וְרִיקָא בְּשֶׁם רַבִּי אֱלֶעָזָר שֶׁדָּם אֵינוֹ
מִתְקַדֵּשׁ לְחֻצָּאִין: וְאִי אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר הִבִּי, שֶׁאֵין הָדָם מִתְקַדֵּשׁ אֲלֵא
בכלי אחד. וְהָאִי אִתְּמַר בְּדִבְרֵיכֶיךָ בְּהֵן דְּלוֹל, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינָה
קְדוּשָׁה לְחֻצָּאִין, וְאִם קִידֵּשׁ כֹּל חֲצִי מִמֶּנָּה בכלי אֶחָד אֵינָה מִתְקַדֶּשֶׁת
בְּקְדוּשַׁת הַגּוֹף. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר, מִתּוֹךְ שֶׁהִיא קְרִבָּה לְחֻצָּאִין,
מִחֲצִיתָהּ בְּבוּרָה וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֵרֵב, אֵף קְדוּשָׁתָהּ לְחֻצָּאִין.

וְאִילוּ מְנַבִּיחָ אֶת הַשּׁוֹלֶחֶן בִּשְׁעַת סִילּוּק הַבּוֹזִיכִין לֹא קִתְּנֵי בֵין
הַכֹּהֲנִים הַנִּדְרָשִׁים לְעֹבֹדֶת לֶחֶם הַפָּנִים. וְהִרִי כֶּשֶׁם שֶׁהַקְּמִיצָה מִתִּירָה
אֶת שִׁירֵי הַמִּנְחָה בְּאִכְלָהּ, כִּמוֹ כֵּן סִילּוּק הַבּוֹזִיכִין מִתִּיר אֶת הַלֶּחֶם.
וּמִכָּךְ שֶׁהוּא כְּשֶׁר גַּם מִשְׁלַחַן הַמוֹנֵחַ עַל גְּבִי קֶרֶק, הוּא הָדִין לְקְמִיצָה
שֶׁהִיא כְּשִׁירָה אֵף מְכִילָה הַמוֹנֵחַ עַל גְּבִי קֶרֶק.
דוחה הגמרא: וְכִי לֹא אֲמַרְתָּ הֵתֵם בְּמִשְׁנָה שֶׁהוּבָאָה לְעִיל לְגַבִּי דִין
פִּיגוּל שֶׁהִתְנָא אֶת סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת נֶקֶט וְלֹא אֶת מִנְיֵן הַכֹּהֲנִים, וְאִם כֵּן
הָכָא נִמְי בְּמִשְׁנָה זֶה יֵשׁ לֹאמַר שֶׁהִתְנָא רַק אֶת סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת נֶקֶט,
שֶׁהֵם הַנֶּחֱטָ הַלֶּחֶם וְהַבּוֹזִיכִים הַחֲדָשִׁים וְסִילּוּק הַיִּשְׁנִים, וְלֹא אֶת הַכֶּהֱן
הַמְּגִבִּה אֶת הַשֶּׁלֶחָן.
דוחה הגמרא דחיה זֶה: מִי דָּמִי מִשְׁנָה זֶה לְמִשְׁנָה שֶׁהוּבָאָה לְעִיל, הֲלֹא
הֵתֵם לֹא נִחִית לְמִנְיָנָא דְּכִתְּנִים אֲלֵא רַק לְסֹדֶר הָעֲבוֹדוֹת, וְעַל כֵּן
אֵינוֹ מְזַכֵּר הַגְּבִיחָה שֶׁאֵינָה עֹבֶדָה חֲשׁוּבָה. אֲבָל הָכָא הִרִי נִחִית
לְמִנְיָנָא דְּכִתְּנִים, שֶׁכֵּן שֶׁנָּה 'אַרְבַּעַה כֹּהֲנִים נִכְנְסִין' וְכו', וְאִם אִתְּמַר
שֶׁאֲחֵר יִגְבִּיחָ אֶת הַשֶּׁלֶחָן הִיא לוֹ לְתַנָּא לִיתְנֵי גַּם אֶת הַמְּגִבִּה. אֲלֵא
מִכָּךְ שֶׁלֹּא הִזְכִּירָה אוֹתוֹ הַמִּשְׁנָה שִׁמְעָ מִינָהּ שֶׁקוֹמְצִין מְכִילָה שֶׁעַל
גְּבִי קֶרֶק.
מְסִיקָה הַגְּמָרָא: אֲבָן שִׁמְעָ מִינָהּ מִמִּשְׁנָה זֶה שֶׁקוֹמְצִים מְכִילָה שֶׁעַל גְּבִי
קֶרֶק.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת שִׁטַּת רַבָּא בְּנִידוֹן הָאִמּוּר: אָמַר רַבָּא, פְּשִׁיטָא לִי
שֶׁקוֹמְצִין מְכִילָה שֶׁעַל גְּבִי קֶרֶק, שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּסִילּוּק בּוֹזִיכִין
מִהַשְׁלַחַן כִּשְׁהוּא מוֹנֵחַ עַל גְּבִי הַקֶּרֶק, וְהַקְּמִיצָה הִיא כְּסִילּוּק בּוֹזִיכִין.
וְכֵן פְּשִׁיטָא שֶׁמְקַדְּשִׁין מִנְחָה קוֹדֵם קְמִיצָתָהּ גַּם בְּכִילִי שֶׁעַל גְּבִי
קֶרֶק, שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּסִידוּר בּוֹזִיכִין וְלֶחֶם עַל הַשֶּׁלֶחָן כִּשְׁהוּא מוֹנֵחַ עַל
גְּבִי קֶרֶק. שֶׁכֵּן הַלֶּחֶם הוּא כְּשִׁירִים וְבוֹזִיכֵי הַלְּבֹנָה הֵם כְּקוֹמֵץ,
וּבִשְׁעַת סִידוּרָם הֵם כְּמִנְחָה קוֹדֵם שֶׁנִּקְמָצָה. אֶךְ בְּעֵי רַבָּא בְּקִידוּשׁ
קוֹמֵץ מָאִי דִּינוּ. מִמְּנָה יִלְפִינוּ לָהּ וְהוּא מִתְקַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ גַּם בְּכִילִי
הַמוֹנֵחַ עַל גְּבִי קֶרֶק, אוֹ מִדָּם יִלְפִינוּ לָהּ שֶׁאֵינוֹ כְּשֶׁר לִזְרִיקָה אֲלֵא
כְּשֶׁמִּתְקַבֵּל בְּכִילִי שְׁבִיד הַכֶּהֱן וְלֹא בְּכִילִי שֶׁעַל גְּבִי קֶרֶק.
הָדָר [אֲחֵר כֵּן] פְּשִׁטָּה רַבָּא, וְהַכְרִיעַ שֶׁמִּדָּם יִלְפִינוּ לָהּ שֶׁקִּידוּשׁ
קוֹמֵץ הוּא דּוּקָא בְּכִילִי הַמוֹגֵבָה עַל יַד הַכֶּהֱן.
מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וְאִי אָמַר רַבָּא הִבִּי, וְהָאִי אִתְּמַר, קוֹמֵץ שֶׁחִלְקוֹ
בְּשְׁנֵי כִלִּים, רַב נֶחֱמָן אָמַר, אֵינוֹ קְדוּשָׁה, וְרַבָּא אָמַר, קְדוּשָׁה, וְאִם
אִתְּמַר שֶׁלְדַעַת רַבָּא לְמַדִּים קִידוּשׁ קוֹמֵץ מְקַבֵּל הָדָם לִילָף קוֹמֵץ
מִדָּם גַּם לְעֵנִין שֶׁלֹּא יִתְקַדֵּשׁ אֲלֵא כְּשִׁי בּוֹ שִׁיעוּר שֶׁלֶם בְּכִילִי אֶחָד.
שֶׁכֵּן כֹּל שִׁיעוּר הָדָם צָרִיךְ לְהִתְקַבֵּל בְּכִילִי אֶחָד, כְּפִי שִׁיבּוּאֵר בְּסִמּוּךְ.
מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: הָדָר [חֹר] בֵּיה רַבָּא מִתְּהִיא, וְהוּדָה לְדַבְרֵי רַב
נַחֲמָן רַבּוֹ שֶׁאֵין קוֹמֵץ מִתְקַדֵּשׁ לְחֻצָּאִין.
שואלת הגמרא: וְדָם מְנָל דָּלָא קְדוּשָׁה לְחֻצָּאִין, אִם בְּכֹל כִּלִּי בְּפָנֵי
עֲצֻמוֹ הַתְּקַבֵּל פְּחוֹת מְכִשְׁעוּר הָדָם. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מְקוּר דִּין זֶה הוּא
מִדְּתַנִּי רַב תַּחְלִיפָא בֵּין שְׂאוֹל, מִי חֲטָאֵת שֶׁמְקַדְּשִׁים אוֹתָם עַל יַד
נִתְּנָתָם בְּכִילִי עִם אֶפֶר פֶּרֶה אֲדוּמָה, שִׁיעוּרָם הוּא כִּדִּי הֹאֵה, כְּשִׁיעוּר
הִרְאוּ לְטַבּוֹל בָּהֶם רֹאשִׁי גְּבוּעוֹלִים שֶׁל אֲזוּב וְלִזְהוּת מֵהֶם. וְאִם קִידֵּשׁ
אוֹתָם בְּשְׁנֵי כִלִּים, פְּחוֹת מְכִירִי שִׁיעוּר טְבִילָה וְהָוָה בְּכִילִי זֶה וְפְחוֹת
מְכִירִי שִׁיעוּר טְבִילָה וְהָוָה בְּכִילִי זֶה, לֹא קִידֵּשׁ. וְאִיבָעִיא לָהּ בְּדָם
שֶׁהִתְקַבֵּל בְּשְׁנֵי כִלִּים וְאַחֲרֵי כֵן עִירֵבָם מָאִי דִּינוּ. הֲאִם הִלְכָּתָהּ לְמִשְׁנָה
מְסִינִי הִיא בְּמִי חֲטָאֵת בְּכִילִי אֶחָד, וְהִלְכָּתָהּ לֹא יִלְפִינוּ עַל דְּבַר אֶחָד
בְּשׁוּם אֶחָת מִיֵּיג מִידוֹת שֶׁהִתּוּרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן. אוֹ דְּלָמָּה, הֵתֵם בְּמִי
חֲטָאֵת לֹא מִהִלְכָּה לְמַדְּנוּ דִּין זֶה, אֲלֵא מָאִי מְעַמָּא צָרִיךְ כִּלִּי אֶחָד,
מִשּׁוּם דְּכִתְּבִי (במדבר יט ט) 'וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל כָּל כִּלִּי. וְלָקַח אֲזוּב
וְיִטְבֵּל בְּמִיָּם', וּמִכָּךְ שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּמִיָּם' וְלֹא 'בְּמִיָּם', מִשְׁמַע שֶׁתִּהְיֶה
הַטְּבִילָה בְּאוֹתָם מִיַּם הַנּוֹכְרִים לְמַעֲלָה, וְכָבֵר בִּשְׁעַת נִתְּנָתָהּ הָאֶפֶר
עֲלֵיהֶם צָרִיךְ שִׁיחִיהָ בָּהֶם שִׁיעוּר טְבִילָה. וְאִם כֵּן הָכָא נִמְי בְּפֶר כַּהֵן
מִשִּׁיחַ, הַכְּתִיב (ויקרא ד ט) 'וְיִטְבֵּל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם', וּמִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר
'בְּדָם' וְלֹא 'בְּלֶד' שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁטְּבִילָה בְּאוֹתוֹ דָּם, שֶׁהִתְקַבֵּל מִתְחִילָה, וּמֵאֲחֵר
שִׁבְעַת הַטְּבִילָה צָרִיךְ שִׁיעוּר שֶׁבַע הֹאֲזוֹת, כְּבִר מִתְחִילָה קִבְּלָהּ צָרִיךְ
שִׁיחִיהָ בּוֹ כְּשִׁיעוּר זֶה. וְאִתְּמַר, אָמַר רַבִּי יוֹרְקָא אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, אֵף
בְּדָם לֹא קִידֵּשׁ אֲלֵא אִם כֵּן הִתְקַבֵּל כֹּל שִׁיעוּר הָדָם בְּכִילִי אֶחָד.
אָמַר רַבָּא, תִּנְיָא נִמְי הִבִּי בְּרִייתָא (בְּפָנֵי בְּהֵן מִנִּי) שֶׁאֵין הָדָם
מִתְקַדֵּשׁ לְחֻצָּאִין, שֶׁכֵּן דּוּרְשָׁתָהּ הַבְּרִייתָא מִהַכְּתוּב הָאִמּוּר שֶׁלֶשׁ
דְּרֹשׁוֹת. וְיִטְבֵּל' וְלֹא מְסַפֵּינָ, שֶׁלֹּא יִקְנָה אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם שֶׁבְּדוּפְנֵי

מסיימת הגמרא את קושייתה: **וְאִם אֵיתָא שְׁדָם אִינוּ מִתְקַדֵּשׁ**
לְחֻצָּאין, לִילָף וְ–הֵיא יֵשׁ לְלִמּוּד] מִדָּם עַל מִנְחַת חֲבִיתִין שֶׁאֵף הִיא
לֹא תִתְקַדֵּשׁ לְחֻצָּאין. וְכִי תִימָא שְׂרָבִי אֲלֵעֲזָר מִלֵּיתָא מִמִּילָתָא לֹא
נָמַר – אִינוּ לִוּמַד דְּבַר מִדְּבַר, וְהָא אֲמַר רַבִּי אֲלֵעֲזָר, מִנְחָה שֶׁקִּמְצָה
בְּהִיבֵל בְּשִׁירָה, וְאִפִּילוּ שְׂעִיקָר מְקוּמָה הִיא בַּעֲזָרָה. שֶׁכֵּן מִצִּינוּ
בְּסִילּוּק בְּיוֹבִין מִהַשּׁוּלָחַן שְׁבַהֲיֵבֵל, שְׁדָם כְּקוֹמֶץ שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים
וְסִילּוּקָם הִיא כְּקִמְצָה, וְעַל כֵּן אֵף כָּל קִמְצָה כְּשִׁירָה שֶׁם. וְכֵשֶׁם
שִׁמְדָמָה שֶׁם רַבִּי אֲלֵעֲזָר דְּבַר לְדָבַר, אֵף יֵשׁ לוֹ לְדַמּוּת חֲבִיתִין לְדָם.
מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מִנְחָה מִמִּנְחָה יִלָּף רַבִּי אֲלֵעֲזָר, וְעַל כֵּן הִיא מִדְּמָה
קִמְצָה לְסִילּוּק בְּיוֹבִין, אֲבָל מִנְחָה מִדָּם לֹא יִלָּף, וְאֵף שְׁדָם אִינוּ
מִתְקַדֵּשׁ לְחֻצָּאין חֲבִיתִין מִתְקַדְשִׁים לְחֻצָּאין.
שׁוּב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וּמִנְחָה מִמִּנְחָה מִי יִלָּף רַבִּי אֲלֵעֲזָר, וְהִתְנַיָּא,
אִם עַד שְׁלֹא פָּרְקָה לְמַעַרְכַּת לֶחֶם הַפָּנִים וְסִילָק אֶת הַבְּיוֹבִין נִפְרָם
[–נִשְׁבַּר] לְחֶמֶה, חֶלֶם פָּסוּל, וְאִין מִקְטִיר עָלָיו אֶת הַבְּיוֹבִין. שֶׁכֵּן
מִנְחָה שֶׁנִּחְסְרָה קוֹדֵם קִמְצָה נִפְסְלָה, וְאֵף הֵלָּחֵם שֶׁנִּפְרָם קוֹדֵם סִילּוּק
הַבְּיוֹבִין הִיא כְּמִנְחָה שֶׁנִּחְסְרָה קוֹדֵם קִמְצָה, שֶׁכֵּן הִסְלּוּק נִחְשָׁב
כְּקִמְצָה. וְאִם מִשְׁפָּרְקָה [–לְאַחַר שְׂפִירְקָה] וְסִילָק אֶת הַבְּיוֹבִין נִפְרָם
לְחֶמֶה, חֶלֶם פָּסוּל לֹאכִילָה, וְאוֹלָם מִקְטִיר עָלָיו אֶת הַבְּיוֹבִין, כִּדּוֹן
שִׁירִי מִנְחָה שֶׁנִּחְסְרָה בֵּין קִמְצָה לְהִקְטִירָה, כְּפִי שִׁיבּוּרָא לְהֵל. וְאֲמַר
רַבִּי אֲלֵעֲזָר, מָה שֶׁנִּינוּ מִשְׁפִּירְקָה מְקִטִּיר עָלָיו אֶת הַבְּיוֹבִין, לֹא
דּוּקָא לְאַחַר שְׂפִירְקָה מִשְׁלָא וְסִילָק אֶת הַבְּיוֹבִין, אֲלָא בֵּין שְׁהִינֵעַ
וְזִמְנָה לְפָרֵק לְאַחַר חֲצוֹת יוֹם הַשַּׁבָּת אֵף עַל פִּי שְׂעִידִין לֹא פָּרְקָה
כְּמִי שְׂפִירְקָה דְּמִיָּא – הִרִי זֹו כְּמוֹ שֶׁכֵּבֵר נִפְרָקָה, וְאִם נִפְרָס הֵלָּחֵם
לְאַחַר מִכָּן מְקִטִּירִים אֶת הַבְּיוֹבִין.
מִסִּימַת הַגְּמָרָא אֶת קוּשִׁייתָה: וְאִמָּא מְקִטִּירִים אֶת הַבְּיוֹבִין לְאַחַר
שִׁנְפָּרָס הֵלָּחֵם, הֵלָּא מֵאַחַר שִׁמְדָמָה רַבִּי אֲלֵעֲזָר אֶת לֶחֶם הַפָּנִים
וְהַבְּיוֹבִין לְמִנְחָה וְקוֹמֶץ, תִּיהִי הַמַּעַרְכַּת שֶׁנִּפְרָס לְחֻמָּה קוֹדֵם
שֶׁנִּפְרָקָה בְּמִנְחָה שְׂפִירְקָה קוֹדֵם קִמְצָה שֶׁנִּפְסְלָה לְגַמְרִי וְאִין
קוֹמִיצִים אוֹתָהּ אִפִּילוּ שֶׁכֵּבֵר הִגִּיעַ זִמְנָה לְהַקְטִיר. אֲלָא בְּהִכְרַח סוּבַר
רַבִּי אֲלֵעֲזָר שֶׁאִין לְמַדִּים מִנְחָה מִמִּנְחָה, וְאִין לְמַד הַכֹּשֶׁר קִמְצָה
בְּהִיבֵל מִסִּילּוּק בְּיוֹבִין. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: הָא לֹא קָשְׁיָא, אֵף שְׁלִמְדִים
מִנְחָה מִמִּנְחָה, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִנְחַת לֶחֶם הַפָּנִים לְבֵין סֹתָם
מִנְחָה. שֶׁכֵּן בִּסְתָם מִנְחָה לֹא בְּרִיר בְּרִירָה [–מְבוּרָר] קוֹמֶץ יִדְּהָ עַד
שְׁהִיא נִקְמָצַת בְּפוּעֵל, שְׁהִיא אִין יָדוּעַ עַל הַקִּמְצָה אִיזָה חֶלֶם מִמִּנְחָה
עֵתִיד לְהַקְטִיר וְאִינָה נִחְשָׁבַת כְּמוֹ שֶׁכֵּבֵר נִקְמָצָה, וְעַל כֵּן אִם נִחְסְרָה
שׁוּב אִינָה רְאוּיָה לְקִמְצָה. וְאוֹלָם הָא מִנְחַת לֶחֶם הַפָּנִים בְּרִיר בְּרִירָה
קוֹמֶץ יִדְּהָ – בְּיוֹבִי הַלְבוּנָה שְׁדָם קוֹמָצָה שְׁלֵה מְבוּרִירִים קוֹדֵם
סִילּוּקָם, וְעַל כֵּן בֵּין שְׁהִינֵעַ וְזִמְנָה לְפָרֵק בְּמִיָּא דְּפִרְקָה דְּמִיָּא – הִרִי
הִיא כְּמוֹ שֶׁכֵּבֵר נִפְרָקָה וְנִקְמָצָה, וְאֵף אִם נִחְסְרָה לְאַחַר מִכָּן שׁוּב אִין
קוֹמָצָה נִפְסָל מִזְהֻקְטִירָה.
שׁוּב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲלָא מַעֲתָה, אִפִּילוּ שִׁמְעַרְכַּת לֶחֶם הַפָּנִים
שֶׁהִגִּיעַ זִמְנָה לְפָרֵק הִיא כְּמוֹ שֶׁכֵּבֵר נִקְמָצָה, מִכָּל מָקוֹם אִם נִפְרָס
לְחֻמָּה תִּיהִי בְּשִׁירִים שְׂחִסְרוּ בֵּין קִמְצָה לְהַקְטִירָה דָּאִין מִקְטִירִין
קוֹמֶץ עָלֵיהֶן, וּמִדּוּעַ מְקִטִּירִים עָלֵיהָ אֶת הַבְּיוֹבִין. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: וְכִי
לֹא פְּלוּגְתָּא נִינְחוּ – וְכִי לֹא נִחְלָקוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישִׁי לְקִישׁ לְהֵל. (ט)
בְּדַבְּרָה זֹה, וְאִם כֵּן יֵשׁ לִוּמַד שְׂרָבִי אֲלֵעֲזָר סָבַר לֵה בְּמִיָּא דְּאֲמַר
שִׁירִים שְׂחִסְרוּ בֵּין קִמְצָה לְהַקְטִירָה מִקְטִיר קוֹמֶץ עָלֵיהֶן.
הַגְּמָרָא חֲזָרָת לְדוֹן בְּמַחְלּוּקַת רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֲלֵעֲזָר: גּוֹפָא חֲבִיתִי
בְּהָן גְּדוֹל, רַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר אִינָה קְדוּשָׁה לְחֻצָּאין, וְרַבִּי אֲלֵעֲזָר אֲמַר,
מִתּוֹךְ שְׂפִירְקָה לְחֻצָּאין קְדוּשָׁה לְחֻצָּאין. אֲמַר רַב אֲחָא, מִיָּא מַעֲמָא
דְּרַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם דְּאֲמַר קָרָא (ויקרא א') 'מִנְחָה תִּמְיֵד מִחֻצֵּיתָהּ
בְּבִקְרָא'. וְכִי מִמִּנְחָה מִחֻצֵּיתָהּ מִשְׁמַע, שֶׁהִבֵּיא מִנְחָה שְׁלִימָה שֶׁל עֶשְׂרֹן
בְּכָל אֶחָד, וְרַק אֲחֵר בָּהּ חֻצֵּיתָהּ לְשׁוֹנִים.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל שִׁטַּת רַבִּי אֲלֵעֲזָר: מִיִּתְיָב, שִׁנְיָו בְּמַשְׁנָה לְהֵל. (ב)
חֲבִיתִי בְּהָן גְּדוֹל לֹא הִיוּ בָּאוּת חֻצָּאין, אֲלָא מִבֵּיא עֶשְׂרֹן שְׁלָם
וְאַחַר כֵּן חֻצֵּיתָהּ. וְתִנְיָא, אִילוּ נָאֵמַר בְּחִבִּיתִין מִנְחָה מִחֻצֵּיתָהּ, הִיִּיתָ
אוֹמֵר שֶׁמִּבֵּיא חֻצֵּי עֶשְׂרֹן מִבִּיתָהּ בְּשַׁחֲרִית וּמִקְרִיב אוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן
מִבֵּיא חֻצֵּי עֶשְׂרֹן אַחֵר מִבִּיתָהּ בְּעַרְבִית וּמִקְרִיב אוֹתוֹ. עַל כֵּן תִּלְמּוּד

לִוּמַר 'מִחֻצֵּיתָהּ בְּבִקְרָא', לְלַמְדוֹ שֶׁמִּחֻצָּה מִשְׁלָם הוּא מִבֵּיא, שֶׁכֵּן
 מִשְׁמַעוֹת 'מִחֻצֵּיתָהּ' בְּה"א הִיא חֻצִּי מִמִּנְחָה שְׁלִימָה שֶׁל עֶשְׂרֹן,
 שְׁקוּדֵם עָלָיו לְהִבִּיא אֶת כּוֹלָה וְאַחַר כֵּן לְחֻצוֹתָהּ. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא:
 דִּין זֶה נִאֲמַר לְמִצְוָה בְּלָבָד, וְאִם קִידֵּשׁ חֻצִּי עֶשְׂרֹן בְּלָבָד בְּדִיעֵבֵד הוּא
 כֹּשֶׁר.
 דוּחָה הַגְּמָרָא תִירֹץ זֶה: אֲמַר לִיה רַב גְּבִיָּהּ מִבֵּי כְּתִיל לָרֵב אִשִּׁי,
 וְהָא 'חֻזְקָה' כְּתִיב בָּהּ בְּמִנְחַת חֲבִיתִין, שֶׁנִּאֲמַר (שם ו טו) 'חֻזְקָה עוֹלָם',
 וְכָל מָקוֹם שֶׁנִּאֲמַר בּו 'חֻזְקָה' כָּל הַדִּינִים הָאֵמוּרִים בּו מֵעַכְבִּים, וְאִם כֵּן
 אֵף דִּין זֶה יַעֲבֹב.
 אֲמַר לִיה רַב אִשִּׁי, לֹא נִצְרָכָא דְרִשָׁה זֹו אֲלָא רַק לְהִבִּיאָה שְׁלָם
 מִבִּיתָהּ וּלְהַקְדִּישָׁה בְּבֵת אַחַת, אֵךְ אִין צוּרָךְ לְקִדְשָׁה בְּכָל אֶחָד.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי יוֹחָנָן רַבִּי יוֹחָנָן חֲכִי שְׁחִבִּיתִין אִינֵם קְדוּשִׁים
 לְחֻצָּאין, וְהָא אֵיתָמַר, אִם הִפְרִישׁ חֻצִּי עֶשְׂרֹן וְנִתְּנוּ בְּכָל שְׂרֵת כְּדִי
 לְקַדְּשׁוֹ וְדַעְתּוֹ לְהוֹסִיף עָלָיו וְלִהְיוֹתֵם אֶת שִׁיעוּרֹו לְעֶשְׂרֹן, רַב אֲמַר
 אִינוּ קְדוּשָׁה עַד שִׁישְׁלִים אֶת שִׁיעוּרֹו. וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר, חֻצִּי עֶשְׂרֹן זֶה
 קְדוּשָׁה אִפִּילוּ לְפָנֵי שֶׁהִשְׁלִים אֶת שִׁיעוּרֹו. וְאִם אֵיתָא שֶׁמִּנְחַת חֲבִיתִין
 אִינָה קְדוּשָׁה לְחֻצָּאין, לִילָף מִחֻבִּיתִין עַל כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁאִין
 מִתְקַדְּשׁוֹת לְחֻצָּאין, וְאִין אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁחֻצִּי עֶשְׂרֹן מִתְקַדֵּשׁ בְּפָנֵי
 עֲצָמוֹ. וְכִי תִימָא רַבִּי יוֹחָנָן מִלֵּיתָא מִמִּילָתָא לֹא יִלָּף וְעַל כֵּן אִינוּ
 לִוּמַד מִחֻבִּיתִין לְשֹׂאֵר מִנְחוֹת, וְהָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁלָמִים שְׂשֻׁחָמִין
 בְּהִיבֵל בְּשִׁירִין, וְאִין צִירִי לְשׁוֹחֵט דּוּקָא בַּעֲזָרָה, מִשּׁוּם דְּכְתִיב
 בְּפִרְשַׁת שְׁלָמִים (שם א ג) 'וְשִׁחֲטוּ בַּתַּח אֶהֱל מוֹעֵד', וּמִכָּן שֶׁתִּלָּה
 הַכְּתוּב אֶת הַשְּׁחִיטָה בַּתַּח אֶהֱל מוֹעֵד (שְׁהוּא כְּהִיכָל), מִשְׁמַע שְׁאֵהֱל
 מוֹעֵד הוּא הָעִיקָר, וְאִם שְׁחִיטָתָם כְּשִׁירָה בַּעֲזָרָה בְּהִכְרַח שְׁהִיא
 כְּשִׁירָה גַם בְּהִיכָל, שֶׁכֵּן לֹא מִסְתַּבֵּר שִׁיָּהּ טָפֵל חֲמוּר מְעִיקָר. אִם כֵּן
 כֵּשֶׁם שֶׁלְמַד רַבִּי יוֹחָנָן הֵיכַל מוֹעֵדָה אֵף יֵשׁ לוֹ לְלַמּוֹד מִנְחָה מִחֻבִּיתִין,
 וְאִין אֲמַר שֶׁמִּנְחָה קְדוּשָׁה לְחֻצָּאין. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אִם בְּדַעְתּוֹ
 לְהוֹסִיף עַל חֻצִּי הָעֶשְׂרֹן שְׂאִנִּי, וְכִבֵּר מַעֲתָה הוּא מִתְקַדֵּשׁ בְּכָל. וְזֶה
 שֶׁאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן שְׁחִבִּיתִין אִין מִתְקַדְשִׁים לְחֻצָּאין הוּא רַק כְּשֶׁאִין
 בְּדַעְתּוֹ לְצַרֵּף אֶת שְׁנֵי הַחֻצָּאִים. דְּתִנְיָא, נִאֲמַר בְּמִנְחַת הַנְּשִׂאִים
 (במדבר יג) 'שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת', וְאִין מִלֵּאִים אֲלָא שְׁלָמִים (בְּלוּמַר
 שְׂאִינוּ קְדוּשָׁה עַד שִׁיָּהּ עֶשְׂרֹן שְׁלָם), שֶׁאִין הַמִּנְחָה מִתְקַדֵּשׁת בְּכָל
 אֲלָא כְּשִׁי בַּה אֶת שִׁיעוּרָהּ שְׁלָם. וְאֲמַר רַבִּי יוֹסִי, אִימָתִי אִין הַכָּל
 מְקַדֵּשׁ חֻצִּי שִׁיעוּר, בְּזִמְנָן דַּעְתּוֹ לְהוֹסִיף עָלָיו וְלִהְיוֹתֵם עַל
 שִׁיעוּרֹו בְּאוֹתוֹ הַכָּל, אֲבָל בְּזִמְנָן שְׂעִידָתוֹ לְהוֹסִיף עָלָיו וְלִהְיוֹתֵם,
 רְאִשׁוֹן רְאִשׁוֹן קְדוּשָׁה – כָּל מִקְצַת וּמִקְצַת שְׁנֵיתִן בְּכָל מִתְקַדֵּשׁ מִיד
 בְּשַׁעַת נִתְּנוֹתוֹ.
 הַגְּמָרָא מְבַרְרַת אֶת שִׁטַּת רַב. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְרַב הַסּוּבַר שְׁחֻצִּי
 עֶשְׂרֹן אִינוּ מִתְקַדֵּשׁ אִפִּילוּ כְּשֶׁבְּדַעְתּוֹ לְהוֹסִיף עָלָיו, בְּחֻבִּיתִין בְּמִיָּא
 סְבִירָא לִיה, הֵלָּא לְבִאּוּרָה הוּא מוֹכֵרֵחַ לְסוּבַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִינֵם
 מִתְקַדְשִׁים לְחֻצָּאין, שְׁהִרִי אִי בְּרַבִּי אֲלֵעֲזָר שְׁדָם מִתְקַדְשִׁים לְחֻצָּאין,
 לִילָף מִחֻבִּיתִין עַל שֹׂאֵר מִנְחוֹת שֶׁגַם חֻצִּי עֶשְׂרֹן מִתְקַדֵּשׁ בְּהָן, וְכִי
 תִימָא רַב מִלֵּיתָא מִמִּילָתָא לֹא יִלָּף, וְאִינוּ לְמַד מִחֻבִּיתִין לְשֹׂאֵר
 מִנְחוֹת, וְהָאֲמַר רַב, מִנְחָה קְדוּשָׁה בְּלֹא שְׂשֻׁחָמִין (וּבְכָל לְבוֹנָה), שְׂשֻׁחָמִין
 מִצִּינוּ בְּלָחֵם הַפָּנִים. בְּלֹא לְבוֹנָה, שְׂשֻׁחָמִין מִצִּינוּ בְּמִנְחַת נִסְכִּים. בְּלֹא
 שְׂשֻׁחָמִין וּבְלֹא לְבוֹנָה, שְׂשֻׁחָמִין מִצִּינוּ בְּמִנְחַת חוּטָא. הִרִי לֵנוּ שֶׁלְמַד רַב
 מִנְחָה לְמִנְחָה, וְאִם כֵּן אֵף יֵשׁ לְלַמּוֹד מִמִּנְחַת חֲבִיתִין לְשֹׂאֵר מִנְחוֹת
 לְעֵנִין קִידֵּשׁ לְחֻצָּאין.
 מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: אֲלָא עַל בְּרִירָה רַב בְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לִיה, שְׁשׁוּם
 מִנְחָה אִינָה קְדוּשָׁה לְחֻצָּאין, וְאֵף לֹא מִנְחַת חֲבִיתִין.
 הַגְּמָרָא שְׁבָה לְדַבְּרִי רַב אֲדוּרָת קִידֵּשׁ סוּלַת שְׁמֵן וְלִבְנוֹנָה, כָּל אֶחָד
 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ: גּוֹפָא, אֲמַר רַב, סֹתָם מִנְחָה, שְׁהִיא עֶשְׂרֹן סוּלַת, יֵשׁ בָּהּ
 שְׁמֵן וְנוֹתָן עָלֶיהָ לְבוֹנָה, וְכִךְ הִיא מִתְקַדֵּשׁת בְּכָל, וְאֵף עַל פִּי כֵן יֵשׁ
 לְלַמּוֹד שֶׁמִּנְחָה יְכוּלָה לְהִיטֵר קְדוּשָׁה בְּכָל אֵף בְּלֹא שְׁתֵּן בַּה שְׂשֻׁחָמִין,
 (וְאִין) דִּינָה בְּעֶשְׂרֹן חֲסֵר שְׁהִיא מִתְקַדֵּשׁ), שְׂשֻׁחָמִין מִצִּינוּ בְּלָחֵם הַפָּנִים
 הַנִּחְשָׁב כְּמִנְחָה וְאִין בּו שְׁמֵן, וְהוּא מִתְקַדֵּשׁ. אֲלָא שְׁעַם לֶחֶם הַפָּנִים
 יִשְׁנָה גַם לְבוֹנָה, וְעַל כֵּן אִין לְלַמּוֹד הִימְנוּ אֲלָא שֶׁמִּנְחָה שִׁישׁ בַּה
 לְבוֹנָה מִתְקַדֵּשׁת בְּלֹא שְׂשֻׁחָמִין.

ואם איתא – דם לא קדש לחצאין, לילף מנחה מדום שקמצה בהיכל כשרה – ואף על גב דדינה בעורה כשאר קרבנות. שכן מצינו כסילוק בויכין – דהיא בהיכל. אלמא דאיכא קמיצה בהיכל, דסילוק היינו קמיצה. עד שלא פירקה – למערכת לחם הפנים בשבת. הלחם פסול – דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ואמרין לקמן

(ט, א): "מן המנחה" – פרט לשחסרה. ובלחם

הפנים גופיה אמר לקמן (יב, ב): "קדש

קרשים" דה"א, שאם נפרסה אחת מחלותיה –

כולן פסולות. משפירקה נפרס לחמה הלחם

פסול – אף על גב דלאחר סילוק (מצה) נפרס

– פסולה, דהוי שירים שחסרו בין קמיצה

להקטרה, ואמרין לקמן (ט, ב) דאף על גב

דמקטירין קומץ עליהו – שריים אסורים

באבולה. ומקטיר עליו בויכין – (ודלא) גמרין

ממנחה. הניע זמנה לפרק – שעברו שש

שעות, כדאמר בפרק "תמיד נשחט" (פסחים

נח, א): מוספין בשש, בויכין בשבע. קודם

קמיצה – דהא עדיין לא פירקה, ומיפסל,

דהא אמר לקמן: "מן המנחה" – פרט

לכשחסרה מכשעורה. אלמא לא יליף מנחה

ממנחה; לעולם מנחה ממנחה יליף – ולא

דמי לחם הפנים לשאר מנחות, דמנחה לא

בריר קומץ ידיה, שחבל ביחד, הלכך קודם

קמיצה ליכא למימר כמאן דקמצה דמיא,

דהא מחוסר מעשה. אבל לחם הפנים בריר

קומץ ידיהו – דקאי בויכין באפי נפשיה.

הלכך, משחגיגה זמנה לפירוק – כמאן דקמצה

דמיא. ולא פלוגתא היא – לקמן בשמעתין.

מנחה מחציתה – "מנחה תמיד מחציתה

בבקר" וגומר – הביא מנחה שלימה של

עשרון, דאין מנחה פחותה מעשרון, ואחר כך

חוצייה. מחציתה – משמע מחציתה של

שלימה זו שלפניו. ומשני: כי מצריך קרא

להביא שלם – למצוה בעלמא. ולעולם אם

קדשה לחצאין – מקדשה, ואינה יוצאה שוב

לחולין. והא חזקה כתיב בה – "חזק עולם

לח" וגו' (ויקרא ו, א). דמשמע: מתוך שלם

אלא להביא עשרון שלם מביתו – אבל לענין

קידוש בכלי שרת, אם רצה מקדש לחצאין.

ודעתו להוסיף – להשלים עשרון, כדאמרין

לקמן בפרק "המנחות והנסכים" (קג, א) דאין

מנחה פחותה מעשרון, דהאמר "הרי עלי

חצי עשרון" – מביא עשרון שלם. ואם איתא

– דגבי חביתין אינו קדוש. ושחטו – בשלמים

כתיב. פתח אהל מועד – בעורה. וכיון

שעורה כשרה – כל שכן דהיכל (שלם) כשר,

דלא תהא עורה שהיא טפל, חמורה מן

העיקר. אלמא יליף היכל מעורה: מלאים –

"שניהם מלאים סלת." אין מלאים – שהיו

מלאים ממש המזריקים סלת, אלא מלאים –

כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים היו.

וב – דאמר במפרש חצי עשרון שאינו

קדוש. מחביתין – ולקדשו. מילתא ממילתא

לא יליף – הילכך שאר מנחות לא אמר

דליהו חביתין, דחביתין דין הוא דלקדשו

לחצאין, אבל שאר מנחה לא. מנחה קדושה

בלא שמן – אם נתן עשרון סולת בכלי שרת

אף על פי שאין שם שמן. ולא יצא לחולין,

וצריך להביא שמן ולהקריבה. שכן מצינו בלחם הפנים

(במדבר כח): "עשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן" וגו', ואין בה לבונה. על כרחך כרבי יוחנן סבירא ליה – בחביתין דלא קדשה, הלכך גמר שאר מנחות מחביתין.

האי בלא האי – שמן בלא סלת ובלא לבונה, ולבונה בלא שמן וסלת. ואי קשיא: הא אתי לחם הפנים בהדיהו לאו פירכא היא, שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בביכין, ומיהו אשכחן דכלי שרת מקדשין לבונה שבתוכן בלא שמן וסולת.

מנחה שנקמצה בהיכל כשרה שכן מצינו כסילוק בויכין – ואם תאמר, אמאי לא קאמר: כדי שלא יהא טפל חמור מן העיקר, כדאמר בסמוך גבי שלמים ששחטן בהיכל, וגבי כהנים נכנסין בהיכל ואוכלים קדשי קרשים ושירי מנחות? יש לומר: דהתם כתיב (ויקרא ג) "פתח אהל מועד" (שם ו), בחצר אהל מועד שייר למימר שלא יהא טפל חמור מן העיקר, לפי שתלה הכתוב באהל מועד.

מקטיר עליו את הבויכין – פירש בקונטרס: דלא גמרין ממנחה. ולא היה לו לפרש כן, דלקמן (ט, ב) פריך מינה למאן דאמר שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטיר קומץ עליהן, ומשני: רבי אלעזר היא. גם שמועה זו אי אפשר ליישב.

מאי טעמא דרבי יוחנן – ואם תאמר: לימא משום דיליף מדום ושומא קבלה היה בידו טעם זה. אי נמי כדפרישית לעיל, דלאפוקי דרבי יוחנן מפרש רבי אלעזר טעמא ד"מתוך". (ראשון

ראשון קדוש – ולית ליה דרבי יוסי.) ולרבי חנינא עשרון למא נמשח למנחת חוטא

– תימנה אכתי חצי עשרון למא נמשח מנחה

ותניא: דלקמן בפרק "שתי מדות" (פא, א) גבי

דנמשח למנחת חביתין, ומנחת חביתין טענה

שמן ולבונה? ויש לומר: משום דמתחילה היו

מקדשין המנחה של חביתין בביסא עם השמן,

דהיא גביא בדבר להוציא לכלי חול אחר

שנתקדשה, ולכן נמשח חצי עשרון. וטעם זה אנו

צריכין נמי לרבי יוחנן דאמר לעיל דאינה קדושה

לחצאין, דאחר שנתקדשה שלימה היה גביא

להוציאה מכלי שרת לכלי חול. וצריך לומר

השתא לרבי חנינא שלא היו מערבין בביסא

המנחה עם השמן, אלא בתוך הביסא עצמה היה

זה לצד אחד וזה לצד אחר. שאם היה הכל

מערב לא היו יכולין אחרי כן לחלק בחצי

עשרון, מפני לוג ומחצה שמן שהיה ערוף על

החצי עשרון. ולבולי עלמא נמי צריך לומר כן,

דבמנתיתין ד"שתי מדות" (שם) מוכח שהיו

מחלקין הסולת בחצי עשרון, והשמן במדה

שהיא מחוקת לוג ומחצה. ואם תאמר: לרבי

מאיר, דאמר לקמן בפרק "שתי מדות" (שם) דשני

עשרונות היו במקדש, אחד רבש ומאחר מחוק,

ובמחוק

שלם מביתו. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והא איתמר: הפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף – רב

אמר: אינו קדוש, ורבי יוחנן אמר: קדוש; ואם איתא, לילף מחביתין! וכי תימא, רבי יוחנן

מילתא ממילתא לא יליף, והאמר רבי יוחנן: שלמים ששחטן בהיכל – כשירין, דכתיב: "ושחטו

פתח אהל מועד", שלא יהא טפל חמור מעיקר! – דעתו להוסיף שאני, דתניא: "מלאים" –

אין מלאים אלא שלמים, כלומר, שאינו קדוש עד שיהא עשרון שלם; ואמר רבי יוסי: אימתי?

בזמן שאין דעתו להוסיף, אבל בזמן שדעתו להוסיף – ראשון ראשון קדוש. ורב בחביתין כמאן

סבירא ליה? אי פרבי אלעזר, לילף מחביתין! וכי תימא, רב מילתא ממילתא לא יליף, והאמר

רב: מנחה קדושה בלא שמן (ובלא לבונה) – שכן מצינו בלחם הפנים; בלא לבונה – שכן

מצינו במנחת נסכים; בלא שמן ובלא לבונה – שכן מצינו במנחת חוטא! על פירוהו רב פרבי

יוחנן סבירא ליה. גופא, אמר רב: מנחה קדושה בלא שמן, ואין דינה בעשרון חסר – שכן

מצינו בלחם הפנים, בלא לבונה – שכן מצינו במנחת נסכים, בלא שמן ובלא לבונה – שכן

מצינו במנחת חוטא. ושמן ולבונה קדשי האי בלא האי והאי בלא האי; שמן – שכן מצינו בלוג

שמן של מצורע, לבונה – שכן מצינו בלבונה הפאה בפיוכין, ורבי חנינא אמר:

לא

מנחה פחותה מעשרון, דהאמר "הרי עלי חצי עשרון" – מביא עשרון שלם. ואם איתא – דגבי חביתין אינו קדוש. ושחטו – בשלמים

כתיב. פתח אהל מועד – בעורה. וכיון שעורה כשרה – כל שכן דהיכל (שלם) כשר,

דלא תהא עורה שהיא טפל, חמורה מן העיקר. אלמא יליף היכל מעורה: מלאים –

"שניהם מלאים סלת." אין מלאים – שהיו מלאים ממש המזריקים סלת, אלא מלאים –

כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים היו. וב – דאמר במפרש חצי עשרון שאינו

קדוש. מחביתין – ולקדשו. מילתא ממילתא לא יליף – הילכך שאר מנחות לא אמר

דליהו חביתין, דחביתין דין הוא דלקדשו לחצאין, אבל שאר מנחה לא. מנחה קדושה

בלא שמן – אם נתן עשרון סולת בכלי שרת אף על פי שאין שם שמן. ולא יצא לחולין,

וצריך להביא שמן ולהקריבה. שכן מצינו בלחם הפנים (במדבר כח): "עשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן" וגו', ואין בה לבונה. על כרחך כרבי יוחנן סבירא ליה – בחביתין דלא קדשה, הלכך גמר שאר מנחות מחביתין.

האי בלא האי – שמן בלא סלת ובלא לבונה, ולבונה בלא שמן וסלת. ואי קשיא: הא אתי לחם הפנים בהדיהו לאו פירכא היא, שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בביכין, ומיהו אשכחן דכלי שרת מקדשין לבונה שבתוכן בלא שמן וסולת.

ובמחוק היו מודדין לחבייתו כהן גדול, ועשרון המוחק (לא) ולמה נמשח לרבי חנינא? דאין
מנחה קדושה בלא שמן ויש לומר: פן יבא לטעות בשום פעם ולמדוד במחוק למנחת חוטא.
אבל אין לתרץ דרבי מאיר סבר כרבי יוחנן דאמר בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות
נו, ב) וגרידן דחייב על לישתה, דמדת יבש לא נתקדשו. בפרק "שתי מדות" (שם ז, א)
משמע דסבר רבי מאיר דנתקדשו, גבי הא דתנן
התם: כל מדות שבמקדש היו גדושות, ומקדש לה
כרבי מאיר. ואפילו עשרון גרש אפשר דמקדש,
דהא דאמר לעיל שהחזירן לביסא גרשה,
ומיבעיא לן נמי בפרק "שתי מדות" (שם פו, ב)
גבי שולחן אי מקדשי בגדוש או לא, משמע
דשאר כלים לא מקדשי – ההוא גרש לא צריך,
אבל גרש זה שהוא מדתו של כלי מקדש. וזה
אין להקשות, לרבי אלעזר דאמר לעיל: מנחת
חבייתן קדושה לחצאין, עשרון מחוק לרבי מאיר
למה נמשח? דבלאו טעמא דפרישית שלא יבא
לסטות – מצה לקדש שלימה. ולאו מקרא
ד"מחציתה", דההוא אוקימנא לעיל להביא
מביטוי שלם ולעכב משום דחוקה חביבא ביה.
ואם תאמר: לרבי שמעון דאמר לקמן בפרק "שתי
מדות" (פו, ב) דמדא תיירה היתה שם של לוג
ומחצה שבה היה מודד לחבייתו כהן גדול, לוג
ומחצה בבוקר ולוג ומחצה בערב, למה נמשח?
כיון דאין שמן קדוש בפני עצמו לרבי חנינא ויש
לומר: דתחילה מניחין שלשה לוגין שמן עם
הסלת בביסא, וכדפרישית לעיל, שהיה גבאי
לדוניה מכלי שרת לכלי חול. **כלי** החל
מקדשין את הלח ומדות הדיבש בו – מה שדקדק
התנא, דקרי לשל לח "כלי" ולשל יבש "מדות"
– משום דבשל יבש היו מקדקין לטעות כענין
זה שהוא גרש תילתא, כדרך כל שאר מדות.
מכל מקום גם על של שם מדה עליה,
דקראנא שמואל: לא שנת אלא מדות אבל
מזרקות מקדשין, ובשל לח איירי. ובפרק "שתי
מדות" (מנחות פו, ב) תנן: שבע מדות היו
במקדש, וקא חשיב דלח ובפרק "המנובח מקדש"
(זבחים פו, א) פירש הקונטרס דכנה כלים היו
מיוחדים ללח שאינם מדות, כגון מזרקות וקערות
לדם לייח ודשמן, אבל ליבש לא היו מיוחדין
אלא שתי מדות, יבש שהיו במקדש, עשרון
וחצי עשרון. דכלים שנתנו בו מנחה – כלי לח
היו, שמזרקות וקערות ואיין לכך.
אבל מזרקות מקדשין (וכו') שנאמר שניהם
מלאים סולת – פירש בקונטרס: (דריק)
דאלמא מזרקות וקערות קידשו בלא שמן. וזהו
תימה, דהכתוב "כלולה בשמן", ומנא ליה דמנחה
קדושה בלא שמן? ופירש רבי שמואל: דדיק
מדסבר (רישא) דמזרקות מקדשין שאינו ראוי
לה, כמו מנחה, והאיל וראיה להתקדש בכלי
אחר דהיינו ביסא – אף מנחת סלת מתקדשת
בלא שמן ולבונה אף על פי שאינה אראה לכלי
זה, והאיל ומתקדשת בכלי אחר, כגון מנחת
חוטא. ומלחן המשנה דקדוש רבי שמואל, דקתני
פרק "המנובח מקדש" (זבחים פו, א): כשם
שהמנובח והכבש מקדשין את הראוי להם כך כלים מקדשים. ומדלא קתני "כלי שרת
מקדשין את הראוי להם" שמע מינה דמקדשין אף על פי שאינו ראוי להם, כגון מזרקות
של דם שמקדשין את המנחה. ועל תנא הוצרך רבי שמואל לדיוק זה. והא דלא ילפינן מינה
מדות – משום דלא נראו מעולם אלא זו למדידת לח וזו למדידת יבש. ועוד יש לפרש,
דדיק התלמוד מדאמר שמואל: אבל מזרקות מקדשין, ולא קאמר "מקדשין מנחות ומנסכים"
דכתיב בההוא קרא – שמע מינה דאפילו מנחת חוטא קאמר. דילפינן מלחא ממילתא,
ומדמקדשין מורק וקערה מה שאין ראוי להם, והאיל וראוי לכל אחד – כל שכן זה הכלי
שמקדש מה שראוי להיות בתוכו. עוד יש לפרש, דדיק מדליף שמואל דורות משעה מנשיאים, כל שכן דילפינן ממילתא מלילתא כרב דמנחה קדושה בלא שמן, כמו שמצינו במנחת חוטא.
ואף על גב דמוכח לקמן ב"הקומץ רבה" (יט, ב) דלא יליף שמואל דורות משעה אלא משום דתנא ביה קרא תריסר זימני, מכל מקום כיון דילף דורות משעה בכל ענין שילמדו – הוא
הדין מילתא ממילתא.

לא זו קדושה בלא זו – בכל המנחות הטעונות שמן ולבונה, אין כלי שרת מקדש
אחר מהם, אלא אם כן שלשתן ביחד בכלי. ולרבי חנינא עשרון – שהיתה במקדש
לצורך מנחות, כדאמר בפרק "שתי מדות" (מנחות פו, א). **למה נמשח** – בשמן
המשחה כדי לקדש את הנתון בתוכו? הלא אינו מתקדש כלום לרבי חנינא, דאין
מחוק לא שמן ולא לבונה עם העשרון של
סולתו ומשני: לצורך מנחת חוטא – נמשח,
דסולת גרידתא הוא. **להא דרב** – דכלי שרת
מקדש סולת גרידתא, אף על גב דלא חזי
להקטיר בלא שמן, דתנן – במסכת זבחים
בפרק "המנובח מקדש הראוי לו" ופח, א.
מדות של יבש – שתיים היו, עשרון וחצי
עשרון, בפרק "שתי מדות" (מנחות פו, א). **לא**
שנו – דאין כלי הלח מקדשין יבש, אלא
במדות לח – הין וחצי הין כר' בפרק "שתי
מדות" (שם פו, א). דכל מדה לא חזיא אלא
למילתא למדוד, הלכך (לח) לא מקדשין,
דמדת לח לא חזיא למדוד יבש, דאין בלח
עשרון וחצי עשרון. **אבל** מזרקות (של דם) –
שכן כלי לח, מקדשין יבש. שניהם מלאים
סלת – ובמנחת נסכים קמשתעי דטעונה
שמן, וקאמר דמזרק וקערה קדשו סלת,
אלמא אית ליה לשמואל וכלי שרת מקדשין
סלת כלי שמן. ואם תאמר: לרבי חנינא קשיא
מתניתין דקתני: מדות יבש מקדשין יבשו אידו
מוקד לח, בעשרון דמנחת חוטא. מנחה לחה
היא – דכלולה בשמן, ומדחזי קרא לא חיפוק
דמזרקין מקדשין יבשו! **לא נצרכא אלא ליבש**
שבה – מנחה כלולה אי אפשר בלא קרסין
סלת יבש שלא יגיע בהן הדשמן, ואפילו הכי
מתקדשין במזרקין. וכי היכי דאותו יבש
מתקדש, מסתברא נמי דסלת יבש נמי מקדש
(סלת) שמן מקדשין. ואיבעית אימא מנחה
לגבי דם כיבש דמיא – דדם הוא צלול
ומנחה הויא כעיסה, ואפילו הכי מקדש לה
מורק שהוא כלי דם, הלכך יבשה גמורה נמי
מקדש. **הגל** הור עומדות – אחת עשרה אמה
בכניסת העורה במזרח, מקום דריסת ישראל.
אלמא עורה בעינין בן בתירא – לא דוקא
נקט, אלא סימנא דברייתא היא. **לא נצרכא**
האי "וקמץ משם" אלא להכשיר כל
העורה, ולא למידק מינה: עורה ולאו היכל,
דלגופיה איצטרך קרא. בעולה ומנחה
(ונאמר) קדשי קדשים, ובעולה כתיב צפון,
שנאמר (ויקרא א): "ושחט אותו על ירך
המנובח צפונה". עולה (כלולה) כללי – לבונה,
שנאמר: "וערכו בני אהרן את הנחתים" וגו'
(שם). **מחטאת** – הוי גמרינן דמנחה טעונה
צפון, להכי איצטרך "וקמץ" להכשיר כל
העורה. על חייבי כריתות – שוגגין. **מאשם**
– (דאשם) אינו בא על כרת, אלא על שבות
שקר ומעילות ושפחה חרופה, וטעון צפון,
דכתיב: "למקום אשר ישחטו את העולה
ישחטו את האשם" (שם ז). **מיני דמים** –
חמורה כפרתן, דיעקר כפרה בדם כתיב: "כי הדם הוא בנפש יכפר" (שם יז), אבל
תאמר במנחה שאינה מין הדם. **אלא איצטרך** – "וקמץ". **הנשה** – שמשיג כל המנחה
קודם קמיצה, ומגיע הכלי בחודה של קרן דרומית מערבית בפרק שלישי (מנחות יט,
ב). **קא משמע לן** – דאם רצה מחזירה אחר הגשה לכל מקום שירצה בעורה וקומץ.
הקיפו גוים – ללמלחמה, ואין כהנים יכולים ללבוש בעורה מפני גמולות ונסכיהם.
נכנסין להיכל – ולא אמרינן דליפסלו קדשים בהך יציאה דיצאו מעזרה להיכל.
בקדש

הגמרא שבה לדברי רבי אליעזר שהובאו לעיל (ע"א): **גַּמְרָא, אִמְרַי רַבִּי**
אֶלְעָזָר, מִנְחָה שְׁקִמְצָה בְּהִיכָל בִּשְׂרָה, אֵף שְׂדֵין קְמִיצָה הוּא בַּעֲוֵה
כְּשֶׁאֵר קֶרְבָּנוֹת, שֶׁכֵּן מִצְוֵנוּ בְּסִילּוֹק בְּזִיכִין וְנִטִּילַת זִיכִי הַלְבוּנָה
מִהַשּׁוֹלָחַן שְׁבָהִיכַל עַל מִנַּת לְהַקְטִיר בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, שֶׁעֲבֹדָה זֹו
נִחְשָׁבֶת כְּקִמְצָה בְּמִנְחָה, וְהִיתָה נַעֲשִׂית בְּהִיכָל, וְיֵשׁ לַלְמוּד מִכָּךְ שֶׁאֵף
הַקְמִיצָה כְּשִׁירָה שֶׁם.
 הגמרא דנה בדברים: **מִתִּיב רַבִּי יְרֵמְיָה, שִׁנְיָו בְּבִרְיָתָא, נֹאמֵר בַּפְּסוּק**
(ויקרא ב א) אֹדוֹת הַבָּאֵת הַמִּנְחָה, יְהִיבָאָה אֶל בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ
מִשֶּׁם מִלֵּא קִמְצוּ, וְיֵשׁ לְדֹרֹשׁ מִתִּיבַת 'מִשֶּׁם', שְׁקוּמָן הַכֹּהֵן מִמָּקוֹם
שְׂרָגְלֵי הָזֶר עֹמְדוֹת, שְׁהִי תִיבַת 'מִשֶּׁם' חֹזֶרֶת עַל 'וְהִבִּיאָה' הָאֹמֵר
בְּתוֹחֵלֶת הַפְּסוּק, דִּהְיִינוּ יִשְׂרָאֵל הַמְבִּיאִים אֶת הַמִּנְחָה, וְקוּמָן מִמָּקוֹם
שְׁמִיבֵיא חֹזֵר אֶת הַמִּנְחָה, מַעֲזֶרֶת יִשְׂרָאֵל, וּמִשְׁמַע שְׁבֵא הַכְּתוּב לִמְעַט
שֶׁאֵין הַקְמִיצָה כְּשִׁירָה אֲלֵא בַּעֲוֵה וְלֹא בְּאֹלֶם וּבְהִיכָל. בֶּן בְּתִירָא
אֹמְרָה, תִּיבָה זֹו נִדְרֶשֶׁת לְדִין אַחֵר, מִנֵּין שֶׁאֵם קִמְצוּ הַכֹּהֵן בִּיד שְׁמֹאל,
שִׁיחֹזֵר אֶת מֵה שְׁקִמְצוּ לְתוֹךְ הַכֹּלִי וְיִחֹזֵר וְיִקְמֹצוּ בִּיד יְמִין, וְאֵין
אֹמְרִים שֶׁכֵּבֵר נִפְסְלָה הַמִּנְחָה בְּמֵה שְׁקִמְצָה בְּשֹׁמֵאל, תִּלְמִיד לִימֹר
'וְקִמְצוּ מִשֶּׁם', שְׁקוּמָן מִמָּקוֹם שֶׁקִּמְצוּ בְּכֶר, וְהִינוּ שֶׁאֵם קִמְצוּ בְּאֹפֶן
פְּסוּל, יִכּוֹל לְחֹזֵר וּלְקוּמָן. וְקִשָּׁה שְׁמִדְבְּרֵי תֵנָא קָמָא יֵשׁ לַלְמוּד שֶׁאֵין
קוּמָצִים אֲלֵא בַּעֲוֵה וְלֹא בְּהִיכָל, וְשֹׁלָא כְּפִי שֶׁאֵמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר.
 אומרת הגמרא: **אִיבָא דְאִמְרֵי הוּא מִתִּיב לָהּ וְהוּא מְפָרֵק לָהּ – יֵשׁ**
 שאמרו שרבי ירמיה הוּא שהקשה מן הבריייתא, וכאמור, והוא גם
 שתיקן את התיקון דלהלן, **אִיבָא דְאִמְרֵי – יֵשׁ שֶׁאֵמֵר זֹאת בְּשֵׁם**
רַבִּי יַעֲקֹב, שֶׁאֵמֵר לִיה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יְרֵמְיָה בְּרַתְּחִלָּא, אִסְכְּרָא
לָהּ, לֹא נִצְרָכָא – לֹא הוֹצֵרֶךְ הַלִּימֹד 'וְקִמְצוּ מִשֶּׁם' לִימֹר שֶׁאֵין לְקוּמָן
בְּאֹלֶם וּבְהִיכָל, אֲלֵא לְגוֹפוֹ, לְהַכְשִׁיר אֶת כָּל הָעֲוֵה בִּנְלָה לְקִמְצָה,
שֶׁלֹא תֵאֵמֵר שֶׁהוּאִיל וְעִוְלָה קְדָשִׁים וְקְדָשִׁים וְקְדָשִׁים קְדָשִׁים, יֵשׁ
לַלְמוּד זֹו מִזֹּו בְּבִנְיָן אֲב לִימֹר, מֵה עִוְלָה מְעֻנָּה צִפּוֹן בְּשִׁחֲטָתָהּ,
שֶׁאִינָה כְּשִׁירָה אֲלֵא בְּחֶלֶק הָעֲוֵה שֶׁמִּצְפּוֹן לְמִזְבֵּחַ, אֵף מִנְחָה תֵּהֵא
מְעֻנָּה צִפּוֹן בְּקִמְצָתָהּ, וְאֵין לְהַכְשִׁיר קְמִיצָה בְּשֶׁאֵר הָעֲוֵה, וְלִכָּךְ
בֹּא לִימֹד זֹה, לִימֹר שֶׁגַּם הַמָּקוֹם שְׂרָגְלֵי הָזֶר עֹמְדוֹת בּוּ דִּהְיִינוּ עֹזֶרֶת
יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר לְקִמְצָה, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁאֵר הָעֲוֵה וְהִיכָל. שׁוֹאֵלֶת
 הגמרא: כִּיצַד נִלְמַד זֹו מִזֹּו, מֵה לְעִוְלָה שֶׁכֵּן קְרִיבָה לְלִיל, שֶׁכֵּל בִּשְׂרָה
 קֵרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ, וּלְפִיכָךְ הִיא חֲמוּרָה וְטַעוּנָה צִפּוֹן, וְאֵין לַלְמוּד הַיִּמְנָה
 לְהַצִּיר צִפּוֹן בְּמִנְחָה שֶׁאִינָה כְּלִיל וְשִׁירָה נֶאֱכָלִים לְכַהֲנִים. וּנְמַצָּא
 שֶׁאֵין לְתַרְץ שְׂצִירֶךְ אֶת הַפְּסוּק לַלְמַד שֶׁקְמִיצָה כְּשִׁירָה בְּכֹל הָעֲוֵה.
 משיבה הגמרא: עֲדִין אֲפֻשֶׁר הִיא לַלְמוּד צִפּוֹן בְּמִנְחָה מִחֲטָאֵת,
 שֶׁשְׁתִּיחֵן קְדָשִׁים קְדָשִׁים. דְּחוּהָ הַגְּמָרָא: אֲפֻשֶׁר לְפָרוֹךְ מֵה לְחֲטָאֵת
 שֶׁהִיא חֲמוּרָה שֶׁכֵּן מִכְּפָרֶת עַל חֲטָאִים בְּרִיתוֹת, תֵּאֵמֵר בְּמִנְחָה שֶׁאִינָה
 מְכַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: עֲדִין אֲפֻשֶׁר הִיא לַלְמוּד צִפּוֹן
 בְּמִנְחָה מֵאֲשֶׁם הָבָא עַל חֲטָאִים שֶׁאִינִם כֶּרֶת שֶׁהוּא קְדָשִׁים קְדָשִׁים
 וְטַעוֹן צִפּוֹן בְּשִׁחֲטָתָהּ. דְּחוּהָ הַגְּמָרָא: מֵה לְאֲשֶׁם שֶׁכֵּן הוּא מִן
 הַקֶּרְבָּנוֹת שֶׁהֵם מִיְּנֵי דְמִים, תֵּאֵמֵר בְּמִנְחָה שֶׁהִיא בֹּאָה מִן הַצּוּמָה וְעַל
 כֵּן הִיא קְלָה מִמֶּנּוּ.
 אומרת הגמרא: מְבֹוֹלָהּ נָמִי – גַּם אִם תַּחֲפוֹץ לַלְמוּד מִכָּל הַקֶּרְבָּנוֹת
 הָאֹמְרִים יָחִד, שֶׁאֵף שְׁעוּלָה כְּלִיל הֵלָא חֲטָאֵת אִינָה כְּלִיל, וְכֵן אֵף
 שֶׁחֲטָאֵת מְכַפֶּרֶת עַל חֲטָאִים כְּרִיתוֹת הֵלָא אֲשֶׁם אִינִם מְכַפֵּר עַל חֲטָאִים
 כְּרִיתוֹת, הִצַּד הַשּׁוּהָ בָּהֶם שֶׁהֵם קְדָשִׁים קְדָשִׁים וְטַעוֹנִים צִפּוֹן, אֵף אִנִּי
 אֲבִיא אֶת הַמִּנְחָה שֶׁהִיא קְדָשִׁים קְדָשִׁים שֶׁתַּעֲטֵן צִפּוֹן. אֲלֵא שֶׁגַּם זֹאת
 יֵשׁ לְדַחוּת, שִׁישׁ לְפָרוֹךְ מֵה לְכָל הַקֶּרְבָּנוֹת הָאֹמְרִים שֶׁכֵּן הֵם מִיְּנֵי
 דְמִים וְלִכֵּן הֵם חֲמוּרִים וְטַעוֹנִים צִפּוֹן. מִתַּרְצָה הַגְּמָרָא: אֲלֵא הַלִּימֹד
 'וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מִמָּקוֹם שְׂרָגְלֵי הָזֶר עֹמְדוֹת' אִיִּצְטָרֵךְ לְהַכְשִׁיר אֶת כָּל
 הָעֲוֵה לְקִמְצָה מִטַּעַם אַחֵר, מִשּׁוֹם שֶׁלִּקְחָא דְעִתָּהּ אֲמִינָא שֶׁהוּאִיל
 וְכִתִּיב (שם ב ח) 'וְהִבִּיאָה אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֲלָה לָהּ וְהִקְרִיבָהּ
 אֶל הַכֹּהֵן וְהִנִּישָׁהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ' וְכֵן כְּתוּב (שם ב א) 'וְהִבִּיאָה אֶל בְּנֵי
 אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מִלֵּא קִמְצוּ' וְגו', בֹּא הַכְּתוּב לְהַקְשִׁי הַגִּשָּׁה
 וְקִמְצָה זֹו לֹוּ לִימֹר מֵה הַנִּשָּׂה נַעֲשִׂית בְּכֶרֶן דְּרִמִּית מְעַרְבִית שֶׁל
 הַמִּזְבֵּחַ, אֵף קְמִיצָה נָמִי וְגַם כֵּן תֵּהֵא נַעֲשִׂית בְּכֶרֶן דְּרִמִּית

לֹא זֹו קְדוּשָׁה בְּלֹא זֹו וְלֹא זֹו קְדוּשָׁה בְּלֹא זֹו, שֶׁהַמִּנְחָה הַטַּעוּנָה
 שֶׁמֶן וְלִבְנָה אֵינֶן מִתְקַדְּשוֹת בְּלֹא שֶׁמֶן אוֹ בְּלֹא לִבְנָה, וְכֵן אֵין הַשֶּׁמֶן
 וְהַלְבוּנָה שֶׁבְּמִנְחָה אֲלֹו קְדוּשִׁים כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּפִנִּי עֲצָמוֹ, שֶׁאִינִם
 מִתְקַדְּשִׁים אֲלֵא רַק בַּעַת שֶׁהוּא נוֹתֵן אֶת כּוֹלֶם יָחִד בְּכָלִי אַחֵר.
 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְלִרְבִּי חֲנִינָא, כְּלִי שֶׁרֶת בְּשִׁיעוֹר עֶשְׂרֹון שֶׁהִיא
 בְּמִקְדָּשׁ עֲבוֹר מִדִּידֶת עֶשְׂרֹון סוֹלֶת לְמִנְחָה, כְּמִבּוּאָר לְהֵלֶן (פס), לְמֵה
 נִמְשָׁח בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְקַדֵּשׁ אֶת הָעֶשְׂרֹון הַנִּמְדָּר בּוּ, (וְהֵלָא אִינִי
 עֶשְׂרֹון עֶשְׂרֹון זֹה לְקַדֵּשׁ כְּלוֹם אֲלֵא לְמִדִּידֶת קִמְצָה הַסּוֹלֶת בְּלָבָד, שֶׁהִיא
 אִי אֲפֻשֶׁר לְהַכְנִיס בְּתוֹכָהּ עִם עֶשְׂרֹון הַסּוֹלֶת גַּם שֶׁמֶן וְלִבְנָה, וְלִדְעַת
 רַבִּי חֲנִינָא הַקִּמְצָה אִינִי קְדוּשָׁה בְּלֹא שֶׁמֶן וְלִבְנָה), וְנִמְצָא שֶׁלֹא הִיתָה
 תּוֹעֵלֶת בְּמִשְׁחָה זֹו. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: נִמְשַׁח לְקִידוּשׁ מִנְחָת חוּטָא
 שֶׁאֵין בָּהּ שֶׁמֶן וְלִבְנָה אֲלֵא עֶשְׂרֹון סוֹלֶת בְּלָבָד, וְעַל כֵּן הִיא מִתְקַדֶּשֶׁת
 בַּעַת נִתְּנָתָה בְּכָלִי זֹה.
 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְכָלִי הַשֶּׁרֶת בְּשִׁיעוֹר לֹוג שֶׁהִיא בְּמִקְדָּשׁ עֲבוֹר מִדִּידֶת
 לֹוג שֶׁמֶן לְמִנְחָה, כְּמִבּוּאָר לְהֵלֶן (פס), לְמֵה נִמְשָׁח, לְרַבִּי חֲנִינָא, בְּשֶׁמֶן
 הַמִּשְׁחָה בְּכִידִי לְקַדֵּשׁ אֶת הַלֹּוג הַנִּתּוֹן בְּתוֹכָהּ, וְהֵלָא לְדַעַתוֹ אֵין הַלֹּוג
 קְדוּשׁ לֹא הַמִּנְחָה וְהַלְבוּנָה שֶׁעֲמָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: נִמְשַׁח לְקִידוּשׁ
 לֹוג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרֶעַ שֶׁהוּא בֹא בְּפִנִּי עֲצָמוֹ בְּלֹא סוֹלֶת וְלֹא לִבְנָה,
 וְעַל כֵּן הִיא מִתְקַדֶּשֶׁת בַּעַת נִתְּנָתָה בְּכָלִי זֹה.
 שְׁמוּאֵל סוֹבֵר כְּדַעַת רַב שֶׁסּוֹלֶת מִתְקַדֶּשֶׁת בְּלֹא שֶׁמֶן: וְאֵף שְׁמוּאֵל
 כִּכְרָ לָהּ לֵהָא דְאִמְרֵי רַב, דְּתֵנָן בּוֹבָחִים (פס), כְּלִי הֵלָח – כְּלִים
 לְמִדִּידֶת הֵיין וְהַשֶּׁמֶן, כְּגוֹן הֵיין וְחִצִּי הֵיין וְכו', וְכֵן מִזְרֹקֶת שְׁבָהֵם קִיבֹול
 אֶת דְּמִי קֶרְבָּנוֹת הַבְּהֵמָה לְזֹורֶק עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְשֶׁאֵר כְּלִים לְקַבֵּלֶת
 הַלֵּחַ, מְקַדְּשִׁין אֶת הֵלֶחַ שֶׁהוֹנַח בָּהֶם, כְּגוֹן יֵין וְשֶׁמֶן, וְמִדִּידֶת הֵיבֶשׁ –
 הַכְּלִים בָּהֶם מִדְּדוֹ אֶת הַסּוֹלֶת, וְהֵם כְּלִי בְּמִדַּת עֶשְׂרֹון וְכָלִי בְּמִדַּת חֲצִי
 עֶשְׂרֹון, מְקַדְּשִׁין אֶת הֵיבֶשׁ וְהַסּוֹלֶת הַנִּמְדָּר בָּהֶם. וְאֵין כְּלִי הֵלֶחַ
 מְקַדְּשִׁין אֶת הֵיבֶשׁ שֶׁהוֹנַח בָּהֶם וְלֹא מִדִּידֶת הֵיבֶשׁ מְקַדְּשִׁין אֶת הֵלֶחַ
 שֶׁהוֹנַח בָּהֶם, שֶׁאִינִם מִתְקַדְּשִׁים בְּכָלִים שֶׁאִינִם שְׁלֵהֶם. וְאִמְרָה שְׁמוּאֵל,
 לֹא שֶׁנִּי בְּמִשְׁנָה שֶׁאֵין כְּלִי הֵלֶחַ מִקְדָּשִׁים אֶת הֵיבֶשׁ, אֲלֵא בְּמִדִּידֶת
 הֵלֶחַ וְהַכְּלִים שֶׁשִּׁמְשׁוּ לְמִדִּידֶת הֵלֶחַ. לְפִי שֶׁאִינִם מִקְדְּשׁוֹת אֲלֵא
 דֶּרֶךְ מִדִּידָהּ, וְאֵין נִמְדָּר בָּהֶן אֲלֵא הֵלֶחַ, אֲבָל מְזֻקָּת (שֶׁל דָּם), אֵף
 שֶׁהֵם כְּלִי לֶח בְּכָל זֹאת הֵם מְקַדְּשׁוֹת אֶת הֵיבֶשׁ, לְפִי שֶׁאִינִם כְּלִי מִדָּה
 וְהֵם מִקְדָּשִׁים גַּם שֶׁלֹא דֶּרֶךְ מִדִּידָהּ, שֶׁנִּמְאָר אֹדוֹת קֶרְבָּנוֹת הַנִּשְׁאִיִּם
 (בְּמִדְּבָר י א) 'וְקִרְבְּנוֹ קִעְרַת כֶּסֶף אֶתָּה וְגו' מִזְרֹק אֲחֹד כֶּסֶף וְגו' שֶׁנִּיִּהֶם
 מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלִילָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה, הִיא שֶׁהַסּוֹלֶת שֶׁהִיא דְּבִר יֵבֶשׁ,
 הוֹנַח וְנִתְקַדְּשָׁה בְּמִזְרֹק הַמִּיּוּעַד לְקַבֵּלֶת דָּם. וּמִמָּה שֶׁאֵמֵר שְׁמוּאֵל
 שֶׁמִּזְרֹקֶת מִקְדְּשׁוֹת אֶת הֵיבֶשׁ, מוֹכַח שֶׁדַּעַתוֹ הִיא שֶׁמִּנְחָה קְדוּשָׁה
 בְּלֹא שֶׁמֶן וְלִבְנָה, וְכִדְבְּרֵי רַב.
 הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת אֶת דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל: אִמְרָה לִיה רַב אֲחָא מְדִפְתִּי
 לְרַבִּינָא, וְכִי מֵה הִיא מִנְחַת הַנִּשְׁאִיִּם, וְהֵלָא מִנְחָה לְחָה הִיא, שֶׁהִיא
 הִיא בְּלִילָה בְּשֶׁמֶן, וְכִאֲמֹר בַּפְּסוּק 'שְׁנִידָהּ מִלֵּאִים סוֹלֶת בְּלִילָה
 בְּשֶׁמֶן', וְאֵין לַלְמוּד הֵימְנוּ שֶׁמִּזְרֹק מִקְדָּשׁ סוֹלֶת יִבְשָׁה בְּלֹא שֶׁמֶן. אִמְרָה
 לִיה רַבִּינָא, לֹא נִצְרָכָא – לֹא הוֹצֵרֶכְךָ דְּבִר שְׁמוּאֵל אֲלֵא לִיבֶשׁ שֶׁנִּיִּהֶם
 כְּלוּמֵר לְחֻלְקִים הֵיבֶשִׁים שֶׁבְּמִנְחָה שֶׁלֹא נִתְעַרְבוּ יִפֵּה בְּשֶׁמֶן, שֶׁאֵף עַל
 פִּי שֶׁהַסּוֹלֶת בְּלִילָה בְּשֶׁמֶן אִי אֲפֻשֶׁר שֶׁלֹא יִדְּוּ בָּהּ חֲלָקִים קֹטְנִים
 שְׁנוֹתֵרֵי יִבְשִׁים וְאֵף עַל פִּי כֵּן הֵם מִתְקַדְּשִׁים בְּמִזְרֹק, וְכִיּוֹן שִׁיבֶשׁ זֹה
 מִתְקַדֶּשׁ בְּמִזְרֹק אֵף שֶׁאִינִם מִיּוּעַד אֲלֵא לְדַבֵּר לָח, מִסְּתַבֵּר לִימֹר
 שֶׁמִּתְקַדֶּשֶׁת בּוּ גַם סוֹלֶת יִבְשָׁה לֹא שֶׁמֶן.
 (דְּהֵינִי לְבִנְיָנָה וְאִי סִלְקָא דְּעִתָּהּ קִסְכָּר שְׁמוּאֵל אֵין מִנְחָה קְדוּשָׁה
 עַד שֶׁהִיא בּוֹלֵן יִבֶּשׁ שֶׁבָּהּ הֵיבִי מִשְׁכַּחַת לָהּ וְהֵלָא בּוֹלֵן לִחִים הֵן
 מִפְּנֵי הַשֶּׁמֶן אֲלֵא שֶׁמֶע מִינָהּ קִסְכָּר שְׁמוּאֵל הִיא בְּלֹא הִיא). תִּירִיחַ
 נוֹסֶף: וְאִיִּבְעִית אִימָא, מִנְחָה אֲפִילוֹ שֶׁהִיא בְּלִילָה בְּשֶׁמֶן, לְגַבִּי דָּם,
 בְּיִבֶּשׁ דְּמִיָּא וְנִחְשָׁבֶת), שֶׁכֵּן הָדֵם צָלוּל וְאִילוֹ הַסּוֹלֶת הַבְּלִילָה בְּשֶׁמֶן
 עֲבָה כְּעִיסָה, וְכִיּוֹן שֶׁהִיא מִתְקַדֶּשֶׁת בְּמִזְרֹק אֵף שֶׁאִינִם מִיּוּעַד לְדַבֵּר
 יִבֶּשׁ כְּמוֹתָהּ אֲלֵא לְדַבֵּר לָח כְּדָם, מִסְּתַבֵּר לְשְׁמוּאֵל לִימֹר שֶׁהִיא
 מִתְקַדֶּשֶׁת בּוּ גַם כְּשֶׁהִיא יִבְשָׁה לְגַמְרִי לֹא שֶׁמֶן כָּלִל, וְמֵה שֶׁאֵמֵר
 הַמִּשְׁנָה שֶׁכָּלִי הֵלֶחַ אֵינֶם מִקְדָּשִׁים יִבֶּשׁ, כּוּוֹנֶנֶת לְמִידִידֶת הֵלֶחַ בְּלָבָד.

כ' קָרְבָּנָם לְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל חֲטָאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם וְגו' בְּקֹדֶשׁ
הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֵנּוּ, ומשמע שהכוונה להיכל, שמותר לאכול שם
קדשי קדשים. וְהָא לְמָה לִי קָרָא – ולפי סברת רבי יוחנן קשה מדוע
הוצרך רבי יהודה בן בתירא לפסוק זה, לִמָּא – היה לו ללמוד זאת
ממה שנאמר לגבי מנחה (ויקרא ט) וְהִנֵּהוּ תִּרְתֶּם מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֲהָרֹן וּבָנָיו
וְגו' בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ, וְלֹא יִהְיֶה חֹצֵר אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהוּא
מִפְּלֵ חֲמוֹר מִן אֹהֶל מוֹעֵד עֲצָמוּ שֶׁהוּא הָעֵיִקָר, שאם אפשר לאכול
בעזרה ובחצר כל שכן שאפשר לאכול באהל מועד ובהיכל, אלא
בהכרח שאין ללמוד דינים מהעזרה להיכל מחמת סברא זו שלא
ידיה טפל חמור מן העיקר, ובדומה לכך אין להוכיח שחשית שלמים
כשירה בהיכל משום סברא זו, וקשה על רבי יוחנן שהוכיח כן.

מתרצת הגמרא: יש לחלק בין הדברים, שם לגבי שחיתת שלמים,
עֲבֻדָּה הִיא, וכיון דמכובד הדבר שאדם עוֹבֵד את רבו בַּמָּקוֹם רָבו
עַל כֵּן אֲמַרְיָן – (אומרים אנו) סברא זו שלא יִהְיֶה מִפְּלֵ חֲמוֹר מִן
הָעֵיִקָר, ואם הוא שוחט בעזרה כל שכן שהוא יכול לשחוט בהיכל,
שנחשב יותר מקומו של הקב"ה, אולם לגבי אֲכִילָה של קדשי
קדשים, כיון שֶׁאֵין זה ממידת דרך ארץ שיהיה אדם אוֹכֵל בַּמָּקוֹם
רָבו, על כן לענין זה, מִטְעָמָא דְּתַבְתָּ קָרָא – דווקא מפני שנאמר בפסוק
בְּקוֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֵנּוּ, הָא לֹא תַבְתָּ קָרָא – אבל אם לא היה
נכתב כן, לֹא הָיָה מִפְּלֵ חֲמוֹר מִן הָעֵיִקָר לֹא אֲמַרְיָן – (לא היינו
אומרים), שאזרבה אכילה במקום המקודש יותר נחשבת 'קולא',
ובזה הסברא נותנת שבטפל נקל ולא בעיקר, ואין ללמוד מכך
שאוכלים בעזרה, שיהיה מותר לאכול גם בהיכל החמור ממנה, ולכן
הוצרך רבי יהודה בן בתירא לדרוש את היתר האכילה בהיכל מפסוק
מיוחד, ואין מדבריו סתירה לרבי יוחנן שאמר סברא זו לגבי שחיתת.
הגמרא מביאה מחלוקת אודות מנחה שנבללה מחוץ לעזרה: אִיתָמַר
– נאמר בבית המדרש, בְּלָלָה לִמְנַחָה מַחוּץ לַחֹמֶת עֲזָרָה, רַבִּי יוֹחָנָן
אָמַר, הַמְנַחָה פְּסוּלָה, משום שעל הבליה להיעשות בפנים, ורִישׁ
לְקִישׁ אָמַר, הַמְנַחָה כְּשֶׁרָה.

הגמרא מבארת את טעמי מחלוקתם: רִישׁ לְקִישׁ שֶׁאָמַר שֶׁהַמְנַחָה
כְּשֶׁרָה, טעמו הוא דְּתַבְתָּ (שם א) וְנֶפֶשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַה'
סֵלֶת יִדְּהָ קָרְבָּנָה וְיִצָּץ עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנִתַּן עָלֶיהָ לִבְנֶה, ולא נזכר כאן
כהנים כלל, וְהָיָה – ורק בפסוק שלאחריו (שם ב) נֹאמַר וְהִיבִיָּאָה אֶל
בְּנֵי אֲהָרֹן הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ, ומתבאר מן הפסוקים שרק מִקְמִיצָה
וְאֵילָנָה מִצֹּת כַּהֲנֹת, לִמַּד בזה הכתוב על העבודות יִצָּקָה וּבְלִילָה
הנעשות קודם לקמיצה שֶׁבִּשְׂרִין הֵן בָּיִר. וּמִדְּכַהֲנֹתָ לֹא בָּעִיָּא, פְּנִים
נִמְי לֹא בָּעִיָּא – וממה שאין עבודות אלו צריכות כהונה, יש ללמוד
שאף אינן צריכות להיעשות בפנים, ולפיכך אם בלל מחוץ לעזרה,
כשירה המנחה. וְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאָמַר שֶׁהַמְנַחָה פְּסוּלָה, טעמו הוא
שֶׁכֵּיוֹן דְּעִשְׂתִּיתָהּ שֶׁל הַבְּלִילָה בְּכָלִי שֶׁרֶת הוּא, על כן נִתַּן – (אף אמנם)
דְּכַהֲנֹתָ לֹא בָּעִיָּא, פְּנִים מִיֵּהֶת בָּעִיָּא – הגם שאין הבליה טעונה
כהונה, אולם עליה להיעשות בפנים, ואם נעשתה בחוץ נפסלה
המנחה, שכל עבודה הניעשת בכלי שרת צריכה להיעשות בתוך
העזרה דווקא.

ברייתא מסייעת לרבי יוחנן: תִּנְיָא בְּנֻתִיָּה – שנינו בברייתא כדעתו
דְּרַבִּי יוֹחָנָן, בְּלָלָה וְלִמְנַחָה, כְּשֶׁרָה, אולם אם בללה מחוץ לַחֹמֶת
הָעֲזָרָה, פְּסוּלָה.

הגמרא מביאה שתי מחלוקות בין רבי יוחנן וריש לקיש אודות מנחה
שחסרה קודם קמיצה ושחסרה לאחר קמיצה: להלן (ע"פ) שנינו
שמנחה שחסרה משיעור סולתה או שמנה פסולה, שנאמר (ויקרא א)
וְהִנֵּהוּ תִּרְתֶּם מִמֶּנָּה לְאֲהָרֹן וּלְבָנָיו, ודורשים מן המנחה' פרט
למנחה שנחסר ממנה. אִיתָמַר, מִנְחָה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה בְּכָלִי כְּשִׁישׁ בַּה'
שיעורה, שֶׁתִּקְרָה – (שנחסר ממנה) קוֹדֶם קְמִיצָה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר,
יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ סוּלַת או שֶׁמֶן כִּפִּי מִה שֶׁחֲסָרָה, וְיִמְלֶאנָה, שאין
חסרון פוסל במנחה אלא בשחסרה אחר קמיצה, ורִישׁ לְקִישׁ אָמַר,
לֹא יָבִיא סוּלַת או שֶׁמֶן מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִמְלֶאנָה, אלא פסולה היא ואין
לה תקנה, שגם קודם קמיצה פוסל חסרון במנחה.

רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאָמַר שאם חסרה קודם קמיצה מִבֵּיא סוּלַת או שֶׁמֶן מִתּוֹךְ
בֵּיתוֹ וְיִמְלֶאנָה, טעמו הוא שֶׁהַקְמִיצָה קִבְּעָה לִּיה – רק הקמיצה
קובעת את הסולת והשמן בשם מנחה ואי אפשר לשנותם, אבל קודם
לכן יכול הוא להחליפם באחרים, אף שכבר נתקדשו בכלי יחד. ועל

כן אם חסר מהם יכול הוא להשלים את החסר ממה שיביא מביתו,
ולא על כך נאמר שמנחה שחסרה פסולה. ורִישׁ לְקִישׁ שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא
יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִמְלֶאנָה, טעמו הוא שֶׁקְדוּשַׁת כָּלִי קִבְּעָה לִּיה –
קידוש המנחה בכלי קובע אותה בשם מנחה שעליה נאמר שאם
חסרה פסולה.

הגמרא מקשה על ריש לקיש: אִיתִיבִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
לְקִישׁ מִמַּשְׁנֵה בְּנִגְעִים (פ"ד מ"ט) שְׁשִׁנּוּ בַּהּ, לוג שֶׁמֶן שֶׁל מִצְרַע
שֶׁנִּתְקַדַּשׁ בְּכָלִי שֶׁרֶת, וְחֲסָר הַלּוֹג מְשִׁיעוּרוֹ וְאֵין בּוֹ לוג, אִם אֵירַע כֵּן
עַד שְׁלָא יִצָּק – (לפני שיצק) הכהן את הלוג על כפו השמאלית,
וְיִמְלֶאנָה עַד שִׁיוּשֶׁל לְשִׁיעוֹר לוג. ומוכח מדברי המשנה שאף
שֶׁנִּתְקַדַּשׁ הַלּוֹג בְּכָלִי לֹא נִקְבַּע בְּאוֹפֶן שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְשַׁנוֹתוֹ, ולפי זה אף
במנחה אין קדושת כלי קובעת בה שלא יוכל למלאתה כשחסרה,
וכדברי רבי יוחנן ושלא כדברי ריש לקיש.

מסיקה הגמרא: תִּיּוֹבְתָא – אכן תשובה היא לדברי ריש לקיש שדברי
המשנה סותרים את דבריו.

מחלוקת נוספת: אִיתָמַר, שִׁירִים שֶׁל מְנַחָה, כלומר, מה שנותר
במנחה לאחר שנקמצה, שֶׁחֲסָרוּ וְנִתְמַעְטָה מִידֵּת בֵּין הַקְמִיצָה
לְהַקְמִיצָה שֶׁל הַקּוֹמֵץ עַל גְּבִי הַמּוֹזֵב, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אף שחסרו בכל
זאת מִקְטִיר את הקומץ עליהן, ורִישׁ לְקִישׁ אָמַר, כיון שהמנחה
חסירה עתה, אֵין מִקְטִיר קוֹמִץ עָלֶיהָ.

הגמרא מבארת במה נחלקו. אומרת הגמרא: אִלִּיָּא – (בדעתו) דְּרַבִּי
אֵלִיעֶזֶר, שדבריו יובאו מיד, בּוֹלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי – בין רבי יוחנן
ובין ריש לקיש אינם חולקים, שיכול הוא להקטיר את הקומץ אף
שחסרו השירים, כִּי פְּלִיגִי – במה נחלקו, אִלִּיָּא – (בדעתו) דְּרַבִּי
יְהוֹשֻעַ, האם גם לדבריו יכול הוא להקטיר את הקומץ או שאין הוא
יכול להקטירו.

דִּתְנִן בְּמַשְׁנֵה לַהֲלֹן (כו), נִמְמָא שִׁירֵיהָ שֶׁל הַמְנַחָה, או שֶׁנִּשְׂרְפוּ
שִׁירֵיהָ או שֶׁאֲבָדוּ שִׁירֵיהָ וְאִינֵם, כְּמֵדָת – (כפי שיטת) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,
שאמר (פסחים עז) שאפשר לזרוק דמו של קרבן אף אם אין בשרו קיים
(כגון שנשטף או נשרף או אבד), אף כאן שאבדו שיירי המנחה כְּשֶׁרָה
הַמְנַחָה לַהֲקַטִּיר את קומצה, כְּמֵדָת רַבִּי יְהוֹשֻעַ, שאמר (שם) שאם אין
בשר הקרבן קיים אינו זורק את הדם, אף כאן שאבדו שיירי המנחה,
פְּסוּלָה, ואי אפשר עוד להקטיר את קומצה. ברור שהכל מודים
שלרבי אליעזר הסובר שאפשר לזרוק את הדם גם אם אין הבשר
קיים וכן אפשר להקטיר את קומץ המנחה גם אם אין השיירים
קיימים, שאם חסרה המנחה אחר שנקמצה יכול הוא להקטיר את
קומצה. לא נחלקו אלא בדעת רבי יהושע שאמר שאם אבד בשר
הקרבן שאין זורק את דמו, וכן שאם אבדו שיירי המנחה שאין
להקטיר את קומצה.

מֵאֵן דְּפָסַל – ריש לקיש הפוסל מנחה שחסרה בין קמיצה להקטרה,
סובר שדבריו הם כְּדַבְּרֵי רַבִּי יְהוֹשֻעַ, וכאמור. וּמֵאֵן דְּמִכְשָׁר – ורבי
יוחנן המכשיר מנחה זו, דעתו היא שַׁעַר כָּאֵן לֹא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ
הָתָם – (שם) שאבדו שיירי המנחה, שאינו מקטיר את קומצה, אֵלָּא
בְּאוֹפֶן דְּלֹא אִישְׁתִּיר – שלא נשאר הימנה דבר, אֲכָל הִיכָא
דְּאִישְׁתִּיר – באופן שנשתתיר הימנה כזית, אֲפִילוּ רַבִּי יְהוֹשֻעַ מוֹדָה
לִיה – (לרבי אליעזר) שמקטיר את הקומץ.

הגמרא מביאה ברייתא בה מבואר שרבי יהושע לא פסל קרבן שחסר
באופן שנשתתיר הימנו כזית: דִּתְנִיָּא בְּרִייתָא לַגְבִּי זֶבַח שֶׁאֲבָד בְּשֶׁר, וְרַבִּי
יְהוֹשֻעַ אָמַר, כָּל הַזִּבְחִים שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה שֶׁנִּשְׂאָבַד או נשרף בשרם
קודם זריקה, בְּאוֹפֶן שֶׁנִּשְׁתִּיר מִהֶם כְּזֵית לֹאכִילָה או כְּזֵית
חֶלֶב להקטרה, וזֶרֶק אֵת הָדָם, שזריקת הדם באה להתיר או את
החלבים להקטרה או את הבשר לאכילה, והרי יש כאן כזית שהיא
מתירתו. אולם אם נשתתיר מהם רק פְּחָצִי וְזֵית בְּשָׂר וּפְחָצִי וְזֵית חֶלֶב,
אף שאם נצרך שני חצאים אלו יש בהם כזית, אֵינֵנו וּזֶרֶק אֵת הָדָם,
משום שבאופן זה אין הזריקה מתרת כזית שלם לאדם או למזבח,
ואין אכילת אדם ואכילת מזבח מצטרפות יחד. וּבְקָרְבָן עֹלָה, אם
אירע כן שאבד בשרו או נשרף, אֲפִילוּ נִשְׁתִּיר כְּפָחָצִי וְזֵית בְּשָׂר וּפְחָצִי
וְזֵית חֶלֶב, וביוחד נשתתיר כזית שלם, וזֶרֶק אֵת הָדָם, מִפְּנֵי שֶׁבְּעֹלָה
כְּזֵית חֶלֶב, שהיא כולה מוקטרת על המזבח, ואין בה חילוק בין בשר
לחלב, ונמצא שהזריקה מתירה כזית שלם להקטרה. וּבִמְנַחָה, אֵף
עַל פִּי שְׁבוּלָה כְּזֵיתָא ולא חסרה דבר, לֹא יוֹדֵק את הדם.

בקדש הקדשים וגו' – בפרשת "ויקח קרח", ולעיל מנייה כתיב: "לכל חטאתם ולכל אשמתם וגו' בקדש הקדשים", דמשמע היכל, דאי עורה – בחדיא כתיב (ויקרא ו): "בחצר אהל מועד". ואם איתא דילפינן מהאי טעמא דלא יתא טפל חמור מעיקר. הא למה לי קרא – לבן בתירא, לילף מאידך קרא (שם ו): "בחצר אהל מועד יאכלוהו"

וכל שכן היכל, והאי "בקדש הקדשים" למה

לי דכתיב רחמנא? ומשני: האי דאיצטריך

"בקדש הקדשים" לאו לאשמעינן דלא

מיפסיל קדשים בבניית היכל, אלא למישר

אכילה בהיכל, דלא נפקא מההוא דלא יתא

טפל חמור מעיקר. דעבודה היא – דרך ארץ

היא לעבוד בפני רבו, אמרינן: אי יתא טפל

וכו'. אבל אכילה, אין דרך ארץ לאכול

במקום רבו – לא אמרינן דכיון דעיקר הוא

כל שכן דמצא אכיל בגויה, אי לא אשמעינן

קרא. קמיצה קבעה לה – דכל כמה דלא

קמין לא מיקריא מנחה, ולא קרינא ביה "מן

המנחה" – פרט לשחטרה, כדמפרש לקמן. כל

לשון קביעות דאמור במנחות כלומר: זקוק זה

לוה, ואין אתה יכול לשנות קצת ממנו להביא

אחר תחתיו, לפי שהוקבעו יחד. קדושת כלי

קבעה לה – בשם, וקרינא בה "מן המנחה"

פרט לכשחטרה. חסר הלוג – שמן של

מצרע, עד שלא יצק על כפר השמאלית –

ימלאנה, ולא אמרינן דקבעה לה לוג שהוא

כלי שרת. כולי עלמא לא פליגי – דמה היכא

דאבדו שירים או נשרפו סמכשר רבו אליעזר

לקמן להקטיר קומץ – כל שכן חטרה, דאיכא

שיור במקצתה. כמדת רבי אליעזר – דאמר

בפרק "ביצד צולין" (פסחים עז, א): "ועשית

עולותיך הבשר והדם" – דם אף על פי שאין

בשר (בשר אף על פי שאין דם). כשרה –

להקטיר קומץ, דקומץ בלא שירים דומיא

דדם בלא בשר. כמדת רבי יהושע – דאמר:

אם אין בשר אין דם, אם אין דם אין בשר, פסול

להקטיר קומץ. כית בשר או כית

חלב – בפסחים נפקא לן ב"ביצד צולין" (עט,

א) דמשום חלב נמי זריק, דכתיב (ויקרא יז)

"זרק הבקח את הדם וגו' והקטיר החלב",

אלמא: חלב אף על פי שאין בשר. בחצי זית

חלב אין זורק – שאין אכילת בשר ואכילת

מזבח מצטרפין. וריקת דם אינה אלא להחיר

אימורים למזבח ובשר לאדם, וכיון דאבדו

שניהם זריקה למזה. ובעולה – דבין בשר בין

חלב כולוהו למזבח סלקי, מצטרפין.

את הדם, מפני שבעולה כולה פליל.

ובמנחה, אף על פי שכולה קיימת – לא יזרוק.

עד כית, דמקטיר קומץ עליהם.

"בקדש הקדשים תאכלנו". והא למה לי קרא? ליאמר:

"בחצר אהל מועד יאכלוהו", ולא יתא טפל חמור מן

העיקר! – עבודה, דאדם עובד במקום רבו – אמרינן שלא

יתא טפל חמור מן העיקר; אכילה, שאין אדם אוכל

במקום רבו, טעמא דכתב קרא, הא לא כתב קרא – לא

יתא טפל חמור מן העיקר לא אמרינן. איתמר: פללה חוץ

לחומת עזרה – רבי יוחנן אמר: פסולה, ריש לקיש אמר:

בשרה, ריש לקיש אמר בשרה – דכתיב: "ויצק עליה שמן

ונתן עליה לבונה", והדר: "והביאה אל בני אהרן הכהנים

וקמץ" – מקמיצה ואילף מצות כהונה, לימוד על יציקה

ובלילה שפשיזין צור, ומדכונה לא בעיא, פנים נמי לא

בעיא. ורבי יוחנן אמר: פסולה, פיון דעשייתה בכלל הוא,

נתי דכונה לא בעיא, פנים מיהת בעיא. תניא פויתיה

דרבי יוחנן: פללה זר – בשרה, חוץ לחומת העזרה –

פסולה. איתמר: מנחה שחטרה קודם קמיצה – רבי יוחנן

אמר: יביא מתוך ביתו וימלאנה, ריש לקיש אמר: לא יביא

מתוך ביתו וימלאנה. רבי יוחנן אמר מביא מתוך ביתו

וימלאנה – קמיצה קבעה ליה; ריש לקיש אמר לא יביא

מתוך ביתו וימלאנה – קדושת פלי קבעה ליה. איתביה

רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: חסר הלוג, אם עד שלא

יצק – ימלאנו! תיובתא. איתמר: שירים שחטרו בין קמיצה

להקטרה – רבי יוחנן אמר: מקטיר קומץ עליה, וריש

לקיש אמר: אין מקטיר קומץ עליה. אליבא דרבי אליעזר

בולי עלמא לא פליגי, כי פליגי – אליבא דרבי יהושע.

דתנן: נטמאו שיריה, נשרפו שיריה, אבדו שיריה – כמדת

רבי אליעזר בשרה, כמדת רבי יהושע פסולה; מאן דפסל

כרבי יהושע, ומאן דמכשר – עד כאן לא אמר רבי

יהושע התם אלא דלא אישתייר, אבל היכא דאישתייר –

אפילו רבי יהושע מודה ליה. דתניא, רבי יהושע אומר: כל

הזבחים שבתורה שגששתייר מהם פוית בשר או פוית חלב

וזרק הדם, פחצי זית בשר פחצי זית חלב – אינו זורק את

הדם. ובעולה, אפילו פחצי זית בשר פחצי זית חלב – לא יזרוק.

מנחה

לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעורה וכשרות אבי פאגי – לאו משום דנתקדשה הי מיפסיל ביצא, אלא משום דבר מכורז הוא להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה. ואם תאמר:

וכיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביצא, מנחת כהנים וחביתיו כהן גדול דלית בה קמיצה אימא מיפסיל ביצא? ושמן באותם מועיל קידוש כלי, כדאמרין (בובחים מה, ב): שאין להם מתירין

– מששקד בכלי. **דלביצה** ואילך מצות כהונה – הגשה ותנופה נמו כהונה, שאין זו קרב אצל המזבח. אלא הכא בארבע עבודות שבמנחה איירי, שמתחילין משעת קמיצה,

ומיהו בלא הכי ניתא. דלביצה תנופה אילך במנחת עומר וקנאות, כדתנן בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות סא, א). ובמנחות קנאות אין יציקה וביצלה, דלית בה שמן. ובמנחות חמורה,

אף על גב דטענה שמן לא כתיב בה "וקמץ הכהן". **ומדכונה** לא בעיא פנים נמי לא בעיא – ואם תאמר: הרי שחיטה דלא בעיא כהונה ובעיא פנים, דכתיב (ויקרא א): "ושחט את

בן הבקר לפני ה'". כדרדשין בפרק "כל הפסולין" (בובחים לב, ב) דבעינן שיהא בן הבקר לפניו ויש לומר: דשאני התם משום קבלה. אי נמי, שכן מיני דמים. **חסר** הלוג עד שלא יצק

ימלאנו – משנה היא במסכת נגעים (פ"ד מ"ז), ותימה שלא היה ידע רבי שמעון בן לקיש. וכדאי גזנא וקשהו בפרק "במה טומאין" (שבת ג, ב) דפרין ממתניתין דהטומא לפת וצונות.

עד שלא יצק ימלאנו – משמע: הא משיצק לא ימלאנו. ותימה, דלעיל (ה, א) תניא: הקדים מתן שמן למתן דם ימלאנו שמן כו', והיינו לאחר יציקה ויש לומר: דההיא כרבי שמעון דפליג

במסכת נגעים (פ"ד מ"ז) ומיית לה במסכת יומא, שאם חסר עד שלא נתן – שימלאנו, ואפילו לאחר יציקה. ואף על פי שכבר נתן קודם מתן דם, הואיל דפסול נעשית – לא שמה

מנחה, והאי טעם איתא נמי כתנא קמא, דיציקה הנעשית בפסול לא שמה יציקה. **מאן** דפסיל כרבי יציקה. **מאן** דפסיל כרבי יהושע – הא דאמר רבי יוסי בפרק "ביצד צולין" (פסחים עז, א) דמתטבאי כי היכי

דפליגי רבי אליעזר ורבי יהושע בובחים הכי פליגי במנחות – לאו דוקא לרבי שמעון בן לקיש. אלא כי היכי דפליגי בובחים בלא נשתייר – פליגי במנחות בחטור שיריים. ואם תאמר: הא

דקאמר התם דעיקר קרא כי כתיב בובחים כתיב, והא במנחות נמי איכא קראי דרדשי בסמוך, "המנחה" ויש לומר: דהתם לרבי יוחנן קאמר, דלדידיה ליכא קראי היכא דחסרו שיריים

עד כית, דמקטיר קומץ עליהם.

רבי יוחנן אמר פסולה – אף על גב דלא בלל כשרה, בלל חוץ לחומת העזרה גרע. ולא דמי להדיא דבובחים בפרק "קדשי קדשים" (סג, ב) דתלינן טעמא מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה – שאם היה ולא מיצה כשרה, דהתם בפנים והכא בחוץ. **ריש** לקיש אמר כשרה – הכא משמע דאף על גב דקדושה היא לא מיפסלא ביצא. ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא משום דעשה הבלילה בחוץ, אבל משום יצא לא. וכן משמע בפרק "ותחלתה" (מנחות מז, א) דאמר רב ששת: דני תנאי כרבי סבירא להו, דאמר: שחיטה מקדשא (היא) איפסילא ביצא. ובסוף שמענא (שם מז, א) קאמר: הא דלא כרבי, כיון דאמר שחיטה מקדשא, דפריך להו היכא? אי אבראי – איפסילו להו ביצא. משמע משום דשחיטה מקדשא הוא דאיפסיל ביצא, הא לא הכי – לא, דאף על גב דאית ליה תנור מקדש בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות עב, ב). ומיהו יש לדחות, דבאין עם הובח שאני, דהא נסכים הבאין עם הובח לא מיפסלו בלילה אלא בשחיטת זבח, כדאמר זעירי לקמן בפרק "התודה" (עט, א), ואילו בפני עצמן דקדו – כדשן כבלי – נפסילן בלילה. ויש עוד דאיה מאה דתנן בפרק שני דמעילה (ט, א) גבי מנחות ושתי הלחם: קרמו בתנור – הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפירים ובלילה, אבל יוצא לא קתני. ואף על גב דגבי עופות ובובחים היה מצי למיתני (אגב אחרינא) לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות. והא דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים לב, א) גבי לישא דמנחות: נדי דבוריזין ליתא, במקום (זריזין איתא – אורחא דמילתא נקט, שדרך לשחיטה במקום זריזין. והא דאמרין בפרק "המזבח מקדש" (בובחים פח, א): אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל – היינו בטבול יום ובמחוסר כיפירים ובלילה, אבל לא ביצא. ובקטנא פירש לקמן בריש "שתי מדות" (פז, ב) גבי שולחן: אבל מקדשין ליפסל בלילה וביצא. ובפרק "המזבח מקדש" (בובחים פח, א) פירש בקטנא: אבל מקדשין ליפסל ביצא אם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום, ולא יתכן. ומה שפירש רבינו שלמה בפרק שני דבובחים (ב, ב) גבי יציאה מהו שותיעל בקידוש ידים ורגלים, דכך כל הקדשים שקדשו בכלי הנפסלים ביצא – אין הטעם תלי בכך כלל, (ועוד) דהא קאמר התם: כיון דפריש אסחור מסח דתניה. והא דדיק בפרק "שתי הלחם" (מנחות צז, ב): אמרת לישתן ועריכתן בחוץ – אלמא מדת יבש לא נתקדשה, וכן בסוף "כל המנחות באות מצה" (פסחים עז, א), דרדשי רבי שמעון "תנור" "תנור" שתי פעמים – שתהא אפיתן בתנור ושתהא הקידוש בתנור. ופריך, ודתנן רבי שמעון אמר: לעולם הוי רגיל

אותן שיריים אסורין באכילה – ואם תאמר: כיון דאסירי הרי הוא כאילו לא נשתתיר כלום, והיאך מקטיר קומץ עליהם? הא בכל זבחים קאמר רב יהושע דהיכא דלא נשתתיר כלום דאין זורק הדם? ויש לומר: כיון דילפינן מנחה מזבח תהא כזבת, דכיון דלא אבדו הוי כאילו הן בעין. וצריך לחלק בין זה לנטמא, דכיון דאין זבח נפסל על ידי חסרון,

אף על גב דשיריים נפסלין – עבדינן ליה כזבח

להקטיר קומץ עליהם. **אותן** שיריים מה הן

באכילה – הוה מצי למיפשטה מהא דאם

משנפרקה נפרס לחמה הלחם פסול. **אין** מיעוט

אחר מיעוט אלא לרבות – ואם תאמר: ולשתוק

מתרייהו ובי האי גונא מצי להקשות בכל

מיעוט אחר מיעוט. **על** בהן ידו הימנית כו' –

בין דעני בין דעשיר קא בעי, דכיון דכתיב "על

דמ האשם" ו"על מקום דם האשם" ממילא

ידעינן בשמן. והוא הדין דמצי למיבעי מתוך

אחז, ולפי שהתחיל לדרוש "כף" דמצורע קא

מסיק על בהן מאי דרשת ביה בין דעני בין

דעשיר.

על

הבזיכין ו**אמר רבי אלעזר**: לא פָּרְקָה מַמָּשׁ, אֲלֵא בֵּין שְׁהִנִּיעַ וּמָנָה לְפָרֵק וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא

פִּירְקָה! **אמר ליה**: הא מני? **רבי אלעזר** היא. **אמר ליה**: אָנָּה אֲמִינָה לָךְ מִשְׁנֵה שְׁלִימָה, וְאֲמַרְתָּ

לִי אֶת רִבִּי אֱלִיעֶזֶר? אִי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר, מֵאִי אִירִיא נִפְרָס? אֲפִילוּ שְׂרוּף וְאֶבֶד נִמִּי מִכְשָׁר! אִישְׁתִּיק.

וְאֵמָּא שְׁתֵּק? לֵמָּא לִיה: צָבֹר שְׁאֲנִי, הוּאִיל וְאִישְׁתִּירי טוּמְאָה לְגַבִּייהוּ, אִישְׁתִּירי נִמִּי חֲסֻרוֹת!

אמר רב אדא בר אבהו, זאת אומרת: החסרון כִּבְעֵל מוֹם דְּמִי, וְאִין בְּעַל מוֹם בְּצָבוֹר. יִתִּיב

רַב פֶּפְא וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא. **אמר ליה רב יוסף** בר שְׁמַעְיָה לְרַב פֶּפְא: מִי לֹא עֲסָקִין דְּרַבִּי

יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ בְּמִנְחַת הַעֹמֶר דְּצִיבוֹר הִיא? וּפְלִיגִי. **אמר רב מלכיו**, תָּנָא חֲדָא: "מִסְתַּלְתָּה" –

שְׁאֵם חֲסֵרָה כָּל שְׁהוּא פְּסוּלָה, "מִשְׁמָנָה" – שְׁאֵם חֲסֵרָה כָּל שְׁהוּא פְּסוּל; וְתִנְיָא אִידָד:

"וְהִנּוּתְרַת מִן הַמִּנְחָה" – פֶּרֶט לְמִנְחָה שְׁחֵסְרָה הִיא וְשְׁחֵסְרָה קוֹמֶצָה וְשְׁלֵא הַקְטִיר מִלְּבוֹנָתָהּ

כְּלוּם; תֵּרִי קְרָא בְּחֲסֻרוֹת לָמָּה לִי? לֹא חֹד לְמִנְחָה שְׁחֵסְרָה קוֹדֵם קְמִיצָה, וְחֹד לְשִׁירִים שְׁחֵסְרֵי

בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִירָה? וְתִיבְתָּא דְרַבִּי יוֹחָנָן בְּתַרְוִייהוּ! – לֹא, חֹד לְמִנְחָה שְׁחֵסְרָה קוֹדֵם קְמִיצָה,

דְּאִי מִכֵּיא מִבִּיתוֹ וְיִמְלֵאנָה – אִין, וְאִי לֹא – לֹא; וְחֹד לְשִׁירִים שְׁחֵסְרֵי בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִירָה, דְּאֵף

עַל גַּב דְּמַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהּ, אוֹתוֹן שִׁירִים אֲסוּרִים לְאִכִּילָה. דְּאִיבְעִינָא לְהוּ: לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר שִׁירִים

שְׁחֵסְרֵי בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִירָה מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהּ, אוֹתוֹן שִׁירִים מַה הֵן בְּאִכִּילָה? **אמר יערי**,

אמר קרא: "וְהִנּוּתְרַת" – וְלֹא הִנּוּתְרַת מִן הַנּוּתְרַת; וְרַבִּי יִנְאִי אָמַר: "מִהַמִּנְחָה" – מִנְחָה שְׁהִיתָה

כָּבֵד. "קִמֵּץ בְּשִׁמְאָל". מָנָה הֵי מִיָּלִי? **אמר רבי יזרא**, דְּאָמַר קְרָא: "וַיִּקְרַב אֶת הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא

כַּף מִמֶּנָּה", כִּף זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ, בְּשִׁמְאָל אוֹמַר: "וְלֶקַח הִכָּהוּ מִלּוֹחַ הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל כַּף הִכָּהוּ

הַשְּׁמָאֲלִית" – כָּאֵן שְׁמָאֲלִית, הֵא כָּל מָקוֹם שְׁנָאָמַר כִּף אֵינוֹ אֶלָּא יִמִּין. – וְהָא מִיבְעִי לִיה לְגַפִּיָּה!

– שְׁמָאֲלִית אַחֲרֵינָא כְּתִיב. – וְאִימָא: אִין מִיעוּט אַחֵר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוּת! – שְׁמָאֲלִית אַחֲרֵינָא

כְּתִיב, כָּאֵן שְׁמָאֲלִית וְאִין אַחֵר שְׁמָאֲלִית. – וְאִימָא: אֲדַרְבֵּהּ, מַה כָּאֵן שְׁמָאֲלִית – אֵף בְּעֵלְמָא

נִמִּי שְׁמָאֲלִית! – אַרְבַּעָה שְׁמָאֲלִית כְּתִיב, תֵּרִי בְּעֵנִי וְתֵרִי בְּעֵשִׂיר. **אמר ליה רבי ירמיה** לְרַבִּי

יִזְרָא: "עַל כֵּהֵן יְדוֹ הַיְּמִנִית וְעַל כֵּהֵן רִגְלוֹ הַיְּמִנִית" דְּכְתִיב בְּשֶׁמֶן דְּמִצּוֹרַע עֹשִׂיר לָמָּה לִי?

להקטרה, קרינא ביה "והנותרת מן המנחה". ופליג רבי ינאי אדועירי. לשון אחר: שהיתה כבר בשעת הקטרה. והכי משמע: והנותרת מן המנחה שהיתה שלימה כבר

בשעה שנעשו אלו שירים – יאכלו אהרן ובניו, אבל לא יאכלו אותם שירים שנעשו שירים ממנחה חסירה. והיינו דועירי, ומשמעות דורשין איכא בינייהו. (בן תהירא

אומר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמץ בימין). לגופיה – שמאלית ולא ימנית. שמאלית אחרניא כתיב – נמי לעשיר. ואימא – להכי אתא שמואל אחרניא – למיעוט אחר

מיעוט, ומתרייהו שמענין: ימנית לא. ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. דאפילו ימין דכחן כשרה בשמן דמצורעו שמואלית אחרניא כתיב – בעני, ואין משמע מיעוט

אחר מיעוט, תלתא למה ל? ארבע שמואלית כתיב – חד לגופיה ונטוס אחר: וחד לגלויי דכל מקום דנאמר כף אינו אלא ימין, וחד לגלויי עלייהו דחך תרתי דלאו

למיעוט אחר מיעוט אתו, וחד שלא תאמר: האי דקמיה להכי אתא: מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית, דאם כן האי בתרא למה לי. אלא מדכתיב האי בתרא הוי

לחז שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדן. לשון אחר: שמאלית תרי לגופיהו, חד בעני וחד לעשיר, שלא תאמר: הואיל ואשתני בעניות אישתני בימין, ותרי לאשמועינן:

כאן שמאלית ולא אחר. דהוה לחז שני כתובין, דאי כתיב חד הוה אמניא: מה כאן שמאלית אף בעלמא די שמאלית. ואין מיעוט אחר מיעוט נמי ליכא לאקשוי, דהא

מכולהו שמענין מינה ימנית לא, ואם כן כל הני למה לי. הני לישני לא נהירא, דכל שני כתובין הבאין כאחד שבהתלמוד אין דומין לאלו, דכי אמרין אין מלמדן – הני

מילי כשגילה שני כתובין בשני דברים, דאמרין דאי נידא למילף מנייהו – נכתוב חד וינלף איך מנייה. אבל הכא, דבחדא מילתא כתיבי – אינן שני דברים הבאין

כאחד, אלא קראי יתירי נינהו. ונראה בעיני: דמדכתיב כל הך יתירא ילפינן לה: כאן גילה לך שמאלית, אבל בעלמא כל כף הוה ימין. דאי למילק; מה כאן שמאלית

אף בעלמא שמאלית, מכדי דאם אינו ענין כאן תנהו ענין לכל המקומות הוא, ואם כן בחדא יתירא סגי ונכתוב תלתא ונשתוק, וחד לגופיה, וחד מה כאן שמאלית וכו',

וחד שלא תאמר מיעוט אחר מיעוט הוא. **אמר ליה רבי ירמיה** – לרבי יזרא: כיון דדרשת (כל השני בפרשת מצורע עני לדרשה) כל שמאלית דמצורע, דריש נמי "על

בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית", בין בשמן מצורע עשיר בין בעני. למה לי – כיון דכתיב על דם האשם יתן את השמן, אנא ידענא דעל ידו הימנית היא,

דחא

מנחה מאי עבידתה? **אמר רב פפא**: מִנְחַת נִסְכִּים;

סֵלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא: הוּאִיל וּבְהָדִי זֶכֶת אֲתִיָּא – כִּי גוֹפִיָּה

דְּזֹכֶב דְּמִיָּא, קָא מִשְׁמַע לָן. – וּמָאֵן דְּפָסֵל? שְׁאֲנִי הָכָא,

דְּאָמַר קְרָא: "וְהָרִים הִכָּהוּ מִן הַמִּנְחָה אֶת אֲזִכְרֹתָהּ

וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ", "הַמִּנְחָה" – עַד דְּאִיתָא לְכֻלָּהּ מִנְחָה

לֹא יִקְטִיר. – וְאִידָד? "מִן הַמִּנְחָה" – מִנְחָה שְׁהִיתָה כָּבֵד

שְׁלִימָה בְּשַׁעַת קְמִיצָה יִקְטִיר, אֵף עַל גַּב דְּהִשְׁתָּא אֵינָה

שְׁלִימָה. אִיתִיבִיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: עַד שְׁלֵא פְּרָקָה

נִפְרָס הֶלְחָם – פְּסוּל, וְאִין מַקְטִיר עֲלֵיו אֶת הַבִּזְיָכִין, וְאִם

מִשְׁפָּרְקָה נִפְרָס לְחֵמָה – הֶלְחָם פְּסוּל וּמַקְטִיר עֲלֵיו אֶת

הַבִּזְיָכִין; וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לֹא פָּרְקָה מַמָּשׁ, אֲלֵא בֵּין שְׁהִנִּיעַ וּמָנָה לְפָרֵק וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא

פִּירְקָה! **אמר ליה**: הא מני? **רבי אלעזר** היא. **אמר ליה**: אָנָּה אֲמִינָה לָךְ מִשְׁנֵה שְׁלִימָה, וְאֲמַרְתָּ

לִי אֶת רִבִּי אֱלִיעֶזֶר? אִי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר, מֵאִי אִירִיא נִפְרָס? אֲפִילוּ שְׂרוּף וְאֶבֶד נִמִּי מִכְשָׁר! אִישְׁתִּיק.

וְאֵמָּא שְׁתֵּק? לֵמָּא לִיה: צָבֹר שְׁאֲנִי, הוּאִיל וְאִישְׁתִּירי טוּמְאָה לְגַבִּייהוּ, אִישְׁתִּירי נִמִּי חֲסֻרוֹת!

אמר רב אדא בר אבהו, זאת אומרת: החסרון כִּבְעֵל מוֹם דְּמִי, וְאִין בְּעַל מוֹם בְּצָבוֹר. יִתִּיב

רַב פֶּפְא וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא. **אמר ליה רב יוסף** בר שְׁמַעְיָה לְרַב פֶּפְא: מִי לֹא עֲסָקִין דְּרַבִּי

יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ בְּמִנְחַת הַעֹמֶר דְּצִיבוֹר הִיא? וּפְלִיגִי. **אמר רב מלכיו**, תָּנָא חֲדָא: "מִסְתַּלְתָּה" –

שְׁאֵם חֲסֵרָה כָּל שְׁהוּא פְּסוּלָה, "מִשְׁמָנָה" – שְׁאֵם חֲסֵרָה כָּל שְׁהוּא פְּסוּל; וְתִנְיָא אִידָד:

"וְהִנּוּתְרַת מִן הַמִּנְחָה" – פֶּרֶט לְמִנְחָה שְׁחֵסְרָה הִיא וְשְׁחֵסְרָה קוֹמֶצָה וְשְׁלֵא הַקְטִיר מִלְּבוֹנָתָהּ

כְּלוּם; תֵּרִי קְרָא בְּחֲסֻרוֹת לָמָּה לִי? לֹא חֹד לְמִנְחָה שְׁחֵסְרָה קוֹדֵם קְמִיצָה, וְחֹד לְשִׁירִים שְׁחֵסְרֵי

בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִירָה? וְתִיבְתָּא דְרַבִּי יוֹחָנָן בְּתַרְוִייהוּ! – לֹא, חֹד לְמִנְחָה שְׁחֵסְרָה קוֹדֵם קְמִיצָה,

דְּאִי מִכֵּיא מִבִּיתוֹ וְיִמְלֵאנָה – אִין, וְאִי לֹא – לֹא; וְחֹד לְשִׁירִים שְׁחֵסְרֵי בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִירָה, דְּאֵף

עַל גַּב דְּמַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהּ, אוֹתוֹן שִׁירִים אֲסוּרִים לְאִכִּילָה. דְּאִיבְעִינָא לְהוּ: לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר שִׁירִים

שְׁחֵסְרֵי בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִירָה מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהּ, אוֹתוֹן שִׁירִים מַה הֵן בְּאִכִּילָה? **אמר יערי**,

אמר קרא: "וְהִנּוּתְרַת" – וְלֹא הִנּוּתְרַת מִן הַנּוּתְרַת; וְרַבִּי יִנְאִי אָמַר: "מִהַמִּנְחָה" – מִנְחָה שְׁהִיתָה

כָּבֵד. "קִמֵּץ בְּשִׁמְאָל". מָנָה הֵי מִיָּלִי? **אמר רבי יזרא**, דְּאָמַר קְרָא: "וַיִּקְרַב אֶת הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא

כַּף מִמֶּנָּה", כִּף זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ, בְּשִׁמְאָל אוֹמַר: "וְלֶקַח הִכָּהוּ מִלּוֹחַ הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל כַּף הִכָּהוּ

הַשְּׁמָאֲלִית" – כָּאֵן שְׁמָאֲלִית, הֵא כָּל מָקוֹם שְׁנָאָמַר כִּף אֵינוֹ אֶלָּא יִמִּין. – וְהָא מִיבְעִי לִיה לְגַפִּיָּה!

– שְׁמָאֲלִית אַחֲרֵינָא כְּתִיב. – וְאִימָא: אִין מִיעוּט אַחֵר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוּת! – שְׁמָאֲלִית אַחֲרֵינָא

כְּתִיב, כָּאֵן שְׁמָאֲלִית וְאִין אַחֵר שְׁמָאֲלִית. – וְאִימָא: אֲדַרְבֵּהּ, מַה כָּאֵן שְׁמָאֲלִית – אֵף בְּעֵלְמָא

נִמִּי שְׁמָאֲלִית! – אַרְבַּעָה שְׁמָאֲלִית כְּתִיב, תֵּרִי בְּעֵנִי וְתֵרִי בְּעֵשִׂיר. **אמר ליה רבי ירמיה** לְרַבִּי

יִזְרָא: "עַל כֵּהֵן יְדוֹ הַיְּמִנִית וְעַל כֵּהֵן רִגְלוֹ הַיְּמִנִית" דְּכְתִיב בְּשֶׁמֶן דְּמִצּוֹרַע עֹשִׂיר לָמָּה לִי?

להקטרה, קרינא ביה "והנותרת מן המנחה". ופליג רבי ינאי אדועירי. לשון אחר: שהיתה כבר בשעת הקטרה. והכי משמע: והנותרת מן המנחה שהיתה שלימה כבר

בשעה שנעשו אלו שירים – יאכלו אהרן ובניו, אבל לא יאכלו אותם שירים שנעשו שירים ממנחה חסירה. והיינו דועירי, ומשמעות דורשין איכא בינייהו. (בן תהירא

אומר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמץ בימין). לגופיה – שמאלית ולא ימנית. שמאלית אחרניא כתיב – נמי לעשיר. ואימא – להכי אתא שמואל אחרניא – למיעוט אחר

מיעוט, ומתרייהו שמענין: ימנית לא. ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. דאפילו ימין דכחן כשרה בשמן דמצורעו שמואלית אחרניא כתיב – בעני, ואין משמע מיעוט

אחר מיעוט, תלתא למה ל? ארבע שמואלית כתיב – חד לגופיה ונטוס אחר: וחד לגלויי דכל מקום דנאמר כף אינו אלא ימין, וחד לגלויי עלייהו דחך תרתי דלאו

למיעוט אחר מיעוט אתו, וחד שלא תאמר: האי דקמיה להכי אתא: מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית, דאם כן האי בתרא למה לי. אלא מדכתיב האי בתרא הוי

לחז שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדן. לשון אחר: שמאלית תרי לגופיהו, חד בעני וחד לעשיר, שלא תאמר: הואיל ואשתני בעניות אישתני בימין, ותרי לאשמועינן:

כאן שמאלית ולא אחר. דהוה לחז שני כתובין, דאי כתיב חד הוה אמניא: מה כאן שמאלית אף בעלמא די שמאלית. ואין מיעוט אחר מיעוט נמי ליכא לאקשוי, דהא

מכולהו שמענין מינה ימנית לא, ואם כן כל הני למה לי. הני לישני לא נהירא, דכל שני כתובין הבאין כאחד שבהתלמוד אין דומין לאלו, דכי אמרין אין מלמדן – הני

מילי כשגילה שני כתובין בשני דברים, דאמרין דאי נידא למילף מנייהו – נכתוב חד וינלף איך מנייה. אבל הכא, דבחדא מילתא כתיבי – אינן שני דברים הבאין

כאחד, אלא קראי יתירי נינהו. ונראה בעיני: דמדכתיב כל הך יתירא ילפינן לה: כאן גילה לך שמאלית, אבל בעלמא כל כף הוה ימין. דאי למילק; מה כאן שמאלית

אף בעלמא שמאלית, מכדי דאם אינו ענין כאן תנהו ענין לכל המקומות הוא, ואם כן בחדא יתירא סגי ונכתוב תלתא ונשתוק, וחד לגופיה, וחד מה כאן שמאלית וכו',

וחד שלא תאמר מיעוט אחר מיעוט הוא. **אמר ליה רבי ירמיה** – לרבי יזרא: כיון דדרשת (כל השני בפרשת מצורע עני לדרשה) כל שמאלית דמצורע, דריש נמי "על

בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית", בין בשמן מצורע עשיר בין בעני. למה לי – כיון דכתיב על דם האשם יתן את השמן, אנא ידענא דעל ידו הימנית היא,

דחא

מנחה מאי עבידתה? **אמר רב פפא**: מִנְחַת נִסְכִּים;

סֵלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָ

מנחות דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קכג

שעדיין נותר מן הלחם, הלא רבי אליעזר אפילו בשדוף ואבוד הלחם כולו נמי – וגם כן מְכַשֵּׁר, ובעל כרחך שהברייתא נשנתה כדעת הכל, שגם רבי יהושע הסובר שאם אבדו או נשרפו כל השיריים אינו מקטיר קומץ עליהם, ובדומה לכך אם אבד או נשרף כל הלחם אינו מקטיר את הבזיכין, מכל מקום אם חסרו מקצתם מקטיר את הקומץ, ועל כן גם אם נפרס הלחם ונותר הימנו כזית שמקטיר את הבזיכין, ושלל כדבריו.

אומרת הגמרא: אִישְׁתִּיק – [שתק] ריש לקיש ולא השיב, לפי שלא מצא תירוץ לקושיא זו שהקשה עליו רבי יוחנן.

הגמרא דנה האם ניתן לתרץ קושיא זו. שואלת הגמרא: וְאִמְרֵי – [ומדוע] שְׁתָּק ריש לקיש ולא השיב, לִמְאָה לִיה – יכול היה לומר לו לרבי יוחנן שאין להקשות מלחם הפנים שחסר על מנחה שחסרה, לפי שלחם הפנים שהוא קרבן צבור, שְׂאֵנִי – [שונה] הוא ממנחת יחיד, שהוֹאִיל וְאִישְׁתִּיק – [והותרה] מִטּוֹמְאָה לְנִפְיֵיהּ – [אצלם, בקרבנות צבור, אִישְׁתִּיק נמי – [הותרו גם] חֲסֵרוֹת. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה, וְזֹאת אֲמַרְתָּ – זה שלא השיב כן ריש לקיש לרבי יוחנן, אומר, שְׁתִּיקוּן במנחה כְּבַעַל מוֹס דְּמִי – [דומה], וְאִין כְּבַעַל מוֹס כֶּשֶׁר גַּם כְּצִבּוֹר, ועל כן אם חסר פוסל במנחת יחיד אין לומר 'ציבור שאני' ולהכשיר פסול זה במנחת ציבור כמו לחם הפנים, ומשום כך שתק ריש לקיש ולא תירץ כן.

אומרת הגמרא: יְתִיב – [ישב] רַב פִּפְא וְקִאָמַר לְהָא שְׂמַעְתָּא – ואמר שמועיה זו שרבי יוחנן הקשה לריש לקיש וריש לקיש שתק ולא ענהו שקרבנות ציבור שונים בכך מקרבנות יחיד. אֲמַר לִיה – [לו] רַב יוֹסֵף בַּר שְׁמִיעָה לְרַב פִּפְא, וכי מדוע היה לו לענות כך, מִי לֹא עֲסָקִינָּה – האם אין נדון המחלוקת דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישִׁי לְקִישׁ בְּמִנְחַת הַעוֹמֵר גַּם כֵּן, דְּקִרְבֵּן צִיבּוֹר הִיא, וְפָלְגִי – וגם בה חלקו, ודעתו של ריש לקיש היא שאם חסרה בין קמיצה להקטרה פסולה, לפיכך לא השיב לרבי יוחנן בחילוק זה.

הגמרא מביאה מקורות לפסול חסר: אֲמַר רַב מַלְכִּין, תֵּנָא תְדָא – שנינו בברייתא אחת, נאמר במנחה (ויקרא ב א) וְהִבִּיֵּאתָ אֶל בְּנֵי אֹהֶל הַכֹּהֲנִים וְקִמַּץ מִשָּׁם מֶלֶא קִמְצוֹ מִסָּלְתָּהּ וּמִשְׁמְנָהּ עַל כָּל לֶבְנֶתָהּ וְגו', ויש לדרוש ממה שנאמר 'מִסָּלְתָּה' ולא 'מסולת', שבא הכתוב ללמד שאם חסרה הסולת כֹּל שְׂהוּא, פְּסוּלָהּ המנחה. וכן יש לדרוש ממה שנאמר 'מִשְׁמְנָה' ולא 'משמן', שבא הכתוב ללמד שאם חסרה מהשמן כֹּל שְׂהוּא, פְּסוּלָהּ.

וְתֵנָא אֲדָד – ושנינו בברייתא אחרת, נאמר במנחה (שם ב א) וְהִנְחִיתָהּ מִן הַמִּנְחָה לְאֹהֶל וּלְבָנֵי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים מֵאִשֵּׁי ה', שהותרה באכילה רק 'מנחה', שמשמעה מנחה שלמה. פִּרְשֵׁי לְמִנְחָה שְׁחֵכְרָה הִיא – [שירייה], שלא הותרה באכילה, ומשמע גם שרק מנחה שנעשתה כתיקונה נאכלת, ועל כן יש למעט גם מנחה שְׁחֵכְרָה קוֹמִצָּה, וכן מנחה שְׁלֹא הִקְטִיר מִלְּבִנְתָּהּ כָּלֹם, שהרי נדרש מן הכתובים (לחל) שְׁקוּמָךְ חֶסֶר פְּסוּל וְשִׁהֲקִירָה הַלְבוּנָה מַעֲכַבֵּת את הקומץ. בכל אחד משתי הברייתות שהביאה הגמרא, נדרש פסול חסר מפסוק אחד, באחת מ'מסולתה ומשמנה' ובאחרת מ'מן המנחה'.

הגמרא מבארת מדוע נצרכות שתי דרשות לפסול מנחה שחסרה: פסול חסר נדרש בכל אחת מהברייתות מפסוק אחר, בראשונה מ'מסולתה ומשמנה' ובשניה מ'מן המנחה'. ויש לשאול, תִּרִי קִרְאִי – [שתי הדרשות מן הפסוקים] פְּסוּל חֲסֵרוֹת, לָמָּה לִי, לֹא – האם אין לומר שבאו שני פסוקים אלו חד – [אחד] ללמד לְמִנְחָה שְׁחֵכְרָה קוֹדֶם קְמִיצָה שהיא פסולה ואין תקנה למלא את החסר בה, וְחַד ללמד לְשִׁירִים שְׁחֵכְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהִקְטִירָה שהמנחה נפסלת בכך ואין להקטיר את הקומץ, וְתִיּוֹבְתָא – [ופירכא] היא על דבריו דְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּתַרְוִיָּהּ – [בשני נידונים אלו], שרבי יוחנן הכשיר בין מנחה שחסרה קודם קמיצה על ידי שיביא מביתו וימלאנה, ובין מנחה שחסרה בין קמיצה להקטרה שיכול להקטיר את הקומץ, ובמבואר לעיל (ע"א), ואילו הברייתות דורשות לפסול בשניהם.

דוחה הגמרא: לֹא כפי שאמרת, אלא כך יש לבאר את שתי הדרשות, פסוק חַד בא ללמד לְמִנְחָה שְׁחֵכְרָה קוֹדֶם קְמִיצָה דִּיא – [שאם] המשך בעמוד קסט

רבי יוחנן המכשיר בשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה סובר שאין ללמוד מדברי רבי יהושע דלהלן (כ) שפסל בשיריים שאבדו, שיש לפסול גם בשיריים שחסרו, משום ששם מדובר שלא נותר מהשיריים כלום, ואילו כאן מדובר שנותר מהם שיעור כזית ואפשר להקטיר עליו את הקומץ, וכפי שזורקים דם על קרבן בהמה שחסר אם נותר הימנו כזית בשר.

הגמרא מבארת את סוף דברי הברייתא. שואלת הגמרא: מִנְחָה ששנינו בברייתא שאפילו כולה קיימת אינו זורק את הדם, מֵאִי עֲבִידֶתָּה – מה מעשיה, כלומר מה זריקה יש בה, והלא אין בה דם כלל. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב פִּפְא, כוונת הברייתא לְמִנְחַת נְסָכִים הבאה עם הזבת, שאם אבד כל בשר הקרבן, אינו זורק את הדם אף שכל מנחת הנסכים קיימת. וצריכה הברייתא לומר כן, משום דְּלִקְאָ דְּעִקְתָּ אִמְנִיָּא – היה עולה על דעתך לומר, שהוֹאִיל וְכִהְיִי וְכֹחַ אֲתִיָּא בִּי גּוֹפִיָּה דְּבִכַת דְּמִיָּא – כיון שהמנחה באה עם הקרבן, על כן היא כחלק מגופו ויהיה די בשיריה שיוכל לזרוק את הדם, שהרי חלק מן הקרבן קיים, קָא מְשַׁמְעֵ לָן – משמיעתנו הברייתא שאין הדבר כן, אלא שצריך שישאר חלב או בשר דווקא.

הגמרא חוזרת למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, ומבארת את דעת ריש לקיש הפוסל מנחה שחסרה שיריה. אומרת הגמרא: וְמֵאִי דְּפִסְלָא – ריש לקיש האומר בדעת רבי יהושע שמנחה שחסרה מקצת שיריה בין קמיצה להקטרה, אף שנותר כזית אין מקטיר את קומצה, ואף על פי שקרבן בהמה שאבד מקצת בשרו ונותר הימנו כזית אפשר לזרוקו גם לדעת רבי יהושע, סובר, דְּשִׁאֲנִי הָכָא – שונה מנחה מקרבן בהמה, שכאן במנחה ישנו לימוד מיוחד לפסול גם בחסרו רק מקצתה, דְּאֲמַר קִרְא – שנאמר בפסוק (ויקרא ב ט) וְהִרִים הִכְתֵּן מִן הַמִּנְחָה אֶת אֲזִכְרֶתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ, ויש לדרוש את התיבה 'הַמִּנְחָה' שכוונתה למנחה בשלימותה, ואומרת התורה שיקטיר רק את הקומץ הבא מן 'המנחה' ודיינו עַד דְּאִיתָא – [רק אם ישנה] לְכֹלֶלָה מִנְחָה (לֹא) יִקְטִיר ולא נחסר הימנה דבר.

הגמרא מבארת את דעת רבי יוחנן. מבררת הגמרא: וְאִידָךְ – רבי יוחנן החולק על ריש לקיש ומכשיר מנחה שחסרה בין קמיצה להקטרה, כיצד ידרוש פסוק זה שממנו דרש ריש לקיש שלא כדעתו. אומרת הגמרא: רבי יוחנן ידרוש את הפסוק 'מִן הַמִּנְחָה' שהכוונה לְמִנְחָה השלימה שְׁהִיתָה כְּבָר (שְׁלִימָה בְּשַׁעַת קְמִיצָה שאותה יִקְטִיר, אֵף עַל כֵּן דְּהִשְׁתָּא – [שעתה] אִינָה שְׁלִימָה).

הגמרא מקשה על ריש לקיש מברייתא אודות לחם הפנים שנפרס בין סילוק הבזיכין להקטרתם: אִיתִיבִיהּ – [הקשה] רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישִׁי לְקִישׁ מברייתא, מערכת לחם הפנים שְׁעַד שְׁלֹא פִּרְקָה – [סילקה] מן השולחן נִפְרָם – [נחתך] [לחמה], הִלָּחם פְּסוּל לאכילה, שהרי הוא חסר, וְאִין מְקַטֵּיר עָלֵיו אֶת הַבְּזִיכִין, ואילו אם מְשַׁפְּרָקָה למערכת הלחם נִפְרָם לְחָמָה, הִלָּחם פְּסוּל, שהרי חסר ונפסל, ואף על פי כן מְקַטֵּיר עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין, עד כאן דברי הברייתא, וְאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא פסלה הברייתא רק באופן שִׁפְרָקָה מִמֶּשׁ, אֲלֵא פסלה גם אם נפרס הלחם בֵּינן – [אחר] שְׁהִנִּיעַ וְזִמְנָה שֶׁל הַמַּעֲרֵכָה לְפָרֵק, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא פִּירְקָה עֲדִין. ואם כן נמצא מבואר בברייתא, שאם פרקה מן השולחן ונטל את הבזיכין להקטרה, ונטילה זו היא כקמיצה במנחה, ואחר כך נפרס הלחם, מקטיר את הבזיכין, ואם כן הוא הדין לגבי שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה שמקטיר קומץ עליהם.

הגמרא מביאה משא ומתן בין ריש לקיש לרבי יוחנן בתירוץ קושיא זו: אֲמַר לִיה ריש לקיש לרבי יוחנן, אין לך להקשות עלי מברייתא זו, שאפשר לומר הֵא מִנִּי – מי הוא ששנה ברייתא זו, רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, שאמר שגם אם חסרו כל השיריים ואבדו, מקטיר קומץ עליהם, והוא הדין שאם נפרס הלחם או אפילו אבד לגמרי, שמקטיר את הבזיכין. אֲמַר לִיה רבי יוחנן לריש לקיש, אֲנָא אֲמִינָא – [הלא אני אומר] לְךָ מִשְׁנָה שְׁלִימָה – ברייתא שנשנתה בסתם ולא נאמר בה שהיא רק לשיטת תנא פלוני, וְאֲמַרְתָּ לִי אֶת שְׂרָבִי אֶלְעָזָר הִיא, בתמידי, היאך יתכן לומר כן, אִי – [אם] רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, מֵאִי אִידָךְ – מדוע נקט התנא דווקא אם נִפְרָם לחמה מקטיר את הבזיכין, שמשמע מכך

1 (דְּהָא כְּתִיב כּוּר בַּמִּצְוָה עֲשִׂי (ויקרא יד יז) שְׁנִיתִנָּה הַשְּׁמֵן תִּהְיֶה עַל דָּם
2 הָאֵשׁ, וְכֵן בַּמִּצְוָה עֲנִי נֹאמַר (שם יד כח) עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ, וְכֵן
3 שְׂוִידֵעִים אֲנִי שְׁעָלִי לַתֵּת מִן הַדָּם עַל בֹּהֶן יָדוֹ וּבֹהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית,
4 יוֹדֵעִים אֲנִי גַם זֹאת שֶׁהַשְּׁמֵן נִתֵּן שֵׁם, וְלִמָּה הוּצְרָכָה הַתּוֹרָה לְכַתּוּב
5 שׁוּב שְׁנִיתִנָּה תִּיעֲשֶׂה עַל בְּהוֹנוֹת יָד וּרְגֵל יָמִין). הַשִּׁיב לוֹ רַבִּי זִירָא
6 לְרַבִּי יִרְמְיָה: הָדָר לְלַמֵּד לְהַבְשִׁיר אֶת הַצִּדִּין שֶׁל הַבֹּהֶן לְנִתְיָנָה, שֶׁעַל
7 בֹּהֶן וְגו' מִתְפָּרֵשׁ בְּסֻמוֹךְ לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְעַל כֵּן גַּם צִדֵּי הַבֹּהֶן
8 כְּשֵׁרִים, וְהָדָר לְלַמֵּד לְפָסוּל צִדֵּי צִדִּין שֶׁל הַבֹּהֶן, דִּהְיִינוּ אֶת צִידוֹ
9 הַשְּׁנִי שֶׁהוּא הַבָּשָׂר הַתַּחֲתוֹן שֶׁכִּגְדָּה הַכֶּף, שֶׁרָק 'עַל' הַבֹּהֶן הוּא נֹתֵן
10 וְלֹא תַּחֲתִי.

11 שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: הַפֶּסֶק שֶׁנֹּאמַר בְּעֵשִׂי שֶׁהִנִּיתָה תִּהְיֶה עַל דָּם
12 הָאֵשׁ, וְהַפֶּסֶק שֶׁנֹּאמַר בְּעֵנִי שֶׁהִנִּיתָה תִּהְיֶה עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ,
13 לְמָאי אָתָּה – לְמָה בָּאוּ שְׁנֵיהֶם, וְהָלֹא דִּי שִׁיכְתָּב בְּאַחַד מֵהֶם וּלְלַמֵּד
14 מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁנִי. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: הִנֵּי צָרִיכִי – שְׁנֵי פְסוּקִים אֵלּוּ
15 נִצְרָכִים, דְּאִי כְּתִיב רַחֲמָנָא רַק עַל דָּם הָאֵשׁ, הִנֵּה אֲמִינָא שְׂאִינוּ
16 נֹתֵן אֶת הַשְּׁמֵן אֵלָּא עַל דָּם הָאֵשׁ מִמֶּשׁ, וְעַל כֵּן אִם אִתִּיהָ (–יִשְׁנֹן)
17 לְדָם עֲרִידִין עַל הַבֹּהֶן, אִין – אֲכַן כֵּן, נֹתֵן עֲלֵיו אֶת הַשְּׁמֵן, אֲבָל אִם
18 נִתְקַנָּה לֹא, כְּתִיב רַחֲמָנָא עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ, לְלַמֵּד שְׁנוֹתָן אֶת
19 הַשְּׁמֵן בְּמִקְוָמוֹ שֶׁל הַדָּם וְלֹא דְּרוּקָא עַל הַדָּם עֲצֻמוֹ. וְאִי כְּתִיב רַחֲמָנָא
20 רַק עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ, הִנֵּה אֲמִינָא שְׁנוֹתָן אֶת הַשְּׁמֵן עַל מְקוֹם
21 הַדָּם וְלֹא עַל הַדָּם עֲצֻמוֹ, וְעַל כֵּן דְּרוּקָא אִם נִתְקַנָּה הַדָּם, אֲכַל אִם
22 אִתִּיהָ (–יִשְׁנֹן) לְדָם עֲרִידִין עַל הַבֹּהֶן, אִימָא הִנֵּה הַדָּם חֲצִיצָה בִּין
23 הַבֹּהֶן לְשֵׁמֶן, קָא מְשַׁמֵּעַ לָן הַפֶּסֶק עַל דָּם הָאֵשׁ, שֶׁהַשְּׁמֵן נִתֵּן גַּם
24 עַל דָּם הָאֵשׁ עֲצֻמוֹ.

25 רַבָּא מְקַשֶּׁה עַל דְּבִרֵּי רַבִּי זִירָא: אֲמַר רַבָּא, מֵאַחַר דְּכִתְבִּים בְּנִיתִנָּה
26 הַשְּׁמֵן עַל דָּם הָאֵשׁ וְעַל מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ, וְיוֹדֵעִים אֲנִי שֶׁהַשְּׁמֵן
27 נִתֵּן עַל הַדָּם אוֹ עַל מְקוֹמוֹ, וְכִתְבִּיבָא 'מִנִּית' פְּדָם – וְכַתּוּב שִׁיתָן עַל
28 בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית, וְיוֹדֵעִים אֲנִי מִזֶּה שֶׁגַּם הַשְּׁמֵן
29 נִתֵּן עַל בְּהוֹנוֹת יָד וּרְגֵל יָמִין, אִם כֵּן, עַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן
30 רִגְלוֹ הַיְמָנִית (וְכִתְבִּיב) [דְּכִתְבִּיב] בְּשֵׁמֶן דְּמִצְוָה עֲשִׂי וְעֵנִי, לְמָה
31 לִי, כְּלוּמַר, שֶׁאִף שֶׁהִיא צְרִיכָה הַתּוֹרָה לֹאמַר גַּם בְּנִיתִנָּה הַשְּׁמֵן עַל
32 בֹּהֶן יָדוֹ וְעַל בֹּהֶן רִגְלוֹ כְּדִי לְהַבְשִׁיר צִדֵּים וּלְפָסוּל צִדֵּי צִדִּים,
33 וְכֹאמֹר לְעִיל, אוֹלַם לֹא הִיא צְרִיכָה לֹאמַר בֹּהֶן שֶׁהִן נַעֲשִׂית בִּיד
34 וּרְגֵל יָמִין דְּרוּקָא, שֶׁהִי פֶרֶט אוֹ כְּבִי יוֹדֵעִים אֲנִי מִמֶּתָן דָּם.

35 רַבָּא מְבַאֵר לְמָה הוּצְרָכָה 'מִנִּית' בְּכָל אֵלּוּ, וְחֹלֵק עַל רַבִּי זִירָא
36 שֶׁשְּׁמַאלִית הִיא מְקוֹר הַדִּין שֶׁקְּמִיצָה בְּשִׁמְאָל פְּסוּלָה: אֲמַר
37 רַבָּא, מִזֶּה שֶׁכְּתַבָּה הַתּוֹרָה יָמִין בַּמִּצְוָה עֲשִׂי, הֵן בְּבֹהֶן יָד, הֵן בְּבֹהֶן
38 רִגֵּל, וְהֵן בְּתֵנוּךְ אוֹזֶן, כּוֹלֵם בָּאִים לְדַרְשָׁה, לְלַמֵּד מֵהֶם עַל קְמִיצָה
39 חֲלִיצָה וְרִצְיָה, שֶׁאִף בְּהֶם נֹאמְרוּ יָד רִגֵּל וְאוֹזֶן, שִׁיעֲשׂוּ בִימִין. עַל
40 בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית בֹּא לְגִזְרָה שׁוּה, נֹאמַר כֹּאן 'יָד' וְנֹאמַר בְּקִמְצָה 'יָד',
41 מִזֶּה כֹּאן יָמִין אִף שֵׁם יָמִין, וְהִרִיזָה בֹּא לְלַמֵּד לְקִמְצָה שֶׁתִּהְיֶה בִימִין.
42 וְכֵן 'עַל בֹּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית' בֹּא לְגִזְרָה שׁוּה, נֹאמַר כֹּאן 'רִגֵּל' וְנֹאמַר
43 בְּחִלְצָה 'רִגֵּל', מִזֶּה כֹּאן יָמִין אִף שֵׁם יָמִין, וְהִרִיזָה בֹּא לְלַמֵּד לְחִלְצָה
44 שֶׁתִּהְיֶה נַעֲשִׂית בְּרִגֵּל יָמִין. וְכֵן 'עַל תֵּנוּךְ אֶזְרָא הַיְמָנִית', בֹּא
45 לְגִזְרָה שׁוּה, נֹאמַר כֹּאן 'אֶזְרָא' וְנֹאמַר בְּרִצְיָה 'אֶזְרָא', מִזֶּה כֹּאן יָמִין אִף
46 שֵׁם יָמִין, וְהִרִיזָה בֹּא לְלַמֵּד לְרִצְיָה שֶׁתִּהְיֶה נַעֲשִׂית בְּאוֹזֶן יָמִין. לְשֵׁם
47 כֹּל אֵלּוּ כְּתַבָּה הַתּוֹרָה 'מִנִּית' בְּמַתְנוֹת הַשְּׁמֵן שֶׁל מִצְוָה עֲשִׂי עַל
48 בֹּהֶן יָד, עַל בֹּהֶן רִגֵּל וְעַל תֵּנוּךְ הָאוֹזֶן.

49 הַגִּמְרָא מְבַאֵר לְדַעַת רַבָּא מִדּוּעַ נֹאמַר בְּפֶרֶשֶׁה כְּמָה פְּעָמִים
50 'שְׁמַאלִית'. מְבַרֵּת הַגִּמְרָא: מֵאַחַר שֶׁקְּמִיצָה בִימִין נִלְמַדְתָּ לְדַעַת רַבָּא
51 מִהַגִּזְרָה שׁוּה 'יָד' וְכֹאמֹר, וְלֹא מִשְּׁמַאלִית (וְהַגִּמְרָא בִּיצִיקָה
52 הַשְּׁמֵן עַל כֶּף הַכֹּהֵן הַשְּׁמַאלִית) כִּפִּי שֶׁנֹּאמַר רַבִּי זִירָא לְעִיל (טו), אִם כֵּן
53 'שְׁמַאלִית' (דְּעֵנִי) לְמָאי אָתָּה – לְמָה הוּצְרָכָה הַתּוֹרָה לְכַתּוּבָה.
54 אֲמַר רַב שִׁישָׁא בְּרִיה דְּרַב אִדִּי, בֹּא הַתּוֹרָה לֹאמַר שֶׁרָק יָד שְׁמַאל
55 כְּשִׂירָה לִיצִיקָה הַשְּׁמֵן, וְלִפְסוּל יָד יָמִין דְּכִתְבִּיב בְּמִצְוָה. וְכֵן
56 שֶׁהוּצְרָכָה הַתּוֹרָה לֹאמַר זֹאת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בְּמִקְוָמוֹ שֶׁלֹּא
57 נִתְרַבְּתָה שְׁמַאל שֶׁתִּהְיֶה כְּשִׂירָה לְעַבְדָּה, כְּגוֹן בְּכָל שָׂאֵר עֲבֻדוֹת

58 הַקְּרִבּוּת, נִתְרַבְּתָה יָמִין שֶׁהִיא כְּשִׂירָה בְּהֶם, בְּמִקְוָמוֹ שֶׁנִּתְרַבְּתָה
59 שְׁמַאל שֶׁהִיא כְּשִׂירָה לְעַבְדָּה, כְּלוּמַר כֹּאן בִּיצִיקָה הַשְּׁמֵן עַל כֶּף
60 הַכֹּהֵן הַשְּׁמַאלִית, אִינוּ דִּין שֶׁנִּתְרַבְּתָה יָמִין שֶׁגַּם הִיא כְּשִׂירָה לִיצִיקָה
61 זֹו. לָכֵן חֹזֵר הַתּוֹרָה וְאִמְרָה שׁוּב 'שְׁמַאלִית', לְפָסוּל כֶּף יָמִין. וְנִמְצָא
62 שֶׁהוּצְרָכָה שְׁנֵי הַפְּעָמִים שֶׁנֹּאמְרָה 'שְׁמַאלִית' בְּעֵשִׂי, הִיא שְׁכָל זֹאת
63 לְהַבְשִׁיר בְּשִׁמְאָל, וְהַשְּׁנִי לְפָסוּל בִימִין.

64 הַגִּמְרָא מְבַאֵר כִּיצַד יִדְרְשׁוּ שָׂאֵר הַיְּתוּרִים שֶׁבְּפֶרֶשֶׁה. שׁוֹאֵל
65 הַגִּמְרָא: וְאִידֵּךְ – הַפְּעָמִים הָאֲחֵרוֹת שֶׁנֹּאמַר בְּהֵן שִׁיּוּצָה אֶת הַשְּׁמֵן עַל
66 כֶּף הַכֹּהֵן הַשְּׁמַאלִית, וְכֵן מִזֶּה שֶׁהַשְּׁמֵן נִתֵּן עַל בְּהוֹנוֹת יָד וּרְגֵל
67 'מִנִּית', דְּאִמְרוּרִים בְּפֶרֶשֶׁה מִצְוָה עֲשִׂי, לְמָאי אָתָּה, אַחֲרֵי שֶׁכָּל זֹאת
68 כְּבִי נֹאמַר בַּמִּצְוָה עֲשִׂי. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: מִזֶּה שֶׁחֹזֵר הַתּוֹרָה עַל כֹּל
69 זֹאת בַּמִּצְוָה עֲשִׂי, הוּא לְכַדְתָּנָא – לְפִי מִזֶּה שֶׁשְׁנֵי בְּרִיתָא דְּרַבִּי (–בְּבִית
70 מִדְּרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמְעֵאל, כֹּל פְּרָשָׁה שֶׁנֹּאמְרָה פֶּעַם אַחַת וְנִשְׁנִית
71 פֶּעַם שְׁנִיָּה, לֹא נִשְׁנִית אֲלָא בְּשִׁבְלִי דְּרַבִּי אַחַד אוֹ יוֹתֵר שְׁנֵי פְרָשִׁי בְּהֵן,
72 שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, וְכֵן כֹּאן שְׁכָה עַל מַעֲשֵׂה הַשְּׁמֵן בַּמִּצְוָה עֲשִׂי אֲגַב
73 כֵּךְ שֶׁחִידִישָׁה אֶת חֻיּוֹבֵי קְרִבּוּתֵינוּ שֶׁהֵם שׁוֹנִים מִחֻיּוֹבֵי הָעֲשִׂיר.

74 הַגִּמְרָא מְבַאֵר כֹּל אֵלּוּ עֲבֻדוֹת נַעֲשִׂוֹת בִימִין דְּרוּקָא: אֲמַר רַבָּה בְּרַ
75 בְּרַ תְּנָה, אֲמַר רַבִּי שְׁמְעוֹן בֶּן לִקְיָשׁ, כֹּל מְקוֹם בְּעֻבְדוֹת הַקְּרִבּוּת,
76 שֶׁנֹּאמְרָה בּוֹ 'אֲצַבֵּעַ' וְ'כְּהוֹנָה', אִינָּה אֲצַבֵּעַ יָד יָמִין, וְשִׁמְאָל
77 פְּסוּל בָּהּ.

78 אוֹמֵר הַגִּמְרָא: קָא כִּלְקָא דְּעִתָּךְ לֹאמַר שֶׁ'אֲצַבֵּעַ' וְ'כְּהוֹנָה' פְּעִינָן,
79 שֶׁרָק בְּמִקְוָמוֹ שֶׁנֹּאמְרוּ שְׁתֵּיהֶן צָרִיךְ יָמִין, דְּכִתְבִּיב בְּקִרְבֵּן חֲטָאת (ויקרא
80 ד כח) וְלִקְחָה הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאת בְּאֲצַבְעוֹ, וְטַעַם הַדָּבָר שֶׁכֹּאשֶׁר
81 נֹאמְרוּ שְׁתֵּיהֶן יוֹדֵעִים אֲנִי שֶׁכְּהוֹנָה לִימִין מִשּׁוּם דְּרַבִּי (–לְמַדִּים זֹאת)
82 בְּגִזְרָה שׁוּה מִצְוָה עֲשִׂי, דְּכִתְבִּיב – שֶׁנֹּאמַר בּוֹ (שם יד טו) וְ'מִכְּבֹּל
83 הַכֹּהֵן אֶת אֲצַבְעוֹ הַיְמָנִית', מִזֶּה שֶׁנֹּאמְרוּ 'אֲצַבֵּעַ' וְ'כְּהוֹנָה' וּמִפְּרָשׁ
84 בַּפֶּסֶק שֶׁהִיא יָמִין, אִף כֹּל מְקוֹם שֶׁנֹּאמְרוּ 'אֲצַבֵּעַ' וְ'כְּהוֹנָה' הַכְּהוֹנָה
85 לִימִין.

86 שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: הִרִיזָה קְמִיצָה בְּמִנְחָה דְּלֹא כְּתִיבָה בָּהּ אֲלָא 'כְּהוֹנָה',
87 שֶׁנֹּאמַר (שם ה) וְהִבִּיֵּאתָ אֶל הַכֹּהֵן וְקָמְצָה מִמֶּנָּה מִלּוֹא קָמְצוּ אֶת
88 אֶזְרָתָה, וְתָנָן (לעיל ה) קָמְצָה בְּשִׁמְאָל פְּסוּל, וּמוּכָח שֶׁגַּם עֲבֻדָּה שֶׁלֹּא
89 נֹאמַר בָּהּ 'אֲצַבֵּעַ' טְעוּנָה יָמִין דְּרוּקָא. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: אֲמַר רַבָּא, אִין
90 צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אֵלָּא אוֹ 'אֲצַבֵּעַ' אוֹ 'כְּהוֹנָה', שֶׁכֵּל עֲבֻדָּה שֶׁנֹּאמַר בָּהּ
91 אַחַת מֵאֵלּוּ נַעֲשִׂית בִימִין דְּרוּקָא, וּמִשּׁוּם כֵּךְ קְמִיצָה שֶׁנֹּאמַר בָּהּ
92 'כְּהוֹנָה' אִף שֶׁלֹּא נֹאמַר בָּהּ 'אֲצַבֵּעַ' דִּינָה בִימִין דְּרוּקָא.

93 אֲמַר לִיָּה אֲבִי לְרַבָּא, וְהִרִיזָה הוֹלֵכֵת אֲבָרִים שֶׁל קִרְבֵּן עוֹלָה לְכַבֵּשׁ
94 שֶׁהִיא עֲבֻדָּה, דְּכִתְבִּיב בָּהּ (–בְּאִיבָרִים) 'כְּהוֹנָה', דְּכִתְבִּיב (שם א יג)
95 'וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּל [וְהִקְמִיד] הַמִּזְבֵּחַ', וְאֲמַר מַר כִּי זֹו
96 הוֹלֵכֵת אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ, וְאִף עַל פִּי כֵן תָּנָן בְּתַמִּיד (לא) אוֹדוֹת סֹדֶר
97 הוֹלֵכֵת אֲבָרֵי תַּמִּיד לְהַקְטִירָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהַכֹּהֵן נִשָּׂא אֶת הָרֹאשׁ
98 בִּיד יָמִין וְאֶת הָרִגֵּל שֶׁל יָמִין נִשָּׂא בְּיָד שְׁמַאל, וְכִיתָ עוֹרָה – הַמְקוֹם
99 שֶׁמִּשָּׁם הוֹפֵשֵׁט הָעוֹר הִיא לְחוּץ, וּמוּכָח שֶׁעֲבֻדָּה שֶׁנֹּאמְרָה בָּהּ
100 'כְּהוֹנָה' לְבַד, יִכּוּלָה לְהִיעֲשׂוֹת בְּשִׁמְאָל. הַשִּׁיב לוֹ רַבָּא לֹאבִי, כִּי
101 אֲמַרְנָן שֶׁצָּרִיךְ יָמִין בְּכָל עֲבֻדָּה שֶׁנֹּאמַר בָּהּ אוֹ 'אֲצַבֵּעַ' אוֹ 'כְּהוֹנָה',
102 אִין זֶה אֵלָּא בְּדָרְךְ (–בְּעֻבְדוֹת) הַמְּעַבְּב בְּפָרָה, שֶׁאִם לֹא עָשָׂא לֹא
103 נִתְכַּפֵּר, בְּדוּמָה לְהוֹדֵא דָם אֲשֶׁם מִצְוָה שֶׁמִּשָּׁם לְמַדִּים זֹאת, וְלָכֵן
104 נִתֵּן לְלַמֵּד מִשָּׁם לְקִמְצָה, אִךְ הוֹלֵכָה לְהַקְטִירָה אִינָּה דְּבַר הַמַּעֲבָב
105 כְּפָרָה, שֶׁאִפִּילוֹ אִם לֹא הוּקְטְרוּ חֲלָבֵיו וְאֲבָרָיו לֹא נִפְסַל בְּכֶךְ, וְעַל כֵּן
106 אִף שְׁמַאל כְּשִׂירָה בָּהּ.

107 שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: וְהִרִיזָה עֲבֻדָּת קִבְלָה, שְׁדָּרְךָ הַמְּעַבְּב בְּפָרָה הוּא,
108 שֶׁאִם לֹא נִתְקַבֵּל הָדָם בְּכָלִי נִפְסַל הַקִּרְבֵּן וְלֹא נִתְכַּפְּרוּ בְּעִלְיוֹ, וְאִף
109 כְּתִיב בָּהּ 'כְּהוֹנָה', דְּכִתְבִּיב (שם א טז) וְהִקְרִיבוּ בְּגִי אֶתְרֵן הַכֹּהֲנִים אֶת
110 תְּדָם, וְדוּרְשִׁים שֶׁהַקְּרִיבָה הָאִמּוּרָה בַּפֶּסֶק, זֹו קִבְלָה תְּדָם, וְנִמְצָא
111 שֶׁנֹּאמַר 'כְּהוֹנָה' בְּקִבְלָה, וְתָנָן בְּזוֹבָחִים (טז) קִבֵּל אֶת הָדָם בְּיָד שְׁמַאל,
112 פְּסַל אֶת הַקִּרְבֵּן, וְרַבִּי שְׁמְעוֹן מְבַשֵּׂר, וּמוּכָח מִדְּבָרֵינוּ שֶׁאִף בְּמִקְוָמוֹ
113 שֶׁנֹּאמְרָה בּוֹ 'כְּהוֹנָה' וְהוּא מַעֲבָב כְּפָרָה אִין צָרִיךְ דְּרוּקָא יָמִין. מְשִׁיבָה
114 הַגִּמְרָא: הָאִם לְרַבִּי שְׁמְעוֹן קָאמְרָת (–אֵתָה אוֹמַר), אֲכַן רַבִּי שְׁמְעוֹן

מנחות. פרק ראשון – כל המנחות דף י עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכה רש"י תוספות

1 דהא כתב בהן יד ורגל בדם האשם לעיל מנייהו חר – "על בהן", בין דיד בין דרגל.
2 להכשיר צדיקין – של בהן, דרשינן לקמן (מנחות צו, א): "על" – בסמוך, כדכתיב
3 "ועליו מטה מנשה". וחר על – בהן, בין דיד בין דרגל – לפסול צדי צדיק, בשר
4 התחתון שכנגד הכף, דעל אמרינן ולא תחת. על דם האשם – דעשיר, ו"על מקום דם
5 האשם" דעני. למא לי – כלומר, תרי קראי

1 דהא כתב: "על דם האשם"! – חד להכשיר צדיקין,
2 וחד לפסול צדי צדיקין. "על דם האשם", "על מקום
3 דם האשם" למאי אתו? – הני צריכי, אי כתב רחמנא
4 "על דם האשם", הוה אמינא: איתיה – אין, נתקנה –
5 לא, כתב רחמנא: "על מקום"; ואי כתב רחמנא "על
6 מקום", הוה אמינא: דיקא נתקנה, אכל איתיה – אימא
7 הוי חציצה, קא משמע לן: "על דם האשם". אמר רבא:
8 מאחר דכתיב "על דם האשם" ו"על מקום האשם",
9 וכתיבא ימנית בדם, "על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו
10 הימנית", וכתיב בשמן דמצורע עשיר ועני, למה לי?
11 אלא אמר רבא: "יד" "יד" לקמיצה, "רגל" "רגל"
12 לחליצה, "אוזן" "אוזן" לרצועה. שמאלית (העני) למאי
13 אתא? אמר רב שישא בריה דרב אידי: לפסול ימין
14 דכהן במצורע, שלא תאמר: ומה במקום שלא נתברכה
15 שמאל – נתברכה ימין, במקום שנתברכה שמאל – אינו
16 דין שנתברכה ימין? ואידך שמאלית, ויד ורגל ימנית
17 דעני, למאי אתא? לכדתנא דבי רבי ישמעאל: כל
18 פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר
19 שנתחדש בה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמעון
20 בן לקיש: כל מקום שנאמרה אצבע וכהונה – אינה
21 אלא ימין, קא סלקא דעתין: אצבע וכהונה בעין,
22 בדכתיב: "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו", ונמר
23 ממצורע, דכתיב: "ומבל הכהן את אצבעו הימנית";
24 הרי קמיצה דלא כתיבא בה אלא כהונה, ותנן: קמין
25 בשמאל פסול! אמר רבא: או אצבע או כהונה. אמר
26 ליה אביי: הרי הולכת אברים לכבש דכתיב בהו כהונה,
27 דכתיב: "והקריב הכהן את הכל המזבחה", ואמר מר:
28 זו הולכת אברים לכבש; ותנן: הרגל של ימין בשמאל
29 ובית עזרה לחוץ! – כי אמרינן או אצבע או כהונה –

1 למה לי? בשלמא חד כותביה לאשמעינן דיתן
2 שמן על הדם ולא אצלו, אלא "מקום דם"
3 למה לי? הוה אמינא איתיה אין – איתיה
4 לדם יתן השמן, אבל נתקנה הדם לא יתן
5 השמן. הויה חציצה – בין שמן לבהן, וליפסול.
6 דרחמנא אמר "על בהן" – להכי איצטרך "על
7 דם". אמר רבא כו' וכתב ימנית בדם – למה
8 לי למיהדר ולמכתב ימנית בשמן? לא לכתוב
9 לא בעני ולא בעשירי נהי ד"על בהן" יתיר
10 איצטריכו דעני דעשירי להכשיר צדיקין
11 ולפסול צדי צדיקין, אלא ימנית למה לי?
12 אלא אמר רבא – ליתא למאי דאפקה קמיצה
13 דשמאל פסול מדרשת דארבעה שמאלית,
14 דאם כן ימנית דבין שמן דעשירי בין שמן דעני
15 למה לי? אלא ימנית דשמן דעשירי להדיא
16 דרשה אתיא. יד יד לקמיצה – כתיב במצורע
17 עשיר ידו הימנית ולא איצטרך, וכתיב
18 בקמיצה יד: "וימלא כפר" (ויקרא טו), מה יד
19 מצורע ימנית – אף דקמיצה ימנית. רגל –
20 שמן דמצורע עשיר, למישר חליצה בגזירה
21 שוה ד"רגל" "רגל", דכתיב נמי בחליצה
22 "וחליצה נעלו מעל רגלו" (דברים כה), מה
23 רגל דמצורע ימנית – אף חליצה ימנית. ואוזן
24 – דשמן עשירי דלא איצטרך, אתי למדרש
25 "אוזן" "אוזן" דרצועה, דכתיב: "ורצוע אדניו את
26 אוזנו" (שמות כא), מה דמצורע ימנית – אף
27 דרצועה ימנית. והך גזירה שוה מפורשת
28 בפרק קמא דקדושין (טו, א). ודעני לא דריש
29 להו רבא, כדלקמן: כל פרשה שנאמרה
30 ונשנית לא נשנית כו'. שמאלית למאי אתא –
31 דעשירי לא איצטרך, למאי אתא? בשלמא
32 קמא לגופיה – שמאלית ולא ימנית, אלא
33 תנינא למאי? במקום שנברכה שמאל –
34 כגון הכא דכתיב לעיל שמאלית – כל שכן
35 שנתברכה ימין להכי אתא שמאלית אחרינא
36 בעשירי גופיה, דשינה עליו הכתוב לעבב,
37 שמאלית ולא ימנית. ואי קשיא: הוי מיעוט
38 אחר מיעוט? לאו פירכא היא, דשמאלית קמא
39 לאו מיעוט הוא, דכיון דקיימא לן גזירה שוה
40 ד"יד" "יד" לקמיצה, הוה אמנא נמי נדרוש
41 גזירה שוה האי כף דתיחוי ימנית, ואיצטרך
42 למיכתב שמאל לאכשורי שמאל, ולעולם כל
43 שכן ימין – להכי כתב רחמנא שמאלית
44 אחרינא, למעוטי ימין. ואידך שמאלית דעני

1 על דם האשם ועל מקום דם האשם למאי אתו – פירוש: דלכתוב או אידי ואידי "על
2 מקום", או אידי ואידי "על דם". אמר רבא מאחר דכתב על דם כו' וכתיבא ימנית בדם
3 על בהן ידו הימנית כו' למה לי – דנהי דעל בהן דעני דעשיר צריכין לצדיק ולצדי צדיק,
4 מכל מקום ימנית למאי אתא? אלא אמר רבא: "יד" "יד" לקמיצה – יד ימנית דשמן דמצורע
5 עשיר אתא לגזרה שוה דקמיצה, דמצורע עני
6 לפרשה שנאמרה לשנות, כן פירוש הסוגיא
7 לפירוש הקונטרס. וקשה: דמשמע לרבא דימנית
8 דדם איצטרך בין בעני בין בעשיר, ואמאי לא
9 ילפי מהדיד כמו (נמי) בצדיק ובצדי צדיק,
10 והוה לן למימר דימנית דדם דעני הוי לפרשה
11 שנאמרה ונשנית, כמו ימנית דשמן דעני ושמן
12 לעני ימנית לא הוה ילפי אי לאו דהוה כתיב
13 בהדיא, כיון דחלוקין בקרבנותיהם. אף על גב
14 דילפי מהדיד לצדיק ולצדי צדיק, עוד קשה:
15 דמשמע שבא רבי ירמיה להקשות לרבי זירא,
16 ולפירוש הקונטרס לא מקשי מדיד ועוד קשה, הא
17 דלא נקט רבי ירמיה נמי תנן אחין ועוד, כיון
18 דרבי ירמיה לא בעי: "על בהן" למה לי, אלא
19 מכתב דכתיב "על דם האשם" ו"על מקום דם
20 האשם", אם כן הוה ליה למימר: מאחר דכתיב
21 "על דם האשם" ו"על מקום דם האשם", "על
22 בהן" למה לי, כדקאמר רבא! ונראה לפרש:
23 דפריך משום דדריש רבי זירא מ"כפר" וכל מקום
24 שנאמר כף אינו אלא ימין, אם כן ב"על בהן ידו"
25 דהוי דומיא דכף לא הוה צריך למכתב ימין, ולפי
26 הספרים דגרסינן "במצורע עשיר למה לי" – לאו
27 דוקא, והוא הדין דהוה פריך מצורע עני, אלא
28 נקט עשיר משום דאפילו בעשיר קשיא ליה
29 אמאי איצטרך. חד להכשיר צדיקין וחד לפסול
30 צדי צדיקין, פירוש: ימנית דעשיר וימנית דעני.
31 ואף על גב דימנית לא משמע לא צדיקין ולא צדי
32 צדיקין, מיהתא בעלמא דריש. ובמילתיה דרבא
33 גרסינן: מאחר דכתיב "על דם האשם" ו"על מקום
34 דם האשם", וכתב ימנית בדם של מצורע עשיר,
35 ימנית דכתב בשמן דמצורע עני למה לי? ואיני
36 יכול ליישובי יפה. וצריך לדקדק בה.
37 שמאל למאי אתא – משמאל שני דעשיר קא
38 בעי, דקמא אתא לגופיה להכשיר שמאל, ונמי
39 דאתא למעט ימין, ולמיעוט אחר מיעוט דומי
40 ימין אין לדריש, דאם כן לא לכתוב אלא חד,
41 והדר בעי ואידך שמאל למאי אתא, היינו דעני.
42 ודרי

1 בדרך המעטב בפרה. – והרי קבלה דבר המעטב בפרה הוא, וכתב בה כהונה, דכתיב:
2 "והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם" – זו קבלת הדם; ותנן: קבל בשמאל – פסל, ורבי
3 שמעון מכשיר! – לרבי שמעון קאמר? רבי שמעון תרתי בעי. – ומי בעי רבי שמעון תרתי?
4 והתניא, רבי שמעון אומר: כל מקום שנאמרה יד – אינה אלא ימין, אצבע – אינה אלא
5 אצבע לא פשיא כהונה, כהונה פשיא אצבע. – אלא בהן למה לי? – בכהונה.
6 והרי

1 נמית, למאי אתא? שנתחדש בה – ופרשת עני נחתחד קרבן עולה ויורד. קא סלקא דעתין אצבע וכהונה בעין – דלא אמרינן ימין אלא אם כן (וכתיב) אצבע וכהונה, כגון
2 חטאת דכתיב בה: "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו" (ויקרא ד) – ההיא דאי ימנית הוא, דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה "וטבל הכהן את אצבעו הימנית" (ויקרא יד), מה
3 אצבע וכהונה דהכא ימין – אף דעלמא נמי ימין. ותנן – במסכת תמיד (לא, ב) בהולכת אברים: הרגל של ימין דהי מולך בשמאל, משום דאמרינן במסכת יומא (כה, א) סדר
4 אברים, הראש והרגל דהי נושא בבת אחת. והאי רגל מדאזיל בהדי רישא – ודאי רגל ימין הוא דחשיב. הלכך הראש שהוא כבד וחשוב דהי מולך בימין, והיך בשמאל, ואף
5 על גב דכתב בהו כהן ומשני: לעולם או אצבע או כהונה – וכי אמרינן אינה אלא ימין – בדבר המעטב בפרה, דומיא דחטאת דמצורע. לאפוקי הולכה דלא מעכבא, דאפשר
6 לפשוט ולנתח אצל הכבש. אי נמי, אם יש בהנים הרבה ישישו זה לזה. והא קבלה דמעכבא בפרה – דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי, וכתב בה כהונה: "והקריבו בני אהרן
7 את הדם" (ויקרא א), ואמרינן בתורת כהנים: "והקריבו" זו קבלת הדם, ותנן: רבי שמעון מכשיר קבלה בשמאל! לרבי שמעון קאמרת – כלומר, מדריש שמעון פרכת? בתמיה.
8 תרתי בעי – אצבע וכהונה. וכי קאמר ריש לקיש או אצבע או כהונה, לרבנן קא אמר דפסול. יד אינה אלא ימין – דגמר מידו דימנית דמצורע ועשיר. ומשני: אצבע לא כעיא
9 כהונה – דהכיבא דכתב אצבע, אף על גב דלא כתב כהן – אינו אלא ימין. ומשכחל לא ב"אתרי מות": "ולקח מדם הדם הזה באצבעו", וכתב כהונה בלא כעיא
10 אצבע – לרבי שמעון, אף על גב דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא אם כן כתב אצבע, משום הכי מכשיר בקבלה. בכהונה – בבבדי כהונה.

והרי זריקה בר ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון אמר אבי פליג בברייתא – תימה: דאין זה בא במשנה בשום מקום ועוד הקשה הרב רבינו יעקב מאורלי"ש: אמאי פליג רבי שמעון נזה דלא כתב בה אלא כהונה, מכל מקום אתיא מדיקשא ד"זאת התורה" דאמר לקמן בסוף "התורה" (פג, א) ובזבחים פרק "דם חטאת" (צח, א): מה חטאת אינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית.

אף כל כי. ופריך: יד הימנית מדרבה בר רב חנה נפקא. דכל מקום שנאמר אצבע וכהנה אתי אלא ימין ומשני: כדי נסבה. אי נמי, סבר לה רבי שמעון דכהונה בעיא אצבע. משמע בהדיא דרבי שמעון יליף שאר קרבנות מחטאתו והשיב לו רבינו תם, דגרסינן הכא: "והרי מליקה בר ותנן מלך בשמאל פסולה", ומשנה היא בזבחים בפרק "חטאת העוף" (סח, א) הדי תנן לה התם: כל הפסולים שמלך מליקתן פסולה ואינה מטמאה בגדים אבית הבליעה, מלך בשמאל או בלילה כי. והתלמוד הביאה בקיצר, שכן דרך התלמוד לקצר כמה משניות, והסופרים טעו כאן וכתבו במקום מליקה זריקה. ועוד אמר רבינו תם, דאפילו גרסינן זריקה. מצעין למימר דהאי תנא סבר רבי שמעון, אבל רבי שמעון לא סבר לה כותיה, דלא יליף ימין בוריקה בשאר קרבנות מחטאת. וקשה לפרוש רבינו תם, דאפילו גרסינן דמלך, על כרחיך אמת הוא דמכשר רבי שמעון זריקה בשמאל, כדמוכח בסמוך ומייתי לה בפרק קמא דזבחים (יא, א) ופרק שני (כה, א): מאי טעמא דרבי שמעון? בא לעוברא בכלי – עוברא בשמאל כאשם, והיינו בוריקה אשם שהוא בשמאל. דבקבלה לא מיייר, דאפילו חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לרבי שמעון, כדמוכח בפרק שני דזבחים (כד, א), דאמר רבי שמעון: ובי נאמר יד בקבלה כו' וצריך לתרץ, דהאי תנא סבר לה רבי שמעון, אבל רבי שמעון לא סבר לה כותיה. ואם תאמר: לפירוש רבינו תם, אי נמי גרסינן "מלך" – מליקה נפקא לן בפרק קמא דחולין (כא, א) מדרבנא "ואת השני יעשה עולה במשפט" דדרשינן: במשפט חטאת בהמה, מלך חטאת בהמה אינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית. והתם נמי פריך: ימנית מדרבה בר רב חנה נפקא ומשני, דכהונה בעי אצבע. ומדיקשא נמי ד"זאת התורה" נפקי עופות למאן דאית לה היקשא כמו שפירשתי בריש פירקין ויש לומר: דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא. ובהואה מיירי דבעיא ימין. אי נמי, ההוא תנא סבר לה כההוא תנא דפליג בפרק שני דזבחים (כד, א) על רבי שמעון. ופליג בקבל בשמאל משום דקסבר מקרא נדרש לפניו ולאחרי, ומדוק אצבע דכתיב גבי חטאת גם על קבלה. ולדידו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת. דקבלה לא שייך למילתא ולישא עופות וזריקה מליקה. אבל רבי שמעון דקאמר קבל בשמאל כשר. ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהואה לחדה – בעולת העוף נמי לא היה בעי ימין במליקה. אלא בהואה דוקא. ואם תאמר: כיון דרבי שמעון פליג במליקה, אם כן מתניתין דזבחים פרק "חטאת העוף" (סח, א) דמלך בשמאל כי לא אתיא רבי שמעון. הא על כרחיך רבי שמעון אתיא, מדקתני סיפא: או בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה, ומפרש טעמא: משום דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים כו', ומפרש בגמרא דכיון דהך שחיטה מתרת את האיסור, פירוש: שאם עלה לא יד. והיינו רבי שמעון, דלרבי יהודה נשחטה בלילה תרד, דממעט לה מ"זאת היא העולה" בפרק שני דזבחים (כו, ב) ויש לומר: דההוא תנא סבר לה רבי שמעון דחזא ופליג עליה בחדא. אי נמי, אפילו רבי יהודה היה מודה בעופות דלא ירדו משום לילה, כיון דהוא פסולו בקדש, דלא כתיבי מעטעט אל בבהמה. ואם תאמר: דבריש "המזבח מקדש" (שם ב) נפקי רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי מעולה וכבשים דמזבח מקדש את הראוי לו, ומאן דדריש מכבשים פסול הרבה בעוף יותר מבהמות ויש לומר: דרבי יהודה סבר כמאן דדריש מעולה לא כבשים, או משום דרשות דהתם. ורבינו שמאל מיישב דרשות הספרי. ומפרש: דהרי זריקה דלא כתיב בה אלא כהונה, ותנן: זרק בשמאל פסול – "ולקח הבהן חזקו מחטאתן שקיבל בשמאל פסול כל שכן זריקה שהיא עיקר כפרה, ולא פליג רבי שמעון אלא אקבלה. ואי היה פליג אזריקה – היה ליה לאשמעוין כח הדיתורא, דמכשר רבי שמעון בוריקה וכל שכן בקבלה. ואם תאמר: וכיון דילפינן אצבע דחטאת מגורה שהיא מאצבע מצרע דהיי בימין, הדין ילפינן ימין בשאר קרבנות מחטאת בהדיקשא ד"זאת התורה"? הא פלוגתא דאמוראי היא בריש "איחוד מקומן" (זבחים נ, א) אי דבר הלמד מגורה שה חזר ומלמד בהדיקשא או לא? למאן דאמר אין חזר ומלמד בהדיקשא אמאי ולא פליג רבי שמעון? והשתא, הא דמשני בחולין (כב, א) סבר לה רבי שמעון דכהונה בעיא אצבע – היינו כמאן דאמר חזר ומלמד בהדיקשא, ואידך שניא דמשני בפרק "התורה" (מנחות פג, א) כדי נסבה, דא כמאן דאמר אין חזר ומלמד בהדיקשא. ומיהו בפרק קמא דזריקה (כב, א) ליתא שניא דכדי נסבה, אבל בסוף "דם חטאת" (צח, א) משני תרתיייהו. וניהו, אפשר דאמר חזר ומלמד בהדיקשא. כיון דמצרע חול דהוא מלמד ראשון. ולתירוצו זה אנו צריכין בסמוך, דדריש: בא לעוברא ביד בידי עוברא בימין כחטאת דהיינו חטאת, והדיקשא גופיה מגורה שה ילפינן לה. פליג בברייתא – הקשה בקנתרס: ליתי מקמיצה דלא כתיב בה אלא כהונה, ותנן: קמץ בשמאל פסול, ולא פליג רבי שמעון ותירץ: דהיינו טעמא דלא פליג רבי שמעון, דנפק ליה דשמאל פסול מ"קדש קדשים היא כחטאת וכאשם". וקשה: דאי ידע לבריתא דבסמוך, מאי קשיא ליה מוריקה? הא בהדיא פליג, דמכשר זריקה בשמאל, כדקתני: לעוברא בכלי – עוברא בשמאל כאשם. והיינו כוריקה אשם ונראה דהוא משני: מ"ד"ד"ד" נפקא. **ולמאן** דאמר נמי בעי קידוש קומץ – היינו רב נחמן בר יצחק. ואיתותב לקמן ב"הקומץ רבה" (כו, א), ומכל מקום ניהא לפרושי מילתיה דרבי שמעון כבולי עלמא.

בשמאל

אכשורי מכשר – פירש בקנתרס: כדאמרין לקמן, בא לעוברא בכלי – עוברא בשמאל כאשם. וקשה: דהתם מיייר במעלה הקומץ בכלי להקטיר, אבל כשנתן הקומץ בכלי שרת לקדש – לעולם אימא לך דבעי נתינה בימין, כמו שהקמיצה בימין ובזבחים (כא, א) פירש בקנתרס: דמכשר בשמאל – משום דלא עדיף מקבלה דמכשר רבי שמעון בשמאל. וגם זה קשה, דלעולם אימא לך דעדיף משום דכתיב בה קרא "יד" "יד" דרבא ושמוא לא מסתבר ליה למדרש דעדיף מקבלה. ואם תאמר: מאן דבעי קידוש קומץ, היינו רב נחמן לקמן ב"הקומץ רבה", (כו, א), פליג איהודה בריה דרבי חייה ויש לומר: דהוא מפרש בא לעוברא ביד – בקמיצה גופה כדמשמע הכא, או בהעלאה ביד להקטיר לאחר שנתקדש בכלי. **לקומץ** דמנחת חטא – אף על גב ד"וימלא כפר ממנה" לא כתיב במנחת חטא, ומיניה ילפינן לעיל "יד" "יד" לקמיצה. **קמץ** ועלה ביד צרור – ואם תאמר: מאי איריא עלה? אפילו נשאר בשיריים נמי, דהוא לא מנחה שחתם קדם קמיצה, ופסולה כדאמרין לעיל ויש לומר: שאין רגילות לצמצם העשורין שלא יתא בו מעט יותר. ואם תאמר: ולרבי יהודה כן בתירא נימא דייחור ויקמץ? ושמוא סתם לך תנא דלא כותיה. אי נמי, יש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה הנעשית מפסולין.

פליג בברייתא – והוא הדין למתניתין. ואי קשיא: ליתבי מקמיצה, דלא כתיב אלא כהונה, ותנן (מנחות ו, א): קמץ בשמאל פסול, ולא פליג רבי שמעון! תריץ: היינו טעמא דלא פליג במנחה, כדאמרין לקמן – דנפקא ליה דשמאל פסול מ"קדש קדשים" היא (כמנחה) כחטאת וכאשם. **מכהונה נפקא** – דהא כתיב בה "וקמץ הבהן", ואמר רבא לעיל לרבנן, דהוא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין, "יד" "יד" למה ליה? לקדוש קומץ – רבי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי. ולרבי שמעון **דלא בעי קידוש קומץ** – בפרק שלישי (מנחות כו, א), דקתני: שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר, ופליגי תרי אמוראי לקמן בגמרא, רבי ינאי ורב נחמן בר יצחק, חד אמר: טעמא דרבי שמעון – דלא בעי מתן כלי, דכיון דקמץ מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו במקדש של חרס. וחד אמר: הכל מודים בקומץ ששעון קידוש, והא דמכשר רבי שמעון שלא בכלי שרת – בהקטרת המנחה קאמר. והיינו דקפריך: ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ – כדמפרש רבי ינאי, ולרב נחמן דאמר נמי רבי שמעון בעי קידוש קומץ, בשמאל שמעינן ליה דמכשיר רבי שמעון לקדוש קומץ, כדאמרין לקמן: בא לעוברא בכלי – עוברא בשמאל כאשם. יד יד דרבא למה ליה **אי לקמיצה גופה** – דתוהיו בימין, דלרבי שמעון לא נפקא ליה מכהונה, כדאמרין לעיל: לרבי שמעון כהונה בעיא אצבע. **מאי טעמא דרבי שמעון** – דאמר: שלא בכלי שרת עוברא – כשרה, בפרק שלישי (מנחות כו, א). קדשי קדשים וגו' – במנחה כתיב. **בא לעוברא ביד** – שלא קידש קומץ בכלי, אלא קמץ חולין והקטיר בידו – עוברא בימין כחטאת, ודחטאת (כד, א) כתיב בה אצבע וכהנה: "ולקח הבהן חזקו מחטאתן באצבעו" (ויקרא ד). **לעוברא בכלי** – שקדש קומץ בכלי – עוברא לקדוש קומץ בשמאל, כאשם מצרע דכתיב ביה שמאל. אלמא, מדאקשי לחטאת מהכא נפקא דכל עבודות מנחה הנעשות ביד ימין בעינן, "יד" "יד" למה ליה? **לקומץ דמנחת חטא** – איצטרך "יד" "יד".

מנחות דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קכז

32 בר יצחק נמי – גם כן קשה, שאמר (שם) דְּבָעִי – [שצריך] במנחה
33 קידוש קומין לרבי שמעון, ומכל מקום כשנעשה הקידוש בשמאל,
34 אכשורי מכשר – [הרי הוא מכשירו], קשה, גזירה שוה 'יד יד' דאמר
35 רבא לעיל (ע"א), למה לי, אי – [אם] באה ללמד לקמיצה גופה
36 – [עצמה] אליבא – [בשיתת] דרבי שמעון שתהא נעשית בימין, הלא
37 מדבריו דרבי יהודה בריה – [בנו] דרבי חייא נפקא – [יש ללמוד
38 זאת], דאמר רבי יהודה בריה דרבי חייא, מאי טעמא – מהו טעמו
39 דרבי שמעון שאמר (להלן כו.) שמנחה שלא נתקדשה בכלי שרת
40 כשירה, דאמר קרא – נאמר בפסוק (ויקרא י) אודות מנחה 'קדש
41 קדשים היא כחטאת וכאשם', ומה שהוקשה גם לחטאת וגם לאשם,
42 זהו בכדי ללמד שאפשר לנהוג בה הן כחטאת והן כאשם, שאם בא
43 לעזובה ביד, היינו שבא להעלות בידו את הקומץ להקטרה בלא
44 שיקדשנו בכלי שרת, עזובה בימין – מעלה את הקומץ כשהוא
45 בימינו, בקרבן חטאת שהוא נותן מדמו על המזבח באצבעו הימנית,
46 ואילו אם בא לעזובה בפלי, היינו שרוצה להעלותו להקטרה
47 כשהוא בכלי שרת, עזובה גם בשמאל, ואינו צריך להקפיד לקדשו
48 בכלי שרת על ידי שיתנו בימינו, בקרבן אשם שזריקת דמו על המזבח
49 יכולה להיעשות גם בשמאל. הרי שדין ימין בקמיצת מנחה נלמד
50 ממה שהוקשה לחטאת, ואין צריך ללמוד מהגזירה שוה 'יד יד',
51 קשה לדעת רבי שמעון מדוע נצרכת גזירה שוה זו.
52 משיבה הגמרא: לא נצרכא – אכן לא הוצרכה גזירה שוה זו לקומץ
53 בשאר מנחות, אלא לקומץ דמנחת חוטא, ללמד שאף קמיצתו
54 צריכה להיעשות ביד ימין דווקא. ומה שיש צורך לחדש זאת דווקא
55 בו, משום ששלקא דעתך דאמינא – היה עולה על דעתך לומר,
56 שהואיל ואמר רבי שמעון שלכך אין מנחת חוטא טעונה שמן
57 ולבונה, משום שלא יהא קרבנו של החוטא מהויר, ועל כן אפשר
58 דבי קמיין לה נמי – שגם אם יקמוץ את המנחה בשמאל תתבשר,
59 קמישמע לן – מלמדת הגזירה שוה 'יד יד' שגם במנחת חוטא יש
60 לקמוץ בימין דווקא.
61 שנינו במשנה (לעיל ו), קמין ועלה בידו גם צרור – [גוש עפר] או נרנר
62 מלח שנכנסו לתוך המנחה,

1 שואלת הגמרא: והרי זריקה דלא כתב ביה – שלא נאמר בה אלא
2 'כהונה', שנאמר (ויקרא אה) וזקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו
3 את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד, ותנן – ושנינו
4 במשנה שאם זרק את הדם ביד שמאל, פסול הקרבן, ולא פליגי
5 – [חולק] רבי שמעון על כך, ומוכח שדי ב'כהונה' לבדה לפסול
6 עבודה שנעשתה בשמאל, ושלא כאמור לעיל שלרבי שמעון רק
7 עבודה שנאמר בה 'אצבע' דינה להיעשות בימין דווקא.
8 משיבה הגמרא: אמר אביי, אף שלא נחלק רבי שמעון במשנה
9 עצמה, מכל מקום פליגי – [נחלק] בברייתא, דתניא בברייתא, אם
10 קבל הכהן את הדם ביד שמאל, פסול הקרבן, לפי שלא נתקבל דמו
11 כדין, ורבי שמעון מכשיר, וכן אם זרק הכהן את דמו ביד שמאל,
12 פסול הקרבן, לפי שלא נזרק הדם כדין, ורבי שמעון מכשיר. והטעם
13 שרבי שמעון מכשיר שמאל בעבודות אלו, הוא משום שלא נאמר
14 בהן 'אצבע' אלא 'כהונה' בלבד.
15 הגמרא שבה לדון במה שנתבאר לעיל (ע"א) שלדעת חכמים גם
16 עבודה שנאמר בה 'כהונה' בלבד, צריכה להיעשות ביד ימין דווקא,
17 ושואלת מזה על דברי רבא בסוגיא הקודמת אודות הדרשות בפסוקי
18 קרבן מצורע. מקשה הגמרא: ואלא הא – [דבר זה] דאמר רבא לעיל
19 (ע"א) שמה שנאמר במצורע עשיר 'על בודן ידו הימנית' בא לגזירה
20 שוה, נאמר כאן 'יד' ונאמר בקמיצה יד, שנאמר (ויקרא טו) וזקרב את
21 המנחה וימלא כפו ממנה, והיינו שקמץ ממנה בידו, והרי זה בא
22 ללמד לקמיצה שתהא בימין, וקשה, למה לי לימוד זה, הלא כיון
23 שנאמר בקמיצה 'כהונה', אם כן מ'כהונה' נפקא – [אפשר ללמוד]
24 שעל הקמיצה להיעשות בימין דווקא.
25 מתרצת הגמרא: שני לימודים אלו, 'כהונה' האמורה בגוף הפרשה
26 וכן הגזירה שוה 'יד יד' ממצורע עשיר, שניהם נצרכים, חד לקומץ,
27 ללמד שקמיצתו בימין, וחד לקידוש קומין, ללמד שכשמיניחו בכלי
28 לקדשו, מניחו כשהוא בימינו.
29 הגמרא מבררת מזה דורש רבי שמעון מגזירה שוה זו. שואלת הגמרא:
30 לרבי שמעון, שאמר רבי ינאי להלן (כו.) בדעתו דלא בעי – [שאינו
31 מצריך] קידוש קומין במנחה כלל, ולמאן דאמר – ולדעת רב נחמן

המשך ביאור למס' מנחות ליום חמישי עמ' ב

9 ומעתה יש לומר שלא יהא טפל חמור מן העיקר, ואם שחיתתם
10 כשירה בעזרה כל שכן שהיא כשירה בהיכל.
11 הגמרא דנה בדברים: מיתיבי, שנינו בברייתא, רבי יהודה בן בתירא
12 אומר, מניין שאם הקיפו עזובי כוכבים את העזרה להלחם ואין
13 הכהנים יכולים לאכול בה משום שהם יורים לתוכה חיצים ואבני
14 בליסטראות, שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין שם בקדשי קדשים
15 וישרי מנחות אף שדינם להאכל בעזרה, ואינם נפסלים בכך משום
16 'רצא' כיון שיצאו מהעזרה להיכל, תלמוד לומר (במדבר יח ט-ז)

1 מערבית של המזבח, ולא בכל העזרה, קא משמע לן 'קמץ משם',
2 ממקום שרגלי הזר עומדות, שנעשית בכל מקום בעזרה, וחידש רבי
3 אליעזר שאף בהיכל כשירה.
4 הגמרא שבה לדברי רבי יוחנן שהובאו לעיל (ע"א): גופא, אמר רבי
5 יוחנן, שלמים ששחטין בהיכל כשרין, שנאמר (ויקרא גב) וזשחו פתח
6 אהל מועד' וההיכל שבמקדש הוא כאהל מועד שבמשכן, וכיון
7 שתלתה התורה את הכשר העזרה לשחיתת השלמים בכך
8 שהשחיטה נעשית בפתח ההיכל, הרי שהעזרה טפילה להיכל,

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש עמ' א

10 בכדי להצריך שתיעשה בימין, אבל 'כהונה' בעיא – [צריכה] 'אצבע',
11 שבעבודה שתהא נעשית בימין דווקא, וכיון שבקבלה לא נאמר אלא
12 להצריך בה ימין דווקא.
13 שואלת הגמרא: אלא מה שאמרה תורה 'בה' בקבלה, למה לי,
14 כלומר, מה למדים ממנו, שהרי לרבי שמעון אין ללמוד מ'כהונה'
15 האמור בעבודות להצריך ימין, שהכל תלוי אך ורק אם נאמר בהן
16 'אצבע'. מתרצת הגמרא: בא הכתוב לומר שיהיה הכהן ככהונה –
17 לביש בבגדי כהונה.

1 תרתי בעי – [מצריך את שתיהן], גם 'אצבע' וגם 'כהונה', כדי ללמד
2 על עבודה שתהא נעשית בימין דווקא, וכיון שבקבלה לא נאמר אלא
3 'כהונה' על כן הוא מכשיר בשמאל.
4 שואלת הגמרא: ומי בעי רבי שמעון תרתי בכדי לפסול עבודת
5 שמאל, והתניא, רבי שמעון אומר, כל מקום – [עבודה] שנאמרה
6 בו יד, שנעשית ביד ולא בכלי, אינה אלא יד ימין, וכן כל מקום
7 שנאמרה בו 'אצבע' אינה אלא אצבע ימין, ומוכח שדי באצבע'
8 בלבד. משיבה הגמרא: לדעת רבי שמעון 'אצבע' לא בעיא – [אינה
9 צריכה] 'כהונה', שדי בכך שנאמר בה שהעבודה נעשית באצבע,

שישנה) הלכה אמראות ננעים, דבודאי לאו עבודה ננהו, ואף על פי כן גזירת הכתוב היא דכעי כהונה.

שוב מקשה הגמרא: ונלף לשיטת בן בתירא הכשר זר מבמה, שהרי כשם שלשיטתו קמיצת שמאל אינה פוסלת את המנחה משום שיש לשמאל הכשר ביום הכיפורים, כמו כן אין לה להפסל בקמיצת זר משום שיש לו לזר הכשר בבמה, ותועיל החזרת הקומץ לכלי ויחזור כשר ויקמצנה. ואם כן מדוע הוצרך רב להשמיענו שלשיטת בן בתירא מועילה החזרת הקומץ בקמיצת זר. וכי תימא מבמה לא ילפינן, משום שבזמן הכשר עבודת דרים בבמות עדיין לא נבדלו אהרן וזרעו משאר ישראל לעבודה, ועל כן היתר זר באותה שעה אינו נחשב לדבר שהוכשר מכלל איסורו, והרי אי אפשר לומר כן, דהתניא, מנן לדבר שנפסל בפסול יוצא, כגון אימורי חטאת ואברי עולה שיצאו מחוץ למחיצות העזרה, שאם עלה על גבי המזבח שוב לא ירד ממנו, שהרי יוצא בשר בבמה, וכל דבר שיש לו הכשר בבמה, אפילו שהוא פסול במקדש מכל מקום אם עלה לא ירד. והרי טעם מה שאין פסול יוצא בבמה הוא משום שאין לה קלעים (מחיצות) ואין שייכת בה מציאות של יציאה מחוץ למחיצותיה, ואף על פי כן אנו למדים ממנה גם למקדש שיוצא שעלה לא ירד. ואם כן יש ללמוד מבמה גם לענין זרות, שאין קמיצת זר פוסלת את המנחה, ואפילו שסיבת הכשר זר בבמה היא משום שבאותה שעה עדיין לא נאמר דין כהונה בעבודה.

מתרצת הגמרא: לעולם אין למדים מבמה, והתנא של הברייתא הסובר שיוצא שעלה לא ירד, אציאת תורת העולה' סמיה ליה, משום הוא דורש שתורה אחת לכל העולים על המזבח בין לכשרים ובין לפסולים, שאם עלו לא ירדו. ואין עיקר טעמו משום שיוצא כשר בבמה, ולא אמר זאת אלא לסמך בעלמא.

עוד מקשה הגמרא: אלא עדיין קשה על דברי רב, וכי טעמא שידענו שכן בתירא מכשיר להחזיר בקמיצת זר הוא רק משום דאשמעינן רב כן, הא לאו הכי הוה אמינא שבשאר פסולין פסל בן בתירא ולא הכשיר אלא בקמיצת שמאל, והתניא, רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אומרים, מכשיר היה בן בתירא בכל הפסולין כיון שקמצו את המנחה והחזירו את הקומץ לכלי, ואם כן למה הוצרך רב להשמיענו זאת.

עוד מקשה הגמרא: וכן תנא, נאמר במנחה (ויקרא ב ב) 'והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמן משם', ומכאן שגם במקום שרגלי הור המביא את המנחה עומדות ששם יכול הכהן לקמץ את המנחה, ואין הקמיצה צריכה להיות דווקא בצפון המזבח כשחיתת שאר קדשי קדשים, אלא כל העזרה כשירה לקמיצה. בן בתירא אומר שיש לדרוש מכתוב זה דרשה אחרת, מנן שאם קמן בשמאל שיתחזר את הקומץ לכלי ויחזור ויקמץ בנמן, תלמוד לומר 'וקמן

משם' (ויקרא ב ב), ממקום שקמן בכר קמיצה פסולה ישוב ויקמץ בכשרות. וכיון דקרא סתמא בתיב כה – ומאחר שכתוב זה שהוא מקור שיטתו של בן בתירא נכתב בסתם, מה לי קמיצה בשמאל ומה לי קמיצה בשאר הפסולין. ואם כן למה הוצרך רב להשמיענו שהכשיר בן בתירא בכל הפסולים.

מכח קריאת זו הגמרא חוזרת בה מתירוזה הקודם, ומפרשת את דברי רב באופן אחר: אלא הא קמשמע לן רב, שכן בתירא מכשיר בור שקמן ואפילו לאחר שקידש את הקומץ על ידי נתינתו לכלי שרת, שאפשר להחזיר את הקומץ לכלי הראשון של המנחה ויחזור כזר ויקמצנה. ולאפוקי מהני תנא – ולהוציא מידי שיטת אותם תנאים הפוסלים באופן האמור. דתנא, רבי יוסי בן יוסי בן יאסין ורבי יהודה הנחתום אומר, במה דברים אמורים שהכשיר בן בתירא, דווקא בשקמן הפסול ועדיין לא קידש את הקומץ על ידי נתינתו לכלי אחר, אבל אם כבר קידש אותו בכלי פסל את המנחה, ושוב אי אפשר להחזירו לכלי הראשון ולשוב ולקמץ.

ואיכא דאמר – ויש מפרשים את דברי רב להיפך, שרק אם קמן הזר ועדיין לא קידש את הקומץ בכלי, אין – הכשיר בן בתירא, אבל אם כבר קידש אותו לא הכשיר להחזירו ולקמץ שוב. כמאן, כהני תנא, ולאפוקי מהני תנא קמא – וכמו מי סובר רב, כאותם תנאים שהובאו לעיל, ובא להוציא משיטת תנא קמא בברייתא האמורה החולק על תנאים אלו וסובר שהכשיר בן בתירא גם לאחר שקמן זר וקידש.

מתקיף לה רב נחמן, מאי קא סברי הני תנאי המכשירים דווקא בפסול שקמן ולא קידש. הלא ממה נפשך, אי קמיצת פסולין עבודה היא ובכוחה לפסול את המנחה משום שנעשתה בה עבודה פסולה, אם כן אף על גב דלא עביד ליה מתן כלי – אפילו שלא עשה הפסול בקומץ עבודת מתן כלי יש לה למנחה להפסל משום העבודה הפסולה של הקמיצה, ואי קמיצת פסולין לאו עבודה היא והרי היא כמי שאינה ואין בכוחה לפסול את המנחה, כי עבד לה מתן כלי מאי הוה הלא גם אם עשה הפסול עבודת מתן כלי מה בכך, הרי עבודתו אינה נחשבת כלום ואינה פוסלת, ומדוע לא יוכלו להחזיר את הקומץ לכלי ולשוב ולקמץ בכשרים.

הדר (אחר כך) אמר רב נחמן לתרץ את שיטת תנאים אלו, לעולם קמיצת פסולים עבודה היא, ואולם לא נמרה (נגמרה) עבודתה של הקמיצה עד דעביד לה מתן כלי, על כן אין עבודת הפסול פוסלת קודם שקידש את הקומץ בכלי, ועדיין אפשר להחזירו ולקמץ שוב בכשרים.

מקשה הגמרא: אי הכי, אפילו אם עדיין לא קידש הפסול את הקומץ בכלי אחר,

את סדר (מנן) הפהנים הפוסלים בפיגול באותה עבודה עצמה. הגמרא מביאה את שיטת רב ששת בדין קמיצה מכלי שעל גבי קרקע: פנו מיניה (שאלו ממנו) מדרב ששת, מהו לקמץ את המנחה מתוך כלי שמונח על גבי קרקע.

אמר ליה רב ששת, פוק חזי מה עבדין לנאו – צא וראה מה עושים בפנים ההיכל בעבודת לחם הפנים. ששינו במשנה להלן (עט), ארבעה פהנים נכנסין מדי שבת להיכל, שנים אחוזים בידם שני

סדרים של ששה לחמים לכל סדר, ושנים מחזיקים בידם שני בזיכין של לבונה. וארבעה כהנים אחרים מקדמין לפניהם של ארבעה אלו, שנים כדי ליפול שני סדרים ישנים של לחם משבת שעברה, ושנים כדי ליפול שני בזיכין ישנים של לבונה. ובאותה שעה שהיו כהנים אלו מסלקים את הלחם והבזיכים הישנים המונחים על השלחן משבת שעברה, היו הכהנים האחרים מניחים עליו את הלחם והבזיכים החדשים.

ועוד יש ללמוד שמנחה, דהיינו סולת, קדושה גם בלא שנתן עליה
לבונה, שכן מצוינו במנחת נסכים שאין בה לבונה והיא מתקדשת.
אלא שמנחת נסכים יש בה שמן, ועל כן אין ללמוד הימנה אלא
שמנחה שיש בה שמן מתקדשת בלא לבונה.
ועוד יש ללמוד יותר מזה, שמנחה קדושה אף בלא שיש בה שמן
ובלא שנתן עליה לבונה כלל וכלל, שכן מצוינו במנחת חוטא שאין
בה לא שמן ולא לבונה והיא מתקדשת.

וכן יש ללמוד ששמן ולבונה קדשין – מתקדשים בכלי שרת והא
בלא הא והא בלא הא – שמן לבדו בלא סולת ולבונה וכן לבונה
לבדה בלא סולת ושמן, שכן מתקדש כשהוא לבדו, שכן מצוינו בלוג
שמן של מצורע שהוא בא בפני עצמו ומתקדש, ולבונה מתקדשת
כשהיא לבדה, שכן מצוינו בלבונה הפאה בבזיכין שהיא מתקדשת
לבדה.
הגמרא מביאה דעה החולקת על רב: ורבי חנינא אמר,

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' ב

מביא מביתו סולת ושמן וימלאנה, אין – אכן היא כשירה, וכדברי
רבי יוחנן, ואי לא הביא ומילא את החסר לא כשירה. ופסוק חד בא
ללמד לשירים ששקרו בין קמיצה להקטירה דאף על גב דמקטיר
קומץ עליה, וכדברי רבי יוחנן, בכל זאת אותן שירים אסורים
לאכילה. ונמצא לפי זה שאין הדרשות סותרות את דברי רבי יוחנן.
מאחר שנתבאר שגם לרבי יוחנן שמקטיר קומץ על שירים שחסרו,
אין השירים נאכלים, מביאה הגמרא מחלוקת מהיכן למדים זאת:
דאביעא להו – שנסתפקו בני הישיבה, לדברי רבי יוחנן האומר
ששירים ששקרו בין קמיצה להקטירה שמקטיר קומץ עליה, אותן
שירים מה הן באכילה, האם הם מותרים באכילה או שאינם
מותרים. אמר ר' יצחק, אמר קרא – נאמר בפסוק (שם) 'והנותרת מן
המנחה לאהרן ולבניו', ויש לדרוש שרק הנותר עצמו, כלומר
השירים מן הקומץ, ניתנים לאכילה לאהרן ובניו, ולא אם חסרו
השירים, שאז הם נחשבים הנותרת מן הנותרת. ורבי יצחק, אמר,
המקור שאין השירים מותרים באכילה הוא מדרשה אחרת, שנאמר
'והנותרת מן המנחה', שהכוונה למנחה שהיתה כבר שלימה בעת
ההקטרה ולא ממנחה שנחסרה קודם לכן.
שנינו במשנה (לעיל ג), קמץ בשמאל [וכו'] פסול.

הגמרא מבארת את מקורו של דין זה. מבררת הגמרא: מנא הני מילי
– מהיכן למדנו דין זה, שקמיצה בשמאל פסולה. אומרת הגמרא:
אמר רבי ירמיה, דאמר קרא – שנאמר בפסוק (ויקרא ט ז) 'ויקרב את
המנחה וימלא כפף מנחה', והיינו שקמצה בכפף, כף זה שקמץ בו,
איני יודע מהו, אם כף יד ימין או כף יד שמאל, אולם כשהוא אומר
בקרבות מצורע עשיר (שם יד טו) 'ולקח הכהן מלג השמן ויצק על
כף הכהן השמאלית', הדגיש הכתוב שיוצק על 'כף הכהן'
השמאלית, ללמדנו שדווקא כאן הכף היא הכף שביד השמאלית,
הא – (אבל) בשאר כל מקום שנאמר כף, אינו מדבר אלא בכף יד
ימין, ומעתה כיון שנאמר שקמיצת המנחה נעשית בכף, הכוונה היא
לכף הימנית.

שואלת הגמרא: כיצד אפשר לדרוש ממה שהדגיש הכתוב אצל
מצורע שיוצק על כף הכהן השמאלית, שבשאר כל מקום שנאמר כף
הכוונה לכף ימין, והא מיכאלי ליה לגופיה – הלא נצרך הפסוק לגופו,
ללמד שיוצקה זו היא דווקא על כף הכהן השמאלית ולא הימנית,
ועדיין יתכן שבשאר כל מקום שנאמר כף כשר הן כף ימין והן כף
שמאל. משיבה הגמרא: 'שמאלית' אחרנית – (אחרת) בתיב, שנאמר
(שם יד טו) 'וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפף
השמאלית', וממה שטרח הכתוב להדגיש גם כאן שמדובר בכף

שמאל, אחר שכבר אנו יודעים מן הפסוק הקודם שצריך כף שמאל,
יש ללמוד שבשאר כל מקום שנאמר כף הכוונה היא לכף ימין.
שואלת הגמרא: ואימא – ושמא נאמר כאן במצורע את הכלל שאין
מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, שעל כן כיון שמיעטה התורה
פעמיים שלא ליתן מן השמן על כף ימין, בא הכתוב לרבות שאפילו
כף ימין כשירה. משיבה הגמרא: 'שמאלית' אחרנית – (נוספת) בתיב,
שנאמר גם בקרבות מצורע עני (שם יד כו) 'ומן השמן יצק הכהן על כף
הכהן השמאלית', ויש לדייק שדווקא כאן הכף היא כף היד
השמאלית, ואין כף אחר שמאלית אלא ימנית דווקא, ומעתה
קמיצת המנחה שנעשית בכף, תעשה בכף יד ימין.

שואלת הגמרא: ואימא – ושמא נאמר אדרבה, בא ה'שמאלית'
השלישית ללמד ולומר מה כאן מדובר בכף השמאלית אף בעלמא
נמי – (בשאר מקומות גם כן) כאשר נאמר כף הכוונה לכף השמאלית.
מתרצת הגמרא: ארבעה 'שמאלית' בתיב, תרי – (שתיים) פניו ותרי
– (ושתיים) פניו, שתי הפעמים בעשיר ועוד פעם אחת בעני הן
בפסוקים שהובאו לעיל, והפעם הרביעית היא בפסוק שנאמר
במצורע עני (שם יד כו) 'והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על
כפף השמאלית', ומכל אלו יש ללמוד שדווקא במצורע הכף היא
שמאלית, ואילו בשאר מקומות הכוונה לכף ימין דווקא. שאילו
היתה כוונת התורה ללמד שבכל מקום שנאמר כף הכוונה היא לכף
שמאל, היה די בשלש פעמים שיאמר 'שמאלית', אחת לגוף דין
יציקת שמן של מצורע שהיא בשמאלית, שניה ללמד לכל מקום,
ושלישית בבדי שלא נאמר שהשנים הראשונות באו למיעוט אחר
מיעוט לרבות כף ימין ללוג שמן של מצורע. ומאחר שכתבה התורה
'שמאלית' פעם נוספת, על כרחך שבאה ללמד שרק כאן יש ליתן
בכף זו, ואילו בשאר מקומות הכוונה לכף ימין.

הגמרא דורשת פסוקים נוספים בקרבות מצורע: אמר ליה רבי
ירמיה לרבי ירמיה, כיון שדרשת את כל ה'שמאלית' שנכפלו בפרשה,
דרוש גם פסוקים נוספים שנכפלו בה, שיש לשאול אודות 'על כהן
ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית' דבתיב – (שנכתבו) בשמן
דמצורע (עשיר) שנותן עליהם הכהן מלוג השמן, שנאמר במצורע
עשיר (שם יד טז) 'ומיתר השמן אשר על כפף יתן הכהן על תנוף און
המטהר הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו הימנית על דם
האשם', ונאמר במצורע עני (שם יד כח) 'ונתן הכהן מן השמן אשר על
כפף על תנוף און המטהר הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן רגלו
הימנית על מקום דם האשם', למה לי,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **כז** מי שחשכה לו בדרך ותפילין בראשו¹⁰³ או שיושב בבית המדרש שבשדה וחשכה לו מותר לילך בהם לביתו
2 אף על פי שאסור לצאת בתפילין בשבת¹⁰⁴ מכל מקום משום בזיון התפילין שלא יניחן בשדה או בבית
3 המדרש שבשדה שאינו מקום המשתמר התירו לו לילך לבוש בהן עד ביתו שיוציאן שם וכשהוא מהלך בהן
4 צריך להניח ידו עליהן לכסותן מפני הרואים שלא יחשדוהו ואם יש בית סמוך לחומה שהן משתמרים שם חולצן
5 ומצניען שם ולא ילך בהן עד ביתו (ובכר נתבאר זה בסימן ל'¹⁰⁵):

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף כז

הלכתא רבתא

פא ותפילין בראשו - אפילו אינן בראשו, אלא מצאן
ברשות הרבים או מונחים בשדה - מותר לו ללבשן משום
בזיון התפילין.

ציונים והוספות

103) סי' שא סעיפים נא-נג: מי שמצא תפילין בשבת ברה"ר
או בשדה או בכל מקום שאינן משתמרים מכלבים וכיוצא בהם
ויכולין לבא לידי בזיון כיצד יעשה אם יש בהם רצועות קשורות
שיכול ללבשן יכניסן לעיר זוג זוג דהיינו שילבישן כדרך בחול
תפילין של יד על זרועו ושל ראש על ראשו ונכנס וחולצן בעיר
(בצר החיצונה שהוא מקום המשתמר ראשון) וחוזר ויוצא
ולובש זוג אחר עד שיכניס כולן ואינו יכול ללבש ב' זוגות
כאחת אף על פי שלא יעבור בזה בבל תוסיף שהרי שבת אינו
זמן תפילין כלל וכשמוסיף על המצוה שלא בזמנה לא שייך כל
תוסף כלל מכל מקום כיון שבחול אין לובש לעולם ב' זוגות
א"כ זוג השני אינו נקרא דרך לבישה אלא כמשוי הוא ולא
התירו חכמים משום בזיון התפילין אלא זוג אחד שהוא כדרך
לבישה בחול ואינו נראה כמשוי ואין איסורו שלא במקום בזיון
אלא משום גזירה שמא יביאנו בידו כמו שנתבאר למעלה.
ועיין שם עוד סעיפים נב-נג שפעמים שנוהג עם התפילין באופן
שונה על ידי שנסאר לשמור עליהן במקומן, או שמטלטלן

פחות פחות מד' אמות, ופעמים מכסה התפילין והולך לו.
104) סי' שא ס"ג: וכן אם יצא לבוש בתפילין (בשבת) פטור
(הואיל והן דרך מלבוש) אבל אסור מדברי סופרים אפילו אם
הוא בענין שאין איסור בלבישתן משום בל תוסיף כגון שאינו
מתכוין לשם מצות תפילין כמו שנתבאר . . מכל מקום אסור
לצאת בהן מדברי סופרים גזירה שמא יצטרך ליכנס לבית הכסא
ויסירן מעליו וישכח ויביאן בידו ד' אמות ברשות הרבים או
מרשות הרבים לרשות היחיד כדי להצניען.
105) סעיף ד: וכן היושב בבית המדרש ותפילין בראשו וקידש
עליו בערב שבת ויום טוב שאין זמן תפילין ואינו יכול לחלוץ
ולהניחן שם בבית המדרש שבשדה מפני שאינו מקום המשתמר
מניח ידו עליהן עד שיבא לביתו שמשום בזיון התפילין התירו
להכניסן דרך מלבוש לעיר.
ואם יש בית קרוב לחומה משתמרים שם חולצן ומניחן שם
ולא ילך בהן יותר בעיר בין בלילי שבתות ויום טוב בין בלילי
החול.

שולחן ערוך - הלכות ברכת הפירות

1 **א** על הירקות מברך בורא פרי האדמה בין חייך בין מבושלים
2 וכן מיני קטניות שטובין חייך ומבושלים ואפילו מיני ירקות
3 וקטניות שטובים מבושלים יותר מחייך אם דרך רוב בני אדם
4 לאכלם ג"כ כשהם חייך מברך בורא פרי האדמה גם כשהם חייך.
5 (ואפילו מיני ירקות שאין דרך רוב בני אדם לאכלם חייך אלא
6 ע"י פת או דבר אחר כגון בצלים וכיוצא בהם ובא לאכלם בפני
7 עצמן) ומכל מקום שום ובצל שהזקינן ואינם ראויים לאכלם חייך
8 בלא פת מפני שהם שורפים במאוד מברך עליהם שהכל (כמו
9 על החומץ הואיל ונשתנו לגריעותא).

10 וכשהם מבושלים מברך עליהם בורא פרי האדמה אפילו בישלם
11 בפני עצמן ואע"פ שדרך אכילתם מבושלים הוא ליחנם בתבשיל
12 ולא לאכלם בפני עצמן מכל מקום כיון שגם כשהם בתבשיל
13 דרכם להאכל ואכילתם חשובה אע"פ שהיא טפילה אצל

14 התבשיל הרי דרך אכילתם זו [מ]חשיבתם לברך עליהם בורא
15 פרי האדמה בלא פת.

16 ואין דומין לשבת וכמון וכיוצא בהם שכשהם בתבשיל אין
17 אכילתם חשוב שאינן עשויין לאכילה כלל לפיכך אף כשבישולם
18 בפני עצמן או אפילו אוכלם חיים אינו מברך עליהם אלא שהכל
19 כמ"ש בסי' ר"ד:

20 **ב** אבל שום ובצל שלא הזקינן וכן כרשים וכיוצא בהם שהם
21 טובים חיים וכשמבשלים אותם בפני עצמן הם מתקלקלים
22 ואין טעמן טוב כמו חייך מברכים עליהם שהכל כיון שנשתנו
23 לגריעותא ואפילו נתבשלו עם בשר או דבר אחר ונשתבחו כיון
24 שאין השבח מצד עצמן אין מועיל להם לברך בורא פרי
25 האדמה.

26 ואינן דומין לאגוז שנתבשל במים ונשתנה לגריעותא ואח"כ
27 טגנוהו בדבש ונתקן שמברכים עליו בורא פרי העץ אף ע"פ

22 שהן נזרעים על דעת לאכלן חיים אבל הנזרעים בשדות דרכם
23 להניחם ולהאכל מבושלים ולפיכך אין מברכים עליהם כשהם
24 חיים אפילו בעודם רטובים אלא שהכל בין על הקטניות בין על
25 השרביטין:

26 ה ירקות שסחטן מברך על מימיהם שהכל נהיה בדברו כעל
27 שאר מי פירות אבל על מי בישולם מברך בורא פרי האדמה
28 כמו שנתבאר בסימן ר"ב:

29 ה ירק מחותך אפילו נחתך לחתיכות קטנות לא נשתנית ברכתו
30 ועל דרך שנתבאר בסימן ר"ב:

חלק א סימן רה דיני ברכת ירקות ובו ו' סעיפים

31 א בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא הואיל ועיקר
32 האילן הוא מן הארץ אבל אם בירך על פירות הארץ בורא
33 פרי העץ לא יצא לפיכך אם הוא מסופק בפרי אם הוא פרי עץ
34 או פרי האדמה יברך בורא פרי האדמה ויצא ממה נפשך ועל
35 הכל אם בירך שהכל נהיה בדברו יצא ואפילו על פת ויין.

36 וכל זה בדיעבד אבל לכתחילה צריך לברך על כל דבר ברכתו
37 המיוחדת לו אלא אם כן נולד לו ספק אחר שלמד כמו שנתבאר
38 בסימן (ר"ד) [ר"ב]:

חלק א סימן רו דין הפסק וטעות בברכת הפירות סעיף א

1 שאין התיקון והשבח אלא מהדבש כמ"ש בס"ר ר"ב לפי שהאגוז
2 הוא עיקר והדבש הוא טפל אליו לתקנו ולהכשירו משא"כ
3 בשום וכיוצא בו שהתבשיל שמשביחן הוא עיקר והם מקבלים
4 טעם ממילא:

5 ג יש מיני ירקות שאין דרך לאכלם חיין (אפילו עם פת) אלא
6 מבושלים או מלוחים או כבושים שדינם כמבושלים כגון
7 כרוב דלעת ותרדין וכיוצא בהם מברך עליהם כשהם חיין שהכל
8 נהיה בדברו ומבושלים או כבושים בורא פרי האדמה.

9 וכן מיני לפתות (שקורין ריבי"ן [ומערי"ן]) דרך אכילתם הוא
10 לאכלם מבושלים ומברך עליהם בורא פרי האדמה כשהם
11 מבושלים או כבושים בחומץ או בחרדל ואפילו אם היו משתנים
12 לגריעותא אם היו מבושלים בלא בשר ונשתבחו מחמת הבשר
13 כיון שדרכם בכך לבשולם עם בשר כדי שיתן טעם בהם הרי דרך
14 אכילתם זו מחשיבם לברך עליהם בורא פרי האדמה משא"כ
15 בשום וכיוצא בו שאין דרכם ליתנם בתבשיל כדי שיתן התבשיל
16 בהם טעם אלא כדי שיתנו הם טעם בו לפיכך אין דרך אכילתם
17 זו מחשיבתם יותר מחשיבותם בפני עצמן וכשהם חיים מברך
18 עליהם שהכל שאין זו דרך אכילתם שעל דעת כן נוטעים אותן:

19 ד וכן קטניות יבשים האוכלם חיים מברך שהכל שאין זו דרך
20 אכילתם אבל בעודם רטובים מברך בורא פרי האדמה אפילו
21 על השרביטין הראוים לאכילה במה דברים אמורים בשל גנות

לקוטי תורה

1 התפלה – עבודה רוחנית של הנשמה הקדושה
2 [לאחר שביאר רבינו את ענין ה"התכללות"
3 וההתאחדות עם כל נשמות ישראל, שהוא תנאי מוקדם
4 לעבודת התפלה – חוזר לענין ראשון, לבאר את האמור
5 לעיל שעבודת האדם בתפלה היא "שישמע ויתבונן מה
6 ש"אתה", הוא כנסת ישראל, מוציא מפיו, פירוש [תפלת]
7 חיותו ונשמתו]:

8 ולכן, כשיתפלל האדם, יגמור בלבו, שלא הגוף –
9 פירוש נפש הבהמית המתאוה – היא המתפלל, רק
10 נפש חלק אלוה ממעל היא המתפלל.
11 מהאמור לעיל יוצא לנו יסוד גדול בענין התפלה
12 לפי תוכנה הפנימי:

13 כל ענינה ומהותה של תפלה הוא (כנ"ל) –
14 ההתקשרות וההתחברות עם אלקות, שהתחברות זו
15 היא על ידי נשמת האדם הקשורה ומחוברת עם שרשה
16 ומקורה למעלה ("יעקב חבל נחלתו", כנ"ל). וזוהי
17 עבודת האדם בתפלה – "לשמוע" ולקלוט את
18 ההתעוררות של נשמתו הקדושה ואת תשוקתה
19 הטבעית והתמידית להדבק באלקות (כפי שיבאר
20 בסמוך).

21 ואם כן, בעבודת התפלה אין מקום לשום ענין
22 השייך אל הגוף – היינו נפשו הבהמית (שהיא הכח
23 המתאוה לכל ענינים גשמיים וחומריים), כי "לא הגוף
24 . המתפלל, רק נפש חלק אלוה ממעל היא
25 המתפלל".
26 כלומר:

27 זה פשוט שבעת התפלה האדם צריך לסלק מקרבו
28 את כל הרצונות והתאוות החומריות של גופו ונפשו
29 הבהמית ולהתרכז במחשבתו שעומד לפני הקב"ה
30 ומתפלל אליו – שהרי מובן ופשוט, שרצונות ותאוות
31 הגוף הן בסתירה לתפלה כדבעי עם כוונה הרצוי'.

32 אך כאן מוסיף רבינו שבתפלה כדבעי לפי תוכנה
33 הפנימי אין מקום לשום רגש שמקורו בגוף ובנפש
34 הבהמית.

35 שכן, הדביקות באלקות הנרגשת בנשמת האדם
36 היא דביקות רוחנית בתכלית, שהנשמה "חפצה
37 וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף [המפריד בינה
38 לבין שרשה באלקים חיים] ולידבק בשרשה ומקורה
39 בה' חיי החיים ב"ה", ועצם "ישות" הגוף – שהאדם
40 רואה וחש את עצמו כ"יש" ודבר נפרד בפני עצמו –

1 מעלימה ומסתירה על דביקות זו של הנשמה באלקות;
2 ולפיכך, ככל שהאדם מרגיש פחות את גופו ונפשו
3 הבהמית, כך ביכולתו להרגיש יותר את נשמתו
4 הקדושה המתגעגעת ומשתוקקת לאלקות.

5 ועל כן, ראשית עבודת התפלה של האדם היא
6 להתרכז בחיי נשמתו הקדושה ולשכוח את מציאות
7 גופו ונפשו הבהמית (וכל-שכן שתפלתו לא תהי' ביטוי
8 רצונות גופו ונפשו הבהמית לצרכיהם הגשמיים);
9 ובמילא תהי' עבודת התפלה שלו אך ורק עבודת
10 הנשמה הקדושה ("א נשמה איבערלעבעניש"), היינו
11 התעוררות רגשי התשוקה להתחבר ולהידבק באלקות.

12 וכמובן, תפלה כזאת היא ביטוי של רגשי נשמתו
13 הקדושה בלבד (בלי שום תערובת רגשי נפשו הבהמית,
14 המתאוית רק לצרכי הגשמיים), באופן ש"רק נפש
15 חלק אלקה ממעל היא המתפללת".

16 והיא מדבר בו דברי התפלה וכל הענינים הנאמר
17 בה.

18 וכן דיבורי התפלה היוצאים מפיו הגשמי אינם
19 אלא ביטוי של רגשות קדושים וטהורים של נפשו
20 האלקית המתגעגעת לאלקות, שהיא ה"מדברת" את
21 דיבורי התפלה "וכל ענינים הנאמרים בה".

22 והיא לא יעשה דבר, כי אם ישמיע לאזנו [ויקשיב]
23 אל הרנה והתפלה אשר מזמרת ומשבחת.

24 – מאחר שרגשי האהבה והדביקות באלקות
25 שהאדם צריך להרגיש בעת התפלה הם של נפשו
26 האלקית, נמצא, שכל יגיעת האדם בעת התפלה
27 (בהתבוננות בעניני גדולת ה' המתוארים במזמורי
28 התפלה, ובעבודה שבלב) – אינה כדי לעשות (היינו
29 ליצור ולחדש) אהבה לאלקות, אלא רק לפעול שגופו
30 ונפשו הבהמית "ישמעו" ויקלטו בתוכם את תשוקת
31 הנשמה הקדושה להידבק במקורה ושרשה.

32 [שהרי הנשמה הקדושה מצד עצמה, אכן נמצאת
33 בהשתוקקות תמידית "לידבק בשרשה ומקורה בחיי
34 החיים ב"ה" (כנ"ל), והיא "מזמרת ומשבחת" להקב"ה
35 תמיד; וענינה של עבודת התפלה הוא – "השמע
36 לאזניך כו'", היינו שאז היא ה"עצ רצון" שנקבעה
37 מלמעלה שבה תשוקת הנשמה תוכל לבוא בהתגלות
38 עד כדי כך שתהא "נשמעת" ונרגשת גם בגוף ונפש
39 הבהמית (על ידי יגיעת האדם בהתבוננות ובעבודה
40 שבלב)].

41 – תשוקת הנשמה להידבק באלקות נקראת "רינת"
42 ו"זמרת" הנשמה, כפי שרואים גם בטבע האדם,
43 שכאשר לבו מתרגש ומתפעל, הרי הוא פורץ בשיר
44 וזמר.

45 [לאחר שנתבאר ענינה ומהותה של עבודת התפלה,
46 ממשיך רבינו לבאר על פי זה את לשון חז"ל "קבלת פני
47 שכינה":]

48 וכאשר יגמר בלבו בן, ויעשה בן, זאת העבודה
49 נקראת "קבלת פני שכינה".

50 עבודה נעלית זו בעת התפלה – שהאדם מחליט
51 (ומקיים את החלטתו בפועל) "לשמוע" אל תפלת
52 ודביקות הנשמה באלקים חיים ולקלוט אותה בתוכו
53 ובפנימיותו – נקראת "קבלת פני שכינה".

54 [אך כדי להבין ענין "קבלת פני שכינה" – צריך לבאר
55 תחילה את התוכן הפנימי בביטוי "פני שכינה":]

56 פירוש, שעבודת כנסת ישראל המתחננת ומתנפלת
57 לפני ה' נקרא "פני השכינה".

58 מבואר בתורת הסוד שמקורן ושרשן של נשמות
59 ישראל למעלה באלקות היא בחינת ה"שכינה", כי
60 התואר שכינה הוא "על שם ששוכנת" בנבראים, היינו
61 שזוהי דרגת ההארה האלקית השוכנת בתוך נשמות
62 ישראל;

63 ועבודת התפלה של נשמות ישראל, היינו
64 השתוקקות להיות קשורות ומחוברות עם שרשן
65 למעלה ("כנסת ישראל") שעל ידי זה תהיינה דבוקות
66 באלקים חיים ("להתפלל לפני ה'") – נקראת בשם
67 "פני השכינה".

68 וענין שמיעת האדם רנתה ותפלה נקרא "קבלת פני
69 השכינה", ככלי המקבל מה שבתוכה.

70 וענין "קבלת פני שכינה" הוא שהאדם פועל
71 בעצמו שגופו ונפשו הבהמית ייעשו "כלי" לשמוע
72 ולהקשיב אל תפלת נשמתו, הקשורה בכל מהותה עם
73 שרשה למעלה ("פני השכינה"), עד שההשתוקקות של
74 נפשו האלקית תהי' נקלטת אצלו ונכנסת בפנימיות
75 לבבו, כמו כלי המקבל דבר בתוכו.

76 פירוש, שאינה אלא לבוש לה.

77 גדרו של "כלי" הוא – להיות בטל וטפל אל הדבר
78 שניתן בתוכו, כמו "לבוש" הבטל אל האדם הלובשו.

79 וכך הוא ענין "קבלת פני שכינה": לפני התפלה

1 האדם מבטל את גופו ואת נפשו הבהמית אל נפשו
2 האלקית עד כדי כך שכל המציאות שלהם בעת התפלה
3 היא היותם "כלי קיבול" ו"לבוש" לקבל בתוכם את
4 תפלת הנשמה הקדושה (הנקראת "פני שכינה", כנ"ל).

5 ויש כלי רע, אשר לא יוכל לקבל הטוב שבה
6 ותפלטנו, דהיינו שלא יוכל לכפוף אזניו ולבבו
7 להבין דברי התפלה והעבודה.

8 והנה, כשם שבכלי גשמי, על דרך משל, יש כלי
9 טוב ויש כלי רע – היינו שיש כלי חזק ושלם שיכול
10 לקבל ולהחזיק בתוכו את מה שנותנים בו, ויש כלי
11 חלש ורעוע שאינו יכול לקבל ולהחזיק את מה
12 שנותנים בתוכו והדבר אינו מתקיים בתוכו – כך גם
13 בנמשל, בענין "קבלת" פני השכינה:

14 "כלי טוב" הוא אדם שזיכך את גופו ואת נפשו
15 הבהמית עד כדי כך שהם יכולים לקבל ולקלוט בתוכם
16 את תפלת הנשמה, היינו שהאהבה והתשוקה לה'
17 המתעוררת בנשמתו הקדושה בעת התפלה מתקבלת
18 אצלו ונקלטת בתוכו באופן פנימי;

19 ו"כלי רע" הוא אדם הנמצא במצב כזה שגופו
20 ורצונותיו הגופניים חשובים אצלו מאד, מבלי יכולת
21 לבטל אותם עד שכל מציאות הגוף תהי' רק כלי
22 "לקבל הטוב", היינו לקלוט את דביקות הנשמה
23 באלקות. ולכן, דיבורי התפלה והתעוררות האהבה לה'
24 ("העבודה") אינם נקלטים אצלו, ונמצא שלא זו בלבד
25 שתפלת הנשמה ועבודתה אינה פועלת מאומה על גופו
26 ונפשו הבהמית, אלא להיפך, הם "פולטים" אותה.

27 זה נקרא אין זוכין להקביל פני השכינה.

28 על אדם כזה אומרים "אין זוכין להקביל פני
29 שכינה", פירוש שאינו זוכה להיות "כלי טוב" לקבל
30 בתוכו את עבודת ותפלת נשמתו הקדושה (הנקראת
31 "פני השכינה" כנ"ל).

32 שהוא מעשה היצר ותחבולותיו, לרחותו ולהסירו
33 מאחרי ה', לבלתי "ישמע באזניו ובלבבו יבין ושב
34 ורפא לו"

35 היצר הרע יודע ומבין שאם הגוף "ישמע" ויתבונן
36 ויקלוט בתוכו את תפלת ועבודת נשמתו הקדושה, הרי

37 זה יפעול עליו לטוב, ולכן הוא דוחה ומסיר את האדם
38 מלהיות גופו "כלי טוב" לקבל את תפלת הנשמה; ועל
39 זה אמר הנביא "השמן לב העם הזה ואזניו הכבד
40 ועיניו השע, פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין
41 – ושב ורפא לו".

42 [ועתה חוזר לתחילת המאמר, לבאר ענין "שיר
43 השירים"]:

44 וזהו שיר השירים, פירוש השירים הוא פרטית
45 ישראל, כל אחד מובדל מחבירו, ושיר השירים הוא
46 כנסת ישראל.

47 על פי כל הנ"ל יובן הפירוש הפנימי ב"שיר
48 השירים", דקאי על שתי בחינות: א) "שירים" – לשון
49 רבים. ב) "שיר" – לשון יחיד.

50 פירוש:

51 יש והאדם מתפלל ומתדבק באלקות באופן שהוא
52 מרגיש עדיין את מציאות עצמו (כי טרם זיכך את גופו
53 ונפשו הבהמית לגמרי). ולפיכך, גם כשהוא מתפלל
54 ומעורר ומגלה בלבו את אהבת ה' של נשמתו הקדושה,
55 הרי דביקותו היא רק לפי הכוחות והחושים הפרטיים
56 שלו.

57 תפלה כזו נקראת "שירים" – לשון רבים, כי
58 בתפלה כזו כל אדם הוא "מובדל מחבירו" במדריגת
59 תפלתו, ונמצא שתפלות ו"שירי" בני ישראל אלו הם
60 בבחינת "ריבוי" ("שירים"), כל אחד לפי עניינו
61 ומדריגתו.

62 אך כאשר תפלת האדם היא כפי שאמרו רז"ל
63 "השמע לאזנך מה שאתה – כנסת ישראל" – מוציא
64 מפיך", היינו שתפלתו היא תפלת נשמתו בלבד (שרק
65 "היא המתפללת"), ובמילא נרגש בה שרשה למעלה,
66 היא "בחינת כנסת ישראל" ששם כל ישראל "הם
67 קומה [אחת] שלימה", ודבוקים יחד כ"גוף אחד" –
68 הרי זה "שיר" לשון יחיד, בחינת אחדות, שזהו "שיר"
69 אחד של כללות נשמות ישראל יחד.

70 והמשכיל יבין.

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

פנימית המוח (וראי' מבשורה טובה שבאה בהפלגה פתאום
ללב כבשורה דיצחק לשרה פרחת נשמתה וכן בבשורה
דיוסף ליעקב נאמר ותחי רוח יעקב כו' לפי שפנימית הלב
נוגע בעצם הנפש ממש שלמעלה מכלי המוח כו' ונקרא
תעלומת הלב (שהוא בחלל הימני ששם רוח החיים כו')
ואע"פ שיין המשמח הוא רק בדם הוא הנפש שבחלל
השמאלי שעולה מלמטה למעלה שמשמח הלב מחומו
והריפותו מ"מ עי"ז נפתח נקודת הלב ומוסיף כח במוח
החכמה לחדש שכליים יותר מכפי כחו בעצם חכמתו כמו
אגברו חמרא אדרדקי כו' וכמו יין ישן לזקנים שמגלה כל
הפנימית ונק' תרין ריעין דלא מתפרשין שאין קדימה לא'
על זולתו כלל וכמ"ש הנסתר מוחא ולבא בפנימיותם כו'
ונמצא השמחה בפנימית הלב עושה קיבוץ הדמים שיעלו
בפנים מלמטה למעלה (בבחי' או"ח) שיאירו פניו ביותר
מאור הפנים שע"י החכמה (שנק' או"י) ובמ"ת היו שניהם
כא' שהרי באור פניך כו' האירו פניהם מלמעלה למטה
כנ"ל ועל כל דיבור פרחת נשמתן מרוב שמחה ותענוג
מלמטה למעלה) מפני שפנימי' כ"ח מ"ה שבנפשם עשה
פנימי' השמחה ותענוג בלבם עד שלא יוכלו להכיל רוחם
ומזה ראייה דפנימית הלב מתאחד עם פנימית המוח בין
מלמטה למעלה בשמחת הלב עי"י הן המשמח או בשורה
טובה בין מלמעלה בשמחת הנפש בפנימית המוח שנמשך
ללב או כמו במ"ת שראו את כו' וכמו בדוד שהיה מפזז כו'
(או כמו ונשמח בד"ת וכמו שאמר ר"ש חדאי נפשאי שזהו
רק באור החכמה משא"כ שמחה ש"מ כמשי"ת) או כמו
שמחת בית השואבה בניסוך המים וכה"ג וד"ל:

שער החנוכה

1 (ל) אך הנה המדרגה הב' בסיבת הארת הפנים שלא מצד
2 אור החכמה הוא הבא מלמטה למעלה והוא
3 מחמת השמחה שבאה בפנימית הלב דוקא כמו כשיתפעל
4 מבשורה טובה ונפלאה ביותר או מיין המשמח הלב ויעלו
5 הדמים שבלב אל הפנים מלמטה למעלה עד שיצהבו
6 ויתאדמו פניו ברוב אורה ושמחה הרבה יותר מזהבת פנים
7 שע"י המצאת שכל וחכמה חדשה הנ"ל (וכמ"ש במ"א ע"פ
8 ויין ישמח ללב אנוש להצהיל פנים משמן דמשמן דחכמה
9 נקרא הצהלת אור פנים לבד כו') והענין הוא כידוע שיש
10 בלב פנימית וחיצונית ופנימית הלב מתאחד בפנימית
11 המוח דוקא וחיצונית הלב בחיצונית המוח כמו השגת
12 שכל והתבוננות בחיצונית המוח יוליד אהבה בחיצונית
13 הלב כידוע אבל אינם קשורים כא' תמיד כי יוכל להיות
14 שיתפעל במוח ולא יתפעל בלב כלל כידוע לכל מיגעי'
15 בהתבוננות בגדולת הבורא שלא יפעול התפעלות הלב מזה
16 רק לפרקים מפני שבחיצונית מוח ולב אין יחוד וחיבור
17 כ"כ אבל בפנימית הלב יש יחוד וחיבור וקשר תמידי עם
18 פנימית המוח והיו לאחדים ממש כמו שאנו רואים שמיד
19 שיתפעל אדם בפנימית המוח מיד יתפעל בפנימית הלב
20 והוא כאשר יוקלט בפנימית כח השגתו באלקות בהתפעלות
21 הביטול מיד יוקלט פנימית התפעלות הביטול הזה עצמו
22 בלב כמו לבי ובשרי ירננו כו' וכן ולבי ראה הרבה חכמה
23 ונקרא עין השכל שבלב וכן התפעלות פנימית נקודת הלב
24 יעשה מיד התפעלות פנימית המוח מבלי יגיעה כלל משום
25 שמתאחדים כא' ממש (משא"כ מהשגה חיצונית שבמוח
26 כו') וכן לענין השמחה בפנימית הלב עושה התפעלות

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

9 של חשבוננו וכו' אבל מצוה זו לא יעשו לעולם אלא ב"ד
10 של שלשה הסמוך בא"י והסמיכות ידוע שהוא איש מפי
11 איש עד מרע"ה וזה שהיותינו היום מונים במלאכת העבור
12 שבידינו ואומרים שזה היום ר"ח וזה היום יו"ט לא מפני
13 חשבוננו נקבענו יו"ט בשום פנים אבל מפני שכך קבלנו
14 שר' הלל הנשיא שהי' גדול בדורו ונסמך בארץ הוא קידש
15 חדשים ועיבר שנים העתידיים לבא עד שיבא אליהו ועי"ז
16 אנו סומכים היום:

1 לקדש חדשים (ד') שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים
2 וגו' (שמות י"ב ב'): ובא הפי' עדות זו תהא
3 מסורה לכם כלומר שמצוה זו אינה מסורה לכל איש ואיש
4 כמו שבת בראשית שכל איש ימנה ששה ימים וישבות
5 בשביעי משא"כ בקביעת החדש שלא נאמר שכשיראה כל
6 איש ואיש ג"כ את הלבנה או ימנה ע"פ החשבון ויקבע
7 ר"ח שא"כ לא עשה ולא כלום וחדשו אינו ר"ח והמועד
8 שנקבע ע"פ חשבוננו אינו מועד ומותר לאכול חמץ בפסח

בביטול מציאותו ולא כשהוא בבחי' יש, ובעבודת ה' הוא
העסק בדבר ה' זו הלכה שאינו מדבר מצד עצמו אלא מה
ששם ה' בפיו כמ"ש ודברי אשר שמתו בפיו לא ימוש
מפיו (ישעי' נ"ט כ"א) וכמאמר המגיד להב"י אני המשנה
המדברת בפיו וכמ"כ למעלה בר"ח מקבלת המל' שהיא
דבר ה' מן השכל והחכמה ומדברת מה שהושם בה
מחכמתו ית' ואז הדבור בבחי' ביטול כו' וזהו שנק' ראש
חדש ע"ש התחדשות מוחי' חדשים מחכמתו ית' בעולם
הדבור, והנה יש בזה ג"כ העלאה והמשכה פי' ההעלאה
הוא מה שהדבור עולה ונכלל בהחכמה תחלה ואח"כ
ההמשכה הוא גילוי החכמה בדבור כי כשהדבור בבחי' יש
א"א לו לקבל מאור החכמה אלא ע"י שמתבטל תחלה
והוא כמו עד"מ באדם המדבר וכשצריך לגלות עמקות
השכל בדבור אזי הוא פוסק מלדבר ומעמיק בשכלו איך
לדבר והוא ענין עליית הדבור בחכמה וכן ענין שתיק רב
שנו' בגמ' (ביצה ו' א') שענין שתיקה זו הוא ביטול אור
הדבור והתכללותו בחכמתו כדי שע"י ישוב אח"כ ויתגלה
החכמה בדבור להשיב להם וכנזכר ביונת אלם שהשיב
להם ע"פ הסוד. וזהו ענין קידוש החדש שהוא העלאת
המל' באור אבא מלמטה למעלה ואח"כ נמשך בה אור
אבא מלמעלה למטה כמשי"ת, כי הנה באמצע החדש
הלבנה מליאה בבחי' יש ודבר ואז היא רחוקה מהשמש
אבל כשנסתרת בסוף חדש ובעת המולד היא נקודה קטנה
בבחי' ביטול שאז עולת לקבל מהשמש ואור השמש מאיר
עליה בעת המולד הוא אור אבא שצ"ל ע"י ביטול הדבור
דוקא כנ"ל והעלאה זו הוא ע"י ב"ד המקדשים את החדש
סמוכים איש מפי איש עד מרע"ה וראש ב"ד אומר מקודש
מקודש ובאמירתו זאת מתקדש החדש ועולת המל' באור
אבא והענין כי הסמיכה ענינה המשכת הארה מהסמך אל
הנסמך ולכן כשהב"ד סמוכים הרי יש בהם הארת משה
שהוא יסוד אבא ואע"פ שנמשכה דרך כמה השתלשלות
ממשה ליהושע וכו' מ"מ יש קשר וחיבור למוסמך האחרון
עם משה ולזאת כשהוא אומר מקודש הוא נותן סמיכה
מיסוד אבא להעלות מדת מלכותו ית' הנק' חדש באור אבא
וזהו זה אם הי' איש אחר אומר מקודש לא יועיל כלום
כי א"א לו להעלות את המל' באור אבא מאחר שאינו
מוסמך מיסוד אבא כנ"ל ואז אין חדשו חדש כו' משא"כ
בשבת בראשית שעליית המל' בשבת הוא ממילא בלא
פעולתו כי שבת מיקדשא וקיימא מטעם כי בו שבת הוא
ית' מעשייתו העולם בוי"מ"כ מאין ליש ובשבת הוא נח
ושובת מלדבר מילין דהדיוטא יהי אור יהי רקיע וכו' וכן
גם מדותיו וחכמתו ית' שהיו מושפלים בעסק מלאכה זו
הם עולים בעצמותם ועולם התענוג מתגלה ויורד ונחת
ינחת מגמר מלאכתו בכי טוב וככה הוא כל שבת ושבת כי
הוא מחדש בכל יום מע"ב וכל שבת הוא שבת בראשית

1 (א) ולהבין שרש הענין, הנה ענין קדוש החדש הוא עליית
2 המל' הנק' חדש באור אבא שנק' קדש העליון
3 כי קדש ל' הבדלה ולפי שבחכמה הוא התלבשות אא"ס
4 שהוא מובדל מכל הנמצאים ואינו מערכם ומהותם כלל
5 לכך נק' החכמה ג"כ קדש, וקידוש החדש שהחדש מתקדש
6 ג"כ היינו עליית המל' לקבל מאור אבא. וביאור הדבר יובן
7 עפ"מ"ש במ"א בפ' הפסוק והיה מדי חדש בחדשו וגו'
8 (ישעי' ס"ו כ"ג) שנדפס בסידור בהפרש שבין שבת לר"ח
9 שיש מעלה בר"ח מה שאינו בשבת והוא שבר"ח עולה
10 המל' לקבל מאור אבא שלא ע"י ז"א ולכן נאמר בתמיד
11 דר"ח ונסכו (במדבר כ"ח ט"ו) ל' זכר משא"כ בתמיד
12 דשבת כתיב ונסכה (במדבר כ"ח י') ל' נקבה לפי שבשבת
13 היא טפלה לו אבל בר"ח הרי מקבלת בפ"ע ממקור
14 ההמשכה, כי הנה המל' היא דבר ה' וידוע שהדבור הוא
15 הנק' עלמא דאתגלייא ע"ש שמגלה המדות כמו אם יאהוב
16 אדם לזולתו יהי' דיבורו עמו דברי אהבה וחיבה ונמצא
17 מתגלה האהבה ע"י הדבור וכן התפארות שיש בלבו יגלנה
18 ע"י הדבור כו' ונמצא המדות הם המקורים והדבור בחי'
19 מקבל מהם ומצד עצמו ל"ל מגרמי' כלום והנה יש עוד
20 בחי' בדבור נעלה מזה והוא כאשר אינו בחי' מקבל כלל
21 מהמדות כ"א שמקבל מן השכל כמו כשמדבר דברי חכמה
22 ושכל שאין למדות שייכות לדבור זה כלל אלא השכל הוא
23 מקורו שנובע גילוי בדבור וכמו שהשכל הוא מקור למדות
24 כן הוא מקור לדבור והרי אז הדבור עם המדות בהשוואה
25 א' ומקור א' לשניהן, ועד"מ זה יובן ההפרש בין ר"ח
26 לשאר ו' ימי המעשה שנק' ימי המעשה לפי שבהם מקבלת
27 המל' מן המדות דאצי' יום ראשון מאיר חסד דאצי' במל'
28 יום ב' גבורה כו' ועיקר הארתם כדי לברר רפ"ח ניצוצים
29 שנפלו בנוגה דבי"ע והוא כמו בעבודת ה' בחי' סור מרע
30 ועשה טוב (תלים ל"ד ט"ו) שיש באדם כל היום שזהו
31 עיקר הביירוים והוא בא מחמת רשימו מהאהבה או היראה
32 שהיה לו בתפלה שהן המקוריים לביור זה והם מקבלים
33 מן השכל כו' וע"כ נק' ימי המעשה ל' תיקון, אבל ר"ח לא
34 נק' יום המעשה אע"פ שמותר בעשיית מלאכה וכמ"ש
35 מחר חדש כו' (שמ"א כ' י"ח י"ט) ובאת אל המקום אשר
36 נסתרת שם ביום המעשה מכלל שר"ח אינו נק' יום המעשה
37 לפי שבו עולה בחי' דבר ה' לקבל מאור החכמה שלא ע"י
38 המדות ואז נמשך מוחי' חדשים בנוק', פי' כנ"ל במשל
39 שהדבור מקבל מעצמות חכמה עליונה שלא ע"י
40 התלבשותה במדות ואז הדבור בבחי' ביטול יותר מעת
41 קבלתו מן המדות כי כשמקבל מן המדות הוא בחי' יש
42 ודבר כי האהבה בחי' יש וכ"ש כשמתגלים בדבור, אבל
43 כשמקבל מן החכמה הוא בבחי' ביטול כי החכמה היא
44 בחי' אין וכשהדבור מקבל ממנו צ"ל ג"כ בחי' אין וכמא'
45 דברי חכמים בנחת נשמעים (קהלת ט' י"ז) בנחת ובקרירות

1 וכ"ז הוא מאליו וממילא ולא על ידינו כי העולם צריך
2 להתהוות עכ"פ וממילא יהי' השביתה ולכן אין השבת
3 שייך לב"ד שיקדשוהו אלא כל איש מישאל ימנה ששה
4 ימים וישבות בשביעי ביום שהוא ית' שובת אבל עליית

5 המל' שבר"ח הוא על ידינו דוקא במה שראש ב"ד אומר
6 מקודש ולכן אם ימנה א' או רבים זולת הב"ד ר"ח אינו
7 כלום כי אינו חודש באמת לצד שלא נעשית עליית המל'
8 על ידם זולתי ע"י המוסמך דוקא:

מצות קידוש החודש

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 (ד) והנה כדוגמת כל הנ"ל בבחי' מל' דאצי' שהיא בחי'
2 ממוצע בין אצי' לבי"ע כנ"ל, יובן כמו"כ עוד
3 למעלה מעלה בבחי' כתר עליון ממש שהוא ג"כ בחי'
4 ממוצע בין המאציל לנאצלים, להיות ידוע שבחי' א"ס
5 הנמשך מבחי' המאציל העליון הוא בבחי' א"ס הפשוט
6 בתכלית הפשיטות ואינו בערך כלל לגבי בחי' הי"ס
7 דנאצלים שהן בבחי' נאצלים פרטים, ונק' מוגבלים ממש
8 לגבי ערך בחי' אוא"ס הפשוט כנ"ל, ע"כ א"א שתורד
9 השפע אליהם אם לא ע"י הממוצע ביניהם, והיינו בחי'
10 כתר עליון שבו מתעלם הארת א"ס הפשוט ממש, כנודע
11 שבחי' פנימי' הכתר הוא מבחי' מל' דא"ס שהוא בחי'
12 התחתונה שבמאציל ממש, וע"י שמתעלם השפע בבחי'
13 כתר בפנימיותה ע"י דוקא נעשה אח"כ בחי' שרש ומקור
14 לנאצלים כו', ונמצא שג"כ כלולה היא משניהם כו', כנודע
15 שבחי' פנימי' הכתר עדיין מבחי' התחתונה שבמאציל
16 ממש להיות שבו מתעלם ומתלבש הארת א"ס הפשוט
17 שמבחי' מל' דא"ס ממש כנ"ל, משא"כ בחי' החיצוני'
18 שבה שהוא מבחי' חכ' שבכתר ולמטה שנחשב בבחי'
19 מקור וראש לנאצלים. ונמצא מובן מזה שג"כ ב' בחי' אלו
20 נק' ג"כ ים וארץ שהם בחי' העלם וגילוי, ונק' ג"כ הוי'
21 ואלקי' וסובב וממלא, דהיינו שבחי' פנימי' שמעלים לבחי'
22 הארת אוא"ס הפשוט ממש כנ"ל נק' בחי' ים שהוא בחי'
23 ההעלם, ונק' סוף להיות סוף מדריגה התחתונה שבמאציל
24 כנ"ל, ונק' הוי' שהוא בחי' סוכ"ע להיותו למעלה מהשתל'
25 הנאצלים כו' כנ"ל, משא"כ בחי' חיצוני' הכתר שמתלבש
26 ממש בבחי' הנאצלים בבחי' הגילוי ממש נק' בחי' ארץ
27 ובחי' אלקי' שהוא בחי' ממלא בבחי' הגילוי בהשתל'
28 מדריגות כו' כנ"ל. וכמו"כ הנה יובן עוד למעלה מעלה
29 בבחי' מל' דא"ס עצמו שנק' ג"כ בחי' ממוצע בין בחי'
30 עצמיות המאציל ממש (שנק' יש האמיתי) ובין הנאצלים,

31 שג"כ כלולה היא מב' בחי' ים וארץ, העלם וגילוי, סובב
32 וממלא, הוי' ואלקים, וכנודע שע"י בחי' הצמצום ומקו"פ
33 דוקא שהוא בחי' העלם העצמי ממש אח"כ דוקא נמשך
34 בחי' הארת הקו והחוט שממנו מקור ושרש כל ההשתל',
35 ולגבי כללות ההשתל' מעצמות המאציל ממש נק' בחי'
36 הארת הקו"ח בבחי' ממכ"ע שהוא בחי' הגילוי, וע"כ נק'
37 בחי' זו ארץ ובחי' אלקי', משא"כ בחי' העלם הצמצום
38 ומק"פ שהוא בחי' העלם העצמי להעלים לבחי' אוא"ס
39 הממלא את כל החלל נק' בכללות ההשתל' בבחי' סוכ"ע
40 שמוכדל מהשתל', וע"כ נק' ים סוף שהוא בחי' העלם ונק'
41 הוי' שהוא סובב כו'.
42 והנה כל הנ"ל בבחי' ים וארץ למעלה מעלה עד רום
43 המעלות, כ"ז הוא כשנמשך האור מעצמות המאציל
44 לנאצלים ומנאצלים לנבראים כדרך ההשתל' דוקא, שאז
45 א"א כ"א ע"י ממוצע שמתעלם השפע בו בתחלה כו' כנ"ל
46 שלזאת נק' ים וארץ. אמנם בליל ז' של פסח שהוא מאיר
47 אז בבחי' עצמיות המאציל ממש (והיינו יש האמיתי)
48 שלמעלה מעלה מלהיות מקור ושרש להשתל', ושם מעלה
49 ומטה העלם וגילוי שהם בחי' ים וארץ שוים ממש כי גם
50 חשך לא יחשיך כו', וכמ"ש וה' הולך לפניו ברוח קדים
51 עזה כל הלילה פי' ברוח קדים שהוא מבחי' קדמונו של
52 עולם שלמעלה מבחי' הצמצום ומקו"פ שממנו נמשך
53 הקו"ח שנק' עולם בכלל כנ"ל, ואזי ממילא ויבקעו המים
54 ונצבו כמו נד ממש ונהפך הים ליבשה ממש, דהיינו
55 שמבחי' העלם נעשה גילוי ממש, הן בבחי' השפע
56 שממאציל לנאצלים, הן מבחי' נאצלים לבי"ע שכולם
57 נהפך הים עצמו ליבשה שלא ע"י ממוצע כלל, והיינו מטעם
58 הנ"ל להיות שבחי' העלם העצמי נתגלה אז, ולכן נק' קרי"ס
59 דהיינו שנקרע הים דהיינו בחי' סילוק הפרסא לגמרי שהוא
60 בחי' הממוצע שמעלים לבחי' שפע של המשפיע ממש.

ד"ה יום נשנה את ידו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

- 1 לא) והנה ידוע במ"ש הוי' בחכמה יסד ארץ שזהו בחכ' 1
2 דתורה דוקא לפי שאין התלבשות וגילויי אוא"ס
3 רק בחכ' דתו' דוקא והטעם הוא לפי שהתו' קדמה לעולם
4 וכמ"ש ואהי' אצלו שעשועים שזהו מבחי' שעשועים
5 העצמים שנק' שעשועי בעצמותו שהוא בחי' התענוג
6 הפשוט העצמי שלמעלה מבחי' החכ' לגמרי כו'.
7 והשעשועים כלול מאו"ח ואו"י שזהו פי' שעשועים ב"פ
8 ש"ע כו'. דשעה הוא לשון תנועה והטיה כמו וישע הוי' כו'.
9 וב"פ ש"ע היינו ב' התנועות הפכים תענוג דאו"ח ותענוג
10 דאו"י שכולל שניהם יחד כו' כמ"ש במ"א. וזהו בחי'
11 התכללות חו"ג שבתענוג הפשוט שבאין סוף עצמו שזהו
12 מה שאור א"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית כו'.
- 13 וירד מבחי' השעשועים העצמים דא"ס להיות משתעשע
14 בחכ' דתוה"ק (שזהו טעמי תורה כו') ג"כ בבחי' התכללות
15 דחו"ג שבתורה כמ"ש מימינו אש דת למו שכולל ג"כ ב'
16 הבחי' דחו"ג כו'. והיינו לפי שרשה מבחי' שעשועים
17 העצמים דא"ס שכלול מחו"ג דאוא"ס למעלה כו' ולמטה
18 כו'. לזאת גם כמו שירדה ונמשכה בסדר השתלשלות כוללת
19 ג"כ ב' הבחי' דחו"ג. ולכן נק' התורה אמת שהוא מדת
20 המיצוע הכולל לעלי' וירידה דחו"ג הנ"ל. ולכן אין
21 התלבשות אוא"ס אלא בחכ' דתורה דוקא כו'.
22 קיצור. תורה שרשה משעשועים העצמיים שכוללים
23 מהפכים דאו"ח ואו"י, ולכן כוללת חו"ג. ובה
24 התלבשות אור א"ס.

קונטרס החלצו רנ"ט

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

- 1 התפשטות אוא"ס – בלי גבול עד למטה מטה, עולמות בי"ע שהם לבושים לאור האצילות.
2 מקור (רוב) הנשמות – מפנימיות דבי"ע, מלאכים – חיצוניות, עולמות – חיצוניות דחיצוניות
- 3 יג) והנה מה שאומר "למטה עד אין תכלית", קאי על
4 הגלוי וההתפשטות שהוא בבחינת התפשטות
5 בבחינת אין סוף ואין שעור וכלי גבול ממש עד למטה
6 מטה במדרגות היותר אחרונות והיותר תחתונות, וזהו אור
7 אין סוף למטה עד אין תכלית, שההתפשטות האור הוא
8 בבחינת אין סוף וכלי גבול כלל, עד מדרגה היותר מטה
9 מטה, דהנה עולמות האין סוף שלפני הצמצום, ועולם
10 האצילות דשם מאיר האור אין סוף בגלוי, הרי הם כלים
11 לאור אין סוף, להיות דגם הכלים הרי הם אלקות ממש,
12 ואם בן אין פלא כלל דהאור אין סוף מאיר שם בגלוי, וכן
13 אין פלא מה שהם יכולים לקבל אור אין סוף הגלוי, אבל
14 עולמות בריאה יצירה עשיה הרי הם בבחינת מטה, דכלים
15 דאצילות הם כגופא לנשמתא, מה שאין בן בריאה יצירה
16 עשיה הם בבחינת לבושים, וכמבאר ב"פתח אליהו" דכמה
- 17 לבושים תקינת לון", דקאי על בריאה יצירה עשיה שהם
18 רק לבושים בלבד לאור הכלים דאצילות (שהם בבחינת
19 גופא פנ"ל המתלבש בהם), וכמאמר¹² "אמא עלאה מקננא
20 בכורסיא", דאמא עלאה הוא בבחינת בינה דאצילות, הרי
21 היא מקננא בכורסיא, עולם הפסא שהוא עולם הבריאה,
22 שית ספרין ביצירה ואפן [מלכות] בעשיה, דלכן נקראים
23 בריאה יצירה עשיה מטה, לפי שהם רק לבושים לאור
24 האצילות, ובלבושין דבריאה יצירה עשיה אומר דמנייהו
25 פרחין נשמתין לבני נשא' שהם הנשמות, דהנה רב
26 הנשמות¹³ הן נשמות דבריאה יצירה עשיה, ורק חד
27 בדרא¹⁴ בדורות הראשונים הם נשמות דאצילות, אבל רב
28 הנשמות הם נשמות דבריאה יצירה עשיה, אלא שבבריאה
29 יצירה עשיה גופא הנה הנשמות הם פנימיים ומלאכים
30 חיצונים, ועולמות הם חיצוניות דחיצוניות,

פורים ה'ש"ת

31

(13) ראה לקוטי תורה שיר השירים עוד ביאור על פסוק יונתי, וש"נ.

(12) תיקוני זוהר תיקון וא"ו.

ו. כגוף לנשמה. ז. שכמה לבושים תקנת להם, שהכוונה. ח. אמא עליונה (-בינה) מקננת (שוכנת) בכסא (-עולם הבריאה). ט. שש ספירות. י. שמהם פורחים (מתהוים) נשמות לבני אדם. יא. אחד בדור.

1 אך, מכל מקום הרי "חזר והאיר", והאיר האור-אין-
2 סוף שלפני הצמצום. שואל על כך ה"עץ חיים" קושיא
3 חזקה, כל ענין הצמצום הראשון היה שלא יאיר כביכול
4 האור אין סוף שלפני הצמצום, וזאת כדי שיהיה עולם
5 גשמי, ואם לאחר שנתהווה העולם חזר והאיר האור-
6 אין-סוף שלפני הצמצום - מה פעל איפוא הצמצום?
7 אלא באמת פעל הצמצום הרבה מאד, הצמצום פעל את
8 הענין של עבודה ושעל ידי עבודה ימשיכו עצמות
9 אור-אין-סוף שלפני הצמצום.

10 כשהולכים ברחוב צריכים להרהר בדברי תורה,
11 בפסוק חומש, תהלים, אם במחשבה או בדיבור, דבר
12 התלוי במקום שהולכים בו אם מותר על פי דין לדבר
13 שם דברי תורה, אך כשהוא הולך ברחוב ואינו עסוק
14 בדברי תורה, אומרת לו האבן, על מי אתה דורך, אתה,
15 גולם, מה אתה דורך עלי, מי אתה, במה אתה נעלה ממני,
16 מדוע שאני לא אדרוך עליך. כשהולכים ברחוב ולא
17 מהרהרים בדברי תורה, מעכבים ח"ו את הגאולה, ואילו
18 כשהרהרו בדברי תורה יקרבו בכך את הגאולה.

19 לבעלי העסקים החסידיים צריך להיות בחנויותיהם
20 חומש, תניא או תהלים, ובזמן הפנוי ללמוד. צריכים אכן
21 לחתום על שטר ולא לטעות, צריכים גם לערוך חשבון
22 לקונה, אבל לפני ואחרי החתימה על השטר צריכים
23 ללמוד פסוק חומש, לומר פסוק תהלים, ואז יצליחו
24 בעסקיהם. זה מה שפעל הצמצום הראשון, שיהיה עולם
25 עם רחוב גשמי, עם אנשים חומריים, עם חנויות
26 ושטורות, ושילכו ברחוב ויהרהרו או יאמרו דברי תורה,
27 שישבו בחנות הגשמית וילמדו תורה.

* * *

28 אלא שכל האמור הוא מאמר המוסגר, בדרך אגב,
29 לבעלי בתים. ענין העבודה צריך להיות בבירור המדות,
30 "ואהבת לרעך כמוך"¹⁴ אין פירושו את השני כמו את
31 עצמו, לא, זה טעות, הפירוש הוא כמוך, את עצמך כמו
32 את השני.

33 לחיים! יעזור השי"ת שהשנה הטובה שאבינו
34 שבשמים (דער זיסער טאטע) נתן לנו, תבוא בפועל ממש
35 בטוב הנראה והנגלה, שיהיה אז תרצ"א, למרות שכתוב
36 תרצה בה', אבל אנו רוצים שיהיה באל"ף.

37 לאחר מכן בירך בברכתו הקדושה שבשנה זו
38 ישוחררו כל האסירים וכל אלה שנשלחו לגלות ברוסיה.
39 משה רבנו היה אצל פרעה וברח ונעשו לו נסים שצווארו
40 נעשה כשיש והסכין לא חתכה וכדומה, פלא, ואילו אלה

41 שמסרו נפשם על הרבצת תורה הוגלו לסיביר, קשה
42 לסבול יותר, די ומספיק, רוצים אנו שיהיה תרצ"א
43 באל"ף, שיוסרו כל ההעלמות וההסתרים, את החדרים
44 שלא יראו לגמרי, וכשירצו לעשות רעה ח"ו ללומדי
45 תורה - ישתקו ידיהם.

46 בן מבוגר שאומר לאביו, אבא אני מבקש ממך שיהיה
47 מספיק, על האב להאזין לו. על פי תורה אסור להכות בן
48 מבוגר, עליו להאזין למה שהבן המבוגר אומר, אבא
49 מספיק להכות, הרי "ולפני עור לא תתן מכשול"¹⁵, רוצים
50 אנו שיהיה תרצ"א באל"ף, כל בני ישראל מקווים הרי
51 למשיח, ואילו אני חושב שיש לקוות לשנה זו, צריכים
52 להתכונן וכו', והעצה לכך היא תורה שמגינא ומצלא.

53 לאחר מכן קרא לצעירי אגודת ישראל (שבריגא)
54 ואמר להם: בעוד יומיים תתמלאנה שלש שנים לבואי
55 לכאן. לשם מה היה עלי לצאת משם - אינני יודע, האם
56 חסרו מלאכים השומרים על כל בני ישראל מכל צרה
57 ופגע רע ח"ו שישמרו גם עלי בתוך כלל ישראל, שלא
58 יירו בי, על הכל ישנם מלאכים ורק על כך הם כבר
59 חסרו, האם לא יכולתי לעמוד שלשה טפחים מעל
60 לקרקע, הנה מדוע היה עלי לצאת משם - אינני יודע,
61 אבל לשם מה באתי לכאן - מובן. הם (הכוונה לצעירי
62 אגודת ישראל) נשתנו ב"ה במדה מרובה מכפי שהיו
63 קודם.

64 אינני מסכים לשיטתכם ולהנהגתכם כלל וכלל, כן
65 אינני מסכים כלל וכלל לסדר הלימוד שלכם, אלא שאין
66 זה נוגע לכם (הכוונה לצעירי אגודת ישראל), אתם
67 צריכים להקים את החדרים שלכם (תורה ודרך ארץ),
68 הגנים והפרדסים שלכם (הם אמנם אינם הפרדסים
69 שעשה אברהם אבינו עליו השלום) אך לפי השכל שלכם,
70 לפי ההדרכה שהדריכו אתכם - הרי זה בודאי טוב.

71 בודאי שעליכם להיות טובים יותר, צריך שיהיו לכם
72 זקנים שלמים ופיאות, הציצית שלכם כשרות, ויש
73 בכוחכם להיות כדבעי - זהו בהנוגע לכם עצמכם. ואילו
74 באשר למה שעליכם לעשות עם אנשים אחרים - הרי
75 זה צריך להיות ב"חיות", יהיו גנים, יהיו פרדסים ובלבד
76 שיהיו יהודים.

77 אם הייתי יודע מילד שרוצה ללמוד בחדר כמו שלמדו
78 בזמנים שעברו, הייתי מגייס את כל הכוחות שלא יפול
79 בבתי הספר שלכם ולהציל אותו מידכם, ושהוא אכן
80 ילמד אצל מלמד מהעולם הישן. ברם, אותם ילדים
81 שעלולים ח"ו ליפול ר"ל בחדרים אחרים, שמבחוץ גם כן

בשנים עברו. 37
אצל כל איש ואשה מבני ישראל שבלויטא חדורה 38
יקרותה של תורה, אוהבים בן ישיבה העומד בעיניהם 39
בדרגה נעלית. 40
ומה בלעטלאנד - ר"ל תהו ובהו, היכן הישיבות 41
שלכם, היכן תלמודי התורה שלכם, היכן החדרים 42
שלכם? 43
ריגא וכל המדינה נותנים ב"ה צדקה בעין יפה לכל 44
הישיבות, יעזור להם השי"ת, אבל הם עצמם אין להם 45
שום דבר. אכן, ריגא היתה עיר סגורה ולכן אין היא 46
מקום תורה, אך בעשר השנים האחרונות שנהייתם 47
מדינה חפשית, הייתם צריכים לחשוב על עשיית המדינה 48
למקום תורה. ואתם הבעלי הבתים והגבירים הגדולים 49
מחוייבים לאסוף כספים להרבצת תורה. הקימו חדרים 50
וישיבות, אך הכסף צריך לנצל להחזקת תורה ממש, 51
למקום הראוי בו לומדים בדרך הישן קמץ אלף אָ קמץ 52
בית גָ, פתח אלף וכו'.

* * *

אותיות התורה ונקודות התורה קדושות הן, קמץ - 54
כתר, פתח - חכמה, וקדושת האותיות והנקודות מאירות 55
אתנשמות הילדים שיחיו הלומדים אותן להישאר יהודים 56
דתיים וישרים. 57
היו צריכים לפרסם בין יהודים, שעל כל האבות 58
והאמהות לדעת שהילדים צריכים ללמוד קמץ א פתח א, 59
זה נוגע לחיים ממש. קם דור בבני ישראל שרוצים 60
לעקור ולשרש את קדושת האותיות וקדושת הנקודות, 61
עושים את עצמם לאוהבי ישראל, לבעלי טובה 62
המחפשים כביכול את טובת הילדים, אך בכך רוצים הם 63
לעקור ח"ו בבני ישראל את קדושת האותיות והנקודות. 64
אני אומר לכם, יהודים, שהם השונאים הגדולים 65
ביותר שלכם, הם עושים את ילדיכם לאפיקורסים. יתן 66
השי"ת אריכות ימים ושנים טובות ובריאות לכל בני 67
ישראל, אך הרי לא חיים לנצח, מילדים כאלה לא יהיו 68
ח"ו קדישים. 69
יהודים, זכרו היטב שב"חדר" ובחינוך תלויים כל 70
חייכם שהילד ישאר יהודי. 71

שמחת תורה תרצ"א

נראים ליהודים, הרי בודאי שצריכים לגייס כל הכוחות 1
שהם יבואו אליכם, וצריכים לתת לכם כל העזרה 2
והתמיכה שתהיה לכם היכולת להחזיק יותר ויותר 3
ילדים. יש לכם כל כך הרבה עבודה, מדוע אתם 4
שותקים, אינני מבין אתכם כלל, עליכם לעבוד בעצמכם 5
וגם להשפיע על אחרים. עליכם לעמוד במדרכות 6
הרחובות ולסחוב יהודים לבית הכנסת ללמוד דף גמרא 7
וכדומה, שום מניעות של כסף לא צריכות להיות, עוררו 8
את הגבירים וכו'. פעם לא היו מדברים עם אברכים 9
כאלה כלל, ואילו כיום צריכים אתם להיות המעוררים 10
בעניני חיזוק התורה. 11

תובעים ממני, מדוע אני טוב מדי, אני מסתכל בעין 12
טובה, אלא האמת היא שאת זה נתנו לי שאסתכל על 13
יהודי בעין יפה. כשהייתי בגיל ארבע שאלתי את אבי 14
מדוע ברא השי"ת באדם שתי עינים ופה אחד, ואף אחד. 15
שאל אותי אבי אם אני יודע אלף-בית, עניתי - הן, שאל 16
אותי אבי שוב: אם יודע אני שישנן שין וסין ומה ההבדל 17
ביניהן, ועניתי לו: בשין הנקודה היא בצד ימין, ובסין 18
הנקודה היא בצד שמאל. אמר לי אבי: ישנם דברים 19
שצריכים להסתכל עליהם בעין הימנית וישנם דברים 20
שצריכים להסתכל עליהם בעין השמאלית, בסידור ועל 21
יהודי צריכים להסתכל בעין הימנית, ועל צוקריה ועל 22
צעצוע צריכים להסתכל בעין השמאלית. מאז הושרש 23
אצלי שעל יהודי, יהיה מי שיהיה, צריכים להסתכל בעין 24
יפה. 25

אמר לרמ"ד ולרא"וו, שעליהם להתעסק בהחזקת 26
התורה במדינה זו (לעטלאנד) ושלא יחסרו האמצעים 27
הדרושים לכך, ועל זה הנני שליח למסור להם זאת, 28
ואתם כולכם, יהודים, עדים שאת שליחותי מסרתי. 29
מדוע אינכם מסתכלים על שכניכם הטובים, פולין 30
וליטא, נו, בקשר לפולין יכולים אתם לענות שהיא בלי 31
עין הרע מדינה גדולה ורחבה, כן ירבו, אך בליטא הרי 32
ישנו אותו מספר יהודים כמו בלעטלאנד כ"י, וישנן שם 33
ב"ה כמה ישיבות גדולות, ובכל עיירה - ישיבה קטנה, 34
ישנם שם ב"ה חדרי תלמוד תורה ומלמדים יראים 35
ושלמים, מלמדים שלומדים תורה באמת כפי שלמדו 36

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

תורה ומלאכה - פרק קל"א

עברו שלוש שנים ומחצה עד שברוך התגלה. לפתע הופיע בוויטבסק. הוא התראה עם אחותו דבורה 1
לאה ובעלה, ראש הישיבה, רבי יוסף יצחק. הוא גם חיפש ומצא את דודו ר' קדיש ודודתו פריידא. 2

1 אלה ידעו מכבר כי ר' אברהם, הגנן מאיזור ליאזנא, רוצה את ברוך כחתן לבתו רבקה. להפתעתה
2 של דבורה לאה היתה תגובתו של ברוך להצעה זו כי הוא משאיר את ההכרעה בידיה, בידי אותה
3 אחות שאליה התנכר כל השנים, ובידי פריידיא דודתו, שתקבענה אם השידוך מתאים.

4 דבורה לאה חשה בכובד האחריות שבהחלטה אם רבקה מתאימה לברוך. לפתע היתה צריכה להיות
5 לאחיה - אם ואב גם יחד. היא נסעה עם דודתה פריידיא לליאזנא, שבסביבתה היו פרדסיו של ר' אברהם
6 שמהם התפרנס. הן הכירו מקרוב את רבקה ואת בני המשפחה כולה. דבורה לאה נוכחה לדעת כי
7 רבקה היא זיווג מתאים לברוך. אמנם היא לא היתה מלומדת במיוחד, אך היתה יראת שמים ובעלת
8 מדות טובות ולב זהב, טובה לשמים ולבריות. ר' אברהם נמנה עם אלה שסברו שנשים אינן צריכות
9 ללמוד.

10 העובדה שרבקה אינה מלומדת דיה לא היתה לרוחה של דבורה לאה, שאמה רחל היתה מלומדת
11 גדולה וממנה למדה הרבה. מלבד זאת הרי לאחר נישואיה עם בעלה, העילוי משריי, למדה אתו שיעור
12 יום-יומי בספרי התלמוד והפוסקים, והיתה ללמדנית גדולה. מאידך, היא העריכה את רבקה, שמדותיה
13 הטובות השלימו את מה שחסר לה בהשכלה. את הכף הכריעה שיחה גלוית לב שהיתה בין דבורה
14 לאה ורבקה שבמהלכה הביעה רבקה את שאיפתה העמוקה ללמוד תורה ולדעת. דבורה לאה הבטיחה
15 לסייע לה בכך, ואף התחילה ללמוד אתה. במשך הזמן הקצר ששהו שם הספיקה דבורה לאה להביאה
16 לידי מצב שתוכל לעיין בכוחות-עצמה בספרים מסויימים ולהתקדם בלימודיה ללא עזרה.

17 בסופו של דבר הביעו דבורה לאה ופריידיא את דעתן החיובית על השידוך. יחד עם זה ביקשה
18 שמסיבת השידוכין תתקיים בביתה בוויטבסק. כעבור זמן קצר הגיעו ר' אברהם ורעייתו שרה ובתם
19 רבקה לוויטבסק כדי לקיים את המסיבה באופן צנוע. ברוך מצדו הסכים גם הוא לשידוך, אך התנה
20 שמועד הנישואין יידחה למועד רחוק ככל האפשר. הוא היה מעוניין בפסק זמן של שנה אחת לפחות
21 כדי להמשיך בנידודיו ולהשלים את חיפושיו אחר הדרך הנכונה בעבודת הבורא. מסיבה זו זירז את
22 קיום ה"תנאים" ומיד לאחר מכן יצא לדרך נידודיו.

23 במשך תקופת נידודי ברוך נשארה רבקה הכלה בוויטבסק בבית גיסתה לעתיד, כשהיא מתקדמת
24 תוך כדי כך בלימודיה בהדרכת דבורה לאה. בינתיים היה לרבי יוסף יצחק, בעלה של דבורה לאה,
25 ההזדמנות להכיר מקרוב גם את רבי אברהם, חותנו לעתיד של ברוך, ואת יחוסו. ר' אברהם מצדו ידע
26 הרבה על ברוך ועל משפחתו, כתוצאה מבירוריו ומהמעקב במשך הזמן שקדם לתקופה הנידונה, ותוך
27 כדי כך למד להעריך מאד את גדלותו ואת יחוסו של ברוך. עתה הגיע תורו להתוודע אל רבי יוסף
28 יצחק, שהיה מעוניין בכך במקומו של ברוך אשר לא הספיק לשמוע הרבה בנושא זה עד שיצא לדרכו.

29 התברר שר' אברהם היה איש שמיזג בקרבו באופן מושלם תורה ויראת שמים ונהנה מיגיע כפיו.
30 הוא היה למדן גדול וצדיק גדול אך התפרנס מעבודת הגננות, שסיפקה לו גם תחושת סיפוק על קיימו
31 "בזיעת אפין תאכל לחם".

32 מוצאו של ר' אברהם היה ממשפחה רמת יחס. הוא היה דור רביעי לגאון רבי אברהם חיים, מחבר
33 הספרים "תורת חיים" ו"צאן קדשים". הוא היה בנו של ר' נפתלי הירץ ממשפחת בכור שור, אשר
34 הגיעה בשנות ת' לאלף הששי ממורביה לפולין.

35 ר' נפתלי הירץ נלקח אחר כבוד כבחור צעיר מאחת הישיבות והיה לחתנו של עשיר גדול בפולוצק.
36 ארבעים שנה אכל מזונות על שולחן חותנו ועסק כל העת בתורה. דבר אחד ציער אותו והוא העובדה
37 שהיו לו רק בנות ולא בנים. בהיותו בגיל שבעים ושמונה, לאחר שהתאלמן, נשא אשה בזיווג שני,
38 וממנה נולד לו ר' אברהם. הוא חי עד שילדו זה הגיע לגיל בר-מצוה.

- 1 על פי צוואת ר' נפתלי הירץ עברו אברהם ואמו לבישנקוביץ ושם למד אברהם תורה מפי רבי
- 2 אברהם זאב, למדן גדול, שהיה ידידו של אביו המנוח.
- 3 האלמנה פתחה חנות שממנה התפרנסה. בהיותה אשה צעירה נישאה לראש ישיבה מסויים וילדה
- 4 לו בן ובת. הבן נהיה לרב מפורסם, והבת נישאה לגאון רבי אריה לייב שלמד יחד עם העילוי מסלץ
- 5 מי שהתפרסם אחר כך לתהילה כגאון מווילנא.
- 6 בד בבד עם כך שר' אברהם היה קשור באמצעות גיסו חורגו אל הגאון מווילנא - היו לו, על-ידי
- 7 מורו בבישנקוביץ, ידיעות גם על בעלי-השם לדורותיהם, שהיו זה אחר זה מנהיגי תנועת הנסתר, שהכשירו את הקרקע להופעת החסידות.
- 8 כך היה לר' אברהם הרבה מה לספר על גאונים וצדיקים, מדורות קודמים ועל גאוני וצדיקי דורו.
- 9 רבי יוסף יצחק, העילוי משריי, היה מעוניין מאד לשמוע את סיפוריו של חותנו לעתיד של גיסו ברוך.
- 10 בין השאר סיפר ר' אברהם על ביקור של רבי אליהו בעל-שם מוורמייזא, מייסד חבורת המקובלים
- 11 והנסתרים, בפינסק.
- 12 פינסק היתה מפורסמת בשיבותיה. במיוחד יצא לתהילה שמם של שלוש ישיבות בפינסק: הישיבה
- 13 על-שם ר' טעוול ורעייתו חוה דבורה, ישיבת ר' שמעון, וישיבת גולדה לאה הסבתא.
- 14 במיוחד ידע ר' אברהם לספר הרבה על הישיבה שעל-שם ר' טעוול וחוה דבורה רעייתו. ר' טעוול
- 15 היה טיפוס מעניין. הוא נולד בקוברין שהיתה בעברו השני של הנהר דווינה שהפריד אותה מפינסק.
- 16 הוא ירש מאביו חלקת אדמה ועליה כוורות דבורים. מן הדבש שרדה מן הכוורת התפרנס. השטח היה
- 17 נטוע פרחים שונים שמהם מצצו הדבורים את הצוף. על פני הנחלה היו לטעוול לא פחות ממאה
- 18 ועשרים כוורות. כמות הדבש שרדה מן הכוורות היתה עצומה, והוא התעשר מזה. האחוזה היתה ליד
- 19 קוברין.
- 20 אמו של טעוול מתה עליו בהיותו ילד קטן, ואביו נפטר כשהגיע לגיל שבע עשרה שנה. למרות
- 21 שהיה בחור פשוט - היה ירא שמים ביותר. שלוש פעמים ביום התפלל בכוונה, וכן היה נוהג להפריש
- 22 מעשר מהכנסותיו לצדקה. בכל זמן פנוי שהיה לו היה אומר תהלים בהתלהבות רבה. הוא ידע אמנם
- 23 לקרוא, אך את פירוש המלות ידע רק מעט.
- 24 למרות היותו צעיר מאד ידע היטב איך לנהל את עסקיו, לטפל בכוורות ולשווק את התוצרת. הוא
- 25 גם ידע כי "בריא" יותר שאנשים צדדיים לא ידעו את גודל רווחיו, כדי שלא לעורר קנאה, העלולה
- 26 גם להביא נזק ממש. לעומת זה הרי מהקב"ה לא "העלים" את הכנסותיו, ודקדק להפריש מעשר
- 27 מרווחיו לצדקה, עם זאת ציערה אותו מאד העובדה שלא ידע להחליט לאלו צדקות לתת את המעשר.
- 28 הוא היה נבוך מאד, חסר ידע וחסר נסיון. נוסף לכך רצה לתת מתן בסתר.
- 29

אגרות קודש

ב"ה ב' ו' אדר פ"ב

מו"ה ראובן דוב שי

1 שלום וברכה.

2 על מכתביו כבר עניתי לו ובטח קיבלם.

3 ... בדבר הנער היתום שי ואמו תי, האם אפשר הדבר

4 שאין להם קרובי באיזה מקום. ואשר ע"כ יחקור זאת מאתם

והי' ברכה ושלוש כאו"י והדו"ש בן מו"ר.

[אג"ק מוהרי"צ כרץ יד]

אגרות קודש

ב"ה, ט' אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה מיום 3/5.

כאשר תודיע שמה העברי בצירוף שם אמה, יזכירוה לברכה למילוי משאלות לבבם לטובה ובפרט בענין שידוך טוב ומתאים, ומענינים העיקרים בזה שימהרו ברכות בורא העולם ומנהיגו בהאמור, שתחליט בתוקף הכי גדול, אשר כשתמצא זיווג המתאים ותנשא, תנהיג ביתה על יסודי התורה והמצוה כיאות לבנות יהודים אמיתיות, בשמירת חוקי ודיני טהרת המשפחה, כשרות, שמירת שבת וכו'. ורואים במוחש שכל זה תלוי ברצון האשה בעלת הבית, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, וכאשר השם יתברך הרואה ללבב יראה שהחליטה בזה על מנת לקיים כן בפועל. תתקרב על ידי זה ברכתו ברכת השי"ת שתמצא זיווג בקרוב ממש.

במה שכותבת אודות עניני פרנסה, לפלא קצת, כיון שלפי המצב בארץ ישראל עתה, מחפשים אחרי אלו שיכולים לעזור בעניני רפואה בבתי חולים ובבתי הבראה וכיוצא בזה.

ובמה שכותבת שצריך לדבר בעברית, בטח למדה השפה קצת והשאר הרי אפשר ללמוד גם במשך עבודתה, ואפשר שאינה מחפשת משרה במרץ הדרוש, ויהי רצון שגם בעניני פרנסה תצליח ותבשר טוב.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ. ב. במזכירות שלי אין כותבים צרפתית, ולכן בא המענה בעברית אבל היא מצדה יכולה גם להבא לכתוב צרפתית, כיון שקורא הנני שפה זו.

ב"ה, י"ב אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מיי"ט אד"ר עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ונעם לי לקרות בו אשר עלה בידו להפיץ ספרי התניא, ובדאי ממשיך בזה בצירוף הסברה לכל אלו שנותן הספר להם אודות ענין החסידות וההכרח בה בפרט במיוחד בתקופתנו דטשטוש ערכין וחוסר בהירות עד כדי להחליף טוב ברע ורע בטוב וחשך לאור ואור לחשך, והרי דבר הוא שנקראת תורת החסידות בשם מאור שבתורה נשמתא דאורייתא ואור התורה.

במה ששואל לפרטים נוספים בההדרכות שנגעתי בהן במכתבי הקודם, - מובן שאין לקבוע בזה מסמרות, כיון שלא רק אין דיעותיהם שוות אלא שאין אחד דומה לחבירו.

ובמה שכותב אודות היסח הדעת, כמדומה גם העירותי במכתבי הקודם שהיסח הדעת הוא היפך המלחמה בדעת בלתי רצוי, כי הענין כפשוטו וכמשמעו, היסח לענין אחר.

מה שכותב אודות עצות לעורר השמחה, מבואר הענין בכמה מקומות ומהם בספר התניא וכמצוין במפתח שם.

ויהי רצון אשר מתאים לפתגם הידוע של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שלמרות גודל הענין דחשבון הנפש, צריך הוא להעשות בזמנים מיוחדים דוקא וכדרך הסוחרים, שאיזה פעמים בשנה עושים חשבון זה, כי באם יתעסקו בזה על כל צעד ושעל, לא לבד שלא יועיל אלא שיזיק. גם הוא יאחז בהנהגה זו, וידחה החשבון לחדש אלול ולערב ראש חדש וכיו"ב, ומתוך שמחה ירבה בפעולות להאיר חלקו בעולם וגם זה ישפיע בדרך אור חוזר על הגדלת האור בנפשו פנימה.

וימים אלו מסוגלים להתחלה טובה בזה, עד שגם העלמות והסתרים דעד עתה לא רק שלא יפריעו אלא עוד יהפכו למסייעים, שהרי על חדש הפורים אומרת תוה"ק, והחדש - ז. א. כל ימי החדש - אשר נהפך להם וגוי' לשמחה וגוי' ליום טוב.

וענין נהפך, תוכנו הוא, אשר גם הענינים שאינם בטוב הנראה והנגלה מסוגל הוא חדש זה להפכם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכה לבשו"ט.

ב"ה, י"ב אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה רפאל נחמן שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק והקודמו, בו שואל פירוש מה שכתבתי לו שיכול לנצל כשרונותיו בחינוך חב"ד... נוסף על לימודו עם כתת תלמידים, צריך הוא להתענין בהשפעה על מבוגרים, שבדאי יש בזה גם אופנים שהם ע"מ לקבל פרס. ואם לעי"ע אינם יש להשתדל ליוצרים. ופשוט שאין לחכות עד שאחרים יתעסקו ויבואו אליו בהצעה מפורטת, כי בתקופתנו זו צריך להיות יוצר המשרה ג"כ....

בברכה לפורים שמח,

מ. שניאורסאהן

פרשת צו

ו' וידבר יהוה אל־משה לאמר: ד צו את־אהרן ואת־בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על־מוקדה על־המזבח כ־ל־לילה עד־הבקר ואש המזבח תוקד בו: ז ולבש הכהן מדו כד ומכנסיו כד ולבש על־בשרו והרים את־הדשן אשר תאכל האש את־העלה על־המזבח ושמו אצל המזבח: (לוי) ח ופשט את־בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את־הדשן אל־מחוץ למחנה אל־מקום טהור: ט והאש על־המזבח תוקד־בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים: י אש תמיד תוקד על־המזבח לא תכבה: ס (ישראל) וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני־אהרן לפני יהוה אל־פני המזבח: ח והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כ־ל־הלבנה אשר על־המנחה והקטיר המזבח ריח ניחח אזפרתה ליהוה: ט והנוותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש כחצר אהל־מועד יאכלוה: י לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם: יא כ־ל־זכר בבני אהרן יאכלנה חק־עולם לדורתיכם מאשי יהוה כל אשר־יגע בהם יקדש: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 217)

אש תמיד תוקד על המזבח (ו, ח)

אפלו בשבת... אפלו בטמאה (ירושלמי יומא ד, ח)

האש תמיד על מזבח החיצון רומז להתלהבות והתרגשות גלויה, כאשר הלב בוער באהבת ה'. אפלו בשבת - גם אדם השקוע בהשגה ומגור מעובדין דחל' חייב לעורר בלבו 'אש' זו. אפלו בטמאה - גם אדם שפגעו הרוחני ירוד, אינו אבוד ח"ו ויכול לעורר בלבו אש זו.

שני י' וידבר יהוה אל־משה לאמר: י' זה קרבן אהרן ובניו אשר־יקריבו ליהוה ביום המושח אתו עשילת האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב: י' על־מחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תפיני מנחת פתים תקריב

ריח־ניחח ליהוה: ט והכהן המושח תחתיו מבניו יעשה אתה חק־עולם ליהוה כליל תקטור: ט וכל־מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל: פ י' וידבר יהוה אל־משה לאמר: ח דבר אל־אהרן ואל־בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני יהוה קדש קדשים הוא: ט הכהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדש תאכל כחצר אהל מועד: כ כל אשר־יגע בכשרה יקדש ואשר יזה מדמה על־הבגר אשר יזה עליה תכבס במקום קדש: ט וכל־חרש אשר תבשל־בו ישבר ואם־בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף בפנים: כ כ־ל־זכר בפנהנים יאכל אתה קדש קדשים הוא: כ וכל־חטאת אשר יובא מדמה אל־אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף: פ ז וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא: כ במקום אשר ישחטו את־העלה ישחטו את־האשם ואת־דמו יזרק על־המזבח סביב: ג ואת כ־ל־חלבו יקריב ממנו את האליה ואת־החלב המכסה את־הקרב: ד ואת שתי הפלית ואת־החלב אשר עליהן אשר על־הכסלים ואת־היתרת על־הכבד על־הפלית יסירה: ח והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה ליהוה אשם הוא: ו כ־ל־זכר בפנהנים יאכלנו במקום קדש יאכל קדש קדשים הוא: ו כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר־בו לו יהיה: ח והכהן המקריב את־עלת אש עור העלה אשר הקריב לכהן לו יהיה: ט וכל־מנחה אשר תאפה בתנור וכל־נעשה במרחשת ועל־מחבת לכהן המקריב אתה לו תהיה: ו וכל־מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל־בני

אהרן תהיה איש באחיו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קמד)

וכל מנחת כהן כליל תהיה (ו, טז)

מנחה, שבאה מקמח, רומזת לצרכי האדם (כמאמר אם אין קמח כו'). במנחת ישראל - בעל עסק, השיף לעולם, מקריבים רק את הקמץ כליל לה', היינו זמן תורה ותפלה, וזה מקדיש ומתיר באכילה את השקרים (על דרך "לה" הארץ ומלואה" ורק

על ידי ברכה "והארץ נתן לבני אדם". אף במנחת כהן - יושב אהל, המבדיל מן העולם, כל הקמח נשרף כליל.

שלישי י וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליהוה: י אם על תודה יקריבנו והקריב י על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרפכת חלת בלולת בשמן: י על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תורת שלמיו: י והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ליהוה לכהן הורק את דם השלמים לו יהיה: י ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר: י ואם נדר י או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: י והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף: י ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא: י והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כלטהור יאכל בשור: י והנפש אשר תאכל בשור מזבח השלמים אשר ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: י ונפש כרתה בכל טמא בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר ליהוה ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: י וידבר יהוה אל משה לאמר: י דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו: י וחלב גבלה וחלב מרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלו: י כי כל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה ליהוה ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: י ובכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה: י כל נפש אשר תאכל בדם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: י וידבר יהוה אל משה לאמר: י דבר אל בני ישראל לאמר המקריב את זבח שלמיו ליהוה יביא את קרבנו ליהוה מזבח שלמיו: י וידו

תביאנה את אשי יהוה את החלב על החזה יביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה: י והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו: י ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמים: י המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה: י כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחת מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל: י ואת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום הקריב אתם לכהן ליהוה: י אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדרתם: י ואת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים: י אשר צוה יהוה את משה בהר סיני ביום צוה את בני ישראל להקריב את קרבניהם ליהוה במדבר סיני: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"ס בלק תשנ"ה)

אם על תודה יקריבנו (ז, יב)

השור נתן סימן למי שצריך להודות: "וכל החיים יודוך סלה" (חולה, יסורים, גם, מדבר). ויש להבין, מדוע נרמזו מצבים של סכנת חיים במלה 'חיים'. ויש לומר, שכן הסכנה שחלפה מגבירה את עצמת החיים; הם עברו אותה והתגברו עליה. ועל דרך מה שמצינו, ששטר שציא עליו ערעור והתקים בבית דין שוב לא נתן לערער עליו (היינו שהערעור מחזק את השטר).

רבי ח' וידבר יהוה אל משה לאמר: י דבר אל בני ישראל ואת בניו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פך החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות: י ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד: י ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ותקהל העדה אל פתח אהל מועד: י ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה יהוה לעשות: י ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים: י ויתן עליו את הכהנת ויחנך אתו באבנט וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפוד

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 416)

ויגש את פר החטאת (ח, יד)

אמרו רז"ל (שבת יב, ב) שרבי ישמעאל "כתב על פנקסו . . .
לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה". ובאנציקלופדיה
תלמודית ערך חטאת כותב בפשיטות, שאף בזמן הזה כל אחד
ואחד צריך לכתב חיוכי חטאת שלו, ע"כ. ולא ראינו זה כלל
(ואף שלא ראינו אינו ראיה – בדבר הרגיל זה פן ראיה), וגם
אבותינו לא ספרו לנו.

ששי כ ויקרב את האיל השני איל המלאים ויסמכו
אחריו ובניו את ידיהם על ראש האיל: כ וישחט ויקח
משה מדמו ויתן על תנוף און אחריו הימנית
ועל בנה ידו הימנית ועל בנה רגלו הימנית:
כ ויקרב את בני אחריו ויתן משה מן הדם על-
תנוף אונם הימנית ועל בנה ידו הימנית ועל בנה
רגלו הימנית ויזרק משה את הדם על המזבח
סביב: כ ויקח את החלב ואת האלה ואת כל
החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת
שתי הפלית ואת חלבנה ואת שוק הימין: כ ומפל
המצות אשר ל לפני יהוה לקח חלת מצה אחת
וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד וישם על-
החלבים ועל שוק הימין: כ ויתן את הכל על פני
אחריו ועל פני בניו ויגף אתם תנופה לפני יהוה:
כ ויקח משה אתם מעל פניהם ויקטר המזבחה
על העלה מלאים הם לריח נחוח אשה הוא
ליהוה: כ ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה
לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה
כאשר צוה יהוה את משה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 95)

ויקטר המזבחה (ח, כח)

משה שמש . . . בחלוק לכן (רשי"ח, כח)

לכן הוא גון 'פשוט', וכמבאר בהסידות, שהוא "בחינת
עצמיות של הדבר, ואין כאן דבר נוסף, רק עצם הדבר לבד, מה
שאינו פן שאר הגוונים, שהם צבע שצובעים בו . . . שהצבע . . .
הוא דבר נוסף על עצם הדבר . . . הרפכה על עצם הדבר, מה
שאינו פן גון לבד, שהוא עצמי ואינו צבע".

שביעי ו יקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר
על המזבח וז על אחריו על בגדיו ועל בניו ועל-

ויחגר אתו בחשב האפר ויאפר לו בו: ח וישם
עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת
התמים: ט וישם את המצנפת על ראשו וישם
על המצנפת אלמול פניו את ציץ הזהב גזר
הקדש כאשר צוה יהוה את משה: ו יקח משה
את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל-
אשר בו ויקדש אתם: י וז ממנו על המזבח שבע
פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת
הכיר ואת פנו לקדשם: י ויצל משמן המשחה על
ראש אחריו וימשח אתו לקדשו: י ויקרב משה
את בני אחריו וילבשם כתנת ויחגר אתם אבנט
ויחבש להם מגבעות כאשר צוה יהוה את משה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם תפארת לוי"צ ג עמ' מז)

וימשח אותו לקדשו (ח, יב)

יש לבאר הטעם לכך שמשיחת אחריו לכהנה היתה דוקא על
ידי משה: משה הוא כנגד תורה, ככתוב "זכרו תורת משה
עבדי", ואחריו הוא כנגד תפלה, כי תפלות כנגד תמידין תקנום.
והתפלה צריכה לבוא מכח התורה, שהיא שרש הכל וכוללת
הכל, "הפך בה והפך בה דכולא בה".

חמישי ד ויגש את פר החטאת ויסמך אחריו ובניו
את ידיהם על ראש פר החטאת: ט וישחט ויקח
משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב
באצבעו ויחטא את המזבח ואת הדם יצל אל-
יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו: ט ויקח את
כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד
ואת שתי הפלית ואת חלבנה ויקטר משה
המזבחה: י ואת הפר ואת ערו ואת בשרו ואת
פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה
את משה: י ויקרב את איל העלה ויסמכו אחריו
ובניו את ידיהם על ראש האיל: י וישחט ויזרק
משה את הדם על המזבח סביב: י ואת האיל
נתח לנתחיו ויקטר משה את הראש ואת
הנתחים ואת הפדר: כ ואת הקרב ואת הפרעים
רחץ במים ויקטר משה את כל האיל המזבחה
עלה הוא לריח נחוח אשה הוא ליהוה כאשר
צוה יהוה את משה:

יָמִים וְשִׁמְרַתְּם אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה וְלֹא תִמּוּתוּ
כִּי־כֵן צִוִּיתִי: ^א וַיַּעַשׂ אֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת כָּל־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ט)

ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים (ח, לה)
יושב אהל חייב לשבת באהלה של תורה ביום ובלילה, בשני
ובתמישי (שהם ימים מיוחדים) ובשאר ימי השבוע, בשבת ובחול.
ואף שמכרחים להפסיק כדי לאכל ולישון וכדומה – הנזה על זה
נאמר ופתח אהל מועד תשבו - מי שאוכל וישן כדי שיהיה חזק
ובריא ויוכל לחזור וללמוד, מצוי גם בעת האכילה והשינה ליד
פתח אהל מועד; הוא 'עומד ליד הפתח' ומתכוון להפגס שוב.

קוראין בספר שני פרשת זכור (מפטיר)

אִיכִיד מִסְכִּיב בְּאַרְץ אֲשֶׁר יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
נִחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת־זִכְרִי* זָכַר עֲמָלֶךָ מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:

אומרים פעמיים מילת זכר. הראשון זכר (בצירה) ובשני זכר (בסגול).

בְּגִדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־
בָּנָיו וְאֶת־בְּגִדֵי בָנָיו אֹתוֹ: ^א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן
וְאֶל־בָּנָיו בְּשָׁלוֹ אֶת־הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם
תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסֹל הַמִּלֻּאִים
כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהֱרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ: ^ב וְהַנּוֹתֵר
בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: ^ג וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
לֹא תִצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מִלֻּאת יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם
כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֹא אֶת־יִדְכֶם: ^ד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
בְּיוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:
^ה וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת

מפטיר ^ו וזכור את אשר-עשה לך עמלק בדרך
בצאתכם ממצרים: ^ז אשר קרף בדרך ויזנב בך
כל־הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא רא
אלהים: ^ח והיה בהנניח יהוה אלהיך | לך מכל־

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עֵינֵי־חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרִבִּינָעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׁמְאֻלָּהּ
עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת
שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֹּשֶׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

הפטרה לקריאה בציבור ולשמו"ת שמואל-א טו

טו בִּזְהֹרָה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פִּקְדוֹתֵי אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה עִמָּלְךָ לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-שָׂם לֹא בְדֶרֶךְ
 בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרַיִם: ג עֲתָה לֹךְ וְהַפִּיתָה אֶת-עִמָּלְךָ וְהַחֲרַמְתָּם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לֹא תַחֲמֹל
 עָלָיו וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד-אִשָּׁה מֵעַלְלָל וְעַד-יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד-שֵׁשׁ מִגִּמְלָה וְעַד-חֲמוֹר: ד וַיִּשְׁמַע
 שָׂאוּל אֶת-הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטִּלָּאִים מֵאֲתָיִם אֶלְפֵי רִגְלֵי וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת-אִישׁ יְהוּדָה:
 ה וַיָּבֹא שָׂאוּל עַד-עִיר עִמָּלְךָ וַיִּירָב בִּנְחָל: ו וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-הַקִּינִי לָכֹן פָּרוּ רִדּוּ מִתּוֹךְ
 עִמָּלְכִי פֶן-אֶסְפְּךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָה חֶסֶד עִם-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיֵּסֶר
 קִינֵי מִתּוֹךְ עִמָּלְךָ: ז וַיֵּךְ שָׂאוּל אֶת-עִמָּלְךָ מִחוּלָה בֹּאֶךְ שׁוֹר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצְרַיִם:
 ח וַיִּתְּפֹשׂ אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ-עִמָּלְךָ חַי וְאֶת-כָּל-הָעָם הַחֲרִים לְפִי-חֶרֶב: ט וַיַּחֲמֹל שָׂאוּל וְהָעָם
 עַל-אַגַּג וְעַל-מִיטֵב הַצֹּאן וְהַבֶּקֶר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל-הַכְּרִים וְעַל-כָּל-הַטּוֹב וְלֹא אָבּוּ הַחֲרִימָם
 וְכָל-הַמִּלְאכָה נִמְכְּזָה וְנָמַס אֹתָהּ הַחֲרִימוּ: י וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: יא נִחַמְתִּי
 כִּי-הִמְלַכְתִּי אֶת-שָׂאוּל לְמֶלֶךְ כִּי-שָׁב מֵאַחֲרֵי וְאֶת-דְּבָרִי לֹא הָקִים וַיַּחֲרֹל לְשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק
 אֶל-יְהוָה כָּל-הַלַּיְלָה: יב וַיִּשָּׁכֶם שְׁמוּאֵל לִקְרֹאת שָׂאוּל בַּבֶּקֶר וַיֵּגֵד לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר
 בָּא-שָׂאוּל הַכְּרַמְלָה וְהִנֵּה מָצִיב לִי יָד וַיִּסֹּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל: יג וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל
 וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאוּל בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה הַקִּימְתִּי אֶת-דְּבַר יְהוָה: ד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וּמָה
 קוֹל-הַצֹּאן הַזֶּה בְּאוֹנִי וְקוֹל הַבֶּקֶר אֲשֶׁר אֲנִכִּי שָׁמַע: טו וַיֹּאמֶר שָׂאוּל מֵעִמָּלְכִי הַבִּיאֹם
 אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל-מִיטֵב הַצֹּאן וְהַבֶּקֶר לְמַעַן זָבַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶת-הַיּוֹתֵר הַחֲרַמְנוּ:
 טז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל הֲרָף וְאֶגִּידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ
 דְּבַר: יז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלֹא אִם-קָטַן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שְׁכַטִּי יִשְׂרָאֵל אַתָּה וַיִּמְשַׁח
 יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: יח וַיִּשְׁלַחֲךָ יְהוָה בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לְךָ וְהַחֲרַמְתָּה אֶת-הַחֲטָאִים
 אֶת-עִמָּלְךָ וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד כָּלֹתָם אֹתָם: יט וְלָמָּה לֹא-שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וַתַּעַט אֶל-הַשָּׁלָל
 וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: כ וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה וְאַלְלֶךְ בְּדֶרֶךְ
 אֲשֶׁר-שָׁלַחְנִי יְהוָה וְאַבִּיא אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עִמָּלְךָ וְאֶת-עִמָּלְךָ הַחֲרַמְתִּי: כא וַיִּקַּח הָעָם
 מִהַשָּׁלָל צֹאן וּבֶקֶר רֹאשִׁית הַחֶרֶם לְזִבְחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּגִּלְגָּל: כב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֲפֹץ
 לַיהוָה בַּעֲלֹת וּזְבָחִים כְּשָׁמַע בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שָׁמַע מִזְבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים:
 כג כִּי חֲטָאת־קֶסֶם מְרִי וְאָוֶן וְתִרְפִּים הַפָּצַר יַעַן מָאֶסְתָּ אֶת-דְּבַר יְהוָה וַיִּמָּאֶסְךָ מִמֶּלֶךְ:
 כד וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל חֲטָאתִי כִּי-עָבַרְתִּי אֶת-פִּי-יְהוָה וְאֶת-דְּבָרֶיךָ כִּי יִרְאתִי
 אֶת-הָעָם וַאֲשָׁמַע בְּקוֹלָם: כה וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת-חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמָּי וְאַשְׁתַּחֲוִה לַיהוָה:
 כו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מָאֶסְתָּה אֶת-דְּבַר יְהוָה וַיִּמָּאֶסְךָ יְהוָה

מִהֵיוֹת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: כּו וַיִּסָּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיַּחֲזֹק בַּכֶּנֶף־מְעִילוֹ וַיִּקְרַע: כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל קִרְעֵה יְהוָה אֶת־מַמְלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ הַיּוֹם וּנְתַנָּה לְרַעְךָ הַטּוֹב מִמֶּךָ: כט וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֹר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם: ל וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי עִתָּהּ כִּבְדֹּנִי נָא נִגַּד וְקִנְיַע־מִי וְנִגַּד יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לא וַיָּשָׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שְׁאוּל וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁאוּל לַיהוָה: לב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הִגִּישׁוּ אֵלַי אֶת־אַגָּל מֶלֶךְ עַמְלֶק וַיֵּלֶךְ אֵלָיו אַגָּל מִעֲדָנָת וַיֹּאמֶר אַגָּל אָכֵן סָר מִרְ־הַמּוֹת: לד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כֹּאֲשֶׁר שִׁכַּלְהָ נָשִׁים חֲרָפָה בֶן־תַּשְׁכֵּל מִנָּשִׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁפֹּף שְׁמוּאֵל אֶת־אַגָּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל: לה וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל הִרְמָתָה וְשְׁאוּל עָלָה אֶל־בֵּיתוֹ גִּבְעַת שְׁאוּל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכֵּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת צו - זכור בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:51	5:44	8:16	8:12	8:49	8:44	9:49	9:46	17:50	17:54	18:14	18:18	17:34	18:27
חיפה (ח)	5:50	5:43	8:16	8:11	8:48	8:43	9:49	9:45	17:49	17:54	18:13	18:18	17:24	18:27
ירושלים (ח)	5:48	5:40	8:15	8:10	8:46	8:42	9:47	9:43	17:50	17:54	18:14	18:18	17:14	18:26
תל אביב (ח)	5:52	5:44	8:17	8:12	8:49	8:45	9:50	9:46	17:49	17:54	18:13	18:18	17:34	18:28
אוסטריה וינה (ח)	6:09	5:57	8:33	8:26	9:05	8:58	10:05	9:59	18:00	18:09	18:29	18:38	17:51	18:51
אוסטרליה מלבורן (ק)	7:12	7:18	9:47	9:49	10:19	10:21	11:22	11:23	19:46	19:37	20:12	20:03	19:19	20:13
אוקראינה אודסה (ח)	6:12	6:01	8:35	8:28	9:08	9:01	10:07	10:02	18:02	18:10	18:30	18:39	17:52	18:43
אוק. דנייפרופטרובסק (ח)	5:55	5:43	8:18	8:11	8:51	8:44	9:50	9:45	17:44	17:53	18:14	18:23	17:35	18:27
אוק. ז'יטומיר (ח)	6:22	6:09	8:44	8:37	9:17	9:09	10:16	10:11	18:08	18:18	18:39	18:48	18:00	18:52
אוקראינה קייב (ח)	6:14	6:01	8:37	8:29	9:09	9:02	10:09	10:03	18:02	18:11	18:32	18:42	17:53	18:46
אוקראינה דונייצק (ח)	5:44	5:32	8:07	8:00	8:39	8:32	9:39	9:34	17:34	17:42	18:03	18:12	17:24	18:16
איטליה מילאנו (ח)	6:38	6:26	9:01	8:55	9:33	9:27	10:33	10:28	18:29	18:37	18:57	19:05	18:19	19:18
אקוואדור קיטו (ח)	6:13	6:11	8:46	8:44	9:16	9:14	10:18	10:17	18:34	18:32	18:55	18:53	18:14	18:57
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:49	6:53	9:21	9:22	9:54	9:55	10:57	10:57	19:17	19:08	19:41	19:33	18:50	19:44
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:34	7:41	10:11	10:14	10:42	10:45	11:46	11:47	20:14	20:04	20:41	20:31	19:46	20:35
ארה"ב בולטימור (ק)	7:19	7:10	9:43	9:37	10:16	10:10	11:16	11:12	19:13	19:19	19:39	19:45	19:01	19:49
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	7:08	6:58	9:33	9:27	10:05	9:59	11:05	11:01	19:04	19:10	19:30	19:37	18:52	19:47
ארה"ב ג'רסי (ק)	7:09	6:59	9:33	9:27	10:05	10:00	11:06	11:01	19:03	19:10	19:29	19:36	18:52	19:48
ארה"ב דטרויט (ק)	7:44	7:34	10:09	10:03	10:41	10:35	11:42	11:37	19:40	19:47	20:07	20:14	19:29	20:25
ארה"ב היוסטון (ק)	7:31	7:24	9:57	9:52	10:29	10:25	11:30	11:26	19:31	19:35	19:55	19:58	19:17	20:08
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	7:03	6:54	9:29	9:24	10:01	9:56	11:01	10:57	19:03	19:07	19:27	19:32	18:49	19:41
ארה"ב מיאמי (ק)	7:30	7:24	9:56	9:52	10:28	10:24	11:29	11:26	19:31	19:34	19:54	19:57	19:16	20:06
ארה"ב ניו הייבן (ק)	7:05	6:55	9:29	9:23	10:01	9:56	11:01	10:57	18:58	19:04	19:24	19:31	18:46	19:43
ארה"ב שיקאגו (ק)	7:02	6:51	9:27	9:22	9:59	9:53	10:59	10:55	18:59	19:06	19:26	19:33	18:48	19:43
בוליביה לה פאס (ח)	6:26	6:27	9:03	9:02	9:32	9:32	10:35	10:35	18:58	18:53	19:20	19:15	18:35	19:19
בלגיה אנטוורפן (ח)	7:00	6:46	9:21	9:14	9:54	9:46	10:53	10:48	18:45	18:55	19:16	19:26	18:37	19:42
בלגיה בריסל (ח)	6:59	6:45	9:21	9:14	9:54	9:46	10:53	10:48	18:46	18:56	19:17	19:27	18:38	19:42
בלרוס ליובאוויטש (ח)	6:14	5:59	8:36	8:28	9:08	9:00	10:07	10:01	17:58	18:10	18:32	18:43	17:52	18:47
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:03	6:05	8:36	8:36	9:07	9:08	10:10	10:10	18:29	18:23	18:52	18:46	18:05	18:52
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	5:49	5:51	8:22	8:22	8:53	8:54	9:56	9:56	18:15	18:10	18:38	18:32	17:52	18:38
בריטניה לונדון (ח)	6:16	6:03	8:39	8:32	9:11	9:04	10:11	10:05	18:04	18:15	18:36	18:46	17:57	19:01
בריטניה מנצ'סטר (ח)	6:26	6:12	8:48	8:40	9:21	9:12	10:20	10:14	18:12	18:23	18:44	18:56	18:05	19:12
גרמניה ברלין (ח)	6:24	6:10	8:46	8:38	9:18	9:10	10:18	10:12	18:09	18:20	18:41	18:52	18:02	18:56
גרמניה פרנקפורט (ח)	6:40	6:27	9:04	8:57	9:36	9:28	10:36	10:30	18:30	18:40	19:01	19:10	18:22	19:14
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:01	6:04	8:37	8:37	9:07	9:08	10:10	10:10	18:33	18:27	18:56	18:50	18:09	18:54
הודו בומביי (ח)	6:47	6:42	9:13	9:10	9:46	9:42	10:47	10:44	18:50	18:51	19:12	19:13	18:33	19:17
הודו פונה (ח)	6:41	6:36	9:09	9:06	9:41	9:38	10:42	10:39	18:47	18:49	19:09	19:11	18:31	19:15
הונגריה בודפשט (ח)	5:59	5:47	8:22	8:15	8:54	8:47	9:54	9:49	17:48	17:57	18:17	18:26	17:39	18:30
טורקיה איסטנבול (ח)	6:17	6:08	8:41	8:35	9:14	9:08	10:14	10:09	18:11	18:17	18:37	18:44	17:59	18:48
יוון אתונה (ח)	6:37	6:28	9:02	8:56	9:34	9:29	10:34	10:30	18:32	18:38	18:58	19:04	18:20	19:08

לוח זמנים לשבוע פרשת צו - זכור בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ח)	6:21	6:09	8:43	8:36	9:16	9:09	10:15	10:10	18:08	18:17	18:37	18:46	17:59	18:50
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:39	6:34	9:11	9:07	9:41	9:37	10:43	10:40	18:53	18:55	19:15	19:17	18:37	19:21
ניו זילנד צ. צ. (ח)	6:21	6:28	8:55	8:58	9:28	9:30	10:31	10:33	18:57	18:46	19:24	19:13	18:28	19:17
נפאל קטמנדו (ח)	6:10	6:04	8:39	8:35	9:10	9:06	10:11	10:08	18:17	18:20	18:40	18:43	18:02	18:47
סינגפור סינגפור (ח)	7:09	7:07	9:37	9:35	10:10	10:08	11:11	11:09	19:20	19:18	19:40	19:39	19:00	19:43
פולין ורשא (ח)	5:52	5:38	8:15	8:07	8:47	8:39	9:47	9:41	17:40	17:50	18:12	18:22	17:32	18:26
פרו לימה (ח)	6:10	6:10	8:39	8:38	9:12	9:11	10:14	10:13	18:25	18:22	18:47	18:43	18:04	18:47
צרפת ליאון (ח)	6:54	6:43	9:19	9:12	9:50	9:44	10:50	10:46	18:47	18:55	19:15	19:23	18:37	19:35
צרפת פריז (ח)	7:05	6:53	9:29	9:22	10:01	9:54	11:01	10:56	18:56	19:05	19:25	19:35	18:47	19:48
קולומביה בוגוטה (ח)	5:56	5:54	8:29	8:27	8:59	8:57	10:01	9:59	18:16	18:15	18:37	18:36	17:57	18:40
קנדה טורונטו (ק)	7:30	7:19	9:55	9:49	10:27	10:20	11:27	11:22	19:25	19:32	19:52	19:59	19:14	20:11
קנדה מונטריאול (ק)	7:08	6:56	9:32	9:25	10:04	9:57	11:04	10:59	19:00	19:08	19:28	19:36	18:50	19:49
קפריסין לרנקה (ח)	5:59	5:50	8:22	8:17	8:55	8:50	9:55	9:51	17:52	17:57	18:17	18:21	17:39	18:25
רוסיה מוסקבה (ח)	6:46	6:31	9:10	9:01	9:41	9:32	10:40	10:34	18:33	18:45	19:07	19:19	18:27	19:35
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	6:37	6:25	8:59	8:53	9:32	9:25	10:32	10:27	18:25	18:34	18:54	19:03	18:16	19:07
שווייץ ציריך (ח)	6:39	6:27	9:04	8:57	9:35	9:29	10:36	10:30	18:32	18:41	19:01	19:10	18:23	19:22
תאילנד בנגקוק (ח)	6:25	6:21	8:52	8:49	9:24	9:21	10:25	10:23	18:30	18:31	18:52	18:52	18:13	18:56

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמו"ר בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק:
ליל א' י"ד בו, שעה 6 עם 22 דק'

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שִׁשְׁתַּת קֳדָשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il